

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI**

DOKTORA TEZİ

**“ULUSLARARASI HABER DENGESİZLİĞİ OLGUSU
VE YENİ MEDYANIN HABER AKIŞI SÜRECİNE
ETKİLERİ”**

GÜRSOY DEĞİRMENCİOĞLU

2502060281

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Suat GEZGİN

İstanbul, 2011

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz **Gazetecilik** Anabilim Dalında ders dönemindeki Eğitim-Öğretim Programını başarı ile tamamlayan 2502060281 numaralı **Gürsoy DEĞİRMENCİOĞLU**'nun hazırladığı “**Uluslararası Haber Dengesizliği Olgusu ve Yeni Medyanın Haber Akışı Sürecine Etkileri**” konulu ~~YÜKSEK LİSANS~~ / **DOKTORA** TEZİ ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI**, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 28.Maddesi uyarınca **10.06.2011 Cuma günü saat 10.00'da** yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin ~~Kabulü~~.....'ne* **OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI (*)	İMZASI
PROF. DR. SUAT GEZGİN	Kabulü	
PROF. DR. MELDA CİNMAN ŞİMŞEK	Kabulü	
PROF. DR. MURAT ÖZGEN	Kabulü	
PROF. DR. FÜSUN ALVER	Kabulü	
DOÇ. DR. BELKIS ULUSOY NALCIOĞLU	Kabulü	

“ULUSLARARASI HABER DENGESİZLİĞİ OLGUSU VE YENİ MEDYANIN HABER AKIŞI SÜRECİNE ETKİLERİ”

Gürsoy DEĞİRMENCİOĞLU

ÖZ

Bu çalışmada, uluslararası iletişim düzeninde önemli yer tutan haber dengesizliği tartışmaları ele alınarak, geleneksel ve yeni medya mecralarında yaşanan haber akışı sürecinin incelenmesi amaçlanmıştır. İsrail’in Gazze Şeridi’ne düzenlediği “Dökme Kurşun” operasyonunun örnek olay olarak kullanıldığı çalışmada, Türk basınından seçilen gazeteler ve onların İnternet sayfaları içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Böylece iki farklı mecrada hangi kaynaklar aracılığıyla kamuoyunun haber akışı sürecinde etki altında bırakıldığı gösterilmeye çalışılmıştır. “Uluslararası Haber Dengesizliği Olgusu ve Yeni Medyanın Haber Akışı Sürecine Etkileri” başlıklı çalışmanın ilk bölümünde, uluslararası haber dengesizliğinin ekonomik, sosyal ve kültürel temelleri ele alınarak sürece doğru uzanan tarihsel boyut ele alınmıştır. Dünyada kapitalist ekonomik düzenin ortaya çıkışı ve emperyalizm çağının incelendiği bu bölümün sonunda, İkinci Dünya Savaşı’nın ardından uluslararası iletişim düzeninde yaşanan haber akışı tartışmaları, konuyla ilgili öncü belgelerden biri olan Mac Bride Raporu ele alınarak açıklanmıştır. İkinci bölümde, küreselleşmeyle birlikte ulusötesi medya şirketlerinin haber akışını yönlendirme gücünü ellerine geçirdikleri dönem, uluslararası haber ajanslarının iletişim düzeninde oynadıkları rolle birlikte değerlendirilmiştir. İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişimin yanı sıra yeni medyanın en önemli mecrası İnternet üzerinde haber siteleri, bloglar ve sosyal paylaşım ağları aracılığıyla yapılan haber üretimi incelenmiştir. Üçüncü bölümde, “Dökme Kurşun” operasyonuna uzanan tarihsel sürecin anlaşılabilmesi için İsrail ve Filistin arasındaki barış süreci literatür taraması yapılarak anlatılmıştır. Dördüncü ve son bölümde, seçilen örnek olaya ilişkin haberler, gazetelerin basılı nüshaları ve İnternet siteleri üzerinden içerik analizi ile incelenmiştir. Çalışmada, haber akışı sürecinde her iki mecrada da uluslararası haber ajansları ve dış haber kaynaklarına olan bağımlılığın sürdüğüne; bloglar ve sosyal paylaşım ağlarının bu akış sürecine katkıda bulunduğuna ilişkin öne sürülen varsayımlar doğrulanmıştır.

“THE FACT OF INTERNATIONAL NEWS IMBALANCE AND THE EFFECTS OF NEW MEDIA ON THE PROCESS OF NEWS FLOW”

ABSTRACT

In this study, the debates of news imbalance that holds an important place in the international communication examines and it is aims that the process of news flow in the traditional and the new media mediums to investigate. Israel held the Gaza Strip "Cast Lead" operation is used as a case study, selected newspapers from the Turkish Press and its Internet pages examines with the content analysis method. Thus, in the two different media, the public opinion influence under which the news sources are taken through the process of news flow is studied. “The Fact of International News Imbalance and The Effects of New Media on The Process of News Flow” titled the first part of the study, the international news imbalance of economic, social and cultural foundations are discussed by taking as long as extending to the historical dimension. The era of imperialism and the emergence of the capitalist economic order in the world examined at the end of this section and the debates of news flow in the international communication order after the Second World War is explained by taking Mac Bride Report which is one of the leading papers on the subject. In the second part, the transnational media companies with the period they took their hands of the power of routing the flow of news in the period of globalization, the international news agencies played a role in the communication order are evaluated together. In this study examines that the development of communication technologies and the news sites, blogs and social sharing networks were made the production of news on Internet which is the most important channel of the new media. In the third chapter, to understand the historical process leads to “Cast Lead” operation that the peace process between Israel and Palestine to review the literature are discussed. In the fourth and final section, the selected case study event-related news, printed copies of newspapers and on Internet sites with content analysis examined. In the study, the hypothesis that both in the process of the flow of news in the international news agencies and the dependence on foreign news sources continues and blogs and social sharing networks contribute to the process of this flow has been confirmed.

ÖNSÖZ

İletişim teknolojilerinin gelişimine paralel olarak medyada haber iletiminin gerçekleştirileceği mecra sayısı her geçen gün artmaktadır. Gazete, dergi, radyo ve televizyon gibi geleneksel medya araçlarını temsil eden ortamların yerini, birbirine bağlı bilgisayarların oluşturduğu dev ağ temelli bir yapı almıştır. “İnternet” olarak adlandırılan bu mecra; ses, görüntü, metin ve fotoğraf gibi çoklu ortam içeriklerini etkileşimli olarak kullanıcılarına sunabilmektedir. Bu nedenle İnternet, “Yeni Medya” olarak adlandırılan kavramın tüm özelliklerini bünyesinde barındıran bir anlamda onu temsil eden bir ortam olarak haline dönüşmüştür. Söz konusu içeriklerin her biri ayrı bir geleneksel medya aracı tarafından analog olarak iletilirken, İnternet’in sunduğu çoklu ortam uygulamaları aracılığıyla sayısal şekilde sunulmaktadır.

21’inci yüzyılın 10 yılını geride bıraktığımız dijital iletişim çağında, haber toplama, sunma ve iletme biçimlerinde köklü değişimlerin yaşanması kaçınılmazdır. İnternet ortamı, haber toplama ve sunumunda muhabirlere, habere erişme ve paylaşma aşamasında ise okuyuculara büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Muhabirler çok kısa sürede haberlerini milyonlara iletebilirken, İnternet kullanıcıları da bu haberlere ilişkin görüş ve yorumlarda bulunarak içerik oluşturabilmektedirler. Bloglarla hızlanan içerik oluşturma süreci, sosyal paylaşım ağlarında artarak devam etmektedir. Böylece günümüzde haber iletme süreci “anımsalılık” boyutuna indirgenmiştir.

Haber akış döngüsünde yaşanan tüm bu gelişmelere karşın günümüzde öncülüğünü uluslararası haber ajanslarının yaptığı dev ulusötesi medya kuruluşları dünya gündeminin belirlenmesinde önemli bir gücü ellerinde bulundurmaktadırlar. 2. Dünya Savaşı’nın ardından bağımsızlığını yeni kazanmaya başlayan az gelişmiş ülkeler, gelişmiş ülkelerin haber ajanslarının iletişim düzeninde egemen olduğunu ve bu bağlamda uluslararası anlamda “haber dengesizliği” yaşandığını ifade etmişlerdir. Bu dengesizliğin tarihsel kökenleri, çalışmanın ilk bölümünde kapitalist ekonomik sistem ve emperyalizmin kuruluşundan başlanarak aranmaya çalışılmıştır.

Uluslararası iletişim düzeninde sıklıkla anılan “azgelişmişlik” ve “Üçüncü Dünya” kavramları açıklanarak, dengeli haber ve enformasyon akışının sağlanabilmesi için yapılan girişimler anlatılmıştır.

İkinci bölümde, küreselleşme sürecinin söz konusu dengesiz yapıyı ne şekilde etkilediği ele alınarak uluslararası haber ajanslarının günümüzde oynadığı rol incelenmiştir. Aynı zamanda “Yeni Medya” kavramı sahip olduğu bileşenleriyle birlikte açıklanarak, İnternet’in ortaya çıkış süreci ve bu mecrada haber sunumunun temelleri, bloglar ve sosyal ağ sitelerinin oynadıkları roller de ele alınarak değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde, örnek olay olarak seçilen “Dökme Kurşun” operasyonuna uzanan süreç, İsrail ve Filistin arasındaki barış sürecinin tarihsel gelişimi ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Aradan geçen uzun yıllar içinde söz konusu haber dengesizliğini ortaya koymaya çalışan birçok bilimsel çalışma yapılmıştır. İnternet’in haber iletiminde başat bir mecra haline gelmesiyle birlikte yalnızca geleneksel medya araçları üzerinden sunulan iletilerin incelenmesiyle “haber akışı”nın yönünün belirlenmesi yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle çalışmanın dördüncü ve son bölümünde, Türk Basını’ndan seçilen üç gazetenin basılı nüshaları ve İnternet sayfalarında, İsrail’in Gazze Şeridi’ne düzenlediği “Dökme Kurşun” operasyonuna ilişkin yer alan haberler analiz edilerek haber akışı sürecinin yönünün belirlenmesi amaçlanmıştır. Böylece iki farklı mecrada dış haber kaynaklarına, özellikle uluslararası haber ajanslarına bağımlılığın devam edip etmediği analiz edilebilmiştir.

Çalışmanın ortaya çıkış sürecinde manevi desteklerini her zaman arkamda hissettiğim aileme, bana akademik anlamda destek veren, çalışmama ilişkin kaynak kitap ve makale paylaşımında bulunan öğretim üyesi hocalarıma ve çalışma arkadaşlarıma içten teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar.....	xi
KISALTMALAR.....	xv
GİRİŞ.....	1
1. KAPİTALİZM VE EMPERYALİZM ÇAĞI'NDA ULUSLARARASI HABER DENGESİZLİĞİNİN EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL TEMELLERİNİN ATILMASI VE TARİHSEL BOYUTU.....	4
1.1. Dünyada Kapitalist Üretim Sisteminin Doğuşu ve Tarihsel Kökenleri	4
1.1.1. Güney Amerika'nın Altın ve Gümüş Kaynaklarının Sömürüldüğü Merkantilist Dönem ve Avrupa'da Burjuvazinin Doğuşu.....	8
1.1.2. Sanayi Devrimi'nin Doğuşu ve Gelişimi.....	10
1.1.3. Büyük Buhran ve Birinci Dünya Savaşı'na Uzanan Yol.....	13
1.2. Kaynakların Yeniden Paylaşımı ve Emperyalizm Çağı.....	15
1.3. Azgelişmişlik ve Üçüncü Dünya Kavramlarının Ortaya Çıkışı.....	18
1.4. Azgelişmişlik ve Emperyalizmi Açıklamaya Çalışan Kuramlar.....	20
1.4.1. Modernleşme Kuramı.....	21
1.4.2. Bağımlılık Kuramı.....	24
1.4.3. Kültür Emperyalizmi Kuramı.....	28
1.4.4. Medya Emperyalizmi Kuramı.....	30

1.5. İkinci Dünya Savaşı Döneminde Ortaya Atılan Özgür Haber ve Enformasyon Akışı Kavramı ve Bu Kavrama Karşı İleri Sürülen Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni Tartışmaları.....	34
1.5.1. Uluslararası İletişim Düzeni'nin Durumu ve Özgür ve Serbest Haber ve Enformasyon Akışı Kavramı.....	34
1.5.2. Uluslararası Haber Dengesizliği Kavramı.....	38
1.5.3. Gelişmekte Olan Üçüncü Dünya Ülkelerinin Yeni Ekonomik Düzen Talepleri.....	42
1.5.4. UNESCO'nun Öncülüğünde Başlatılan "Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni" ve Dengeli Haber Akışı Tartışmaları.....	44
1.5.5. Özgür ve Dengeli Haber Akışı'nın Sağlanmasında UNESCO'nun Oynadığı Rol ve Mac Bride Raporu.....	48
2. KÜRESELLEŞMENİN ULUSLARARASI İLETİŞİM DÜZENİ'NE ETKİLERİ, "YENİ MEDYA" NIN ORTAYA ÇIKIŞI VE İNTERNET ORTAMINDA ULUSLARARASI HABER AJANSLARININ HABER AKIŞINDA ÜSTLENDİĞİ İŞLEV.....	55
2.1. Küreselleşme Kavramının Doğuşu.....	55
2.2. Küreselleşen Dünyada Enformasyonun Önemi ve Küresel İletişim Ağının Temelleri.....	65
2.3. Küresel Medya Ağının Ortaya Çıkışı.....	71
2.4. Küresel Veri Akışı, Televizyon Programları ve İnternet Ortamındaki İletişim Dengesizliği.....	75
2.5. Türkiye'deki Ulusal Haber Ajanslarına Genel Bakış.....	80
2.6. Uluslararası Haber Ajanslarının Doğuşu ve Gelişimi.....	84
2.6.1. Agence France Presse (AFP).....	88
2.6.2. Associated Press (AP).....	90
2.6.3. Thomson Reuters.....	92
2.6.4. United Press International (UPI).....	96

2.7. İletişim Teknolojileri ve Yeni Medya.....	98
2.7.1. Multimedya (Çoklu Ortam) ve Hipermetinsellik.....	102
2.7.2. Sayısallaşma (Dijitalleşme) ve Yöndeşme.....	105
2.7.3. Etkileşimlilik.....	108
2.8. Enformasyon Akışında Yeni Bir Mecra: İnternet.....	110
2.8.1. İnternet'in Doğuşu.....	110
2.8.2. World Wide Web (www) Protokolü.....	113
2.8.3. Web Tarayıcıları ve Arama Motorları.....	115
2.8.4. Elektronik Posta (E-Mail).....	118
2.8.5. Kişi Bulucular (People Finders).....	120
2.8.6. Elektronik Posta Listeleri ve Haber Grupları.....	120
2.9. Elektronik Ortamda Haber ve Enformasyon Sunumunun Temelleri...	122
2.10. Haber Üretim Aracı Olarak Bloglar (Web Günlükleri).....	130
2.11. Sosyal Ağ Siteleri.....	136
2.11.1. Facebook.....	145
2.11.2. Twitter.....	147
2.11.3. FriendFeed.....	151
2.11.4. Friendster.....	152
2.11.5. Diğer Popüler Sosyal Ağ Siteleri.....	153
3. İSRAİL'İN KURULUŞ AŞAMALARI, ORTADOĞU BARIŞ SÜRECİ VE İSRAİL'İN GAZZE ŞERİDİ'NE DÜZENLEDİĞİ “DÖKME KURŞUN” OPERASYONU.....	156

3.1. Ortadoğu ve Jeopolitik Önemi.....	156
3.2. İsrail'in Kuruluş Temelleri ve Siyasal Siyonizmin Doğuşu.....	157
3.3. “Balfour Deklarasyonu” ve Filistin'in İngiliz Manda İdaresi Yönetimine Geçışı.....	161
3.4. İsrail Devletinin Kuruluşu ve 1948-1949 Arap-İsrail Savaşı.....	166
3.4.1. 1956 Süveyş Kanalı Savaşı.....	167
3.4.2. 1967 Arap-İsrail Savaşı (Altı Gün Savaşı).....	168
3.4.3. 1973 Yom Kippur Savaşı.....	170

3.5. İsrail-Filistin Barış Süreci (1980-1987).....	172
3.6. İsrail-Filistin Barış Süreci (1988-2008).....	175
3.7. İsrail'in Gazze Şeridi'ne Düzenlediği Dökme Kurşun Operasyonu.....	183
4. İSRAİL'İN GAZZE ŞERİDİ'NE DÜZENLEDİĞİ 'DÖKME KURŞUN' OPERASYONUNA İLİŞKİN TÜRK BASINI'NDA YER ALAN HABERLERİN BASILI VE İNTERNET SAYFALARI ÜZERİNDEN İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ.....	185
4.1. Araştırmanın Kapsamı, Objesi ve Yöntemi.....	185
4.2. İsrail'in Gazze Şeridi'ne Düzenlediği "Dökme Kurşun" Operasyonu ve Ardından Yaşanan Gelişmelerle İlgili Haberlerin Kantitatif (Niceliksel) Analizi...	190
4.3. İsrail'in Gazze Şeridi'ne Düzenlediği "Dökme Kurşun" Operasyonu ve Ardından Yaşanan Gelişmelerle İlgili Haberlerin Kalitatif (Niteliksel) Analizi.....	206
4.4. İsrail'in Gazze Şeridi'ne Düzenlediği "Dökme Kurşun" Operasyonu ve Ardından Yaşanan Gelişmelerle İlgili Gazetelerin İnternet Sayfaları'nda Yayımlanan Haberlerin İçerik Analizi.....	228
4.5. Elde Edilen Bulguların Değerlendirilmesi.....	252
SONUÇ.....	261
KAYNAKÇA.....	267
EKLER.....	286
ÖZGEÇMİŞ.....	450

TABLolar

Sayfa

Tablo 1: İsrail'in Gazze Şeridi'ne düzenlediği "Dökme Kurşun" operasyonu ve sonrasında yaşanan gelişmelerle ilgili haberlerin sayısı.....	191
Tablo 2: Haberlerin yer aldığı sayfa.....	191
Tablo 3: Haberlerin kapladığı alan - Kelime Sayısı Olarak.....	192
Tablo 4: Haberlerin sayfa içindeki yeri (Hürriyet Gazetesi).....	193
Tablo 5: Haberlerin sayfa içindeki yeri (Zaman Gazetesi).....	194
Tablo 6: Haberlerin sayfa içindeki yeri (Radikal Gazetesi).....	194
Tablo 7: Haberın üretildiği haber organizasyonu.....	196
Tablo 8: Haberın üretildiği haber organizasyonu (Kelime sayısı olarak)	197
Tablo 9: Haberde ana başlığın özellikleri.....	199
Tablo 10: Haberde ana başlığın özelliği.....	199
Tablo 11: Haberde ana başlığın metinle ilişkisi.....	200
Tablo 12: Haberde ana başlığın içeriksel özellikleri.....	200
Tablo 13: Metinde görsel kullanımı.....	201
Tablo 14: Kullanılan görsel türleri.....	201
Tablo 15: Fotoğrafın sayfa içindeki yeri.....	202
Tablo 16: Fotoğrafın üretildiği haber organizasyonu.....	202
Tablo 17: Fotoğrafın rengi.....	203
Tablo 18: Fotoğrafların içerik özelliği.....	203
Tablo 19: Fotoğrafın metinle ilişkisi.....	204
Tablo 20: Bir fotoğrafta yer alan haber aktörlerinin sayısı.....	205
Tablo 21: Fotoğraf alt yazısının içeriği.....	205

Tablo 22: Haberin konu içeriği.....	206
Tablo 23: Haberin konu içeriği (Siyasi)	207
Tablo 24: Haberin konu içeriği (Ekonomi)	208
Tablo 25: Haberin konu içeriği (Sosyal, Kültürel ve Dinsel)	209
Tablo 26: Haberin konu içeriği (Askeri Operasyon)	210
Tablo 27: Haberin konu içeriği (Operasyona ilişkin gösteriler/protestolar)	211
Tablo 28: Olayın içeriği.....	211
Tablo 29: Haber kaynağı kullanımı.....	212
Tablo 30: Haber kaynağı (Devlet Başkanları)	213
Tablo 31: Haber kaynağı (Cumhurbaşkanları)	214
Tablo 32: Haber kaynağı (Başbakanlar)	214
Tablo 33: Haber kaynağı (Bakanlar)	215
Tablo 34: Haber kaynağı (Muhalefet Partisi Temsilcileri)	218
Tablo 35: Haber kaynağı (Siyasi Aktörler)	218
Tablo 36: Haber kaynağı (Dini Aktörler)	220
Tablo 37: Haber kaynağı (Askeri Yetkililer)	221
Tablo 38: Haber kaynağı (Uluslararası Örgütler)	222
Tablo 39: Haber kaynağı (İstihbarat Örgütleri)	225
Tablo 40: Haber kaynağı (Yardım Dernekleri/Kuruluşları)	225
Tablo 41: Haber kaynağı (Uzmanlar/Yazarlar)	226
Tablo 42: Haber kaynağı (Diğer)	227
Tablo 43: Haberlerin yer aldığı İnternet sayfası.....	228
Tablo 44: İnternet sayfalarındaki haberlerin sayısı.....	230
Tablo 45: Sitenin multimedya/çoklu ortam özelliği.....	230

Tablo 46: Sitenin multimedya/çoklu ortam özelliği (Habere ait fotoğraf)	231
Tablo 47: Sitenin multimedya/çoklu ortam özelliği (Foto Galeri)	232
Tablo 48: Sitenin multimedya/çoklu ortam özelliği (Video)	233
Tablo 49: Sitenin multimedya/çoklu ortam özelliği (Grafik)	234
Tablo 50: Sitenin multimedya/çoklu ortam özelliği (Karikatür)	235
Tablo 51: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu...	236
Tablo 52: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Gündem Haberleri)	238
Tablo 53: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Gündem Son Dakika)	239
Tablo 54: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Dünya)	240
Tablo 55: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Dünya Son Dakika)	241
Tablo 56: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Spor)	242
Tablo 57: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Spor Son Dakika)	243
Tablo 58: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Politika)	244
Tablo 59: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Politika Son Dakika)	245
Tablo 60: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Ekonomi)	246
Tablo 61: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Ekonomi Son Dakika)	247
Tablo 62: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Aile-Sağlık)	248
Tablo 63: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Kültür-Sanat)	249

Tablo 64: Sitenin güncellenebilme özelliği.....250

Tablo 65: Sosyal Ağ Sitelerinde Bulunma Özelliği.....251

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFP	Fransız Basın Ajansı (Agence France Presse)
AOL	America Online
AP	Associated Press
ARPA	Advanced Research Projects Agency
ARPANET	Advanced Research Projects Agency Network
BM	Birleşmiş Milletler
CEO	Chief Executive Officer
CNN	Cable News Network
DPA	Alman Basın Ajansı (Deutsche Presse Agentur)
ECOSOC	Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi
FKÖ	Filistin Kurtuluş Örgütü
HTML	Hypertext Mark-up Language
HTTP	Hypertext Transport Protocol
MMS	Multimedya Mesajlaşma Servisi
NWEO	Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen
NWICO	Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
OPEC	Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü
RAND	Research and Development Corporation
SMS	Kısa Mesaj Servisi (Short Message Service)
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TCP/IP	Transmission Control Protocol-Internet Protocol
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı
UPI	United Press International
URL	Uniform Resource Locator
WTO	Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization)
WWW	World Wide Web

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Amerika Birleşik Devletleri, ideolojik ve siyasal olarak dünyaya egemen olma yolunda uluslararası iletişim düzeninde “özgür haber akışı” kavramını ortaya atmıştır. İlerleyen yıllarda bu kavram, uluslararası ekonomik gücü ve iletişim araçlarını yaygın biçimde elinde bulunduran gelişmiş ülkelerin; azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere karşı ideolojik, kültürel ve siyasal tahakküm aracı olarak kullanılmaya başlamıştır. Güçlü medya organizasyonlarını elinde bulunduran ABD'nin başı çektiği gelişmiş kuzeyli ülkelere “güney yarımküre”deki azgelişmiş ülkelere doğru yaşanan haber akışı dengesiz bir hal almaya başlamıştır. “Uluslararası Haber Dengesizliği” kavramı uluslararası iletişim düzeninde daha çok tartışılmaya başlamıştır. UNESCO'nun girişimleri sonucunda hazırlanan “MacBride Raporu” bu dengesizliği azaltmaya yönelik iyi niyetli bir girişim olarak hazırlanmıştır. Raporda özellikle “ulusal haber ajansları”nın desteklenmesi, bu dengesizliğin giderilmesi yönünde öngörülmüştür. Ancak “uluslararası haber ajansları” günümüzde dünyadaki haber akışının ana belirleyicileri konumunu sürdürmektedirler.

Çalışmada, uluslararası iletişim düzeninde yaşanan “uluslararası haber dengesizliği”nin niteliği, boyutları ve yansımalarının ortaya konulması amaçlanmaktadır. Yeni iletişim teknolojilerinin yaygın şekilde medyaya eklendiği ve İnternet'in bir haber iletim mecrası olarak kullanıldığı 21. yüzyıl iletişim düzeninde söz konusu dengesizliğin boyutlarının içinde bulunduğu durumun tespit edilmesi hedeflenmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde öncelikle dünyada kapitalist üretim sisteminin doğuşu ve gelişim süreci ele alınarak, emperyalizm çağına nasıl geçildiği irdelenmiştir. Kaynakların yeniden bölüşüldüğü bu dönemle birlikte “azgelişmişlik” ve “üçüncü dünya” kavramları ele alınarak, azgelişmişlik ve emperyalizmi açıklamaya çalışan kuramlar incelenmiştir.

Bölümün sonunda, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ABD'nin ideolojik, kültürel ve siyasal egemenlik sağlama yolunda ileri sürdüğü “özgür enformasyon ve haber akışı” kavramının ortaya çıkış süreci anlatılmaktadır. Bağımsızlıklarına yeni kavuşan eski sömürge devletleri tarafından dile getirilen “yeni ekonomik düzen” ve ardından “dengeli haber akışı” taleplerinden söz edilerek UNESCO'nun bu talepleri karşılama yönünde başlattığı çalışmalar ve nihayetinde hazırlanan “MacBride Raporu” ele alınmıştır.

İkinci bölümün başında ise küreselleşmeyle birlikte uluslararası iletişim düzeninde yaşanan gelişmeler ve değişiklikler incelenerek, küresel iletişim ağının temelleri, uluslararası haber dengesizliğinin yaşanmasında öncü rolü oynayan uluslararası haber ajanslarının gelişim süreci ve dünya kamuoyunu etkileme süreci araştırılmıştır. İletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan “yeni medya” kavramı masaya yatırılarak, geleneksel iletişim araçlarından ayrıldığı yönler ve sahip olduğu multimedya, dijitalleşme ve etkileşimli olma gibi özellikleri açıklanmaya çalışılmıştır. Tabii ki geleneksel haber toplama, yayma ve iletme yapısını tamamıyla değiştiren İnternet'in nasıl doğduğu ve bu mecraanın habercilik anlayışını nasıl evrimleştirdiği ortaya konulmuştur. Bölümün sonunda ise son yıllarda “sosyal paylaşım ağları” ya da “sosyal ağ” olarak tanımlanan Facebook, Twitter gibi siteler ele alınarak, bu yapının haber dolaşımının sağlanmasında oynayabileceği rol, güncel örneklerden de yararlanılarak incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, çalışmanın örnek olayı olarak seçilen İsrail'in Gazze Şeridi'ne düzenlediği “Dökme Kurşun Operasyonu”na uzanan sürecin daha iyi değerlendirilebilmesi için, Ortadoğu Barış Süreci anlatılmıştır. Ortadoğu bölgesinin sahip olduğu jeopolitik konumun ortaya konulduğu bölümde, İsrail devletinin kuruluş aşamaları ve “İsrail-Filistin Barış Süreci” olarak adlandırılan dönem günümüze kadar araştırılmıştır.

Dördüncü ve son bölümde ise “Dökme Kurşun” operasyonuna ilişkin Hürriyet, Zaman ve Radikal gazetelerinde yayımlanan haberler, söz konusu

gazetelerin İnternet sayfalarıyla karşılaştırmalı olarak içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir.

Çalışmanın ilk ana varsayımlarından biri, Türk Basını'ndan "Dökme Kurşun" operasyonu bağlamında incelemeye tabi tutulan gazetelerde, haber ve fotoğraf içeriklerinin kullanımında uluslararası haber ajanslarına ve dış haber kaynaklarına olan bağımlılığın devam ettiği yönündedir. İkinci ana varsayım, gazetelerin basılı versiyonlarında görülen bu bağımlılığın İnternet ortamında da devam ettiği şeklindedir. Çalışmada "sosyal paylaşım ağları" olarak adlandırılan sitelerin, haber akışına katkıda bulunduğu aynı zamanda İnternet kullanıcılarının haber içeriği üretmeleri için önemli bir mecra oluşturduğu savunulmaktadır.

Son bölümde, elde edilen bulguların ışığında ileri sürülen ana varsayımlar ve incelenen gazetelerin her biri için öne sürülen alt varsayımların doğruluğu sınanmaya çalışılmıştır.

1. KAPİTALİZM VE EMPERYALİZM ÇAĞI'NDA ULUSLARARASI HABER DENGESİZLİĞİNİN EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL TEMELLERİNİN ATILMASI VE TARİHSEL BOYUTU

Uluslararası haber dengesizliği kavramını bağlamına doğru oturtabilmek için kapitalist ekonomik üretim tarzı ve emperyalizme uzanan süreci iyi anlamak gerekmektedir. Bu nedenle günümüzde haber akışını elinde tutan gelişmiş ülkelerin medya yapılarından önce dünyada kapitalist üretim sisteminin ortaya çıkış sürecini değerlendirmek zorunludur.

1.1. Dünyada Kapitalist Üretim Sisteminin Doğuşu ve Tarihsel Kökenleri

Uluslararası iletişim düzeninde yaşanan dengesizliğin nedenlerini daha doğru anlayabilmek için kapitalist sistemin tarihsel sürecinin gözden geçirilmesi gerekmektedir. “Geri kalmış”, “azgelişmiş”, “gelişmekte olan” ya da “Üçüncü Dünya ülkesi” kavramlarının temelinde, 15’inci yüzyıldan günümüze uzanan, kapitalist dönemin doğuşunu işaret eden dönemler yatmaktadır. Tarihsel süreç, bu ülkelerin günümüzde yaşadığı azgelişmişlik sorunlarının, ekonomik büyümelerinin doğal bir sonucu değil, uluslararası kapitalist sistemin gelişmesinin bir ürünü olduğunu ortaya koymaktadır.

Batı’da kapitalist üretim biçiminin gelişmesi ve sistemin yürüyebilmesi için dış pazar, hammadde kaynakları ve yatırım imkanları gerekmekteydi. Sömürgecilik anlayışı da gelişen sanayileşmeye hammadde ve tarımsal ürün sağlama, işlenmiş mallar için tekelleşmiş pazarlar oluşturma anlamında uluslararası işbölümünün gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı’nın ardından kapitalist dünya ekonomisinin sanayi merkezlerinde ortaya çıkan değişimler, uluslararası ekonomi ve sömürgeci döneme özgü uluslararası işbölümünde farklılaşmalara yol açmıştır. Tarım ve madencilikte atılım yapılmasına neden olan, temel ürünlerin ithalatına bağımlılığı azaltan bilimsel ve teknolojik devrimlerin yanı sıra gelişmiş ülkelere güvenilir yatırım olanakları sağlayan

bütünleşme ile tekelci devlet kapitalizminin doğuşu gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler ABD'yi kapitalist dünya ekonomisi içinde lider konuma taşımıştır.¹

Kapitalist ekonomik sistemin doğuşunu haber veren gelişmeler, feodal toplum yapısının çözülmesiyle paralellik taşımaktadır. Özgür çalışmanın ortaya çıkışı, köylü mülkiyetinin gelişmesi ve ticaretin başlaması, ticari fuarların ve zanaatların canlanmasına neden olmuştur. Kent yaşamının doğuşu ve burjuvazi sınıfının ortaya çıkışı ise ticari kapitalizmin gelişmesini sağlamıştır. Uluslararası ticaret ve egemenliğin yayılması, üretim ve ulaşım alanındaki gelişmeler ve yeni üretim yöntemlerinin devreye girmesi bu sürecin önemli halkalarını oluşturmaktadır. Haçlı Seferleri'nin Avrupa'da büyük bir zenginlik birikimine yol açmasını takiben 13 ve 14'üncü yüzyıllarda İtalyan cumhuriyetlerde, Hollanda ve İngiltere'de ticaret ve bankacılık alanlarında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Matbaanın icadı, metalurji alanında yaşanan gelişmeler ve maden kömürünün kullanılması 15'inci yüzyılın ikinci yarısına damga vurmuştur. Bu dönemde ilk defa top ve ateşli silahlar üretilerek kullanılmaya başlanmış, yelkenli gemi üretimi ve deniz ulaşımında önemli mesafeler kaydedilmiştir. Yaşanan bu gelişmeler, Amerika'nın fethi ve altınlarının yağmalanmasına, ticari anlamda da burjuvazi sınıfının ortaya çıkmasına neden olmuştur.²

Tarihçi Elizabeth Eisenstein, matbaanın icat edildiği bu dönemde tüccar yayımcıların kapitalizmin doğuşuna öncülük ettiğini söylemektedir. Ekonomik bakış açısından bu basımcılar, el ürünlerinin yerine makine ürünlerini getirip büyük borçlar ödemek ve parasal yardımlar sağlamak zorunda olan uygar işadamlarından oluşmaktaydı. Böylece basımcılar, ilk toplu üretim yolunu açarak ticaretin, loncalardan ve Ortaçağ kentlerinden uzaklara yayılmasını sağlamışlardır.³

---

¹ Tamas Szentés, "Azgelişmişlik ve Sosyalizm", *Azgelişmişlik ve Emperyalizm*, Der. Atilla Aksoy, İstanbul, Gözlem Yayınları, 1975, ss.25-26.

² Michel Beaud, *Kapitalizmin Tarihi*, Çev. Fikret Başkaya, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2003, ss.17-18.

³ Massimo Baldini, *İletişim Tarihi*, Çev. Gül Batuş, İstanbul, Avcıol Basım Yayın, 2000, s.79.

Samir Amin, kapitalist üretim ilişkilerinin öncelikle kırdan ortaya çıktığını ancak feodal üretim tarzının direnişi nedeniyle bunun sınırlı ölçüde görüldüğünü söylemektedir. Üretim ilişkilerinin, tarımın yerine olgun şeklini kazandığı “kentsel sanayi” gibi yeni faaliyet alanlarına doğru yöneldiğini belirten Amin, son aşamada tarımın daha kapsamlı ve derin olarak kuşatıldığını, kapitalist üretim ilişkilerinin toplumsal hayat üzerinde egemen olmayı sürdürdüğünü hatırlatmaktadır.⁴

Kapitalist ekonomik sisteme giden tarihsel süreç, farklı dönemlerde ele alınmıştır. Örneğin Harry Magdoff, bu süreci aşağıdaki beş ayrı döneme ayırmıştır:

- 15’inci yüzyılın sonundan 17’nci ortasına kadar olan dönem: Ticaret sermayesinin ve dünya ticaretinin gelişmesi.

- 17’nci yüzyılın ortasından 18’inci yüzyılın sonlarına kadar olan dönem: Ticaret sermayesinin egemen güç haline gelmesi.

- 18’inci yüzyılın sonlarından 1870’lere kadar olan dönem: Sanayi devriminin etkisiyle sanayi sermayesinin doğuşu ve giderek egemen oluşu.

- 1880’den Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar olan dönem: Tekelci sermayenin gelişmesi ve zaferi, dünyanın bölgesel paylaşımı ve yeniden paylaşımı için dünya ölçeğinde ilk çatışma.

- Birinci Dünya Savaşı’ndan günümüze kadar olan dönem: Rakip toplumsal bir sistem olarak sosyalizmin doğuşu, sömürgeciliğin çözülmesi ve çok uluslu şirketlerin ortaya çıkışı.⁵

Kapitalizm, 19’uncu yüzyılda Proudhon, Pierre Leroux ve Blanqui gibi Fransız sosyalistlerinin, kendi dönemlerinin ekonomik ve toplumsal sistemini açıklamak için kullandıkları bir terim olmuştur. Terim, özellikle 20’nci yüzyılda Almanya’da Werner Sombart, Fransa’da Henri Hauser gibi tarihçiler, Max Weber gibi sosyologlar, Schumpeter gibi ekonomistler sayesinde akademik alanda saygınlık kazanmıştır. Schumpeter’e göre kapitalizm, üretim araçlarının özel mülkiyeti,

⁴ Samir Amin, *Emperyalizm ve Eşitsiz Gelişme*, 2.bs., Çev. Semih Lim, İstanbul, Kaynak Yayınları, 1997, s.94.

⁵ Harry Magdoff, “Emperyalizm: Tarihsel Bir Bakış”, *Az gelişmişlik ve Emperyalizm*, Der. Atilla Aksoy, İstanbul, Gözlem Yayınları, 1975, s.62.

mübadele ve pazar aracılığıyla kararların koordinasyonu, finans kurumları sayesinde sermaye birikimini ifade etmektedir.⁶

Immanuel Wallerstein, kapitalizmin tarihsel bir toplumsal sistem olduğunu söyleyerek, kapitalizmin kökenlerini ve işleyişini anlayabilmek için var olan gerçekliğe bakılması gerektiğini ifade etmektedir. Tarihsel kapitalizmde sermaye, geçmişte harcanan emeğe ait birikimlerin tükenmemiş olanlarını ifade etmektedir. Bu tarihsel toplumsal sistemin ayırt edici özelliği, sermayenin çok özel bir yolla kullanıma girmesi yani yatırılmasıdır. Bu kullanımda amaç, sermayenin kendini sürekli olarak büyütmesidir.⁷ Wallerstein'a göre bu tarihsel sistemin doğuşu, 15'inci yüzyıl sonlarında Avrupa'da başlamış ve 19'uncu yüzyılın sonlarına gelindiğinde tüm dünyayı kaplayarak genişlemeye başlamıştır.⁸ Wallerstein, kapitalist ekonomik sistemin ortaya çıkış sürecini Magdoff'un yaptığı sınıflandırmaya benzer bir şekilde açıklamıştır. Ekonomik anlamda birikim politikalarının sonucunda ortaya çıkan sermayenin artırılması, bu sistemin temel bileşenlerinden birini oluşturmaktadır.

Samir Amin ise bu sürecin üç aşamada ele alınabileceğini söylemiştir. Bu aşamaları; tarımın dönüşmeye ve ticarileşmeye, feodal üretim ilişkilerinin çözülmeye başladığı merkantilizm dönemi; sanayide kapitalist üretim ilişkilerinin gelişimiyle ortaya çıkan 19. yüzyıl ve tarımın sanayileşmesinin sembolize ettiği 20'nci yüzyıl şeklinde ortaya koymuştur. Amin, emperyalizmin, kapitalizmin bir aşaması olmadığını, kapitalizmin genişleme sürecinin doğasında bulunduğunu söylemektedir. Dünyanın emperyalist yöntemlerle üç aşamada fethedildiğini belirten Samir Amin'e göre, bu girişimin ilk safhası, Avrupa'nın Atlantik yakasında uygulanan merkantilist ticari sistem kapsamında Amerika kıtalarının fethiyle başlamıştır. Bu fetih, Amerikan yerlilerine ait medeniyetlerin yıkılması ve bölgenin Hıristiyanlaştırılması şeklinde sonuçlanmıştır. Sanayi Devrimi'ne dayanan ikinci safha, Asya ve Afrika'nın, sömürgecilerin boyunduruğu altına girmesiyle somutlaşmıştır. Dünyanın doğal kaynaklarına el koymayı amaçlayan emperyalizmin ikinci aşaması, mevcut

⁶ Claude Jessua, *Kapitalizm*, Çev. Işık Ergüden, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2005, ss.7-9.

⁷ Immanuel Wallerstein, *Tarihsel Kapitalizm*, 4.bs., Çev. Necmiye Alpay, İstanbul, Metis Yayınları, 2006, ss.11-12.

⁸ A.e., s.16.

eşitsizliğin daha da artmasına neden olmuştur. Amin, üçüncü safhada Sovyet sisteminin ve Üçüncü Dünya'daki ulusalcılığa dayalı rejimlerin çöküşünden cesaret alan üçüncü küresel tahribat dalgasının gelmekte olduğunu ifade etmektedir.⁹

Bu çalışmada kapitalist üretim yapısına doğru uzanan süreç, daha önce yapılan sınıflandırmalar ışığında üç aşamada ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bu süreçler; 15'inci yüzyılda altın ve gümüş gibi değerli madenlerin sömürüldüğü merkantilist dönem, sanayi devrimi dönemi ve sanayi devriminin son yıllarından Birinci Dünya Savaşı'na uzanan yeniden paylaşım dönemi olarak belirlenmiştir.

1.1.1. Güney Amerika'nın Altın ve Gümüş Kaynaklarının Sömürüldüğü Merkantilist Dönem ve Avrupa'da Burjuvazinin Doğuşu

Avrupa ülkelerinin 15'inci yüzyılda ticari faaliyette bulunmaya başlamalarında yelken yapımı ve denizcilik faaliyetlerinin gelişmesi dönüm noktasını oluşturmaktadır. Okyanus seferlerinin yapılması, Amerika'nın keşfini sağlamış, değerli altın ve gümüş gibi madenlerin Avrupa'ya aktarılması, ticaret potansiyelini artırmıştır. Avrupalılar, sahip oldukları savaş gemileri ve ateşli silahlar sayesinde maliye ve ticaret alanında söz sahibi olmaya başlamışlardır. Özellikle İspanya, Portekiz, Hollanda, Fransa ve İngiltere'nin deniz aşırı seferler aracılığıyla büyük bir servet paylaşımının içine girdikleri görülmektedir. Bu genişleme döneminin genel özelliği, Güney Amerika'nın fethi, altın ve gümüş kaynaklarının sömürülmesi, kurulu ticaret düzeninin yönünün değiştirilmesidir. Üretim araçlarının gelişmemiş olması ve üretilen ekonomik birikimin yetersizliği; yağma, talan, soygunculuk ve korsanlık faaliyetlerini servetin paylaşılmasında önde gelen yöntemler haline getirmiştir. Doğu ülkelerinden gelen yeni mallar ve Amerika'nın değerli madenleri, yeni pazarların açılması ve sömürgeler arayan ve kuran devletlerin yarattığı talep, Batı'da üretimin gelişmesine ve Avrupa burjuvazisinin doğmasına yol açmıştır.¹⁰

⁹ Samir Amin, "Küreselleşmecilik mi? Yoksa Küresel-Ölçekli Apartheid mi?", *Modern Küresel-Sistem*, Ed. Immanuel Wallerstein, Çev. M.Kürşad Atalar, İstanbul, Pınar Yayınları, 2005, ss.16-20.

¹⁰ Magdoff, a.g.m., ss.63-64.

“Merkantilizm aşaması” olarak da tanımlanan bu dönemde; kapitalizmin olgun aşamasına ulaşabilmesi için gerekli iki kutbu, sermaye ve proletarya oluşturmuştur. Sanayi Devrimi’ne kadar birbirlerine karşı bir cepheleşme içine girmeyen iki kutup içinde sermaye, Atlantik Batı Avrupa’sındaki ticaret burjuvazisinin servet biriktirmesi tarzında bulunmaktadır. Üçlü ticaret tekeli ve Amerika kıtalarının köle-temelli ihracat tarımı üzerinde denetimi sağlayan burjuvazi, büyük servetlerin yığılmasını sağlamıştır. Söz konusu birikim sistemi kapitalizm öncesi uzun mesafe ticaretiyle bir farklılık göstermemiştir. Bir yanda köle artı-kemeginin tekelci gaspı, diğer yanda ise feodal rant yapısı sürmüştür. Merkantilizmin diğer önemli cephesini ise feodal ilişkilerin çözülmeye başlaması, proleterleşme ve tarımın ticarileşmesi süreçleri oluşturmaktadır. Üç yüzyıllık dönem boyunca toprağın sahibi kimi zaman lordlar kimi zaman da köylü zümresi olmuştur. İki sınıf arasındaki mücadele, potansiyel kapitalist toprak sahipleri, tarım burjuvazisi ve köylülerin toprakları için sermaye yatırımı yapmalarına ve ürünlerini satmalarına yol açmıştır. Feodal lordlar ve yeni burjuvazi sınıfı döneminde para-rant, aynı rantın yerini almaya başlamıştır. Üretilen tarım ürünleri için kentleşme üzerine oturan bir pazar oluşmuştur. Kentlerde Atlantik ticaret burjuvazisi, krallık mahkemeleri ve merkezi bir yönetim yapısı bulunmaktadır. Ordu ve yönetim mekanizmasının ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kral tarafından ilk manifaktür sanayiler kurulmaya başlamıştır.¹¹

Altın ve para gibi değerli ekonomik değişim araçlarının önem kazandığı ve etkin şekilde kullanıldığı merkantilist dönemin doğuşu, okyanus ötesi denizcilik faaliyetlerinin gelişmesinin sonucunda Amerika kıtasına yapılan keşiflerle mümkün hale gelmiştir. Keşifler sonucunda değerli madenlerin Avrupa’ya aktarılması kıtadaki ticari hayatın yapısını köklü olarak değiştirmiştir. Bu gelişmeler, döneme hakim olan ve toprağa dayalı üretim sistemine dayanan feodal yapının zayıflayarak burjuva sınıfının ticaret hayatında etkili olmaya başlamasına neden olmuştur. Toprağa sahip olan sınıfın el değiştirmesiyle birlikte tarım ürünlerine yapılan sermaye yatırımları hız kazanmıştır. Üretim yapısında köklü bir değişime yol açan bu gelişmeler,

---

¹¹ Amin, a.g.e., ss. 95-96.

kentleşen nüfus sayısını artırmış, bunun sonucunda merkezi yönetimler sanayileşme yolunda adımlar atmak zorunda kalmışlardır.

1.1.2. Sanayi Devrimi'nin Doğuşu ve Gelişimi

Avrupa 1800'lü yıllara gelindiğinde dünya üstünlüğünü sağlamaya başlamıştır. Sömürgecilik faaliyetlerine ve kurulan sömürge imparatorluklarına karşın Avrupa'nın gerçek anlamda dünya üzerindeki egemenliği, 19'uncu yüzyılda sanayileşme ve onun sonucunda ortaya çıkan emperyalizm aracılığıyla gerçekleşebilmiştir. Doğa bilimlerindeki gelişmelerin ve buluşların hayata geçirilmesiyle artan üretim, Avrupa devletlerinin refah düzeyinin yükselmesini sağlamıştır. Bu dönemde aynı zamanda silah endüstrisinde yaşanan gelişmeler, Avrupa'nın dünya üzerinde sağladığı egemenliği daha da perçinlemiştir. Feodal dönemin ekonomik yaşamında asıl üretim kaynağını toprak oluşturmaktadır ancak yeni dönem ekonomik yapının değişimini de beraberinde getirmiştir. Yeni buluşların üretime uygulanması ve buhar gücüyle çalışan makine, makineleşmiş sanayiye doğurmuş, bu gelişmeler de Avrupa'daki sermaye birikimini artırmıştır. Ortaya yeni çıkan bu dönem, "sanayi devrimi" olarak nitelendirilmiştir.¹²

Sanayi Devrimi, 18'inci yüzyıldan özellikle 1770 yılından itibaren imalat sanayisindeki üretim tekniklerinin yararlandığı hızlı iyileşmelerin bir toplamı olarak da tanımlanmaktadır. David Landes, söz konusu devrimin doğasında yer alan üç temel özelliği; insan beceri ve çabasının yerini makinelerin alması, hayvansal kaynakların yerini cansız kaynakların alması ve bitkisel ve hayvansal maddelerin yerini yeni ve daha bol hammaddelerin alması olarak sıralamaktadır.¹³

"Sanayi Devrimi" kavramı bilimsel dile ilk kez Toynbee'nin "İngiltere'de Sanayi Devrimi Üzerine Dersler" adlı 1884 yılında yayımlanan kitabıyla girmiştir. Bu çalışmada sanayi devrimi sadece yeni bir teknik olarak değil, bir ilişkiler dizisi

¹² Oral Sander, *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e*, 16.bs., Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2007, ss.208-209.

¹³ Jessua, a.g.e., s.31.

olarak ele alınmıştır. Sanayi devriminin gelişme süreci bölgesel, sosyo-ekonomik, kültürel, siyasal koşullara bağlı olarak değişmiştir. Günümüze kadar uzanan süreçte siyasal sistemleri ne olursa olsun sanayileşmiş ve sanayileşmemiş ülkeler arasında gelişme farkı giderek artmaktadır. Sanayi devriminin İngiltere’de ortaya çıkması ve gelişmesi aşağıdaki dört temel nedene dayandırılmıştır:

- Üretim araçlarının teknik olarak yenilenmesi ve gelişmesi,
- Ulaşım araçlarında, özellikle kanallar ve demiryollarıyla görülen gelişme,
- Sermaye birikimi,
- Artan emek arzı.¹⁴

Üretim araçlarının teknik olarak yenilenmesi ve gelişmesi, durgun bir ticaret ve imalat sisteminden, “kendinden işbölümlü” büyük sanayiye geçilmesi anlamında değerlendirilmektedir. Sermaye birikimi, dış ticaret ve kolonilerden gelen servetlerin yanı sıra iç ticaret yoluyla da bir araya getirilmiştir. Tarımda yaşanan devrim ve nüfus artışı ise emek arzının artmasına neden olmuştur. Toprağın veriminin yükseltilmesi, “özgür köylülerin” büyük emek arzı potansiyeliyle kentlere akmasını da beraberinde getirmiştir.¹⁵

Oral Sander, sanayileşmenin iki aşamalı olarak gerçekleştiğini, iki ayrı endüstri devriminden söz edilebileceğini söylemektedir. Konuyla ilgili farklı kaynaklarda değişik sınıflandırmalar yapıldığını vurgulayan Sander, ilk aşamanın “sanayi devrimi”, ikincisinin ise “bilimsel devrim” olarak tanımlandığını belirtmektedir. 18’inci yüzyıldan 19’uncu yüzyılın ortalarına kadar olan sanayiye dayalı gelişme “makine devrimi”, 19’uncu yüzyılın ikinci yarısında başlayan süreç ise “teknolojik devrim” olarak değerlendirilmektedir.

Sanayileşme süreci, demir ve kömürün enerji kaynağı olarak kullanıldığı ilk aşama ve çelikten yararlanılmaya başlandığı ikinci aşama olarak da ayrılmaktadır. Zengin kömür kaynaklarının bulunması, İngiltere’ye öteki devletler üzerinde

¹⁴ Toktamış Ateş, *Siyasal Tarih*, 3.bs., İstanbul, Der Yayınları, 1994, ss.189-190.

¹⁵ A.c., s.191.

ekonomik üstünlük kazandırmıştır. 19'uncu yüzyılın ortalarında İngiltere yılda yarım milyon tonluk kömür üretimiyle dünya devletlerinin ürettiğinin beş katına sahip durumda bulunmaktaydı. Sanayi devriminin ilk aşamasında buhar, kömür ve demirin birleşimi; siyasal, ekonomik ve toplumsal sonuçlarının yanı sıra “demiryolu çağı”nı da başlatmıştır. 1850 yılına gelindiğinde İngiltere 26 bin kilometre uzunluğunda demiryolu hattına sahip olmuştur. 1870'li yıllardan sonraki sanayi devriminin ikinci aşaması olarak da kabul edilen dönemde ise temel hammadde ve enerji kaynaklarında değişiklikler ortaya çıkmıştır. Çelik, elektrik, petrol ve kimyasal maddelerin üretim sürecine girmesiyle sanayileşme günümüzdeki haline kavuşmaya başlamıştır. İçten yanmalı motor, telefon, mikrofon, lamba, bisiklet, daktilo bu döneme ait yenilikler arasında yer almaktadır. Çelik üretimine paralel olarak uzunlukları artan demiryolları, 20'nci yüzyılın başında yaşanan savaşlarda devletlere lojistik desteğin sağlanmasında önemli roller üstlenmiştir.¹⁶

Sanayi devriminin nedenleri arasında üretim araçları tekniğindeki gelişmeler, sermaye birikimi ve emek arzının yanı sıra gelişen ulaşım araçları da önemli rol oynamıştır. Ulaşım araçlarının gelişimi; nüfus hareketliliğini sağlayarak, kırsal alandan kentlere doğru göçün yaşanmasını sağlamıştır. Hammadde ihtiyacının düzenli ve ucuz bir şekilde sağlanmasına ve üretilen malların pazarlara yollanmasına yardımcı olmuştur. Kanal ve demiryolu ulaşımının hayata geçirilmesi, çelik kullanımıyla beraber buhar makinesinin gemilerde kullanımı 19'uncu yüzyılın başını bulmuştur.¹⁷

Bu dönemde yaşanan gelişmeler, tarıma dayalı durağan toplum yapısının yerini sanayiye dayalı dinamik yapıya bırakmasına yol açmıştır. Buhar makinelerinin kullanıldığı fabrikalarda üretilen sanayi ürünleri, buharlı lokomotiflerin çektiği vagonlar ve buharlı gemilerle uzak pazarlara düzenli bir şekilde ulaştırılmaya başlanmıştır. Bankacılık alanında yaşanan gelişmeler ise tefecilik düzeninin yerini

---

¹⁶ Sander, a.g.c., ss. 211-212.

¹⁷ Ateş, a.g.c., s.192.

'sermaye piyasasına' bırakmasına neden olmuştur. Ticaret burjuvazisi yerini sanayi burjuvazisine yani kapitalist ekonomik düzene bırakmıştır.¹⁸

Sömürgecilik doruğuna 19. yüzyılda ulaşabilmiştir. Amerika'da ve Fransa'da siyasal devrim savaşlarının tamamlanması, sanayi devrimiyle birlikte üretimde yaşanan köklü değişimler, atölyelerden büyük fabrikalara geçilmesi bu döneme damgasını vurmuştur. Üretimin olağanüstü hızlı şekilde artması, piyasa bulmak için yapılan mücadele, hammadde kaynaklarını bulmak için verilen mücadeleyle atbaşı gitmekteydi. Teknik uygarlığın Avrupalılar'a sağladığı gücün inanılmaz biçimde artmasıyla birlikte dünyanın paylaşılması konusunda bir yarış başlamıştır.¹⁹

Sanayi devrimi, bir dizi yaşanan toplumsal, ekonomik ve siyasal değişim süreçlerinin bir sonucu olarak da değerlendirilebilir. Feodal ekonomik yapının ortadan kalkması, ticaret burjuvazisinin sermaye birikimi oluşturmasıyla temelleri atılan bu dönem, yeni buluşların ekonomik alanda kullanılması ve sanayi üretiminin makineleşmesiyle zirve noktasına ulaşmıştır. Çelik üretimine başlanmasıyla demiryolu yapımına hız verilmesi, üretilen malların aynı zamanda insanların taşınmasına dolayısıyla kentleşme sürecine önemli katkı sağlamıştır. Yine bu dönemde elektrik, petrol ve kimyasal madde üretimi ve yeni buluşların ortaya çıkışı sanayi devrimine ivme kazandırmıştır. Ancak bu dönem, bazı Avrupa ülkelerinin finansal sisteminde yüzyılın sonuna doğru yaşanan iflas dalgalarının etkisiyle kesintiye uğramıştır. Ekonomik krizin etkisiyle üretim sanayisinde yaşanan düşüşler bir anlamda Birinci Dünya Savaşı'na doğru uzanan sürecin basamaklarından birini oluşturmuştur.

1.1.3. Büyük Buhran ve Birinci Dünya Savaşı'na Uzanan Yol

Sanayi Devrimi'yle birlikte kapitalist ekonomik sistemin yaygınlık göstermesi; üretim kapasitelerinin aşırı ölçüde büyümesine, rekabetin artmasına, üretilen malların sürümünde yaşanan zorluklar nedeniyle fiyat ve karların azalmasına

¹⁸Ateş, a.g.e., s.195.

¹⁹Raimondo Luraghi, *Sömürgecilik Tarihi*, Çev. Halim İnal, İstanbul, E Yayınları, 2000, s.325.

yol açmıştır. 19'uncu yüzyılın sonuna doğru Avusturya ve Almanya'da yaşanan borsa krizi sonucunda yaşanan banka iflasları, "Büyük Buhran" olarak tanımlanan dönemin habercisi olmuştur. 1873'te yaşanan iflas dalgası okyanus ötesine kadar uzanmış, artan maliyetler, karlılık oranlarının azalması ve demiryolu yapımında kullanılan demirin fiyatının düşmesi ABD'de inşaat sektörünü de etkisi altına almıştır. Banka iflaslarıyla başlayan krizin, diğer sektörlerle yayılmasıyla işsizlik artmış, kırsal kesime dönüş hızlanmıştır. 1884 yılı ABD'de "demiryolu paniği" yılı olarak tanımlanmıştır. Demiryolu yapım şirketleri maliyetlerin yükselmesi nedeniyle zorluklar yaşamış, büyük bir kısmı iflas etmişlerdir.²⁰

1880'li yıllarda İngiltere'nin yüzde 32'lere ulaşan dünya sanayi üretimindeki payı, Birinci Dünya Savaşı öncesinde yüzde 14'lere gerilemiştir. Büyük Savaş'a giden yıllarda eski kapitalist ülkeler olarak tanımlanan İngiltere ve Fransa'nın yerini, yeni kapitalist ülkeler olarak gruplandırılan Kuzey Amerika ve Almanya almaya başlamıştır. Yine aynı dönemde işçi sınıfı önemli bir güç olarak sahneye çıkmıştır. 19'uncu yüzyılın sonunda Britanya'da aktif nüfusun yüzde 80'i ücretliyen, bu oran ABD'de yüzde 63'e, Almanya'da yüzde 66'ya, Fransa'da ise yüzde 58'e ulaşmıştır. Kentleşme oranlarında yaşanan artış da işçi sınıfının gücünü ortaya koymasında ve kolektif hareketlere destek verilmesinde önemli rol oynamıştır.²¹

Parlamente kurumların inşa edilmeye başlanması, işçi sınıfının güçlenmesiyle sendikacılık hareketlerinin hukuki zemine oturtulması, Avrupa'da demokrasinin gelişimiyle tüm vatandaşlara oy verme hakkının tanınması siyasal alanda görülen değişim arasında yerini almaktaydı. Entelektüel yaşamın iç ve dış politikada "Sosyal Darwinizm" den etkilenmesinin sonucunda "doğada en güçlü olanın yaşam mücadelesi vermesi" ve "doğal ayıklama" süreci ulusal çıkarlarını geliştirmeyi amaçlayan büyük devletler öne sürdükleri ilkeler haline gelmiştir. Darwin'in görüşleri, sömürge imparatorluklarının uluslararası politikada kendi sömürgelerine karşı uyguladıkları siyasetin meşruluğuna zemin hazırlamıştır.²²

²⁰ Beaud, a.g.e., ss.152-153.

²¹ Beaud, a.g.e., s.162.

²² Sander, a.g.e., s.236.

Ekonomik anlamda buhran döneminin de etkisiyle Avrupa ülkelerinin ürettiği ürünlerin pazarda rekabet gücünün azalmasıyla devletler birbirlerine koruyucu gümrük duvarları koymaya başlamışlardır. Ekonomik bağımsızlık ve ülkelerin kendilerine yeterli olması daha da önem kazanmıştır. Askerlik alanında çeliğin kullanılmaya başlanmasıyla savaş sanayinde de ilerlemeler kaydedilmiştir. Makineli tüfek, çelikten üretilen uzun menzilli topların yapılması orduların askeri gücünü yükseltmiş, demiryolu yapımının hızlanması askeri birliklerin uzun mesafelerde taşınmasına imkan tanımıştır. Silah fabrikalarının kar amacıyla üretimlerini artırmaları dünya çapında silahlanmayı artırmıştır.²³ İşçi sınıfıyla birlikte yükselişe geçen ulusçuluk hareketleri de Birinci Dünya Savaşı'nın ortaya çıkışında etkili olmuştur. Dünyanın yeniden paylaşımına yol açan savaş, Lenin'in "kapitalizmin bir üst aşaması" olarak da tanımladığı emperyalizmin doğuşuna katkıda bulunmuştur.

1.2. Kaynakların Yeniden Paylaşımı ve Emperyalizm Çağı

Sanayi devriminin yol açtığı önemli sonuçlardan biri de sömürgecilik faaliyetlerinin emperyalizm haline dönüşmesi olmuştur. Bir devletin egemenliğini başka topraklar ve halklar üzerinde genişletmesi, "sömürgecilik" olarak tanımlanırken, "emperyalizm" Avrupa'nın büyük devletlerinin 19'uncu yüzyılın ikinci yarısında öteki kıtalar üzerinde yayılmalarını ifade etmektedir. Ancak Samir Amin, kapitalizmin genel karakteristiği olan yayılmacılığın, onun çağımızdaki aşamasını oluşturan emperyalizmle karıştırılmaması gerektiğini söylemektedir. Amin'e göre sorun, kapitalist üretim tarzının ekonomik yasaları açısından değil, tarihsel materyalizmin sınıf mücadelesi düzleminin dünya çapındaki bağlamına yerleştirilerek ele alınmalıdır.²⁴

Harry Magdoff, 19'uncu yüzyılın sonu, 20.yüzyılın başında 'yeni emperyalizm' adı verilen bir döneme girildiğini söylemektedir. Sömürge fetihlerinin hız kazanması ve sömürgeci güçlerin sayısında yaşanan artış 'yeni emperyalizmi' müjdeleyen gelişmeler olmuştur. Sanayileşmiş yeni ülkelerin yükselişe geçtiği bu

²³ Sander, a.g.e., ss.239-240.

²⁴ Amin, a.g.e., s.147.

dönemi ekonomik açıdan yorumlayan John Atkinson Hobson, emperyalizmin gelişiminde yurtseverlik, insan sevgisi, maceracılık gibi güdülerin rol oynadığına dikkat çekmiştir. Kapitalist sınıfın mali çıkarları nedeniyle bütün bu aktif öznelerin etkinliklerinin emperyalist yayılmanın belirli bir biçimini aldığını hatırlatmaktadır. Hobson, emperyalizmle mücadeleye girişecek olan Marksist düşünürleri de etkilemeyi başarmıştır. Hobson, kapitalist sistem sürdürülürken sosyal reformlar yoluyla emperyalizmin saf dışı edilebileceğine inanıyordu. Lenin'e göre ise emperyalizm, gelişkin kapitalizmin yapısı ve normal işleyişi ile sıkı bütünlük içindeydi ve dünyanın emperyalizmden kurtulması için kapitalizmin devrimci şekilde yıkılması gerekiyordu.²⁵

Lenin'e göre emperyalizmin beş karakteristiği bulunmaktadır:

- 1- Üretimin ve sermayenin yoğunlaşması öyle yüksek bir safhaya gelmiştir ki, ekonomik hayatta belirleyici rol oynayan, tekelleri yaratmıştır,
- 2- Banka sermayesi ile sanayi sermayesinin birleşip kaynaşması ve bu mali sermaye temeli üzerinde bir mali oligarşinin yaratılması,
- 3- Emtia ihracından ayrı olarak sermaye ihracının istisnai bir önem kazanması,
- 4- Dünyayı aralarında paylaşan uluslararası tekelleri kapitalist birliklerin kurulması,
- 5- En büyük kapitalist devletler arasında bütün dünyanın toprak bakımından paylaşılması tamamlanmıştır.²⁶

“Emperyal” kelimesinin İngilizce'deki ilk kullanımı, “buyruk ya da üstün güç” anlamına gelmektedir. Emperyal, “imparatorlukla ilgili” olarak ve emperyalizm de “bir imparatorun yönetimi, imparator ilkesi ya da ruhu, emperyal denilen çıkarların savunuculuğu” olarak tanımlanmaktadır. 20'nci yüzyılın başlarında Lenin ve Kautsky kapitalizmin gelişim sürecinde emperyalizme yeni bir anlam vermişlerdir. Lenin, Batılı ülkelerde “finans-kapitalizmi”nin ve sanayinin kaydettiği büyümenin sermaye fazlalılığı yarattığını savunmuştur. Ancak söz konusu para emeğin sınırlı olduğu yurtiçinde karlı yatırımlara dönüştürülemezdi. Kolonilerde ise sermaye sıkıntısı çekilmekteyken emek ve insan kaynakları bolca bulunmaktadır. Bu nedenle kapitalizm, kendi büyümesini sağlamak için yurtdışına çıkararak sanayileşmemiş ülkeleri boyunduruğu altına almaya ihtiyaç duymuştur. Lenin bu

²⁵ Harry Magdoff, *Sömürgecilikten Günümüze Emperyalizm*, Çev. Erdoğan Usta, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2006, ss.54-55.

²⁶ Geoffrey Pilling, “‘Eşitsiz Mücadele’ ve Emperyalizm”, *Az gelişmişlik ve Emperyalizm*, Der. Atilla Aksoy, İstanbul, Gözlem Yayınları, 1975, s.172.

yolla dünyanın geri kalanının Avrupalı finans kapitalistleri tarafından emileceğini öngörmüştür. Bu küresel sisteme “emperyalizm” adı verilmiştir ve Lenin’e göre kapitalist gelişimin “en yüksek” aşaması olarak tanımlanmıştır.²⁷

Emperyalizm eşitsiz bir ilişkinin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bu ilişkide merkez ülkenin egemen güçleri, çevre ülkenin egemen güçlerine nüfus etmektedir. Böylece her iki ülkedeki egemen güçler arasında bir ittifak kurulurken bunun yanı sıra iki ülkenin çalışan sınıfları arasında bir birlikteliğin doğması önlenmek istenir. Üretimin toplumsallaştığı emperyalizmde malvarlığı özel ellerde kalmaktadır. Finans kapital ve artık değer, ülkedeki yaşam koşullarını yükseltmek için değil, geri kalmış ülkelere sermaye ihraç ederek karı artırmak için kullanılır. Geri kalmış ülkelerde sermaye az, toprağın fiyatı ve ücretler düşük ve hammadde ucuz olduğundan yüksek oranda kar edilebilmektedir. Bu nedenle gelişmiş ülkelere ait ulusötesi şirketlerin büyük çoğunluğu üretimlerini bu ülkeler üzerinden yapmaktadırlar.²⁸

Arghiri Emmanuel ise emperyalizmin kaynağını 1969 yılında aynı adlı kitabıyla ortaya attığı “Eşitsiz Mübadele” tezinde ortaya koymuştur. Emmanuel’e göre, kapitalist dünya pazarının yapısı ve işleyişi; “faktörlerin eşitsiz ödülleniş” diye tanımladığı bir sonucu olan belirli bir fiyat oluşma yasası ile zengin ve yoksul ülkeler arasında mübadelede zorunlu olarak eşitsizliği yaratan ‘emek faktörünce belirlenmektedir. Teze göre bu eşitsizlik yoksul ülkelerin çıkarları için uluslararası bir işbölümünü gerektirmektedir. “Eşitsiz Mübadele”, dünya pazarında yoksul ülkelerin, zengin ülkelere çok daha düşük emek-saati içeren metaların değişimi için görece daha yüksek emek-saati içeren ürünlerini satmak zorunda olduklarını dile getirmektedir.²⁹ Emmanuel’in tezi çalışmanın ilerleyen bölümlerinde anlatılan “Üçüncü Dünyacılık” olarak tanımlanan akımın bir çeşitlemesi olarak da değerlendirilmektedir. Söz konusu akım, uluslararası kapitalizmin çelişkinin az gelişmiş ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasında yaşandığını ileri sürmektedir.

---

²⁷ Ania Loomba, *Kolonyalizm-Postkolonyalizm*, Çev. Mehmet Küçük, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2000, ss.22-23.

²⁸ Şermin Tekinalp ve Ruhdan Uzun, *İletişim Araştırmaları ve Kuramları*, İstanbul, Derin Yayınları, 2004, s.66.

²⁹ Pilling, a.g.m., s.170.

1.3. Azgelişmişlik ve Üçüncü Dünya Kavramlarının Ortaya Çıkışı

Azgelişmişlik, tarihsel olarak kapitalist gelişme süreciyle birlikte ortaya çıkmış, onunla özdeş bir kavramdır. Kapitalizm geliştikçe azgelişmişlik olgusu ortaya çıkmış ve gelişme göstermiştir. İnsanlık tarihinin yaklaşık son 500 yılı kavramın evrildiği bir dönemi işaret etmektedir. Avrupa'nın batısında ortaya çıkan kapitalist üretim tarzı gelişip yayılarak dünyanın diğer bölgelerini de etkisi altına almıştır. Bu yayılmayla birlikte buralardaki ekonomik yapılar, üretim ilişkileri ve sınıfsal çıkar ilişkileri de dönüşüme uğramıştır.³⁰

Fikret Başkaya, “azgelişmiş ülkeler” ya da günümüzde “gelişme yolundaki ülkeler” ya da “gelişmekte olan ülkeler” olarak ifade edilen kavramların ideolojik değer yargısı taşıdığını söylemektedir. Çünkü bu kavramlar, gelişmiş ülkeler ölçüt alınarak, onların izledikleri yolun takip edilmesi durumunda kalkınmanın mümkün olabileceğini öngörmektedirler. Başkaya'ya göre gelişmiş ülkelerin “azgelişmişlik” kavramını fazla kullanmak istememelerinin nedenlerinden biri de söz konusu kavramın emperyalizm ve sömürgeciliği çağrıştırmamasından ileri gelmektedir. Böylece gelişmiş ülkeler, “azgelişmiş” ülkelerin sorumluluğunu kendi üzerlerinden atmak istemektedirler. Kapitalist gelişme yasalarının işleyişinin bir sonucu olan azgelişmiş ülkeler için aynı zamanda; “Üçüncü Dünya” ülkeleri, “geri bırakılmış ülkeler” ve son dönemde Birleşmiş Milletler çerçevesindeki örgütler ve akademik çevreler tarafından “Güney” kavramı da kullanılmaktadır.³¹

“Küresel Güney” kavramı, sanayileşmemiş, geniş olarak tarımsal üretimin ağırlıkta olduğu, Kuzey ülkeleri tarafından sömürgeleştirilmiş fakir uluslar için kullanılan bir tanımlamadır. Kavram, daha az gelişmiş ülkeleri tanımlamak için kullanılan “Üçüncü Dünya” nitelemesinden daha fazla anlam taşımaktadır. “Üçüncü Dünya”, Batı Avrupa, Amerika ve Pasifik bölgesindeki ülkelerin oluşturduğu sanayileşmiş pazar ekonomilerine sahip “Birinci Dünya” ülkeleri ile Berlin

³⁰ Fikret Başkaya, *Azgelişmişliğin Sürekliliği*, 4.bs., Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2001, ss.37-49.

³¹ A.e., ss.53-57.

Duvarı'nın yıkılmasına kadar planlı ekonomiye sahip Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa devletlerinin oluşturduğu "İkinci Dünya"nın dışında yer alan ülkeler grubunu temsil etmektedir. Ülkeler arasında buna benzer ayrımlar; Güney-Kuzey, gelişmekte olan-gelişmiş ülkeler, azgelişmiş ya da sanayileşmiş ülkeler olarak da görülmektedir. Üçüncü Dünya kavramı, 2.Dünya Savaşı'nın ardından gelişme göstermiştir. Özellikle 1955 yılında Endonezya'da düzenlenen Bandung Konferansı'nda yeni bağımsızlığını kazanmış bağlantısız ve "güney"li ülkelerin aldıkları kararlar kavramın benimsenmesini sağlamıştır. Hindistan lideri Nehru ile Endonezya lideri Sukarno'nun öncülüğünde yapılan konferansta, "Birinci ve İkinci Dünya" ülkelerinin yaşam biçimleri ve ideolojilerine alternatif olarak üçüncü bir seçeneğin mümkün olduğu ortaya konulmuştur. Farklı ideolojik, ekonomik ve politik geleneklerden gelen ülkeler aralarında "psikolojik bir birlik" sağlamışlardır.³²

Tabii ki bu birlikteliğin kurulmasında ülkeler arasındaki ortak yaşamışlıkların da dikkate alınması gerekmektedir. Batılı sömürgeci devletlerin egemenliği altından yeni çıkan azgelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler daha kolay bir araya gelebilmişlerdir. Bandung Konferansı, farklı kültürel geçmişe ve sosyal yapılaraya sahip "Küresel Güney" olarak tanımlanan sömürge yönetimi altındaki ulusları ortak tarihi miras etrafında buluşturmuştur.³³

"Üçüncü Dünya" kavramsallaştırmasından önce "gelişmemiş ülkeler" ifadesi de yaygın olarak kullanılmıştır. Ancak terimin taşıdığı negatif anlam bu ifadenin sıklıkla kullanılmasını engellemiştir. "Gelişmekte olan ülkeler veya bölgeler" ifadesi bunun yerine dile getirilmeye başlamıştır. Aşırı iyimser bir nitelendirme olarak değerlendirilen bu kavram da bir süre sonra rağbet görmeyerek Birleşmiş Milletler ve diğer birçok uluslararası kuruluş tarafından diğer terimlerin normatif kusurlarını taşımadığına inanılan "azgelişmiş ülkeler" tanımlaması kabul görmeye başlamıştır. Sosyal bilimciler ise çoğunlukla "Üçüncü Dünya ülkeleri" ifadesini kullanmayı tercih etmişlerdir. Bu sınıflandırma, gelişmekte olan ülkeler arasındaki politik ve

---

³² Thomas Slayter, Barbara P., *Southern Exposure: International Development and Global South in the Twenty-First Century*, Bloomfield, Kumarian Press, 2003, ss.3-4.

³³ A.e., s.8.

sosyo-ekonomik farkı dikkate almayarak değerlendirmede yer alan tüm ülkeleri tek çatı altında toplamıştır.³⁴

İnsanlık tarihi bilimsel ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle sosyo-ekonomik açıdan gelişme gösterirken öte yandan uygarlık, iktidarların amaçlarına hizmet eder şekilde ilerlemektedir. Daha fazla refah ve adalet getireceği ifade edilen bu süreç, insanlığın eşi bulunmayan ölçülerde gözetim altına alınmasını, azgelişmiş ülkeleri gelişmiş ülkelere bağımlı hale getirecek bir sömürü sistemini beraberinde taşımaktadır.³⁵

Azgelişmiş ülkelerin durumu değerlendirildiğinde bu ülkelerin ekonomik açıdan fakir olmalarının bir sonucu olarak milli gelir düzeylerinin düşük olduğu dikkati çekmektedir. Sağlık ve eğitim gibi gelişmişlik ölçütlerinin yetersiz, ortalama yaşam beklentisinin ise çok düşük olduğu görülmektedir. Tarımsal üretimin mal ve hizmet üretiminde başat konumda bulunduğu birçok azgelişmiş ülkede; gıda, hammadde, yakıt gibi temel ihtiyaç maddelerinde Batılı gelişmiş ülkelere olan bağımlılık devam etmektedir. Gelişmiş ve azgelişmiş ülkeler arasında yaşanan ekonomik ve politik güç dağılımındaki eşitsizlikler sürmektedir. Azgelişmişlik sürecini açıklamaya çalışan, aynı zamanda bu tanımlama içine giren ülkelerin içinde buldukları durumdan kurtulmaları için önerilerde bulunan birçok kuram ortaya atılmıştır. Bu kuramların öncülüğünü Batılı, gelişmiş ülkeler tarafından savunulan modernleşme kuramı oluştururken, bu yaklaşıma karşıt olarak azgelişmiş ülkelerin bayraktarlığını yaptığı bağımlılık kuramı ileri sürülmüştür.

1.4. Azgelişmişlik ve Emperyalizmi Açıklamaya Çalışan Kuramlar

Azgelişmişliğin nedenlerini anlayabilmek için sorunun siyasal, ekonomik, toplumsal, kültürel ve sosyo-ekonomik yönlerinin ele alınması şarttır. Farklı

---

³⁴ Howard Handelman, *Üçüncü Dünyanın Meydan Okuyan İlerleyişi*, Çev. Kerim Kaya ve Saadet Yıldız, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2004, ss.18-19.

³⁵ Uğur Dolgun, *Enformasyon Toplumundan Gözetim Toplumuna-21.Yüzyılda Gözetim, Toplumsal Denetim ve İktidar İlişkileri*, Ankara, Ekin Kitabevi, 2005, ss.162-163.

ideolojiye sahip sosyal bilimciler, soruna kendi değer yargıları ve kültürel kökenlerini katarak ayrımlaştırmışlardır. Azgelişmiş ülkeler olarak sınıflandırılan gruptaki devletlerin ekonomik açıdan geri kalmış; geleneksel, kültürel ve dinsel değerlere bağlı topluluklardan oluştuğu dikkat çekmektedir. Batılı özellikle Amerika'dan ortaya atılan kuramlar, bu değerlerin azgelişmişliğe neden olduğunu vurgulamaktadır. Azgelişmiş ülkelerin bilim adamları ise emperyalist ve yayılmacı sömürü düzeninin “Üçüncü Dünya”yı ortaya çıkardığını dile getirmektedirler. Bu nedenle azgelişmişliği ve emperyalizmi açıklamaya çalışan söz konusu kuramlar birbiriyle çarpışmaya başlamıştır. Bu kuramların ilki 1960'lı yılların başında Amerikalılar'ın ortaya attığı modernleşme, ikincisi ise Üçüncü Dünya ülkeleri bilim adamlarının ileri sürdüğü bağımlılık kuramları olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.4.1. Modernleşme Kuramı

Avrupa ülkelerinin Asya ve Afrika'daki sömürgelerinin, bağımsız devletler olarak ortaya çıktığı 1950'li ve 1960'lı yıllarda Üçüncü Dünya ülkelerinin izlediği politikalar ve ekonomileri ilgi çekmeye başlamıştır. Söz konusu ülkelerin içinde bulunduğu ekonomik ve siyasal durumdan çıkış yollarının arandığı bu yıllarda gelişmiş Batılı, “Birinci Dünya Ülkeleri” olarak tanımlanan devletler, “modernleşme kuramı” aracılığıyla kalkınmanın sağlanabileceğini düşünmüşlerdir.

ABD Başkanı Harry Truman, 1949 yılında “Birlik'in Durumu” üzerine yaptığı konuşmasında “azgelişmişlik”le savaşım konusunu ele almıştır. Önceki yıllarda birçok ulusun eriştiği kültür ve uygarlık düzeyini ifade eden “gelişme” kavramı böylece ekonomik bir anlam da kazanmıştır. Gelişme sorunu yeniliğin yayılma süreci olarak tanımlanmıştır. İkna stratejileri, azgelişmiş toplumların tutumlarının geliştirilerek, onların geleneksel olarak tanımlanan kültür ve toplumdan, çağdaş topluma geçmesini sağlamayı amaçlamıştır. Batılılaştırma kavramı çağdaş tutumun ve evrensel beğenilerin tüm özelliklerini bünyesinde taşımaktadır.³⁶

³⁶ Armand Mattelart, *İletişimin Dünyasallaşması*, Çev. Halime Yücel, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001, s.74.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Amerikan akademi dünyasında "gelişme" düşüncesi gündeme gelmeye başlamıştır. Bu düşünce, Batı dışı toplumların da ilerleme sürecine katılabileceği varsayımdan hareket ederek bu özelliğiyle bir farklılaşmayı beraberinde getirmiştir. Bu dönemde, Amerika'da az gelişmiş toplumların değişimi üzerine odaklanan sosyal bilimler alanındaki çalışmalara, ilk ve en sistemli çerçeveyi "modernleşme kuramı" sunmuştur. Söz konusu kuram, az gelişmiş ülkelerin toplumsal değişim problemini merkeze alan ve kimi zaman Amerika'nın pratik siyasal gündemine etki edebilen bir kuram haline dönüşmüştür. Kuramın üretilmesine katkı sağlayan düşünürlerin ilk kuşağı, gelişme sorununu ekonomik temelde algılamışlardır. Ancak 1950'li yılların ortalarından itibaren gözden geçirilen kurama, toplumsal ve kültürel boyutlar da eklenerek gelişme problemi geniş çerçevede değerlendirilmeye başlamıştır.³⁷

Modernleşme kuramı, Batılı ülkelerin model alınması aracılığıyla dünya toplumlarının modernleşebileceğini öngören ve ABD'yi modernliğin temsilcisi olarak sunan bir toplumsal değişim yaklaşımıdır. Büyük oranda yapısal işlevselciliğin kuramsal öncüllerine yaslanan kuram, toplumların gelenekten modernliği doğru yaşanan evrensel bir sürece muhatap oldukları takdirde gelişebileceklerini söylemektedir. Kuram, toplumların modern ekonomik gelişme aşamasına ulaşmaları için kültürel ve toplumsal bir değişim sürecine ihtiyaç duydukları inancını savunmaktadır.³⁸

1960'lı yıllar aynı zamanda 19'uncu yüzyılın ikinci yarısında yaşanan sanayi devrimi ile oluşan köklü değişikliklere eşit değerde bir değişimin yaşandığı bir dönemdir. İkinci teknolojik ve bilimsel devrimin meydana getirdiği tüketim toplumu yapısının ortaya çıkardığı yeni ekonomik anlayış ve bağımsızlık hareketlerinin yaygınlaşması, sosyal bilimcilerin yeni toplumsal evrimi incelemesine neden

---

³⁷Fahrettin Altun, *Modernleşme Kuramı: Eleştirel Bir Giriş*, İstanbul, Küre Yayınları, 2005, ss.2-3.

³⁸A.e., s.13.

olmuştur. Batı ülkelerinde sosyal bilimlerin geniş halk kitlelerine yayılmasıyla sömürgeciliğe ilişkin yaklaşımın yerini kalkınmacı yaklaşım almaya başlamıştır.³⁹

Modernleşme kuramı başlangıçta iyimser bir yaklaşımla ele alınarak gelişmiş ülkelerin önceki yıllarda ekonomik ve siyasal alanda yaşadığı modernleşme anlayışının takip edilmesini öngörmüştür. Bu kuram, az gelişmiş ülkelerin bunu başarabilmesi için modern kültürel değerleri kazanmaları, buna uygun ekonomik ve siyasal kurumları oluşturmalarının zorunlu olduğunu savunmuştur. Az gelişmiş ülkelerin geleneksel kültürlerinin değiştirilmesi bu yolda atılacak önemli bir adım olarak değerlendirilmiştir. Modernleşmenin sağlanabilmesi için aynı zamanda; eğitim, şehirleşme ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması da büyük önem taşımaktadır.

Bu kuramı destekleyenlere göre kitle iletişim araçları, dünyanın geri kalanının Amerika'da yaşamın nasıl olduğunu hayal etmesine imkan tanıyacaktı. Yaratılması amaçlanan uluslararası kültür, Amerikan kültürünü kendisine örnek almaktadır. Tüketim toplumu anlayışının benimsenmesinde ve yaşam tarzının dayatılmasında ulusal kültürden yararlanılmaktadır. 1980'li yıllara kadar az gelişmiş ülkelerin liberal piyasa ekonomisine girişlerini kolaylaştırmak için ulusal kimliğe ve bilince vurgu yapılmıştır. Bu politikayı izleyen yıllarda modernleşme kuramlarının Batı-merkezci yapısına dikkat çekmek için "kültür emperyalizmi" ve "medya emperyalizmi" söylemi kullanılmaya başlanmıştır.⁴⁰

Siyaset alanında modernleşmeyi acımasız ve değiştirilemez bir güç olarak gören Gabriel Almond ve G.Bingham Powell, teknolojik değişim ve kültürel yayılmanın gücünün politik sistemleri sürükleyeceği noktaların analiz edilmesinin gerektiğini savunmaktadırlar.⁴¹ Kuramın önde gelen isimlerinden Samuel Huntington da modernleşmeyle birlikte ülkedeki eğitim düzeyinin arttığına ve şehirleşmenin yaygınlaştığına dikkat çekmiştir. Kitle iletişim araçlarının kullanımıyla vatandaşların

³⁹ Andre Guichaoua, "Sosyal Bilimler ve Kalkınma", *Üçüncü Dünya'nın Sonu mu?* Çev. Ahmet İnsel, Burak Gürbüz ve Ayça Akarçay, Der. Serge Cordellier, İstanbul, İletişim Yayınları, 1998, s.53.

⁴⁰ Nilgün Tütal, *Küreselleşme, İletişim, Kültürlerarasılık*, İstanbul, Kırmızı Yayınları, 2006, s.51.

⁴¹ Handelman, a.g.e., s.39.

hükümetten daha fazla istekte bulunduğunu söyleyen Huntington, bu yolla siyasi bilince sahip, gerekli adımları atabilecek bir toplum oluşturulduğunu belirtmiştir. Siyasi partilerin toplumun isteklerine cevap veremeyecek bir duruma gelmeleri halinde sistemin istikrarsız bir görünüme bürüneceği uyarısında bulunmuştur.⁴²

1970’li yılların başlarından itibaren modernleşme kuramına yönelik yapılan eleştirilerin artmasıyla birlikte, sanayileşmiş kapitalist toplumların kalkınma politikalarını uygulamadaki başarısızlığının vurgulandığı görülmektedir. Modernleşme sürecinde, merkez ve çevre ülkeler arasında ekonomik “bağımlılık” ilişkilerinin hakim olduğuna dair görüşler kabul edilmeye başlamıştır. Özet olarak modernleşme kuramı, azgelişmiş ülkelerin Batılı ülkelerin izlediği yoldan gitmesi halinde gelişip kalkınabileceğini vaat etmiştir. Ancak bu aşamada gözden kaçırılan en önemli nokta, söz konusu ülkelerin ekonomik göstergeler, eğitim ve teknoloji açısından gelişmiş ülkelerin çok gerisinde kalmış olmalarıdır. Hammadde açısından açık pazar konumundaki bu ülkelerin gelişmiş ülkelere bağımlılığı devam etmektedir. Bu nedenle söz konusu süreci anlamlandırmaya çalışan azgelişmiş ülkelerin bilim insanları bağımlılık kuramının savunuculuğunu yapmışlardır.

1.4.2. Bağımlılık Kuramı

Marksist geleneğe dayanan ve 1950’li yılların sonlarından itibaren geliştirilen neomarksist bağımlılık teorileri, tahlillerinin odağına azgelişmiş ülkeleri yerleştirmişlerdir. Avrupa merkezci izlerden tamamıyla arınmasalar da, Avrupa merkezcilikten bir kopuş yaşanan bu tezlerde, kalkınabilmenin koşulu olarak kapitalizmden kopulması gerektiği savunulmaktadır. Bu yaklaşımlar çoğunlukla Paul Baran’ın “Büyümenin Ekonomi Politikası” adlı eseriyle başlatılmaktadır. Baran’a göre Üçüncü Dünya ülkelerinin yağmalanması Avrupa’nın ekonomik anlamda fazla vermesine katkı sağlamıştır, bu da yatırımların ve büyümenin hızını artırmıştır. Oysa yağmalanan sömürgelerde ise süreç tam tersine işlemiş, yatırıma ayrılması gereken artık azalmış, sermaye birikimi durmuştur. Emperyalizmin hizmetine giren bu

---

⁴² Handelman, a.g.e., s.36.

ülkelerde merkezden çevreye doğru kapitalizmin yayılması “azgelişmişlik” üretmektedir.⁴³

Eleştirel iletişim çalışmalarında önemli rol oynayan bağımlılık okulu, iki kuramsal gelenekten beslenmektedir. Bunlardan ilki neo-Marksizm veya yapısalcılık, diğeri ise gelişme paradigmasının sonuçlarının eleştirisiyle başlayan Üçüncü Dünya özellikle de Latin Amerika yazınıdır. Bağımlılık paradigmasını esas olarak alan iletişim kuramları, merkez ve çevre ülkeler arasında yaşanan enformasyon dengesizliği, uluslararası iletişim tekelleri, telekomünikasyon teknolojilerinin doğası ve azgelişmiş ülkelere girişi üzerinde durmaktadırlar. Analiz birimleri, ana akım araştırmalarının tersine iletişim kurumlarının toplumsal düzeyinden oluşmaktadır.⁴⁴

Modernleşme kuramına karşıt olarak 1960’lı ve 1970’li yıllarda Latin Amerika ve Amerika Birleşik Devletleri’nde pek çok sosyal bilimci “Bağımlılık Kuramı” etrafında bu kuramın ortaya koyduğu varsayımlara meydan okumaya başlamışlardır. Modernleşme kuramcıları, Batı etkisi altında kalmanın azgelişmiş ülkeleri kalkındıracağını öngörmüşlerdir. Bağımlılık kuramcıları ise Batılı gelişmiş ülkelerin izlediği bu siyasetin hammadde ihtiyacını karşılamaya yönelik olduğunu ve bu yolla ekonomik emperyalist ve sömürgeci anlayışın hayata geçirildiğini savunmaktadırlar.

Sosyal bilimciler Üçüncü Dünya ülkelerinin gelişme ve modernleşme yolunda Batılı toplumlarla aynı yolu izlemeleri gerektiği düşüncesini reddetmişlerdir. Sanayi gücü olduğu yıllarda İngiltere’nin rakibi bulunmadığını hatırlatan bağımlılık teorisyenleri günümüzdeki ekonomik düzende büyük sanayi şirketleriyle mücadelenin gözardı edilemeyeceğini hatırlatmaktadırlar. Dos Santos azgelişmiş ülkelerin, gelişmiş ülkelere borçlandıklarını, onların teknolojilerini satın aldıklarını, bu durumun dış ekonomik güçlere bağımlı hale gelen bu ülkelerin büyüme olasılıklarını düşürdüğünü söylemiştir. Ekonomik bağımlılığın azgelişmiş ülkeleri

⁴³ Fikret Başkaya, *Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü*, 3.bs., Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2000, ss.76-79.

⁴⁴ Funda Başaran, *İletişim ve Emperyalizm - Türkiye’de Telekomünikasyonun Ekonomi Politikası*, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2000, ss.44-45.

politik açıdan da bağımlı hale getirdiğini söyleyen Üçüncü Dünya kökenli kuramcılar, az gelişmişliğin yalnızca geleneksel değer yargılarına bağlı olmadığını, yabancıların egemen anlayışı ve istismarının bir sonucu olduğunu ifade etmişlerdir.⁴⁵

Wallerstein, bağımlılık okulunun temel kavramı olan “bağımlılığın” esas olarak eleştirel bir kavram olduğunu söyleyerek, kavramın gelişmiş ülkeler ile az gelişmiş ülkeler arasındaki güç ve kontrol ilişkilerinin doğasını karakterize ettiğini belirtmiştir.⁴⁶

1970’li yıllarda Üçüncü Dünya ülkelerinde egemen bir bakış açısı olan bağımlılık okulu yapısalcılık ve Marksizm gibi kaynaklardan etkilenmiştir. Paul Prebisch ve Celso Furdato tarafından geliştirilen yapısalcı yaklaşım, özetle tarihsel olarak farklı donanımlara sahip gelişmiş merkez ülkeleri ile az gelişmiş çevre ülkeleri arasındaki eşitsiz dış ticaret anlayışına, alışverişe bir açıdan değer aktarımına vurgu yapmaktadır. Bağımlılık okulunu Marksist kavramlarla açıklamaya çalışan Paul Baran az gelişmişliğin nedenini Batılı ülkelerin “sömürü” düzenine bağlamıştır. Baran, gelişme ekonomisini, sömürünün gizlenmesine yardımcı olan ideolojik bir destek olarak tanımlamıştır.⁴⁷

Az gelişmiş ülkelerin gelişmemişlik nedenini Batı Avrupa kapitalizmine bağlayan Baran’ın şu sözleri düşüncesini özetlemektedir:

“Az gelişmiş ülkelerin ekonomik kalkınması, gelişmiş kapitalist ülkelerin egemen çıkarlarına kesinlikle ve temelinden ters düşmektedir. Sanayileşmiş ülkelere birçok önemli hammaddeyi gönderen, bu ülkelerin şirketlerine büyük karlar ve yatırım alanları sağlayan geri kalmış dünya, çok gelişmiş kapitalist Batı için her zaman vazgeçilmez bir dayanak, hinterland olmuştur”⁴⁸

Baran, az gelişmişliğin; küçük üreticiliğin egemen olduğu geri ve yaygın bir tarım sektörünün varlığından, asalak bir toprak zenginleri sınıfından, yabancıların denetimindeki iç pazar için üretim yapan sanayi ve ihracat sektöründen, küçük

---

⁴⁵ Handelman, a.g.e., s.43.

⁴⁶ Fuat Ercan, *Modernizm, Kapitalizm ve Az gelişmişlik*, 4.bs., İstanbul, Bağlam Yayınları, 2006, s.125.

⁴⁷ A.e., ss.126-129.

⁴⁸ A.e., ss.129-130.

üreticilerin ürünlerini pazarladıkları küçük tacirlerden oluşan bir yapıdan oluştuğunu dile getirmektedir.⁴⁹

Yine bağımlılık teorisyenlerinden A.G. Frank, klasik Marksist gelenekten farklı olarak, kapitalist yayılmanın az gelişmiş denilen ülkelerde kapitalist gelişmeye uygun koşulları yaratmak bir yana bu ülkelerde sadece kapitalist az gelişmişliğin koşullarını ortaya çıkardığı söylemektedir. Frank'a göre az gelişmişlik, uydu ülkelerin metropol ülkeler tarafından sömürüldüğü "metropol-uydu ilişkisi"nin bir sonucudur. Samir Amin'e göre kapitalist yayılma, az gelişmiş çevre ülkelerde ve onların ekonomilerinde aşırı düzeyde bir çarpıtma, biçimsizleştirme ve eklemsizleştirmeye yol açmaktadır.⁵⁰

Fikret Başkaya'ya göre bağımlılık kuramının en önemli yanlarından biri, ilk defa az gelişmişlik sorunlarına az gelişmiş ülkelerin penceresinden bakılmış olmasıdır. Nereye bakıldığından çok nereden bakıldığı, dolayısıyla yöntem üstünlüğünün belirleyici önem taşıdığı kuramlar aracılığıyla modernleşme teorilerinde gedik açılmış, Batı merkezli, Avrupa merkezli, ırk merkezli tezlere meydan okunmuştur. Ancak bağımlılık kuramlarının çoğunlukla tahlil düzeyinde kalması, söz konusu kuramların pratik yaşama müdahale yeteneğinin sınırlı olmasına yol açmıştır.

Bağımlılık kuramcıları "ekonomik gelişme" kavramının yeniden ele alınmasını sağlayarak, ekonomik dağılımın önemini vurgulamışlardır. Ekonomik büyümeden sadece belirli bir azınlığın pay almasının adaletsiz bir gelir dağılımına yol açacağına dikkat çekerek ekonomik büyümenin tek başına bir anlam ifade etmediğini vurgulamışlardır. Bir anlamda modernleşme kuramcılarının ileri sürdüğü kalkınma modelinin az gelişmiş ülkeler üzerinde uygulanmasının imkansızlığını ifade etmişlerdir. Elbette gelişmişlik kavramını yalnızca ülkelerin sahip olduğu ekonomik yapı üzerinden değerlendirmek yetersiz kalmaktadır. Günümüzde iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişimin sonucunda ulusötesi medya şirketlerinde görülen yoğunlaşma, gelişmiş ülkelerin kültürel değerlerinin diğer coğrafyalara yayılmasında

---

⁴⁹ Başkaya, a.g.e., s.80.

⁵⁰ Başkaya, a.g.e., ss.83-86.

etken rolü oynamaktadır. Bu bağlamda, kültür emperyalizmi ve medya emperyalizmi kuramlarının ele alınması az gelişmişlik sürecinin açıklanmasında zorunludur.

1.4.3. Kültür Emperyalizmi Kuramı

Uluslararası iletişim alanını anlamlandırabilmek ve küresel iletişimin gelişme sürecini doğru algılayabilmek için kültür emperyalizmi kuramını incelemek gerekmektedir. Özellikle 1970'li ve 1980'li yıllarda yoğun şekilde tartışılan bu kuram, küresel iletişimin, Batılı ülkelerin özellikle de Amerika Birleşik Devletleri'nin siyasi ve askeri çıkarları gözetilerek yapıldığı öngörüsüne dayanmaktadır. Kültür emperyalizmi kuramında, ulusötesi medya şirketleri aracılığıyla sunulan Batılı kültürel değerlerin yerli, geleneksel kültürleri aşındırdığı ve istila ettiği belirtilmektedir.

Bu görüşleri dile getiren Herbert Schiller, 19'uncu yüzyılın Britanya, Fransız ve İspanyol sömürgeci imparatorluklarının çökmesinin ardından Amerikan İmparatorluğunun ön plana çıktığını hatırlatarak, bu emperyal rejimin, uluslararası şirketlerin ekonomik gücüne ve elektronik esaslı sistemlerin gelişiminde ticari ve askeri kurumlara önemli roller veren bilgi-yoğun iletişim yapısına dayandığını söylemiştir. Ticari çıkarların etkisi altında bulunduğunu söylediği Amerikan yayıncılık sisteminin, Üçüncü Dünya ülkelerindeki yayıncılık sistemlerinin gelişimine katkıda bulunduğunu vurgulayan Schiller, iletişim teknolojilerine ve yatırımlarına bağımlı olan bu ülkelerin Batılı ülkelerin programlarının seline kapıldığını ifade etmektedir. Geleneksel kültürel değerleri tehdit eden bu durumu "elektronik bir istila" olarak tanımlamaktadır. Elektronik esaslı iletişim sistemlerinin küresel karakterini aydınlatan Schiller, iletişim sistemlerinin ekonomik, askeri ve siyasi iktidar uygulamalarıyla bağlantılı olduğuna işaret etmektedir.⁵¹

---

⁵¹ John B. Thompson, *Medya ve Modernite*, Çev. Serdar Öztürk, İstanbul, Kırmızı Yayınları, 2008, ss. 252-253.

1976 yılında çıkan “İletişim ve Kültürel Egemenlik” adlı kitabında da kültür emperyalizmi kavramını şöyle tanımlamıştır:

“Bir toplumu modern dünya sisteminin içine sokan süreçlerin tümü ve onun yönetici tabakasını hayran bırakma, baskı ya da baştan çıkarma yoluyla toplumsal kurumları sistemin egemen merkezinin değerlerine ve yapılarına uygunlaştırmaya razı etme ya da onun öncüleri yapma biçimi.”⁵²

İletişim ve medya alanında yaşanan kültür emperyalizmi Schiller’e göre emperyalist sistemin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Kültürel ve ekonomik alanların birlikte olduğuna inanan Schiller, kültürel üretimin kapitalist biçimde bir endüstri olarak örgütlendiğini vurgulamaktadır. Bu sistemde üretilen ürünler, diğer ürünlerden farklı olarak ideolojik bir karakter taşımakta, sistemin çıkarına hizmet etmektedir.⁵³ Kültür emperyalizmini özellikle medya boyutuyla ele alan Schiller, kapitalist sistemin yayılması, korunması ve daha iyiye gitmesi için çalışan bir aracı olarak medya teknolojisi ve iletişim üzerinde durmaktadır. O’na göre iletişimde kültür emperyalizmi, genel emperyalist sistemin bir alt setidir. Kültürel ve ekonomik alanlar birbirinden ayrılmayacak şekilde birlikte hareket etmektedir ve kültürel ürün olarak nitelenen her şey aynı zamanda ideolojiktir ve sistemin çıkarına hizmet etmektedir.⁵⁴

Kültür emperyalizmi kavramını sert bulan Hamelink, Amerikan egemenliğindeki medya tarafından dünya kültürünün homojenleştirilmesi olgusunu insanlığın geleceği açısından kaygı verici bulmuştur. Söz konusu kavramın yerine “kültürel senkronizasyon” terimini tercih ederek; kültür emperyalizmini, kültürel senkronizasyonun en çok görülen ama tek olmayan şekli olarak tanımlamaktadır. Hamelink, emperyalist olmayan ilişkiler içinde de kültürel senkronizasyonun gelişebileceğini söyleyerek, elektronik sömürgecilikle dünyanın yoksul halklarının beyinlerinin, pazularından daha fazla önem kazandığı belirtilmektedir.⁵⁵

⁵² Armand ve Michele Mattelart, *İletişim Kuramları Tarihi*, 2.bs., Çev. Merih Zıllıoğlu, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003, s.92.

⁵³ Levent Yaylagül, *Kitle İletişim Kuramları, Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*, Ankara, Dipnot Yayınları, 2006, s.140.

⁵⁴ Tekinalp ve Uzun, a.g.e., ss.183-184.

⁵⁵ Hülya Yengin, *Ekranın Büyüsü*, İstanbul, Der Yayınevi, 1994, s.35.

1990'lı yıllarla birlikte sona erdiği iddia edilen tarih ve sınıf savaşımının devam ettiğini söyleyen Schiller, emperyalist ülkelerin ekonomik, kültürel ve stratejik kaynakları kontrolleri altında tuttuklarını, ulus-aşırı ve çok uluslu şirketler şeklinde örgütlenen Amerikan sermayeli şirketlerin dünyanın insanlarını denetlemeyi amaçladığını belirtmektedir. ABD, kapitalizmin ekonomik ve ideolojik çıkarlarına uygun tüketici ve seçmenler yaratmak için hegemonik mesajlar üretmekte ve bu insanların düşüncelerini yönetmektedir.⁵⁶

Ulusötesi medya organizasyonlarının Batılı kültürel değerleri dayattığı bir anlayışı dile getiren kültür emperyalizmi, bu değerlerin savunuculuğunu yapan topluluklar üretmeyi amaçlamaktadır. Böylece dünyanın geri kalan coğrafyalarındaki insanların tüketim alışkanlıkları değiştirilerek geleneksel kültürel değerlerine olan bağımlılıkları zayıflatılmaktadır. Bu süreçte medyanın kamuoyunu bu değerlere alıştırmakta oynadığı başat rol, “medya emperyalizmi” kuramı ile daha somut olarak değerlendirilmektedir.

1.4.4. Medya Emperyalizmi Kuramı

1970'li yıllara gelindiğinde Marksist ve eleştirel yaklaşımlar, uluslararası alana daha fazla eğilmeye başlamışlardır. Pozitivist okul, az gelişmişliğin yapısının kalkınmacı ve modernist yaklaşımlarla değiştirilebileceğini düşünürken, eleştirel gelenek bu süreci “emperyalizm”, “kültürel emperyalizm” ve “medya emperyalizmi” gibi kavramsallaştırmalarla ele almıştır.

UNESCO'nun desteğiyle Nordenstreng ve Varis'in 1974 yılında yürüttüğü medya çalışması, kültürel ürünlerin gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere doğru tek yönlü bir akış içinde gerçekleştiğini göstermiştir. Bu çalışma, 1970'li yıllarda uluslararası medyada yaşanan gelişmelerin analizinde egemen olan medya emperyalizmi yaklaşımının gelişmesinde ve yükselişinde önemli rol oynamıştır. Medya emperyalizmi, bazı akademisyenler tarafından gelişmiş kapitalist dünyada kurulu iletişim araçlarının benimsenmesinden, yayıncılık

---

⁵⁶ Yaylagül, a.g.e., s.142.

norm ve uygulamalarına; Batılı dünyaya ait reklamcılık, film ve televizyon programcılığından oluşan medya içeriğinin yoğun şekilde yaygınlaşmasına kadar geniş bir kapsamda değerlendirilmiştir.⁵⁷

Kültür emperyalizmi ekonomik düzeyde tanımlandığında uluslarötesi şirketlerin uluslararası ekonomik yapı içinde oynadıkları rol gündeme gelmektedir. Bununla ilgili ortaya atılan bir görüşe göre, “Medya emperyalizmi, bir ülkedeki kitle iletişim araçlarının mülkiyeti, yapısı, dağılımı ve içeriğinden birinin veya hepsinin bir başka ülkedeki veya ülkeleredeki çıkar gruplarının önemli derecede etkisi altında olması ve etkilenen ülkenin o ülkelere aynı derecede karşı bir etkide bulunamaması durumunda” gerçekleşmektedir. Bu görüş, medya emperyalizminin söz konusu ülkeler arasındaki güç dengesinin eşitsizliğinden kaynaklandığını belirtmektedir.⁵⁸

Bazı yazarlara göre medya emperyalizmi yalnızca Üçüncü Dünya ülkelerinin kültürel benzeşmesine yol açmamakta aynı zamanda tüketim ideolojisinin artışı da cesaretlendirmektedir. Bu durum, Batılı ülkelerin özellikle “bireycilik” ve “tüketicilik” gibi kendi kültürel ve ekonomik değerlerini dünyadaki gelişmekte olan ülkelere aktarmalarına yol açmaktadır.⁵⁹

Oliver Boyd-Barrett’e göre medya emperyalizmi tezi, iki önemli uluslararası medya faaliyeti biçimini anlatmaktadır. Bunlardan ilki; uluslararası tek yönlü medya akışıdır. Bu akışta Amerika’dan diğer ülkelere doğru tek yönlü bir akış ve egemenlik bulunmaktadır. Ancak diğer ülkelere örnek olarak Asya ülkelerinden Amerika’ya olan akış yok denecek kadar az durumdadır. İkincisi ise Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya gibi sınırlı sayıda ülke uluslararası medya nüfuzuna sahip durumdadır ve çoğunun arkasında da Amerika’nın dev medya şirketleri bulunmaktadır. Boyd-Barrett, medya emperyalizmini, “Herhangi bir ülkedeki medya sahipliği, yapısı, dağıtım ve içeriğinin tek başına veya birlikte, diğer ülke veya ülkelerin medya

---

⁵⁷ Kalyani Chadha ve Anandam Kavoori, “Media Imperialism Revisited: Some Findings From The Asian Case”, *Media, Culture and Society*, Sage, Volume 22, 2000, s.415 (Çevrimiçi), <http://mcs.sagepub.com/content/22/4/415>, 16 Ocak 2011.

⁵⁸ Zeynep Oktay, “Uluslararası İletişimin Sosyo-Kültürel Etkileri”, *Uluslararası İletişim*, Ed. Gürsel Öngören, İstanbul, Der Yayınları, 1995, ss.78-79.

⁵⁹ Chadha ve Kavoori, a.g.m., s.416.

çıkarlarının önemli miktarda dış baskısına maruz kalması süreci” olarak tanımlamaktadır. Ona göre medya emperyalizminin dört biçimi bulunmaktadır:

- İletişim medyasının şekli (alıcının kullandığı teknoloji)
- Endüstriyel yapı setleri
- Medya firmalarındaki ideal pratikle ilgili neyin nasıl yapılacağını içeren değerler
- Belli medyaların içeriklerinin ithali ve pazara girmesi.⁶⁰

Boyd Barrett, 1970’lerdeki tek yönlü haber akışının, 1990’lı yıllarda da sürdüğünü ve uluslararası yapının değişmediğini ifade etmektedir.

“Medya emperyalizmi”, “iletişim emperyalizmi” ve “kültürel egemenlik” teorileri hakkında görüş ileri süren bazı yazarlar, Lenin’in ortaya koyduğu emperyalizme ait karakteristik özelliklerin; medya ve kültürle aynı zamanda büyük Batılı şirketlerce oluşturulan enformasyon alanının egemenliğiyle ilişkili olduğunu söylemektedirler. Başlangıçta bu kavramlar, bir ülkedeki medya içeriği ya da dağıtımını, medya sahipliğinin kontrolü üzerinde odaklanırken; sonrasında medya yapısının küreselleşmesi gerçeği ile güncellenmiştir. “Ulusötesi şirketlerin kültürel egemenliği”, “Küresel medya imparatorluğu” ya da “Murdochlaşma” gibi kavramlar yükselişe geçmiştir. Kavramların bu güncellenmiş hali, teorik olarak Lenin’in emperyalizm teorisini açıklamak için tanımladığı, “şirketlerin ekonomik egemenliği” boyutuna karşılık gelmektedir. Kültür emperyalizmi yaklaşımlarının çoğunda görülen sorun, bu yaklaşımların klasik emperyalizm teorilerinin içine açık bir şekilde yerleştirilmemiş olmasıdır. Bu nedenle Boyd Barrett, “medya emperyalizmi” kavramının ortaya çıkışının, Marx, Lenin ve Rosa Luxemburg’un çalışmalarına borçlu olduğunu söylemekte ancak bu bağlantının altını çok fazla çizmemektedir.⁶¹

⁶⁰ İrfan Erdoğan ve Korkmaz Alemdar, **Öteki Kuram: Kitle İletişimine Yaklaşımların Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi**, Ankara, Erk Yayınları, 2002, s.462.

⁶¹ Christian Fuchs, “New Imperialism: Information and Media Imperialism?”, **Global Media and Communication**, Sage Publications, Volume 6(1), 2010, s.50, (Çevrimiçi), <http://gmc.sagepub.com/10.1177/1742766510362018>, 14 Ocak 2011.

Günümüzde medya emperyalizmi kavramının taşıdığı anlamların değiştiğine ilişkin görüşler de ileri sürülmektedir. Özellikle Asya ve Güney Amerika bölgesinde ekonomik olarak gelişme gösteren bazı ülkelerin kendi kültürel ürünlerini üretmeye ve pazarlamaya başladıkları dikkat çekmektedir. Bir anlamda Batılı ülkelerin kültürel egemenliğini ifade eden medya emperyalizmi dönüşüme uğramaya başlamıştır. Bu düşünceyi savunan akademisyenler, Brezilya, Meksika, Hindistan ve Mısır gibi gelişmekte olan ülkelerdeki önemli yapımcıların küresel işitsel-görsel materyallerin ihracatçısı durumuna geldiklerini vurgulamaktadırlar. Diğer bir görüş de medya emperyalizminin, “medya etkilerinin hipodermik modeli”nde olduğu gibi izleyici davranışları ve dünya görüşünün belirlenmesinde doğrudan bir etkide bulunduğunu savunmaktadır.⁶²

Emperyalizm ve hegemonya kavramları yerel anlamda yeni anlamlar kazanmaya başlamıştır. Gerçekten de Güney Asya bölgesinde, Batı kökenli medya emperyalizmi kavramı, Hint kökenli versiyonuyla yer değiştirmektedir. Ağırlıklı olarak Amerika kaynaklı medya ürünleri, uluslararası iletişimin bazı sektörlerinde geçerliliğini yitirmektedir. Mc Neely ve Soysal, medya ve kültür emperyalizmi gibi kavramları; tek taraflı, tamamlanmamış bir resme benzetmektedirler. Üçüncü Dünya ülkeleri üzerinde Amerika ve Avrupa kaynaklı iletişim yapısının ve kültürel ürünlerin akışının etkisinin azaldığı, küreselleşme söylemlerinin artmasıyla birlikte teknoloji transferinin Batılı ülkelere dünyadaki diğer ülkelere daha hızlı gerçekleştiğine dikkat çekmektedirler. Yeni fikirler, bilgiler ve kavramlar artık çok uzun süre saklı kalmamaktadır.⁶³

Az gelişmişliği açıklamaya çalışan bu yaklaşımlardan modernleşme kuramı, 2. Dünya Savaşı döneminde ileri sürülen “özgür enformasyon ve haber akışı” kavramının somutlaşmış halini temsil etmektedir. Serbest piyasa anlayışını benimseyen düşünce sisteminin ürünü olan haberin özgür dolaşımı, Amerika ve Batılı Avrupa ülkelerinin uluslararası iletişim düzeninde savunduğu temel ilkelerden biri durumuna gelmiştir. Haber dolaşımı; ülkeler arasındaki ekonomik, siyasal ve teknolojik

⁶² Chadha ve Kavoori, a.g.m., s.416.

⁶³ Prasun Sonwalkar, “India: Makings of Little Cultural/Media Imperialism?”, *International Communication Gazette*, Sage Publications, Volume 63:(6), 2001, ss.506-507, (Çevrimiçi), <http://gaz.sagepub.com/content/63/6/505>, 10 Ocak 2011.

gelişmişlik düzeyleriyle yakından ilgilidir. Yıllar boyunca gelişmiş ve azgelişmiş ülkeler arasında yaşanan tartışmalar bu kavram üzerinden yapılmaya devam etmektedir.

1.5. İkinci Dünya Savaşı Döneminde Ortaya Atılan Özgür Haber ve Enformasyon Akışı Kavramı ve Bu Kavrama Karşı İleri Sürülen Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni Tartışmaları

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ABD tarafından öne sürülen “özgür haber akışı” anlayışı yaygın bir görüş haline almaya başlamıştır. Bu anlayışın karşısına karşıt bir görüşün çıkması çok uzun bir zaman almamıştır. “Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni”, uluslararası iletişim düzenindeki dengesizliklere karşı ortaya atılmış öncü bir düşünce haline gelmiştir.

1.5.1. Uluslararası İletişim Düzeni'nin Durumu ve Özgür ve Serbest Haber ve Enformasyon Akışı Kavramı

Uluslararası iletişim alanında Batılı devletlerin ortaya attığı egemen söylemlerin kullanımı, Birinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında yapılan “propaganda” çalışmalarıyla başlamıştır. Walter Lippmann'ın “kamuoyu” üzerine yaptığı çalışmalarla devam eden bu söylemi, büyük devletlerin askeri ve ticari amaçlarını gerçekleştirmek için kullandıkları ve Lasswell'in ele aldığı “savaş döneminde propaganda” çalışması izlemiştir. Yapılan bu çalışmalar, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından “özgür enformasyon akışı” söyleminin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. “Özgür enformasyon akışı”, serbest piyasa anlayışını benimseyen liberal düşünce sisteminin bir ürünü olarak medya sahiplerine; ürünlerini istedikleri yer ve zamanda pazarlayabilme imkânı sunmuştur. Kavram üzerine yapılan tartışmalarda demokrasiye ilişkin terimlerin yanı sıra ifade özgürlüğü ve medyanın, “kamunun bekçi köpekliği” (watchdog) rolünü üstlenmesi gibi konular sıklıkla dile getirilmiştir. İş dünyası da “özgür akış”ı, Batılı yaşam modelini ve kapitalist

değerleri enformasyon ve eğlence ürünleriyle destekleyen medya aracılığıyla destekleyerek, kendi reklam ve pazar payını korumayı amaçlamıştır.⁶⁴

“Haberin Serbest Dolaşımı” tezi üzerinde uzun yıllar çalışmalar yapan kitle iletişimi profesörü Herbert Schiller bir slogan olduğunu söylediği kavramı, ABD’de çok büyük üretim kapasitesine sahip medya kuruluşlarının ürettikleri film, TV programları, magazinler ve günlük gazetelerin serbestçe diğer ülkelere sokulması, ulaştırılması olarak ifade etmektedir. Soyut bir kavram olarak nitelendirdiği kavramın akla yatkın bir düşünce olduğunu söyleyen Schiller, “haberlin serbest dolaşımı” diye bir şeyin olmadığını, şimdiye kadar haberin hiçbir zaman serbestçe dolaştığı izlenimini vermediğini söylemektedir. Gerçek durumun böyle olmadığını sözlerine ekleyen Schiller, kavramın ABD emperyalizminin temel ilkelerinden olduğunu hatırlatmaktadır.⁶⁵

Uluslararası enformasyon akışındaki sorunların önemi ve başlangıcı, İkinci Dünya Savaşı’nın sonunda Birleşmiş Milletler ve ona bağlı kurumların oluşumuyla ortaya çıkmıştır. Herbert Schiller bu doktrini ayrıca, “uluslar arasındaki enformasyon akışına engel olacak bir bariyerin olmaması” şeklinde tanımlamıştır. Schiller’e göre, Amerika’nın küresel egemenlik anlayışına paralel olan enformasyonun serbest akışı, siyasetinin yükselişe geçmesi ile Amerika’nın emperyal üstünlüğünün aynı zamana denk gelmesi bir rastlantı değildir. Serbest akışın gerçekleşebilmesi için emperyal üstünlüğün sağlanması gerekmektedir. İkinci Dünya Savaşı yıllarından Amerika fiziksel olarak zarar görmemiş ve ekonomik açıdan güçlenmiş bir konumda yükselmiştir. Nazi işgalinin korkusu ve faşist yönetimlerin kitle iletişimine yayılması, ifade özgürlüğü kavramının gelişimine uygun bir ortam yaratmıştır. Bu nedenle özgür enformasyon akışı, barış ve iyileştirme umutlarıyla birlikte ele alınmıştır. Britanya aynı dönemde okyanusun altından geçen kabloların kontrolünü

---

⁶⁴ Oliver Boyd-Barrett, “International Communication and Globalization: Contradictions and Directions”, *International Communication and Globalization*, Ed. Ali Mohammadi, London, Sage Publications, 1997, s.16.

⁶⁵ Oğuz Adanır, “Herbert Schiller ile ‘Haberin Serbest Dolaşımı’ Üstüne Bir Söyleşi”, *Enformasyon Devrimi Efsanesi, Modernleşme Kuram ve Uygulamalarının Eleştirisi*, Der. ve Çev. Yusuf Kaplan, İstanbul, Rey Yayıncılık, 1991, s.390.

eline almıştır. Bu durum, haber ve enformasyonun koloni sistemi içinde organize edilmesine imkan tanımıştır. Amerikalılar, İngilizlerin dünya çapındaki iletişim ağına sızmak ve bu alandaki hakim pozisyonlarını ele geçirmek için “özgür enformasyon akışı” kavramını bir araç olarak kullanmışlardır. İleriki yıllarda iki ülke arasındaki çizgiler, Associated Press ve Reuters haber ajansları arasında çizilmiştir.⁶⁶

Amerika Birleşik Devletleri henüz uluslararası haber tekelinin bir parçası değilken Üçüncü Dünya ülkelerinden günümüzde yükselen şikayetler bu ülkeden yükselmiştir. Reuters, Havas ve Wolff’un oluşturduğu Avrupalı haber karteli o dönemde ABD’ye gönderilen tüm yabancı haberleri ve Amerika’dan dünyanın diğer ülkelerine gönderilen haberleri kontrolü altına almıştır. İlerleyen yıllarda Associated Press (AP) haber ajansının yetkili yöneticisi olan ve söz konusu kartele karşı mücadele veren Kent Cooper, Reuters’in Amerika’dan nelerin haber olarak gönderileceğine karar verdiğini söyleyerek Havas ve Reuters’in kendi ülkelerini her zaman göklere çıkardığını hatırlatmıştır.⁶⁷

Amerika, Britanya’nın enformasyon alanındaki tekeline, hükümetin sağladığı ekonomik katkı ve gelişmiş uydu iletişimini kullanarak son vermiştir. Ortaya çıkan yeni ilişki Batılı haber ajansları tarafından aşamalı olarak dönüştürülmüştür. İç yapıdaki rekabete karşın haber ajansları özgür enformasyon akışı konusunda ortak bir cephe oluşturmuşlardır. Amerika Dışişleri Bakan Yardımcısı William Benton 1946 yılının ocak ayında yaptığı konuşmada, “Dışişleri Bakanlığı’nın; özel Amerikan haber ajansları, dergileri, filmleri ve dünyadaki diğer iletişim medyasının genişlemesi önündeki yapay engelleri yıkmak için politik ve diplomatik alanlarda her şeyi yapmayı amaçladığını belirterek, basın özgürlüğünün sağlanmasının dış politikalarının bütünleşik bir parçası olduğunu” söylemiştir. Bu gelişmelerin yaşandığı günlerde yeni kurulan Birleşmiş Milletler ve ona bağlı UNESCO, “özgür enformasyon akışı” kavramına destek vermiştir. O dönemde Birleşmiş Milletler’e üye 51 ülkenin beşte ikisini Amerikan yönetiminin etkisi altındaki Latin Amerika

⁶⁶ Altaf Gauhar, “Free Flow of Information: Myths and Shibboleths”, *Third World Quarterly*, Vol.1, No.3, 1979, s.53, (Çevrimiçi), <http://links.jstor.org/>, 17 Aralık 2007.

⁶⁷ Hamid Mevlana, “Yeni Enformasyon Düzeni”, *Enformatik Cehalet*, Haz. Nabi Avcı, İstanbul, Kitabevi Yayın, 1999, s.143.

lkeleri oluşturmaktadır. UNESCO Kitle İletişimi Departmanı'nda, zgr enformasyon akışı üzerine özel bir birim kurulmuştur. 1946 yılının şubat ayında İnsan Hakları Komisyonu'nda Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin (ECOSOC) kurulmasının ardından basın ve enformasyon zgrlg üzerine alt komisyon kurulması çalışmaları başlamıştır. Yıl sonunda Birleşmiş Milletler Genel Konseyi'nin "enformasyon zgrlgnn temel bir insan hakkı" olduğunu deklare eden 59 sayılı kararı benimsenmiştir. Söz konusu özgürlük alanı herhangi bir engel olmaksızın enformasyonu toplama, iletme ve yayma hakkı olarak belirlenmiştir. Cenova'da 1948 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler Enformasyon zgrlg Konferansı'nda, Amerikan delegesinin başkanı olan William Benton, ABD'nin enformasyon akışının önündeki engelleri kaldırmak için her Şeyi yapabileceğini açıklamıştır.⁶⁸

Haberlerin serbest akışı ilkesini savunan gelişmiş Batılı lkeler, nc Dünya ülkelerine tanınacak herhangi bir ayrıcalığın haber kaynağına ulaşmayı sınırlandırmasından endişe etmişlerdir. Haberlerde dengeli akışın sağlanmasıyla birlikte basını devlet çıkarlarının gerçekleştirilmesinde bir araç olarak gören Sovyetler Birliği gibi yönetimlerin işinin kolaylaşacağı dşnlmştir.

Amerikan medyası, hkmetlerinin ideallerinin gerçekleştirilmesi ile kendi ticari çıkarları arasında bir paralellik olduğunu düşünmektedir. Uluslararası iletişim alanında ABD'nin izlediği siyasetin yansıması, UNESCO'nun desteklediği bir konferansa ilişkin Washington Post gazetesinde 1976 yılında yayımlanan başyazıda kendisini göstermektedir. Yazıda Şu ifadeler dikkati çekmektedir:

"Haber ürünlerini dışarıya satmak için arz eden bu gazetenin, Batılı basın araçlarına ticari fırsatların sağlandığı uluslararası bir havayı beslemesinde inkar edilemez öz çıkarları vardır. Fakat bu durum Őüphesiz Amerikan medyasının aynı ticari fırsatları kendi evinde sağlarken sahip olduğu zgr olmak, rekabetçi kurumlar gibi kazanılmış haklardan farklı bir Şey değildir. Bütün sorun kişisel ıkarlarımızla burada tartışılan ilkeyi bağdaştırmaksa, bu konu daha tarihimizin ilk dönemlerinde yapılan ilk Anayasa değişikliğinde çözümlenmiştir. Eğer söz konusu ilke bu ülkede yaşayanlar için sağlam bir ilke ise, neden dünyanın diğer ülkelerinde de iletişim konusunda uygulanabilecek iyi bir kural olmasın."⁶⁹

⁶⁸ Gauhar, a.g.m., ss.54-55.

⁶⁹ Mevlana, a.g.m., s.147.

Bu gelişmelere paralel olarak yine ABD Gazete Editörleri Derneği, enformasyonun serbestçe dolaşımı önündeki ekonomik ve yasal engellerin kaldırılmasını hedefleyen hükümet politikasını desteklediğini kamuoyuna duyurmuştur. AP ve UPI gibi uluslararası haber ajanslarının temsilcilerinin de yer aldığı dernek üyeleri ABD'nin askeri uçakları ile haberin özgür dolaşımı konusunda 22 ülke dolaşmışlardır.⁷⁰ Bu örnekler ABD medyasının “özgür ve serbest haber dolaşımı” konusunda hükümetle aynı görüşte olduğunu kanıtlamaktadır. Medyanın izlediği yayın politikası da ABD kamuoyunun bu ilkeyi desteklemesine katkıda bulunmuştur.

1.5.2. Uluslararası Haber Dengesizliği Kavramı

Uluslararası haber dengesizliği kavramını ele almadan önce uluslararası iletişimin kavramsal düzeyde tanımlanması gerekmektedir. İletişim bilimci İrfan Erdoğan, uluslararası iletişimin öncelikle makro seviyedeki ilişkileri anlattığını söyleyerek, uluslarla ilgili siyasal, kültürel, ekonomik, eğitim, turizm, çevre, işçi göçü, ücret politikaları, gümrük konuları, yatırım, üretim, dağıtım ve uluslararası diplomatik ilişkilerin bu kapsamda değerlendirilebileceğini ifade etmektedir. Erdoğan, uluslararası iletişimin kitle iletişimi bağlamında ele alındığında; kitle iletişim teknolojilerinin örgütlenme, üretim ve dağıtım biçimlerinin yanı sıra iletişim ürünlerinin, profesyonel ideolojilerin, yasal yapıların, iş kültürünün transferi ve benimsetilmesiyle ilgili ilişkileri içerdiğini belirtmektedir. Bu iletişim şekli yalnızca kitle iletişim ürünlerinin; yani televizyon programlarının, filmlerin, CD'lerin, kitapların akışının yanı sıra sermayenin ve emeğin akışı ile bunların kullanım şekillerini de ifade etmektedir. Erdoğan'a göre, uluslararası iletişim; üretim yöntemi, materyal üretimi ve siyasal egemenlik ilişkilerine dayanmaktadır ve gelişmiş ülkeler arasında yaşanan pazara sahip olma, bunu genişletme amacını taşımaktadır.⁷¹

Uluslararası iletişim düzeninde yaşanan en önemli sorunlardan biri, gelişmiş ülkelerden; azgelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere doğru yaşanan tek yönlü bilgi

⁷⁰ Nurdoğan Rigel, *İleti Tasarımında Haber*, İstanbul, Der Yayınları, 2000, s.70.

⁷¹ İrfan Erdoğan, *İletişimi Anlamak*, 2.bs., Ankara, Erk Yayınları, 2005, ss.455-456.

akışıdır. Bu tek yönlü ve dengesiz akış, uluslararası haber ajanslarının ürettikleri haberlerin dağıtımında somut olarak görülmektedir. AP, AFP, Reuters gibi haber ajansları ürettikleri haberlerle uluslararası iletişimde yaşanan dengesizliğin boyutunu artırmaktadır. Batılı gelişmiş ülkeleri temsil eden söz konusu ajanslar, kendi ülkelerine ilişkin gelişmeleri dünyaya çok geniş bir şekilde sunarken, azgelişmiş ülkelerle ilgili gelişmelere askeri darbe, savaş, doğal afet gibi olağanüstü gelişmeler yaşanmadıkça yer vermemektedir.

Teknik yönden gelişmiş ülkelerden azgelişmiş ülkelere doğru yönelen nicelik ve nitelik açısından tek yönlü olarak gerçekleştirilen iletişim “dengesiz iletişim” olarak nitelendirilmektedir. İçeriğin niteliği ve nicelik bakımından uluslararası düzeyde bilgi alışverişi gelişmiş ülkeler tarafından yapılmaktadır. Azgelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru bilgi alışverişi çok azdır ya da hiç bulunmamaktadır. Bu dengesizliğin, kitle iletişim araçlarının mülkiyeti ve dağılımı bakımından yani iletişim altyapısı ve haber dağılımında yaşanan dengesizlikler şeklinde karşımıza çıktığı görülmektedir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı’nın ardından şekillenen yeni dünya düzeninde bağımsızlıklarını ilan eden devletler iletişim altyapısı olarak gelişmiş ülkelerin araçlarından yararlanmışlardır. Sömürgecilik yıllarında ortaya çıkan Havas, Wolff ve Reuters gibi haber ajansları dünyayı kendi haber bölgelerine ayırmışlar ve enformasyon boşluğunu doldurmayı başarmışlardır. Haber ajanslarının öncülüğünü yaptığı iletişim dengesizliğine, gelişmiş ülkelerin sahip olduğu uydu yayıncılığı, televizyon ve radyo şebekeleri de katkıda bulunmuştur.⁷² Haber akışında yaşanan bu dengesizlik, bütün dünyada hangi haberin nerelere gideceğine gelişmiş birkaç Batılı ülkenin haberleşme araçları yöneticilerinin karar verdiğini ortaya koymaktadır. Batılı ülkelerin dışındaki ülkeler dünya üzerindeki gelişmeleri gelişmiş ülkelerin gözü ve seçiciliği ile izlemek zorundadırlar. UNESCO’nun desteğiyle yaygınlaşan ulusal haber ajanslarının ürettiği haber sözcüğü sayısı asla uluslararası haber ajanslarıyla boy ölçüşemeyecek boyutta kalmaktadır.⁷³

⁷² Oya Tokgöz, *Temel Gazetecilik*, 5.bs., Ankara, İmge Kitabevi, 2003, ss.145-147.

⁷³ Sadi Özdemir, *Medya Emperyalizmi ve Küreselleşme*, İstanbul, Timaş Yayınları, 1998, ss.156-157.

Dengesizliği ortaya çıkaran diğer faktörler; teknoloji ve altyapıda görülen yetersizlikler, ekonomik sorunlar, az gelişmiş ülkelerde görev yapan muhabirlerin önüne çıkarılan engellemeler olarak özetlenmektedir.⁷⁴ Oya Tokgöz, uluslararası iletişim alanındaki dengesizliklerin iki yönden önemli boyutlarda olduğunu söylemektedir. Bunlardan ilkinin iletişimin altyapısı, mülkiyet ve dağılım oluştururken, ikincisini ise dağıtılan haberler, enformasyon yani iletişim işleyişı meydana getirmektedir. Altyapı yönünden ortaya çıkan dengesizlikler; uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel düzeydeki birikim ve tekeller şeklinde kendisini belli etmektedir.⁷⁵

Enformasyon dengesizliğinin boyutları Cees Hamelink tarafından belli başlıklar altında şöyle değerlendirilmiştir:

- Enformasyon dengesizliği her şeyden önce bazı ülkelerin diğer bazı ülkelere daha fazla yararlı bilgiyi ellerinde bulundurması olayıdır.
- Enformasyon dengesizliği ayrıca bazı ülkelerin diğer ülkelere enformasyon üretme, kaydetme, işleme ve dağıtım açısından daha fazla olanaklara ve kapasiteye sahip olması anlamına gelmektedir.
- Bu kapasite, enformasyonun oluşturularak biçimlendirilmesi ve kullanılması için gerekli olan bilgisayarlar ve enformasyonun taşınmasında önemli işlevler gören kitapların varlığıyla doğrudan ilintilidir. Bu “information hardware” denilen olaydır.
- Bu olay, enformasyon elde etme tekniklerine (software) yani enformasyonun kendisine sahip olmakla da ilintilidir.
- Ayrıca pek çok enformasyon türünün varlığından söz edilebilir. Ulusların bilimsel, teknik, parasal, ticari, askeri, siyasal, doğal kaynakları ve güncel yaşamla ilgili enformasyon türlerinden söz etmek olanaklıdır.⁷⁶

Uluslararası iletişim alanında yaşanan bu dengesizliklerin azaltılması amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Chicago Üniversitesi Rektörü Robert Hutchins başkanlığında 1947 yılında oluşturulan komisyonun hazırladığı rapor, medyanın ahlaki sorumluluklarının sınırlarını ortaya koymuştur. Rapora göre kitle iletişim araçlarına hükmeden kişi ve gruplar tekeli bir yapıya hizmet etmekte ve küçük işletmelere hayat hakkı tanımamaktadır. Büyük iş dünyasına hizmet eden bu gruplar reklamveren kuruluşların editöryal müdahalelerine maruz kalmaktadır. 2. Dünya

⁷⁴ Atilla Girgin, *Uluslararası İletişim, Haber Ajansları ve A.A.*, İstanbul, Der Yayınları, 2002, s.48.

⁷⁵ Oya Tokgöz, *Siyasal İletişimi Anlamak*, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2008, s.81.

⁷⁶ Cees Hamelink, “Merkez ve Çevre Ülkeler Arasındaki Enformasyon Dengesizliği”, *Enformasyon Devrimi Efsanesi, Modernleşme Kuram ve Uygulamalarının Eleştirisi*, Der. ve Çev. Yusuf Kaplan, İstanbul, Rey Yayıncılık, 1991, ss.258-259.

Savaşı'nın ardından kurulan Üçüncü Dünya ülkelerinin mevcut iletişim düzenine karşı daha adilane, hakkaniyete dayanan bir yapının düzenlenmesini istedikleri görülmektedir. 1970'li yıllarda ortaya atılmaya başlayan Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni'nin çıkış noktasını, Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen (NWEO) oluşturmaktadır. NWEO, OPEC'in öncülüğünü yaptığı hammadde sahibi güney ülkelerinin aralarında yapacakları işbirliğiyle, gelişmiş kuzey ülkelerine yönelik bir paylaşım sistemini oluşturmayı hedeflemektedir.⁷⁷ Böyle bir amacı olmasına karşın ekonomik düzenin gelişimi, o dönemden günümüze kadar gelişmiş ülkeler lehine işlemiştir. Ekonomik güce sahip olan bu ülkeler, iletişim teknolojilerinden yararlanma konusundaki egemen konumlarını sürdürmüşlerdir.

Günümüzde gelişmiş ülkelerin, bilgi ve iletişim teknolojilerinin geliştirilmesinde öncü olması, yeterli teknolojik altyapıya sahip olmayan ülkelerin işini her geçen gün daha da zorlaştırmaktadır. Bilgisayar kullanımı, İnternet'e erişim oranı yüksek Batılı ülkeler dünyayla entegrasyona rahatlıkla girebilirken, söz konusu altyapıya sahip olmayan ülkeler bilgiye ulaşma yarışında gerilerde kalmaktadır. Uzayda iletişim uydusu bulunan ülkeler televizyon ve radyo yayıncılığı aracılığıyla kendi ekonomik ve kültürel değerlerini dünyanın geniş coğrafyalarına ulaştırabilmektedirler. Örneğin Körfez Savaşı'nda CNN televizyonu dünyanın birçok bölgesine ABD'nin görüşlerinin aktarılmasında bir anlamda kamuoyu oluşturulmasında önemli bir rol oynamıştır. 11 Eylül saldırılarının ardından ABD'nin Irak'ta gerçekleştirdiği askeri hareket, bu haber akışı sürecini tersine döndüren gelişmelerin de fitilini ateşlemiştir. Katar'dan yayın yapan El-Cezire televizyon kanalı, El-Kaide'nin lideri Usame Bin Ladin'e ait görüntü ve ses kayıtlarını yayınlarak dünya kamuoyunda tanınırlığını sağlamıştır. Bu kanalın yanı sıra Ortadoğu bölgesinden yayın yapan başka Arap televizyon kanalları da uydu yayını aracılığıyla milyonlara sesini duyurmuştur.

---

⁷⁷ Güliz Uluç, *Küreselleşen Medya: İktidar ve Mücadele Alanı, Olanaklar - Sorunlar - Tartışmalar*, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2003, s.156.

1.5.3. Gelişmekte Olan Üçüncü Dünya Ülkelerinin Yeni Ekonomik Düzen Talepleri

“Yeni Ekonomik Düzen” ifadesi uluslararası ilişkilerin sömürgecilikten kurtarılmasını ifade etmektedir. Azgelişmiş Üçüncü Dünya ülkeleri, Batı ve Doğu Bloku’nun yeni kurulan devletleri denetim altında tuttuklarını düşünerek uluslararası alanda eşitliğe ve adil ilişkilere dayanan bir düzen amaçlamıştır. Azgelişmiş ülkelerin, gelişmiş ülkelerle ilişkilerini bir merkezde ortak denetim altında toplamasının yeni ekonomik düzeni başlatabileceği öngörülmüştür.⁷⁸ Bu uluslararası ekonomik düzen, azgelişmiş ülkelerin doğal kaynakları üzerinde karar verme hakkına sahip olmasını talep ederek, Batılı pazarlarda bu ülkelerin ürünlerine öncelik verilmesini ve rekabet hakkı tanınmasını istemektedir. Altyapı ve teknolojik olarak yetersiz durumdaki azgelişmiş ülkelere teknoloji transferi ve yardımda bulunulmasının da öngörüldüğü yapıda, uluslararası şirketler üzerinde kontrol sağlanması amaçlanmaktadır.⁷⁹

Yeni ekonomik düzen 1970’li yıllarda patlak veren bir dizi ekonomik ve siyasal olayın sonucunda stratejik bir planla ABD tarafından gündeme getirilmiştir. Çevre ülkelerinden Merkez’e karşı başkaldırı fazlalaşmış ve Birleşmiş Milletler çerçevesinde dile getirilen talepler artmıştır. Vietnam Savaşı’ndan önce Fransa’nın ve onu izleyerek ABD’nin uğradığı yenilgi, petrol fiyatlarının OPEC tarafından artırılması, Merkez’in yardımlarının Gayri Safi Milli Hasıla’larının (GSMH) en az yüzde 1’ine çıkarılması, gümrük tavizlerinin tek taraflı olarak verilmesi bu dönemde yaşanan gelişmelerdir. Merkez içi çatışmaların ABD’yi rahatsız edecek duruma gelmesi yani Japonya’nın sanayi ve ihracat devi olarak yükselmesi, “Asya Kaplanı” olarak tanımlanan ülkelerin onu izlemesi, Avrupa Ekonomik Topluluğu’nun büyümesi ve serbest piyasa ekonomisi uygulamalarına aykırı uygulamaları ve sonunda sermayenin kar haddinin dibe vurmaya başlaması, yeni ekonomik düzenin ortaya çıkışını tetikleyen gelişmeler olmuştur.⁸⁰

⁷⁸ Tokgöz, a.g.e., s.150.

⁷⁹ Uluç, a.g.e., s.157.

⁸⁰ Gülten Kazgan, “Yeni Ekonomik Düzen ve Ulus Devlet”, *Mülkiye Dergisi*, Ankara, Cilt 24, Sayı 220, s.135.

Bu dönem, haber üretimini yöneten endüstriyel mekanizmalar, kitle kültürü, uluslararası akış ve iletişim dengesizlikleri açısından tarihsel bir dönüm noktası olmuştur. Bağlantısızlar Hareketi ilk eleştiri kaynağını oluşturarak 1973'te Cezayir'de düzenlenen dördüncü zirvede “yeni bir evrensel iletişim” düzeni istediklerini dile getirmişlerdir. UNESCO'da devam eden tartışmalarda ekonomik alanda Bağlantısız ülkeleri karşılayan 77'ler grubu, ticari alışverişin uluslararası sisteminin yeniden kurulmasını ve yeni bir ekonomik düzenin temellerinin atılmasını istemişlerdir.⁸¹

Birleşmiş Milletler, 1974 yılında “Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen” hakkında bir deklarasyon hazırlamıştır. Deklarasyon, Birinci Dünya ülkeleri ile Üçüncü Dünya ülkeleri arasındaki ekonomik ilişkilerin daha adil bir konuma ulaştırılmasını, az gelişmiş ülkelerin küresel ekonomik kurumlarda etkisinin artırılmasını arzulamaktadır. NWEO'nun kardeşi olarak ortaya çıkan “Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni” de iletişim alanında yaşanan dengesizliklerin azaltılmasını amaçlamıştır. Ülkeler arasında haber değişimi anlaşmalarını, az gelişmiş ülkelerin kendi iletişim araçları üzerinde daha çok kontrole sahip olmasını, Üçüncü Dünya ülkeleri hakkındaki haberlerin niceliği ve niteliğinde ilerlemeler yaşanmasını ve söz konusu ülkelerin UNESCO, Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) ve diğer kurumlarda etkisinin artmasını hedeflemiştir.⁸² Ortaya atılan bu yeni enformasyon ve iletişim düzeni, dengesiz haber akışının ne şekilde dengeli hale getirileceğine yönelik tartışmaları da başlatmıştır. Uluslararası haber ajansları ve medya organizasyonlarının haber akışı sürecinde başat konumda bulunması; az gelişmiş ülkelerdeki yerel haber ajanslarına önem verilmesi, ekonomik gelişmişlik düzeyleri arasındaki farkın kapatılması gibi birçok önerinin masaya yatırıldığı bir süreci başlatmıştır. MacBride Raporu, söz konusu dengesiz yapının analiz edilerek çözüm önerilerinde bulunduğu önemli belgelerden birini oluşturmuştur.

---

⁸¹ Mattelart, a.g.e., s.87.

⁸² Oliver Boyd Barrett, “Global Communication Orders”, **International and Development Communication: A 21st-Century Perspective**, Ed. Bella Mody, California, Sage, 2003, s.38.

1.5.4. UNESCO'nun Öncülüğünde Başlatılan “Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni” ve Dengeli Haber Akışı Tartışmaları

Yeni Dünya Enformasyon ve İletişim Düzeni'ne öncülük edenlerin de tartıştığı gibi uluslararası enformasyon sistemi gelişim sürecinde eşitsizlikleri sürekli hale getirmekte ve genişletmektedir. Güney ülkeleri, Kuzey'e enformasyon sektöründe yazılım ve donanım açısından bağımlı durumdadır. Üçüncü Dünya ülkelerinin liderleri, önemli uluslararası enformasyon kanallarını kontrol eden bu ülkelerin medyaları aracılığıyla kendileri hakkında değiştirilmiş, çarpıtılmış bakış açılarını dünyaya ilettiklerini savunmaktadırlar. Var olan düzen yapısal mantığından dolayı, gelişmekte olan ülkelerin siyaseti, ekonomisi ve toplumu üzerinde bir bağımlılık modeli yaratmaktadır. Bu ülkelerin talepleri daha sonra MacBride Komisyonu'nun üyelerinden biri olacak olan Tunus Enformasyon Bakanı Mustafa Masmoudi tarafından da dile getirilmiştir.⁸³

Üçüncü Dünya ülkelerinin konuyla ilgili başlıca şikayetleri belli maddelerde toplanmaktadır. Masmoudi'ye göre, “Enformasyona sahip olanlar ve olmayanlar” arasında büyük bir boşluk yaratan merkezden çevreye doğru yaşanan tek yönlü enformasyon akışı, ülkeler arasındaki sosyo-teknolojik dengesizliğin bir sonucudur. Enformasyon zengini ülkeler, enformasyon fakiri ülkeleri yönlendirmekte, bu durum fakir toplumlar için yaygın ekonomik, politik ve sosyal dalgalanmaların yaşanmasına yol açarak bağımlı bir yapı yaratmaktadır. Küresel enformasyonda arzulanan yatay akışa karşıt olarak yaşanan bu dikey akış, Batıda kurulu ulusötesi şirketlerce yönetilmektedir. Ulusötesi şirketlerce enformasyon, sahip olunan bir mal gibi görülmekte tüm enformasyon ve iletişim düzeni, yaratılan yeni-sömürgecilik mekanizmasının oluşturduğu uluslararası dengesizliği desteklemektedir. Masmoudi, açık bir şekilde niceliksel olarak Kuzey ve Güney ülkeleri arasında, gelişmiş ülkelerden kaynaklanan enformasyon ve haber dağılımında bir dengesizlik yaşandığını, gelişmekte olan ülkelere bunun tersi yönde bir akışın sağlanmasının

---

⁸³ Daya Kishan Thussu, *International Communication Continuity and Change*, London, Arnold, 2000, s.43.

amaçlandığını söylemektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki bu büyük dengesizliğin nedenlerinden birinin de, radyo frekans dağıtımında ve televizyon program trafiğinde yaşanan eşitsizlikler olduğunu savunmaktadır.⁸⁴

Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni'ni (NWICO) Thomas Mc Phail ise şu şekilde tanımlamaktadır:

“Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni, enformasyonun içeriğinde ve akışında daha eşit ve adaletli bir dengenin kurulmasını, ulusal iletişim politikalarının ulusal düzlemde gerçekleştirilebilme hakkının sağlanmasını ve son olarak da gelişmekte olan ülkelerin beklentilerini ve olaylarını daha doğru ve çarpıtmadan yansıtabilecek, uluslararası düzeyde iki yönlü enformasyon akışının gerçekleştirilmesini olanaklı kılmaya çalışan evrensel bir süreçtir.”⁸⁵

UNESCO'nun küresel diyalogu artırmak amacıyla önemli bir platform oluşturduğu konusunda görüşlerini açıklayan McPhail'e göre kurum 'tartışmayı yazarkasadan uluslararası ilişkilerin sosyal, kültürel ve insani boyutlarına çekme' gayreti içine girmiştir.⁸⁶ Ancak yine de gelişmiş ülkeler, sonraki yıllarda ortaya atılan NWEO ve NWICO düşüncelerinin tartışılmasını doğru bulmamışlardır. Özellikle küresel haber akışını ellerinde bulunduran uluslararası haber ajansları, azgelişmiş ülkelerde ulusal haber ajanslarının kurulmasına yardımcı olduklarını ifade etmişlerdir. UNESCO'da yer alan Üçüncü Dünya ülkelerinin 1970'li yılların ortalarında geliştirdiği haber dengesizliği üzerine söylem, konuyla ilgili çok sayıda toplantının yapılmasını sağlamıştır.

Yeni uluslararası enformasyon ve iletişim düzeni tartışması, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ile zengin ve fakir uluslar arasındaki ilişkileri izlemek isteyenler için tarihi bir fırsat yaratmıştır. NWICO, dünyadaki farklı ekonomik ve siyasal düzenler arasındaki geçiş sürecini işaret etmektedir. Neo-liberal ekonomik politikalar tarafından yönetilen yeni düzen, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu gibi küresel kurumlar tarafından düzenlenerek, ulusötesi

---

⁸⁴ A.e., s.44.

⁸⁵ Thomas L.Mc Phail, “Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni”, *Enformasyon Devrimi Efsanesi*, Der. ve Çev. Yusuf Kaplan, İstanbul, Rey Yayıncılık, 1991, s.142.

⁸⁶ John Tomlinson, *Kültürel Emperyalizm, Eleştirel Bir Giriş*, Çev. Emrehan Zeybekoğlu, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999, s.32.

kuruluşların egemenliğiyle birlikte ilerlemektedir. Kaarle Nordenstreng, NWICO'yu oluşturan köşe taşlarını "dört D" şeklinde formüle etmiştir. Bunlar; sömürgelerin bağımsızlıklarını kazanma mücadelesi (decolonization), kalkınma (development), demokratikleşme (democratization) ve tekelleşme yapısının çözülmesidir (demonopolization). Uluslar arasında kabul edilen çok sayıda anlaşma ve alınan kararlar, direkt olarak iletişimle dolaylı olarak da insan haklarıyla bağlantı içinde bulunmaktadır. 1948 yılında Uluslararası İnsan Hakları Beyanname'si'nin kabul edilmesi, Birleşmiş Milletler'in enformasyon özgürlüğü ve gazetecilerin uluslararası etik kodlara uygun hareket etmesini amaçlayan girişimleri bu yönde atılan adımlar arasındadır. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi (ECOSOC) 1961 yılına kadar enformasyon yapılarındaki küresel dengesizlik sorunu üzerine eğilerek açıklamalarda bulunmuştur. 1962 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, dünya nüfusunun yüzde 70'inin yeterli enformasyon yapılarına sahip olmadığını bildirmiştir. Genel Kurul, 1966 ve 1972 yıllarında ise uydu yayıncılığında yaşanan sorunları gündemine alarak bu yayınları alan ulusal egemenliğe sahip devletlerin "öncelikli olarak rızasının" alınması gerektiğini kabul etmiştir.⁸⁷ Birleşmiş Milletler'de, doğrudan uydu yayıncılığı başlamadan önce üye devletler arasında "ön anlaşmalar" yapılması zorunluluğu Amerika'nın karşı oy kullanmasına, 22 ülkenin de çekimser oy kullanmasına karşın, 55'e 7'lik oyla benimsenmiştir. Bu gelişme, küresel serbest enformasyon akışına verilen koşulsuz destekten ilk önemli geri adımın atılmasını sağlamıştır.⁸⁸

İletişim araçlarının uluslararası anlayışa ve barışa yararlı olabilmesi için neler yapılması gerektiği 1970'te toplanan UNESCO Genel Kurulu'nda ele alınmıştır. 2 yıl sonra yapılan UNESCO Konferansı'nda "İletişim Araçları Üzerinde ve Yeni Uluslararası İletişim Düzeni İçin Bir Bildirge" hazırlanması kararlaştırılmış ve söz konusu bildirge Paris'te 1978 yılında düzenlenen konferansta kabul edilmiştir. Yeni uluslararası iletişim düzeninin yerleştirilmesi için Bağlantısız Ülkeler Haber Ajansları Pool, Bağlantısız Ülkeler Radyo ve Televizyon Örgütü, Bağlantısız Ülkeler

---

⁸⁷ Barrett, a.g.m., ss.36-38.

⁸⁸ William A. Hachten, *The World News Prism, Changing Media, Clashing Ideologies*, Second Edition, Ames, Iowa, Iowa State University Press, 1987, s.130.

İletişim Konseyi, Bağlantısız Ülkeler Telekomünikasyon Komitesi'nin temelleri atılmıştır. 1973 yılında Cezayir'de düzenlenen 2. Bağlantısız Ülkeler Konferansı'nda bağlantısız ülkelerin ortaklaşa bir haber ajansı kurmaları dile getirilmiştir.⁸⁹

Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni, ne hukuki yaptırımı bulunan ne de doğrudan UNESCO'nun resmi organlarının ortaya attığı bir yaklaşımdır. Kavram birçok araştırmacının birbirini destekleyen çalışmalarının bir sonucu olarak şekillenmiştir. NWICO, 1970'li yıllarda iletişim olgusunun önem kazanmasıyla birlikte Üçüncü Dünya ülkelerinin tepkilerini somut hale getiren önermeler bütünü olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle Mayıs 1974'te Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda açıklanan "Uluslararası Yeni Ekonomik Düzen" kavramıyla mantıksal bağlantısının bulunduğunu söylemek mümkündür. Kavram, az gelişmiş ülkelerin dünya ekonomik sisteminde gelişmiş Batılı ülkelere bağımlılığına tepki olarak gündeme gelmiştir.⁹⁰

Sınırsız ve serbest iletişim akışının ekonomik, siyasal ve ideolojik kazançlarının sorgulandığı NWICO'nun temeli, UNESCO'nun Mart 1976'da Tunus'ta yaptığı toplantıyla atılmıştır. Aynı yıl Meksika ve Yeni Delhi'de gerçekleştirilen toplantılarda, Tunus'ta alınan kararlar olgunlaştırılmıştır. Temmuz 1976'da Kosta Rika'da UNESCO tarafından düzenlenen "Latin Amerika ve Karayipler'de İletişim Politikaları Devletlerarası Konferansı"nda az gelişmiş ülkelerin bir haber ajansı kurması, ulusal ajanslar birliğinin oluşturulması önerilmiştir. Uluslararası iletişime ilişkin sorunların uluslararası komisyona incelenmesi yolunda kararların alındığı 1978 yılında Nairobi'de yapılan UNESCO konferansı, "uluslararası iletişim hukuku" kavramını ortaya koymuştur. Bu konferansta alınan kararlar doğrultusunda Sean MacBride başkanlığında oluşturulan komisyon 1979 yılında hazırlanan raporu teslim etmiştir.⁹¹ Bir diğer deyişle yeni düzen tartışmaları, dünyada haber yayımını tekelleştiren gelişmiş ülkelerin haber ajanslarının yanlı, objektif olmayan haber vermesi eleştirileriyle başlamıştır. Bu

⁸⁹ Tokgöz, a.g.e., s.153.

⁹⁰ Aydın Uğur, *Kültür Kıtası Atlası, Kültür, İletişim, Demokrasi*, 2.bs., İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2003, s.19.

⁹¹ Uluç, a.g.e., ss.158-159.

tartışmalar, 1980 yılında yayımlanan; ajansların bültenlerinin, radyo ve televizyon programlarının, filmlerin, başka kültürel ürünlerin dengesizliğini dile getiren, uluslararası topluluğa ait bir temsil örgütünün desteğiyle yayımlanan ilk resmi belge niteliğindeki MacBride Raporu ile sonuçlandırılmıştır.⁹²

1.5.5. Özgür ve Dengeli Haber Akışı'nın Sağlanmasında UNESCO'nun Oynadığı Rol ve MacBride Raporu

Nairobi'deki Genel Kurul'da Genel Sekreter Amadou-Mahtar M'Bow'a iletişim sorunlarını teknolojik ve evrensel gelişmelerin ışığında inceleme görevi verilmiştir. M'Bow bu çerçevede MacBride başkanlığında 16 üyeden oluşan bir komisyon atamıştır. Raporda, UNESCO'nun daha önce bahsettiği “enformasyonun serbest akışı” ve “basın özgürlüğü” kavramları yerine “serbest ve dengeli akış” kavramı kullanılmıştır. Ayrıca telekomünikasyon tarifeleri, yönetim prosedürleri, teknolojinin uygulanması, kullanımı ve eğitimi, medyayla ilgili araştırmalar konularında 82 ayrı öneri sunulmuştur. UNESCO'nun 1980'li yıllara gelindiğinde ortaya çıkmaya başlayan “Üçüncü Dünyacı” yapısı nedeniyle önce ABD ardından İngiltere ve Singapur örgütten ayrılmıştır. MacBride Raporu hakkında görüşlerini açıklayan Hamelink, “yeni düzen” kavramını sorgulayarak, uluslararası enformasyon akışının genişlemesinin ulusaşırı dev endüstri ve finans şirketlerinin çıkarlarına hizmet edeceğini söylemiştir.⁹³

MacBride Raporu, öncelikli olarak gelişmekte olan ülkelerin kendi aralarında öncelikle ulusal düzeyde olmak üzere, ikili, bölge içi ve bölgelerarası düzeylerde anlaşmalar yapmasını öngörmektedir. Bu ülkelerin bağımlılıklarının bu anlaşmalar aracılığıyla azaltılabileceğini vurgulayan rapor; özgür, aracısız, çabuk işleyecek iletişim sistemlerinin kurulmasını zorunlu görmektedir. 1980 yılında UNESCO Genel Konferansı'nda sunulan ve Yeni Uluslararası İletişim Düzeni'ni tanımlayan ilk belge olan rapor, “söz konusu düzenin devletler hukukunun, Birleşmiş Milletler Anayasası'nda belirtilen temel niteliklerine dayanması gerektiğini” vurgulamıştır.⁹⁴

⁹² Mattelart, a.g.e., s.88.

⁹³ Başaran ve Geray, a.g.e., ss.207-208.

⁹⁴ Uluç, a.g.e., s.160.

Raporda belirtilen ilkelere göre; iletişim araçlarının dağılımında ve haber dolaşımında yaşanan dengesizliklerin kaldırılmasının gerekliliği ortaya konulmuştur. Gelişmiş ülkelerden az gelişmiş ülkelere doğru yaşanan tek yönlü akışa (one way flow) ilişkin çalışmalara önem verilmesi öncelikler arasında bulunmaktadır. Üye ülkelerin büyük çoğunluğunun desteğiyle raporun içerdiği ilkeler doğrultusunda karar alınması uygun bulunmuştur. “Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni” kavramının içeriğinin daha belirginleşmesini sağlayan kararda ortaya atılan ilkeler şu şekilde sıralanabilir:

- Mevcut durumu karakterize eden, iletişim araçlarında ve haber dolaşımındaki dengesizliklerin ve eşitsizliklerin kaldırılması,
- Kamusal ya da özel bazı tekellerin ve aşırı ‘temerküzlerin’ olumsuz etkilerinin kaldırılması,
- Serbest dolaşıma, öğreninin (enformasyon) ve fikirlerin daha geniş ve daha dengeli yayımına mani olan iç ve dış öğelerin yok edilmesi,
- Öğreni kaynak ve kanallarında çoğulculuk,
- Basın ve öğreni özgürlüğü,
- Gazetecilerin ve iletişim araçlarında çalışan herkesin sorumluluklarından ayrı biçimde düşünülemez olan özgürlükleri,
- Kalkınmakta olan ülkelerin kendi durumlarını düzeltmek konusundaki yetenekleri, bu düzeltmenin, kendi donanımlarını kendilerinin sağlaması, personellerini eğitmeleri, altyapılarını geliştirmeleri ve öğreni ve iletişim araçlarının bu ülkelerin gereksinimlerine ve beklentilerine yanıt verecek duruma getirilmesi suretiyle gerçekleştirilmesi,
- Gelişmiş ülkelerin, kalkınmakta olan ülkelerin bu hedeflerine ulaşabilmeleri için içtenlikle yardım etme istemini göstermesi,
- Her halkın kültürel kimliğine ve her ulusun dünya kamuoyunu kendi çıkarları, özlemleri ve toplumsal ve kültürel değerleri konusunda aydınlatabilmesi hakkına saygı,
- Bütün halkların eşitlik, adalet ve karşılıklı yarar edinme temelinde uluslararası öğreni alışverişine katılma hakkına saygı,
- Kamunun etnik ve sosyal grupların ve bireylerin öğreni kaynaklarına ulaşma haklarına ve iletişim sürecine etkin biçimde katılma hakkına saygı.⁹⁵

Gelişmiş ülkelerin iletişim çevrelerinde olumsuz yankılar uyandıran MacBride Raporu, az gelişmiş ülkelerden tam destek bulmuştur. Bu dönemde yaşanan başka önemli bir gelişme ise 1978 yılında “77’ler Grubu” adıyla anılan bağlantısız ülkelerin yeni iletişim düzenini Birleşmiş Milletler Genel Kurulu gündemine getirmeleri olmuştur. Yeni bir düzen kurulması için çaba gösterilmesi yolundaki karar tasarısı; 33 ülkenin ret, 115 ülkenin kabul oyuyla Birleşmiş Milletler’in desteklediği bir ilke haline gelmiştir.⁹⁶

⁹⁵ Uğur, a.g.e., ss.19-20.

⁹⁶ Uğur, a.g.e., s.19.

Raporda elde edilen belli başlı sonuçlar arasında, karşılıklı bağımlılığın olduğu bir dünyada ortak ilgilere dayanan, ortak amaç ve değerlerin iletişim alanında ana hatları ile belirlenmesinin mümkün olması gerektiği ifade edilmektedir. İletişim ve yapılarında özellikle enformasyon akışında farklılıkların ve dengesizliklerin giderilmesine önem verilmesi gerekmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin iletişim alanında bağımlılıklarını azaltmaya, daha adil ve eşitlikçi yeni bir düzen talep etmeye ihtiyaçları bulunmaktadır. Enformasyon arama, alma ve yayma hakkının kısacası enformasyon özgürlüğünün temel insan hakkı olduğu dile getirilen raporda, ülkelerin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınma amaçlarına bağlı kapsamlı ulusal iletişim politikalarını geliştirmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Ulusal hükümetlerin plan ve bütçelerinde iletişime öncelik verilmesi zorunluluğunun bilincine varmalarının talep edildiği raporda, enine boyuna tartışılan temel düşüncelerin yeni enformasyon ve iletişim düzenini geliştirmek amacıyla bir çatı oluşturmayı amaçladığı, ulusal enformasyon ve iletişim sistemlerindeki dengesizlikler çözümlenmeden sosyal, ekonomik, kültürel ve teknolojik farklılıkların önlenemeyeceği belirtilmiştir.⁹⁷

MacBride Komisyonu'nun hazırladığı rapor, 1980 yılında Belgrad'da toplanan UNESCO Genel Konferansı'na sunulmuş ve önemli tartışmalara neden olmuştur. Bunun yanı sıra burada alınan kararlar, yeni bir uluslararası iletişim düzenini tanımlayan ilk önemli belgenin ortaya çıkmasını sağlamıştır. İlerleyen yıllarda böyle bir iletişim düzenini gerçekleştirmek için yapılan çalışmalardan biri de UNESCO'nun Eylül 1983'te Avusturya'nın Igls kentinde düzenledikleri Yuvarlak Masa Toplantısı'nda olmuştur. Gözlem ve uyarıların açıklanması ile yetinilen toplantıda "Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni" somut bir düzen olarak değil; esnek, içeriği ve ilkeleri tanımlanmamış bir kavram olarak tanımlanmıştır. Aynı zamanda haber dolaşımındaki düzenden yalnızca gelişmekte olan ülkeler değil, gelişmiş ülkelerin de yakındığı ifade edilmiştir. UNESCO'nun 1983'ün Ekim-Kasım aylarında yapılan Genel Konferansı'nda da söz konusu iletişim düzenini uluslararası bir anlaşmaya konu yapmaya gerek olmadığı sonucuna

---

⁹⁷ Sean MacBride vd., **Birçok Ses Tek Bir Dünya**, Çev. Ertuğrul Özkök başkanlığındaki heyet, Ankara, Unesco Türkiye Milli Komisyonu, 1993, ss.283-284.

varılmıştır.⁹⁸ 1984 yılında ABD, özgür bilgi akışını tehdit ettiği gerekçesiyle UNESCO'dan çekilmiştir. ABD basınının ileri sürdüğü formülde ABD ve basını yüksek bir ilke sorunu olarak kendisini koşulsuz iletişim özgürlüğüne adanmışken; UNESCO'nun, özünde "hükümetin medyayı kontrol etmesi" ve "gazetecilere izin verilmesi" yatan Yeni Dünya Enformasyon Düzeni'nden yana olduğu ifade edilmiştir. Batı medyası ve haber ajansları uluslararası haber akışına yıllardan beri egemen durumdadır. İki yönlü, dengeli haber akışı çağrısında bulunan Üçüncü Dünya ülkelerinin temel endişesini Batı'nın reklam mesajlarının ve diğer kültür ürünlerinin akışının kültürel bütünlük ve egemenliği tehdit etmesi oluşturmaktadır. Bu ülkelerden birçok analizci gerçek bağımsızlığın ve kalkınma için halkın seferber edilmesinin bağımsız ulusal iletişim sistemleri olmadan mümkün olmadığını oybirliğiyle kabul etmişlerdir.⁹⁹

Uluslararası enformasyon ve haber akışındaki söz konusu dengesiz yapıyı gösteren dolaşım modelleri de bu dönem içinde ortaya atılmıştır. Örneğin Hamid Mowlana, enformasyon akışını "üretim" ve "dağıtım" olmak üzere iki ayrı evrede ele almaktadır. Üretimde mesajın kaynağı, mesajın oluşturulması; dağıtım aşamasında ise mesajın dağıtımı ve alıcı bulunmaktadır. Dağıtım süreçleri üzerinde bir ulus kontrol sağlayamamışsa gönderdiği mesajlar etkisiz olabilecektir. Sınır ötesi veri akışının bilgisayar ve iletişim sistemlerinde ortaya çıkacak gelişmeler sayesinde mümkün olabileceğini vurgulayan Mowlana, bu tür veri akışını enformasyonun sayısal olarak kodlanmış birimlerini işlemek, depolamak veya ulusal sınırları aşarak bulup getirmek için transfer edilmesi olarak tanımlamıştır.¹⁰⁰

Uluslararası iletişim sürecinin tüm biçimlerinin analizini yapan Mowlana, donanım ve yazılımın oluşturduğu teknoloji eksenini ve üretim ile dağıtımın söz konusu olduğu iletişim ekseninin belirleyici olduğu bir model çizmiştir. Modelin genel amacı, gönderenden alıcıya teknolojik temele dayanan üretim ve bir dağıtım sistemiyle iletildiği bilinen bir yapıyı temsil etmektedir. Örneğin bir politikacı veya

⁹⁸ İdris Adil, *Haberde Dışa Bağımlılık*, İstanbul, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1991, s.32.

⁹⁹ Edward S.Herman, *Medyada İkiyüzlülük*, Çev. Nur Nirven, İstanbul, Chiviyazıları Yayınevi, 2004, ss.53-54.

¹⁰⁰ Başaran ve Geray, a.g.e., s.211.

reklamcının temsil ettiği kaynak, bir başka ülkede üretilen bir mesaj ile birleştirilebilir ve bu ülkede bir üçüncü ülkeye bile dağıtılabilir. Üretim aşamasının tamamının bir ülkede yürütülmesi ve bir başka ülkede dağıtılarak alınması daha sıklıkla rastlanan bir durumdur. Daha az gelişmiş ülkelerde bir tarafta kaynaklar, mesaj üretim ve dağıtım sistemi ile diğer tarafta potansiyel alıcının dünyası arasında oldukça büyük bir uzaklık çoğu kez yaşanacaktır. Modelin ortaya koyduğu en önemli nokta, özellikle daha gelişmiş ülkelere doğru yaşanan iletişim akışında birden çok bağımlılık durumunun ortaya çıkmasıdır. Azgelişmiş ülkeler ardıllık içinde başlıca dört ögeye bağımlıdırlar ve bu ögelerin her biri kaynaklandıkları ülkeden kontrol edilebilir.¹⁰¹

Mowlana, UNESCO'da hazırladığı küresel rapor ve analizde, haberin kuzey ve güney dairesel akış modeli ve merkez ve çevre ülkeler arasındaki dolaşım modelini açıklamıştır. İlk model, zengin ve gelişmiş kuzey ülkelerinin bulunduğu Kuzey Amerika, Avrupa ve Japonya'dan, ekonomik açıdan gelişmesini tamamlayamamış güney ülkelerine yani Güney Amerika, Afrika ve Asya ülkelerine doğru yaşanan haber dolaşımını anlatmaktadır. Güneyden kuzey ülkelere ve güney ülkelerinin arasında haber dolaşımı zayıftır. Gelişmekte olan ülkelerle ilgili haberlerin gelişmiş kuzey ülkeleri muhabirleri ve haber ajansları tarafından üretilmesi ve işlenmesi bu dengesizliğin boyutunu artıran nedenler arasında yer almaktadır. Mowlana'nın ikinci modeli "merkez - çevre modeli"ne göre ise dünya egemen merkez ve çevre ülkelere ayrılmıştır. Merkez ülkelerin, çevre ülkelere göre haber akışının miktarı açısından üstünlüğü bulunmaktadır. Diğer model gibi çevre ülkeler arasındaki akışın olmaması ya da zayıflığı, bu ülkelerin kendi bölgelerinde yaşanan olayları gelişmiş ülkelerin sahip olduğu uluslararası haber ajanslarından öğrenmesine neden olmaktadır.¹⁰²

Bu modelde haber akışı John Galtung'un yapısal emperyalizm teorisine dayanmaktadır. Galtung, uluslararası haberlerin dört özelliğinin bulunduğunu ifade

¹⁰¹ Denis McQuail ve Sven Windahl, **İletişim Modelleri-Kitle İletişim Çalışmalarında**, Çev. Konca Yumlu, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2005, ss.267-268.

¹⁰² Uluç, a.g.e., ss.250-251.

etmektedir. Buna göre habere konu olan olaylarda merkezin üstünlüğü bulunmaktadır ve merkez ve çevre ülkeler arasında haber değişim oranında anlaşmazlıklar yaşanmaktadır. Çevrenin merkez ülkelerin haberlerinde yer almasından çok merkez ülkelerin çevre ülkelerin medyasında ağırlığı hissedilmektedir. Koloni sınırları içinde olmak üzere çevre ülkeler arasında haber akışı çok azdır ya da bulunmamaktadır.¹⁰³

UNESCO'nun hazırladığı Dünya İletişim Raporu'na göre, iletişim uzmanları merkezde yer alan ülkelerden çevre ülkelere yöneltilen haber akışının, çevreden merkeze yöneltilen haber akışından 100 kat fazla gerçekleştiğini açıklamışlardır. Bir örnek vermek gerekirse 1980'li yılların ortalarında Avrupa ülkeleri Afrika'daki ülkelere yılda 855 saat radyo yayını yapmalarına karşın, Afrika ülkelerinden Avrupa'ya yapılan yayın sadece 70 saatte kalmıştır.¹⁰⁴ Televizyon programları yapan ülkelere bakıldığında bu dengesizliğin boyutlarını daha da dikkat çekmektedir. Amerikan yapımı birçok sinema filmi ve program az gelişmiş ülkelere ve Avrupa'ya ihraç edilmektedir. Bu akışa direnen ülkelerin bir kısmı bazı girişimlerde bulunmaktadır. Brezilya'da TV Globo, Meksika'da Televisa, soap operanın (dizi film) karşılığı olan "telenovelas"ları Amerika dahil olmak üzere birçok ülkeye ihraç etmektedirler.

Uluslararası haber akışı konusunda diğer bir varsayım da gelişmiş ülkelerden az gelişmiş ülkelere doğru yaşanan haber akışı ve Doğu-Batı olarak ayrılan kuzey ülkelerin güney ülkelere bağlandığı üçgen haber akışıdır. Kuzeyden güneye dikey haber akışına karşın, kuzey ve güneyin kendi içinde yatay olarak bir haber akışı yaşanmaktadır. Ancak güneyden yani az gelişmiş ülkelerden kuzeye doğru olan haber akışı zayıftır. Kuzeyin muhabirleri güney hakkında haberler üretmekte ve güney ülkeler gelişmiş ülkelerin bakış açılarıyla kendi ülkelerindeki gelişmeleri öğrenebilmektedir. Üçgen haber akış modelinde ülkeler Kuzey, Doğu ve Batı olmak üzere her biri Güneyle bağlantılı olarak ikiye ayrılmışlardır. Yabancı haberler üzerinde coğrafi bölgelerin önemini bulduğunu belirten modelde, kuzey

¹⁰³ Nimet Öntür, *Küreselleşen Dünyada İletişim ve Toplum*, Ankara, Alp Yayınları, 2002, s.181.

¹⁰⁴ Hamelink, a.g.m., s.263.

ülkelerinin haberlerine bağımlı olan Üçüncü Dünya ülkelerinin medyasının Doğu ve Batı'yla birlikte anlam kazandığı ileri sürülmektedir. Örneğin Amerikan basınının içeriğini önemli bir bölümü Batı Avrupa, Güney Asya, Kuzey Amerika, Ortadoğu'yu ele alırken; Sovyet basını Doğu Avrupa'ya ikinci, Kuzey Amerika'ya üçüncü sırada yer vermektedir.¹⁰⁵

MacBride Komisyonu Sözcüsü Mustafa Masmoudi alınan kararlar sonunda merkez ve çevre ülkeler arasındaki ilişkileri anlatırken, çok keskin bir iletişim dengesizliği yaşandığını belirtmiştir. Gelişmiş ülkelerden azgelişmiş ülkelere doğru yayılan haber ve bilginin tekelleştiğini ifade eden Masmoudi, görüşlerini şöyle açıklamıştır:

“Gelişmiş ülkeler haberleri çarpıtmakta uluslararası uydu teknolojilerini de kontrol altında tutmaktadırlar ve uluslararası medyalarda gelişmekte olan ülkeler; krizler, grevler, sokak gösterileri vb. biçiminde yer almaktadır. Günümüzün enformasyon sistemi, gelişmekte olan ülkelerle ilgili haberleri sıklıkla taraf tutarak vermekte, kültürel, ekonomik ve politik sömürgeciliği kutsal hale getirmektedir. Çok önemli olaylar medyada yer almayabilmektedir. Benzer olarak bilgi diğer ulusların sorunlarının gündeme gelmesinde etnik ve kültürel bilincin kaynakları aykırılıklarında yer almaktadır. Uluslararası sistemin kurulmasında etkili olan ekonomik ve politik çıkarlarla belirlenmektedir. En önemli konular bile söz konusu ülkelerin önemli medyası tarafından bozulabilmektedir. Böyle haberler, müşteri ülkelere bu kanallardan geçirilerek onların ilgisi olmasa bile zorla kabul ettirilmektedir.”¹⁰⁶

Masmoudi'nin görüşlerini, küreselleşme kavramının ortaya çıkışı ve haber dengesizliğinde yaşanan gelişmelerle birlikte değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Sonuç olarak, UNESCO'nun öncülük ettiği MacBride Raporu'nun uluslararası iletişim düzeninde haber ve enformasyon anlamında yaşanan dengesizliklerin çözümlenmesinde iyi niyetli bir girişim olarak kaldığı söylenebilir. Rapor, azgelişmiş ülkelerin sahip olduğu iletişim altyapılarının mevcut durumunu ortaya koyarak, yaşanan sorunların aşılması için çözüm önerilerinde bulunmuştur. Ancak iletişim alanındaki dengesiz yapının önlenmesi, sorunun ekonomik, teknolojik, siyasal boyutlarının birlikte ele alınarak çözümlenmesiyle yakından ilgilidir. Bu nedenle rapor, önemli bir durum tespitinde bulunmasına karşın söz konusu yapının değiştirilmesinde etkin bir rol oynayamamıştır.

¹⁰⁵ Önür, a.g.e., s.183.

¹⁰⁶ Önür, a.g.e., s.185.

2. KÜRESELLEŞMENİN ULUSLARARASI İLETİŞİM DÜZENİ'NE ETKİLERİ, “YENİ MEDYA”NIN ORTAYA ÇIKIŞI VE İNTERNET ORTAMINDA ULUSLARARASI HABER AJANSLARININ HABER AKIŞINDA ÜSTLENDİĞİ İŞLEV

Küreselleşme olgusunun, uluslararası iletişimde yaşanan dengesiz haber akışının artmasına katkıda bulunduğu savunulmaktadır. Artık dünyadaki her ülkenin birbirine eskisinden daha yakın olması ve bu ülkelerde meydana gelen gelişmelerden haberdar olma ihtiyacı, egemen haber akışının öncüleri olan uluslararası haber ajanslarının rolünü daha da artırmıştır. Bu bölümün girişinde bu konular incelemeye alınacaktır.

2.1. Küreselleşme Kavramının Doğuşu

Enformasyon toplumu söyleminin ortaya çıkışı ve iletişim teknolojilerinin hayatımıza girmesiyle birlikte ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel alanlarda birtakım değişiklikler yaşanmaya başlamıştır. Enformasyon üretimini gerçekleştiren ve onu etkin şekilde kullanan ülkeler, dünyada yaşanan büyük değişimde önemli rol oynamaya başlamışlardır. İletişim teknolojilerindeki ilerleme, enformasyonun daha hızlı ve dünya çapında ulaşılabilir hale gelmesini sağlamıştır. Bu gelişmeler 1990'lı yıllarda “küreselleşme” ya da “globalleşme” olarak adlandırılan sürecin de ateşleyicisi olmuştur.

Küreselleşme kavramının tarihsel sürecinin, iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerden çok daha uzun yıllar önce Ortaçağ'da coğrafi keşifler yoluyla dünyanın her yanının tanınmasıyla başladığı da ifade edilmektedir. Gülten Kazgan'a göre, olayın ilk basamağını söz konusu keşifler gerçekleştirmekte, Birinci ve İkinci Sanayi Devrimleri ise diğer basamakları oluşturmaktadır. Sermayenin küreselleşmesi anlamında küreselleşmenin Birinci Sanayi Devrimi'nin bir ürünü olduğunu belirten Kazgan, yeni keşifler ve icatlarla ulaştırma ve haberleşmeye yeni boyutlar katan

İkinci Sanayi Devrimi döneminde sermayenin küreselleşmesinin sona erdiğini vurgulamaktadır.¹⁰⁷

İkinci Dünya Savaşı'nın sonundan itibaren dünya ekonomisi 1970'li yılların başına kadar Soğuk Savaş ortamının yol açtığı kamplaşmanın paralelinde yaratılan kurumların etkisinde oluşmuştur. Bu dönemde dünya pazarlarındaki paralar, altın ve hammaddeler üzerinde spekülasyonlarla başlayan sarsıntı, Bretton Woods para sisteminin çökmesiyle devam etmiştir. Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nün (OPEC) petrol fiyatını 1973 yılının sonunda artırması ve ABD'nin Vietnam'da uğradığı yenilgi dikkat çeken gelişmelerdir. Gelişmekte olan ülkelerin dış borç yükünün artışı geçtiği dönemde 1970'li yılların sonunda petrol fiyatlarında OPEC tarafından yapılan artış, dış borcu yüksek Latin Amerika ülkelerini sıkıntıya sokmuştur. “Yeni Ekonomik Düzen” tanımlamasıyla hayata geçen tam serbest piyasa ekonomisi ve küreselleşme hedefleri gündeme gelmeye başlamıştır. Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla birlikte Doğu Avrupa ülkelerinde çoğulcu siyasal rejimlere geçilmesi, Soğuk Savaş döneminin sonunu haber vermiştir. Artık yeryüzünün sınırlarını paylaşan kapitalizmin dünyada yayılmasını dile getirme, dünyada sermaye birikimine engel olan yönetmelikler ve fiziki sınırların parçalanmasını ifade etmeye başlamıştır.¹⁰⁸

“Ulusların küresel bağımlılığı”, “Dünya sisteminin gelişimi” ve “Küresel köy” gibi kavramlar, sermaye birikimi ve ticaretin ulus-devletle sınırlı olmadığına ilişkin fikirlere dayanmaktadır. Bu bağlamda en geniş anlamıyla küreselleşme; mallar, yatırım, üretim ve teknolojinin ulus-aşırı akışını ifade etmektedir. Bu tezin çoğu savunucusuna göre bu akışın boyutu ve derinliği, daha önce ulus devletle özdeşleşmiş yapıların yerini alan, kendine özgü kurumlara ve iktidar görünüşlerine sahip yeni bir dünya düzeni ortaya çıkarmıştır.¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ Gülten Kazgan, *Küreselleşme ve Yeni Ekonomik Düzen, Ne Getiriyor? Ne Götürüyor? Nereye Gidiyor?*, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, 1997, s.17.

¹⁰⁸ N.Filiz İrge, “Küreselleşmenin Yarattığı Gerilim!”, *Marmara İletişim Dergisi*, İstanbul, Sayı:11, Ocak 2001, ss.66-67.

¹⁰⁹ James Petras ve Henry Veltmeyer, *Maskesi Düşürülen Küreselleşme: Yirmi Birinci Yüzyılda Emperyalizm*, Çev. Özkan Akpınar, İstanbul, Mephisto Yayınevi, 2006, s.35.

1980’li yıllardan itibaren enformasyon teknolojilerinin yaygınlık kazanması ve sermaye dolaşımının serbestleşmesi küreselleşme sürecini hızlandıran faktörler arasında yer almıştır. İdeolojik alanda ise Doğu Bloku’nun yıkılması ve dünyada liberal piyasa ekonomisine güvenin artması önemli gelişmeler arasındadır. Küreselleşmeyle birlikte bölgeler ve ülkeler arasındaki sınırlar ortadan kalkmıştır. Günümüzde birçok işletme kendi ülkesi dışında yatırım yaparak, diğer işletmelerle ortak üretim gerçekleştirmektedir. Çok uluslu şirketler küreselleşme süreciyle birlikte üretimlerini tüm dünyaya yaymışlardır. Kapitalist ülkeler tarafından az gelişmiş ülkelerde “Yeni Dünya Düzeni” adıyla yaygınlaştırılmak istenen küreselleşme politikaları; dünyayı birbirine benzeyen, finansal alanda güçlü, çok uluslu şirketlerin denetiminde tek pazar haline dönüştürmeyi amaçlamaktadır. “Küreselleşme” üzerine yapılan açıklamalardan birinde kavram; “Hangi alanda olursa olsun ekonomiden sanata, bilimden iletişime herhangi bir çalışmada, yapımda, üretimde, dünya çapında geçerliliği, öncülüğü olan normların, ölçütlerin dikkate alınması ya da benimsenmesi; dünyaya açılarak, ulusallığın, yerelliğin reddedilmeksizin dışına çıkılması ve evrenselleşmeyle bağdaştırılması” şeklinde tanımlanmıştır. Bir diğerinde ise kavram, “Toplumların siyasal yönetimi ve yönetim politikaları, ideolojisi ve kültürleri üzerinde uluslararası sermayenin ekonomik politikası, kültürü ve ideolojisinin egemenliğini kurması ve geliştirmesi” olarak ifade edilmektedir.¹¹⁰

Küreselleşmeye karşıt olarak kimi zaman “emperyalizm” kavramı da kullanılmaktadır. Küreselleşme, ulusların birbirlerine olan bağımlılığını, bu ulusların ekonomilerinin ortak doğasını, karşılıklılığını, aralarındaki alışverişlerin ortak yararlarını savunurken, emperyalizm ise emperyal devletler ile çok uluslu şirketler tarafından uygulanan sömürüyü ve az gelişmiş devletler ile çalışan sınıflardan oluşan yığınları dile getirmektedir. Küreselleşme, ulusötesi sermaye akışı ve mal ticareti bağlamında, teknolojik değişim ve enformasyon akışına ilişkin yaygın fikirlere ve pazar güçleri anlayışına dayanmaktadır. Bununla birlikte emperyalizm, çokuluslu

---

¹¹⁰ Suat Gezgin, “Gazeteciliğin Türkiye’deki Serüveni”, *Tüm Yönleriyle Medya ve İletişim*, Ed. Metin Işık ve Ayhan Erdem, Konya, Eğitim Kitabevi Yayınları, 2008, ss.23-24.

şirketler, bankalar ile emperyal devletleri uluslararası sermaye akışının ve mal ticaretinin itici gücü olarak görmektedir.¹¹¹

Aralarında Anthony Giddens, David Harvey, Roland Robertson, Immanuel Wallerstein ve Malcolm Waters gibi isimlerin bulunduğu düşünürler son dönemde çeşitli küreselleşme teorileri geliştirmişlerdir. Bu çalışmalar Marshall McLuhan, Harold Innis ve onların öncülü Lewis Mumford'un teorilerinden temellenmektedir. Bu araştırmacıların çalışmalarında ulaştıkları ortak sonuç, küreselleşmenin itici gücü olarak üç dinamiği belirlemek olmuştur. Bunların ilki zaman ve uzam algılayışımızda kökten bir değişimin yaşanmakta olduğudur. Yani zamanın kısılması ve uzamın küçülmesiyle iki kavramın sıkıştığı görülmektedir. Robertson bu olguyu "dünyanın sıkışması" olarak ifade etmiştir. İkincisi düşünümsellik (reflexivity) yoluyla gelişen küresel bilinçtir. Küresel bilinç Robertson tarafından "dünyayı tek mekan olarak görme çapı ve yoğunluğu" olarak belirtilirken, düşünümsellik toplumsal deneyimlerin akan bilgi aracılığıyla yapıcı şekilde nitelik değiştirmesiyle ortaya çıkmaktadır. Üçüncü dinamik ise zaman ve uzam içinde yeni dizilimler ve yeni yapılanmaları doğuran, olayların yerinden çıkarılması kavramıdır. Bu kavram da Giddens tarafından insan ilişkilerinin yerel yapıları içinden sökülerek zaman ve uzam içinde yeniden yapılanması olarak tanımlanmaktadır.¹¹²

Malcolm Waters, küreselleşmeyi; ekonomik, politik ve kültürel olarak üç temel boyutu içeren bir süreç içinde ele almıştır. Ekonomik küreselleşme, dünya finans piyasaları ile serbest ticaret bölgelerinin yükselişi, mal ve hizmetlerin küresel değişimi ve ulusötesi şirketlerin büyümesini ifade etmektedir. Politik küreselleşme, uluslararası örgütlerin ulus devletlerin yerini almasını ve küresel politikaların yükselişini; kültürel küreselleşme ise dünya çapında bilginin, işaretlerin ve sembollerin akışını içermektedir.¹¹³

¹¹¹ Petras ve Veltmeyer, a.g.e., ss.40-41.

¹¹² Peter Monge, "Küreselleşme Sürecinde İletişim", *Marmara İletişim Dergisi*, Çev. Cem Pekman, İstanbul, Sayı:11, Ocak 2001, ss.53-54.

¹¹³ Philip Smith, *Kültürel Kuram*, Çev. Selime Güzelsarı ve İbrahim Gündoğdu, İstanbul, Babil Yayınları, 2005, ss.308-309.

Zygmunt Bauman'a göre küreselleşmeyle zaman ve mekanın kullanımları hem keskin olarak farklılaşmış hem de farklılaşmamıştır. Bauman, küreselleşmenin birleştirirken aynı zamanda böldüğünü; iş, finans, ticaret ve enformasyon akışının yer küresel boyutlara ulaşıyor olmasının yanı sıra bir "yerelleşme", "mekan sabitleme" sürecinin de işlediğini belirtmektedir. Kimileri için küreselleşme olarak görülen şey, başkaları için yerelleşme anlamına gelmektedir.¹¹⁴ Paul Virilio ise günümüzde küreselleşmenin iki tamamlayıcı görünümünün dikkate alınması gerektiğini hatırlatmaktadır. Bunlardan ilki haberleşmenin ve ulaşımın "zamansal sıkışması" nedeniyle mesafelerin aşırı ölçüde kısılması, ikincisi "tele-gözetim" in giderek yaygınlaşmasıdır. Virilio, dalgaların sınır ve hızlarının kullanılmasıyla canlı yayının doğrudan belirişinin, "tele-vizyon" yani uzaktan görmeyi, "büyük gezegen optiği" haline dönüştürdüğünü vurgulamaktadır.¹¹⁵

Küreselleşme üzerine yapılan çalışmalar 1990'lı yılların başında özellikle sosyoloji ve coğrafya gibi farklı alanlarda artmaya başlamıştır. Sosyal bilimcilerin küreselleşme üzerine konuşmaya başlamalarına karşın birçok kuramcı, medya ve iletişim çalışmaları olmadan küreselleşme çalışmalarının yapılamayacağını kabul etmiştir. Medya ve iletişim alanının rolü küreselleşme teorilerinde açık olmasına karşın söz konusu alanlar çalışmalarda belirsiz ve anlaşılmaz kalmıştır. Aynı zamanda küreselleşmeye ilişkin "büyük resimde" medya çalışmaları kaybolmuş, kuramsal tartışmalara fazla katkıda bulunamamıştır. Giddens, günümüzde küreselleşme üzerine yaşanan tartışmayı üç farklı aşamada değerlendirmiştir. İlk aşama, küreselleşmenin gerçekten var olup olmadığını ele alırken, Giddens'a göre ilk aşama sona ermiştir. İkinci aşama küreselleşmenin varlığını sorgulamadan onun sonuçları üzerine eğilmeyi amaçlamaktadır. Giddens, günümüzde küreselleşme tartışmasının üçüncü aşaması olan kavramın yarattığı olumsuz sonuçları dile getirme döneminde bulunduğunu söylemektedir.¹¹⁶

---

¹¹⁴ Zygmunt Bauman, *Küreselleşme Toplumsal Sonuçları*, 2.bs., Çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2006, s.8.

¹¹⁵ Paul Virilio, *Enformasyon Bombası*, Çev. Kaya Şahin, İstanbul, Metis Yayınları, 2003, s.17.

¹¹⁶ Terhi Rantanen, *The Media and Globalization*, London, Sage, 2005, s.4.

Waters ve Held gibi kuramcılar, küreselleşme teorilerini siyasal, ekonomik ve kültürel küreselleşme olarak ayırmışlar ve ona uygun olarak kavramsallaştırmışlardır. Held ve diğer bazı kuramcılar, küreselleşme teorisyenlerinin de aralarında yer aldığı üç farklı düşünce okulu bulunduğunu söylemektedir. Bunlardan ilki; küreselleşmenin, geleneksel ulus devletlerin sonunu hazırlayacağını öngören, kavramın işlevini abartan “hyperglobalizers” olarak tanımlanan okuldur. Hirst ve Thompson gibi küreselleşmeye şüpheyle yaklaşan kuramcılar küreselleşmenin bir mit olduğunu söyleyerek, kavramın yalnızca ulusal ekonomilerin en yüksek seviyelerinden birini meydana getirdiğini ifade etmektedirler. Küreselleşmenin bir dönüşüm süreci yarattığını savunan Giddens ve Castells gibi kuramcılar ise modern toplumlar ve dünya düzeninin yeniden şekillendirilmesini sağlayan hızlı sosyal, siyasal ve ekonomik değişimlerin arkasında globalleşmenin “merkezi itici bir güç” oluşturduğunu söylemektedirler.¹¹⁷

Küreselleşme üzerine en “doğal” tanımlamalardan birini 1990’lı yılların başında Anthony Giddens yapmıştır. Giddens’a göre küreselleşmeyle birlikte dünya çapında sosyal ilişkiler yoğunlaşmaya başlamış ve bunun sonucunda uzak mekanlarla bağlantılar artmıştır. Artık binlerce kilometre uzaklıkta yaşanan gelişmeler, yerel bazdaki olayların şekillenmesine yol açmaktadır.¹¹⁸ Giddens, küreselleşme kavramının, “şüpheciler” ve “radikaller” olmak üzere iki farklı bakış açısı penceresinde değerlendirildiğini söylemektedir. “Şüpheciler”, küreselleşme konusunda edilen lafların kuru gürültüden ibaret olduğunu, bu ekonomik düzenin önceki dönemlerdeki ekonomiden farklı bir özellik taşımadığını belirtmektedirler. Onlara göre ekonomik alışverişlerin önemli bir kısmı dünya çapında olmaktan ziyade yakın bölgeler arasında gerçekleştirilmektedir. “Radikaller” ise küreselleşmenin tamamen gerçek olduğunu ifade ederek, sonuçlarının istisnasız her yerde hissedilebileceğini söylemektedirler. Anthony Giddens bu tartışmada, “radikaller”i haklı bularak, dünya ticaretinin günümüzde çok kapsamlı mallar ve hizmetleri

---

¹¹⁷ A.e., s.5.

¹¹⁸ Anthony Giddens, *The Consequences Of Modernity*, Cambridge, Polity Press, 1990, s.64.

içerdiğini, finans ve sermayenin akış düzeyinin baş döndürücü bir hızla gerçekleştiğini belirtmektedir.¹¹⁹

Giddens, iki grubun da kavrama ekonomik açıdan yaklaştıklarını söyleyerek bunun yanlış bir bakış açısı olduğunu; küreselleşmenin ekonomik olduğu kadar siyasal, teknolojik ve kültürel boyutları bulunan bir olgu olarak değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Küreselleşmenin iletişim sistemindeki geçmişinin 1960'lı yıllara kadar götürülebilecek gelişmelerden etkilendiği hatırlatan Giddens, kavramı şu şekilde açıklamaktadır:

“...Küreselleşme tek bir süreç değildir, karmaşık süreçlerin bir araya geldiği bir olgular kümesidir. Üstelik çelişkili ya da birbirine zıt etkenlerin devreye girdiği bir süreçtir. Çoğu insanın gözünde, küreselleşme basitçe gücün ya da etkinin yerel toplulukların ‘elinden alınıp’ küresel arenaya aktarılmasından ibarettir. Küreselleşmenin sonuçlarından birisi gerçekten budur. Uluslar eskiden sahip oldukları ekonomik gücün bir kısmını kaybediyorlar. Fakat bunun zıt yönde bir sonucu da vardır. Küreselleşme yalnızca yukarıya doğru bir süreç değil, aynı zamanda yerel özerklik doğrultusunda yeni baskılar yaratarak aşağıya doğru inen bir olgudur...”¹²⁰

Giddens kavramsal düzeyde ortaya attığı bu görüşlerinin yanı sıra küreselleşmenin tarafsız bir şekilde gelişmediğini, sonuçları bakımından toplumların kısmen “Batılılaştırıldığını” kabul etmektedir. Bir başka yönden küreselleşme, giderek merkezsizleşmeyi, belli ülkeler grubunun denetiminin ortadan kalkmasını ve büyük kuruluşların denetim güçlerinin azalmasını da beraberinde getirmektedir.¹²¹

Thompson ise Giddens’tan daha fazla medya ve kültür üzerine odaklanmıştır. Medya ve iletişimin rolü Giddens’a göre daha belirgindir. Thompson, küreselleşmeyi; dünyanın farklı bölgelerinin birbirlerine bağlı olma durumlarının gelişmesi, karşılıklı bağımlılık ve etkileşim yapılarının artmasıyla ortaya çıkan bir süreç olarak tanımlamıştır. Ona göre küreselleşmenin sonuçları, etkileşim ve karşılıklı bağımlılığın karmaşık formlarından oluşmaktadır. Thompson ve Giddens’ın yaklaşımları birbirine çok benzemektedir. Her ikisi de “benzeşme” ve “farklılaşma”

¹¹⁹ Anthony Giddens, *Elimizden Kaçıp Giden Dünya, Küreselleşme Hayatımızı Nasıl Yeniden Şekillendiriyor?*, Çev. Osman Akinhay, İstanbul, Alfa Basım-Yayın, 2000, ss. 20-21.

¹²⁰ A.e., s.25.

¹²¹ A.e., ss.26-28.

kavramlarına özel bir vurgu yapmadan küreselleşmeyi tanımlamaya çalışmışlardır. Albrow ise küreselleşmeyi; tek bir dünya topluluğu, küresel bir toplum içinde örgütlenerek bir birliktelik oluşturan insanların meydana getirdiği bir süreç olarak ele almaktadır. Bu tanımlamasıyla toplumun birbirine benzeştiğini de ortaya koymaktadır.¹²² Küreselleşme söyleminin öncülerinden Roland Robertson da kavramın, dünya üzerindeki sıkışmanın ve bir bütün olarak bilinç düzeyinin yoğunlaşmasının sonucunda ortaya çıktığını söylemektedir.¹²³

Kavramı açıklamaya çalışan bu farklı tanımlamaların yanı sıra küreselleşme, güç ve iletişim ilişkileri bağlamında da ele alınmaktadır. Yeni iletişim teknolojilerinin ortaya çıkışı, uluslararası şirketlerin küresel bazda enformasyon sahipliği ve dağıtımında egemen olmasına yardımcı olmuştur. İrfan Erdoğan bu durumu şöyle açıklamaktadır:

“Globalleşme veya küreselleşme, günümüzdeki koşullar altında, özellikle güç ve iletişim ilişkilerinin dünya üzerinde yayılması, zaman ve uzayın (yerin) daraltılması ve sosyal ilişkilerin yeniden biçimlendirilmesi olarak anlamlandırılır. Küreselleşmenin gelişmesinde hızlı pazar değişimi, özelleştirme, deregülasyon, merkezîyetçiliğin yerini yerelliğin alması, uluslararası firmaların devleşmesi, enformasyon ve eğlence teknolojilerinin yeniden biçimlenmesi, özellikle uydu iletişiminin yaygınlaşması, bilgisayar teknolojisinin ekonomik ve siyasal pazar mekanizmalarının egemen bir parçası olması, kültürel ürünlerin emtialaşması ve hızla yayılması gibi özellikler görmekteyiz. Elbette globalleşmeyle kurulan “information highway” global firmaların global pazarlara daha iyi ulaşması ve kontrolünü sağlama görevini yapmaktadır.”¹²⁴

Erdoğan, globalleşmenin iki tür yayılmayı içerdiğini söylemektedir. Bunlardan ilki uluslararası şirketler yoluyla finans kapitalin yayılması, ikincisi ise bilgisayarlar-iletim teknolojileri gibi yeni teknolojilerin yayılması ve beraberlerinde küresel firma ve pazar yapısının ideolojik meşrulaştırılmasıdır.

Robert W.McChesney de günümüzde iletişimin küreselleşmesi hakkında Erdoğan’la benzer görüşler ileri sürmektedir. McChesney’e göre iletişim, küreselleşme sürecine en az iki kanaldan dahil edilmektedir. Bunlardan ilki, iletişim

¹²² Rantanen, a.g.e., ss.6-7.

¹²³ Roland Robertson, *Globalization: Social Theory and Global Culture Theory, Culture and Society*, London, Sage, 1998, s.8.

¹²⁴ İrfan Erdoğan, *Kapitalizm, Kalkınma, Postmodernizm ve İletişim: Sömürünün Paketlenişi*, Ankara, Erk, 2000, s.272.

ve bilginin, dijital ve uydu iletişim teknolojilerinde meydana gelen olağanüstü gelişmelerle birlikte kapitalist ekonomilerde rol oynamaya başlamasıdır. İkincisi ise politik ekonomik dengede sahip olduğu konumun ağırlığının tartışılmasına karşın ticari medya, reklam ve telekomünikasyon pazarının küreselleşmesidir. Amerika'nın ağırlığını hissettirdiği ulusüstü şirketler, küresel medya ve iletişim sektöründe ön plana çıkmaya başlamışlardır. Küresel sistemi anlayabilmek için Washington, Wall Street, Madison Avenue ve Hollywood'un iyi kavranması gerekmektedir.¹²⁵ Coğrafi sınırların anlamını yitirmesiyle seçkinlerin hayatında "burası" ve "orası", "iç" ve "dış", "yakın" ve "uzak" ayrımlarının anlamı kalmamıştır. İletişimde zaman sorununun ortadan kalkması ve anında boyutuna inmesiyle beraber mekan ve ona ait işaretler, elektronik mesaj hızıyla hareket edebilenler için sorun olmaktan çıkmıştır.¹²⁶

Küreselleşmenin 1990'lı yılların bir kavramı olarak tanımlanmasına karşın günümüz dünyasında, insanların birbirleriyle etkileşimini anlamaya yardımcı olan anahtar düşüncelerden biri olduğu da dile getirilmektedir. Kavram, iletişim ve kültür alanında yaşanan gelişmeleri anlamlandırabilmek için sıklıkla kullanılmaktadır.

Wallerstein'in ortaya koyduğu modern dünya sistemi, kapitalist bir dünya ekonomisini tanımlamaktadır. Bir anlamda bu sistem, sonsuz sermaye biriktirme dürtüsünün egemenliği altında bulunmaktadır. Modern dünya sisteminin yapısı ve yörüngesi arasında sıkı bağlar olduğunu söyleyen Wallerstein, bu yörüngeyi tartışmak için kapitalist dünya ekonomisinin yapısı hakkındaki genel öncülleri gözden geçirmenin zorunlu olduğunu ifade etmektedir. O'na göre 16. yüzyıl içinde doğan bu sisteme başlangıçtaki işbölümünün sınırları içinde Avrupa'nın büyük çoğunluğu ve Amerika kıtalarının bazı bölümleri dahildir. Yüzyıllar içinde genişleyen sistem dünyanın diğer bölümlerini de sırasıyla kendi işbölümü içine dahil etmiştir. 19.yüzyılda Doğu Asya, bu sisteme giren son büyük bölge olmuştur.

---

¹²⁵ Robert W. McChesney, "Küresel İletişimin Politik Ekonomisi", **Kapitalizm ve Enformasyon Çağı, Küresel İletişim Devriminin Politik Ekonomisi**, Çev. Nil Senem Çingir, Erhan Baltacı, Özge Yalçın, Ed. Robert McChesney, Ellen Meiksins Wood, John Bellamy Foster, Ankara, Epos Yayınları, 2003, s.8.

¹²⁶ Bauman, a.g.c., ss.20-21.

Kapitalist dünya sistemi, merkez ve çevre ilişkilerinin hakim olduğu dünya ekonomisi ve devletlerarası sistem içinde egemen devletlerin oluşturduğu siyasi yapı tarafından kurulmaktadır. Wallerstein'a göre modern dünya sistemi bütün sistemler gibi sonludur ve gösterdiği modern eğilimler, sistemdeki dalgalanmalar, sistemin kurumlarının yaşayabilirliklerinin yenilenmesini garanti altına alamayacak ölçüde genişleyip kararsızlaştıkları bir noktaya ulaştıkları zaman sona erecektir. Bu noktaya ulaşıldığında çatalanma oluşacak ve kaotik bir geçiş yoluyla sistemin yerine bir veya birkaç başka sistem geçecektir.¹²⁷

Küreselleşme kavramını uluslararası ekonomik bütünleşmenin bir sonucu olarak görenler kapitalizmin, "tarihin sonu"nu getirdiğini öne sürmektedirler. Çünkü küreselleşme, global pazarları ve liberal demokrasiyi desteklemektedir. Ekonomik anlamda küreselleşmeye bakış açısı uluslararası üretim sistemi, dünya ticareti, sermaye akışı ve ulusötesi şirketlerin rolü üzerinde odaklanmıştır. Küreselleşmenin sosyolojik yorumlamalarında, kültür kavramı öncelikli önemde ele alınmıştır. İngiliz sosyolog Anthony Giddens küreselleşmeyi; modernitenin yayılması olarak görürken, Waters küreselleşmenin; yerleşim, kolonileşme ve kültürel taklit aracılığıyla dünya çevresinde Avrupa kültürünün yayılmasının doğrudan bir sonucu olduğunu söylemektedir.

Uluslararası medya ve iletişim ağları gibi küreselleşmiş kültürel güçlerin, farklı kültürler arasında daha karmaşık bir etkileşim süreci oluşturacağını ileri sürenlerin yanı sıra kültürel pratiklerin küreselleşme olgusu üzerinde merkezi bir rol oynadığını düşünenler de bulunmaktadır. Antropolog Appadurai, bu küreselleşmiş kültürel güçlerin farklı ideolojilerle karşılaşmalarını ve dünyadaki geleneklerin farklılaşmış diyaloglar ürettiğini tartışmıştır. Appadurai, günümüzdeki küresel çeşitliliğin dinamiklerini tanımlamak için aşağıda yer alan beş farklı mekan bulunduğunu söylemiştir: Etno-mekan, tekno-mekan, finans-mekan, medya-mekan ve fikri-mekan. Etno-mekan, dünyanın bir yerinden başka bir yerine geçen turistler, göçmenler, mülteciler, öğrenciler gibi insanların dolaşımını ifade etmektedir. Finans-

---

¹²⁷ Immanuel Wallerstein, *Bildiğimiz Dünyanın Sonu -Yirmi Birinci Yüzyıl İçin Sosyal Bilim*, 2.bs., Çev. Tuncay Birkan, İstanbul, Metis Yayınları, 2003, ss.44-45.

mekan uluslararası yatırımın dolaşımını ifade ederken, tekno-mekan ise ulusal sınırlar arasında teknoloji transferini oluşturmaktadır. Medya-mekan, küresel medyayı özellikle de onun elektronik versiyonunu, fikri-mekan da kültürün ideolojik çerçevesini belirtmektedir.¹²⁸ Bazı eleştirmenler küreselleşmeyi, kültür emperyalizminin yeni bir aşaması olarak görmektedirler. Amerikalı sosyolog George Ritzer, toplumun McDonald'laştığını dile getirmiştir. Ritzer, "Amerikanlaşma" teriminin küreselleşme kavramının yerine kullanılmaya başlandığına dikkat çekmiştir.

2.2. Küreselleşen Dünyada Enformasyonun Önemi ve Küresel İletişim Ağının Temelleri

Kitle iletişim araçlarının günümüzde "küreselleşme" olgusuna yaptığı katkı gözardı edilemeyecek boyutlara ulaşmıştır. Tarihsel süreçte, matbaanın 15'inci yüzyılda kullanılmaya başlanması ve elle yazılı haber mektuplarının modern anlamda gazetelere dönüşmesi önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir. Uzun yıllar boyunca gazete ve kitapların kamuoyunu etkileyen medya olarak kalmasının ardından, radyo ve televizyon yayıncılığı 20. yüzyıla damgasını vurmaya başlamıştır. Özellikle 2. Dünya Savaşı yıllarında siyasi gücü ellerinde bulunduranlar radyo aracılığıyla propaganda çalışması yaparak kitleleri etkilemeyi amaçlamışlardır. Televizyon da sosyal, siyasal ve kültürel olarak kamuoyunu etkilemiş, özellikle gelişmiş Batılı ülkelerin değer yargılarının, yaşantı biçimlerinin yayılmasında etkin rol oynamıştır.

Tarihsel gelişim süreci ele alındığında uzun mesafeli iletişimin sağlanması, insanlar arasındaki ilişkilerin gelişmesi açısından dönüm noktalarından birini oluşturmaktadır. İlkel iletişim sistemlerinde mesajlar ulaklar aracılığıyla gönderiliyordu ve devlet tarafından kurulan ilk iletişim ağları resmi haberleşmeyle sınırlı kalmaktaydı. Özel olarak işletilen iletişim ağları masraflarını (aktarma

---

¹²⁸ Rantanen, a.g.e., s.13.

istasyonları, atlar, katipler) müşterilerden karşılıyordu. Bu şekilde işletilen iletişim ağları masraflı olduğu için müşterilerin profili seçkinlerden oluşuyordu.¹²⁹

Uzak coğrafyalara mesaj iletmenin ilk aşamasında ulakların oynadığı rol büyük önem taşımıştır. Tarihçi Herodot'un aktardığına göre, M.Ö. 490 tarihinde yapılan Maraton Savaşı'ndan önce Filippides adlı koşucu, 120 mil uzaktaki Sparta'ya, Atina'dan ayrıldıktan bir gün sonra ulaşmıştır. Küçük şehir devletleri için o dönemde yeterli olan bu mesaj iletme şekli, sürekli ve düzenli iletişime ihtiyaç duyan krallar için yeterli gelmemiştir. Persler, batı İran'da Sus şehrinde Ege kıyısında yer alan Efes'e kadar toplam 2 bin 700 kilometre uzunluğundaki Kral Yolu'nda bir posta sistemi kurmuşlardır. Kral Kserkses'in ulakları için yedek atların tutulduğu sabit istasyonlarda, bir mektup menzil yarışındaki meşale gibi bütün hat boyunca biniciler arasında elden ele dolaştırılmıştır. Aynı sisteme benzer bir şekilde Romalılar da "cursus publicus" adı verilen ana yollar boyunca ulak ve aktarma istasyonu sistemi kullanmışlardır.¹³⁰ Zamanla yolların düzelmeye başlamasıyla birlikte ulakların yerini posta arabaları almaya başlamıştır. Posta arabalarını ilk kullanmaya başlayan Fransa'da, arabalara hızlarından dolayı çabukluk ve 1776'da sistemi başlatan Maliye Bakanı Robert Turgot'dan esinlenilerek "turgotines" adı verilmiştir. 1830'lu yılların sonunda posta arabalarını ortadan kaldıran önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bunlar, demiryollarının posta hizmetinde kullanılması ve posta ücretlerinde görülen ucuzlamadır. 1838'de Londra; Birmingham, Manchester ve Liverpool'a demiryoluyla bağlanmış, 1850'li yıllarda da demiryolu ağı İngiltere'nin tamamına yayılmıştır.¹³¹

19'uncu yüzyılın ortalarında yaşanan ve küresel iletişim teknolojilerinin başlangıcını oluşturduğu söylenen bir diğer gelişme, telgrafın kullanılmaya başlanması olmuştur. Telgraf, Batılı gelişmiş ülkelerin diğer toplumlarla ilişki kurmak amacıyla geliştirdikleri bir ürün olarak değerlendirilmektedir. Elektrikli telgrafın bulunması ve hemen ardından denizaltı kablolarının döşenmesiyle ortaya

¹²⁹ Daniel R. Headrick, *Enformasyon Çağı, Akıl ve Devrim Çağında Bilgi Teknolojileri 1700-1850*, Çev. Zülal Kılıç, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2002, s.203.

¹³⁰ A.e, s.204.

¹³¹ A.e, ss.209-214.

çıkan bağlantılar iletişim ilişkilerini geliştirmiştir. Bu iletişim şekline verilen önem Britanya'nın askeri ve politik gücünü artırmak, ticari ve iş ilişkilerini geliştirmek amacına da önemli hizmetlerde bulunmuştur. Denizaltı kablolarının önemli bir bölümü Britanya hükümetinden destek alan özel şirketler tarafından üretilerek döşenmiştir.¹³² Demiryollarını bisikletler, otomobiller ve uçakların izlediği görülürken; telgrafın da telefon, radyo ve televizyon tarafından izlendiği söylenebilir. Bunlardan biri ulaşım, diğeri de medya tarihini oluşturmaktadır. Telgrafın gelişimi, demiryollarının gelişimiyle paralel olarak ortaya çıkmıştır.¹³³ Claude Chappe tarafından bulunan optik telgraf, tahta, demir, ip ve taştan yapılmıştır. Telgraftaki kolların konumu sayılara denk geliyor, bunlar da bir şifre kitabındaki sözcük ve deyimleri ifade ediyordu. Bu telgrafın dezavantajı; gece, yağmur ve sis gibi iklim şartlarından etkilenerek çalışmamasıydı.¹³⁴ Elektrikli telgraf ise enformasyonun daha büyük miktarlarda ve hızlı işlenmesini sağlamıştır. Optik hat aracılığıyla dakikada bir ya da iki işaret aktarabilir ve 10 karakter iletilebilirken, elektrikli telgraf aracılığıyla dakikada 60 karakter aktarılabilirdi. İklim şartlarından etkilenmeden 24 saat boyunca hizmet verebilen elektrikli telgraf, maliyetleri de azaltmıştır. Borsa komisyoncuları, tacirler ve gazeteler o dönemde enformasyona anında ulaşma imkanına kavuşmuşlardır.¹³⁵ Karl Marx'ın referans noktalarından biri olarak değerlendirdiği elektrikli telgraf, “medyanın yeniden şekillenme sürecinin başlamasını sağlayan ilk elektrikli buluş” olarak da tanımlanmaktadır. Enformasyonun hızlı yayılması, ulusal gazetelerin yurtdışındaki gelişmeleri okuyucularına aktarmasına yardımcı olmuştur.¹³⁶

Telgrafın kurulması 1850'li yıllar Avrupası'nda iki ayrı iletişim örgütünün kurulmasına katkıda bulunmuştur. Prusya dönemi Alman devletleri ve Avusturya “Avusturya Almanya Telgraf Birliği”ni oluştururlarken; buna karşılık Fransa ve komşu ülkeleri “Batı Avrupa Telgraf Birliği”ni hayata geçirmişlerdir. 1865 yılında ise söz konusu ülkeler tarafından Uluslararası Telgraf Birliği kurulmuştur.

¹³² Önür, a.g.e., s.151.

¹³³ Asa Briggs ve Peter Burke, **Medyanın Toplumsal Tarihi, Gutenberg'den İnternet'e**, Çev. İbrahim Şener, İstanbul, İzdüşüm Yayınları, 2004, s.158.

¹³⁴ Headrick, a.g.e., ss.220-221.

¹³⁵ Headrick, a.g.e., ss.231-233.

¹³⁶ Briggs ve Burke, a.g.e., s.132.

Başlangıçta devletlere kullanım hakkının tanındığı telgraf, önce İngiltere ve Fransa'da ardından İtalya'da ulusallaştırılmıştır. Haber ajanslarının kurulması, küresel iletişim ağının oluşturulmasında önemli etkenlerden biridir. Ajanslar, dünyada bilgi ve haberin yayılmasına katkıda bulunmuşlar, başlangıçta rekabet içinde olmalarına karşın eşgüdümlü bir çalışma göstererek çok tabakalı bir iletişim düzeni yaratmışlardır. Dönemin önemli gazetelerine ürünlerini aktararak geniş izleyici kitlelerine ulaşmayı başarmışlardır.¹³⁷ Haber ajanslarının kurulmaya başlaması, telgraf sisteminin ortaya çıkmasının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. İç ve dış haberlerin dolaşımını sağlayan telgraf, sınır ötesi gelişmeler hakkında insanlarda merak duygusunu uyandırmayı başarmıştır. 1835 yılında, Paris'te Havas ajansının kurulmasının ardından Londra'da 1851'de Reuters, 1892'de ise Amerikan'ın ilk haber ajansı olan Associated Press (AP) hizmet vermeye başlamıştır.

1890'larla 2.Dünya Savaşı yılları arasında ülkeler arasındaki uluslararası ticareti destekleyen birçok iletişim teknolojisi ortaya çıkmaya başladı. Tarihsel bir süreç olarak ele alındığında otomatik telefon ve radyo iletişimiyle başlayan teknolojik gelişme, Pasifik Okyanusu'nun kabloyla aşılması, Atlantik ötesi telsiz ve telgraf ağı, kıtalararası telefon, radyo faks, koaksiyal iletişim kablosu, Atlantik ötesi telefon, yüksek hızlı telgraf ve teleksle devam etti. 2.Dünya Savaşı sona ermeden hemen önce 1944 yılında ilk bilgisayar üretildi. Bu gelişmeden iki yıl sonra ilk transistörün ve 1959 yılında yonganın bulunması 1960'lı yıllarda modern bilgisayarların üretilmesine katkıda bulunmuştur. Yongaların ticari kullanıma açılması Sovyetler Birliği'nin 1957 yılında uzaya ilk insanlı aracı göndermesiyle ortaya çıkan bir gelişmedir. ABD Savunma Bakanlığı, yarışta geride kalmamak amacıyla aya ilk insanı göndermek için başlattığı Apollo projesi kapsamında yongalar için sipariş vermiş ve ticari kullanıma açılmasını sağlamıştır. Avrupa ile ABD arasında telefon görüşmeleri için 1956 yılında kablo çekilmesi iletişim ağlarının kapasitelerinin ve hızlarının artmasına neden olmuştur. 1965 yılında

---

¹³⁷ Önür, a.g.e., s.152.

Intelsat ve 1971’de Intersputnik iletişim uyduları, bu ağların daha da gelişmesine katkıda bulunmuştur.¹³⁸

İnternet ortaya çıkmadan önce iletişim ağlarındaki enformasyon farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Mowlana’nın yaptığı ayrıma göre örgütsel ve yönetsel işlerin desteklendiği işlemsel enformasyon, çok uluslu şirketlerin farklı coğrafyalara dağılmış işlerini eşgüdümlemek amacıyla kullanılıyordu. Mali enformasyon, borç, kredi ve para transferlerini ele alırken, kişisel enformasyon ise sağlık durumlarına ait bilgileri, adli sicil kayıtları, isim ve kimlik numaralarıyla ilgili enformasyon hakkındadır. Bilimsel ve teknik enformasyon da deney sonuçlarının yanı sıra alan araştırmaları, ekonomik istatistikleri içermektedir. Sınır ötesi veri akışının önemli parçalarından birini oluşturan finansal veri, çok uluslu bilgisayar iletişim sistemleri ve çok uluslu bankalar tarafından kontrol edilmektedir. Finansal veri tabanları Dow Jones ve Reuters gibi şirketler tarafından işletilmektedir. Hamelink, finansal bilgilerin 7 büyük gazete tarafından dünyaya iletilildiğini belirtmektedir. İngiliz The Financial Times, Amerikan Wall Street Journal, The Australian Financial Review, Brezilya’da çıkan The Gazeta Mercantil, Fransız The Handelsblatt, İtalyan Sole 24 Ore ve Japon Nihon Keizai Shimbun bu gazeteler arasında yer almaktadır.¹³⁹

Enformasyonun akışının dört farklı biçimde karşımıza çıktığını ifade eden Hamid Mowlana, bunları biriken akış, dağıtımli akış, çok uluslu ağ akışı, çok taraflı ağ akışı olarak ayırmıştır. Biriken akış, bir ülkedeki yavru firmanın çok uluslu şirketin merkezine tek yönlü enformasyon göndermesini; dağıtımli akış, ana firmanın birden fazla yavru firmaya yaptığı enformasyon akışını, çok uluslu ağ akışı iletişimin iki yönlü olarak gerçekleştirildiği, yavru şirketlerin başka ülkedeki ana bilgisayarı

---

¹³⁸ Haluk Geray, “İletişim Ağları ve Masaüstü Sömürgecilik”, *İletişim Ağlarının Ekonomisi, Telekomünikasyon, Kitle İletişimi, Yazılım ve İnternet*, Der. Funda Başaran ve Haluk Geray, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2005, ss.179-180.

¹³⁹ Önder Özdemir, “İnternetin Ticarileştirilmesi ve Uluslararası Veri Akışları”, *İletişim Ağlarının Ekonomisi, Telekomünikasyon, Kitle İletişimi, Yazılım ve İnternet*, Der. Funda Başaran ve Haluk Geray, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2005, ss.211-212.

kullandığı, daha karmaşık olan çok taraflı ağ akışı da veri akışı çok kullanıcı ve bilgisayarlı bir yapıyı ifade etmektedir.¹⁴⁰

Küreselleşen dünya düzeninde; bilgiye sahip olmak, onu saklamak, işlemek ve kullanmak gelişmişlik düzeyinin en önemli ölçütü haline gelmiştir. Bu nedenle birçok devlet bilgi akışının denetimine sahip olmayı amaçlamakta; kendi sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik yapısını diğer ülkelere kabul ettirmeye çalışmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri ve diğer gelişmiş ülkeler bu denetim sürecini “kendileri için gerekli bilgileri, gerekli koşullarda ve gerekli zamanda yayma” şeklinde uygulamışlardır. Gerektiği zamanlarda ise kamuoyuna yansımaları istemedikleri bilgilerin yayınlanmasını engelleme ve yasaklama yoluna gitmişlerdir.¹⁴¹

Dünyada yaklaşık 120 civarında haber ajansı yer alırken 50 ülkenin ulusal eğilimli ajansı bulunmaktadır. Bu ajanslardan beşi dünya çapında yayın yapmaktadır, bunlar Agence France Presse (AFP), Reuters, Associated Press (AP), United Press International (UPI) ve Itar-Tass’dır. 1944 yılında kurulan AFP’nin temelini 1835 yılında kurulan Havas ajansı oluşturmaktadır. Haberin yanı sıra fotoğraf, röportaj, radyo, televizyon bülteni de dağıtan AFP’nin 18 bürosu, yaklaşık 100 dış temsilciliği bulunmakta, 46 ülkedeki ulusal ajanslardan karşılıklı olarak haber değişimi gerçekleştirmektedir. Yapısal olarak hükümetten bağımsız olan ajansın 3 bin muhabiri ve bir o kadar uluslararası müşterisi bulunmaktadır. Merkezi Londra’da bulunan Reuters Haber Ajansı’nın özellikle ekonomi haberleri dünya finans çevreleri tarafından izlenmektedir. Alman asıllı Paul Reuter tarafından kurulan Reuters, 1992 yılında uluslararası TV haber ajansı Visnews’in de yüzde 51’ini almıştır.¹⁴² Kanadalı bir medya şirketi tarafından 2008 yılında satın alınan Reuters, “Thomson Reuters” adı altında uluslararası medya kuruluşlarına hizmet vermeyi sürdürmektedir.

1946-1948 yılları arasında ise New York’ta yayımlanan altı gazetenin haber toplamada yaşadığı zorlukları yenmek ve maliyetleri paylaşmak için biraraya gelmesi

---

¹⁴⁰ Geray, a.g.m., s.181.

¹⁴¹ Girgin, a.g.e., s.38.

¹⁴² Uluç, a.g.e., ss. 234-235.

ve kooperatif halinde ajans kurmaya karar vermeleri sonucunda Associated Press (AP) kurulmuştur. Merkezi ABD’de New York’ta bulunan AP’nin dünyanın 115 ülkesinde 13 bine yakın abonesi bulunmaktadır. Bu abonelerin 3 bine yakını ABD’de yer almaktadır. 1917 yılında kurulan Tass ajansı Sovyetler Birliği’nin ajansı iken, 1991 yılında Itar-Tass adını alarak Rusya Federasyonu’nun yanı sıra Bağımsız Devletler Topluluğu’nun da haber ajansı niteliğini taşımıştır. Gazete patronu Scripps’in 1907’de hizmete giren “United Press”i ile Hearst’ün “International News Service” ajanslarının 1958’de birleşmesiyle oluşan UPI için, AP’nin haberinin International News Service tarafından kendi haberiymiş gibi yayınlanmasından dolayı, doğru ve güvenilir habercilikte geride olduğu söylenmiştir. 1983 yılında sürgündeki Filipinli politikacı ve muhalefet lideri Aquino’nun Manila havaalanında öldürüldüğü haberini UPI, AP’den 3.5 saat önce duyurduğu halde UPI’ya güvenemeyen gazete yöneticileri Aquino’nun sadece tutuklandığını okuyucularına duyurmuşlardır. UPI’ın bugün 90 ülkede 180 bürosu bulunmakta olup yaklaşık abone sayısı 3 bin dolayındadır.¹⁴³

Küresel iletişim ağının temellerinin atılmasında telgraf dönüm noktalarından birini oluşturmaktadır. Telgraf, güvercinler aracılığıyla yapılan haber iletimine son vererek haber ajanslarının ortaya çıkışını sağlamıştır. 19.yüzyılın ortalarına doğru kurulmaya başlayan ve etkinliklerini artıran ajanslar, uzak coğrafyalardaki gelişmelerden haberdar olmak isteyen tüccarların ekonomik faaliyetlerinin yürütülmesinde önemli katkılarda bulunmuşlardır. Gelişmiş Batılı ülkelerde kurulan AP, AFP ve Reuters gibi uluslararası haber ajansları, dünya üzerinde yaşanan gelişmelerin hangilerinin, ne ölçüde kamuoyuna sunulacağını belirleyen “uluslararası eşik bekçileri” olarak hizmet vermektedirler.

2.3. Küresel Medya Ağının Ortaya Çıkışı

Yeni bir küresel bir medya düzeni, 1980’li yıllarda hukuki, ekonomik ve teknolojik alanlarda yaşanan değişimlerin etkileşimiyle beraber ortaya çıkmaya

---

¹⁴³ Uluç, a.g.e., ss. 236-237.

başlamıştır. Önceki yıllarda yayıncılığa egemen olan “kamu yararını” gözetme ilkesi, ekonomik ve girişimcilikle ilgili zorunlulukların etkisiyle yeni bir düzenleme rejimine geçilmesi sonucunu doğurmuştur. Hedef kitleyi oluşturan izleyiciler, artık ulusal bir topluluğun yurttaşları olarak değil, tüketim piyasasının üyeleri olarak görülmeye başlamıştır. Yeni medya düzenini oluşturan, kar ve rekabet mantığıyla hareket eden medya şirketlerinin amacı ürünlerini geniş tüketicilere ulaştırmaktır. Bu ticari bakış açısına sahip medya şirketleri, genişletilmiş görsel-işitsel mekanlar ve piyasalar inşa edilmesi yönünde çalışmaktadır. Görsel-işitsel coğrafyalar ulusal kültürün sembolik mekanlarından uzaklaşarak uluslararası tüketici kültürün daha evrensel ilkeleri temelinde yeniden düzenlenmektedir. İthal programların serbest ve engelsiz dolaşımı yeni medya düzeninin amaçları arasında yer almaktadır. Bu hedefleri gerçekleştirmeye çalışan küresel şirketler egemenliklerini ilan etmişlerdir. Yeni medya düzeni, küresel bir düzen halini almaya başlamıştır.¹⁴⁴

Medyanın küreselleşmesiyle birlikte ortaya çıkan etkiler birbirinden ayrı üç alt dönemde ele alınmaktadır. Savaş sonrası medya düzeninde ulus-devlet politikalarının hakimiyet kazandığı dönem, birinci alt-dönemi oluşturmaktadır. Refah fazlası üzerinde yükselen bağımsız kamusal alan, yasa hükmü, güçlü bir kamuoyu ve toplumsal refahı korumaya yönelik oydaşma, “kamusal yararı” gözetilen anlayışı ortaya çıkarmıştır. Tarafsızlık, denge ve dürüstlük ilkelerine dayalı programcılık, demokrasinin önemli yapı taşlarından birini oluşturmaktaydı. Düzenleme ilkesine dayalı medya stratejisi, ulusal pazarlara hizmet eden büyük telekomünikasyon ve medya kuruluşlarını tamamen veya kısmen devletin mülkiyeti altında tutmuştur.¹⁴⁵

Semra Akdemir’e göre 1980’li yıllarda devre anahtarlarının dijitalleşmesi, ayrı ayrı konumlanmış olan endüstrileri birleştirerek pazarları genişletmiştir. Ticari imkanların fazlalaşması ve yüksek kar elde etme isteği strateji değişikliğine gitmeyi zorunlu hale getirmiştir. Daha önceki düzenlemeler kaldırılarak kamusal mülkiyetten özel mülkiyete doğru bir geçiş yaşanmıştır. Farklı medya sektörlerinin önceden bağlı

¹⁴⁴ David Morley ve Kevin Robins, *Kimlik Mekanları, Küresel Medya, Elektronik Ortamlar ve Kültürel Sınırlar*, Çev. Emrehan Zeybekoğlu, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1997, ss.29-30.

¹⁴⁵ Semra Akdemir, “Yeni Küresel Medya Stratejileri”, *İletişim Dergisi*, Ed. Süleyman İrvan, Ankara, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, 2000/8-Kış, s.117.

olduğu teknolojiler birbirini etkilemeye, medya ürünlerinde toplu çeşitlilik artmaya başlamıştır. Mülkiyet yapısında tekelleşmeler artmış, yayıncılar, telekomünikasyon şirketleri ve bilgisayar firmaları arasında birleşmeler yoğunlaşmıştır. Şirketlerin uluslararası özellikleri güçlenmiş, deregülasyon ve liberalizasyon sürecinin çok yönlü etkileri sonucunda “kamu yararı” ilkesinin yerini “pazarda rekabet” yaklaşımı almıştır.

1990’lı yıllarda Dünya Ticaret Örgütü (WTO) anlaşmasıyla birlikte o zamana kadar büyük ölçüde özelleştirilmiş olan ulusal telekomünikasyon pazarlarının dış rekabete açılması çok uluslu ittifakların oluşumunu yaygınlaştırmıştır. Aynı zamanda çapraz medya mülkiyetini önlemeye yönelik engellerin kaldırılması, yabancı şirketlerin yerli şirketleri satın almaları sonucunu doğurmuştur. Enformasyonun dijitalleşmesiyle beraber bilgisayar, telekomünikasyon ve medya şirketleri ile yayıncılar arasındaki birleşmeler, ulusal ve uluslararası ölçekte büyük medya, eğlence ve enformasyon şirketlerinin oluşumunu hızlandırmıştır.¹⁴⁶

Bu medya şirketleri küresel iletişim sektörüne entegre olurken, dağıtım yapılan ticari medya ürünlerini tekellerinde tutmaktadırlar. Kitle kültürünün küreselleşmesine neden olan bu şirketler, ekonomi ve ona ilişkin yönetim kararlarıyla kendileri kadar pazarın diğer ülkelerini de etkilemektedirler. Genelde “conglomerate” olarak adlandırılan söz konusu şirketler, yapıları gereği çok-uluslu (multi-national) veya ulusaşırı şirketler (transnational) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu şirketlerin çalışma alanları ve gelir kaynakları arasında film üretimi, müzik yapımı, kitap-dergi yayıncılığı, kablolu yayın, basım endüstrisi, gazetecilik, televizyon, radyo yayıncılığı, İnternet dağıtım şirketleri, eğlence endüstrisi, açık hava reklamcılığı, spor kulüpleri ve seyahat acentaları yer almaktadır.¹⁴⁷

Ticari medya pazarına hakim şirketler, küresel sistemlerin maliyetini verimli hale getiren yeni teknolojiler ve Dünya Bankası, IMF ve Dünya Ticaret Örgütü ile küresel ticari medyanın düzenleyici engellerini ortadan kaldıran ve Amerika’nın

---

¹⁴⁶ A.e., ss.118-119.

¹⁴⁷ Tokgöz, a.g.e., s.35.

desteklediği neo-liberal ekonomi politikalarının sonucunda ortaya çıkmıştır. Küresel medya pazarları, on büyük holding tarafından yönetilmektedir. Bu şirketler; Disney, Time Warner, Bertelsmann, Viacom, News Corporation, TCI, Sony, General Electric, Poly Gram ve Seagram olarak sıralanmaktadır. Farklı medya sektörlerinde holdingleşen bu şirketlerin 1997'deki yıllık satışları 10 milyar dolar ile 25 milyar dolar arasında değişmektedir. Amerikan sermayeli Disney ve Time Warner gibi şirketlerin geliri 1990'da yüzde 15'ten altı yıl içinde yüzde 30'a çıkmıştır. İkinci halkada yer alan 40 ya da daha fazla şirket küresel medya sistemini tamamlamaktadır. Bu şirketlerin birçoğunu Batı Avrupa ve Kuzey Amerika şirketleri oluştururken çok az sayıda Asya ve Latin Amerika sermayeli şirket bulunmaktadır.¹⁴⁸ On küresel medya şirketinin her biri küçük şirketlerle ortak girişimlerde bulunmalarının yanı sıra 9 dev şirketin yaklaşık altısıyla ortak girişimler oluşturmuştur. Bu dev holdingler, bu şirketlere doğrudan sahip olmaya başlamışlardır. Universal'in sahibi Seagram, Time Warner'ın yüzde 15'lik hissedarı ve diğer medya holdinglerinin de sermayedarı durumundadır. TCI, Time Warner ve diğer birçok medya holdinginin büyük hissedarıdır.¹⁴⁹

Medyada çok uluslu şirket kavramı, medya piyasasında yaşanan oligopol yapının egemen olmaya başlamasıyla gündeme gelmiştir. Uluslararası ticarete faaliyet gösteren şirketler için kullanılan kavram, medyanın da yadsınamaz bir gerçeği olmuştur.¹⁵⁰ Uluslararası ekonomik sistemdeki güç dengeleri çok uluslu şirketler aracılığıyla devam ettirilmektedir. Dünya kitle iletişim ve eğlence sektörüne hakim olan bu şirketlerin yaklaşık yüzde 80'i, ABD sermayesi tarafından kontrol edilmektedir. Bu dev şirketler, 20.yüzyılın başlarında kamusal medyanın etkisinin azaltılması ve medya piyasasının tekelleşmesiyle birlikte yerel gazeteleri, kültür ve müzik şirketlerini iflas ettirme ya da satın alma yoluyla sektörün egemen işletmeleri haline dönüştürmüşlerdir.¹⁵¹

¹⁴⁸ McChesney, a.g.m., ss.20-21.

¹⁴⁹ McChesney, a.g.m., s.23.

¹⁵⁰ Selda Bulut, "Medyada Çokuluslu Şirket Egemenliğine Doğru Evrilme: Rupert Murdoch ve Fox TV", *Sermayenin Medyası Medyanın Sermayesi - Ekonomi Politik Yaklaşımlar*, Der. Selda Bulut, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2009, s.76.

¹⁵¹ A.e., s.85.

Time Warner'ın 1990'lı yıllarda başkanı olan Steven Ross'un, Edinburgh Uluslararası Televizyon Festivali'nde yaptığı "Dünya Görüşü Konuşması", yeni küresel medya düzeninin amaçlarını ortaya koyması açısından dikkat çekicidir. Ross, Time Warner'ın "eksiksiz bir bilgi özgürlüğünün savunucusu" olduğunu söylediği konuşmasında, "fikirlerin, ürünlerin ve teknolojilerin adil bir rekabet ruhu içinde serbest akışı"na inandığını ifade etmiştir. Ross'a göre, uluslararası medyanın itici gücünü, ulusal kimlikten ziyade piyasa fırsatları oluşturmaktadır. Küresel medya şirketlerinin gerçekten de McLuhan'ın 1960'larda öngördüğü şeyi gerçekleştirdiklerini söyleyen Ross, yeni iletişim medyasının küresel ölçekte paylaşılan deneyimler, kültürler ve toplumlar arasındaki farklılıkların aşılmasına yardımcı olacağını savunmaktadır.¹⁵²

Küresel medya ağı olarak adlandırdığımız kavramın içi her geçen gün genişlemektedir. Geleneksel kitle iletişim araçlarının yerini günümüzde İnternet mecrası ve bu ucu bucağı belli olmayan okyanusun içinde yüz milyonlarca web sayfası almıştır. Ulusötesi medya şirketlerinin ve gelişmiş Batılı ülkelerin söz konusu mecralarda da egemenliği sürmektedir. Çalışmanın takip eden başlığında küresel veri akışı ve İnternet ortamındaki bu dengesizlik rakamlarla gösterilmeye çalışılmıştır.

2.4. Küresel Veri Akışı, Televizyon Programları ve İnternet Ortamındaki İletişim Dengesizliği

Yalnızca haber akışında değil aynı zamanda küresel veri akışında da dengesizlikler yaşanmaktadır. Bilgisayarlarda kodlanarak veri haline dönüştürülen bilgilerin haber birimleri tarafından işlenmek ve belleklerde depo edilmek üzere sürekli olarak sınırlardan geçirilmesi olarak tanımlanan "sınırlararası veri dolaşımında", veri bankalarının sayısı gün geçtikçe artmaya başlamıştır. 1965'te 100, 1985'te 2 bin 500 veri bankası bulunurken, 1995 yılına gelindiğinde veri tabanı sayısı 10 bine ulaşmıştır. Söz konusu bankaların yüzde 75'i Amerika'da, yüzde 10'u Fransa'da olmak üzere yüzde 21'i Avrupa'da yer almaktadır, bunlardan yalnızca

---

¹⁵² Morley ve Robins, a.g.e., ss.30-31.

yüzde 4'ü diğer ülkelerde yer almaktadır. İnternet üzerinde yer alan kaynakların yüzde 80'inin dilinin İngilizce olduğu iddia edilmektedir.¹⁵³

Sinema filmi ve televizyon program akışlarında yaşanan dengesizlik de uluslararası iletişim düzeninde dikkat çekmektedir. Söz konusu dengesizlik ilk kez UNESCO bünyesinde Tapio Varis ve Kaarle Nordenstreng'in yaptıkları araştırmayla ortaya konulmuştur. Gelişmiş ülkelerden azgelişmiş ülkelere doğru, tek yönlü bir akışın vurgulandığı araştırmaya göre; dışarıya satılan televizyon programları program saat olarak ABD'de yılda 100 bin-200 bin, İngiltere'de 30 bin, Fransa'da 15 bin-20 bin, Almanya'da 5 bin-6 bin, Japonya'da ise bin 500-2 bin olarak belirlenmiştir. Gelişmiş ülkelerin dışında Meksika, Lübnan ve Mısır, önemli program satıcıları olmalarına karşın ihraç ettikleri programlar yılda sadece bin saat kadardır. ABD'ye dışarıdan getirilen programların oranının yüzde 1'den daha düşük seviyede olduğu görülmüş, bunların da İngiltere ve Güney Amerika ülkelerinden getirildiği ortaya çıkmıştır. 1970'li ve 1980'li yıllarda yapılan ampirik araştırmalar Amerikan programlarının Avrupa televizyonları üzerindeki hakimiyetini açıkça ortaya koymuş bu durum için "televizyon içeriğinin Dallaslaştırılması" ifadesi kullanılmıştır. Amerikan kurgu yapımların Avrupa'da yaygınlaşması üzerine o dönemdeki adıyla "Avrupa Topluluğu" öncülüğünde 1989 yılında Eureka projesi ile Avrupa programlarının Amerikan yapımlarına karşı olan zayıflığının ve değişimdeki dengesizliğinin kaldırılması amaçlanmıştır.¹⁵⁴ 1987 yılında UNESCO tarafından basın-yayım, televizyon, radyo ve sinema alanında tüm ülkeler arasında en fazla ciro elde eden ilk 78 şirketin 48'inin ABD ve Japonya; geri kalanlarının ise Batı Avrupa, Kanada ve Avustralya kökenli oldukları ve güneyde yer alan gelişmekte olan ülkelerin bu listede bulunmamaları dikkat çekmiştir.¹⁵⁵ Bu yıllarda ABD'de 25 binin üzerinde medya birimi bulunmasına karşın bu toplam içinde haber ileten birimlerin büyük bir bölümü küçük ve yerel şirketlerden oluşmaktaydı ve yerel olanlar hariç haberlerde büyük ulusal şirketlere ve haber ajanslarına bağımlı durumdaydılar. Noam Chomsky, medyanın katmanlı bir yapıya sahip olduğunu, prestij, kaynaklar ve

¹⁵³ Uluç, a.g.e., s.256.

¹⁵⁴ Uluç, a.g.e., ss. 258-260.

¹⁵⁵ Emine Sayılğan, "Medya Sahipliğinde Küresel ve Yerel Gruplar", *Medya Eleştirileri (Gelişime İlişkin Değerlendirmeler)*, Der. Nesrin Tan Akbulut, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2005, s.119.

izleyici kitlesi açısından bakıldığında en yüksek katmanın 10 ile 24 medya kompleksinden oluştuğunun konunun uzmanları tarafından belirtildiğini hatırlatmaktadır. Hükümet ve haber ajanslarıyla birlikte bu en üst tabaka haber gündemini belirleyerek, medyanın alt tabakalarına ve halka, ulusal ve uluslararası haberlerin çoğunu sağlamaktadır.¹⁵⁶

Herbert Schiller de enformasyon kontrolörlerinin Amerika'da medyanın fiziksel zenginliği ve çeşitliliğinin, içerik çeşitliliğinin mevcut olduğuna dair bir delil oluşturduğu yalanını kasıtlı olarak gündeme getirdiklerini söylemektedir. Binlerce radyo istasyonu, televizyon kanalı, günlük gazete, her yıl önemli sayıda film üreten sinema sanayi, özel yayınevleri bulunan ABD'de halkın büyük çoğunluğunun yanıltıldığını belirten Schiller, şu ifadeleri kullanmaktadır:

“...Büyük çoğunluk, tuzağa düşmüş, tekdüze enformasyon yelpazesinde tavuskuşunun kuyruğundaki renk cümbüşünü görmekte olduğu yanılgısına kapılmıştır. Yerel ve yabancı haberlerde olması gereken fikir çeşitliliğine, medyada rastlamak neredeyse imkansızdır. Bunun belli başlı sebeplerinden biri iletişim endüstrisinin monopolistik karakteristiğinden, sahiplerinin çıkarlarının ve ideolojilerinin çakışmasından kaynaklanmaktadır...”¹⁵⁷

2000'li yıllarda Kuzey'in yedi ülkelik grubu neredeyse dünyanın bütün, teknolojik, ekonomik, askeri aynı zamanda medya ve haberleşme gücünü elinde tutmuştur. 500 çokuluslu şirket dünya ticaretinin yüzde 80'ine, küresel yatırımın ise yüzde 75'ine sahip durumdadır. Teknolojik ve ekonomik gücün bu ölçüde tekelleşmesiyle kitle iletişim ve elektronik telekomünikasyon araçları kadınların ve erkeklerin zihinlerini sömürgeleştirmeye, özellikle “Üçüncü Dünya” olarak adlandırılan coğrafyanın ekonomik ve entelektüel zenginliğini yağmalamaya hizmet etmektedir.¹⁵⁸ El Saadawi'ye göre, kitle iletişim araçları Güney'de yeni sömürgeciliğin ajanları gibi çalışmakta ve bilgilendirme, sözde gelişim zincirindeki kopuk halka olarak değerlendirilmektedir. Kültür emperyalizmi tezleri, ABD

¹⁵⁶ Edward S. Herman ve Noam Chomsky, **Rızanın İmalatı - Kitle Medyasının Ekonomi Politikası**, Çev. Ender Abadoğlu, İstanbul, Aram Yayıncılık, 2006, s.84.

¹⁵⁷ Herbert Schiller, **Zihin Yönlendirenler**, 2.bs., Çev. Cevdet Cerit, İstanbul, Pınar Yayınları, 2005, s.34.

¹⁵⁸ Nawal El Saadawi, “Yeni Sömürgecilik ve Medyanın Karanlık Çağı”, **Medya ve Savaş Yalanları - Gerçekler Nasıl Karartılıyor?**, Ed. Lenora Foerstel, Çev. Ahmet Antmen, İstanbul, Yordam Kitap, 2007, ss.198-199.

medyasının Güney ve Kuzey yarımküredeki ülkeler üzerinde yarattığı olumsuz etkiyi derinlemesine araştırmaktadır. Medya ve kültür emperyalizmini, ekonomik emperyalizmin mantıksal müttetikleri olarak gören El Saadawi, kitle iletişim araçlarının kontrol altında tutulmasıyla küresel pazara uyumun şartlarının yaratıldığını ve ona karşı etkili bir direniş olasılığının sınırlandırıldığını söylemektedir.¹⁵⁹

Daya Kishan Thussu, görsel medyada özellikle televizyon ve film sektöründe gerçekleşen “küresel akış” ve “karşı akış” olgularını ele aldığı bir çalışmada; ana medya akışını “küresel”, “ulusötesi” ve “jeokültürel” olarak üç kategoriye ayırmıştır. Gelişmiş kuzey ülkeleri ve ABD kökenli küresel şirketler haber akışına egemen durumdayken, medya sanayinin çevresinde bulunan ülkeler “karşı haber akışı”na önderlik etmektedirler.

Medya sistemlerinin dünya çevresinde aşamalı olarak ticarileşmesi, öncelikle pazar ve reklamcılık geliri kazanmayı amaçlayan yeni özel iletişim ağlarının oluşmasına yol açmıştır. Yapımcılar izleyicileri bir yurttaş olarak değil tüketici olarak görmektedirler. Medyanın bakış açısında yaşanan bu değişim, Kuzey ülkelerinden Güneye, Doğudan Batıya, Güneyden Güneye doğru yaşanan medya akışının yayılmasında ve hızlanmasında anahtar etkenlerden birini oluşturmaktadır. Televizyon programları, filmler ve işitsel-görsel ürünlerin ihracında Amerika hakimiyetini sürdürmektedir. ABD, haberden (CNN, Discovery), gençlik programlarına (MTV), çocuk televizyonundan (Disney), film sektörüne (Hollywood) ve spor kanallarına (ESPN), İnternet’e (Google) küresel lider konumunda bulunuyor. Medya ürünlerinin artan küreselleşmesinin sonucunda Amerikan film ve televizyon programlarının ihracatı 1992 ve 2004 arasında yaklaşık olarak beş kat artmıştır. Televizyon ve geniş bant İnternet ağının yöndeşmesi, medya içeriğindeki akış için yeni fırsatların doğmasına yol açmıştır.¹⁶⁰

---

¹⁵⁹ A.e., s.201.

¹⁶⁰ Daya Kishan Thussu, “Mapping Global Media Flow and Contra-Flow”, **Media on The Move- Global Flow and Contra-Flow**, Ed. Daya Kishan Thussu, Milton Park, Abingdon, Routledge, s.11.

Küresel medya şirketlerinden sonra uluslararası medya aktörlerinin ikinci katmanını ulusötesi nitelikte yayın yapan kuruluşlar oluşturmaktadır. Hindistan film sanayi, popüler ismiyle Bollywood, Latin Amerika ülkelerinin ‘telenovelas’ları ticari ortamda ulusötesi küresel akışı sağlayan iki önemli örnek arasında yer almaktadır. Güney Afrika’da kurulu M-Net, ulusötesi ve bölgesel iletişimi sağlayan bir başka örnektir. Devlet destekli yayın yapan Euronews, Avrupa’da kamu hizmeti yapan haber organizasyonlarının bir araya gelerek oluşturduğu çok dilli bir kanaldır. Diğer ulusötesi medya aktörleri arasında Arap haber televizyonu Al-Jazeera, Venezüella’da kurulu bulunan Latin Amerikan televizyonu Televisora del Sur (Television of the South, Telesur), Rusya’nın bakış açısından haberleri İngilizce olarak sunan Russia Today (RTTV), Çin Merkez Televizyonu’nun (China Central Television - CCTV) İngilizce yayın yapan kanalı CCTV-9 sayılabilir.¹⁶¹

Bu bağlamda yeni iletişim teknolojileri arasında anılan İnternet üzerindeki akış yapısına göz atıldığında, aynı dengesiz yapının bu ortamda da devam ettiği görülmektedir. Avrupa ve Asya ülkelerinin kendi aralarındaki İnternet trafiğinin yarısından fazlası ABD üzerinden akış göstermektedir. İnternet trafiğinde ülkelere giren trafik ve ülkelere çıkan trafik eşit değildir. Kuzey Amerika ülkelerinden diğer ülkelere giden İnternet veri miktarı, bu ülkelere gelen veri miktarından fazladır. Bu duruma yol açan nedenlerinden ilki, İnternet erişiminin zorunlu olduğu alan adı (DNS) yapılanması, ikincisi ise dünyadaki “www sayfalarının” ve İnternet üzerindeki içeriğin Amerika olması ve son olarak bu ülkede yararlanılan üst seviye alan adlarının ABD dışındaki ülkeler tarafından kullanılıyor olmasıdır. OECD’nin yaptığı araştırmaya göre ABD’deki alan adı sayısı (.com, .net, .org, .edu ve .us hariç) dünyadaki toplam alan adının yüzde 60.8’ine karşılık gelmektedir. DNS yapılanması içinde bulunan 13 kök-alan adı sunucusunun 10’u ABD’de, 2’si Avrupa’da, biri ise Japonya’da hizmetini sürdürmektedir.¹⁶² İnternet’in yapısı gereği, coğrafi olarak aynı bölgede bulunan ülkelerin bile birbirleriyle bağlantı kurabilmesi için öncelikle ABD ile bağlantı kurmalarını gerekmektedir. Bu yapılanma, İnternet mecrasındaki bilgi transferinin omurgası olarak ABD’yi ön plana çıkarmaktadır. Aynı zamanda İnternet

¹⁶¹ Thussu, a.g.m., s.12.

¹⁶² Özdemir, a.g.m., ss. 214-215.

üzerinden bilgi transferinin de bu ülke üzerinden gerçekleştirilmesiyle ülkeler arasında eşitsiz bir enformasyon dağılımı yaşanmaktadır. Örnek olarak Kuzey Amerika ülkelerinden diğer ülkelere giden veri miktarı, diğer ülkelere Kuzey Amerika ülkelerini gelen veri miktarından çok daha fazla durumdadır. Aynı zamanda İnternet’te geniş frekans aralıklarının ülkeler arasındaki farklı kullanım maliyetleri nedeniyle İnternet’e erişim maliyetlerinin de artması, sayısal eşitsizliğin yeniden üretilmesine neden olmaktadır.¹⁶³

OECD’nin 1997 yılı verilerine göre dünyadaki “www” erişiminin yüzde 94’ü ABD’deki web sitelerine, yalnızca yüzde 6’sı ABD dışındaki sitelere gerçekleşmiştir. İçeriğe göz atıldığında İnternet üzerinden yapılan alışverişte yüzde 85, finans sitelerinde yüzde 75 oranıyla ABD’deki sitelerin ziyaretçilerinde yoğunluk yaşanmıştır. En çok ziyaret edilen siteler listesinde sadece 25’inci sırada Kanada’dan bir web sitesi ile 33’üncü sırada İngiltere’den bir web sitesi bulunmaktadır. İlk 78 site arasında geri kalanların tamamını, ABD’de bulunan İnternet siteleri oluşturmaktadır.¹⁶⁴ Sonuç olarak İnternet mecrasında da ABD ve İngiltere gibi ülkelerin ağırlığı etkisini açık bir şekilde göstermektedir. Özellikle bu ülkelerin vatandaşları İnternete bağlı bilgisayar sahipliğinde ön sıralarda yer alırken teknolojik gelişme düzeyinde yetersiz durumda bulunan azgelişmiş ülkeleri açık ara geride bırakmaktadırlar. Geleneksel haber akışında yaşanan dengesizliklerin kökeninde olduğu gibi İnternet mecrasında ortaya çıkan farkın kapatılabilmesi için azgelişmiş ülkelerin teknolojik altyapılarını güçlendirmeleri gerekmektedir.

2.5. Türkiye’deki Ulusal Haber Ajanslarına Genel Bakış

Dünya kamuoyunun gündemini belirleyen uluslararası haber ajanslarını ele almadan önce Türkiye’deki ulusal haber ajanslarının gelişimini ve bu ajansların haber üretiminde iletişim teknolojilerinden ne kadar yararlandıklarını incelemek gerekmektedir. Ulusal haber ajansı denildiğinde öncelikli olarak Cumhuriyet

¹⁶³ Serhat Kaymas, “İletişim Politikalarında Paradigma Değişimi ve Yeni Medya: Medya ve İletişim Politikalarında Yöndeşme”, *İleti-ş-im*, Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Akademik Yayını, İstanbul, Sayı:5, Aralık 2006, s.107.

¹⁶⁴ Özdemir, a.g.m., s. 217.

tarihiyle özdeş olan ve Mustafa Kemal Atatürk tarafından 6 Nisan 1920'de kurulan Anadolu Ajansı (AA) akla gelmektedir. Ajans, Milli Mücadele döneminden Cumhuriyet devrimlerine kadar Türkiye'nin kuruluş sürecine, dış politikasına, sosyal, ekonomik ve günlük yaşamına tanıklık etmiştir.

Günümüzde Anadolu Ajansı, medya kuruluşlarına haber servisi yaparken teknolojik gelişmeleri yakından izlemektedir. 1940'lı yıllarda teleks kullanmaya başlayan, 1960'lı ve 1970'li yıllarda haber ağını genişleten Anadolu Ajansı, 7 Eylül 1986 tarihinde bilgisayar çağının teknolojisine uyum sağlamıştır. AA'nın tüm yurdu ve yurtdışı temsilciliklerini kapsayan bilgisayar haber ağı, 2000'li yılların teknolojisiyle hizmet vermektedir. Anadolu Ajansı'nın günümüzde yurtiçinde 28 bölge ve büro müdürlüğü, yurtdışında ise 22'si temsilcilik olmak üzere 30 merkezde muhabirleri bulunmaktadır. Ajans, yurda ve dünyaya yayılmış bu muhabirlerince her gün ortalama bin 700'ün üzerinde haberi ve 500'den fazla fotoğrafı abonelerine ulaştırmaktadır. "Veri Yayıncılığı" adı verilen VBI sistemini 1999'da devreye sokan ajans, bu sistem sayesinde Türkiye'nin her noktasına aynı zamanda Avrupa'dan Türk cumhuriyetlerine, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'ya kadar, geniş bir coğrafyaya uzanmıştır. GSM şirketleri ve İnternet kuruluşlarına da hizmet veren Anadolu Ajansı, bilgisayar sistemi ve uydu hattıyla her gün 150'yi aşkın kaliteli fotoğrafı, abonelerine ulaştırmaktadır. Ajans aynı zamanda AP, Reuters, AFP, DPA, EFE, ANSA, XINHUA gibi uluslararası ajansların yanı sıra yaklaşık 100 ülkenin ulusal haber ajansı ile işbirliği yapmaktadır. Bu kaynaklardan her gün binlerce haber akışının yaşandığı ajans, bu haberleri medyanın hizmetine sunmaktadır. AA aynı şekilde söz konusu yabancı ajanslara da Türkiye'deki gelişmeleri aktarmaktadır.¹⁶⁵ Anadolu Ajansı'nın tanıtım kitapçığına göre, yurtdışında 30'a yakın temsilcilik ve 50'yi aşkın muhabirle dünyadaki gelişmeleri takip eden Anadolu Ajansı; AP, Reuters, AFP ve uluslararası ajansların yanı sıra yaklaşık 80 ulusal ajansla işbirliği içinde bulunmaktadır. Dünyayı kendi muhabirleriyle takip eden ajans, Dış Yayınlar Servisi aracılığıyla Türkiye'nin sesini, İngilizce ve Fransızca olarak dünyaya duyurmaktadır.

---

¹⁶⁵ Anadolu Ajansı İnternet Sitesi, (Çevrimiçi) <http://www.aa.com.tr/tarihce/>, 30 Nisan 2011.

Anadolu Ajansı'nın yanı sıra ulusal çapta hizmet veren ANKA Haber Ajansı 1972 yılında çok sesli haberciliğe katkıda bulunmak amacıyla çok ortaklı bir basın kuruluşu olarak gazeteci Altan Öymen tarafından kurulmuştur. Ekonomik bağımsızlığa önem veren ve öz kaynaklarını geliştirerek çalışmayı öngören ajansın aboneleri arasında, yerli ve yabancı basından çok sayıda gazete, televizyon, radyo, ekran haberciliği ile İnternet haber kuruluşları yer almaktadır. Ajans günümüzdeki çalışmalarını; Günlük Haber Servisi, ANKA Günlük Ekonomi Bülteni, Haftalık İngilizce ekonomik bülten olan ANKA Review, Günlük İngilizce Haber Servisi ve Fotoğraf Servisi dallarında yoğunlaştırmıştır.¹⁶⁶

Resmi kuruluşu 1 Nisan 1992 tarihinde gerçekleşen Cihan Haber Ajansı, Ocak 1994'ten itibaren habercilik faaliyetine başlamıştır. 1996 yılında yazılı haber ve fotoğraf servisine, görüntülü haber servisini ekleyen ajans 2000 yılında ilk defa uydu üzerinden haber servisine başlamıştır. "CihanMobil" ile 2004 yılında ilk defa JAVA teknolojisini kullanarak cep telefonu kullanıcılarına haber servisine başlayan Cihan Haber Ajansı, uydu ve İnternet üzerinden yazılı, fotoğraflı ve görüntülü haber servisi yapmaktadır. Günlük ortalama 450 yazılı haber, 800 fotoğraf, 250 fotoğraflı haber ve 85 görüntülü haber servis eden ajans, Türkçe'nin yanı sıra İngilizce, Rusça ve Arapça olarak müşterilerine hizmet sunmaktadır. Türkiye'de ve dünyada birçok medya kuruluşuna haber servisi yapan Cihan Haber Ajansı'na, İnternet mecrasında superonline.com, haber7.com, haberturk.com, gazetevatan.com, zaman.com.tr, sabah.com.tr, samanyoluhaber.com, haberler.com gibi portallar da abone durumdadır. İnternet mecrası için kurgulanmış ve seslendirilmiş video haberler hazırlayan Cihan, günde ortalama 30 kurgulu haber servis etmektedir.¹⁶⁷

İhlas Haber Ajansı (İHA) geniş kadrosu ve modern teknolojik cihazları ile haber servisi yapan ajanslardan bir başkasını oluşturmaktadır. Yurt içinde ve dışında 145 büro, 500'e yakın kamera, görüntü transferi için 78 data hattı bulunan İHA, dünyanın farklı noktalarındaki 14'ü canlı yayın aracı olmak üzere toplam 22 uydu

---

¹⁶⁶ ANKA Haber Ajansı Sitesi, (Çevrimiçi)
http://www.ankaajansi.com.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=41&Itemid=47,
30 Nisan 2011.

¹⁶⁷ Cihan Haber Ajansı İnternet Sitesi, (Çevrimiçi)
http://www.cihan.com.tr/bottomMenu?linkid=about_us, 30 Nisan 2011.

uplink sistemi ile dünyanın birçok bölgesindeki gelişmeleri izlemektedir. İHA, Türkiye'nin yanı sıra Avrupa, Ortadoğu, Arap Yarımadası ve Orta Asya ülkelerinden anında haber alabilen bir organizasyona sahip durumda bulunmaktadır. British Broadcast Corporation'ın (BBC) bir haberine göre, haber ağının yaygınlığı, kaliteli, hızlı ve tarafsız habercilik anlayışıyla İHA, dünyanın en büyük 3'üncü haber ajansı olarak ifade edilmiştir.¹⁶⁸

1999'un son aylarında Hürriyet Haber Ajansı (HHA) ile Milliyet Haber Ajansı'nın (MİLHA) birleşmesiyle Doğan Haber Ajansı (DHA) kurulmuştur. DHA, Doğan Medya Grubu'na bağlı basın-yayın kuruluşlarının yanı sıra çok sayıda medya kuruluşuna haber, fotoğraf ve görüntülü haber servisi yapmaktadır. Yurt içinde 34 bürosu bulunan ajansın büroları tarafından İstanbul'daki DHA merkezine bilgisayar ortamında ayda ortalama 6 bin haber, 3 bin görüntülü haber ve 11 bin adet fotoğraf servisi yapılmaktadır. Uluslararası haber ve fotoğraf ajanslarından Associated Press, Reuters, EPA ve Sipa Press, ajansın önemli fotoğraflarını dünyadaki abonelerine ulaştırmaktadır. Teknolojik gelişmelerden yararlanan DHA, Türkiye'de "videofon"u kullanan ilk ajans olmuştur. Türkiye'de 100 noktadan Data-link hatlarıyla görüntü transferi gerçekleştirebilen Doğan Haber Ajansı, Hürriyet gazetesinin yurtdışı bürolarıyla yakın ilişki içinde görüntülü haber üretim grup televizyonlarına haber hizmeti vermektedir.¹⁶⁹

Türkiye'deki ulusal haber ajanslarının, dünyadaki haber dolaşımının önemli bölümünü elinde tutan uluslararası haber ajansları ile ikili anlaşmaları bulunduğu dikkati çekmektedir. Birbirlerinin haberlerini kullanan ajanslar haber akışına birlikte katkıda bulunmaktadır. Elbette gelişmiş Batılı ülkelerin AP, Reuters ve AFP gibi haber ajansları haber üretimi pastasının en büyük dilimini kendi aralarında paylaşmaktadırlar.

---

¹⁶⁸ İhlas Haber Ajansı İnternet Sitesi, (Çevrimiçi) <http://www.ihha.com.tr/haber/hakkimizda.aspx>, 30 Nisan 2011.

¹⁶⁹ Doğan Haber Ajansı İnternet Sitesi, (Çevrimiçi) http://arsiv.dha.com.tr/site.php?p=3_dha, 30 Nisan 2011.

2.6. Uluslararası Haber Ajanslarının Doğuşu ve Gelişimi

Her haberi dünyanın en uzak noktasına iletebilen telgraf, günümüzdeki haber ajanslarının kurulmasında önemli katkılarda bulunmuştur. Haber ajansları olmadan kitle iletişim araçlarını düşünmek olanaksızdır. Haberin bir tüketim ürünü, meta haline geldiği enformasyon çağı böylece başlamıştır. Bu hizmeti çabuk, anlaşılır ve ucuza sunan medya kuruluşları kazanç sağlamaktadırlar. Hangi haberlerin basılacağını, yayınlanacağını ve hangi haberleri pek çok insanın aklına bile getirmemesi gerektiğini haber ajansları belirlemektedir.¹⁷⁰

İlk haber ajansları olan Havas, Wolff, Reuter ve Stephani kar amacıyla kurulmuşlardır. Ulusal haberlere ağırlık veren bu ajanslar süreç içinde yaşanan ekonomik ve toplumsal gelişmelerin etkisiyle “uluslararası” bir nitelik kazanmışlardır. Günümüzde Associated Press (AP) ve Havas’ın mirasçısı olan Agence France Presse (AFP) ve Reuters uluslararası niteliklerini sürdürmelerine karşın Wolff ve Stephani bu özelliklerini kaybetmiştir. Wolff’un yerine kurulan Deutsche Presse Agentur (DPA), Stephani’nin yerine kurulan Agenzia Nazionale Stampa Associata (ANSA) ile Latin Amerika’ya yönelik yayımlar yapan İspanyol EFE haber ajansı bölgesel niteliklerinin dışına çıkamamışlardır.¹⁷¹

Havas, Reuter ve Wolff, Avrupa’daki erken dönem haber ajanslarının kurucuları olarak da kabul edilmektedirler. Bu üç haber ajansı Berlin, Londra ve Paris gibi önemli Avrupa şehirlerinde yerleşik durumda bulunmuşlardır. Havas’ın kurucusu Charles Louis Havas, Yunanca ve Latince’nin yanı sıra İngilizce ve Almanca’yı akışı şekilde konuşan bir bankerdir. 1832 yılında açtığı Havas haber ajansı, İngiliz, Alman, İspanyol, İtalyan ve Rus gazetelerinden çeviriler yaparak bunları diğer Avrupa şehirlerine iletmiştir. Telgraf hatları kurulmadan önce Havas, Londra, Brüksel ve Paris arasında “güvercin postası” hizmeti vermeye başlamıştır.

---

¹⁷⁰ Wolf Schneider ve Paul-Josef Raue, *Gazetecinin El Kitabı*, Çev. Işık Aygün, Ankara, Ofset Fotomat, 2000, s.13.

¹⁷¹ Girgin, a.g.e., s.67.

Güvercinler Londra'dan Paris'e altı saatte, Brüksel'den Paris'e dört saatte uçarak haber iletimine katkıda bulunmuşlardır.¹⁷²

Bernard Wolff, babası banker olan ancak tıp eğitimi almış bir doktordur. Babasının iflas etmesi nedeniyle bu meslekte hiç çalışmamış ancak kitap yayıncılığı yaparak İngilizce ve Fransızca tıp kitaplarını Almanca'ya çevirmiştir. Wolff, meslektaşı Paul Julius Reuter'le birlikte çalışmaya başlamış, Berlin'de politikacılar için siyasi kitapçıklar yayımlamıştır. Bir rabbinin oğlu olarak dünyaya gelen Reuter, yıllar içinde ismini ve dini inancını değiştirerek Almanya'nın farklı şehirlerinde banka memuru ve kitap tüccarı olarak çalışmıştır. Havas, Reuter ve Wolff, Berlin'de devrim niteliğinde çalışmalar yapmalarına karşın 1848 yılında Paris'e geçerek, Bullion Hotel'de odalarda kurulu bulunan Havas haber ajansında çalışmaya başlamışlardır. Reuter, Havas haber ajansında çalıştığı yıllarda devrimci gazeteci Sigismund Engländer'le tanışmıştır. Tutuklanma tehlikesi nedeniyle Viyana'dan Paris'e kaçan Engländer, Reuters'in dış haberler ağının baş mimarı olmayı başarmıştır. Engländer, muhabir ağının yaratılmasında devrimci nitelikteki bağlantılarını kullanmıştır. Benzer şekilde devrimci görüşlere sahip yayıncı Sigismund Kolisch, Viyana'dan Paris'e kaçarak Havas için çalışmıştır. Paris'ten dönüşünün ardından Wolff gazete yayıncılığı yapmaya başlamış, liberal görüşte yayın yapan "Nationa-Zeitung" gazetesini yayımlamıştır. Gazetesinde, 27-28 Kasım 1849 tarihlerinde Frankfurt ve Amsterdam'dan menkul kıymetler borsasındaki piyasa rakamlarını okuyucularına sunmuştur. Bu hizmet Berlin'deki diğer gazetelere ve özel müşterilere de ulaştırılmıştır.¹⁷³

1840'lı yılların sonu telgrafın dünyaya yerleşmeye, güvercini ve yelkenliyi saf dışı bırakmaya başladığı dönemlerdir. Haber akışının artması dünyanın çeşitli bölgelerinde "ajans haberciliği"ne olan ihtiyacı artırmıştır. Bu gelişmelerin sonucunda 1849 yılında Amerika'da altı büyük gazete birleşerek Associated Press'i (AP) kurmuşlardır. Telgraf ağının habercilikte kullanılması büyük masrafları da

¹⁷² Terhi Rantanen, "The Cosmopolitanization Of News", *Journalism Studies*, London, Routledge, 2007, s.851.

¹⁷³ A.e., ss.851-852.

beraberinde getirmiştir. Bu nedenle bir ajansın üstleneceği masrafin aboneler arasında paylaştırılarak ucuz habere ulaşma yoluna gidilmiştir. Havas'tan ayrılan Wolff, 1849'da Berlin'de; Havas'la rekabette başarısız olan Reuter ise Wolff'la işbirliğine girişen büro kurmuşlardır. Bu girişim, ilerleyen yıllarda rekabete dayanamayınca 1851'de Reuter, Londra'da "Reuter'in Telgraf Bürosu"nu açmıştır. 1853 yılında da Guglielmo Stefani de Torino'da Stefani Ajansı'nı kurmuştur.¹⁷⁴

Wolff ve Reuter'in Almanya'da ve Amerika'da, Reuter ile Havas'ın ayrı ayrı muhabirler göndererek 1865'te Mısır'da başlayan rekabetleri, bu ajansların dünyanın belli bölgelerinde ortaklıklar kurmalarına yol açmıştır. 30 Mayıs 1869 ile 4 Kasım, 17 Ocak 1870 arasında yapılan bir dizi anlaşmayla önce Havas, Reuter, Wolff ve Korrespondenz Bureau tam işbirliğinde anlaşmışlardır. Dünya topraklarının imparatorluklar tarafından paylaşıldığı bir dönemde üç ajans, dünyayı "haber yayma tekeli" açısından bölüşmüşlerdir. Havas, Fransız İmparatorluğu toprakları, İtalya, İspanya, Portekiz, Güney Amerika; Reuter, İngiliz İmparatorluğu ile Uzakdoğu; Wolff ise Almanya, İskandinavya ve Rusya'da haber tekeli ellerine almışlardır.¹⁷⁵

Elektrik ve telgrafın hızlı bir şekilde yayılması, Avrupalı haber ajanslarının 19'uncu yüzyılın sonunda haber dağıtımını anlamında egemenliklerini ilan etmelerine katkı sağlamıştır. Associated Press'in (AP) etkisi ancak 20'nci yüzyılın ilk yıllarında görülmeye başlamıştır. Böylece haber akışındaki tekel, kıta Avrupası'nın elinden alınarak okyanus ötesine geçmiştir.

En eski elektronik medyayı oluşturan haber ajansları, 19'uncu yüzyılın ortalarından itibaren küreselleşme sürecine katkıda bulunmuştur. Haber ajansları dünyanın her köşesinden "elektrik hızında" haber iletmeye başlamışlar bu durum küreselleşmenin ayırıcı özelliği olan zaman ve mekan kısıtlılığına katkıda bulunmuştur. Küresel ve ulusal ajanslar arasındaki ilişki modernitenin oluşumunda büyük bir öneme sahiptir. İrili ufaklı birçok haber ajansı küresel boyutta çalışmaya başlamıştır. Dünyadaki ülkelerin çoğunda haber toplama ve satma işlevi önemli

---

¹⁷⁴ Orhan Koloğlu, *Havas-Reuter'den Anadolu Ajansı'na*, Ankara, Çağdaş Gazeteciler Derneği Yayınları, 1994, s.4.

¹⁷⁵ A.e., s.5.

küresel etkinliğe sahip birkaç ulusal ajans tarafından gerçekleştirilmiştir. “İkinci nesil” olarak adlandırılan bu ajanslar arasında İspanyol EFE ve Alman haber ajansı DPA sayılabilir.¹⁷⁶

19. yüzyılda kartelleşmenin hakim olduğu dönemde, uluslararası ajans, ulusal bir ajansa özel haber satabilirken, aynı şekilde ulusal bir ajans da herhangi bir kısıtlama olmaksızın haberini geçerli fiyat üzerinden pazarlayabiliyordu. Ulusal ve uluslararası haber ajansları arasındaki karşılıklı bağımlılık ilkesi korunmasına karşın sonraki yıllarda ulusal ajanslar gün geçtikçe uluslararası ajanslara üye olmaya başlamışlardır. 1970’li yıllardan önce bir uluslararası haber ajansının aracılığı olmaksızın bölgesel haber değişimi yapıldığına ilişkin örnekler bulunmaktadır. Küresel ve ulusal haber ajansları arasında 19’uncu yüzyılda kurulan güç dengeleri, 20’nci yüzyılın sonlarına doğru küresel haber ajansları lehine değişmeye başlamıştır. Bazı ulusal haber ajansları bu dönem içinde ortadan kalkmıştır. 1990’lı yılların sonlarındaki süreçte yani 21’inci yüzyılın öncesinde karşılıklı bağımlılığının hakim olduğu küresel haber sisteminde değişiklikler görülmeye başlanmıştır. Daha az sistematik ve öngörülebilir bir yapıya doğru bir geçiş yaşanmıştır. İnternet, yeni pazarların açılmasına katkıda bulunmasının yanı sıra uluslararası haber ajanslarını, benzersiz bir marka kimliği oluşturabilmek için kendilerinden önceki “haber toptancıları ve perakendecileri”nden daha fazla mücadele etmek zorunda bırakmıştır.¹⁷⁷ Haberlerin dünya çapında geniş kitlelere ulaşmasında, dolayısıyla uluslararası haberleşmede etkin rol oynayan haber ajansları; görsel, işitsel ve yazılı basının haber, bilgi ve görüntü ihtiyacını ulusal ve uluslararası boyutta hızlı ve yaygın bir şekilde karşılamaktadırlar.¹⁷⁸ Birçok medya içeriğinin oluşturulmasında bu uluslararası haber ajansları referans olarak gösterilmektedir. Söz konusu ajanslar bir anlamda dünyada yaşanan ve “haber” olarak nitelendirilen binlerce olayı, sahip oldukları muhabir kadrolarıyla takip edip duyuran “dev haber toptancıları” olarak işlev görmektedirler. Bu ajanslar, geniş kitlelere kendi değer yargıları çerçevesinde

¹⁷⁶ Oliver Boyd-Barrett ve Terhi Rantanen, “Global and National News Agencies: Unstable Nexus”, *Global Journalism: Topical Issues and Media Systems*, Ed. A. De Beer, J. Merrill, Boston, Allyn and Bacon, 2004, ss.1-2.

¹⁷⁷ A.e., ss.3-4.

¹⁷⁸ Ceyda Ilgaz Büyükbaykal, *Türkiye’de Televizyon Alanında Küresel-Yerel Birlikteliği: CNN Türk ve CNBC-E Örneği*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2004, s.37.

yorumladıkları haberleri sunmakta böylece bir başka deyişle dünya kamuoyunun zihnini ele geçirmektedirler.

2.6.1. Agence France Presse (AFP)

Agence France Presse (AFP) 1944'te kurulmasına karşın ajansın tarihi, dünyanın en eski haber ajansı olan Havas'ın 1835 yılında ortaya çıkmasıyla başlamaktadır. AFP, Havas'ın yerini almış ve onun bürolarına yerleşmiştir. 1832 yılında Charles Havas adındaki tüccar, Paris Borsası ile postanesinin yanındaki Havas Bürosu'nu kurarak çeviriler yapmıştır. Havas, iş çevreleri, borsa ajanları ve gazetelere hitap etmektedir. 1835 yılında "Ajans Havas" adını alan kuruluş, ticari ve mali haberi bir hammadde olarak en katkısız haliyle kullanabilecek yapıyla sunmuştur. Ajans, siyasi ve ideolojik fikirlerin yayılmasına katkı sağlamayı amaçlamamış, piyasanın dalgalanmalarını para kazanmak isteyenlere aktarmıştır. Gazetelerin 19'uncu yüzyılda ulusal bir nitelik taşımalarına karşılık ajansın uluslararası bir niteliği bulunmaktadır. Havas, yerel ve ulusal haberlerle değil Avrupa'nın her tarafındaki borsa ve piyasa kıymetlerini kıtanın her yönüne aktararak sağlamıştır. 1836'da Paris'te kitleye hitap eden ucuz fiyatlı gazetelerin bol haber kullanmaya başlaması, Havas'ın şansının da açılmasına yardımcı olmuştur. Ekonomik haberlerin yanına siyasi haberler de kullanmaya başlayan ajans, Fransa dışına doğru haber ağını genişletmeye başlamıştır.¹⁷⁹

İkinci Dünya Savaşı'nda Vichy hükümetinin Almanlarla işbirliği yapmasının sonucunda Havas bu hükümetin hizmetine girerek saygınlığını kaybetmiştir. Savaş döneminde üç Fransız haber ajansı kurulmuştur. Bunlardan ilki Londra'da kurulan "Bağımsız Fransız Ajansı", ikincisi Cezayir'deki "Fransa-Afrika Ajansı", diğeri de Fransa'da kurtuluş savaşı verenlerin ajansı olan "Habercilik ve Dokümantasyon Ajansı"dır. İkinci Dünya Savaşı'nın sona erdiği yıllarda işte bu üç ajans bir araya gelerek 30 Eylül 1944'te Agence France Presse'i (AFP) kurmuşlardır.¹⁸⁰

¹⁷⁹ Koloğlu, a.g.e., ss.2-3.

¹⁸⁰ Hıfzı Topuz, *Uluslararası İletişim*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1984, s.59.

AFP, günümüzdeki kooperatif tipi ve kendine özgü statüsüne Fransız Parlamentosu'nun 15 Ocak 1957'de kabul ettiği bir yasayla kavuşmuştur. Yasayla birlikte çoğunluk oyunu elinde bulunduran French Press ile radyo, televizyon, kamu kuruluşları ve ajans çalışanlarının temsil edildiği bir yönetim konseyi, işin başında bulunmaktadır.¹⁸¹ Ajansın, Yönetim Konseyi, Yüksek Konsey ve Mali Komisyon'dan oluşan üç organı bulunmaktadır. Yönetim Konseyi 15 üyeden oluşur, bunların 8'i günlük gazete müdürleri, 2'si radyo ve televizyon temsilcisi, 3'ü personel temsilcilerinden meydana gelmektedir. Yönetim Konseyi tarafından seçilen Başkan ve Genel Müdür'ün görev süresi üç yıldır. Kooperatif şeklinde örgütlenen AFP'yi aslında kendi müşterileri yönetmektedir.¹⁸²

Uluslararası haber ajansları içinde AFP, dünyanın ilk haber ajansı olarak kabul edilen Havas'tan kalan abonelerin mirasını korumayı bilmiştir. Dünyanın farklı coğrafyalarına yayılan ajansın Ankara'da açtığı büro 1950'li yılların başında diğer ajanslarla yarışacak düzeyde çalışmıştır. Haber akışında sağlanan bu yaygınlık 1990'lara gelindiğinde artarak devam etmiştir. Bu yıllarda AFP, 150 ülkede altı dilde (Fransızca, İngilizce, İspanyolca, Arapça, Portekizce ve Almanca) yayın yaparak yaklaşık 2 milyar insana ulaşmıştır. Fransa'da 13 ve dünya çevresinde 110 bürosu bulunan ajans; günde 1 milyon kelime haber üretimi, yılda 30 bin fotoğraf dağıtımını gerçekleştirmiştir. AFP, günümüzde medya organizasyonlarının dışında hizmet bekleyen bireylere de ulaşmayı ilke edinmiştir. Farklı ihtiyaçları karşılamak amacıyla ajansın hizmet birimleri bulunmaktadır. Ulusal ve uluslararası telefoto servisi sunan AFP-Foto, radyo istasyonlarına hizmet veren AFP-Audio, görüntülü haber alanında AFP-Video, AFP-Ekonomi, AFP-Spor, AFP-Online gibi birimler yer almaktadır. "AGORA" adı verilen genel haberler, ekonomi, spor ve belgesel konularının bulunduğu bilgi bankası, video-text hizmeti sunan elektronik bilgi servisi TELEM de ajansın diğer hizmet birimleri arasında sayılabilir.¹⁸³

---

¹⁸¹ Filiz Seçim ve Seyfettin Turhan, *Haber Ajansları*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1994, s.62.

¹⁸² Topuz, a.g.e., s.60.

¹⁸³ Seçim ve Turhan, a.g.e., s.63.

Ajansın teknolojik gelişmelerden yararlanmaya başladığı dönem 1974 yılında başlamıştır. Aynı yıl içinde uydu bağlantıları ve yüksek kapasiteli kablo yayın ağını kullanmaya başlayan AFP, söz konusu hizmetleri bu yolla sunmaya başlamıştır. Ajansın bilgi bankası “AGORA” 1980’de kurulmuş, bu sayede aboneler spor ve ekonomi haber hizmetlerinden özel kart ile yararlanmaya başlamışlardır. Evlerdeki bilgisayar terminallerine de abone sistemiyle bilgi geçilmeye başlanmıştır. Fransa’da at yarışı haber servisini de işleten AFP’nin yurtdışında 13 ayrı haber servisi bulunmaktadır. Bunlardan birisi de Mısır’ın Middle East News Agency (MENA) tarafından yazılıp tercüme edildikten sonra Kahire’de yayına konan Arapça bültenidir. Kalan 12 haber servisi Paris’ten Avrupa için İngilizce, Almanca ve Fransızca, Afrika için İngilizce, Ortadoğu için Fransızca, Latin Amerika için İspanyolca ve Portekizce olarak hazırlanmaktadır.¹⁸⁴

2.6.2. Associated Press (AP)

Avrupalı haber ajanslarının egemen olduğu yıllarda Amerika’daki gazetelerin muhabirleri, yelkenliler kiralayıp denize açılarak, Avrupa’dan gelen gemilerdeki yolcu ve tayfaları bir anlamda sorguya çekerek onlardan aldıkları haberleri gazetelerinde kullanmışlardır. Bu yöntem belki de iki kıtada yaşanan gelişmelerin öğrenilerek kamuoyuna aktarılabilmesinin tek yolu olarak görülmüştür. Ancak 19’uncu yüzyılın ortalarında hem haber ihtiyacının karşılanması hem de yüksek ekonomik giderlerin gazetelerin bütçesini sarsmaya başlaması, ABD’de ilk haber ajansının kurulmasının yolunu açmıştır.

1846 yılında Amerika, Meksika ile savaşa girdiği dönemde haberler; tren, buharlı gemi, ve telgraf ile iletilmiştir. 1846 ile 1848 yılları arasında New York’ta yayımlanan altı gazete, haber toplama konusundaki güçlükleri yenmek ve ağır masrafların önüne geçmek amacıyla kooperatif halinde ajans kurmayı kararlaştırmışlardır. Boston gazetelerinin 1848’de kurulan Associated Press’e (AP) katılmasının ardından bölgesel gruplar da oluşmaya başlamıştır. AP, yeni kurulan

---

¹⁸⁴ Rigel, a.g.e., ss.87-88.

West Associated Press, Southern Associated Press, Philadelphia Associated Press gruplarına önemli haberleri iletmiştir. Böylece ajansın yöresel haber toplama örgütleri de oluşmaya başlamıştır.¹⁸⁵

1849'da Daniel Craig adlı gazeteci İngiltere'nin Halifax kentinde, ajansın ilk dış bürosunu kurmuştur. Avrupa limanlarından gelen gemilerin ilk uğradığı yer olan Halifax limanı, Avrupa'dan gelen haberlerin toplandığı bir merkez haline gelmiştir. Muhabirler aldıkları haberleri, telgrafla New York'a bildirerek Amerika'nın tamamına yayılmasını sağlamışlardır. Kıtalararası haber iletimi, 1856'da Atlantik Okyanusu'nun altına döşenen kabloyla Avrupa ve Amerika arasında telgraf bağlantısı kurulana kadar devam etmiştir. Havas, Reuter ve Wolff ajanslarının 19'uncu yüzyılda haber dağıtımında kurduğu hakimiyeti Associated Press (AP), 1902 yılında Küba, Filipinler ve Orta Amerika ülkeleriyle doğrudan telgraf bağlantıları kurarak kırmaya başlamıştır. AP, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından 1919'da Güney Amerika'dan abone olmak isteyen gazetelerin çağrısı üzerine söz konusu bölgeye telgrafla doğrudan haber dağıtımına girişmiştir. Japon haber ajansı Ringgo'yla da 1933'te abonelik anlaşması yapılmıştır.¹⁸⁶ Ajansın bu dönemdeki hızlı yükselişinin iki önemli nedeni bulunmaktaydı. Bunlardan ilki, gazetelerin 1927'de fotoğraf kullanmaya başlamalarıyla birlikte, AP'nin bu ihtiyacı karşılamak için servis kurması olmuştur. İlk yıllarda posta ve trenle yapılan fotoğraf dağıtımı, 1935 yılına gelindiğinde AP tarafından güncel bir hizmete dönüştürülmüştür. Kullanılan ilk telefotoyla telgraf hatlarından yararlanılarak 16 bin kilometre uzağa fotoğraf iletilmiştir. Kısa sürede 25 yerde alıcılar kurulmuş, 1977 yılında bu sayı 500 verici ve 800 alıcı istasyona ulaşmıştır. 1942 yılında da ajansın yönetim kurulu uzun tartışmalardan sonra radyolara haber servisi yapılmasını kabul etmiştir. Ajansın hazırladığı metinler anten yoluyla abonelere gönderilmeye başlamıştır. İlerleyen yıllarda televizyon için de aynı hizmetin sunulmasıyla 1977 yılının sonunda AP'nin anten yayını abonelerinin sayısı 3 bin 400'e; 1974'te başlayan seslendirilmiş video aktüalite servisi ise 540 aboneye çıkmıştır.¹⁸⁷

¹⁸⁵ Yasemin İnceoğlu, *Uluslararası Medya*, İstanbul, Der Yayınları, 1997, s.104.

¹⁸⁶ Topuz, a.g.e., s.66.

¹⁸⁷ Seçim ve Turhan, a.g.e., s.70.

AP'nin kurulduğu yıl Washington'a gönderdiği tek muhabir olan Lawrence Gobright, ABD Başkanı Abraham Lincoln'e yapılan suikast ve Amerikan İç Savaşı gibi tarihi olayları dünyaya ilk kez duyuran kişi olmuştur. Bu başarılarla ismini duyuran ve saygınlık kazanan AP, 1875'te haber geçmek amacıyla telgraf hattı kiralayan ilk ajans olmuştur. Associated Press'in dünyada süreklilik açısından en eski haber ajansı olduğunu söylenmektedir. Kooperatif şeklinde örgütlenen ajansın giderleri, belirlenmiş tarifeye göre üyeler arasında bölüşülmekte, üye gazeteler kendi imkanlarıyla sağladıkları haber ve fotoğrafları da ajansa ileterek iletişim ağını yaygınlaştırmaktadırlar.¹⁸⁸ Le Monde gazetesinin muhabiri Claude Julien'in "Amerikan İmparatorluğu'nun en güçlü silahlarından birisi" haline geldiğini söylediği AP, dünya nüfusunun üçte birine ulaşan haberlerin altına imzasını atmaktadır. Ajans, faaliyetlerinin yüzde 5'ini az gelişmiş ülkelerde yoğunlaştırırken, toplam gelirinin yalnızca yüzde 1'ini bu ülkelerden sağlamaktadır.¹⁸⁹

2.6.3. Thomson Reuters

Ticari haberler iletmek üzere kurulan ve bu amaçla güvercinleri kullanan Reuters haber ajansı Almanya'nın Aachen kasabasında Julius Reuter tarafından 1851 yılında kurulmuştur. Havas haber ajansında Fransa'da yayımlanan gazetelerdeki haberleri Almanca'ya çeviren Reuter bir süre sonra Londra'ya yerleşerek ticaret haberleri bürosu açmıştır. İş çevresinden bulunduğu abonelerle çalışmaya başlayan Reuter, Times gazetesinin kendisini geri çevirmesini üzerine "Morning Advertiser" gazetesine deneme niteliğinde servis yapmaya başlamıştır.¹⁹⁰ Ajansın kullandığı güvercin uçurma yöntemi ilkel olarak görünse bile o dönemin koşullarında hızlı haber iletimine katkıda bulunmuştur. İlerleyen yıllarda haber aktarımında telgrafi kullanan yine Reuters olmuştur. Hannover Kralı'ndan, Almanya'nın kuzey kıyılarındaki Nordency Adası'ndan İngiltere'ye telgraf çekme iznini aldıktan sonra iş

¹⁸⁸ A. Rıdvan Bülbül, *Uluslararası İletişim*, 3.bs., Konya, Damla Ofset, 2000, ss.122-123.

¹⁸⁹ Zafer Özcan, *Uluslararası Haberleşme ve Az Gelişmiş Ülkeler*, Ankara, Dayanışma Yayınları, 1983, s.65.

¹⁹⁰ Topuz, a.g.e., s.62.

imkanlarını geliştirmeye başlamıştır. Ajans, gazetelere “telgrafi izleyin” diyerek onlara atlatma habere ulaşmalarının yöntemini göstermiştir.¹⁹¹

Haber ağı genişlemeye başlayan ajans, Avusturya ve Fransız ordularının merkezinde muhabir görevlendirmek için izin alarak, İrlanda'nın Cork şehri ile İngiltere kıyısındaki Crookhaven arasında kablo imtiyazı kazanmıştır. Reuters, Amerikan İç Savaşı'na ilişkin haberleri posta gemisinin Liverpool'a ulaşmasından saatler önce duyurabilmiştir. 1865'te halka açık limited bir şirket olarak tescil edilen şirket, aynı yıl Amerikan Başkanı Abraham Lincoln'ün bir suikast sonucu öldürülmesini flaş haber olarak abonelerine duyurmuştur.¹⁹²

Özellikle 1880-1914 yılları arasındaki zaman dilimi İngiliz İmparatorluğu'nun dünyaya egemen olduğu dönemlerdir. Reuters haber ajansının gelişme çizgisi, imparatorluğun yükselişe geçtiği dönem ile paralellikler göstermektedir. 19'uncu yüzyılda ticaret ve yatırım imkanlarının artması, habere olan ihtiyacın gelişmesine yol açmış, haber ve enformasyon hizmetlerinin ticarileşmesine katkıda bulunmuştur. Reuters bu ihtiyacı akıllıca kullanarak, telgraftan yararlanmayı bilmiştir. Avrupalı yatırımcılar, Reuters aracılığıyla İngiliz İmparatorluğu'nun farklı köşelerinden en son haberlere ulaşabilmişlerdir. 1861 yılına gelindiğinde ajans, imparatorluğun Hindistan, Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Afrika gibi önemli kolonileri de dahil olmak üzere 100'den fazla habere imza atmıştır. 1870'li yıllarda Reuters'in; Kalküta, Bombay ve Sri Lanka'nın güney ucunda bulunan Point de Galle gibi imparatorluğun önemli stratejik noktalarında büroları bulunmaktadır. Londra'yla kablolu bağlantının sona erdiği noktalarda ajans, bu bürolarla sunduğu hizmetleri Güney Asya, Çin, Japonya ve Avustralya'ya kadar uzatabilmiştir. Yüzyılın sonralarına doğru Güney Afrika'da ticari altın madenciliğinin başlamasıyla beraber Cape Town'un Reuters için stratejik bir nokta olmasının ardından, 1871'de Şangay

---

¹⁹¹ Seçim ve Turhan, a.g.e., s.54.

¹⁹² Mark Tungate, *Medya Abideleri, Medya Dünyasının Büyük Markaları Nasıl Başarılı Oluyor, Nasıl Yaşıyor?*, Çev. Günhan Günay, İstanbul, Rota Yayınları, 2005, s.265.

kenti, Doğu Asya'da gelişmeye başlayan ajansın ana yönetim merkezlerinden biri haline gelmiştir.¹⁹³

1914 yılına gelindiğinde Reuters'in haber servisi, imparatorluğu üç ana kanalla kapsamaktaydı. Bu kanallar, Londra-Bombay; Akdeniz'de Kahire, Aden, Seylan ve Singapur yoluyla Londra-Hong Kong ve Cape Town, Durban, Mombasa, Zanzibar, Seyşeller ve Mauritius'dur. Avrupa'da kapitalist ekonomik sistemin yayılması ticari haberlere olan ihtiyacı önceki yıllara göre daha da artırmıştır. Dünya ticari sisteminin yarattığı ekonomik değer 1800 ile 1913 yılları arasında 25 kat artmıştır. Sermaye ve iletişim arasında yaşanan bu ilişki, iş dünyasında enformasyona olan ihtiyacın artmasıyla ajansa olan bağımlılığın "Reuters Faktörü" olarak tanımlandığı dönemin bir sonucudur. Reuters, İngiliz İmparatorluğu'nun koloni idareleriyle de çok yakın ilişkiler kurmaya özen göstermiştir. Bu dönemde ajansın gittikçe artan işlevi sonucunda resmi tarihçilerden birinin deyişiyle Reuters, "İngiliz İmparatorluğu'nun bir kurumu" olarak tanımlanmıştır. İmparatorluğun en önemli kolonilerinden Hindistan, Reuters için ticari haberlerin sunulmasında önemli bir pazar olup merkezi bir konumda bulunmaktadır. Ajansın Hindistan'dan kaynaklanan geliri 1898'de, 11 bin 500 sterlin iken, 1918 yılında 35 bin 200 sterline kadar yükselmiştir. Bağımsız bir haber ajansı şeklinde değerlendirilmesine karşın Reuters, imparatorluğun bakış açısına önem veren yaklaşımı nedeniyle İngiliz İmparatorluğu'nun "resmi olmayan sesi" olarak görülmüştür. 1899-1902 yılları arasında yapılan Boer Savaşları gibi emperyal savaşlarda İngiliz İmparatorluğu'nun çıkarlarını ve askeri gücünü destekleyen haberler yapması, ajansın tarafsızlık ilkesinin zedelenmesine yol açmıştır. Hindistan'dan aktarılan haberlerin çoğunlukla ekonomik ve politik gelişmeler hakkında olmasına rağmen koloni karşıtı hareketlerin görmezden gelinmesi, ajansın tarafsızlığına gölge düşüren diğer gelişmeler olarak değerlendirilmektedir.¹⁹⁴

Ajans, uluslararası enformasyon alanındaki egemenliğini, İngiliz İmparatorluğu'nun zayıflamasıyla birlikte kaybetmeye başlamıştır. Amerika'nın

---

¹⁹³ Thussu, a.g.e., s.21.

¹⁹⁴ Thussu, a.g.e., s.22.

dünya sahnesinde üstünlüğünü hissettirmeye başlamasıyla birlikte Associated Press haber ajansı etkinliğini artırmaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında 1942’de haber paylaşımı anlaşması yapılmasıyla AP haber dağıtımında yeni kartel haline gelmiş, Reuters ise ticari enformasyon üzerine odaklanmıştır. 20’nci yüzyılın sonlarında dünyanın en büyük multimedya kuruluşlarından biri durumuna gelen ajans, küresel finansal pazarlara enformasyon, haber, grafik, video, fotoğraf ulaştırmasının yanı sıra gerçek-zamanlı finansal veri, sayısal, yazılı, tarihsel ve grafik veri tabanları sunmaktadır.¹⁹⁵

Reuters 1964 yılında Stockmaster’ın kullanılmaya başlamasıyla birlikte finans verilerini aktarmada bilgisayar kullanılmasına öncülük etmiştir. Sistem kısa sürede hisse senetleri ve mal fiyatlarının ekran bazında sergilenmesini sağlayan Videomaster’a dönüşmüştür. 1973’te elektronik bir döviz piyasası olan “Reuter Monitor Money Rates Services”in hizmete girmesiyle finans piyasalarında devrim yaşanmıştır. Sistem ilerleyen yıllarda borsa aracılarının önlerindeki ekranlardan alım-satım yapabilmelerini sağlayan bir hizmete dönüşmüştür. 1986’da dünyanın en büyük elektronik borsa aracılığı firması olan Instinet’i alan Reuters, 1992 yılında televizyon haber ajansı Visnews’u alarak adını “Reuters Television” olarak değiştirmiştir. Borsa aracılara canlı haber ileten “Reuters Television Financial Service” ise 1994 yılında faaliyete geçmiştir. İnternet haber sitelerinin arttığı dönemde harekete geçen ajans, yeni kurulan teknoloji şirketlerinde azınlık hisseleri satın almak üzere Greenhouse Fonu’nu kurmuştur. 2000 yılından itibaren İnternet’in yükselmesinden olabildiğince yararlanmaya çaba gösteren ajans, temel iş alanını online ortama aktarmaya yönelik girişimlerde bulunmuştur. 2001 Ekim’inde tarihindeki en büyük alım işlemlerinden birine imza atarak “Bridge Information Systems”in varlıklarının çoğunu almıştır. 2003 Mart’ında ise küresel finansal bilgi sağlayıcısı “Multex.com”u bünyesine katmıştır.¹⁹⁶

Reuters, 183 büroda görev yapan 2 bine yakın muhabiriyle 157 ülkeye hizmet götürmektedir. Her gün yayınladığı 3 milyon kelimedenden fazla haberle 23 dilde yayın

¹⁹⁵ Thussu, a.g.e., s.23.

¹⁹⁶ Tungate, a.g.e., s.267.

yapan ajansın, 217 şehirde bürosu olup bölgesel yönetim merkezleri Londra, New York, Cenova ve Hong Kong'da bulunmaktadır. 1999 yılına gelindiğinde 225'in üzerinde İnternet sitesine enformasyon ve haber ulaştıran ajans, ayda yaklaşık olarak 12 milyon izleyiciye ulaşmaktadır. Reuters haber ajansı Kanadalı bir medya şirketi tarafından 2008 yılında satın alınarak "Thomson Reuters" adı altında uluslararası medya kuruluşlarına hizmet vermeye devam etmektedir.

2.6.4. United Press International (UPI)

United Press International (UPI) haber ajansı, ünlü gazete patronu Scripps'in 1907'de "United Press", diğer basın patronu Hearst'ün "International News Service" ajanslarının 1958'de birleşmeleriyle ortaya çıkmıştır. Ajans, kendisi gibi Amerikalı Associated Press ile yıllar boyunca büyük bir rekabete girmiştir. AP gücünü yazılı basından alırken, UPI ise radyo ve televizyon yapımcılarından destek görmüştür. Her iki ajans da finansal güvence, teknolojik yenilik ve müşteri ilişkileri açısından 1960'ların ortalarında rekabetlerini başa baş sürdürmüşlerdir. Masrafların artış göstermesi, Olimpiyatlar ve Başkanlık Seçimleri gibi olayların iletilmesine bağlanmıştır. 1970'li yıllara gelindiğinde UPI'nin varlığını tehlikeye düşüren gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelerin birincisi, ajansın gerekli teknolojik yenilikleri karşılamak için yaptığı büyük harcamalar, ikincisi haber geçme konusunda ajansın kendini yenileme gerekliliğidir. O dönemde yerel gazetelerin sayısının azalmaya başlaması ve bunun sonucunda ajansların kendilerine yeni gelir kaynakları bulma çabaları da ajansı tehdit eden üçüncü gelişme olmuştur. 1970'li yılların başında yapılan araştırmada güvenilirlik açısından AP'nin gerisinde kalan UPI, 1978'de beş milyon dolar zarar etmiştir. Bir yıl sonra Scripps tarafından satışa çıkarılan ajans, 1975-1985 yılları arasında 221 günlük gazete abonesini kaybederek yayıncıların ve halkın güvenini kaybetmiştir. UPI, 1982'de gazetecilik deneyimi olmayan, insan hakları savunucusu ve Vietnam Savaşı aleyhtarı iki gence satılmıştır. Ancak ekonomik krizin pençesinden kurtulamayarak, 1983'te 14.8 milyon dolar,

ertesini yıl ise 11.1 milyon dolar zarara uğramış, büyüyen borç rakamlarını durduramamıştır.¹⁹⁷

Amerikan gazetelerinin UPI'ya duydukları güvensizliği gösteren bir diğer gelişme 1983 yılının Ağustos ayında yaşanmıştır. Amerika'da uzun yıllar sürgünde yaşayan Filipinli siyasetçi ve Başkan Marcos'a karşı ülkede hüküm süren muhalefetin lideri Benigno Aquino, sürgünden Manila'ya gelmiş ancak uçaktan inerken silahlı saldırıya uğrayarak öldürülmüştür. Bu haber, havaalanında olaya tanıklık eden UPI muhabiri Max Vanzi tarafından AP'ye göre 3.5 saat önce ABD'ye duyurulmasına karşın ajansa güvenemeyen editörler bu önemli olayı yayımlamamışlardır. Bu gelişmeyi Aquino'nun Manila'ya varışında tutuklandığını yazarak kamuoyuna duyurmayı tercih etmişlerdir.¹⁹⁸

Ajansın ekonomik zararının yıllar içinde daha da artmasının sonucu hisselerinin tamamına yakını 1990 yılında "Infotechnology" adlı şirket tarafından denetim altına alınmış, aralarında New York Times gazetesinin de bulunduğu abonelerini kaybetmiştir. Haber satışından zarar eden ve teknolojik gelişmelere ayak uyduramayan UPI, uluslararası haber ajansı olma niteliğini yitirmiştir.¹⁹⁹ Bazı eleştirmenlere göre ajansın başarısızlığındaki en önemli etken ABD'deki ajans hizmetinin yapısından kaynaklanmaktadır. UPI, kar amacı güden bir kuruluşken, rakibi AP abonelerce desteklenen, masrafları karşılanan, kar amacı gütmeyen bir nitelikte yaşamını sürdürmüştür. Ayrıca New York Times, Washington Post gibi gazetelerin kendi haber servislerini kurmaları UPI'nın haber satışına darbe vurmuştur.²⁰⁰ Günümüzde UPI'nın diğer uluslararası haber ajanslarının yanında etkisi oldukça az durumdadır.

---

¹⁹⁷ İnceoğlu, a.g.e., ss.105-106.

¹⁹⁸ İsmet Girilti, *Günümüzde Haberleşme ve Bazı Sorunları*, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1984, s.80.

¹⁹⁹ A.Rıdvan Bülbül, *Genel Gazetecilik Bilgileri*, Konya, Nobel Yayın Dağıtım, 2000, s.249.

²⁰⁰ İnceoğlu, a.g.e., s.107.

2.7. İletişim Teknolojileri ve Yeni Medya

Yeni medya, bilgi işlem gibi bilgisayarlara özgü işlemleri aynı zamanda haberleşme ve yayıncılık alanında iletişim araçlarına özgü yapıları bünyesinde barındıran “melez” bir medya olarak tanımlanmaktadır. Geleneksel iletişim araçlarından farklı olarak yeni medya teknolojileri sayısal teknolojiyle üretilmişlerdir. Yeni medya; sayısal ağlara bağlanabilmekte, bu bağlantının yani karşılıklı işleyen akışkan bir ağın sağladığı çoklu ortam özelliklerini kullanıcılarına sunabilmektedir. Yeni medya, 1970’li yılların sonrasında özellikle bilgisayar ve bilgi-işlem alanındaki gelişmelerin iletişim alanına uyarlanmasıyla ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu nedenle “yeni medya” kavramı, “Bilgi-İşlem Teknolojileri” veya “Bilişim Teknolojileri” olarak da ifade edilmektedir. Bu bağlamda kavram Nurcan Törenli tarafından, “Süreklilik kazanmış teknolojik dönüşüm sürecinin ya da yöndeşmenin birbirleriyle ilişkili, bağlantılı yeniliklerinin laboratuvar ortamından çıkartılıp pazara veya tüketime sunulmuş, haberleşme etkinliğinin sosyo-ekonomik değerine paralel olarak günlük yaşamın ayrılmaz birer parçası haline gelmiş ürünleri” olarak tanımlanmıştır.²⁰¹ Videoyazım, telefon ağına bağlı bir televizyon ve klavyeden oluşan veri bankasıyla iletişim kurarak bilgi almaya yarayan ve “telematik” olarak adlandırılan yeni medyanın ilk çocuğu olarak da ifade edilmektedir.²⁰²

Yeni medyayı dar bir tanımlama içinde değerlendirmemek gerekmektedir. Bu kavram, İnternet mecrasıyla neredeyse eşanlamlı olarak kullanılsa da iletişim teknolojilerinin sonucunda üretilen sayısal teknolojilerin tamamına yakınına kapsamaktadır. Bu nedenle yeni medya ve onun bileşenlerine daha geniş bir bakış açısıyla yaklaşmak gerekmektedir.

Gündelik yaşam pratiklerini köklü bir şekilde dönüştüren, toplumsal yaşamın birtakım gerekleri nedeniyle kullanım yoğunluğu giderek artan, bedenün uzantısı haline gelen bilgisayar, İnternet ortamı, cep telefonları, oyun konsolları, ipod veya

²⁰¹ Nurcan Törenli, *Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı - Bilişim Teknolojileri Temelinde Haber Medyasının Yeniden Biçimlenişi*, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2005, ss.87-88.

²⁰² Francis Balle ve Gerard Eymery, *Yeni Medyalar*, 2.bs., Çev. Mehmet Selami Şakiroğlu, İstanbul, İletişim Yayınları, 1995, s.11.

avuç içi veri bankası kayıtlayıcıları ve iletişimcileri, diğer bir deyişle tüm bu dijital teknolojiler “yeni medya” olarak ifade edilmektedir. Dijital oyunların yanı sıra konsol aracılığıyla oynanan çevrimiçi veya çevrimdışı PC oyunları, çok oyunculu devasa online rol canlandırma oyunları da bu medya türü içinde yer almaktadır.²⁰³

Jan Van Dijk, yeni medyayı, bilgisayar ağları ve kişisel bilgisayarlar gibi çevrimiçi (online) ve çevrimdışı (offline) medyanın bir birleşimi olarak tanımlamaktadır. Yeni medya, iletimi sağlayan linkler ve yapay hafızaların (yazı, veri, fotoğraf ve seslerden oluşan) bir araya gelmesinden oluşan ve ayrı aygıtların yüklenebildiği bir özelliğe sahiptir. En önemli yapısal yeni medya özelliği, telekomünikasyon, veri iletimi ve kitle iletişiminin tek bir araçta bir araya gelmesidir. Bu “yöndeşme” süreci olarak da adlandırılmaktadır. Bu nedenle yeni medya, sıklıkla “multimedya” olarak ifade edilmektedir. Dijk’e göre bu entegrasyon süreci aşağıda bulunan düzeylerden birinde yer alabilmektedir:

Altyapı: Örneğin farklı iletim linklerinin, telefon ve veri iletişimi için kullanılan araçların birleşmesi.

Ulaşım-Nakil: Örneğin İnternet telefonu ve Web TV’nin kablolu ve uydu televizyona bağlı olması.

Yönetim: Bir kablolu televizyon şirketinin telefon hatlarını ve bir telefon şirketinin kablolu televizyonu kullanması.

Hizmetler: İnternet üzerinde enformasyon ve iletişim hizmetlerinin birarada kullanılması.

Veri türleri: Ses, veri, yazı ve fotoğrafların birlikte kullanılması.²⁰⁴

Bu bütünleşme süreci, medyanın tümünün tam olarak dijital hale gelmesi (dijital kodun genel kullanımı) ve kablo, hava yoluyla tüm bağlantılar aracılığıyla geniş bant veri iletimi gibi iki devrim niteliğinde tekniğin hayata geçirilmesiyle

²⁰³ Mutlu Binark, “Yeni Medya Çalışmalarında Yeni Sorular ve Yöntem Sorunu”, *Yeni Medya Çalışmaları*, Der. Mutlu Binark, Ankara, Dipnot Yayınları, 2007, s.21.

²⁰⁴ Jan Van Dijk, *The Network Society*, Second Edition, Great Britain, Sage Publications, 2006, s.4.

geçerli olmuştur.²⁰⁵ Tabii ki yeni medyaya ilişkin yapılan ayrıntılı tanımlamaların yanı sıra kavramın, İnternet'in yaygın kullanımıyla birlikte daha popüler hale geldiği ifade edilebilir.

Nejla Karabulut'a göre de özellikle İnternet, yeni medya kavramını gündeme taşıyan önemli gelişmelerden birini oluşturmaktadır. Çünkü bu mecra, yalnızca teknolojik olarak değil, ekonomik, politik ve sosyal etkileri açısından yeni medyayı en iyi temsil eden ortamdır. İnternetle beraber iletişime özgü unsurlar ile bilgi-işlem teknolojileri belirgin olarak aynı ortamda bütünleşmiş, sadece zaman ve mekan kavramlarının yanı sıra ekonomik, politik ve sosyal oluşumlar yeni boyutlar kazanmıştır. Yeni medya kendi ürünlerini sunmasının yanında eski bazı teknolojilerin gelişerek yeni düzende konumlarını güçlendirmelerine yardım etmiştir.²⁰⁶

Bu medya türünün en önemli özelliklerinden biri "etkileşimli" olmasıdır. Yeni iletişim teknolojilerinde, alıcı ve verici arasındaki kanalda etkileşimi imkan tanıyan bir kanal ayrılabilir. Bu bağlamda sözü edilen "etkileşim", iletişim sürecine bu amaç için katılmış teknik düzenlemeler yardımıyla alıcının, verici olabilmesi veya kaynağın mesaj üzerindeki kontrolünü artırabilmesidir. Rogers'a göre yeni medyanın etkileşim özelliğinin yanında "kitlelesizleştirme" ve "eşzamansız olabilme" nitelikleri de bulunmaktadır. Kitlelesizleştirme, büyük bir kullanıcı grubunun içinde her bireyle özel mesaj değişimi yapılabilmesini ifade ederken; eşzamansız olabilme, birey için uygun bir zamanda mesaj gönderme ve alma yeteneğini tanımlamaktadır.²⁰⁷ Yeni medyanın, geleneksel medyadan ayırt edici temel özellikleri arasında multimedya biçimine sahip olması gelmektedir. Dijital kodlama sistemine temellendikleri için çok fazla miktarda enformasyonu aynı anma aktarabilme ve kullanıcının geri dönüşümde bulunabilmesi olanağına sahiptirler. Dolayısıyla enformasyonun düzçizgisel iletiminden hipermetinselliğe geçilmiştir.

---

²⁰⁵ A.c., ss.6-7.

²⁰⁶ Nejla Karabulut, *Yeni Medya Teknolojileri ve Halkla İlişkiler*, İstanbul, Beykoz Lojistik Meslek Yüksekokulu Yayınları, 2009, s.85.

²⁰⁷ Haluk Geray, *İletişim ve Teknoloji - Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları*, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2003, s.18.

Yeni medyanın “etkileşimli” olma özelliği iletişim sürecine iletişim uzamında “karşılıklılık” ve “çok katmanlı iletişim” olanağı kazandırmıştır.²⁰⁸

Yeni medyanın günümüzdeki şeklini almasını sağlayan süreç, 2. Dünya Savaşı dönemine kadar uzanmaktadır. Savaş yılları askeri alanda üstünlük kazandıracak teknolojilerin geliştirilmesi için yoğun çaba sarf edilen bir dönem olmuştur. Bu dönemde geliştirilen yeni üretim, iletişim ve otomasyon teknolojileri ile iş idaresi konusundaki yeni uygulamalar, savaş sonrası dönemde pek çok ülkenin ekonomik olarak kalkınmasında rol oynamıştır. Ekonomik kalkınma süreci uluslararası ticareti geliştirmiş, ticari oluşumlar teknolojik ilerlemelerin itici gücü haline dönüşmüştür. Teknoloji ve bilgiye dayanan ekonomi anlayışı uluslararası boyuta ulaşarak yeni iletişim, bilgi, üretim ve ulaşım teknolojileri ile birlikte şirketler sınırlar ötesi örgütlenme yeteneğini kazanmışlardır. Tüm bu gelişmeler küreselleşme kavramının doğmasına neden olmuş ve yeni medyanın temelleri atılmıştır.²⁰⁹

Günümüzde iletişim teknolojisinin araçlarını ya da yeni medyanın bileşenlerini denizaltı iletişim kabloları, dünya yörüngeli iletişim uyduları, bilgisayarlar, telekomünikasyon sistemleri ve sayısal ağlar oluşturmaktadır. Naisbitt, Rus uydusu Sputnik’in uzaya gönderilerek yörüngeye oturtulmasını, iletişime özgü “küresel uydu iletişimi çağı” kavramını kullanarak değerlendirmiştir.²¹⁰ Gelişmiş ülkeler ile azgelişmiş ülkeler arasındaki farkın iletişim teknolojileri aracılığıyla kapatılacağı düşüncesi enformasyon toplumu düşünürlerince ifade edilmektedir. Yalnızca ülkeler arasında bir eşitlik için değil, bireyler arasında da eşitliğin sağlanabilmesi için bilgi, dolayısıyla iletişim teknolojileri en önemli ihtiyaçlardan birini oluşturmaktadır.²¹¹ Yeni medyanın sahip olduğu nitelikler bu ortamı daha kullanışlı, mesaj iletiminde daha etkin bir duruma getirmektedir. Bunun bir sonucu olarak İnternet mecrası ve kullanıcıların etkileşim sürecine dahil oldukları Web 2.0 yapısı; haber toplama, sunma ve paylaşmada köklü değişimlerin temelini atmıştır.

²⁰⁸ Binark, a.g.m., s.21.

²⁰⁹ Karabulut, a.g.e., ss.86-87.

²¹⁰ Törenli, a.g.e., s.90.

²¹¹ Başaran, a.g.e., s.36.

İşte bu yüzden yeni medyanın sahip olduğu bileşenleri daha yakından tanımak bir zorunluluktur.

2.7.1. Multimedya (Çoklu Ortam) ve Hipermetinsellik

Yeni medyanın sahip olduğu en önemli özelliklerden biri multimedya (çoklu ortam) biçimine sahip olmasıdır. Mark Deuze, multimedya kavramını kurumsal, teknolojik ve kültürel bakış açılarıyla değerlendirdiği makalesinde, yeni medya çalışmalarında kullanılan yaklaşımlardan yararlanmışır. Yeniliklerin yayılımı, eşik bekçiliği (gatekeeping), haber üretim sosyolojisi ve sosyal sistem teorilerinden destek alan Deuze, yeni medya ortamına uyum sağlanması aşamasında karşılaşılan direnç ve değişimin dinamiklerini daha geniş bir perspektiften değerlendirdiğini söylemektedir.

Mark Deuze, gazetecilikte multimedya özelliğinin kullanımını iki şekilde tanımlamaktadır. Bunlardan ilki; iki ya da daha fazla medya formatının (yani sesli olarak okunmuş ya da yazılmış metinler, müzik, hareketli ya da sabit görüntü dosyaları, grafik animasyonlar veya etkileşimli ve hipermetinsel öğeler) kullanıldığı bir web sitesinde haber paketinin sunulmasıyla ortaya çıkmaktadır. İkincisi ise farklı medyalar üzerindeki (bir web sitesi, Usenet haber grubu, e-posta, SMS, MMS, radyo, televizyon, teletext, basılı gazeteler veya dergiler gibi) haber paketinin bütünleşik olarak kullanılması şeklinde gerçekleşmektedir. Gazetecilikte multimedyanın kullanımını başlangıç döneminden, ilerleyen yıllara kadar Deuze şu şekilde sınıflandırmıştır:

- Gazetelerde çalışan muhabirlerin bağlı buldukları medya kuruluşunun televizyonunda kameralar önünde haber aktarmaya başlamaları yani “standups” yapmaları,
- Foto muhabirlerin çektikleri fotoğrafların çalıştıkları gazetelerin web sayfalarında fotoğraf galerileri ya da slideshowlar şeklinde kullanılması,

- Yazılı, görsel ya da online ortamda çalışan muhabirler tarafından yazılmış güncel gelişmelere ilişkin haber özetlerinin e-posta, İnternet veya SMS ortamında kullanıcılara aktarılması,
- Farklı medya formatları arasında haberlerin toplanması, düzenlenmesi ve sunulmasında ortak projelerin oluşturulması,
- Ortak şekilde enformasyonu toplayan, veri tabanlarını işleyen, haber paketlerinin medyanın tamamına dağıtımını amaçlayan, basılı, görsel ve İnternet ortamlarından haber çalışanlarının yer aldığı tam bütünleşik multimedya haber merkezlerinin kurulması.²¹²

Apple şirketinin kurucusu Steve Jobs, Macintosh'un babası Alan Kay ve Microsoft'un sahibi Bill Gates; multimedyanın gelecek yıllardaki gelişmesinin, Gutenberg'in matbaayı icadına kadar önemli bir olay olduğunu söylemişlerdir.

Ignacio Ramonet günümüzde yaşanan sayısal devrimin en önemli etkisinin, farklı gösterge sistemlerinin tek sistemde birleştirilmesi olduğunu söylemektedir. Bu etkinin "multimedya" kavramını tanımladığını belirterek; metin, ses ve görüntünün "bit"lerle ifade edilmeye başlandığını vurgulamaktadır. Böylece bir metni, sesi veya görüntüyü bir ortamdan başka bir ortama taşımak için farklı teknolojik sistemlere başvurulması gerekmemektedir. Tek bir taşıyıcı sistem birbirinden farklı üç göstergeyi ışık hızıyla taşıyabilmektedir. Gazetecilik mesleğine katkıda bulunan çokluortam uygulamalarıyla metin, ses ve görüntü sistemi arasında fark kalmamıştır.²¹³ Bir araya gelmiş birçok tekniğin karmaşık gelişimi yakın zamanda multimedyalara, yani aynı anda birçok duyu organımıza hitap eden, temelde interaktif olan karakterleriyle belirlenen medyalara yol açmıştır. Multimedya aynı zamanda sinema, radyo ve televizyon gibi büyük medyalardan ve elektronik hesap makinesinden gelmektedir. Dominique Monet, multimedya terimini büyük ölçüde kompakt disk araçları üzerine kaydedilmiş, alışlagelen şekilde orada bulunan müzik ve sesli metni görüntüyle birleştiren elektronik eserlerle eş anlamlı olarak

---

²¹² Mark Deuze, "What is Multimedia Journalism?", *Journalism Studies*, Volume 5, Number 2, London, Routledge, 2004, ss.140-141.

²¹³ Ignacio Ramonet, *Medyanın Zorbalığı*, Çev. Aykut Derman, İstanbul, Om Yayınevi, 2000, s.87.

kullanmaktadır. O'na göre buna ayrıca interaktif biçimde içeriği, tarihi ya da önerilen bilgileri bulabilme imkanı eklenmektedir. Böylece interaktifliğin yeni ve hakim özelliğini oluşturan işitsel ve görsel ürünler ortaya çıkmaktadır.²¹⁴

Multimedyalı belgeler, bilgiye erişim açısından doğrusal olmayan ve “hipertext” ya da “hipermedya” denilen erişim sistemleriyle birleştirilmişlerdir. Kullanıcının ihtiyaç duyduğu tek şey gereksinimlerine veya isteğine göre bir bilgiden diğerine geçebilmektir. Bilişimde iyi bilinen ilkelerden birisi de belgenin her parçasını, tamamlayıcı öbür parçalara bağlamaya dayanmaktadır. Bir ana metne sayfa kenarında süslemeler ya da satırlar arasında yorumlar eklenen Ortaçağ el yazmaları, “hipertext” niteliğindeki ilk belgeler sayılmaktadır. “Hipertext” kavramını ilk ortaya çıkaran kişinin, ABD başkanlarından Franklin Roosevelt'in notlar ve bilgilerin ağırlığı altında ezildiği için 1940'ta canının istediği gibi bir belgeden diğerine dolaşabilmesini sağlayan bir sistem tasarlayan danışmanı Vanevar Bush olduğu kabul edilmektedir. Bu sözcüğü icat eden ise 1965'te ilk bilgisayarlar sayesinde bunun ilk uygulamalarını tasarlayan Ted Nelson'dur.²¹⁵ Hipermetin, birbirleriyle ilişkilendirilmiş metin parçacıkları anlamına gelmektedir. İlk olarak 1980'li yıllarda Apple firması tarafından geliştirilip eğitim amacıyla kullanılmıştır. Bu yöntemle metinler arasında bir bağ köprü kurularak bir metin içinde yer alan bir kelime veya bir kavramla ilgili başka bir metne kısa yoldan kolayca ulaşılması amaçlanmıştır. Bu yöntem bilgisayar ortamında yayın hazırlayanlar için önemli avantajlar sağlamıştır. Konuyla ilgili bir yazı hazırlanırken o konuyla ilgili merak edilecek başka konulara ait yazılara ulaşmak daha kolay hale gelmiştir. Okuyucuların istedikleri anda ulaşabilecekleri bilgi miktarı artmıştır.²¹⁶

İnternet'in çoklu içerik taşımaya uygun yapısı yani hipermetinselliği, haber metninin yardımcı unsurlarını da online ortamda erişime açık hale getirmektedir. Böylece gazetecinin, yazısı için kullandığı arka plan bilgisine ve belgelere sınırsız

²¹⁴ Denis Huisman, *Sokrates İnternet'te*, Çev. Kerem Eksen, İstanbul, Güncel Yayıncılık, 2000, s.92.

²¹⁵ Frederic Vasseur, *Geleceğin Medyaları*, Çev. Galip Üstün, İstanbul, İletişim Yayınları, 1993, s.19.

²¹⁶ Cem S. Sütçü ve Erhan Akyazı, *Yayıncılığın Değişen Yüzü*, İstanbul, Der Yayınları, 2005, ss.106-107.

erişim mümkün olmaktadır.²¹⁷ Yeni medyanın bir diğer deyişle online gazeteciliğin ayırıcı özelliklerinden biri olan “hipermetinler” ya da bağlantılar (linkler) aracılığıyla görünür ve okunur alanın arkasındaki karmaşık ve sınırsız üçüncü boyut kullanıcının hizmetine sunulmaktadır. Herhangi bir metin ya da grafik unsuruna bağlantı-gönderme yapılarak, verilen haberi tamamlayıcı nitelikteki fotoğraf, arşiv bilgisi, grafik gibi hipermetinler de ana metine dahil edilebilmektedir. Hipermetinler yalnızca belirli bir enformasyon tipi içinde doğrusal olmayan bağlantıların kurulmasının yanında bu bağlantıların farklı enformasyon tipleri arasında oluşturulabilmesini sağlar. Yani bir metin belgesinden bir diğer metin belgesine bağlantı verilebileceği gibi bir ses belgesine de link verilebilmektedir. Hipermetin alanı yaratabilmek için multimedya teknolojilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle multimedya, hipermetinin bir üst aşaması değildir yalnızca hipermetin düzenlemelerinin hayata geçebileceği bir alan sunmaktadır.²¹⁸

Hipermetinsellik özelliği İnternet’te taşınan içerik miktarını artırarak söz konusu mecrayı bir anlamda “enformasyon okyanusu”na dönüştürmektedir. Bu okyanusun içinde geleneksel medya araçlarının sunduğu enformasyonun çok üzerinde ve çok çeşitli içerik dolaşmaktadır. Gazetecilerin haber üretiminde sıklıkla uyguladıkları “fikri takip” yöntemi, İnternet mecrasıyla birlikte saniyeler içinde uygulanabilmektedir. Haber niteliği taşıyan olayların arka planına ve öncesinde yaşanan gelişmelere, ayrıca konuya ilişkin görsel materyallere hipermetinselliğe sahip sayfalar üzerinden rahatlıkla ulaşılabilir. Günümüzde gazetelerin arşivlerini fiziksel olarak tarayan muhabirlerin yerini, elektronik ortamda enformasyon toplayan yeni nesil dijital gazeteciler almıştır.

2.7.2. Sayısallaşma (Dijitalleşme) ve Yöndeşme

Yeni medyanın en önemli özelliklerinden bir diğeri de sesin, verinin, metnin ve görüntünün tek bir altyapı üzerinden aktarılabilmesine, saklanabilmesine,

²¹⁷ Hubb Evers, “İnternet Haberciliği: Yeni Etik Sorunlar mı?”, *Televizyon Haberciliğinde Etik*, Ed. Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel, Ankara, Fersa Matbaacılık, 2010, s.322.

²¹⁸ Nihat Halıcı, “Online Gazetecilik”, *Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya*, Der. Sevdâ Alankuş, İstanbul, İPS İletişim Vakfı Yayınları, 2003, s.158.

toplanabilmesine ve işlenebilmesine olanak tanıyan “sayısallaşma” olgusudur. Kavram, enformasyonun içinde bulunduğu doğal yani analog durumundan bilgisayarlar tarafından okunabilir formata dönüştürülmesini ifade etmektedir. Sayısallaşmanın yeni medyaya sunduğu avantajlardan en önemlisi, sayısallaşmış enformasyonun elektriksel değerler şeklinde ifade edilmesinden dolayı elektronik cihazlar tarafından kullanılabilmesi, birbirine dönüştürülebilmesi ve bir ortamdan diğerine aktarılabilmesidir.²¹⁹

Sayısal tekniğin “dönüştürme” olarak da adlandırılan bu özelliği, telefon ve telgraf hatları üzerinden modemler kullanılarak yapılan bilgisayar iletişimini de telekomünikasyon altyapısı üzerinde taşınabilir duruma getirmektedir. Bunun sonucunda bilgisayar ekranı ve klavyesi, televizyon izlemeyi ve radyo dinlemeyi olanaklı hale getirmekte; televizyon ekranı da teletext örneğindeki gibi bilgisayara yaklaşmaktadır. Bu sürece sabit ve gezgin telefon ağı ve diğer enformasyon ağları katılabilmektedir. Sayısal araçların gün geçtikçe ucuza üretilmesiyle ağlar arasındaki verimlilik çoğalmış ve akan enformasyonun miktarı ve hızı artmıştır.²²⁰ İnternet ve sanal alemlerin egemenliğinde günümüzde yaşanan dönemin parolası “dijital olmak”tır. Dijital dünyayı, televizyon dünyasından ayıran temel farklılık, görüntüleri kendisine bakan pasif izleyicilerden alan televizyonun tek ve basit bir anlam taşımaya karşın kullandığı aygıt sayısallaşmış mesajları alan ve ileten bilgisayar olan interaktif multimedya dünyasının daha karmaşık ve ayrıntılı bir yapıya sahip olmasıdır.²²¹ Sayısallaşma süreci birbirine bağlı elektronik cihazların birbirlerini tanımalarını ve karşılıklı olarak bütünleşmelerini mümkün hale getirmektedir. Örneğin yüksek çözünürlüklü fotoğraf makinesi özelliğine sahip cep telefonları aracılığıyla çekilen fotoğraf ya da görüntüler bilgisayara aktarılarak izlenebilmekte ya da İnternet aracılığıyla istenilen kişinin elektronik posta adresine ya da sosyal paylaşım profiline eklenebilmektedir. Böylece sayısal niteliği bulunan farklı içerikler tek bir araç üzerinde bir araya getirilmekte ve istenildiğinde dolaşıma sokulmaktadır.

---

²¹⁹ Celalettin Aktaş, “Yeni Medyanın Geleneksel Medya ile Karşılaştırılması”, **Medya Üzerine Çalışmalar**, Der. Gülbuğ Erol, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2007, s.108.

²²⁰ Geray, a.g.m., ss.183-184.

²²¹ Giovanni Sartori, **Görmenin İktidarı -Homo Videns: Gören İnsan**, Çev. Gül Batuş ve Bahar Ulukan, İstanbul, Karakutu Yayınları, 2004, s.39.

Yeni medyanın geleneksel medyayı telekomünikasyon ve bilgisayar sistemleriyle bütünleştirdiği bu potansiyel, “yöndeşme” ya da “yöneşme” olarak tanımlanmaktadır. Yöndeşme, “telekomünikasyonun, veri iletişiminin ve kitle iletişiminin bütünleşerek tek bir ortama dönüşmesi” şeklinde ifade edilmektedir. Sayısal formattaki ses, görüntü veya metin şeklindeki enformasyon bu süreç içinde birarada kullanılmaktadır. Sayısal olarak kodlanan veriler, bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojileri tarafından işlemde geçirilmekte; aynı veri farklı medyalarda ve aygıtlarda işlenebilecek hale getirilmektedir. Ses, video ve yazılı ürünlerin dağıtımının aynı kanal üzerinden yapılabilirdiği yeni medyanın en somut örneği İnternet olarak değerlendirilmektedir.²²² Telekomünikasyon amaçlı geliştirilen iletişim uydularının televizyon yayınlarını da taşıy hale gelmesiyle ortaya çıkan uydu yayınları ile bilgi işlem ve telekomünikasyon olanaklarının biraraya getirilmesiyle ortaya çıkan data şebekeleri, örnek olarak otomatik para çekme makineleri yöndeşmenin ilk sonuçlarından biri olarak ortaya çıkmıştır.²²³

Yöndeşme olgusu, dijital teknolojilerin gelişmesi, yayıncılık, bilgisayar ve telekomünikasyon endüstrileri arasında bulunan sınırların ortadan kalkmasıyla ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda kültürel formlar, iletişim sistemleri ve mülkiyet yapılarında birleşmeler yaşanmaya başlamıştır. İletişim alanında yaşanan bu gelişmeler Avrupa Komisyonu’nun yayımladığı “Yeşil Raporu”nda öngörülmüştür. Raporunda yöndeşme kavramı, farklı iletişim platformlarının temel olarak benzer türde hizmetleri taşıyabilme özelliği olarak tanımlanmıştır. Avrupa Komisyonu, yakın gelecek içinde telefon, televizyon ve kişisel bilgisayarların biraraya gelmesiyle çok amaçlı yeni aygıtların oluşacağını ifade etmiştir.²²⁴

Medyanın yöndeşmesindeki teknolojik temeli, “dijital kod” ifade etmektedir. Nicolas Negroponte’nin, “atomlardan bitlere” şeklinde ifade ettiği, kelimelerin, seslerin ve görsel materyallerin, enformasyonun depolandığı “bitler” içinde dönüşümünün sağlandığı bir güç tanımlanmaktadır. Dijital olarak yöndeşmiş medya

²²² Aktaş, a.g.m., s.109.

²²³ S.Hakan Tuncel, “Yeni İletişim Teknolojilerinde Yöndeşme ve Yerel Medya”, *Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya*, Der. Sevdâ Alankuş, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2003, s.86.

²²⁴ Bülent Çaplı, *Medya ve Etik*, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2002, s.51.

teknolojilerinin potansiyeli, yayıncılık yapan televizyon ve ağı bağlı bilgisayarlar arasındaki yöndeşmeye odaklanmıştır. Televizyon şirketleri arasında televizyon ve kişisel bilgisayarların birleşmesi olasılığı karşısında bir savaş yaşanmıştır. 1990'lı yıllarda televizyon ve bilgisayarın yöndeşmesi kavramı, aynı zamanda hızlı İnternet bağlantısı imkanı sağlayan fiber optik kablolu TV ağı temelinde yaygın olarak görülmeye başlanmıştır.²²⁵ Günümüzde yöndeşme; cep telefonları, dizüstü veya tablet bilgisayarlar gibi günlük yaşamda sıklıkla kullanılan, sayısal içerikleri işleyen ve bünyesinde barındıran teknolojik aletlerde ete kemiğe bürünmektedir.

2.7.3. Etkileşimlilik

Etkileşim genel anlamda, “gerçek zamanda katılımcının dolayımlanmış iletişim ortamında, iletişimin biçim ve içeriği değiştirme ve etkilemedeki katılımı” olarak tanımlanmaktadır. Kavrama ilişkin olarak daha geniş tanımlamalarda, etkileşimin iletişim ortamının değişken bir niteliğini oluşturduğu belirtilerek, “iletişim sürecinde bir üçüncü gönderimin ya da mesajın bir öncekileri etkileme kapasitesi”ne vurgu yapılmaktadır. İnternet ortamında etkileşim; hız, eylemin sayısı ve kapsama gibi üç unsuru içermektedir. Etkileşim, iletişimde bulunan bireylerin tepkilerini birbirlerine gönderme süreleri ve kapasiteleri şeklinde ifade edilmektedir. Etkileşimde hızın en yüksek olduğu iletişim biçimi yüz yüze iletişimdir. Bu etkileşim hızına en yakın iletişim aracı, iki insanın yaptığı telefon görüşmesidir. Radyo ve televizyon bu hızı ancak telefonla programa katılım sırasında gerçek zamanlı iletişime yaklaştırmaktadır. Bu anlamda bilgisayar temelli yeni iletişim teknolojileri etkileşim hızını en yüksek seviyeye çıkaran iletişim araçlarıdır. Telekonferans ve karşılıklı konuşmaya izin veren sohbet (chat) sistemi de anında etkileşimi sağlayan sistemler arasında yer almaktadır. Etkileşimde eylemin miktarı, iletişim ortamına etkide bulunabilecek değişim miktarını vurgulamaktadır. Örneğin bir televizyon yayını verili bir anda çok az değişim olanağına imkan vermektedir yani program ya yayındadır ya da değildir. Ancak videoda ise kullanıcı görüntüyü başlatma ve

²²⁵ Andrew Dewdney ve Peter Ride, *The New Media Handbook*, Milton Park, Routledge, 2006, s.251.

bitirmede egemenliği elinde tutmaktadır. Kapsama ise iletişimde kullanıcının iletişim ortamında değişiklik yapmak üzere gerçekleştirdiği etkinliklerin birbiriyle bağlantısını içermektedir.²²⁶

Etkileşim kavramı, İnternet gazeteciliği ortamında ise teknik ve sosyal etkileşim olarak iki farklı anlamı bünyesinde taşımaktadır. Teknik anlamda etkileşim kullanıcı ve medya (insan-bilgisayar iletişimi) arasındaki etkileşimi anlatmaktadır. Sosyal anlamdaki etkileşim ise kullanıcıların kendi aralarındaki iletişimi dile getirmektedir. Bu iletişim türünde yani, bilgisayar destekli insan ve insan iletişiminde, medyum bir platform işlevi görmektedir. Sohbet odaları (chatting rooms) bu kapsamda değerlendirilebilir. Online gazetecilikte ise etkileşim daha çok teknik anlamda gerçekleşmektedir. Bu ilişki türünde gazete okuyucularından farklı olarak online gazete kullanıcısı-okuyucu, etkileme ve seçme olanaklarına daha fazla ulaşabilmektedir.²²⁷

İnternet ortamında etkileşimlilik (interaktivite) denildiğinde okurun, izleyicinin, kullanıcının kendi düşüncesini anında elektronik posta, chat (sohbet odaları), online anketler ya da forumlar aracılığıyla bildirmesi anlaşılmaktadır.²²⁸ Online ortamda gazete kullanıcısına geri bildirim yani “feed-back” imkanı tanıyan etkileşim yollarının arasında veri bankaları ve arşivde arama yapma, çeşitli oyun ve yazılımlarının indirilmesi, haber grupları, elektronik posta listeleri, kullanıcıların dilek, görüş ve önerilerini mesaj panosunu andıran yazılıma aktardığı konuk defterleri de yer almaktadır.²²⁹ Aynı zamanda bloglar ve sosyal paylaşım ağları da kullanıcılara etkileşimli iletişim imkanı tanıyan yeni ortamlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Eş zamanda online ortama bağlı kullanıcılar, facebook ve twitter gibi paylaşım siteleri aracılığıyla anlık olarak haberleşerek, içerik paylaşımında bulunmaktadırlar.

---

²²⁶ Nilifer Timisi, *Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi*, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2003, ss.133-134.

²²⁷ Halıcı, a.g.m., s.155.

²²⁸ Ingo Mannteufel, “Deutsche Welle ve 31 Dilde İnternet Yayını”, *İnternet ağında Gazetecilik*, Haz. Serhan Yedig ve Haşim Akman, İstanbul, Metis Yayınları, 2002, s.105.

²²⁹ Halıcı, a.g.m., s.156.

2.8. Enformasyon Akışında Yeni Bir Mecra: İnternet

Uluslararası enformasyon akışında başat rolü oynayan haber ajanslarının rolü “ağların ağı” olarak adlandırılan İnternet’in ortaya çıkışıyla birlikte değişime uğramaya başlamıştır. Geleneksel medya araçlarında zamana karşı haber üretimi yapan medya kuruluşları, kendi bürolarının bulunmadığı bölgelerle ilgili haberleri haber ajanslarından temin etme yoluna gitmişlerdir. İnternet’in 1990’lı yıllarla birlikte medyada yoğun olarak kullanılmasıyla birlikte sanal ağ artık tüm muhabirlerin yararlanabileceği bir “enformasyon okyanusu” haline dönüşmüştür. Çalışmanın bu bölümde söz konusu mecranın doğuşu anlatılarak İnternet’in sahip olduğu araçlarla muhabirlerin haber üretme alışkanlıklarına bulunduğu katkı ele alınacaktır.

2.8.1. İnternet’in Doğuşu

En yeni iletişim teknolojilerinden biri olan İnternet’in tarihçesi için 40 yıllık bir süreden daha geriye gitmek gerekmektedir. Yazarların neredeyse tamamı İnternet’in kökenini 1957 yılından itibaren başlatmaktadır. 4 Ekim 1957 tarihinde Sovyetler Birliği’nin Sputnik I’i uzaya fırlatması, Sovyetler’in teknolojik üstünlüğünü ortaya koyan bir gelişme olarak algılanmıştır. Bu gelişme üzerine harekete geçen Amerika Başkanı Dwight Eisenhower, 1958 yılında Savunma Bakanlığı’nın altında İleri Araştırma Projeleri Ajansı (ARPA) adıyla özel bir ajans kurmuştur. Ajansın misyonu, uzun süreli yenilikçi ve riskli araştırma projeleri geliştirmek üzerine belirlenmiştir. ARPA’ya 2 milyar doların üzerinde finansal fon ayrılmıştır ve ajansa bağlı olarak 1962 yılında kurulan Enformasyon İşleme Teknoloji Ofisi (IPTO) bilgisayar bilimi projelerinin geliştirilmesine hizmet vermek üzere kurulmuştur. İnternet’in ilk prototipinin geliştirilmiş hali olan ve ARPANET olarak bilinen bir bilgisayar ağının ortaya çıkması bu ofis aracılığıyla mümkün olmuştur. İnternet’in tarihi genel olarak bilgisayarlar ve enformatiğin gelişimiyle paralel olarak ilerlemiştir. 1960’lı yıllarda bilgisayarlar bilgi-işlem aletleri olarak kullanılıyor, karmaşık ve çok sayıdaki verinin işlenmesine yardımcı oluyorlardı. Bu

yıllarda iki temel bilgisayar işlemi geliştirildi. Bunlardan ilkinin zaman paylaşımı diğerini ise paket anahtarlama işlemi oluşturmaktadır. Bu işlemler, farklı terminaller aracılığıyla birbirine bağlanan benzer bilgisayarların daha fazla kullanıcı tarafından kullanılmasına izin vermektedir.²³⁰

Söz konusu teknolojiler, 1960'lı yıllarda oldukça birbirine yakın zamanlarda Massachusetts Institute of Technology (MIT), Research and Development Corporation (RAND) ve İngiltere'deki The National Physical Laboratory gibi üç farklı araştırma grubu tarafından geliştirilmiştir. RAND Corporation'dan Paul Baran, Amerika'ya bir saldırı ya da bir nükleer savaş saldırısı durumunda hayatta kalabilmek için bir telekomünikasyon ağının gelişimi üzerine çalışmalar yapmaya başlamıştır. Baran'ın araştırmaları Amerikan Hava Kuvvetleri (USAF) tarafından finansal açıdan desteklenmiştir. Merkezi ve merkezi olmayan ağ kavramlarına karşıt olarak "dağınık ağ" kavramını geliştiren Baran, ilk iki ağ yapısının tek bir merkezi noktadan dağılmasından dolayı kırılgan bir yapıya sahip olduğunu, son istasyonlar arasındaki iletişimin etkisinin yok olduğunu ifade etmiştir. Dağınık yapıda ise birbirine bağlı ağ yapısı iletişimin daha güvenli ve birbirine bağlı olmasını sağlamaktadır. Çünkü ağı oluşturan noktalar arasında hiyerarşik bir düzen bulunmamakta, noktalar arasında önceden belirlenmiş bir yol yer almamaktadır. Noktalar birbirlerine simetrik bir düzende dizilmişlerdir.²³¹

Paket anahtarlama uygulama ve dağınık ağ yapısı, İnternet'in temelini oluşturmaktadır. Baran'ın araştırmaları askeri amaçlar kapsamında yapılmış, onun çalışmaları ARPA araştırma grubunu derinden etkilemiştir. Bazı yazarlara göre ARPANET'in nükleer saldırı tehlikesine karşı ulusal güvenliği korumak üzere kurulduğu söylentisinin bir mit olduğu söylene de, askeri amaçların dolaylı etkisi, İnternet'in doğuşunda önemli rol oynamıştır. 1960'lı yılların sonunda bilgisayarların bir iletişim aygıtı olarak kullanılması devrim niteliğinde bir fikirdi. 1969 yılına gelindiğinde bilgisayar ağının ilk çekirdeğini oluşturan ARPANET'e Amerika'da dört üniversite (University of California Los Angeles – UCLA, The Stanford

²³⁰ Lorenzo Cantoni ve Stefano Tardini, *İnternet*, Milton Park, Abingdon, Routledge, 2006, s.26.

²³¹ A.e., s.27.

Research Institute in Palo Alto, The University of California Santa Barbara – UCSB ve University of Utah) bağlanıyordu. Bu ilk ağ bağlantısı, iletişim amacıyla değil daha çok bilgisayarların paylaşılması amacıyla kullanılmıştır. ARPANET’in kullanımında akademik dünya, hükümet kurumları ve özel organizasyonlar arasındaki işbirliği, Soğuk Savaş döneminde Amerika’daki teknolojik yeniliklerin planlanması ve finansal desteğin verilmesinde büyük önem taşımıştır.²³²

1971 yılında ARPANET 23 ana bilgisayara sahipken, 1982 yılında bu sayı 235’e, 1990 yılında ise 313 bine ulaşmıştır. Bilgisayar ağının gelişmesi doğrusal bir yol izlememiş ancak 1980’lerin ikinci yarısında büyük bir artış yaşanmıştır. Kişisel bilgisayarların sayısındaki artış, doğrudan İnternet’teki iletişim protokol anlaşmalarını yani TCP/IP’leri etkilemiştir. 1973 yılında ARPA, Stanford Üniversitesi, Bolt Beranek and Newman (BBN) ve UCLA’dan oluşan bir çalışma grubu; Transfer Control Protocol (TCP) ve Internet Protocol (IP) yapısını geliştirmişlerdir. 1983 yılında “TCP/IP Protokolü” resmi olarak ARPANET tarafından kabul edilmiştir. 1982 yılında ARPANET’in deneysel evresi sona ererek, 1983 yılında kurum ikiye ayrılmıştır: Bilgisayar araştırma topluluğu için sivil bir ağ yani “ARPA İnternet” ve askeri amaçlarla kullanılacak olan MILNET. 1980’li yılların sonundan itibaren ARPANET, İnternet’in merkezi konumundan uzaklaşmıştır. Onun yerini Ulusal Bilim Vakfı (National Science Foundation) tarafından geliştirilen akademik bir ağ olan Ulusal Bilim Vakfı Ağı - National Science Foundation Network (NSFNET) olarak, hızlı bir şekilde İnternet’in omurgası haline gelmiştir.²³³

Türkiye’ye İnternet’in girişi ise 1990’lı yıllarda başlamıştır. Sayısal iletişim Türkiye’ye çağ atlatacak, diğer ülkelerle aradaki gelişme farkını kapatacak, yoksul ve zengin arasında eşitliği sağlayacak “enformasyon toplumu”nu meydana getirecek bir teknoloji olarak sunulmuştur. TÜBİTAK ve ODTÜ işbirliğiyle bir Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) projesi çerçevesinde Türkiye 12 Nisan 1993’te İnternete bağlanmıştır. 64 Kbps hızındaki bu hat ODTÜ’den uzun bir süre ülkenin tek çıkışı

---

²³² A.e., ss.27-28.

²³³ A.e., ss.28-29.

olmuştur. Sonraki yıllarda sırasıyla Ege Üniversitesi, Bilkent, Boğaziçi ve İTÜ bağlantıları gerçekleştirilmiştir.²³⁴ Tüm bu gelişmelere karşın Türkiye'nin bilgi birikiminin elektronik ortama geçirilmemiş olması, Türkiye'ye ilişkin verilerin İnternet'te sunulmasında önemli sınırlılıklar getirmiştir. Bu nedenle DPT bünyesinde çalışmaları yapılan 1995 ve 1999 yılları arasını kapsayan 7. Kalkınma Planı çerçevesinde "Ulusal Veri Tabanı Alt Komisyonu" kurulmuştur.²³⁵

Yaşanan bu gelişmelere karşın bilgisayar ile İnternet dünyası arasında 1980'li yılların sonuna kadar tam anlamıyla bir birliktelik yaşanmamıştır. Çünkü grafik düzey ve multimedya zenginliği açısından bilgisayarlar, ağdaki uygulamalara erişebilecek seviyeye ulaşamamışlardı. İnternet'in hipermedya modelinin ortaya çıkması ve World Wide Web (www) protokolünün bulunmasıyla birlikte bu iki dünya bir araya gelebilmiştir.

2.8.2. World Wide Web (www) Protokolü

World Wide Web (www) İnternet aracılığıyla ulaşılabilen küresel elektronik yayıncılık aracı olarak tanımlanmaktadır. Bu ağda; gazeteler, televizyon, radyo ve dergi yayıncıları tarafından yayınlanan binlerce haber sitesi yer almaktadır. Web'in, İnternet'in en önemli ve en hızlı gelişen parçalarından biri olduğu söylenmektedir. CERN laboratuvarlarındaki fizikçiler tarafından oluşturulan bu yapı, yıllar içerisinde küresel yayıncılık medyasının önemli bileşenlerinden biri haline gelmiştir.

World Wide Web, Web ya da W3; yazı, resim, ses, film, animasyon gibi çok farklı yapıdaki verilere kompakt ve etkileşimli şekilde ulaşmayı sağlayan çoklu hiper ortam sistemi olarak da ifade edilmektedir. Hiper ortam, bir dokümandan başka bir dokümanın çağrılmasına olanak sağlamakta böylece bu ortamdaki her veri, başka bir veriyi çağırabilmektedir. Bağlantı, aynı doküman içinde başka bir yere olabildiği

²³⁴ İlhan Yerlikaya, "İnternet Gazeteciliği ve Geri Besleme", *Medyada Yeni Yaklaşımlar*, Ed. Metin Işık, Konya, Eğitim Kitabevi, 2004, s.19.

²³⁵ Haluk Geray, "1980 Sonrası Yeni Teknolojiler ve İktisli Medyası", *Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar*, Haz. Korkmaz Alemdar, İstanbul, Afa Yayıncılık ve TÜSES Vakfı, 1999, s.117.

gibi, fiziksel olarak başka bir yerde de olabilir. Bütün bu farklı yapıdaki veriler uygun bir standart ile birarada kullanılıp bir Web tarayıcısında görüntülenebilmektedir.²³⁶

Bu protokolün ilk kurucularından olan Tim Berners Lee, web yapısının teknik olmaktan çok toplumsal bir yaratı olduğunu söyleyerek, onu teknik bir oyuncak olarak değil, insanların birlikte çalışmalarına yardımcı amacıyla yani toplumsal bir etki için tasarladığını ifade etmektedir. Bu yapının tasarlanmasının asıl hedefinin dünyadaki ağsal varoluşu ayakta tutmak ve daha iyiye götürmek olduğunu sözlerine eklemektedir.²³⁷

“www protokolü”, TCP/IP adı verilen İnternet adresi üzerinde kurulan URL (Uniform Resource Locator) adlı ana sayfalar ve elektronik posta, metin, ses ve görüntü dosyalarının transfer edilmesine imkan veren Hypertext Transport Protocol (http) olarak bilinen yapıdan oluşmaktadır. Anasayfaların yani URL’lerin oluşturulması için bir alan adının (domain name) seçilmesini gerekmektedir. Bir siteyi tanımlayan kendine özgü bir terim olan alan adları, belirli ücret karşılığında satın alınmaktadır. 1996 yılına kadar ücretsiz olan bu hizmetten yararlanan İnternet kullanıcıları, kar amacı gütmeyen The Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN) tarafından kayıt altına alınmaktadır. Alan adından sonra gelen son ek, site ticari bir kuruluşa aitse “.com”, eğitimle ilgiliyse “.edu”, kar amacı gütmeyen bir kuruluşu ifade ediyorsa “.org”, hükümete aitse “.gov”, askeri bir kuruma aitse “.mil” olarak kullanılmaktadır. Buna ek olarak Hypertext Markup Language’la (HTML) etiketlenmiş her web sayfası, otomatik olarak bir elektronik belgeden diğerine geçiş imkanı tanımaktadır.²³⁸

Dan Middleberg ve Columbia Üniversitesi’nden gazetecilik profesörü Steven Sander Ross, 1990’lı yılların ortalarından itibaren online gazeteciliğin dönüşümü

---

²³⁶ M. Nusret Sarısakal, *Web Tasarım Ders Notları*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2006, s.2.

²³⁷ Pekka Himanen, *Hacker Etiği, İş Hayatına Yıkıcı Bir Yaklaşım*, Çev. Şebnem Kaptan, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2005, s.166.

²³⁸ John V. Pavlik, *Journalism and New Media*, New York, Columbia University Press, 2001, s.62.

üzerine ortak bir çalışma yapmışlardır. Gazetecilerin haber üretiminde İnternet’i ne şekilde kullandıklarını gösteren “Media in Cyberspace-Siberuzamda Medya” başlıklı çalışmanın 2000 yılında yayımlanan altıncı baskısında önemli bulgulara ulaşılmıştır. Bu verilere göre gazete ve dergi gibi basılı kitle iletişim araçlarında çalışan gazetecilerin neredeyse tamamı, araştırma yapmak ve haber üretmek için online araçları kullanmaktadır. Araştırmaya katılanların yüzde 99’u kendilerinin ve diğer çalışanların online hizmetlerden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların üçte ikisi her gün online ortamdan yararlandıklarını söylerken, sadece yüzde 1’i asla online hizmetlerden yararlanmadıklarını ifade etmişlerdir. Yapılan araştırmaya göre gazeteciler son dakika gelişen haberlerin izlenmesinde; iş saatlerinin dışında ya da canlı kaynaklara ulaşmanın mümkün olmadığı durumlarda web sitelerine başvurumaktadırlar. Bu siteler böylece medyaya enformasyon iletiminde önemli bir rolü üstlenmektedirler. Çoğunlukla finansal bilgilerin yer aldığı siteleri kullanan gazeteciler buralardan alıntılarda bulunmaktadırlar. Fotoğraflar ve basın bültenlerinin bu bilgilerden sonra muhabirlerin en fazla yararlandıkları veriler olduğu ortaya çıkmıştır. Gazeteciler karmaşık yapıya sahip olduklarını düşündükleri sitelerde bir arama motorunun bulunmasını da beklemektedirler.²³⁹

Tabii ki gazetecilerin günümüzde İnternet’i etkin bir şekilde kullanabilmesi için birçok araçtan yararlanmaları gerekmektedir. En temel araçlardan birini web tarayıcıları yani browserlar ve arama motorları oluşturmaktadır. Web tarayıcıları İnternet üzerindeki içeriğe ulaşılabilmesi sağlayan ve kullanıcının isteğine göre kişiselleştirilebilen grafik araçları bünyesinde barındıran bir yapıdır. Arama motorları ise kullanıcının sanal ortamda aradığı her türlü enformasyonu binlerce veri tabanı üzerinde denetleyerek kullanıma sunmaktadır.

2.8.3. Web Tarayıcıları ve Arama Motorları

1995 yılında birçok web tarayıcısı olmasına karşın “Netscape” piyasada egemenliğini kabul ettirmiştir. 1998 yılına gelindiğinde pazarın yaklaşık yüzde 70’i

---

²³⁹ A.e., ss.63-64.

bu şirketin elinde bulunmaktadır. Microsoft'un tarayıcısı "Internet Explorer" ise yalnızca yüzde 25'lik bir payı kontrolü altında tutuyordu. Windows 98 işletim sisteminin çıkarılarak Explorer'ın bu programın içinde kullanıcıya sunulması, piyasadaki dengeleri bir anda değiştirmiştir. 1990'lı yılların sonunda artık Explorer, piyasa hakim web tarayıcısı konumuna yükselmiştir. Günümüzde rekabet yasalarına aykırı hareket ettiği gerekçesiyle Microsoft'a karşı açılan tazminat davaları diğer tarayıcıların önünü açan gelişmelerden biri olmuştur. Aynı zamanda alternatif bir işletim sistemi olarak "Linux" ve onun kullandığı web tarayıcısı birçok üniversite kampusunda tercih edilmeye başlanmıştır.²⁴⁰

İnternet mecrasında içerik aramak için kullanılan arama motorları da kullanıcılara enformasyona ulaşma konusunda yardımcı olan araçlardan birini oluşturmaktadır. Binlerce farklı veritabanındaki enformasyonu tarayan arama motorları, ihtiyaç duyulan bilgiyi saniyeler içinde kullanıcının önüne getirmektedir. Artık google ve Yahoo! gibi çok kullanılan arama motorları aracılığıyla kullanıcılar aradıkları farklı enformasyon türlerini (metin, fotoğraf, video, ses) filtreleyerek daha ayrıntılı arama yapabilmektedirler.

Arama motorları dizin-temelli araçları bünyesinde barındırmaktadır. Middleberg ve Ross, siberuzam üzerine 1998 yılında yaptıkları çalışmada, Yahoo!'nun bir web katalogu ve arama sistemi olarak Alta Vista'dan yararlandığı görülmüştür. Çalışmaya göre Alta Vista'nın kendisi de web üzerinde gazetecilerin önemli giriş noktalarından birini oluşturmakta ve yapılan aramaların yaklaşık yarısı bu site üzerinden yapılmaktadır. Aralarında Web-Crawler'ın da bulunduğu diğer arama motorları metin tabanlı bir yapıya sahiptir. En eski arama motorlarından biri olan Web-Crawler, kullanıcı tarafından seçilmiş haberlerin kişiselleştirilmesine imkan tanımaktadır. Alta Vista ise kullanıcılarına gelişmiş arama tercihleri sunmasının yanı sıra farklı dillerdeki web sitelerini birçok dile anında çevirebilme özelliğine de sahiptir. InfoSeek, Lycos, HotBot, Excite, Northern Light gibi arama motorları da birçok farklı özelliğiyle kullanıcılarına hizmet vermektedir. Bunların

---

²⁴⁰ A.e., s.65.

içinde Excite, kavramsal tabanlı arama yaparak, iş ve finansal habercilikte gerekli olan şirketlere ait profil bilgilerini sunmaktadır. En yeni metin tabanlı arama motorlarından biri olan Northern Light ise binlerce özel koleksiyon akademik dergi, kitap, süreli yayını veritabanında saklamaktadır. WebSEEK ve VideoQ gibi arama motorları da video arayan kullanıcılara hizmet vermektedir.²⁴¹

Bilgisayar ortamında içerik analizi yapılmasını sağlayan araçlar da muhabirlere büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Tennessee Üniversitesi'nden Mark Miller ve Teksas Üniversitesi'nden Roderick Hart adlı iki araştırmacı bu konuda çalışmalar yapmışlardır. İçerik analizi yapılmasını sağlayan araçlar, haberde geçen belirli anahtar kelimelerin, kişi isimlerinin hangi sıklıkta kullanıldığını göstermekte, kamuya ait kayıtların metinsel analizinde belirleyici olan eğilimleri ortaya çıkarmaktadır. Yahoo! ve diğer arama motorlarının çoğu, web ortamındaki içeriğin ve hizmetlerin sağlanmasında önemli portallar arasında bulunmaktadır. Bu portallar basit içerik araştırmalarının ötesinde içeriğe ulaşma ve içeriğin sunumunda dönüşüme yol açmışlardır. Yahoo!, "MyYahoo!" hizmetiyle; kişiselleştirilmiş haberleri, sohbet odalarını, seyahat hizmetlerini ve daha birçok seçeneği kullanıcıya sunmaktadır. Arama motorlarında yeni bir anlayış 2000'li yıllarla birlikte gazetecileri ve haber tüketicilerini derinden etkilemeye başlamıştır. İnternet'teki teknolojik gelişmeler konusunda uzman olan Konata Stinson tarafından geliştirilen yapıya göre "birleşik-bütünleşik enformasyona" ulaşmak mümkün hale gelmiştir. "iNo" adı verilen sistem (Internet Navigator and Organizer), İnternet kaynaklarının yapısını ve içeriğini dinamik olarak analiz ederek, göze çarpan enformasyonu bağlamsal temelde arayabilmektedir. "iNo" bir arama motoru olmaktan daha çok bir "keşif aracı" olarak hizmet vermektedir. Gazetecilerin, haber tüketicilerinin ve diğer kaynakların ulaşmayı istedikleri enformasyon ve ilişkilerin açığa çıkarılmasına yardımcı olmaktadır. Geleneksel arama motorlarının dar kapsamlı yaptıkları araştırmaya karşılık, "birleşik keşif araçları" daha bağlamsal temelli analiz yapılmasına imkan tanımaktadır.²⁴²

---

²⁴¹ A.e., ss.65-66.

²⁴² A.e., ss.66-67.

Bu arama teknolojisine uygun olarak çalışan arama motorlarından biri olarak “Google” gösterilmektedir. Stanford Üniversitesi’nde doktora çalışmaları sırasında Sergey Brin ve Larry Page tarafından geliştirilen Google, anahtar kelimelerle ilişkili siteleri tanımlayan ve bağlantılar yani linkler kullanan bir web yapısına sahiptir. Geleneksel arama motorlarının çoğu sadece editörler tarafından düzenlenmemekte, arama sonuçları farklı siteler tarafından reklam amacıyla ödenen paralara göre belirlenmektedir. Yani kullanıcı bir kelimeyi aratmak istediğinde ilk karşısına gelen İnternet sayfası, reklam amacıyla arama motoruna en fazla parayı veren şirkete ait olmaktadır. Google’da işleyen süreç ise tamamıyla bilgisayar tarafından kodlanmaktadır ve arama sonucunda sıralanan siteler link özelliklerine göre yer bulmaktadır. Sitelerin öncelik sıralaması ticari amaçlar gözetilerek belirlenmemektedir. Google’a benzer özellikler taşıyan ve gazetecilerin sıklıkla kullandıkları arama araçlarından biri de “alltheweb.com” adresidir. Bu site aracılığıyla muhabirler yeni kaynaklara rahatlıkla ulaşabilmektedirler.²⁴³

Arama motorlarının muhabirlerin haber kaynaklarına daha kolay ulaşmalarını sağladığı da rahatlıkla söylenebilir. Google, Yahoo! gibi popüler arama motorlarının yanı sıra günümüzde semantik yani anlambilimsel olarak kavram taraması yapan siteler de bulunmaktadır. Ayrıca aranılan kavrama ilişkin fotoğraf, video gibi birçok farklı materyal, binlerce içeriğin arasından sınıflandırılarak incelenebilmektedir. Bu siteler, zamanla yarışan gazetecilere istedikleri içeriğe kısa sürede erişme konusunda büyük katkı sağlamaktadırlar.

2.8.4. Elektronik Posta (E-Mail)

E-Mail yani elektronik posta günümüzde bir haber kaynağıyla özellikle de uluslararası kaynaklarla söyleşi yapabilmek için muhabirlerin sıklıkla kullandıkları bir seçenek haline gelmeye başlamıştır. Elektronik posta, birçok farklı güvenilir haber kaynağından belirli bir konu hakkında bilgi almak için muhabirlerin kullandığı bir araç durumundadır. Muhabirler ve haber kaynakları arasındaki iletişimin

---

²⁴³ A.e., ss.67-69.

sürdürülebilirliğini sağlayarak teknik birtakım ayrıntıların kaynak tarafından hızlı ve kolay şekilde doğrulanmasına ve okuyucularla bağlantının kurulmasına yardımcı olmaktadır.²⁴⁴ Televizyon, radyo ve basın gayri resmi çocuğu olarak tanımlanan İnternet sayesinde muhabirler, yer ve zaman sınırlaması olmadan her türlü bilgiye ulaşma imkanını elde etmişlerdir. İçlerinde ABD, Almanya, Japonya, İngiltere ve Fransa gibi 14 ülkeden 418 muhabirin yer aldığı bir araştırmada gazetecilerin yüzde 47'si için İnternet ortamında yapılan araştırmaların birinci kaynak niteliğinde olduğu görülmüştür. Bu muhabirlerin yüzde 94'üne göre İnternet, araştırmalarını daha verimli ve kolay hale getirmektedir.²⁴⁵

Aslında İnternet dünyanın en büyük elektronik posta ağını oluşturmaktadır. Bu mecra; mesajları okuma, saklama, gönderme, sıraya sokma ve yanıtlama gibi farklı hizmetler sunarak kullanıcıların dünyanın dört bir tarafıyla haberleşmesini sağlamaktadır. İnternet'in bir anda popüler hale gelmesinin nedeni, söz konusu mecra'nın elektronik posta hizmetlerinde kullanıcılarına sunduğu artan etkileşimli bağlantı olarak açıklanmaktadır. Kişiler arasında istenilen bilgilerin alınıp verilebilmesi amacıyla kullanılan elektronik posta; hem çok hızlı hem de normal bir postadan ve fakstan çok düşük maliyetinden dolayı bilgisayar sahipliğinin artmasıyla yaygınlık göstermiştir.²⁴⁶ Elektronik posta kullanıcıları birbirleriyle eşzamansız olarak iletişim kurabilmektedirler. Yani bir elektronik posta hesabından gönderilen mesaj, ancak diğer kullanıcıların kendi hesaplarına girmesi durumunda görülebilmektedir. Buna karşın son yıllarda elektronik posta siteleri kendi sayfalarında "messenger" tarzı eşzamanlı iletişim imkanı tanıyan yapılar kurmuşlardır. Kullanıcılar kendi posta hesaplarına girdiklerinde anlık iletişime açık hale gelebilmektedirler.

---

²⁴⁴ A.e., s.69.

²⁴⁵ Kemal Aslan, *Değişen Teknolojiler ve Habercilikte İstihbarat*, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2008, s.213.

²⁴⁶ Hasan Tutar, M.Kemal Yılmaz ve Cumhuriyet Erdönmez, 3.bs., *Genel ve Teknik İletişim*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005, s.136.

2.8.5. Kişi bulucular (People Finders)

İnsanları ve haber hikayelerini bulabilmek, temel haber toplama becerilerinden birini oluşturmaktadır. İnternet üzerindeki birçok araç ve arama motoru; kişilerin e-mail adreslerine ve olası haber kaynaklarına erişmede yardımcı olmaktadır. Muhabirler görüşme yapmak istedikleri kişileri, onların telefon ve adres bilgilerini, medeni durumlarını, çocuk sahibi olup olmadıklarını, mesleki durumlarını ve birçok bilgiye İnternet üzerinden ulaşmaktadırlar. Özellikle Amerika’da gazeteciler, “<http://www.databaseamerica.com/html/gpfind.htm>” adresindeki siteye bir telefon numarası girerek, kişinin adres bilgisine sahip olmakta, “Bigfoot.com” adresine tıklayarak da kişiye ilişkin ayrıntılı verilere erişebilmektedirler.²⁴⁷

2.8.6. Elektronik Posta Listeleri ve Haber Grupları

Middleberg ve Ross’un yaptıkları siberuzam çalışmalarında “Listservs, e-mail, Web ve Usenet Haber Grupları” çalışmaya katılanların yüzde 9’u tarafından, haber fikrinin oluşumunda birincil kaynak olarak değerlendirilmiştir. Bu oran, haber ajanslarını kaynak olarak gören katılımcılarla neredeyse aynıdır. 100 binden fazla elektronik posta listesinin bulunduğu günümüzde ve bunların arasında Listserv, geniş kapsamlı konular hakkında ayrıntılı tartışma ortamı sağlamaktadır. Gazetecileri ilgilendiren posta listelerinden bazıları Bilgisayar Destekli Habercilik ve Araştırma (Computer-Assisted Reporting and Research-CARR-L) ve Missouri Üniversitesi Gazetecilik Okulu’nda kurulu bulunan Araştırmacı Muhabirler ve Editörler Birliği’dir (The Investigative Reporters and Editors - IRE-L). Tabii ki bunun dışında çocuklar ve aileler, çevre, yüksek eğitim, uluslararası habercilik, inanç gibi birçok özel konuda elektronik posta listeleri bulunmaktadır.²⁴⁸

Usenet haber grubu ve elektronik ilan tahtaları, haber hikayelerini bulmak ve potansiyel kaynaklara erişmek için büyük yarar göstermektedir. Haber grubu

---

²⁴⁷ Pavlik, a.g.e., s.70.

²⁴⁸ Pavlik, a.g.e., s.70.

kategorileri, bilgisayarlardan, farklı bilim dallarına, haberlerden “alternatif” konulara her şeyi içeriğinde barındırmaktadır. Web tabanlı arama araçları talep edilen haber gruplarına erişimde yardımcı olmaktadır. Bunlardan biri olan “tile.net”te elektronik posta gruplarının bulunduğu veritabanları incelenebilmektedir.²⁴⁹ Elektronik posta kutusu ve birleşik tartışma grupları, onun bileşenlerinden biri olan Usenet’in içinde gelişmiştir. Usenet, Fransa’daki Minitel şebekesinde olduğu gibi, toplumsal iletişim kiplerinin denenmesi için bir laboratuvar olarak ortaya çıkmıştır.²⁵⁰

Elektronik posta listeleri birbirine benzer konularla uğraşan kişilerin buluşup tartıştığı, fikir alışverişinde bulunduğu ortak bir platform olarak da tanımlanmaktadır. Bu kişiler elektronik posta adreslerini bir sunucu üzerinde çalışan e-mail listesine kaydetmektedirler. Bu kişilerden birinin yolladığı e-posta sunucu üzerindeki bir program aracılığıyla grubun diğer üyelerine iletilmektedir. Mesajı alan grup üyelerinin bu mesaja verdiği cevap aynı şekilde diğer tüm üyelere iletilmektedir. Böyle bir sistemde bu listelerden çok sayıda mesaj gelebilmekte ve toplu mesaj gönderme formatı kullanılabilir. Ayrıca bu hizmetlerin yanı sıra İnternet kullanıcıları, kütüphane ve üniversite katalog tarama sistemleri üzerinden bilgi ve makale tarayabilmektedir. Sanal ortamda araştırma için başvurulabilecek diğer önemli kaynaklar arasında veritabanları, e-dergiler, e-tezler ve diğer online kaynaklar gelmektedir.²⁵¹

İnternet mecrasında haber takibinde muhabirlerin işini kolaylaştıran bu ve bunun gibi birçok araç bulunmaktadır. Söz konusu araçlar genel olarak muhabirlerin haber kaynağına ulaşmalarında, o kaynak hakkında her türlü enformasyonu elde etmelerinde katkıda bulunmaktadır. Online ortamda “enformasyon avcılığı” yapan muhabirlerin dikkat etmesi gereken konulardan biri, referans olarak alınan kaynağın güvenilir olması zorunluluğudur. Sağlam ve güvenilir olmayan kaynaklardan alınan enformasyonlara yer etmek söz konusu muhabirin ve medya kuruluşunun

---

²⁴⁹ Pavlik, a.g.e., s.71.

²⁵⁰ Frederic Barbier ve Catherine Bertho Lavenir, *Diderot’dan İnternete Medya Tarihi*, Çev. Kerem Eksen, İstanbul, Okuyan Yayın, 2001, s.373.

²⁵¹ İbrahim Toruk, *Gutenberg’den Dijital Çağa Gazetecilik - Türkiye’de Haber Siteleri*, İstanbul, Literatürk, 2008, ss.286-287.

saygınlığını yerle bir edebilir. Bu nedenle muhabirlerin haberlerini oluştururken sitelerden aldıkları bilgileri gazetecilikte çifte kontrol (double checking) olarak adlandırılan en az iki güvenilir haber kaynağından doğrulatmaları haberde doğruluk ve objektiflik açısından önem taşımaktadır.

2.9. Elektronik Ortamda Haber ve Enformasyon Sunumunun Temelleri

Elektronik yayıncılık, enformasyonun elektronik ortamda dağıtılması ve depolanmasıyla gerçekleşmektedir. Bazı yazarlara göre 1970'li yılların ortalarında "elektronik yayıncılık" kavramı ilk ortaya çıktığında hiç kimse gereken ilgiyi göstermemişti. 1980'li yılların başında kavrama olan ilgi artış göstermiştir. Özellikle basın kuruluşlarının günlük çalışmalarında, bilgisayar yazılımlarının önem kazanmaya başlaması, elektronik yayıncılığın "yaşamsal bir araç" olarak görülmesini sağlamıştır. Elektronik yayıncılık; belge oluşturmak için yapılan masaüstü yayıncılık uygulamaları, bir belgeyi farklı platformlarda dağıtılabilmek için oluşturulan taşınabilir belge yazılımları PDF, hypertext yayıncılığı, elektronik bir belgenin içeriğini ve yapısını tanımlamak için standart oluşturan Hypertext Mark-up Language (HTML) ve Simple Mail Transfer Protocol (SMTP) olarak dört ana başlıkta değerlendirilebilir.²⁵²

Enformasyon iletiminde, kişisel bilgisayarların kullanımının yaygınlaşması ve İnternet'in hızlı gelişimiyle köklü değişimler yaşanmıştır. Elektronik anlamda haber hizmeti verilmesinde ilk ciddi girişim 1970'li yılların başında video-text teknolojisinin kullanılmasıyla başlamıştır. Video-text düşüncesi, elektronik olarak basılı enformasyonun bir telefon hattı ya da televizyon kablosu aracılığıyla iletilmesine dayanmaktadır. İngiltere'de "Prestel" 1970'li yılların başında dünyada başlatılan ilk video-text hizmetlerinden birisini oluşturmuştur. Bu hizmeti kullananlar haber ilanları, ev bankacılığı, uçuş rezervasyonları ve diğer birçok enformasyona televizyona benzeyen ekranlar aracılığıyla ulaşabiliyorlardı. Yine BBC tarafından

---

²⁵² Barrie Gunter, *News and The Net*, New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2003, s.18.

geliştirilen Ceefax'la, duyma zorluğu yaşayanlar ve sağırılar için altyazılı olarak verilen programların içinde hizmet sunulmuştur. Bilgisayar fiyatlarının düşmesi, bellek tekniğinde yaşanan gelişmeler, veri iletimi tekniğindeki ilerlemeler söz konusu projelere yardımcı olmuştur. İngiltere'nin ticari televizyon kanalı ITV tarafından hizmete sokulan teletext versiyonu "Oracle", her adımda televizyon üreticilerine danışılarak geliştirilmiştir. Teletext yayınlarına ulaşma oranı, hanehalkı düzeyinde İngiltere'de 1981 yılında yüzde 3 iken, 1990'lı yılların sonunda yüzde 60'a yükselmiştir. Bu hizmete benzer bir diğer sistem olan "Minitel" 1970'li yılların ortalarında Fransa tarafından kullanılmıştır. Yerel telefon dizinlerinin içeriklerinden oluşan Minitel terminalinin verdiği hizmet, telefon abonelerine ücretsiz olarak sunulmaktadır. 1986'ın sonunda 2.2 milyondan fazla terminal kurulmuş, sadece iki yıl içinde dört katına çıkmıştır. 1990'ların başında Fransa'da 15 yaşın üzerindeki nüfusun üçte biri Minitel kullanıcısıydı.²⁵³

Teletext hizmetleri Avrupa ülkelerinde özellikle İngiltere'de kurulmuştur. Ülkedeki önemli yayıncılar, karasal ve uydu yayınlarında, geniş ölçekte haber ve enformasyon hizmeti sağlamışlardır. Minitel'in başarısından etkilenen IBM ve Sears, "Prodigy" olarak adlandırılan bir haber ve iletişim ağı geliştirmişlerdir. 1987 yılında hizmete giren ağ, satın alınabilir kişisel bilgisayarların ortaya çıkışı ve özellikle akademik ve araştırma kurumlarında bilgisayarlar arasındaki birbirine bağlılığın yayılmasıyla aynı dönemde ortaya çıkmıştır. İletişim ağları, elektronik haber iletiminde etkin yeni iletişim kanallarının açılmasına yol açmaktadır. 1973 yılında Ohio'da kurulu bulunan Mead Data Central, ilk online tam metinli veri tabanı olan Lexis'i geliştirmiştir. Lexis, hukuk iş kolunda görev yapanlar için adli davalar ve mahkeme kararlarını sunmuştur. Beş yıl sonra merkez, New York Times, Washington Post, U.S. News and World Report ve Associated Press'ten aktardığı ulusal haber yayınlarını da içeren ilk online veritabanı Nexis'i piyasaya çıkarmıştır.²⁵⁴

---

²⁵³ A.e., ss.19-20.

²⁵⁴ A.e., s.21.

Elektronik gazetecilik alanındaki ilk girişimin ABD’de 1979 yılında başlatıldığı ancak başarıya ulaşamadığı görülmektedir. Medyanın ve iş çevrelerinin kitle halinde İnternete ilk girişi 1993 yılında yaşanmıştır. Bu mecrada, yazılı ve görsel medyaya göre yatırımın daha az masraflı olması nedeniyle elektronik ortamdaki gazetecilik, kitle iletişimde önem kazanmaktadır. Elektronik gazetecilik ABD’de ilk kez aralarında Washington Post’un da bulunduğu bir grup gazete tarafından 1995 yılında başlatılmıştır.²⁵⁵

ABD’de İnternet yaygınlık göstermeden önce America Online (AOL) ve CompuServe gibi şirketler ulusal gazetelerin elektronik baskılarını ve daha genel online hizmetleri kitleye ulaştırmışlardır. AOL; Time, Omni, Compute, Wired, The Chicago Tribune ve San Jose Mercury News yayınlarının, CompuServe ise Florida Today, The Detroit Free Press gazetelerinin İnternet versiyonlarını sunmuştur. New York Times ve Washington Post şirketleri de online haber ürünlerini hizmete sokmuşlardır. New York Times, 1994 yılında etkileşimli haber hizmeti “@times”ı America Online üzerinden sunmuştur. @times, New York’taki haberleri, görüşleri, kültürel, sanatsal ve boş zaman etkinliklerini, elektronik ilan panosunda duyurmuştur. Servis, America Online’a abone olan herkese ücretsiz olarak verilmiştir. İngiltere’de ise web gazeteciliğinin öncülüğünü 1994 yılında Daily Telegraph gazetesinin online versiyonu olan “The Electronic Telegraph” yapmıştır. The Times gazetesi de aynı yıl etkileşimli tartışma forumu sayfasının yer aldığı “ST-Online” sitesini kurmuştur. 1 Ocak 1996’da The Times ve Sunday Times, tam metin olarak İnternet baskılarını oluşturarak, basılı versiyonlarının tamamını sanal ortama aktaran ilk İngiliz gazeteleri haline gelmişlerdir.²⁵⁶

ABD’de İnternet ortamında yapılan gazeteciliğe ilk örnek olarak ilk sayısı 1993 yılının ocak ayında yayımlanan “Wired Magazine” gösterilmektedir. Bu yıl içinde ABD’de ilk online radyo yayını da başlamıştır ve 1994 sonuna gelindiğinde, 78 gazetenin kağıt baskı yanında online baskıları da yayınlanmıştır. Avrupa’da ise

---

²⁵⁵ Orhan Koloğlu, *Osmanlı’dan 21.Yüzyıla Basın Tarihi*, İstanbul, Pozitif Yayınları, 2006, ss.179-180.

²⁵⁶ Gunter, a.g.e., ss.22-23.

online habercilik yatırımı olarak dikkat çeken iki site bulunmaktaydı. Bunlardan ilkinin Alman ZDF kanalı ve Microsoft'un ortaklığında kurulan ZDF.MSNBC ve ikincisini İngiliz BBC kanalının 1997'de yayına başlayan "dünyanın en dolu içerikli haber portalı" olmayı amaçlayan bbc.co.uk/worldservice siteleri oluşturmuştur. BBC'nin İnternet sitesinde 60'dan fazla editörün yönetiminde günde 300'den fazla haberin üretildiği ve 60 binden fazla habere ulaşılabilen bir arşivi yer almıştır.²⁵⁷

Türkiye'deki İnternet gazeteciliği uygulamalarının dünyadaki örnekleriyle eş zamanlı olarak başladığı görülmektedir. Bağımsız İnternet gazeteciliği uygulamaları ile geleneksel medya kuruluşlarının bu gazetecilikle ilgili gerçekleştirdiği yatırımlar aynı tarihlere denk gelmektedir. İlk olarak Aktüel ve Lemay dergileri, 1996'da da Zaman gazetesi İnternet mecrasında yer almıştır. Türkiye'de geleneksel medyadan bağımsız ilk İnternet gazeteciliği uygulaması 1996 yılının ocak ayında yayına başlayan XN olmuştur. 1997 yılından itibaren de geleneksel medya kuruluşlarının tamamına yakını kendi sitelerini kurmuşlardır. Türkiye'de İnternet gazetelerinin günlük kullanıcı sayıları milyonlara ulaşmıştır. Hurriyet.com.tr sitesinin günlük ortalama tekil kullanıcı sayısı 2 milyona yaklaşmaktadır.²⁵⁸ Zaman gazetesinin ardından 27 Kasım 1996'da Milliyet, 1 Ocak 1997'de Hürriyet ve Sabah, 28 Mart 1998'de ise Radikal gazetesi İnternet mecrasındaki yerlerini almışlardır.²⁵⁹

İnternet gazeteciliği 20.yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan bir gazetecilik türüdür. Basılı gazeteciliğin yanında bu mecradaki haber portallarının web sayfaları aracılığıyla ortaya çıkan bu gazetecilik türünde günümüzde izlerkitle haberin içine girerek dolaşabilmekte aynı zamanda olayları tüm ham haliyle görerek, haberle ilgili kendi düşüncelerini yazarak yorum yapabilmektedir. İnternet gazeteciliğine girişen klasik haber kuruluşları arasında haber ajansları da yer almaktadır. Gazetelere haber sağlayan Amerikan AP ve İngiliz Reuters gibi ajanslar kendilerine özel İnternet

---

²⁵⁷ Esra Arsan, **Medya Gözcüsü**, İstanbul, Evrensel Basım Yayın, 2008, s.232.

²⁵⁸ Haluk Geray ve Aylin Aydoğan, "Yeni İletişim Teknolojileri ve Etik", **Televizyon Haberciliğinde Etik**, Ed. Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel, Ankara, Fersa Matbaacılık, 2010, ss.305-306.

²⁵⁹ Tolga Çelik, "İnternet Gazeteciliği", **Bilgi İletişim Teknolojileri ve Yansımaları**, Ed. Z. Beril Akıncı Vural, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2006, s.46.

gazetelerini kurarak kamuya açık hizmet vermeye başlamışlardır.²⁶⁰ İnternet gazeteciliği klasik eşik bekçiliği kavramını alt üst ederek, bu haber ajanslarına verdiği linklerle haber merkezinde editörün seçimine bırakılan haber değerlendirmesi sorumluluğunu kullanıcıya aktarabilmektedir. Kullanıcılar artık ajanslardan gelen haber başlıklarına bakarak hangi haberi okumak istediklerine kendileri karar verebilmektedir.²⁶¹ Tolga Çelik, Haber3 İnternet haber sitesi editörlerinden Aydın Özdalga'nın, Türkiye'nin neredeyse tamamında yer alan yazılı ve İnternet gazetelerinin içeriklerinin ajans haberlerinden oluştuğuna, gazetecilerin aslında ajansçılık yaptığını ilişkin görüşlerine katıldığını söylemektedir. Çelik, günümüz medyasında bir homojenliğin göze çarptığı, medyanın hemen tamamının yalnızca ajanslardan aldıkları haberleri derleyip sunduklarına ilişkin görüşlere katıldığını sözlerine eklemektedir.²⁶²

Geleneksel gazetecilik ile yeni ağ temelli gazetecilik pek çok açıdan farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar; örgüt yapılarında, pazara giriş olanaklarında, gazetecilik üretimlerinin yapılarında, alımlama biçimlerinde ve etkileşim olanaklarında görülmektedir. Bu gazetecilik türünün sağladığı teknolojik imkanlar, içeriklerin düzenli olarak güncelleştirilmesine ve yayınlanacak metinlerin kontrol edilmesine olanak sağlamaktadır. İnternet gazeteciliğinin sunumları, potansiyel olarak multimedya elverişlidir çünkü her konu için resim, ton, film ve metin gibi uygun temsil formları seçilebilmektedir. Yer ve zaman sınırlandırmaları, depolama hacmine ve taşıma kapasitesine bağlıdır. İnternet gazeteciliğinin sunumları “hipermetinler” olarak kabul edilmektedir.²⁶³

Niteliksel olarak çeşitlenen İnternet gazeteciliği uygulamaları Mark Deuze tarafından dört kategoride değerlendirilmiştir. Bu sınıflandırma çerçevesinde en yaygın İnternet gazeteciliği uygulaması geleneksel medya kuruluşları tarafından yapılan ana akım haber siteleridir. Bu sitelerde editoryal kontrol yoğun olarak

---

²⁶⁰ Aysel Aziz, *İletişime Giriş*, İstanbul, Aksu Kitabevi, 2008, s.74.

²⁶¹ Arsan, a.g.e., s.236.

²⁶² Çelik, a.g.m., s.52.

²⁶³ Füsün Alver, *Gazeteciliğin Kuramsal Temelleri*, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2007, s.230.

uygulanmaktadır. Endeks ve kategori siteleri, çoğunlukla arama motorları, pazarlama şirketleri ve bireyler tarafından oluşturulmaktadır. Bu sitelerde haber sunumu ağ üzerinde farklı haber sitelerine link verilmesiyle gerçekleştirilmektedir. Üçüncü tür eleştiri ve yorum siteleri, medya dünyası ve haberciler hakkında bilgi vermektedirler. Son tür olan paylaşım ve tartışma siteleri ise Deuze'a göre İnternet gazeteciliğinin en iyi gerçekleştirildiği uygulamalar arasında yer almaktadır. Editöryal kontrolün az olduğu bu sitelerde, kullanıcılar teknolojik imkanlardan üst seviyede yararlanmaktadırlar.²⁶⁴ Deuze'a göre, İnternet gazetecilik mesleğini üç önemli noktada değiştirmektedir. İnternet'le gazetecinin demokratik süreçte aracılık yapma potansiyeli geri getirilmekte, medya profesyonellerine farklı ve yeni enformasyon kanalları açılmakta ve kendisine özgü bir djital gazetecilik türü ortaya çıkmaktadır.²⁶⁵

Lembcke ve Sprawka, İnternet gazeteciliğinin, gazeteci resminin değişiminde önemli bir rol oynadığını söyleyerek, bu gazeteciliğin tamamıyla yeni bir türde gazetecilik olduğunu belirtmektedir. İnternet gazeteciliğinin; gazete, televizyon, radyo ve kütüphanelerin olanaklarını birleştirdiği, dolayısıyla medya üstü bir oluşumun ortaya çıktığını savunmaktadırlar. Geleneksel gazetecilikte olduğu gibi İnternet gazeteciliğinde de esas etkinlik; haber sağlanması, metinlerin kontrol edilmesi ve düzeltilmesidir. Bu mecrada giderek daha fazla oranda yeni medyadan ve veri bankalarından yararlanılmaktadır. Online gazeteciler, daha fazla oranda grafik ve resim işleme sorunlarıyla ilgilenmektedirler.²⁶⁶ Enrico Morresi, İnternet'in gazetecilik pratiğinin doğru kullanımına sağladığı avantajlara dikkat çekmektedir. Morresi, haberlerin gerçek zamanlı olarak güncellenebilmesi, eski arşivlere ulaşabilme kolaylığı, araştırma ve belgeleri sınıflandırma yöntemlerinin gelişmesi, metin değiştirme ve tartışma forumları oluşturma kolaylığını bu avantajlar arasında saymaktadır.²⁶⁷

Online ortamdaki haber servisleri iki ana kategoriye ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi "push technology-itme teknolojisi" olarak tanımlanırken (news tickers, e-

²⁶⁴ Geray ve Aydoğan, a.g.m., ss.306-307.

²⁶⁵ Arsan, a.g.e., s.237.

²⁶⁶ Alver, a.g.e., ss.231-232.

²⁶⁷ Enrico Morresi, *Haber Etiği*, Çev. Fırat Genç, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2006, s.161.

posta aracılığıyla haber gönderme) ikincisi haber sitesi yapılarının da içinde bulunduğu “pull technology-çekme teknolojisi”dir. “İtme teknolojisi” hizmeti aynı zamanda “webcasting” (bir haberin sesli ve görüntülü olarak İnternet üzerinden yayınlanması), “kişiselleştirilmiş haber”, “netcasting”, “kişisel yayıncılık uygulamaları”, “kanal teknolojisi”, “İnternet haber yayıncılığı” olarak da tanımlanmaktadır. Bu hizmette haber, okuyucuların kendisini aramasına gerek bırakmadan en uygun zamanda ve okuyucuların seçtiği içerikle gelmektedir. Kullanıcılar daha önceden seçtikleri tüm haber ve enformasyon türlerine, elektronik posta güncellemeleri, ekran koruyucular aracılığıyla ulaşabilmektedir. Bu online haber hizmetinde İnternet kullanıcılarının enformasyona ulaşmak için sörf yapmasına gerek kalmamakta bunun yerine haber onlara ulaşmaktadır. “İtme teknolojisi”, İnternet üzerindeki haberciliğin “üçüncü dalgası” olarak da nitelendirilmektedir. İlk dalga, kullanışsız arama araçlarının da bulunduğu, CompuServe, Prodigy, America Online gibi ticari hizmet sunan şirketlerin hosting hizmeti verdikleri, gazete sitelerinin ortaya çıkışıdır. İkinci dalga, 1995’li yılların başında, ana akım medyanın “www” teknolojisini keşfetmesi ve kendi web sitelerini kurmalarıyla yaşanmıştır.²⁶⁸

Çekme (pull) ve itme (push) teknolojileri olarak tanımlanan bu kavramları Nihat Halıcı, kullanıcıların İnternet’teki ürünün güncellenmesini kendi belirlediği sürelerle göre yapabildiğini söyleyerek, şöyle açıklamaktadır:

“Online gazeteciliğin ilk yıllarında, kullanıcı enformasyonu kendisi çekerdi (pull-medium). Artık o devir kapandı. Şimdi enformasyonun kullanıcının ‘elinin altına getirildiği’ (push-medium) bir durum söz konusudur”²⁶⁹

“News tickers”, haber iletimi mekanizmasının online ortamda yapılan bir şeklidir. Abonenin özel bir yazılımı bilgisayarına indirebilmesi için siteye üye olması gerekmektedir. Kullanıcıların en çok ilgi duyduğu konuları seçebildikleri hizmette, seçilen haberler otomatik olarak abonenin bilgisayarına gönderilmektedir. Bu hizmetin en bilinen örneği, beş farklı yazılım uygulaması sunan PointCast programıdır. Aboneler, elektronik posta mesajı olarak günlük olarak haber özetlerini

²⁶⁸ Gunter, a.g.e., s.26.

²⁶⁹ Halıcı, a.g.m., s.159.

almakta ya da HTML formatta sunulan linkler aracılığıyla daha ayrıntılı bilgilere ve haber arşivine ulaşabilmektedirler.²⁷⁰

“Çekme teknolojisi” hizmetinde ise haber tüketicisinin haber kaynağına kendisinin erişmesi talep edilmektedir. Kişiselleştirilmiş haber siteleri kullanıcının seçtiği anahtar kelimeler ve benzer sorgulamalar yoluyla bireysel kullanıcıların ilgi alanlarını tanımlamaktadır. “CNN Interactive” ücretsiz olarak haber veren popüler sitelerden birini oluşturmaktadır. Aynı zamanda The Times ve The Wall Street Journal Interactive de okuyucularına online baskıları üzerinden bu tür hizmetleri sunmaktadırlar. Benzer bir diğer ücretsiz hizmet, Create Your Own Newspaper (Kendi Gazeteni Yarat - CRAYON) olarak anılan web tabanlı haber sitesidir. İnternet üzerindeki haber kaynaklarının yönetilmesinde kullanılan hizmet, Associated Press, Time ve PC Week gibi anaakım haber sitelerinin linklerinin verildiği, günlük enformasyon ihtiyacının karşılandığı kişiselleştirilmiş haber sayfalarını oluşturmaya imkan tanımaktadır.²⁷¹

21. yüzyılın ilk yıllarında elektroniğin gazeteciliğe dahil olmasıyla birlikte bilgi serbest hale gelerek gazeteciliğin misyonu her yerde aynı oranda bitmeye başlamıştır. Basının bekçi köpeği rolü, gazeteciliğin tanımına kesin bir şekilde yetmemektedir. Örneğin günümüzde bir gazete bir haberi yayımlamamaya karar verirse sayısız İnternet sitelerinden biri ya da radyo istasyonları bunu yayınlayacaktır. Silikon Vadisi’ndeki Xerox PARC’ın eski müdürü John Seeley Brown, herkesin İnternet’te bir muhabir ya da yorumcu olabileceği bir çağda yaşadığımızı hatırlatarak “iki yönlü bir gazeteciliğe” doğru kayış olduğunu dile getirmektedir. Gazeteci basit bir öğretmenden çok, bir forum idarecisine veya aracıya dönüşmektedir. Vatandaşlar ise yalnızca tüketici değil, tüketiciyle üreticinin bir karışımı olan hem üret-hem tüketicilere dönüşmektedir.²⁷²

---

²⁷⁰ Gunter, a.g.e., s.27.

²⁷¹ Gunter, a.g.e., s.28.

²⁷² Bill Kovach ve Tom Rosenstiel, *Gazeteciliğin Esasları*, Çev. Serdar Göktaş, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2007, ss.26-27.

Günümüzde İnternet ortamında yapılan gazeteciliğe verilen önemi kanıtlayan örnekler çoğalmaktadır. Örneğin 2008 yılının aralık ayında, ABD'nin prestijli gazetecilik ödülü Pulitzer'in bundan böyle yalnızca İnternet üzerinden yayın yapan basın kuruluşlarına verileceği açıklanmıştır. 14 kategoride ödül veren Pulitzer Kurulu, Nisan 2009'da sadece İnternet üzerinden yayın yapan gazete ve diğer basın kuruluşlarının ödüle layık görüleceğini belirtmiştir.²⁷³ 2009 yılında yapılan ödül elemelerinde hiçbir İnternet gazetecisi ödül almayı başaramamasına karşın farklı dallarda toplam 65 haberle yarışmaya katılmışlardır.²⁷⁴

Aynı zamanda medya içeriklerinin sunulduğu yeni ortamların her geçen gün artış göstermesi dikkat çekmektedir. Uluslararası medya devi News Corporation'ın patronu Rupert Murdoch ve Apple'ın CEO'su Steve Jobs'un işbirliğiyle çıkmaya başlayan "The Daily" adlı iPad gazetesi, bu gelişmeler için verilebilecek örneklerden birini oluşturmaktadır. Dünyanın ilk tablet gazetesi olan ve 2011 yılının ocak ayında kamuoyuna tanıtılan gazetenin haftalık fiyatı 99 cent olarak belirlenmiştir. 150 kişinin hazırlayacağı gazetenin, yaklaşık 62 sayfalık bir içeriğe sahip olması ve ilk bir yıl için 30 milyon dolara yakın yatırım yapılması öngörülmüştür.²⁷⁵

2.10. Haber Üretim Aracı Olarak Bloglar (Web Günlükleri)

Günümüzde yeni iletişim teknolojilerinin medya sektöründe kullanılmaya başlamasıyla geleneksel haber üretim yapıları da değişmeye başlamıştır. Kullanıcıların haber içeriğine katılmasını ve etkileşimli bir ortamda iletişim kurabilmesini sağlayan "yeni medya" araçları gazeteciliğin sınırlarını genişletmektedir. İnternet'e bağlı kişisel bilgisayarları olan herkes kendi yaşadığı bölgede ve yakın çevresinde yaşanan gelişmeleri sanal ortamda yazılı, sesli ve görsel formatta paylaşabilmektedir. "Weblog"lar ya da daha popüler adıyla "blog"lar yani kullanıcılar tarafından İnternet üzerinde kurulan kişisel web siteleri, anaakım medyanın üstlendiği haber akışına katkıda bulunmaya başlamışlardır.

²⁷³ "Pulitzer Sadece İnternete", *Akşam Gazetesi*, 10 Aralık 2008, s.6.

²⁷⁴ "İnternet Gazeteciliği Hayal Kırıklığı Yarattı", *Milliyet Gazetesi*, 22 Nisan 2009, s.2.

²⁷⁵ "iPad Gazetesi İçin Geri Sayım", *Milliyet Gazetesi*, 14 Ocak 2011, s.6.

Kullanıcıların ürettiği içerikle hazırlanan bu sitelerin tamamı gazetecilik veya haber merkezli uygulamalardan oluşmasa bile son yıllarda İnternet üzerinden haber sunumu ve habere erişim amacıyla yaygın olarak kullanılmaktadırlar. 2002 yılından bu yana weblogları endeksleyen Technorati şirketinin verilerine göre 2008 itibariyle webloglar üzerinde en yaygın başlıklar arasında yaşam tarzı, teknoloji, siyaset, haber ve müzik yer almaktadır. Bloglar ile gazetecilik uygulamaları arasındaki ilişki konusunda Matheson gazeteciliğin niteliksel olarak değişim yaşadığını ifade etmektedir. Matheson'a göre geleneksel anlamda gazeteciliği, İnternet üzerinden yapılan içerik sunumundan ayıran sınırlar, habercilik konusunda blogların ortaya çıkışıyla bulanıklaşmaya başlamıştır. Günümüzde bloglar geleneksel anlamda gazetecilik ve kurumsallaşmış medya ile ilişkilendirilen toplumsal rolü benimsemektedirler.²⁷⁶

“Pew İnternet ve Amerikan Yaşam Projesi” tarafından yapılan ve 2005 yılında kamuoyuyla paylaşılan araştırmada, “bloglar”ın kendilerini Amerikan online kültürünün anahtar bir parçası olarak gördükleri bildirilmiştir. Araştırmada yetişkin 8 milyon Amerikan vatandaşının blog sitesi kurduğu, bu sayının İnternet kullanıcılarının yaklaşık dörtte birini (yüzde 27) temsil ettiği belirtilmektedir. 2006 yılının ortasına gelindiğinde Amerikan blogger’ların sayısı 12 milyona yükselmiştir ve yaklaşık 57 milyon yetişkin Amerikalı, blogları okuduğunu söylemiştir. Bu rakam, Amerika’da yayımlanan tüm günlük gazetelerin hafta içindeki tirajlarından 7 milyon daha fazladır. Uluslararası haber ajanslarından Associated Press’in (AP) CEO’su Tom Curley, “Online News Association”ın 2004’teki yıllık konferansında, blogger’ların, gazetecilerden daha fazla içerik üretiminde bulunduğunu kabul etmiştir.²⁷⁷

Tek bir sayfa üzerinde birçok yazı gösterme esasına dayanan bloglar, bir İnternet sitesi tasarlamaktan çok daha kolay olduğu için çoğunlukla gençler tarafından tercih edilmektedir. Kullanıcıların yazılarını yayımlayabilmesi ve

---

²⁷⁶ Geray ve Aydoğan, a.g.m., s.308.

²⁷⁷ Stephen Quinn ve Stephen Lambie, *Online Newsgathering, Research and Reporting for Journalism*, Oxford, Focal Press, 2008, s.29.

insanların bunlar hakkında yorum yapabilmesi için ayrı bir program yüklemesine gerek bulunmamaktadır. Blog’u bazı kişiler “günlük” olarak tanımlasa da blog sayfası oluşturanlar yani bloggerlar buna karşı çıkmaktadır. Bloglar içinde siyasi konuların da yer bulması nedeniyle bloggerlar yazılı medyaya rakip olarak görülmektedirler. Türkiye’de ilk blog sitesi 1998 yılında Yeni Yüzyıl gazetesinde çıkan yazılarını kendi blog sayfasında toplayan Hasan Yalçınkaya tarafından kurulmuştur. Yalçınkaya, blog yazmak çok ilgi görse de bu etkinliğin gazetelere rakip değil ancak alternatif olabileceğini ifade etmektedir. Bundan kısa süre sonra kurulan “bildirgec.org” da popüler blog sitelerinden biri haline gelmiştir. Sitenin kurucusu Cem Başpınar, herkesin fikirlerini kolayca İnternet’te aktarma şansı verdiği için blogların önemli bir işlevi yerine getirdiğini söylemektedir.²⁷⁸

“Weblog” terimini ilk kez Amerikalı yapay zeka programcısı Jorn Barger 1997 yılının Aralık ayında “www.robotwisdom.org” adlı sitesinde kullanmıştır. 2000’li yıllarda önemli haberleri ele almaya başlayan bloglar, 2004 yılındaki başkanlık seçimlerinde Demokrat Partili adayların seslerini duyurmalarında önemli rol oynamışlardır. İnternet üzerinden bir form doldurularak kısa sürede blog sayfası oluşturulabilmesi bu günlüklerin kullanım oranını artırmıştır. Muhabirlerin gidemedikleri dünyanın farklı bölgelerindeki blog kullanıcıları yani genel tanımlamayla “blogger”lar, yaşanan gelişmeleri en yalın haliyle kamuoyuyla paylaşabilmektedirler. “Weblog” terimi “web” ve “log” kelimelerinin birleşmesiyle oluşturulmuştur. “Log” kelimesi denizde bir gemi kaptanının tuttuğu seyir defteri ile aynı anlamı taşımaktadır. Aslında blog, İnternet üzerinde düzenli olarak güncellenen bir günlük ya da anı defteriyle aynı işlevi görmektedir. Belirli bir konu üzerinde yapılan yorumlar ve haberlerin yer aldığı blogların en geniş grubunu kişisel günlüklerden oluşan sayfalar oluşturmaktadır. Bloglar; sosyal ağ grupları, katılımcı gazetecilik (participatory journalism) ya da yurttaş gazeteciliği (citizen reporting) olarak tanımlanan medya devriminin bir parçasını temsil etmektedir. Bloglarda kullanıcı tarafından güncellenen en son madde, sayfada ilk sırada gösterilmektedir.²⁷⁹

²⁷⁸ Ece Koçal, “İnternetin Yeni Köşe Yazarları”, Sabah Gazetesi Aktüel Pazar Eki, 12 Haziran 2005, s.15.

²⁷⁹ Quinn ve Lambie, a.g.e., ss.30-31.

Bu yapıda gün içinde farklı kullanıcılar tarafından sürekli olarak içerik güncellemesi yapılmaktadır. Böylece blog sayfalarına eklenen her yeni görüş, diğer kullanıcılarla etkileşimin güçlendirilmesinde katkı sağlamaktadır. Blog sitelerinin yükselişe geçmesini sağlayan gelişmeler, yeni bir bin yıla girilen dönemde ortaya çıkmıştır.

1999 yılının Haziran ayında “pitas.com” adresinde kişisel blog sitesi oluşturmak için kullanılabilen “Pitas” adlı araç sunulmaya başlanmıştır. Blog üretimini artıran bu araçlara, aynı yılın ağustos ayında Pyra (pyra.com), Blogger (blogger.com) ve Groksoup (groksoup.com) siteleri de eklenmiştir. Edit This Page (editthispage.com) ve Velocinews adlı araçlar da diğerleri gibi kolay ve hızlı kişisel blog siteleri oluşturmak isteyenlere sunulmuştur. 2003 yılında Google’ın, Blogger sitesini satın alması ve araç çubuğuna “Blog This!” butonunu yerleştirilmesi bloglarla tanışan İnternet kullanıcısı sayısını artırmıştır. Blog editörleri, kurumsal haber sitelerini sadece bir göz atarak inceleyen sıradan İnternet kullanıcılarının gözden kaçırabileceği makalelere atıfta bulunarak az bilinen kaynaklarda yer alan yazıları ayıklayıp ilave bilgiler, alternatif görüşler ve yorumlar ekleyerek, haberlerin yayılmasında ve sıradan okurlar tarafından yorumlanmasında önemli bir işlevi yerine getirmektedirler. Bu yolla haberleri yapan habercilerin konuyla ilgili tecrübeleri, bilgileri ve haberin yapılışının ardında yatan gerçekler sorgulanabilmektedir.²⁸⁰ ABD’ye düzenlenen 11 Eylül saldırılarından itibaren blogların sayısında artış görülmeye başlamıştır. James C. Bennett, blogların geleneksel gazetecilik yöntemleriyle mücadele ettiğini söyleyerek, “Anlık yapılan yorumlar, son dakika haberlerini duyuran linkler, diğer bloglar ve onların haber kaynaklarının, olayların hızlı ve akıcı şekilde anlaşılmasına yardımcı olduğunu” ifade etmektedir.²⁸¹ AFP haber ajansının bir haberine göre artık web siteleri ve bloglar ABD seçim kampanyalarında önemli bir rol oynamışlardır. You Tube sitesinden Amerika’da çok okunan Daily Kos ya da RedState gibi bloglara kadar İnternet, sansürlü yayınlarıyla geleneksel medyaya meydan okurcasına kamuoyunu etkilemektedir.

---

²⁸⁰ Osman Köroğlu, “Weblog Uygulamaları ve İnternet Medyasına Etkileri”, (Çevrimiçi) <http://www.geocities.com/osmank9/blogbildiri.html>, 27 Mayıs 2006.

²⁸¹ Elisia L. Cohen, “Online Journalism as Market-Driven Journalism”, *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, London, Routledge, December 2002, s.539 (Çevrimiçi) http://www.dx.doi.org/10.1207/s15506878jobem4604_3, 4 Nisan 2009.

Washington'daki düşünce ve araştırma kuruluşu Pew İnternet ve Amerikan Yaşam Projesi'nin yöneticisi Lee Rainie, bu bloglarda yazılı içerik üreten insanların yazılı basın gazetecileri gibi, görüntülü içerik üretenlerin ise televizyon muhabirleri gibi çalıştıklarını ifade etmektedir.²⁸² Blog sayfası oluşturan kullanıcıların yani blogger'ların geleneksel anlamda haber üretimi yapan muhabirlerin yerini almaya başladıkları görülmektedir. Bloggerlar özellikle anlık gelişmelerin yaşandığı olaylara ait içerikleri kimi zaman uluslararası haber ajanslarından bile hızlı şekilde kamuoyuyla paylaşabilmektedirler. Yaşanan olayın “canlı tanığı” durumundaki bu “mobil gazeteciler”in medya kuruluşlarının başvurduğu önemli haber kaynakları durumuna geldiği rahatlıkla ifade edilebilir. İçinde bulunduğumuz iletişim teknolojileri çağında haber içeriği üretimi ve paylaşımında bilgisayarların yerini yüksek çözünürlüklü fotoğraf ve video çekebilen cep telefonları, kablosuz ağ üzerinden İnternet'e bağlanabilen tablet bilgisayarlar almaya başlamıştır.

Artık günümüzde bloggerlar, cep telefonları yoluyla da blog üretimine katkıda bulunmaktadır. Mobile phone (cep telefonu) ve blog kelimelerinin oluşturduğu “Moblog” kavramı, MMS yani multimedya mesaj (yazılı, görüntülü, sesli mesaj) gönderme özelliğine sahip telefonlarla e-mail adresi üzerinden bloglara metin ve fotoğraf eklenmesini ifade etmektedir. Elektronik postanın konu hanesinde haber ya da yorumun başlığı kullanılırken, geri kalan mesaj metni, gövde metnini bir araya getirmektedir. Posta adresi üzerinden eklenen fotoğraflar da İnternet sayfasında üzerine tıklandığında büyüyen tırnak fotoğraflar olarak görülmektedir. “V-Logs” terimi de moblog'ların görüntülü versiyonu olarak “video blogları” ifade etmektedir. Video bloglar, kullanıcıların cep telefonlarıyla çektikleri görüntüleri benzer şekilde sitelerine eklemeleriyle yaygınlık kazanmıştır. Gazeteciler 2003 yılından beri video blogları kullanma tecrübesine sahip durumdadırlar. Bu haber iletimi yönteminin daha gelişmiş şekli, taşınabilir video kameralarıyla çekilen görüntünün montajının yapılmasının ardından siteye eklenmesidir. Bir web tasarımcısı olan Andrew Baron'ın New York'ta 2004 yılında kurduğu “www.rocketboom.com” sitesi, bir stüdyo ve bir sunucuyla yaklaşık 3 dakikalık haber bültenleri sunmaya başlamıştır.

---

²⁸² Arsan, a.g.e., ss.269-270.

Televizyon haberlerini bir model olarak benimseyen “Rocketboom”, yayınlarını Baron’ın apartman dairesinden, sıradan bir tüketicinin sahip olduğu dijital araçlarla gerçekleştirmiştir. Taşınabilir video kamera, dizüstü bilgisayar, iki ışıkla çekimlerin yapıldığı yayınların pazarlanması fisiltı gazetesi aracılığıyla yapılmıştır. Bülten yayınlarının sonunda verilen reklamlar, İnternet üzerindeki en popüler video-bloglardan biri olduğu söylenen sitenin tek gelir kaynağını oluşturmaktadır.²⁸³

İçerikleri sistematik bir süreçle işlenmesi de tüm bloglar gazetecilik açısından değerli olabilecek içeriklerin sunulduğu yerlerdir. Basılı yayınlar, üstlendikleri eşik bekçiliği rolünü web tabanlı yayınlara bırakmaktadırlar. Özgür fikirlerin serbestçe yer aldığı bloglarda, herhangi bir yerde gerçekleşen protesto gösterisi geleneksel medyada tam olarak yer alamazken, orada bulunan bir gösterici video kamerasıyla, ses ve görüntü iletimini İnternet’teki blog sitesi aracılığıyla gerçekleştirebilmektedir.²⁸⁴ Bloglar ne kadar günlük tutmak amacıyla hazırlanmış olsalar da günümüzde İnternet mecrasında daha çok habercilik için kullanılmaktadırlar. Yurttaş haberciliği kavramı içinde de değerlendirilebilecek bloglar aracılığıyla yapılan habercilik artış göstermektedir. Haber sitelerinden farklı olarak bloglara yalnızca blog sahibi değil, üye kullanıcılar da bilgi ve haber girişi yapabildiği için bloglar birçok haber sitesine haber atlatmayı başarmaktadırlar.²⁸⁵ Haber değerleri arasında yer alan “anımsalılık” ögesi gerçek anlamda uygulanmaya başlanmıştır. İnternet kullanıcıları, dünyada yaşanan son dakika gelişmeleri ya da uluslararası medya kuruluşlarının dahi öğrenemediği birtakım olayları, bloggerların sayfaları üzerinden öğrenebilmektedir. Son aylarda bazı Ortadoğu ülkelerinde yaşanan ayaklanmalar ve yapılan gösterilere ilişkin gelişmeler, bloglar ve sosyal ağ siteleri kullanıcıları tarafından dünyaya duyurulmuştur. Söz konusu siteler kapatılan iletişim kanallarını aşarak yaşanan her türlü olayın şeffaf bir şekilde yansıtılmasına aracılık etmektedirler.

²⁸³ Quinn ve Lamble, a.g.e., ss.31-32.

²⁸⁴ Köroğlu, a.g.m.

²⁸⁵ Levent Eldeniz, “İkinci Medya Çağında Etkileşimin Rolü ve Web 2.0”, İkinci Medya Çağında İnternet, Der. Filiz Aydoğan ve Aysen Akyüz, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 2010, s.24.

Aynı zamanda geleneksel haber editörlerinin üstlendiği “ağ geçidi denetçisi ya da eşik bekçisi” rolü; bloglar, You Tube ve diğer kontrolsüz yönetimler aracılığıyla yurttaş gazetecilerine geçmeye başlamıştır. “Sırt çantası gazeteciliği”, “Katılımcı gazetecilik” ve “Blog muhabirliği” bu tarz gazetecileri tanımlamak için kullanılan kavramlar arasında yer almaktadır. Günümüzde dizüstü bilgisayar, dijital kamera, kulaklık ve uydu telefonundan oluşan “Mobil Gazeteci İş İstasyonu”nda habercilik yapılmaktadır. Son yıllarda Asya’da yaşanan tsunami felaketi ve Londra’da yaşanan terör saldırısına ilişkin gelişmelerde yurttaş gazeteciliğinden yararlanılmıştır. Birçok haber kuruluşu Londra’daki saldırıya ilişkin haberlerinde cep telefonu kameralarıyla kaydedilen görüntülerden yararlanmıştır. BBC, saldırının üzerinden geçen ilk altı saat içinde yurttaşlardan olaya ilişkin bini aşkın fotoğraf, 4 bin kısa mesaj ve 20 bine yakın elektronik posta almıştır.²⁸⁶ Aynı zamanda Ortadoğu’da yaşanan politik gelişmeler sonucunda 2001 yılında intifada günlükleri de oluşturulmuştur. Tek taraflı, tek doğrulu habercilik anlayışına karşı farklı haber ve yorumlara yer veren bu bloglar, Irak Savaşı sırasında da dünya basını tarafından referans olarak kullanılmıştır.²⁸⁷ Amerikan CNN televizyonuna karşılık Katar merkezli El Cezire televizyonunun haber sunumuna getirdiği dengeli yaklaşıma benzer olarak bu blog siteleri de uluslararası haber ajansları ve diğer Batılı medya kuruluşlarının yansıttığı gelişmelerin ötesinde haber içeriği üretilmesinde aynı rolü oynamaktadır. Blog sitelerinin yerini 2000’li yılların ortalarında Web 2.0 teknolojilerinin kullanılmaya başlamasıyla sosyal ağ siteleri almaya başlamıştır.

2.11. Sosyal Ağ Siteleri

İnternet’in hayatımıza girmesiyle birlikte bu mecrada iletişim kurmak amacıyla kullanılan araçlara her gün bir yenisi eklenmektedir. Bu büyük ağın yurttaşları (netizens) günümüzde bir birey olarak kendilerini ifade etmelerinin ötesinde birçok farklı içeriği kişisel sayfaları üzerinden dünyayla paylaşabilmektedirler. Son yıllarda “sosyal ağ” olarak tanımlanan İnternet sitelerinin

---

²⁸⁶ Dan Laughy, *Medya Çalışmaları - Teoriler ve Yaklaşımlar*, Çev. Ali Toprak, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2010, s.166.

²⁸⁷ Aslan, a.g.e., s.222.

kullanıcıları her türlü içeriği (yazılı, sesli, görüntülü) kişisel görüşlerini, beğeni ve önerilerini ağ üzerinden aktarmaktadırlar.

Söz konusu siteler; kullanıcıların ister kişisel bilgisayarlarından, isterlerse mobil cep telefonları aracılığıyla İnternet üzerinden yeni ve çeşitli yollarla iletişim kurmasını sağlayan “sosyal ağlar” olarak tanımlanmaktadır. Bu siteler kullanıcılarına kolaylıkla kendi online sayfaları ve profillerini oluşturmalarına; arkadaşları ve diğer kişilerle online ağ bağlantısı kurmalarına yardımcı olmaktadır.²⁸⁸

“Toplumsal paylaşım ağları” olarak da ifade edilen bu yapı, dar anlamda elektronik iletişim ağı olarak tanımlanan İnternet’in gelişmesiyle bireyleri farklı bireylerle sanal uzamda buluşturan web tabanlı hizmetlerini tanımlamaktadır. Geniş anlamda ise, bireylerin sınırları belli bir sistem içinde açık veya yarı açık profil oluşturmalarına izin veren, farklı kişilerle bağlantı paylaşımında bulunan kişilerin listesini, bu kişilerin bağlantılı olduğu diğer kişilerin listesini gösteren “web tabanlı hizmetler” olarak dile getirilmektedir. Bu ağlarda profil sunumu ve farklı kişilerle bağlantıların açık bir şekilde ortaya konulması, iletişime yeni kişilerin dahil edilmesi ve bu kişileri bir araya getirme imkanı yaratması, toplumsal paylaşım ağlarındaki etkileşimin temelini oluşturmaktadır. Neredeyse tüm toplumsal paylaşım ağlarına üye olabilmek için kişilerin cinsiyet, yaş, ikamet, eğitim durumu, hobi, ilgi alanı, beceri, zevk gibi özellikleri hakkında bilgi veren bir form doldurulması gerekmektedir. Bu bilgilerin tamamı “profil” olarak nitelendirilmekte ve çoğu sitede bu profiller farklı kişiler tarafından paylaşılabilir. Profillerin görünebilirliği bir paylaşım ağından diğerine kullanıcının inisiyatifine bağlı olarak değişmektedir. Görünürlük ve erişime ilişkin yapısal farklılıklar bu ağları birbirinden ayıran temel özellikler arasında yer almaktadır.²⁸⁹

---

²⁸⁸ Erkan Akar, “İnternetle Değişen Siyaset Pazarlaması: Dünyadan Örneklerle Yeni Trendler”, (Çevrimiçi) <http://www.siyasaliiletisim.org/pdf/internettesiyasetpazarlamasi.pdf>, 4 Nisan 2010.

²⁸⁹ Ali Toprak v.d., *Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook: “Görülüyorum Öyleyse Varım!”*, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2009, ss.29-32.

İletişim bilimci Marshall McLuhan'ın toplumu değiştiren önemli buluşlara ilişkin belirlediği yaşam evrelerinin sonuncusu olan elektronik basının icadıyla yaşanması öngörülen sözlü, işitsel ve görsel çağın günümüzde ulaştığı aşama “dijital çağ” olarak da ifade edilmektedir. İnternet, dijital çağın günümüzdeki amiral gemisi olarak tanımlanabilir. Yeni medyanın önemli mecralarından İnternet'in kullanımının yaygınlaşması, toplumların sosyal ağ siteleri üzerinden eş zamanlı iletişim kurmalarına yardımcı olmaktadır. Bu aşamada Web 2.0 teknolojisinin kullanılmaya başlanması, ağ üzerinden yapılan iletişimde kullanıcıların egemenliğini ilan etmesine büyük katkıda bulunmuştur.

Bu dönüşüm süreci, bu ağ tasarımının insanların yaşamlarına ilk örgüsünü attığı yıllar olan 1993 ile 2003 arasında ortaya çıkan “Web 1.0” teknolojisinin kullanımıyla başlamıştır. Görsel ve işitsel içeriğin son derece kullanışsız olduğu sınırlı bant aralığına sahip Web 1.0, bir okuma ve araştırma mecrası olarak hizmet vermiştir. Her ne kadar heyecan verici bir gelişme bile olsa söz konusu ortam yalnızca teknoloji bağımlıları ve milyonerlerin demir attığı kapalı bir liman olarak görülmüştür. 2004 yılında Web 2.0 devriminin gerçekleştirilmesiyle sıradan İnternet kullanıcılarına özel bir yazılıma ihtiyaç duymaksızın içerik yazma, gönderme ve yayınlama imkanı sunulmuştur. Günümüzde popüler sosyal paylaşım siteleri de dahil İnternet sitelerinin hemen hepsi ortaya çıkan bu teknolojinin bir ürünüdür.²⁹⁰

İnternetin kullanıcı içerikli bir boyuta transferiyle ortaya çıkan Web 2.0 dönüşümüyle bu ortam, hem kullanıcı sayısını artırmış hem de kullanıcıların içerikleri yani mesajları oluşturduğu ve paylaştığı büyük bir güce dönüşmüştür. Bilgi teknolojileri, sosyal ağların gerçek yaşamdakinden daha farklı bir şekilde yeniden kurulmasını sağlamıştır. Bir kuruluş içinde kurulan yerel ağ içinde mesajlaşan çalışanlar, e-posta listesindeki kişiler ve e-posta grupları ilk online sosyal ağ örnekleri olarak ortaya çıkmışlardır. Daha sonra İnternet üzerindeki bloglar, wikiler ve sosyal ağ siteleri gibi sosyal işbirliğini sağlayan teknolojilerin gelişmesi insanların iletişim kurdukları, bilgileri paylaştıkları ve birbirleriyle sürekli haberleştikleri online

---

²⁹⁰ Laughey, a.g.e., ss.162-163.

sanal toplulukların artmasını sağlamıştır. Bugün “www” denen kavram Web 2.0 ortamlarına kayarak sanal ortamdaki kullanıcıların sosyalleştiği bir alana dönüşmüştür. Bireylerin aktif performansları nedeniyle artan hareketlilik ve etkileşimler; bilgi, haber, olay, fikir, tavsiye, resim, söz paylaşımını da beraberinde getirmiştir.²⁹¹

Web 2.0 kavramı ilk olarak Darcy DiNucci tarafından ortaya atılmış ve onun ardından Tim O'Reilly gibi yazarlar tarafından desteklenerek kabul görmüştür. Kavram, bir teknolojik dönüşümü anlatmaktan çok İnternet kullanımının evrimini ifade etmek amacıyla kullanılmaya başlamıştır.²⁹² O'Reilly tarafından 2004'te kullanılmaya başlayan Web 2.0 sözcüğü, ikinci nesil İnternet hizmetlerini, toplumsal iletişim sitelerini, wikileri, iletişim araçlarını, yani İnternet kullanıcılarının ortaklaşa ve paylaşarak yarattığı bir sistemi tanımlamaktadır. İlk çıktığı dönemde Web 2.0; sosyal ağ siteleri, bloglar ve wikiler ile görünmeye başlamış daha sonra bu terimin içi başka İnternet teknolojileriyle doldurulmuştur. Bu teknoloji, web hizmetini iyileştirmek amacıyla ziyaretçilerin siteye katılımını sağlama, aynı amaçla diğer sitelerle ve ziyaretçilerle işbirliği yapma düşüncesine dayanmaktadır. Web 2.0 teknolojileri içinde günümüzde en çok kullanılan uygulamalar arasında Facebook, YouTube, MySpace, LinkedIn, Twitter, Google uygulamaları, wikipedia ve blog sayfaları yer almaktadır.²⁹³

Bu teknolojiyi daha iyi anlayabilmek için World Wide Web (www) yapısının gelişim sürecini değerlendirmek gerekmektedir. İnternet'in ilk çıktığı yıllardan 2000'li yılların başına kadar geçen dönem Web 1.0 dönemini ifade etmektedir. Bu dönemde İnternet kullanılarak sunulan bilgi, hizmet ve ticaret gibi aktivitelerin yalnızca elektronik ortama aktarılabildiği, kullanıcıların daha çok gözlemci statüsünde yer aldığı bir sistem bulunmaktadır. 2000'li yılların başından günümüze

---

²⁹¹ Ferah Onat ve Özlem Aşman Alikılıç, “Sosyal Ağ Sitelerinin Reklam ve Halkla İlişkiler Ortamları Olarak Değerlendirilmesi”, *Journal of Yaşar University*, 3 (9), ss.1115-1117, (Çevrimiçi) http://joy.yasar.edu.tr/makale/no9_vol3/09_onat_alikilic.pdf, 25 Mart 2010.

²⁹² Eldeniz, a.g.m., s.19.

²⁹³ R.Erdem Erkul, “Sosyal Medya Araçlarının (Web 2.0) Kamu Hizmetleri ve Uygulamalarında Kullanılabilirliği”, *Türkiye Bilişim Derneği - Bilişim Dergisi*, Aralık 2009, Sayı 116, s.98, (Çevrimiçi) <http://www.bilimdergisi.org/s116/index.asp>, 4 Nisan 2010.

kadar gelen Web 2.0 aşamasında ise kullanıcıların etkileşimi önemli oranda artmıştır. Böylece kullanıcılar, bilgiyi tüketen bireyler olmaktan çıkıp bilgiyi oluşturan, paylaşan ve dağıtan konumuna yükselmişlerdir. AJAX, SOA, XML, Webservice, RSS gibi web teknolojilerinin gelişmesiyle kullanıcıların birbirleriyle iletişim kurabildiği ve ortaklaşa yarattıkları forumlar, bloglar, paylaşım ve arkadaşlık siteleri, wikiler ortaya çıkmıştır.²⁹⁴

Web 2.0 ile kişilerin İnternet’i çok daha yoğun bir şekilde kullandıklarını söyleyen Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Alev F. Parsa, bu teknolojiyi şöyle tanımlamaktadır:

“Kullanıcıların bilgi ürettikleri ve paylaştıkları (wikipedia), birbirleriyle ilişki ve arkadaşlık kurdukları (Facebook, Twitter), interaktif oyunlar oynadıkları, fotoğraflarını paylaştıkları (Flickr), kendi filmlerini çekip yayınladıkları (YouTube), alışveriş yaptıkları (eBay, Amazon), web günlükleri yazdıkları (blogger) ve istedikleri sayfalara anında yorumlar yapıp, etiket yapıştırabildikleri çok boyutlu, mega yapılı, canlı ve dinamik bir organizma.”²⁹⁵

Parsa, Web 2.0 teknolojisinin milyonlarca insanın ortak paydada buluşmasına ve paylaşımında bulunmasına katkıda bulunan yenilikçi bir yapıya sahip olmasına karşın bireyleri bir o kadar yalnızlığa ve tekilliğe iten ironik bir yapıyı bünyesinde barındırdığını belirtmektedir. Ayrıca çok yakın zamanda okunabilir ve yazılabilir Web 2.0 yapısının son aşaması olan dünya üzerindeki bilgileri tek platformda toplamayı hedefleyen “sosyal semantik web” yani yeni nesil Web 3.0 teknolojisinin hakim olmaya başlayacağını müjdelmektedir. Böylece sırasıyla monolog ve interaktif yapıların yerini artık makinelerin de okuyup anlayıp yorumlayabileceği bir sisteme bırakacağını öngörmektedir.

Sosyal ağ ya da sosyal paylaşım siteleri var olmadan önce İnternet üzerindeki iletişim, elektronik posta ve anlık mesajlaşma siteleri üzerinden sağlanmıştır. Özellikle 1990’lı yılların ortalarında başlayan bu iletişim yöntemi günümüzde yerini facebook, twitter gibi sosyal ağ sitelerine bırakmıştır. Mesajlaşmanın her türüne

---

²⁹⁴ Ahmet Çetinkaya, A.Korhan Odabaşı ve Ö.Erkut Şahin, “Web 3.0: Semantik Web’in Gelişimi ve Sorunlarına Bir Bakış”, 3. İstanbul Bilişim Kongresi - Yönetişim Ulusal Konferansı Bildiri Kitabı, İstanbul, Türkiye Bilişim Derneği 2009, s.80.

²⁹⁵ Alev F.Parsa, “Dijital Yerlilerle Web 2.0 Önde”, Habertürk Gazetesi, 3 Ekim 2009, s.22.

ilişkin (yazılı, işitsel, görsel) araçları kullanıcılarına sunan söz konusu siteler, sanal alemde içerik oluşturma ve paylaşma platformu haline dönüşmüşlerdir.

Sohbet aracılığıyla gerçekleştirilen “anlık mesajlaşma” yerini “anlık sosyalleşme”ye bırakmaya başlamıştır. Wall Street Journal gazetesinin haberine göre 2009 yılının ağustos ayında ABD, Avustralya, Brezilya ve Avrupa’nın önde gelen ülkelerinde İnternet iletişimi için e-posta kullananların sayısı 277 milyona ulaşmıştır. Araştırma şirketi Nielsen’in verilerine göre bu rakam önceki yılın aynı döneminde 229 milyon kullanıcıya işaret etmektedir. Son bir yıl içinde e-posta kullananların oranı yüzde 21 artmasına karşın sosyal ağları kullanan kişi sayısı aynı dönemde yüzde 31’den fazla artarak dünya genelinde 500 milyon kişiye ulaşmıştır.²⁹⁶

İnternet mecrasında ilk sosyal ağ olarak Usenet örnek olarak verilmektedir. Usenet, dünyadaki milyonlarca ağ kullanıcısının farklı konulara ilişkin haberler ve yazılar gönderdiği farklı tartışma ve paylaşım gruplarından oluşan bir platform olarak tanımlanmaktadır. 2000’li yıllara kadar milyonlarca kullanıcısı bulunan Usenet’in yerini ortaya çıkan yeni sosyal ağ siteleri almıştır.²⁹⁷ Bu anlamda ilk sosyal ağ sitesi olarak 1997 yılında hizmet vermeye başlayan SixDegrees.com sayılmaktadır. Site, 1998 yılında kullanıcılarına profil oluşturma ve arkadaş listesi oluşturma imkanı tanımaya başlamıştır. Bu özelliklerin her biri çoğu arkadaş bulma ve topluluk sitelerinde daha önceki yıllarda çeşitli şekillerde bulunuyordu. AIM ve ICQ programları arkadaş listelerini destekliyordu ancak bu kişiler diğer kullanıcıları göremiyorlardı. Classmates.com gibi siteler kullanıcıların kolej ve yüksekokul arkadaşlarını bulmasına yardımcı olmasına karşın kullanıcılar profil oluşturamıyor ve arkadaşlarını listeleyemiyordu. Tüm bu özellikleri bir araya getirmesi nedeniyle SixDegrees.com sosyal ağ sitelerinin öncüsü sayılmaktadır. Kullanıcıların birbirleriyle bağlantı kurmalarına yardımcı olarak diğer arkadaşlarına mesaj gönderebilmelerini sağlayan site 2000 yılında kapanmıştır. 1997 yılından 2001 yılına kadar çeşitli topluluklar arasında iletişimi sağlayan AsianAvenue, BlackPlanet ve

---

²⁹⁶ Necdet Çalışkan, “Yarım Milyar, Anlık Sosyalleşiyor”, *Habertürk Gazetesi Ekonomi*, 13 Ekim 2009, s.12.

²⁹⁷ Karabulut, a.g.c., s.161.

MiGente gibi arkadaşlık siteleri, LiveJournal gibi kullanıcıların birbirlerinin tuttuğu günlükleri görebildiği siteler, Korelilerin sanal dünyalarının sitesi olan Cyworld, İsveçli web topluluklarının buluşma yeri olan LunarStorm gibi siteler, sosyal iletişimin sağlandığı platformlar haline gelmişlerdir. Sosyal ağ sitelerinin bir sonraki dönemi ise 2001 yılında hizmete giren ve kullanıcıların sanal ortamda iş bağlantılarını düzenleyen Ryze.com’la başlamıştır. İki yıl içinde bu sitenin yapısıyla benzerlikler gösteren Tribe.net, LinkedIn, Friendster gibi ağlar da söz konusu yapıya dahil olmuştur.²⁹⁸

Bu sitelerin yanı sıra 2002 yılında Fotolog ve Skyblog; 2003 yılında Couchsurfing, Open BC/Xing, MySpace, Last.FM, Hi5, Orkut, Dogster; 2004 yılında Flickr, Piczo, Mixi, Facebook (sadece Harvard Üniversitesi’nde kullanılıyordu), Multiply, aSmallWorld, Dodgeball, Care2, Catster, Hyves; 2005 yılında Yahoo!360, Youtube, Xanga, Cyworld, Bebo, Facebook (lise networkleri), AsianAvenue, BlackPlanet (yeniden hizmete girdi), 2006 yılında QQ, Facebook (yalnızca kurumsal ağlara açık), Windows Live Spaces, Cyworld, Twitter, MyChurch, Facebook da (herkese açık) sosyal ağ sitelerinin günümüze ulaşan halkalarını oluşturmuşlardır.²⁹⁹ Sosyal ağ siteleri zaman içerisinde İnternet ortamında en hızlı büyüyen oluşumlar içinde yerlerini almışlardır. Morgan Stanley’in 2008 yılında İnternet kullanımındaki eğilimler üzerine açıkladığı istatistikler, en çok ziyaret edilen 10 web sitesinin altısının sosyal ağ sitelerinden oluştuğunu göstermektedir.³⁰⁰

Türkiye’de tasarlanmış sosyal ağ siteleri değerlendirildiğinde dünyadaki örnekleriyle benzer gelişkinliğe ve özelliğe sahip oldukları görülmektedir. Türkiye’deki sosyal ağ sitelerine Mynet ve Yonja örnek olarak gösterilebilir. 2003 yılı sonlarında kurulduğu dönemde popüler arkadaşlık sitelerinden bire haline gelen Yonja’da profil oluşturmak için kişilerin sitedeki “Katıl” linkine tıklayarak kendisinden istenen bilgileri doldurması ve üye olacak kişilerin 18 yaşın üzerinde

---

²⁹⁸ Danah M.Boyd ve Nicole B.Ellison, “Social Network Sites: Definition, History and Scholarship”, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), article 11, (Çevrimiçi) <http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html>, 7 Nisan 2010.

²⁹⁹ Onat ve Alikılıç, a.g.m., s.1119.

³⁰⁰ Karabulut, a.g.e., s.162.

olması gerekmektedir. 4 milyonu aşkın üyesi olan sitede, kullanıcıların profillerine resim yüklemelerine ve profillerini zenginleştirmelerine olanak tanınmaktadır. Kullanıcılar profil oluşturduktan sonra Hotmail, Yahoo ve Gmail hesaplarında bulunan arkadaşlarına davetiye göndererek Yonja kullanıcısı diğer arkadaşlarını bulabilmektedirler.³⁰¹

1998 yılında kurulan Mynet ise Türkiye'nin ilk Türkçe portalıdır. Sektöre tarayıcı tabanlı, tek oyunculu flash oyunlar ile giren Mynet; Türkiye'nin en büyük İnternet portallarından biri durumundadır. Dünyanın en fazla ziyaret edilen 400 İnternet firması içinde yer alan sitenin 15 milyona yakın kullanıcısı bulunmaktadır. Site, Türkiye'deki İnternet kullanıcılarının tüm etkinliklerini kolay, etkin ve ekonomik şekilde gerçekleştirebilecekleri interaktif bir platform oluşturma misyonunu da benimsemiştir. Diğer toplumsal paylaşım ağları ile karşılaştırıldığında site, arkadaşlık edinmenin ötesinde kullanıcılarının haber okumasına, arama yapmasına, sohbet etmesine, video paylaşımında bulunmasına olanak tanıyan çok yönlülük özelliğine sahiptir.³⁰² TNS araştırma firmasının raporuna göre Türkiye, sosyal ağlarda geçirilen zaman sıralamasında Malezya ve Rusya'nın ardından dünya üçüncüsü durumdadır. Haftada ortalama 9 saatini Facebook, Twitter, FriendFeed, Netlog gibi sosyal ağlarda geçiren Malezyalıları 8.1 saat ile Rusya izlemektedir. Raporla, Türkiye'deki sosyal ağ kullanıcılarının ise haftada 7.7 saatlerini sosyal ağlara ayırdıkları belirtilmektedir. Araştırmadan çıkan başka bir ilginç sonuç da, dünyada İnterneti bir medya aracı olarak televizyon, radyo ve gazetelere tercih eden "çevrimiçi" kitlenin oranının dünya çapında yüzde 61 gibi bir rakama ulaşmış olmasıdır.³⁰³

Sosyal ağ ve video paylaşım siteleri son yıllarda pazarlama ve siyaset alanlarında da sıklıkla kullanılmaya başlamıştır. Blogların popüler hale gelmesiyle başlayan süreç diğer sosyal ağ sitelerine de yayılmıştır. Etkileşimli olma özelliğiyle

---

³⁰¹ Toprak v.d., a.g.e., s.33.

³⁰² Toprak v.d., a.g.e., ss.34-35.

³⁰³ "Milletçe Sosyal Ağlara Takıldık!", NTVMSNBC İnternet Sitesi, (Çevrimiçi) <http://www.ntvmsnbc.com/id/25143972/>, 22 Ekim 2010.

medyanın ve siyasi partilerin ilgisini çeken bu yapı, Myspace, Youtube, Facebook, Twitter gibi çeşitli uygulamalarda ete kemiğe bürünmektedir.

ABD Başkanı Barack Obama, seçim sürecinde İnterneti ve özellikle Web 2.0 ve sosyal medyayı en geniş şekilde kullanan başkan adayı olmuştur. Hatta çoğu insan onu “sosyal medya başkanı” olarak adlandırmaktadır. Obama’nın başarısının nedenlerinden biri olarak Web 2.0’ı yaygın bir şekilde kullanması ve bu ortamda uyguladığı iletişim stratejileri gösterilmektedir. Tüm adaylar İnternet’te yer almasına rağmen, Obama, sosyal ağda (Facebook, MySpace, LinkedIn gibi) geniş “arkadaş” topluluğu yaratarak ve en güçlü destekçi olan ağızdan-ağıza iletişim hareketiyle bunu başarmıştır. Sosyal ağ siteleri, seçmenlerden doğrudan finansal kaynak toplamayı artırarak Obama’ya yardımcı olmuştur. Obama ile o dönemde rakibi olan Hillary Clinton arasında sosyal ağ kullanıcılarına ulaşma oranları açısından büyük fark bulunmaktadır. MySpace’de Obama’nın arkadaş sayısı Clinton’dan yüzde 30, Facebook’ta ise 6 kat daha fazlaydı. Video paylaşım sitesi YouTube’ta da rakamlar değişmemektedir. Obama’nın videoları günde yaklaşık 45 milyon izleyici tarafından takip edilmiştir bu rakam Clinton’ı izleyen kişilerin neredeyse 4 katına denk gelmektedir.³⁰⁴

Sosyal ağ sitelerinin siyasi ve askeri alanda kullanımına bir başka örnek olarak, İsrail ordusunun Facebook ve Twitter’daki İsrail karşıtlarıyla savaşmak için yeni bir birim kuracağına ilişkin haberler gösterilebilir. Haaretz gazetesinin haberine göre, ordu bünyesinde bilgisayar ve yeni medya uzmanlarından kurulu bir birim, İnternet’teki sosyal ağlar aracılığıyla uluslararası topluma ulaşmaya odaklanacak ve İsrail’in internette tanıtılmasına öncülük etmeyi amaçlayacaktır. İsrail ordusu, İnternet alanındaki çalışmalarına Gazze’deki “Dökme Kurşun” operasyonu sırasında başlamıştır. Gazze’deki savaş sırasında İsrail ordusu, operasyondan görüntüleri video

---

³⁰⁴ “Business Breakfast: Marketing and Communications In 21st Century - Major Trends”, **Fleishman-Hillard International Communications**, (Çevrimiçi) http://www.fleishman.cz/digital/political_marketing.php, 10 Nisan 2010.

paylaşım sitesi Youtube'a yükleyerek, İsrail askerlerinin sivilleri hedef almadığını iddia eden videolarla kamuoyu oluşturmayı amaçlamıştır.³⁰⁵

Bu kadar sosyal ağ sitesi bulunmasına karşın yoğun olarak kullanıldığı için popüler hale gelen belli başlı siteler arasında Facebook, Twitter, Friendfeed ön sıralarda yer almaktadır. 2004 yılında temelleri atılan Facebook'un aktif kullanıcı sayısı 7 yıl içinde 300 milyona yaklaşmıştır. Bundan iki yıl sonra kurulan Twitter da İnternet kullanıcılarının "o an" ne yaptıklarını paylaştığı bir ortamdan, haber değeri taşıyan olayların "anlık" olarak sunulduğu bir platforma dönüşmüştür. Söz konusu siteler geleneksel haber akışı yapısına alternatif oluşturmaya başladıklarından incelenmeleri zorunlu bir hale gelmektedir.

2.11.1. Facebook

Facebook, 2004 yılının şubat ayında Mark Zuckerberg, Dustin Moskovitz ve Chris Hughes tarafından yalnızca Harvard Üniversitesi öğrencilerinin kullanımı için hazırlanan bir site olarak kurulmuştur. Çok kısa bir süre içinde üniversitedeki ".edu" uzantılı mail adresine sahip tüm öğrencilerin siteyi kullanmasıyla yaygınlaşmaya başlamıştır. 2005 ve 2006 yıllarının sonbahar dönemi arasında geçen 1 yıl içinde öncelikle üniversite ağları, daha sonra iş ağları içinde kullanılmaya başlayan Facebook, kısa süre içinde tüm İnternet kullanıcılarına ulaşmayı başarmıştır. ComScore şirketinin İnternet siteleri üzerinde yaptığı sıralamaya göre Facebook, 2008 yılı ocak ayı itibariyle 34 milyon tekil ziyaretçisiyle Amerika'da en çok ziyaret edilen 16'ncı site konumuna yükselmiştir. Facebook, aynı yılın mart ayı itibariyle sitelerinde günlük ortalama 20 dakika harcayan ve yarıdan fazlası gün içinde siteye yeniden giriş yapan 67 milyon aktif kullanıcısının bulunduğunu açıklamıştır.³⁰⁶

³⁰⁵ "İsrail Ordusuna Facebook Birimi Geliyor", NTVMSNBC İnternet Sitesi, (Çevrimiçi) <http://www.ntvmsnbc.com/id/25027060/>, 2 Aralık 2009.

³⁰⁶ Sebastián Valenzuela, Namsu Park ve Kerk F.Kee, "Lessons from Facebook: The Effect of Social Network Sites on College Students' Social Capital", '9 th International Symposium on Online Journalism'de Sunulan Bildiri, (Çevrimiçi) <http://online.journalism.utexas.edu/2008/papers/Valenzuela.pdf>, 7 Nisan 2010.

Facebook'un 200 milyondan fazla aktif kullanıcısı vardır. Kullanıcılarının yarısından fazlası üniversite dışında bulunan sitede, ortalama bir kullanıcının profilinde yaklaşık 120 arkadaşı bulunmaktadır. Dünya çapında her gün Facebook'ta 3 milyar dakikadan fazla zaman geçirilmektedir. 18 milyonun üzerinde kullanıcı her gün en az bir kez statüsünü güncellemektedir. Her ay siteye 8 milyonun üzerinde fotoğraf, 7 milyonun üzerinde video yüklenerek 28 milyonun üzerinde içerik (web linkleri, not, fotoğraf, blog-post) paylaşılmaktadır. Sitede 25 milyonun üzerinde aktif kullanıcının oluşturduğu gruplar bulunmaktadır.³⁰⁷

Facebook'ta; kullanıcıların cinsiyet, ırk, renk, boy, kilo ve tüm diğer fiziksel özellikleriyle kıyafet, takı gibi dış görünüşlerini, diğer kullanıcılara ilk anda ifade etmek üzere profil fotoğrafları bulunmaktadır. Basit profil seçeneklerinde cinsiyet, doğum günü, siyasi görüş ve dini inançlar bulunmaktadır. Bunlar dışında iletişim ve adres bilgileri, ilişki durumu, kişisel ilgi alanları, eğitim ve iş durumu gibi seçenekler de yer almaktadır. Fakat tüm bunların ötesinde kullanıcıların profil sayfalarında asıl yer tutanlar diğer uygulamalardır. Facebook uygulamaları kategorize edilecek olursa; biri kullanıcıların birbirlerine hediye, selam, mesaj, dürtme, link, görsel gibi şeyler göndermeleri, isim takmaları, birbirlerini kategorize etmelerini sağlarken, diğeri benliklerini ifade etmeleri için yaratılmış uygulamalardır. Bunların dışında oyunlar ve diğer sitelerden veri aktaranlar da önemli yer tutmaktadır. Facebook kullanıcıları kişisel bilgi ve arkadaş listesini içeren kişiselleştirilmiş bir profil sayfası kullanmaktadırlar. Kullanıcılar diğerlerine mesaj gönderebildiği gibi, tartışma ya da güncel gruplara katılıp fotoğraf paylaşarak herkese açık mesaj gönderebilmektedirler.³⁰⁸

Facebook'un CEO'su Randi Zuckerberg, insanların önemli ve anlık gelişen olayları ciddi haber kaynaklarından alma alışkanlığı bulunmasına karşın, pazarın aşırı doygunluk noktasına ulaştığını söylemektedir. Zuckerberg, bu nedenle Facebook gibi sitelerde arkadaş grupları arasında paylaşılan içeriğin söz konusu

³⁰⁷ Toprak v.d., a.g.e., s.37.

³⁰⁸ Ebru Çetin, "Sosyal İletişim Ağları ve Gençlik: Facebook Örneği", Süleyman Demirel Üniversitesi Uluslararası Davraz Kongresi Bildiri Kitabı, (Çevrimiçi) <http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/bilim/bilim15.pdf>, 5 Nisan 2010.

haberlerin süzgeçten geçirilmesine yardımcı olduğunu ifade etmektedir. Gazetecilerin, haber ve yayın kuruluşlarının Facebook üzerindeki varlıklarına önem verdiklerine dikkat çeken Zuckerberg, “Gazeteciler, Facebook kullanıcılarını listelerine alarak, oluşturdukları içeriklerin pazarlanması ve paylaşılmasını sağlamakta böylece güvenilir haber ve enformasyonun yayılması için etkili bir yöntem kullanmaktadırlar” diye konuşmaktadır. Facebook, Amerikan başkanlık seçimleri öncesinde ABC televizyonuyla birlikte çalışmalar da yapmıştır. Kendi sayfası üzerinden kullanıcılara ABC News’in içeriğinden yararlanma imkanı getiren Facebook, seçim kampanyasını izleyen muhabirler için özel sayfalar hazırlamıştır. Böylece kullanıcılar seçimlere ilişkin görüşlerini, açılan her tartışma ortamı üzerinden etkileşimli olarak ortaya koyabilmişlerdir. Zuckerberg, “Facebook’un Sosyal Araçları”nın bu kuruluşların İnternet sayfalarında yer almasını sağladıklarını, “Facebook Connect” olarak adlandırılan sistemle medya organizasyonlarına kendi siteleri üzerinden içerik aktarmalarına izin verdiklerini söylemektedir.³⁰⁹

Günümüzde “Facebook” adresi olmayan gazete, televizyon kanalı neredeyse yok gibidir. Bu medya araçlarındaki haberleri okuyanlar üye oldukları sosyal ağ siteleri üzerinden diledikleri haber, fotoğraf ya da videoyu paylaşabilmektedir. Haberlerin yan tarafında sosyal ağ sitelerinin adreslerinin yer aldığı linkler okuyucunun işini daha da kolaylaştırmaktadır. Ayrıca medya kuruluşları Facebook adreslerine gün içinde son dakika yaşanan gelişmelere ilişkin haberler eklemektedirler. Facebook’un ardından 140 karakterli mesajlaşma sistemi olarak kurulan Twitter, kullanıcıların “civıldaştıkları” yeni platform haline gelmiştir.

2.11.2. Twitter

Twitter, genel olarak dünyadaki tüm İnternet kullanıcılarının o an için ne yaptıklarını gerçek zamanlı olarak paylaştıkları bir enformasyon ağı olarak

---

³⁰⁹ Rory O’Connor, “Facebook and Twitter Are Reshaping Journalism As We Know It”, (Çevrimiçi) http://www.alternet.org/mediaculture/121211/facebook_and_twitter_are_reshaping_journalism_as_we_know_it/, 4 Nisan 2010.

tanımlanmaktadır.³¹⁰ 2006 yılında kurulan, kısa mesaj şeklinde içeriklerin paylaşıldığı Twitter bir “microblogging” sitesi olarak da kabul edilmektedir. Tabii ki bu sosyal iletişim ağının üstlendiği işlev yalnızca bu özelliğiyle sınırlı kalmamaktadır. Twitter, bazı toplumsal hareketlerin organize edilmesinde, anlık gelişen olayların haber ajanslarından önce dünya kamuoyuna duyurulmasında ve siyasi liderlerin seçim kampanyalarının yürütülmesinde önemli bir mecra rolünü üstlenmiştir.

Moldova’da seçimleri kazanıp üçüncü dönem iktidarına başlayan ve komünist yönetime karşı ayaklanan binlerce anti-komünist, “İnternet’in SMS”i olarak da anılan twitter’la haberleşerek isyanı yönlendirmişler ve kısa sürede parlamento ile devlet başkanlığı önünde toplanmışlardır.³¹¹ Ayrıca İsrail Dışişleri Bakanlığı’nın Gazze Şeridi’ne düzenlenen operasyon konusunda gazetecilerin sorularını twitter aracılığıyla toplaması bu sosyal iletişim ağının kullanımındaki örnekler arasında yer almaktadır. ABD Başkanı Barack Obama, seçim kampanyasında twitter’den seçmenlere sürekli bilgi vermiş, öğrencilerin kendisine gönderdiği soruları cevapladığı bir basın toplantısı bile düzenlemiştir. Özellikle haber ajanslarının üstlendiği anlık yaşanan gelişmelerin kamuoyuna duyurulması işlevi, bu sosyal ağ sitesini kullanan “yurttaş gazetecileri”yle değişime uğramaya başlamıştır. Hindistan’ın Bombay kentinde 2008 yılının kasım ayında düzenlenen saldırıda rehinelere bazıları twitter sayfalarından içinde buldukları durumu anlık olarak yakınlarına, dolayısıyla dünyaya duyurmayı başarmışlardır.³¹² Bu saldırılarda kendini kilitletiği otel banyosunda kaldığı 43 saat içinde İnternet’e bağlanan avukat Yasemin Erden, facebook sayfasına girerek o anda başından geçenleri eşzamanlı olarak bildirmiş ve olaya ilişkin önemli bir haber kaynağı konumuna yükselmiştir. Yine Çin’de yaşanan büyük depreme ilişkin haber, uluslararası haber ajanslarından önce Twitter sitesinde yayınlanarak bağımsız ama yaptığı şeyi ciddiye alan habercilerin ortaya çıktığının bir kanıtı olarak görülebilir.³¹³

³¹⁰ Twitter İnternet Sitesi, (Çevrimiçi) <http://twitter.com/about>, 6 Nisan 2010.

³¹¹ “Moldova’da ‘Twitter’ isyanı”, *Milliyet Gazetesi*, 9 Nisan 2009, s.18.

³¹² “Twitter Artık Ayaklanma Bile Başlatıyor”, *Milliyet Pazar*, 12 Nisan 2009, s.2.

³¹³ Selin Özavcı, “Hayatımdan Canlı Yayın”, *Akşam Gazetesi Pazar Eki*, 7 Aralık 2008, s.5.

Twitter'ı, "dünyanın gerçek zamanlı gazetesi" olarak tanımlayanlar da bulunmaktadır. 2009 yılının ocak ayında US Airways Havayolları'na ait yolcu uçağının Hudson Nehri'ne düşüşüne ilişkin ilk fotoğraf ve yorumlar, olayın gerçekleştiği yerin yakınlarından geçen bir feribotun yolcusu tarafından kendi twitter sayfası üzerinden verilmiştir.³¹⁴

Sky Türk Haber Editörü Musa Özüğurlu da bu tür sitelerin amatör telsizciliğin yeni versiyonu olarak görülebileceğini düşünmektedir. Kullanıcıların yaşadıklarını dünyaya duyurma isteğinin yeni bir gelişme olmadığını söyleyen Özüğurlu, "Yeni olan bu işin artık fotoğraf ve görüntü ile anında milyonlarca kişiye ulaştırılabilmesi. Bu sistemin haberciliğin 5N 1K ilkesini yerine getiremeyeceği ortada ancak dikkat çekebilmesi açısından yararlı. Sanal ortamdaki bu haberler güvenilir çünkü sağlaması hemen yapılabilir" diye konuşmaktadır.³¹⁵

"Tweet" adı verilen Twitter'daki mesajlar 140 karakterden uzun olamamaktadır. Türkçe karşılığı "ötüşmek", "cıvıldaşmak" anlamına gelen "Twitter"; facebook'un ardından kullanıcıların ortak beğenilerini, verdikleri kararları kısa mesaj formatında paylaşıkları bir ortam haline dönmüştür. Kullanıcıların bir kısmı tarafından dedikodu ve lüzumsuz bir bilgi aracı olarak görülen twitter, geleneksel habercilik anlayışının değişmesine de katkıda bulunmaktadır.

Bu sosyal ağ sitesinin kurucularından Biz Stone da 4.4 milyar cep telefonu sahibi ve 1.5 milyar İnternet kullanıcısının bulunduğu bir dünyada markaların kontrolünün müşterilere geçtiğini söylemektedir. İran'daki seçimler sırasında Twitter kullanıcılarının gündemi belirlediklerini hatırlatan Stone, bu ağın gazetelere alternatif bir platform oluşturduğunu belirtmektedir.³¹⁶ Stone, Twitter'ın iletişime yönelik organik bir yaklaşım fikrinden doğduğunu, gündelik sohbetlerde rahatlıkla kullanılan mesajların sitede yer aldığını hatırlatmaktadır. Haber uygulamalarının gösterdiği başarının kendileri için sürpriz olduğunu vurgulayan Biz Stone, California'da

³¹⁴ Tim O'Reilly, Sarah Milstein, *The Twitter Book*, Sebastopol, O'Reilly Media, 2009, s.13.

³¹⁵ Özavcı, a.g.m., s.5.

³¹⁶ Fatoş Karahasan, "Twitter'in Kurucusu: Ben Havalı Şeylerden Anlamam", *Milliyet Gazetesi*, 28 Haziran 2009, s.9.

meydana gelen depreme ilişkin ilk haberin Associated Press (AP) haber ajansından yaklaşık 9 dakika önce siteleri üzerinden verildiğini belirtmektedir. New York Times, CNN ve birçok medya kuruluşunun enformasyona ulaşma ve haber için konu bulmak amacıyla Twitter kullanmaya başladığını söyleyen Stone, Reuters haber ajansının da toplumdaki eğilimleri algılayabilmek için kendilerinden yararlandığını, Application Programming Interface-Uygulama Programlama Arayüzü (API) hizmetlerinde Reuters Lab çalışanlarına yardımda bulduklarını, destek verdiklerini sözlerine eklemektedir.³¹⁷

Twitter, takip edilen kişilerin ve yayınların son durumu hakkında hızlı bilgi alışverişine de olanak sağladığından son bir yıldır dünya medyasında bu sosyal ağın haberciliği nasıl etkileyeceği tartışılmaktadır. Twitter listeleriyle kullanıcılar kendi seçtikleri son dakika haberleri, özel haber ve çok bilinmeyen kaynakları gruplayıp takip edebilmektedirler. Kullanıcılar gizlilik ibaresi koymazlarsa haber peşinde koşan gazeteciler dahil herkes paylaşılan içeriği görebilmektedir. Berlin Duvarı'nın yıkılışının 20'nci yıldönümünün kutlandığı 2009 yılında, Sınır Tanımayan Gazeteciler'in oluşturduğu "Berlin Twitter Duvarı"nda duvarın yıkılışına ilişkin düşünceler paylaşılmıştır.³¹⁸

Görüldüğü üzere Twitter gibi ağ siteleri, uluslararası haber ajanslarının hızlı ve doğru haber sunma anlayışına alternatif oluşturabilmektedir. Elbette haber ajanslarının ve anaakım medyayı temsil eden gazete ve televizyonların muhabirleri "gerçeğe" ulaşmak için birçok haber kaynağıyla görüşerek elde ettikleri bilgileri doğrulatmaktadırlar. Bu noktada sosyal ağ sitelerinde hesabı bulunan, "amatör ruhlu gazeteciler" olarak tanımlayabileceğimiz kullanıcılar özellikle anlık gelişen olaylara ait içeriğin oluşturulması ve aktarılmasında önemli katkılarda bulunmaktadır. Bundan sonraki aşamada, profesyonel muhabirlerin İnternet mecrasına aktarılan bu içerikleri haber formatına dönüştürerek doğrulatmaları kamuoyunun doğru bilgilendirilebilmesi açısından başvurulması gereken yol olmalıdır.

---

³¹⁷ O'Connor, a.g.m.

³¹⁸ Mehveş Evin, "Dedikodu Aracı Twitter Dünya Medyasını Sallıyor", *Milliyet Gazetesi Cadde Eki*, 13 Kasım 2009, s.5.

2.11.3. FriendFeed

FriendFeed, kullanıcıların arkadaşlarıyla çevrimiçi bilgi edinerek görüş paylaşımında bulunabildiği, eğlenceli ve etkileşimli bir yol sunan sosyal ağ sitelerinden biridir. Site üzerindeki kullanıcılar, paylaşılmış öğeler etrafında sohbet başlatmakta ve arkadaşlarının paylaştığı içeriğe ilişkin beğenilerini ortaya koyabilmektedirler. Paylaşılan bir bilginin akışına katkı sağlanabilen FriendFeed'e; e-posta hesabından, telefonla ya da Facebook üzerinden ulaşılabilir. FriendFeed sitesindeki içerik, kullanıcılar tarafından kendi web sitelerinde, bloglarında ve Twitter sayfalarında yayınlanabilmektedir.³¹⁹

2007 yılının ekim ayında kurulan FriendFeed, gerçek zamanlı bir haberleşme ve paylaşım sitesidir. Kullanıcıların, İnternet'te üye oldukları bloglar, arkadaşlık, fotoğraf ve imleme siteleri gibi pek çok kaynaktaki aktivitelerini arkadaşlarıyla paylaşmaları ve yorumlamalarını sağlayan "yeni nesil sosyal ağ" olarak da tanımlanmaktadır. FriendFeed, İnternet'teki içeriğin daha anlamlı ve kullanışlı hale getirilmesini amaçlamaktadır.³²⁰ 2009 yılında Facebook tarafından satın alınan FriendFeed'in kurucularından Bred Taylor, "11 saatte anlaştık. Potansiyelimizi Facebook'un 250 milyon kullanıcıasına yansıtmak için sabırsızlanıyoruz" ifadesini kullanmıştır. Sitenin dört kurucusu Bred Taylor, Paul Buchheit, Jim Norris ve Sanjeev Singh'in, Facebook üretim ekiplerinde yönetici pozisyonlar üstleneceği açıklanmıştır. FriendFeed'i satın almasıyla "gerçek zamanlı" arama alanında önemli bir güç elde eden Facebook'un "geniş zamanlı" aramanın lideri Google için ciddi bir rakip haline geldiği görüşü savunulmaktadır.³²¹

Facebook ve Twitter'ın yıllar içinde gerisine düşen FriendFeed, Türkiye'den bağlanan kullanıcılar sayesinde trafik sıralamasındaki yerini korumaktadır. Teknoloji haber sitesi TechCrunch'ın haberine göre, son yıllarda trafiği hızla azalan ve genellikle iş çevresi olmak üzere dar bir kullanıcı kitlesine hitap etmeye başlayan

³¹⁹ FriendFeed Sitesi, (Çevrimiçi) <http://friendfeed.com/about/>, 11 Nisan 2010.

³²⁰ Wikipedia Sitesi, (Çevrimiçi) <http://tr.wikipedia.org/wiki/FriendFeed>, 12 Nisan 2010.

³²¹ "Facebook FriendFeed'i Satın Aldı", NTVMSNBC İnternet Sitesi, (Çevrimiçi) <http://www.ntvmsnbc.com/id/24990755/>, 9 Şubat 2010.

FriendFeed'in düşüşü son bir yıl içinde şaşırtıcı şekilde yavaşlamıştı. Haberde, site fonksiyonlarında önemli bir güncelleme olmamasına karşın yaşanan bu gelişmede Türkiye'den bağlanan üyelerin sayısının ve trafiğinin artmasının etkili olduğu ifade edilmektedir. FriendFeed'in kurucularından ve halen Facebook'un teknolojilerden sorumlu genel müdür yardımcılığını yapan Bred Taylor, tüm kullanıcılar içinde Türkiye'nin hatırı sayılır bir farkla ilk sırada bulunduğunu söylemektedir.³²²

2.11.4. Friendster

Friendster, dünya çapında 110 milyondan fazla üyesi bulunan 2002 yılında kurulan küresel online sosyal ağ sitelerinden biridir. Kullanıcıların arkadaşlarıyla iletişimlerini devam ettirmelerine yardımcı olmaya odaklanan site, aynı zamanda yeni arkadaşlar keşfetmenin de bir aracı olmayı amaçlamaktadır. Yetişkinler ve 18 yaşın üzerindeki kullanıcılar; arkadaşları, aileleri, okul, sosyal gruplar, etkinlikler ve ortak ilgi alanlarıyla bağlantılar kurabilmek amacıyla Friendster'ı seçmektedir. Kolay kullanım sağlayan etkileşimli bir ortam sunan siteye İnternet bağlantısına sahip mobil araçlar aracılığıyla da ulaşılabilir.³²³ Kullanıcılar diğer üyelerle kendi profilleri üzerinden video, fotoğraf, mesaj ve yorum paylaşımında bulunabilmektedirler.

Küresel olarak ayda 61 milyonun üzerinde tekil ziyaretçisi bulunan site, web trafiğinde söz sahibi olan 200 küresel web sayfası arasında yer almaktadır. Friendster ziyaretçi trafiğinin yüzde 90'ından fazlası Asya ülkelerinden gelmektedir. Alexa'ya göre 7 Mayıs 2009 tarihi itibariyle siteye erişim sağlayan ilk 10 ülke arasında Filipinler, Endonezya, Malezya, Güney Kore, ABD, Singapur, Çin, Japonya, Suudi Arabistan ve Hindistan yer almaktadır. 2007 yılında Friendster; sanatçıların, ünlülerin, modellerin, müzisyenlerin ve kurumların da yer aldığı "Fan Profiles" sayfasını hizmete sunmuştur. Bu sayfaya site kullanıcısı olmayan kullanıcılar Google, Yahoo! ve MSN arama motorları aracılığıyla ulaşabilmektedir. Friendster üzerinde Fan Profiles'la bağlantı kuran 40 milyonun üzerinde hayran kitlesi

³²² "FriendFeed'i Türkler Diriltti", NTVMSNBC İnternet Sitesi, (Çevrimiçi)

<http://www.ntvmsnbc.com/id/25167180/>, 3 Ocak 2011.

³²³ Friendster İnternet Sitesi, (Çevrimiçi) <http://www.friendster.com/info/index.php>, 10 Nisan 2010.

bulunmaktadır. İngilizce'yle birlikte toplam 11 dilde hizmet veren Friendster'ı dünyadaki İnternet kullanıcılarının yüzde 70'inden fazlası kullanmaktadır.³²⁴

2.11.5. Diğer Popüler Sosyal Ağ Siteleri

İnternet kullanıcıları tarafından bilgi, haber, fotoğraf, video paylaşımı gibi farklı amaçlarla kullanılan birçok sosyal ağ sitesi varlığını sürdürmektedir. Bununla birlikte kullanıcıların önemli çoğunluğunun yararlandığı, bir diğer deyişle popüler hale gelen sitelerden de bahsetmek gerekmektedir. Bu site yapılarından birini de “wiki”ler oluşturmaktadır.

Wikiler, “okunabilir ve yazılabilir web” sürecinde sıradan kullanıcıların, wikiyle hazırlanmış web sayfalarında doğrudan içerik değişikliği yapmalarını sağlayan yazılımları ifade etmektedir. Wiki yazılımıyla hazırlanmış bir web sayfasında ziyaretçiler içeriğe yeni şeyler ekleyerek, düzenleme yapabilmekte veya silebilmektedirler. İlk wiki sitesi 1995 yılında Ward Cunningham tarafından oluşturulmuştur. Wiki, yazılım modelleri hakkında ortak düşüncelere sahip programcılar arasında işbirliği sağlayacak bir çözüm ararken ortaya çıkmıştır. İletişim sürecinin kaydının tutulduğu bir yapıyı bünyesinde barındıran wiki yazılımları yapılan her değişikliği kaydetmektedir. Bu yolla kullanıcılar yapılan her türlü değişikliği ayrıntılı olarak görebilmektedirler. Özet olarak wiki siteleri aynı konu üzerinde çalışan bireylerin, fikirlerini paylaşmak, işbölümünde üzerine düşenlerle ilgili gelişmeleri aktarmak ve projeyi sonuçlandırmak için bir araya geldikleri sistemleri ifade etmektedir.³²⁵

İnternet'teki en popüler wiki uygulaması “Özgür Ansiklopedi” sloganını kullanan “Wikipedia” olmuştur. Adını, “Wiki” ve “ansiklopedi” kelimelerinin birleştirilmesinden alan site 2001 yılında kurulmuştur. Maddeleri tamamen kullanıcılar tarafından yazılan site, günümüzde başvuru en yaygın online bilgi kaynaklarından biri haline gelmiştir. Wikipedia, İnternet üzerinde wiki yazılımı ile

³²⁴ Wikipedia İnternet Sitesi, (Çevrimiçi) <http://en.wikipedia.org/wiki/Friendster>, 10 Nisan 2010.

³²⁵ Karabulut, a.g.e., s.164.

oluşturulan tek bilgi kaynağı değildir. Yemek, seyahat, eğitim gibi farklı konuları içeren wiki siteleri bulunmaktadır. Wikitravel, Wiktionary, Wikibooks, Wikisource, Wikiversity, İnternet kullanıcılarının yararlandığı wikiler arasında yer almaktadır.³²⁶ Dünyanın ilk online ansiklopedisi olan Wikipedia, 2011 yılında 10'uncu yaşına girmiştir. Dünyanın dört bir yanına 270 ayrı dilde ansiklopedik bilgi sağlayan sitenin kurucusu Jimmy Wales, ikinci on yılda gelişmekte olan ülkelerde de varlıklarını artırarak bilgiyi tüm dünyaya ulaştıracaklarını söylemektedir. Bu amaçla site ABD'den sonra ilk ofisini Hindistan'da açmayı kararlaştırmıştır. Bilgi girişini gönüllü editörlerin yaptığı sitede daha deneyimli gönüllüler diğerlerinin yazılarını anında kontrol etmektedir. Ayda 410 milyon kişinin ziyaret ettiği Wikipedia'da sadece İngilizce yazılmış 17 milyon makale yer almaktadır. Günde bin 100 yeni makale girişinin yapıldığı sitenin maaşlı 50, gönüllü 100 bin çalışanı bulunmaktadır.³²⁷

Kullanıcıların İnternet'in değişik yerlerinden haberler topladığı ve anasayfada gösterilecek haberlerin kullanıcıların oylarıyla belirlendiği, işbirliği üzerine kurulu haber sitesi olan Digg, 2005 yılında Kevin Rose tarafından kurulmuştur. 25 milyondan fazla kullanıcıya ulaşan Digg, haberleri değerlendirme konusunda halka yetki vermesi açısından devrim niteliğinde bir adım atmıştır. Rose, haberlerin İnternet kullanıcıları tarafından hep birlikte değerlendirilmesine imkan tanımıştır. Bununla yetinmeyen Rose, kendi video ağı olan Revision3'ü kurarak buradaki ilk şovu olan "Diggnation"ı başlatmıştır. Arkadaşıyla birlikte 30 dakikadan fazla favori haberler hakkında aralıksız konuşan Rose'un programı, her hafta 250 bin seyirciyi kendisine çekmektedir.³²⁸

Çalışmada sözü edilen sosyal ağ sitelerinin çoğu, çoklu ortam içeriklerini bünyesinde barındıran, dileyen kullanıcının istediği zaman ulaşabildiği bir yapıda bulunmaktadır. Anaakım medya kuruluşlarının izledikleri yayın politikaları nedeniyle veya haber atladıkları için kullanmadıkları birçok gelişme bu sitelerde yer

³²⁶ Karabulut, a.g.e., ss.165-166.

³²⁷ "Wikipedia 10 Yaşında!", Milliyet Gazetesi, 14 Ocak 2011, s.6.

³²⁸ Jeff Jarvis, Google Olsa Ne Yapardı?, Çev. Gökçe İnan, İstanbul, MediaCat Kitapları, 2010, ss.174-175.

bulmaktadır. Web 2.0 teknolojisiyle birlikte kullanıcının yalnızca içeriği tüketen değil, içerik üretimini sağlayan ve bunu etkileşimli ortamda paylaşan bir niteliğe bürünmesi, sosyal ağ siteleri üzerinden haber üretiminin gerçekleştirilmesinde dönüm noktası olmuştur. Bu nedenle çalışmada, örnek olay çerçevesinde seçilen gazetelerin basılı nüshaları ve İnternet sitelerinin yanı sıra sosyal ağ sitelerinde hesap sahibi olma özelliği de incelenmiştir.

3. İSRAİL'İN KURULUŞ AŞAMALARI, ORTADOĞU BARIŞ SÜRECİ VE İSRAİL'İN GAZZE ŞERİDİ'NE DÜZENLEDİĞİ “DÖKME KURŞUN” OPERASYONU

İsrail'in Gazze Şeridi'ne düzenlediği “Dökme Kurşun” operasyonuna ilişkin haberlerin içerik analizine geçilmeden önce Ortadoğu'nun dünya coğrafyasındaki jeopolitik önemi ve taraflar arasındaki ilişkilerin tarihsel sürecinin ele alınması gerekmektedir. Çalışmanın bu bölümünde, İsrail devletinin kuruluş temellerinin atıldığı, siyonizmin ortaya çıktığı dönemden günümüzdeki İsrail-Filistin ilişkilerine kadar olan sürecin özeti sunulmuştur.

3.1. Ortadoğu ve Jeopolitik Önemi

Ortadoğu ifadesi bir coğrafi bölge olarak İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Anglo-Sakson coğrafyacıları tarafından ortaya atılmıştır. Fırat Nehri Vadisi hattı ile Seylan-Burma hattı arasındaki topraklar “Ortadoğu” olarak tanımlanmıştır. Bu nitelmeden yola çıkarak Fırat Nehri'nden önde kalan topraklar “Yakındoğu”, Seylan-Burma hattının ötesi ise “Uzakdoğu” olarak belirlenmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nda İngilizler; Doğu Akdeniz, Arabistan ve İran'daki çıkarlarını korumak amacıyla silahlı kuvvetlerinin bir bölümünü “Ortadoğu Komutanlığı” adı altında toplayarak bu kuvvetin karargahını Mısır'a yerleştirmişlerdir. Bu gelişmeyle beraber “Ortadoğu” tanımlaması yerleşik olarak kullanılmaya başlamıştır. Bölgenin jeopolitik önemini dikkate alarak yapılan tanımlamalar da bulunmaktadır. Ortadoğu'yu stratejik açıdan önemli yapan faktörlerden en önemlisi, bu coğrafyanın Avrupa, Asya ve Afrika gibi üç kıtanın buluşma noktasında yer almasıdır. Bölgenin, dünya petrol rezervinin önemli bir kısmının bulunduğu ve ulaştırma yolları açısından İstanbul, Çanakkale, Babülmendep Boğazları ile Süveyş Kanalı gibi kritik geçiş yollarının yer aldığı bir konumda bulunması diğer önemli faktörler arasındadır. Ayrıca Hint Okyanusu ve Atlas Okyanusu gibi doğu ve batıdaki iki büyük deniz, Akdeniz üzerinden bölgeye bağlanmaktadır.³²⁹

³²⁹ Muzaffer Erendil, *İsrail-Arap Harpleri ve Bu Harplerden Alınacak Dersler*, Ankara, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, 1979, s.2.

Mitolojik imgelerin Tanrı kelamına aktığı kutsal kitaplarda da 100 bin yıllık geçmişe dayalı köy yerleşimlerinin “Altın Çağ” vurgusu bu topraklardan başlatılmaktadır. Uygarlık adına ortaya konulan tarihi miras Ortadoğu bölgesinde oluşturulmuştur. Dünyanın en eski uygarlıklarından Sümerler, Dicle ve Fırat ırmaklarının aşağı kıvrımlarından Basra Körfezi’ne kadar uzanan verimli topraklarda doğmuştur. Günümüzde Ortadoğu terimi Doğu Akdeniz’e kıyısı olan ülkeleri, Türkiye’yi, ‘verimli hilal’ olarak adlandırılan bölgedeki ülkeleri yani Suriye, Lübnan, İsrail, Ürdün ve Irak’ı; Mısır’ı, Arabistan yarımadasını, İran’ı ve Afganistan’ı içine almaktadır. Bölge; Libya’yı, Sudan’ı ve Hindistan Yarımadası ülkelerini kapsayacak şekilde de genişletilmektedir.³³⁰

The New York Times gazetesinde Jacop Heilbrunn ile Michael Lind’in birlikte yazdıkları “Üçüncü Amerikan İmparatorluğu” başlıklı makale ve bu yazı üzerinden yapılan yorumlar Ortadoğu’yu yeniden tanımlamaktadır. Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar Ortadoğu kavramı içine Orta Asya’yı da yerleştirmek gerektiğini söyleyen makale, “Üçüncü Dünya İmparatorluğu”nun alanının Orta Asya’dan başlayıp Kafkasya üzerinden Balkanlara uzanacağını ve Ortadoğu bölgesinin de bu eksen içinde yer alacağını öngörmektedir.³³¹ Bu düşünce, Amerika’nın bölgedeki enerji kaynaklarına sahip olma ve stratejik öneme sahip diğer bölgeler aracılığıyla egemenlik alanını genişletme amacını açık bir şekilde göstermektedir. İsrail ve Arap ülkeleri arasında yıllardır yaşanan anlaşmazlık ve çatışmaların tarihsel kökeninin bu bağlamda değerlendirilmesi gerekmektedir.

3.2. İsrail’in Kuruluş Temelleri ve Siyasal Siyonizmin Doğuşu

İsrail devletinin kuruluşunun temelini, binlerce yıldır farklı medeniyetlerin egemenliği altında yaşayan Yahudi topluluğunun “siyonizm” düşüncesini hayata geçirmek istemesi oluşturmaktadır. İlk kez Babil’de sürgüne uğrayan ve Roma İmparatorluğu döneminde dünyanın dört bir yanına dağılan diasporadaki Yahudiler, kendilerini vaat edilmiş topraklara götüreceğini inandıkları Mesih inancı ve devletin

³³⁰ Suat Parlar, *Ortadoğu Vaat Edilmiş Topraklar*, İstanbul, Bibliotek Yayınları, 1997, s.9.

³³¹ A.e., ss.292-293.

siyasal siyonizm tezi arasında kalmışlardır. 2.Dünya Savaşı yıllarında Nazilerin Yahudilere karşı giriştiği yok etme politikası, siyasal siyonizmin yükselişinde önemli rol oynamıştır. Siyasal siyonizmin ortaya çıkışında aynı zamanda o dönemde etkili olan milliyetçilik akımlarının da damga vurduğu ifade edilmektedir. Ömer Turan, bu akımın etkisinde kalan Yahudi ileri gelenlerinin, Museviliği dinin yanı sıra milliyeti oluşturan bir unsur olarak da değerlendirmeye başladıklarını söylemektedir.

19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa’da hızlanan söz konusu milliyetçilik hareketleri, her ülkede Yahudi aleyhtarlığını dolayısıyla anti-semitizmi de tahrik etmiştir. Her anti-semitik dalga diasporadaki milliyetçi çabaları sağlamlaştırmış ve Filistin’e göçü teşvik etmiştir.³³²

Siyasal siyonizmin ortaya çıkışında Rus Çarı Aleksandr’ın 1881 yılında öldürülmesi dönüm noktalarından biri olmuştur. Ruslar bu gelişmenin ardından Yahudi topluluklara şiddet uygulayarak onların Amerika ve Avrupa’ya aynı zamanda Filistin’e göç etmelerine neden olmuşlardır. Yahudi göçmenler 1882’de Caffa yakınlarında “Rishon-Lezion” adlı koloni kurmuşlar aynı yıl Rusya’da “Siyon Sevgisi” hareketi ortaya çıkmıştır. Bu hareket ilerleyen yıllarda Filistin’de “Yahudi Ziraatçı ve Esnafı Destekleme Derneği” adıyla resmen tanınmıştır ve Yahudi vatani fikrini ilk kez dile getiren Pinsker’in önderliğinde ilerlemiştir.³³³

Odessalı doktor Leo Pinsker, Yahudi sorununu ele aldığı “Kendi Kendini Azat” adlı kitabında siyasal siyonizmin tohumlarını atmıştır. Pinsker, sorunun çözümünü; “vaat edilmiş topraklarda milli hakimiyet esasına dayalı, uluslararası platformda diğer devletlerle eşit statüye sahip olacak bir Yahudi devletinde” görmüştür. Pinsker bu teorik planın yanı sıra Yahudi göçlerini organize etmek amacıyla kurulan Odessa merkezli şirketin de başına geçmiştir. Siyasal siyonizmin diğer fikir babalarından biri de Karl Marx’a yoldaşlık eden Musa Hess’tir. Hess, Yahudi devletini Marksist fikirlerin uygulandığı bir laboratuvar olarak

³³² Arsev Bektaş, “Ortadoğu’da Barışın Ayak Sesleri ve Filistin Sorununa Tarihsel Bir Bakış”, *Su Sorunu, Türkiye ve Ortadoğu*, Ed. Sabahattin Şen, İstanbul, Bağlam Yayınları, 1993, s.272.

³³³ Parlar, a.g.e., ss.301-302.

değerlendirmiştir. Ona göre toprağın malı bireyden daha çok toplumun malıdır. “Kültür Siyonistleri” olarak adlandırılan siyonistlerin kurucusu Achad Ha’am devlet kurma düşüncesinin Yahudi sorununun çözümünde yeterli olmayacağını savunurken, Yahudi edebiyatında “Siyon Aşıkları” olarak anılan grup kolonizasyonun önem taşıdığını düşünmekteydi.³³⁴ Yahudi sorununun çözümünün ancak İsrailoğulları’nın diğer uluslarla eşit bir statüye kavuşmasıyla gerçekleşebileceğini savunmuştur. Pinsker’e göre, Yahudiler tarih sahnesine çıktıkları topraklara döner ve orada milli egemenlik ilkesine dayalı bağımsız bir devlet kurarlarsa Yahudileri kınamak, aşağılamak için bir neden kalmayacaktı. Bu düşünceleri benimseyen Musevi toplulukları yerel dernekler kurmuşlardır. Rusya ve Doğu Avrupa’da hızla gelişen hareket, 1882-1883 yıllarında 12 cemiyet iken, 1889-1890 yıllarında 138 cemiyete ulaşmıştır. Filistin’de Avrupa ülkelerinden başlayan göç hareketinden önce de 16.yüzyılda İspanya Engizisyonu’ndan kaçan ve Osmanlı uyruğundaki Sefardim Musevileri’nden oluşan eski “Yishuv” adı verilen yerleşimler bulunmaktaydı. Baron Edmond de Rothschild bu yerleşimlerde yaşayan Musevi topluluklara milyonlarca sterlinlik yardım yaparak “Yishuv’un Babası” namını almıştır.³³⁵

“Siyon” kelimesi bir siyasal düşünce akımını simgeleyen deyim olarak modern anlamda ilk kez 19. yüzyılın son çeyreğinde bir Rus Yahudisi olan Nathan Birnbaum tarafından siyasal edebiyatta kullanılmıştır. Birnbaum çıkardığı “Kendi Kendine Kurtuluş” adlı derginin 1 Nisan 1890 tarihli sayısında, siyonizmi; Musevileri Filistin’e yerleştirmek amacını güden ve üyelerinin Yahudilerden oluştuğu bir siyasal parti örgütünün kurulması olarak tanımladığını söylemektedir. Terim zamanla Musevileri Filistin’de yerleştirme girişimlerinin tamamını kapsayacak bir anlam kazanmıştır. Siyonizm, Mim Kemal Öke tarafından “Yahudilerin Filistin’de bağımsız bir devlet şeklinde yerleşmesi ve orada Yahudiliğin tüm kurumlarıyla dirilmesini amaçlayan evrensel bir hareket” olarak tanımlanmıştır.³³⁶

³³⁴ Ömer Turan, *Tarihin Başladığı Nokta Ortadoğu*, İstanbul, Step Ajans, 2002, ss.147-148.

³³⁵ Mim Kemal Öke, *Siyonizmden Uygarlıklar Çatışmasına Filistin Sorunu*, İstanbul, Ufuk Kitapları, 2002, ss.28-30.

³³⁶ A.e., s.23.

“Siyonizm” kelimesi geleneksel olarak Kudüs ve İsrail toprakları için eşanlamlı olarak da kullanılmaktadır. Siyonizm fikri; Yahudi halkının, kurtularak anavatanına geri dönmesi düşüncesini ifade etmektedir. Siyasal siyonizm, Doğu Avrupa Yahudilerine yapılan baskılar ve Batı Avrupa’da gün geçtikçe çoğalan ancak önlem alınmak istenmeyen özgürlük ve birleştirici karşıtı tutumların sonucunda ortaya çıkmıştır. İsviçre’nin Basel kentinde 1897’de Teodor Herzl tarafından yönetilen Birinci Siyonist Kongre’de, “Siyonist Organizasyonu” resmi olarak kurulmuştur. Siyonist hareketin programı, Yahudilerin anavatanlarına dönmelerini kolaylaştıran ve destekleyen ideolojik ve uygulamalı noktalar içermiştir. Programa göre, Yahudilerin yaşamının sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal açıdan canlanması aynı zamanda bu topluluğun dünya ülkeleri tarafından tanınarak hukuksal açıdan güvencede yaşayabileceği bir ortamın kurulması öngörülmüştür.³³⁷ Dünyanın dört bir yanından toplanan 200’e yakın zengin ve güç sahibi Yahudi ilk defa bir Siyonist kongreye katılmanın heyecanını yaşamışlardır. Herzl, kongrenin ilk gecesi Basel’de kaldığı otelin balkonuna çıkarak şöyle mırıldanmıştır: “Bugün İsrail’i kurdum. Bunu şimdi yüksek sesle söylersen herkes bana güler. Ama 5 yıl ya da en geç 50 yıl içerisinde haklılığımı görecekler.”³³⁸

Bu kongre, diasporada bulunan Yahudilerin örgütlenmesine ve devlet kurma yolunda kararlar almalarına zemin hazırlamıştır. Yahudi siyasetçiler dünya ticaretini elinde bulunduran Yahudi toplumunun ticaret adamlarıyla maddi fonlar oluşturmuşlardır. 20’nci yüzyılın başına gelindiğinde Herzl, fonlarda biriktirilen paralarla 2.Abdülhamit’ten Osmanlı İmparatorluğu’nun elindeki Filistin topraklarını almayı teklif etmiştir. Devletin tüm dış borçlarının da üstlenmeyi öneren Herzl’in isteği 2.Abdülhamit tarafından reddedilmiştir. Aradan çok kısa bir süre geçmesine karşın Yahudiler, 1914 yılına gelindiğinde fonlarda biriken paralarla Filistinlilerden aldıkları topraklarla 100 bine yakın kişiden oluşan Yahudi kolonisi kurmuşlardır.³³⁹

³³⁷ Ellen Hirsch, *İsrail’in Gerçekleri*, Kudüs, İsrail Enformasyon Merkezi, Hamakor Press, 1994, s.25.

³³⁸ Gürkan Hacır, “İsrail’le Aramızda Metres İlişkisi Var”, *Akşam Gazetesi*, 4 Ocak 2009, s.10.

³³⁹ Hasan Taşkın, *İstihbarat Raporlarında İsrail’in GAP Senaryosu - Güneydoğu Topraklarında Neler Oluyor?*, 4.bs., İstanbul, Ozan Yayıncılık, 2004, s.17.

Dünyanın dört bir yanına dağılan Yahudi toplulukları; sırasıyla Bizans İmparatorluğu, İslamiyet'in doğuşuyla birlikte Arap egemenliği, Haçlılar, Memlûklular ve Osmanlı İmparatorluğu yönetimleri altında yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Yaklaşık 400 yıl Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında yaşayan Yahudi toplumunun Ortadoğu'da bağımsız devlet kurma projesinin, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından yaşanan gelişmelerle birlikte ete kemiğe büründüğü ifade edilebilir.

3.3. “Balfour Deklarasyonu” ve Filistin'in İngiliz Manda İdaresi Yönetimine Geçişi

Birinci Dünya Savaşı yıllarındaki ilk önemli gelişme, Mekke Şerifi Hüseyin'in Arap milliyetçilik ve bağımsızlık hareketinin öncülüğünü üstlenmeyi amaçlamıştır. Arap İmparatorluğu kurarak Arap dünyasını birleştirmek isteyen Hüseyin, bu düşüncelerini hayata geçirebilmek için İngiltere'nin Mısır'daki Yüksek Komiseri Henry McMahon ile görüşmeler yürütmüştür. İki taraf arasında yapılan mektuplaşmalar sonucunda herhangi bir anlaşmaya varılamamıştır. Ancak Hüseyin'in girişimi İngiltere'nin bölgeye ilişkin düşüncelerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Mekke Şerifi Hüseyin'in mektuplarından Fransa'yı da haberdar eden İngiltere, 1916 yılında Sykes-Picot Anlaşması'nı imzalamıştır. Bu anlaşmayla Beyrut dahil, Akka'dan itibaren kuzeye doğru Suriye'nin bütün kıyı bölgeleri ile Adana ve Mersin bölgeleri Fransa'ya; Bağdat-Basra arasındaki Dicle-Fırat bölgesinin ise İngiltere'ye verilmesi öngörülmüştür. Filistin'le ilgili herhangi bir açıklığın bulunmadığı anlaşmadan kısa bir süre sonra bölgenin Yahudilere bir yurt olarak verilmesini vaat eden “Balfour Deklarasyonu” kaleme alınmıştır. Deklarasyonun imzalanmasında Chaim Weizmann'ın katkısı büyüktür. Dönemin Deniz Kuvvetleri Bakanı Winston Churchill, ilerleyen yıllarda Dışişleri Bakanı olacak Arthur James Balfour ve Başbakan David Lloyd George gibi politikacılar Weizmann'ın kişisel dostları arasında yer almıştır. Weizmann ve arkadaşları, İngiltere hükümetine verdikleri ilk muhtırada Filistin'de bir yurt değil, Filistin'in Yahudi yurdu olarak kabul edilmesini, Filistin'e özerklik verilmesini ve bölgeye yapılacak Yahudi göçlerinin serbest bırakılmasını istemiştir. İngiliz kabinesi Filistin'in Yahudi yurdu

olarak kabul edilmesi talebini reddederek deklarasyonu kabul etmiştir. Yahudi göçleri için bir taahhütte bulunulmamış, bir Yahudi devleti kurulmasının söz konusu olamayacağı açıklanmıştır.³⁴⁰

Deklarasyon, Yahudilerin Ortadoğu'da Filistin toprakları üzerinde devlet kurmasının yolunu açan metinlerden birini oluşturmaktadır. Deklarasyon mektubunu İngiltere Dışişleri Bakanı Lord A. James Balfour, 1917'de Siyonist federasyonuna göndermiştir. Mektubun içeriğinde özetle şu ifadeler yer almaktadır: "Majestelerinin hükümeti, Filistin'de Yahudi halkı için ulusal bir yurt kurulmasını sempatiyle karşılamakta ve bu amaca varılmasını kolaylaştırmak için azami çaba göstereceğini bildirmektedir"³⁴¹

Deklarasyonun açıklanmasından kısa bir süre sonra General Allenby komutasındaki İngiliz ordusu Kudüs'e girerek Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğini sona erdirmiştir. Böylece İngilizlerin 1918 yılından İsrail devletinin kurulduğu yıl olan 1948 yılına kadar olan egemenliği başlamıştır. Balfour Deklarasyonu'nun ardından İngiliz ordusunun Kudüs'e girmesi, Yahudi topluluklarına Filistin'de toprak verilmesi projesinin ne derece organize olduğunu göstermektedir. 1922 yılının temmuz ayında, Büyük Britanya Milletler Cemiyeti manda rejimi çerçevesinde Filistin'in yönetimini eline geçirmiştir. Aynı yıl Britanya, Transürdün'ü yani bugünkü Haşimi Ürdün Krallığı'nı manda topraklarının üç çeyreğinin üzerine kurarak bir yurt oluşturmaları için Yahudilere Ürdün Nehri'nin batısındaki araziye bırakmıştır. Filistin'in İngiliz egemenliğine geçmesiyle birlikte Doğu Avrupa, Rusya, Almanya ve Polonya'dan Yahudi göçmen akımı başlamıştır. 1919 ile 1923 arasında çoğunluğu Rusya'dan gelen 35 bin kişi ülkenin gelecekteki organizasyonuna ve karakter yapısına etkide bulunmuşlardır. Sosyal ve ekonomik altyapıyı oluşturan göçmenler, tarımı geliştirerek yol ve ev inşası için gerekli insan gücünü bir araya getirmişlerdir. Hitler'in iktidara gelmesiyle gerçekleşen sonuncu büyük göç dalgasıyla gelen bilim adamları ve teknisyenler köy ve kent yaşamını

³⁴⁰ Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları (1948-1988)*, 3.bs., Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1994, ss.31-32.

³⁴¹ Turan, a.g.e., s.156.

canlandırarak Yahudi toplumunun kültürel düzeyini artırmıştır. Bu dönemde Yahudileri; İngiliz hükümeti, yabancı hükümetler ve uluslararası kuruluşlar nezdinde temsil edecek bir “Yahudi Ajansı” oluşturulmuştur.³⁴²

1922 yılında İngilizlerin yaptığı nüfus sayımı sonuçlarına göre Filistin’deki Yahudi nüfusu toplam nüfusun yüzde 11’ine ulaşmıştır. Daha sonraki 15 yıl içinde 300 binden fazla Yahudi göçmenin bölgeye gelmesi Araplarla olan ilişkileri gerginleştirmiştir.³⁴³ 1928 yılında silahlanmış Yahudi toplulukları Kudüs’teki Ağlama Duvarı’nı ele geçirmek için girişimde bulunmuşlardır. Aynı zamanda Müslümanlarca kutsal sayılan Mescid-ül Aksa Camisi’ni de almayı amaçlayan bu harekete karşı Filistinliler, Mescid-ül Aksa’yı Koruma Derneği’ni kurmuşlardır. 1929 yılının Ağustos ayında Filistinliler; İngilizler ve onlar tarafından silahlandırılan Yahudi topluluklara karşı savaşa girişmişlerdir. Kudüs ve çevresinde yoğunlaşan çatışmalarda yüzlerce Yahudi ve Filistinli hayatını kaybetmiştir.³⁴⁴

Yine 1936 yılında düzenlenen genel grevde, Arapların huzursuzluğu yaygın bir sivil itaatsizlik eylemine dönüşmüş, Filistin ve Ürdün’ü zorla kurtarmayı hedefleyen siyonist gruplar Filistin ve İngiliz hedeflerine saldırılar düzenlemişlerdir. Hitler’in iktidara gelmesiyle birlikte artan Yahudi düşmanlığının bir etkisi olarak Almanya ve İtalya, Filistin’deki Arapları Yahudilere karşı kışkırtmışlar onlara para ve malzeme yardımında bulunmuşlardır. 1937 yılındaki çatışmalarda 3 bin 717 Arap ve Yahudi ölmüş, ayaklanma 1939 yılının mayıs ayında sona ermiştir.³⁴⁵

İkinci Dünya Savaşı öncesinde yaşanan gelişmelerden biri de 1937 yılında eski İngiliz Bakan Lord Peel başkanlığında oluşturulan komisyonun bölgeyi Yahudi ve Araplar arasında bölmeyi öngören planıdır. Ancak söz konusu plan Araplar tarafından kabul edilmemiş azınlık haklarının korunduğu tek devletin kurulması gerektiğini dile getirmişlerdir. Savaşın sonlarına doğru Filistin’de yaşanan sorunun

---

³⁴² Hirsch, a.g.e., s.27.

³⁴³ Selahattin İbas, “Arap-İsrail Sorunu”, *Ortadoğu Siyasetinde İsrail*, Der. Türel Yılmaz, Mehmet Şahin, Mesut Taştekin, Ankara, Platin Yayınları, 2005, s.61.

³⁴⁴ Faik Bulut, *İntifada Dersleri*, İstanbul, Ozan Yayıncılık, 1998, s.227.

³⁴⁵ İbas, a.g.m., s.61.

daha da büyüdüğünü gören İngiliz hükümeti 1947 yılında bölgedeki çözümü Birleşmiş Milletler'in iradesine bırakmıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 1947 yılının nisan ayında toplanan özel oturumda, Filistin Üzerine Birleşmiş Milletler Özel Komitesi'nin (UNSCOP) kurulmasına karar verilmiştir. Filistin sorunun çözülmesine yönelik Genel Kurul'a tavsiyeler sunacak olan komite Ortadoğu bölgesindeki ülkeleri ve Avrupa'daki göçmen kamplarını da ziyaret ederek bir rapor hazırlamıştır. Komiteye üye devletlerin büyük bir çoğunluğu bölünmüş bir Filistin tavsiye etmişlerdir. Filistin'in mevcut sınırları içinde bir geçiş süreci dahilinde bağımsız bir Arap ve bağımsız bir Yahudi devletinin kurulması öngörülmüş; Kudüs şehrinin ise Birleşmiş Milletler (BM) yönetimi altında 'uluslararası statü'ye sahip olması önerilmiştir. BM Genel Kurulu, Özel Komite'de çoğunluğun önerilerine uygun davranarak Filistin'in Taksim Planı'nı 29 Kasım 1947 tarihinde 181 sayılı kararıyla onaylamıştır.³⁴⁶ İngiltere BM'nin aldığı kararın ardından taksim planını kabul ettiğini ve 14 Mayıs 1948 tarihinde Filistin'deki manda yönetimine son vereceğini beyan etmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle birlikte başlayan Soğuk Savaş döneminde dört önemli gelişme yaşanmıştır. İlk aşamada bölgesel bir sistem olarak uydu devleti olarak büyük güçlere bağımlılıkları artan İsrail ve Arap devletleri, uluslararası seviyede bağımsız bölgesel amaçlar güden siyaset izlemişlerdir. Uydu devletlere bağımlılığa ilişkin düzenlemeler içinde bölgesel ve uluslararası ilişkiler belirsizleşmeye başlamış; Filistin çatışması, Doğu ve Batı çatışmasıyla birlikte değerlendirilmiştir. Üçüncü olarak Ortadoğu devletlerinin aşırı şekilde silahlanması, sahip oldukları otoriter rejimleri korumaya ve sınırlı bölgesel savaşlarda mücadele etmeye hizmet etmiştir. Filistin çatışması özellikle devletler arasında yaşanan savaşlarla birlikte yoğunluğunu artırmıştır. Arap rejimlerinin askeri güç olarak İsrail'e karşı yetersiz kalmaları Soğuk Savaş dönemindeki dördüncü gelişmeye katkıda bulunmuştur. Altı Gün Savaşları'nda Arapların aldığı yenilgi, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün gün geçtikçe Filistin ulusal hareketinin sahibi olmasına yol

³⁴⁶ Bülent Aras, *Filistin-İsrail Barış Süreci ve Türkiye*, İstanbul, Bağlam Yayınları, 1997, s.19.

açmıştır. Arap Birliği'nin gerçekleştirilmesi ideali yerini Filistin ulus devletinin kuruluşunun talep edildiği ulusalcı bir söyleme bırakmıştır.³⁴⁷

Filistin çatışması, bölgesel ve uluslararası siyasal yapıların karşılıklı karmaşık ilişkileri içinde gelişme göstermiştir. Dietrich Jung çatışmayı dört farklı boyutta ele almıştır:

İsrail ve Filistin boyutu, İsrail devleti ile işgal edilmiş Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde İsraililerle birlikte ve Filistin dışında sürgün şekilde yaşayan Filistinliler arasında ilişkiyi içermektedir. Bu ilişkiyi bölgesel ve politik nüfus özellikleri ortaya çıkarmıştır. Filistinlilerin bölgeye ilişkin talepleri Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 1948 yılında aldığı 194 sayılı karar üzerinde temellenmektedir. Filistinliler doğdukları topraklara geri dönme ve sürgünde bulunan nüfus için dönüş hakkının tanınmasını talep etmişlerdir. Aynı zamanda bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasını istemişlerdir. Demografik etmenin bir sonucu ise İsrail devletinin Yahudi bir karaktere sahip olmasıdır ve bu nitelik de Filistinlilerin topraklarına geri dönme haklarıyla uyumsuzluk göstermektedir.

İsrail ve Arap devletleri boyutu, iki taraf arasındaki karmaşık ilişkilerin yansımalarıyla ortaya çıkmaktadır. İlk sıradaki sorunlar; askeri güvenlik, sınırların ayrılması, su kaynaklarının dağıtımı, İsrail'in işgal ettiği bölgelerdeki Mısır, Ürdün, Suriye ve Lübnan gibi komşularıyla ilişkileri gelmektedir. İsrail-Arap ilişkilerinin ideolojik boyutunda; tüm Arap rejimleri Filistin'e verdikleri destekle iç politik istikrarlarını korumayı ve bölgedeki liderlik konumlarını sağlamlaştırmayı amaçlamışlardır.

Yahudilik ve İslamiyet boyutunda yaşanan çatışma ise İsrail ve İslam dünyası arasındaki ilişkilerin bir sonucudur. İslami bakış açısına göre İsrail devletinin yer aldığı bölge, İslam topluluğuna ait topraklardan oluşmaktadır. Bu nedenle İsrail

---

³⁴⁷ Dietrich Jung, "Global Conditions and Global Constraints: The International Paternity of The Palestine Conflict", *The Middle East and Palestine: Global Politics and Regional Conflict*, Ed. Dietrich Jung, New York, Palgrave MacMillan, 2004, s.13.

devletinin varlığı, İslamiyet'in bölgedeki üstünlüğüne karşı kalıcı bir meydan okuma olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra Mekke ve Medine'den sonra Kudüs'ün İslamiyet'in üçüncü kutsal şehri temsil etmesi, Kudüs'e ilişkin sorunun yalnızca Filistinlilerce değil, İslam ülkeleri tarafından da sahiplenilmesine neden olmuştur.

Son olarak sorunun koloniler ve Batılı ülkeler arasındaki boyutu, İsrail devleti kurulurken şekillenen tarihsel yörüngenin bir sonucudur. Ortadoğu'daki devlet yapılanmasına kolonilerin dahil olması ve Siyonist harekete Batılı ülkeler tarafından verilen destek, İsrail'in Arap dünyası tarafından "Batı emperyalizminin sembolü ve ileri karakolu" olarak algılanmasına yardımcı olmuştur.³⁴⁸

Jung'a göre Filistin çatışmasının bu dört boyutu birbirinden ayıramayacak şekilde örülmüştür. Bu çözümleyici ayırım, karmaşık çatışma yapılarının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacak ve Filistin ulusal hareketinin oluşumuyla bu yapıların karşılıklı ilişkileri kavranabilecektir.

3.4. İsrail Devletinin Kuruluşu ve 1948-1949 Arap-İsrail Savaşı

Birleşmiş Milletler'in kabul ettiği taksim planı, Yahudilerin devlet kurma yolundaki inançlarını artırmıştır. Bu dönemde Filistinli Araplara karşı girişilen saldırıların çoğaldığı dikkat çekmektedir. Yahudi militan grupları tarafından desteklenen Yahudi güçleri 9 Nisan 1948 tarihinde Deir Yasin köyünün sakinlerini öldürmüşlerdir. Bu saldırının ardından bölgeden ayrılan yüz binlerce Filistinli; Lübnan, Mısır ve Batı Şeria'ya doğru kaçmıştır.

Bu olayların meydana gelmesinden yaklaşık bir ay sonra İngiliz manda yönetiminin sona erdiği tarih olan 14 Mayıs 1948'de İsrail devletinin kuruluşu ilan edilmiştir. İsrail'i ilk önce ABD, ardından Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ve bir ay içinde beşi doğu, dördü batı bloku üyesi dokuz devlet tanımıştır. Türkiye 1950 yılında İsrail'i tanıyan ilk Müslüman devlet olmuştur. Yeni devletin

---

³⁴⁸ Jung, a.g.m., ss.14-15.

ilanından yaklaşık 8 saat sonra Mısır, Ürdün, Suriye, Lübnan ve Irak'tan oluşan Arap ülkelerine ait birlikler İsrail sınırını aşmıştır. Mısır uçakları Tel Aviv çevresini bombalamış, kara kuvvetleri kentin 30 kilometre yakınına kadar ulaşmıştır. Ancak savaş kısa sürede İsrail'in lehine gelişmiş, haziran ayına gelindiğinde İsrail ordusu Filistin bölgesindeki 26 bin kilometrekarelik toprağın 20 bin kilometrekaresini işgal etmiştir. İsrail, taksim planında uluslararası bölge olarak planlanan Kudüs'ün de bir bölümünü ele geçirmiştir. Yaklaşık 900 bin Filistinlinin yurtlarından olduğu savaş, "Filistinli Mülteciler" sorununun günümüze kadar ulaşmasına neden olmuştur.³⁴⁹

Başlangıçta gerilla mücadelesi şeklinde başlayan çatışmalar gittikçe büyüyerek çevredeki bütün Arap devletlerinin savaşa girmelerine yol açmıştır. Araplar bu savaşa birlikte katılarak beraberlik göstermişlerdir. Birinci Arap-İsrail Savaşı'nın ardından İsrail daha önceki topraklarını üçte bir oranında büyütülmüştür. Filistin'in arta kalan toprakları Ürdün ve Mısır arasında paylaşılmıştır. Kudüs bölgesine İsrail ve Ürdün ortak olmuştur.³⁵⁰

İsrail devletinin kurulmasının neden olduğu savaş, Arap ülkelerini bir araya getirerek Arap milliyetçiliğinin tohumlarını atmıştır. Bundan sonra bölgede yaşanacak savaşlarda Arapların İsrail'e karşı birlikte hareket ettikleri görülmektedir. Yeni kurulan İsrail devleti kazandığı bu savaşla birlikte bir anlamda varlığını dünyaya kabul ettirmiştir.

3.4.1. 1956 Süveyş Kanalı Savaşı

İlk Arap-İsrail Savaşı'nın ardından bölgede yaşanan en önemli siyasal gelişme, Mısır'da Kral Faruk'un yönettiği monarşik rejimin devrim aracılığıyla sona erdirilerek Cumhuriyet'in ilan edilmesi olmuştur. Devrimin öncülerinden Cemal Abdülnasır'ın 1954 yılında Cumhurbaşkanı olmasıyla birlikte Mısır'ın izlediği dış politika köklü bir değişime uğramıştır. Arap ülkeleri arasında liderliği ele geçirmeyi

³⁴⁹ Bektaş, a.g.m., s.274.

³⁵⁰ Erendil, a.g.c., ss.9-10.

amaçlayan Abdülnasır'ın, 1956 yılında Süveyş Kanalı'nı millileştirdiğini açıklaması savaşın fitilini ateşlemiştir. Kanalı işleten İngiltere ve Fransa karara tepki göstererek çıkarları gereği birlikte hareket etmişlerdir. Abdülnasır'ın Süveyş Kanalı'nı millileştirmesinin en önemli nedenlerinden biri Mısır'ın yaşadığı susuzluk sorunuydu. Nil Nehri üzerinde yapmayı düşündüğü baraj için gerekli krediyi ABD ve İngiltere'den alamayan Abdülnasır kanal gelirlerinden gelecek parayla barajı inşa etmeyi amaçlamıştır. Karşılıklı yapılan görüşmelerde Mısır'ı ikna edemeyen İngiltere ve Fransa, gizli anlaşma yaptıkları İsrail'in 29 Ekim 1956'da Mısır'a saldırmasını sağlamışlardır. Sina Yarımadası'nı işgal eden İsrail birlikleri, Gazze Şeridi işgal ederken; İngiliz ve Fransız uçakları Kahire, İskenderiye, Port Said ve Süveyş'i bombalamışlardır.³⁵¹ Harekat sonucunda Sina'nın kontrolü İsrail'in eline geçmiş, ABD ve Sovyetler Birliği'nin müdahalesiyle İsrail ve Fransa işgal ettiği topraklardan çekilmiştir. Süveyş Kanalı, Mısır'ın kontrolünde yeniden dünya deniz trafiğine açılmıştır. İsrail ve Mısır arasında 1949 yılında belirlenen ateşkes hattı yeniden kurularak, bu bölgeye BM gözlemcileri yerleştirilmiştir.³⁵²

Süveyş Kanalı Savaşı, iki ülkenin birbirlerine karşı verdiği mücadeleden çok Batılı devletlerin bölgedeki güç mücadelesini göstermiştir. İngiltere ve Fransa bu kritik bölgedeki stratejik çıkarlarını korumayı ön planda tutmuştur. İki süper güç ABD ve SSCB, bölgedeki ağırlıklarını hissettirerek savaştan kazançlı çıkmayı başarmışlardır.

3.4.2. 1967 Arap-İsrail Savaşı (Altı Gün Savaşı)

“Altı Gün Savaşı” olarak da bilinen savaş, Mısır, Suriye ve İsrail arasındaki gerginliğin artmasının bir sonucu olarak Suriye'den İsrail'e yapılan bombardımanlara İsrail'in aniden karşılık vermesiyle başlamıştır. 5 Haziran sabahı üslerinden havalanıp uzun süre Akdeniz üzerinde Batı'ya doğru uçan İsrail jetleri ani bir dönüşle Mısır'a yönelmişlerdir. İsrail'den gelecek olası bir hava saldırısını kuzeyden değil, doğudan bekleyen Mısır'ın hava kuvvetlerinin çoğu henüz

³⁵¹ Bektaş, a.g.m., ss.275-276.

³⁵² İbas, a.g.m., s.69.

havalanmadan yerde imha edilmiştir. İzleyen beş gün içinde diğer Arap ordularını karşı başarılar kazanan İsrail altı gün içinde topraklarını yaklaşık olarak üç katına çıkarmıştır. Batı Şeria ve Gazze'nin yanı sıra Filistin'in 1948'deki işgal sırasında eksik kalan son iki parçası, Suriye'ye ait Golan Tepeleri ve Mısır'a ait Sina Yarımadası İsrail tarafından işgal edilmiştir. Önemli dini mabetlerin yer aldığı Arapların elinde bulunan Kudüs'ün doğusu, "Ağlama Duvarı" da 19 yüzyıl aradan sonra İsrail'in egemenliğine girmiştir.³⁵³

Bu savaş sonunda İsrail, Filistin topraklarının işgalini tamamlamış, BM'nin tahminine göre 150 bin Filistinli Batı Şeria'dan doğu yakasına göç etmek zorunda kalmıştır. İsrail'in savaşın ardından işgal ettiği topraklardan çekilmemekte direnmesi üzerine Mısır, BM Güvenlik Konseyi'ne başvuruda bulunmuş ve 22 Kasım 1967 tarihinde 242 sayılı karar kabul edilmiştir. İsrail ve Arap devletleri tarafından farklı şekillerde yorumlanan karar, ilerleyen yıllardaki tüm Arap-İsrail barış planlarında iki taraf tarafından farklı yönleriyle hareket noktası olarak alınmıştır.³⁵⁴ 242 sayılı karara göre; son savaşta işgal edilen bölgelerden İsrail silahlı kuvvetlerinin çekilmesi, bölgedeki her devletin hükümlerine, toprak bütünlüğüne, politik bağımsızlığına ve barış içinde yaşama hakkına saygı gösterilmesi, mülteci sorununa acil çözüm bulunması gibi konular karara bağlanmıştır. İsrail karardan sonra işgal ettiği topraklardan çekilmek için tam kapsamlı bir toprak paylaşımı planını içeren uzlaşma üzerinde ön koşul olarak ısrar etmiştir. Ürdün ve Mısır, İsrail'in işgal ettiği topraklardan geri çekilmesi koşulunu talep etmiş; FKÖ ve Suriye ise sorunun mülteci problemine indirgenmediğini savunarak kararı eleştirmişlerdir.³⁵⁵

1967 Savaşı'nın diğer önemli sonuçlarından biri de FKÖ'nün Filistin halkının kurtuluşu için oynayacağı rolün belirginleşmesini sağlaması olmuştur. Arap devletlerinden oluşan birliğin Filistin'in kurtuluşunu sağlayacağı şeklindeki argümanın gücü etkisini kaybetmiştir. Yüz binlerce Filistinlinin, yaşadıkları topraklardan göç etmek zorunda kalmaları, Filistinliler arasında milli bilincin daha da

³⁵³ Hakan Yılmaz Çebi, *İsrail'in A Planı*, İstanbul, Nokta Kitap, 2006, s.47.

³⁵⁴ Bektaş, a.g.m., s.278.

³⁵⁵ Aras, a.g.e., s.26.

yaygınlaşmasına yol açmıştır. 1970 yılında Filistin halkına kendi kaderini tayin hakkının tanınması, Yom Kippur Savaşı'nın ardından uzun yıllar sürecek barış sürecinin fitilini ateşlemiştir.

3.4.3. 1973 Yom Kippur Savaşı

1967 Savaşı'nın ardından Mısır, BM'nin 242 sayılı kararının uygulanması konusundaki ısrarını sürdüren bir politika izlemeye başlamıştır. Savaşta önemli oranda toprak kazanan İsrail bu kararı uygulanmak konusunda istekli davranmamıştır. Bu nedenle Cemal Abdülnasır, bu kararı uygulaması için İsrail'e baskı uygulamak ve işgal altındaki topraklara karşılık barışı sağlamak için "Yıpratma Savaşı" adı verilen bir hareketin öncülüğünü üstlenmiştir. Kısa bir süre sonra Abdülnasır'ın ölümünün ardından devlet başkanı olan Enver Sedat, Doğu-Batı rekabeti karşısındaki tutumuyla farklı bir politika izlemiş olsa bile Sina Yarımadası'nı geri almayı amaçlamıştır.

1993 yılı sonbaharına kadar Fransa'da Filistin baş delegeesi ve FKÖ temsilcisi olarak görev yapan yazar İbrahim Souss'a göre "Yıpratma Savaşı"nın bir sonuç vermemesi Enver Sedat, Suriye Cumhurbaşkanı Hafız El Esad ile 6 Ekim 1973 tarihinde ortak olarak başlattığı savaşa girişmiştir. Souss, bu savaşı Arapların isteyerek başlattıkları tek savaş olarak değerlendirmektedir. Savaş öncesinde Mısır, işgal edilen toprakların geri verilmesi karşılığında İsrail'le barış anlaşması imzalamayı önermiştir. Bu konuda ABD'ye 242 sayılı kararın uygulanması konusunda baskı yapmasına karşın istediği sonucu alamamıştır. Sovyetler Birliği de ABD'yle yumuşama sürecine giren ilişkisini bozmamak için Mısır'a gereken desteği vermemiştir. Souss, Sina'yı ele geçirmek için 1 milyon askerini gözden çıkarmaya hazır olduğunu ilan eden Enver Sedat'la birçok devletin alaycı yaklaştığını söylemektedir.³⁵⁶ Yaşanan bu gelişmeler Yahudilerin kutsal günü olan "Yom Kippur" ve Müslümanlar için kutsal ay olan "Ramazan"da Mısır ve Suriye kuvvetlerinin saldırıya geçmesine yol açmıştır. Savaşın ilk gününde Mısır, Süveyş

³⁵⁶ İbrahim Souss ve Zvi Elpeleg, *İsrail-Filistin Diyalogu*, Çev. Nihal Öno, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1994, ss.89-90.

Kanalı'nı geçerken, Suriye Golan Tepeleri'ne saldırmıştır. İki Arap ülkesinin aniden başlattığı saldırı ilerleyen günlerde hava kuvvetlerinin başarısı ve uyguladığı askeri stratejinin sonucunda İsrail'i üstün duruma geçirmiştir.

ABD ve Sovyetler Birliği gösterdikleri yoğun diplomatik çabalarının sonucunda 22 Ekim 1973'te BM'nin 242 sayılı kararının uygulanmasını öngören 338 sayılı kararı almıştır. İsrail ve Mısır kararı hemen onaylarken, direnemeyeceğini anlayan Suriye de kararı kabul ederek ilk kez İsrail'in güvenli sınırlar içinde var olmasını kabul etmiştir. Savaşın ardından İsrail'in savunma stratejisi çökmüş, iki Arap devletinin caydırıcılık doktrini iflas etmiştir. Uluslararası toplumdaki desteğini kaybeden İsrail'in ABD'ye olan bağımlılığı artmaya başlamıştır. Savaşın dünyaya olan etkileri ise Suudi Arabistan'ın öncülük ettiği Arap devletlerinin başlattığı petrol ambargosuyla ortaya çıkmıştır. İsrail'e destek veren ABD ve Hollanda'yı hedef alan Arap devletleri petrol üretimini düşürmüş, piyasalardaki petrolün varili 3 dolardan 12 dolara yükselmiştir. Petrolün siyasi güç olarak kullanılması FKÖ lideri Yaser Arafat'ın BM'ye davet edilmesine, BM'nin FKÖ'ye gözlemci statüsü vermesine ve 1975'te "Siyonizm Irkçılıktır" kararını almasında etkili olmuştur.³⁵⁷

1973 yılındaki Yom Kippur Savaşı'nın ardından Birleşmiş Milletler'in ilk tepkisi, 242 sayılı kararın uygulanmasını öngören 338 sayılı kararı almak olmuştur. Bu karar kapsamında derhal ateşkes ilan edilmesi ve askeri faaliyetlerin durdurulması için çağrı yapılmıştır. Bu kararın hükümleri çerçevesinde Cenevre'de; İsrail, Ürdün, SSCB ve ABD'nin katılımıyla bir konferans düzenlenmiştir. Savaşın tarafları İsrail, Mısır ve Suriye arasında askeri birliklerin geri çekilmesini için anlaşmalar imzalanmıştır.³⁵⁸ Özellikle ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'ın "barış için toprak" temelinde yürüttüğü mekik diplomasisi sonucunda İsrail öncelikle Mısır ile "Sina I" adı verilen askeri güçlerin çekilme anlaşması imzalamıştır. Suriye'yle anlaşma masasına oturan İsrail, bir anlamda kendi varlığını reddeden iki ülkeyle ilişkilerini geliştirmiştir. Nitekim İsrail ile Mısır "Sina II" anlaşmasını

³⁵⁷ Berna Süer ve Ayşe Ömür Atmaca, *Arap-İsrail Uyuşmazlığı*, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2006, ss.47-48.

³⁵⁸ Aras, a.g.e., s.29.

imzalayarak 1979 yılındaki Camp David Anlaşması'na uzanan yolda önemli bir mesafe kat etmişlerdir. Anlaşmayla Mısır, savaşta kaybettiği Sina Yarımadası'nın kontrolünü geri almayı başarmıştır.

Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat, Arap dünyası ve İsrail'in yaşadığı sorunların çözümünün zor olduğunu düşünüyordu. Sina Yarımadası'na yeniden sahip olabilmeyi amaçlayan Sedat, İsrail'le ikili ilişkilerini geliştirme yolunda önemli bir adım atarak Kudüs'ü ziyaret etmiştir. Bu tarihi ziyaret sonucunda ABD Başkanı Jimmy Carter, Enver Sedat ve İsrail Başbakanı Menahem Begin'i görüşmeler yapmak üzere Camp David'e davet etmiştir. Burada imzalanan anlaşmalar 1979 yılında imzalanacak Mısır - İsrail Barış Anlaşması'nın temelini oluşturmuştur. Bu anlaşmaya göre İsrail, Sina Yarımadası'ndan çekilmiş, bölgeye uluslararası gözlemcilerden oluşan bir heyet yerleştirilmiştir. Arap devletlerinin tepkisini çeken Enver Sedat, 6 Ekim 1981'de Mısır'ın bağımsızlık törenlerindeki resmi geçit sırasında uğradığı suikast sonucunda öldürülmüştür.³⁵⁹

Mısır'ın İsrail'le yakınlaşmasının Ortadoğu'da yaşanan süreçte bir dönüm noktası olduğu söylenebilir. İsrail'i tanıyan ilk Arap devleti olan Mısır, Arap ülkelerinin ortak mücadele anlayışını zayıflatmıştır. Arap ülkelerinin farklı çıkarları nedeniyle bölünmeleri, Filistinliler'in FKÖ aracılığıyla verdikleri mücadele sürecini hızlandırmıştır. Camp David Anlaşması, 1980'li yıllardan itibaren barış için yapılan girişimlerin de öncülüğü yapmıştır.

3.5. İsrail - Filistin Barış Süreci (1980-1987)

Filistin barışına yönelik olarak dokuz Avrupa Topluluğu üyesi 1980 yılının temmuz ayında "Venedik Deklarasyonu"yla görüşlerini aktarmışlardır. Filistinlilerin vazgeçilmez haklarının tanınması gerektiğini söyleyen üye devletler, FKÖ'nün Filistinlilerle ilgili barış görüşmelerinde eşit statülü taraf olarak kabul edilmesi yönünde çağrıda bulunmuşlardır. 1967 Savaşı'ndan sonra kurulan İsrail yerleşim

³⁵⁹ Süer ve Atmaca, a.g.e., ss.53-54.

birimlerinin kaldırılmasının talep edildiği deklarasyon İsrail tarafından reddedilmiştir. İsrail'in Lübnan'ı işgal ettiği dönemde ABD Başkanı Reagan'ın ortaya attığı planda 242 sayılı BM kararının Batı Yakası ve Gazze'ye uygulanması talep edilmektedir. Bu bölgelerde yaşayan Filistinlilere özerklik verilmesi öngörülmektedir. FKÖ'nün Filistin halkının temsilcisi olarak değerlendirilmediği plan çerçevesinde Filistinliler ve Ürdün arasında yapılan görüşmeler çözümsüzlükle sonuçlanmıştır.³⁶⁰

Suudi Arabistan Prensi Fahd'ın deklare ettiği barış önerisi, "bölgedeki bütün devletler barış içinde yaşayabilmeli" ilkesini benimsemiştir. İsrail devletinin üstü kapalı şekilde tanınması anlamına gelen ve sonuçsuz kalan bu planı, Eylül 1982'de Fas'ın Fez kentinde toplanan 12. Arap Zirve Toplantısı'nda 8 maddelik "Fez Planı" izlemiştir. Bölgesel ve uluslararası gelişmeler çerçevesinde Arap cephesinden ana hatları ile barışın gereklerini ortaya koymayı amaçlayan plana göre, FKÖ'nün merkezi liderliğinin önemi ve barış için BM güvencesi dile getirilmektedir. Ortadoğu barış çabalarının dışında kalan Sovyetler Birliği'nin lideri Brejnev, düzenlenen parti kongresinde adil bir çözüme yönelik uluslararası bir konferans için çağrıda bulunmuştur. 1967 Savaşı'ndan sonra işgal edilen yerlerin derhal eski statülerine dönmesi gerektiğini vurgulayan Brejnev, Filistin halkının vazgeçilmez haklarına hayatiyet kazandırılması gerektiğini ifade etmiştir.³⁶¹ Birbirlerine benzer öneriler getiren bu iki plan uygulamaya konulamamış, Ortadoğu'daki dengeler Lübnan'da yaşanan olaylara endekslenmiştir.

1982 yılında İsrail, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ) kamplarının bulunduğu Güney Lübnan'ı bombalayarak işgale başlamıştır. FKÖ, çokuluslu güçlerin denetiminde bölgeden ayrılırken, Filistinliler mülteci kamplarına gönderilmiştir.³⁶² İsrail gerilla saldırılarından korunmak, Güney Lübnan'da 40 kilometrelik bir tampon bölge kurmak ve FKÖ'nün altyapısını çökerterek örgütü ortadan kaldırmak amacıyla Lübnan saldırısını düzenlediğini öne sürmüştür ancak

³⁶⁰ Aras, a.g.e., ss.36-37.

³⁶¹ Aras, a.g.e., ss.38-40.

³⁶² "İsrail-Filistin Çatışmasının Kronolojisi", Sabah Gazetesi İnternet Sitesi, (Çevrimiçi) http://arsiv.sabah.com.tr/ozel/arafat206/dosya_212.html, 20 Nisan 2010.

işgalle, Batı Şeria ve Gazze'nin ilhakına giden yolun açılmaya çalışıldığı görülmektedir. İsrail'in Lübnan'daki hareketini sona erdirebilmesi için Suriye kuvvetlerinin Lübnan'ı boşaltmasını kendi kontrolü altındaki bir hükümetin kurulmasını amaçlamıştır. Lübnan'da yapılan seçimlerde seçimi kazanan Beşir Cemayel'in öldürülmesi, İsrail'in Batı Beyrut'a girerek ülkenin parçalanması için vesile olmuştur. İsrail'in Batı Beyrut'u işgal etmesi, 16-17 Eylül 1982 tarihlerinde "Sabra ve Şatilla" adlı Filistin mülteci kampında yüzlerce kişinin ölümüyle sonuçlanan saldırıları gerçekleştirmesine yol açmıştır. Sabra ve Şatilla'da yaşanan katliamın ardından İsrail'in Lübnan'dan çıkması yönündeki baskılar artmış, 1985 yılında iktidara gelen Şimon Peres'in İşçi Partisi hükümeti koşulsuz olarak bölgeden ayrılmayı kabul etmiştir.³⁶³

1988 yılında Filistin Ulusal Konseyi'nin bağımsız Filistin devletini ilan etmesine kadar geçen 3 yıllık süre içinde İsrail, Suriye, Lübnan, Ürdün ve Filistin Kurtuluş Örgütü arasında bölgedeki güç mücadelesi sürmüştür. Bu dönemde Suriye ve Ürdün'ün yakınlaşmaya başlaması, Yaser Arafat'ı tedirgin ederken İsrail ve ABD'yi memnun etmiştir. Ortadoğu coğrafyasındaki dengeler, Arap devletlerinin içinde bulunan çeşitli grupların izlediği politikalarla birlikte yer değiştirmiştir. İşgal altında yaşayan Filistinlilerin yaşam koşullarının kötüleşmesi ve Yahudi yerleşimlerin artış göstermesi, 1987 yılında "intifada"nın yani Filistin ayaklanmasının başlamasına neden olmuştur.

Filistinliler ilk intifadada yalnızca bireysel olarak karşı koymamışlar, kitle mücadelesine de başlamışlardır. Kitle çalışmaları katılımcı bir esasa dayanan, her yerleşim birimi çevresinde pek çok hizmeti yürütecek şekilde örgütlenen farklı seviyelerdeki komitelerin; kasaba, köy ve mülteci kamplarını bütünleştirmiş bir yapıya bağlayarak intifada süresince toplumun bütününe yayılmasını sağladıkları görülmüştür. Bu yolla komitelerle örgütlenen halk, bu düzenin yürütülmesini mümkün kılan bir "Birleşmiş Milli Liderlik" çatısı altında biraraya gelmiştir. İlk intifada aynı zamanda yeni arayışların da başlangıcı olmuştur. Gazeteci Mete

³⁶³ Malike Bileydi Koç, *İsrail Devleti'nin Kuruluşu ve Bölgesel Etkileri 1948-2006*, İstanbul, Günizi Yayıncılık, 2006, ss.213-215.

Çubukçu; intifadanın Arafat'ın "küçük generallerim" diye adlandırdığı ve İsrail'e karşı mücadele eden küçük çocuk ve gençlerin taşlarla yazdığı bir tarih olduğunu söylemektedir. Böylece daha sonraki yıllar için yeni bir direniş geleneğinin de kapısı açılmıştır. Bu ayaklanma, Oslo Anlaşması ile başlayan barış sürecinin yolunu açmıştır.³⁶⁴

9 Aralık 1987'de İsrail askeri aracının Gazze'de Arap işçilerini taşıyan kamyonu çarpıp 4 Arap'ın ölümüne yol açması üzerine başlayan gösteriler ayaklanmaya dönüşmüş ve çatışmalar Kudüs'e yayılmıştır. İsrail'in işgal altında tuttuğu topraklardan çekilmeyeceğine dair umutsuzluk, Gazze'de mülteci kampında yaşayan yaklaşık 654 bin Filistinlinin ayaklanmasına yol açmıştır. Gösteriler, İsrail'de yaşayan Araplara da sıçramış, yaklaşık 750 bin Arap işçi genel greve giderek İsrail ekonomisine darbe vurmuştur. İsrail, bu ayaklanmayla dünya ülkelerinin de tepkisini çekmiştir. Ürdün, Batı Şeria'daki hükümler haklarını devrettiğini açıklayarak, bu toprakların Filistinlilere ait olması gerektiğini açıklamıştır. İntifadanın sonucunda Filistin halkının sürgündeki parlamentosu niteliğindeki Filistin Ulusal Konseyi, Filistin devletini ilan etmiştir.³⁶⁵ Bağımsız Filistin devletinin ilan edilmesinin ardından Ortadoğu'da Körfez Savaşı'nın patlak vermesi, bölgedeki dengeleri daha hassas duruma getirmiştir. Barış sürecine ilişkin son dönem, intifadanın ve ardından Körfez Savaşı'nın patlak vermesiyle başlatılmış, İsrail'in Gazze Şeridi'ne düzenlediği "Dökme Kurşun" operasyonuna yol açan gelişmelere kadar getirilmiştir.

3.6. İsrail-Filistin Barış Süreci (1988-2008)

Bağımsız bir Filistin devletinin ilan edilmesi bölgedeki Arap devletlerinin çoğu tarafından olumlu karşılanmıştır. Türkiye'de bu devletlerle birlikte Filistin devletini ilk tanıyan ülkeler arasında yer almıştır. İsrail ve ABD, bağımsız bir Filistin devletine karşı çıkmışlardır. Bu süreçten yaklaşık üç yıl sonra Sovyetler Birliği'nin

³⁶⁴ Mete Çubukçu, *Bizim Filistin-Bir Direnişin Tarihçesi*, 2.bs., İstanbul, Metis Yayınları, 2004, ss.72-73.

³⁶⁵ Koç, a.g.e., ss.221-222.

dağılması ve Soğuk Savaş döneminin sona ermesi; ABD'nin bölgede barış girişimlerinde bulunmasına, taraflar arasında uzlaşma arayışına girmesine yol açmıştır. Bu nedenle İspanya hükümetinin ev sahipliğini üstlendiği, ABD ve Sovyetler Birliği'nin desteklediği "Madrid Konferansı" 30 Ekim 1991 tarihinde toplanmıştır.

Üç gün süren konferansın amacı, İsrail ile Filistin; Suriye, Lübnan ve Ürdün'ün de içinde bulunduğu Arap ülkeleriyle bir barış sürecini başlatmaktır. Körfez Savaşı'nın hemen ardından bir araya gelen ABD Başkanı George W. Bush ve Dışişleri Bakanı James Baker, Sovyetler Birliği'ni de yanlarına alarak İsrail, Suriye, Lübnan, Ürdün ve Filistin'i Madrid Konferansı'na çağırılmışlardır. İsrail ve Mısır dışındaki komşu devletler arasındaki ilk ikili görüşmeler üç Arap devleti ile İsrail arasında bir anlaşmaya varılması yönünde ilerlerken Filistin ve İsrail arasındaki sorun iki aşamada tartışılmıştır. Bunlardan ilki Filistin'in kendi kendini yönetme hakkı, ikincisi ise kalıcı barışın sağlanması konudur. 28 Ocak 1992 tarihinde çok taraflı sorunlar su, çevre, silah denetimi, göçmenler ve ekonomik kalkınma başlıkları görüşülmeye başlamıştır. Kasım 1993'e dek süren görüşmeler Ortadoğu'nun yanı sıra birçok Avrupa başkentinde de yapılmıştır. İsrail, Batı Yakası ve Gazze dışından gelen temsilcilerin varlığını neden göstererek göçmenler ve ekonomi konusundaki toplantılara başlarda katılmak istememiştir. Suriye ve Lübnan ise iki taraflı sorunlar çözümlenmeden çok taraflı sorunlar üzerine konuşmak istemediklerini bildirmişlerdir. İsrail ile Filistin arasındaki ikili görüşmeler kapalı kapılar ardına taşınmış; 9 ve 10 Eylül 1993 tarihli karşılıklı mektuplar ve bunu izleyen "Oslo Barışı" iki tarafı da çözüme bir adım daha yaklaştırmıştır. Bu anlaşmanın getirdiği hükümlerin Filistinlilerin Madrid'de geri çevirdiklerine olan benzerliği ilgi çekicidir. 1991 Madrid Barış Konferansı, soruna kalıcı bir çözüm getirememesine karşın Filistin sorununun enine boyuna tartışılmasına ve Ortadoğu ülkelerinin arasındaki iletişimin güçlendirilmesine katkıda bulunmuştur.³⁶⁶

---

³⁶⁶ "1991 Madrid Konferansı", Wikipedia İnternet Sitesi, (Çevrimiçi)
http://tr.wikipedia.org/wiki/1991_Madrid_Konferans%C4%B1, 20 Nisan 2010.

Madrid Konferansı'nın ardından İsrail ve Filistin Kurtuluş Örgütü arasında Norveç'te yapılan gizli görüşmelerin sonucunda Filistinlilere özerk bir yönetim sağlanması anlamında bir ilke anlaşmasına varılmıştır. Oslo'da sürdürülen görüşmelerin sonunda FKÖ lideri Yaser Arafat ve İsrail Başbakanı İzak Rabin tarafından imzalanan anlaşmaya göre, FKÖ, İsrail'in devlet olarak varlığını tanıyarak, terörizmden vazgeçtiğini ilan etmiş ve intifadayı sona erdirdiğini açıklamıştır. İsrail ise buna karşılık FKÖ'yü Filistinlilerin yasal temsilcisi olarak kabul ederek, "Ortadoğu Barış Konferansı" çerçevesinde FKÖ temsilcileriyle pazarlık masasına oturacağını açıklamıştır. 13 Eylül'de Washington'da Clinton'ın da hazır bulunduğu bir seremonide taraflarca tekrar imzalanan ve "ilkeler deklarasyonu" adı verilen anlaşma, öngörüldüğü üzere bir ay içinde (13 Ekim 1993'te) yürürlüğe girmiştir. Barış görüşmelerinde uyulacak ilkelerin belirlendiği anlaşma, aynı zamanda nihai durumu müzakere etmek amacıyla ikili ve çok taraflı komitelerin oluşturulmasını öngörmüştür. Bunlardan "Ortak İsrail-Filistin Temas Komitesi" taraflar arasındaki işbirliğini ve var olan sorunları, "İsrail-Filistin Ekonomik İşbirliği Komitesi" ise su konusunda tarafların haklarını ve ortak kullanımı söz konusu olan su kaynaklarını, ayrıca elektrik üretimi ve satışı, petrol ve doğalgazın kullanımı, deniz ve kara taşımacılığı, bölgesel ekonomik kalkınma ve ticaret, çevrenin korunması, işçi sorunları ve toplumsal refah gibi konuları ele almıştır. Mısır ve Ürdün hükümeti temsilcilerinin de katılımını öngören "Daimi Komite" ise, özellikle 1967 Arap-İsrail savaşıyla yerlerinden olan insanların tekrar topraklarına dönmeleri konusunda çalışma yapılmasını öngörmüştür.³⁶⁷

İsrail'in işgali altındaki Batı Şeria'nın El Halil kentinde namaz kılan Filistinlilerin üzerine ateş açan bir Yahudi'nin 63 kişinin ölümüne neden olması barış sürecini kesintiye uğratmıştır. FKÖ katliam üzerine üç günlük genel yas ilan ederken, İslami Direniş Örgütü Hamas, katliamın intikamının alınacağı tehdidinde bulunmuştur. Katliam dünyada da tepkiyle karşılanmış, BM İsrail'i kınama kararı almıştır. Kararda Filistinlilerin korunması ve güvenliklerinin sağlanması öngörülerek, bölgeye geçici olarak uluslararası gözlemci gönderilmesi kabul

³⁶⁷ Tayyar Arı, "İç Politikanın Gölgesindeki Barış: Likud ve Ortadoğu", (Çevrimiçi) <http://www.tayyarari.com/download/likud.doc>, 24 Nisan 2010.

edilmiştir. 1994 yılında İsrail ve FKÖ arasında Kahire’de ilkeler bildirgesinin ilk aşaması imzalanmıştır. Anlaşma uyarınca İsrail askeri birliklerinin Gazze Şeridi ve Eriha’nın yüzde 60’ından 21 gün içinde çekilmesi kabul edilmiştir.³⁶⁸

İsrail ve FKÖ arasında Batı Şeria’da özerkliğin Filistinlilere devredilmesi konusunda devam eden anlaşmazlık, 1995 yılında imzalanan “Taba” ya da “Oslo II” Anlaşması olarak adlandırılan anlaşmayla çözümlenmiştir. 28 Eylül 1995’te Arafat ve Rabin tarafından imzalanan anlaşma; Clinton, Mübarek ve Kral Hüseyin tarafından da imza altına alınmıştır. İsrail parlamentosunda 6 Ekim’de onaylanan anlaşmanın gereği olarak İsrail ilk etapta 900 Filistinli mahkumu serbest bırakırken, Batı Şeria’nın Karbata, Kabatiya ve Yatta kasabalarından da çekilmiştir. 15 Ekim’de Erez kontrol noktasında bir araya gelen Peres ve Arafat, İsrail askerlerinin Batı Şeria’dan çekilme planını görüşmüşlerdir. Peres, 25 Ekim’de İsrail’in Cenin’i boşaltacağını ifade etmiş ancak bu çekilme işlemi 4 Kasım 1995’te Başbakan İzak Rabin’in barış karşıtı Yigal Rabin tarafından öldürülmesi nedeniyle gecikerek 13 Kasım’da tamamlanmıştır. 1995 yılının aralık ayında Batı Şeria’daki Nablus, Tulkarm, Beytullahim ve Ramallah Filistin yönetiminin denetimine bırakılan bölgeler arasında yer almıştır.³⁶⁹

Tel Aviv’deki barış mitinginde İşçi Partisi lideri Başbakan İzak Rabin’in öldürülmesi iki taraf arasındaki barış sürecinin hiç de kolay ilerlemeyeceğini göstermiştir. Rabin’in ardından Şimon Peres başbakanlığa seçilmiştir. Peres’in ardından başbakanlığa seçilen Binyamin Netanyahu barış sürecinde Arafat’la yapılan pazarlıkları devam ettirmiştir. Netanyahu ve Filistin Özerk Yönetimi Başkanı Yaser Arafat, 15 Ocak 1997’de İsrail askerinin El Halil kentinden çekilmesi konusunda sürdürdükleri pazarlıkları anlaşmayla sonuçlandırmışlardır. Anlaşmaya göre, İsrail askerleri El Halil’den 10 gün içinde çekilmesi ve kentin yüzde 80’inin Filistin Yönetimi’nin kontrolü altına girmesi öngörülmüştür. ABD Başkanı Bill Clinton, tarafların bir araya gelmesini sağlayan Ürdün Kralı Hüseyin’e teşekkür etmiştir. El Halil anlaşmasında, Filistin topraklarının kesin statüsüne ilişkin görüşmelerin iki ay

---

³⁶⁸ Koç, a.g.e., s.233.

³⁶⁹ Arı, a.g.m.

sonra başlaması öngörülerek, taraflar arasında zorlu pazarlıkların bu aşamada yaşanacağı belirtilmiştir.³⁷⁰ Ancak mart ayında İsrail hükümetinin, üç semavi dince en kutsal mekan olan, Hz.Muhammed'in Miraç mucizesi mekanı Haremüşşerif'i kapsayan Eski Kent'in yer aldığı Kudüs'ün Müslüman Arap ağırlıklı Doğu kesiminde, yeni yerleşim birimleri inşasına yeniden başlaması üzerine, Filistin Özerk Yönetimi, nihai kalıcı barış antlaşması yolunda yürütölmeye çalışılan müzakereleri askıya almıştır.³⁷¹

ABD Başkanı Clinton bu dönemde barış sürecine katkıda bulunmak için çabalarını sürdürmüştür. Onun arabuluculuğunda 23 Ekim 1998 tarihinde düzenlenen, Ürdün Kralı Hüseyin'in de katıldığı zirvede; İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu ile Filistin Devlet Başkanı Yaser Arafat; Wye Plantation - Wye River Anlaşması'nı imzalamışlardır. Ortadoğu barış sürecinde yeni bir dönem başlatacağı düşünölen ve "Geçici Anlaşmanın Uygulanmasına Yönelik Uzlaşma" olarak nitelendirilen anlaşma, geçici sorunlara son verilmesini ve nihai statü müzakerelerinin başlatılmasını öngörmüştür. İsrail'de anlaşmaya karşı çıkan liderler Netanyahu'nun, Batı Şeria'dan çekilmesi durumunda koalisyon hükümetinin sarsılacağını dile getirmişlerdir.³⁷² Hamas örgütünün lideri Şeyh Ahmed Yasin de imzalanan barış anlaşmasının kendileri için hiçbir değer taşımadığını söyleyerek saldırılarına devam edeceklerini söylemiştir.³⁷³ Netanyahu, Filistinlilerin güvenlik tedbirlerini yerine getirmediğı gerekçesiyle anlaşmayı 2 ay sonra dondurmüştür.

İsrail Başbakanı Ehud Barak ile Arafat barış müzakerelerini Şarm El Şeyh'te 4 Eylül 1999'da yeniden başlatmışlardır. 13 Eylül'e kadar tam kapsamlı nihai barış anlaşmasının hazırlanması ve 1 yıla kadar bu anlaşmanın imzalanması ilkesi kabul edilmiştir. İsrail askerlerinin çekilme takvimi belirlenerek, Filistin'e liman yapma hakkı tanınmıştır. İki taraftan yetkililer, güvenlik sorunlarıyla ilgili bilgi değişimi

³⁷⁰ "Barış Sürecinde Yeni Dönem", **Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi**, (Çevrimiçi) <http://www.milliyet.com.tr/1997/01/16/dunya/baris.html>, 24 Nisan 2010.

³⁷¹ "İsrail-Filistin Çatışmasının Kronolojisi", **Sabah Gazetesi İnternet Sitesi**, (Çevrimiçi) http://arsiv.sabah.com.tr/ozel/arafat206/dosya_212.html, 23 Nisan 2010.

³⁷² "Barışın Doğum Sancısı", **Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi**, (Çevrimiçi) <http://www.milliyet.com.tr/1998/10/24/>, 25 Nisan 2010.

³⁷³ "Hamas: Saldırıları Durdurmayacağız", **Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi**, (Çevrimiçi) <http://www.milliyet.com.tr/1998/10/24/>, 22 Nisan 2010.

konusunda işbirliği yapmayı kabul etmişlerdir.³⁷⁴ Gazze ile Batı Şeria arasında Filistinliler'in serbestçe gidip gelmesini sağlayacak iki koridor açılmasının kararlaştırıldığı anlaşma, nihai statü görüşmelerinin 2000 yılı sonunda tamamlanmasını öngörmüştür.³⁷⁵

ABD Başkanı Bill Clinton, İsrail ile Filistin arasında yaşanan sorunların masaya yatırılması amacıyla İsrail Başbakanı Ehud Barak ve Yaser Arafat'ı Camp David'de kapalı zirve toplantısına çağırmıştır. 11 Temmuz 2000'de liderlerin bir araya geldiği Camp David, ikinci kez Ortadoğu'da yaşanan gelişmelerin çözümlenebilmesi için arabuluculuk rolünü üstlenmiştir. Uzmanlar, kurulması düşünülen Filistin devletinin yüzölçümü, Kudüs ve Filistinli mültecilerin durumu gibi konular nedeniyle bu zirvenin başarıya ulaşamayacağını öngörmüşlerdir.³⁷⁶ Bu öngörü haklı çıkmış ve zirvede beklenen sonuç elde edilememiştir.

Eylül ayının sonunda İsrail'de ana muhalefet partisi Likud'un Genel Başkanı Ariel Şaron'un Kudüs'te Haremüşşerif'i ziyaret etmesi, bölgede "ikinci intifada"nın patlak vermesine yol açmıştır. El Aksa Camii yakınında Filistinli protestocular ile İsrail polisi arasında çıkan çatışmalarda 4 kişi hayatını kaybetmiş; Kudüs'te ve Batı Şeria'daki Ramallah'ta iki taraf arasında çatışmalar yaşanmıştır.³⁷⁷

Clinton'ın öncülüğünde başlatılan barış girişimleri, 2000'li yılların başında sürece damga vurmuştur. Şarm El Şeyh zirvesinde tarafların aldığı ateşkes kararı uygulanamamış, kurulan "Ortadoğu Araştırma Komisyonu"nun yeni Yahudi yerleşim birimleri oluşturulmasının dondurulması ve barış görüşmelerinin başlamasını öneren raporu amacına ulaşamamıştır. 2002 yılının mart ayında Arap devletleri barış girişimlerinde bulunan taraf haline gelmiştir. Beyrut'ta yapılan Arap Birliği zirvesinde Suudi Velihaht Prensi Abdullah, Arap-İsrail barış planını

³⁷⁴ "İsrail-Filistin Barış Süreci Kronolojisi", *Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi*, (Çevrimiçi) <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=151187>, 20 Nisan 2010.

³⁷⁵ "Sonunda Barış", *Milliyet Gazetesi İnternet Sitesi*, (Çevrimiçi) <http://www.milliyet.com.tr/1999/09/05/dunya/dun03.html>, 25 Nisan 2010.

³⁷⁶ Gila Benmayor, "Camp David'te Yazı Tura", *Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi*, (Çevrimiçi) <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2000/07/12/222343.asp>, 20 Nisan 2010.

³⁷⁷ "El Aksa Çatışmalarında 4 Ölü", *Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi*, (Çevrimiçi) <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2000/09/29/245098.asp>, 19 Nisan 2010.

sunmuşlardır. Plan, başkenti Kudüs olan Filistin devletinin tanınması ve mültecilerin haklarının geri verilmesi karşılığında İsrail ile Arap ülkeleri arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesini öngörmüştür. Ertesi gün İsrail birliklerinin Filistin Yönetimi lideri Yaser Arafat'ın Ramallah'ta bulunan karargahına girmesi Ortadoğu'da yaşanan gerginliği daha da tırmandırmıştır.

2003 yılından itibaren uluslararası toplum yeniden sürece dahil olarak çözüm arayışlarını hızlandırmıştır. ABD, Rusya, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği'nden oluşan "Dörtlü" barış planını öngören yol haritasını İsrail ve Filistin'e sunmuştur. Filistin tarafı, şiddet olaylarını sona erdirmeyi ve 2005'e kadar Filistin devletinin kurulması yolunda alınacak tedbirleri içeren planı kabul ettiğini açıklamış, Mayıs ayında söz konusu plan İsrail kabinesi tarafından onaylanmıştır. Özellikle bu dönemde planın gündeme gelmesi ABD'nin bölgeyi yeniden şekillendirme çalışmalarının bir sonucu olarak da değerlendirilebilir. Irak'ta Saddam Hüseyin rejiminin devrilmesiyle Ortadoğu'da bozulan dengelerin yerine oturtulması açısından İsrail-Filistin arasında yıllardır devam eden anlaşmazlığın çözümlenmesi önem taşımaya başlamıştır.

2004 yılının Kasım ayında Yaser Arafat'ın ölümünün ardından, Mahmud Abbas, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün liderliğine getirilmiştir. Yol haritası, kısa bir süre sonra başbakan seçilen Mahmud Abbas'ın güvenoyu almasıyla devreye girmiştir. Başbakan Abbas liderliğinde sorunu çözmeyi amaçlayan ABD yönetimi, İsrail'i karşı şiddet kullanımını onaylamadığını söyleyen Abbas aracılığıyla aktif diplomasiye dönmek için bir araç bulmuştur. Irak rejiminin devrilmesinin ardından bir Filistin devleti kurdukmak için ikinci adımı atmaya planlayan George W. Bush yönetimi, Arapların Amerika'ya olan olumsuz bakışını hafifletmeyi amaçlamıştır.³⁷⁸

Filistin'de 2005 yılında yapılan seçimler sonunda özerk yönetimin başkanlığına Mahmud Abbas getirilmiştir. Ariel Şaron ise, Gazze'den çekilme planı için hükümetinden onay almış ve plan Ağustos ayı sonunda yaşama geçirilmiştir. Gazze'de bulunan yerleşimciler zorla bölgeden uzaklaştırılmıştır. Ertesi yıl beyin

³⁷⁸ "Arafat'a By-Pass", *Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi*, (Çevrimiçi) <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2003/05/01/282717.asp>, 18 Nisan 2010.

kanaması geçirerek komaya giren Ariel Şaron'un yerine gelen Ehud Olmert, Kadima adlı yeni bir parti kurarak seçimler sonunda koalisyon hükümeti kurmuştur. İsrail Başbakanı Olmert, Hizbullah'ın iki İsraili askeri kaçırmasının ardından temmuz ayında Lübnan'a savaş açmış, Beyrut'un da aralarında bulunduğu bazı kentleri bombalamıştır. İlan edilen ateşkesin ardından savaşı yönetme biçimi ve kaçırılan askerlerin kurtarılamaması nedeniyle Olmert eleştirilere uğramıştır. Filistin'de 2006 yılının ocak ayında yapılan seçimleri Hamas kazanmış ve tek başına hükümet kurmuştur. İsrail'i tanınması ve şiddeti reddetmesi istenen Hamas'ın seçimleri kazanması, Filistin'e yapılan mali yardımların da durdurulmasına neden olmuştur. Hamas hükümeti kamu çalışanlarının maaşlarını bile ödeyemez hale gelmiş aynı zamanda El Fetih'le arasında tırmanan gerilim bölgede çatışmalara yol açmıştır. Filistin'de yaşanması muhtemel bir "İç Savaş" endişesi nedeniyle devreye giren Suudi Arabistan'ın öncülüğünde Mekke'de bir araya gelen Hamas ve El Fetih'in ulusal birlik hükümeti kurması üzerinde anlaşmaya varılmıştır. Ancak İsmail Haniye başkanlığındaki hükümetin ömrü kısa sürmüştü; iki taraf arasında yaşanan çatışmalar sonucunda, haziran ayında Hamas, Gazze'nin kontrolünü ele geçirerek kentte bir hükümet kurmuştur. Mahmud Abbas ise, Selam Feyyad başkanlığında yalnızca Batı Şeria'yı kontrol edebilen bir hükümet oluşturmuştur.³⁷⁹

ABD Başkanı George Bush, 2007 yılının sonlarına doğru İsrail ile Filistin Yönetimi arasında barış görüşmelerinin başlatılmasını tartışmak amacıyla uluslararası toplantı yapılması çağrısında bulunmuştur. Bu çağrı, 27 Kasım 2007'de Amerika'nın Maryland eyaletindeki Annapolis kasabasında düzenlenen "Uluslararası Ortadoğu Konferansı"yla ete kemiğe bürünmüştür.

Annapolis'te Bush, Abbas ve Olmert'in uzlaştığı yol haritasına göre, iki devletli çözüm çerçevesinde nihai statü müzakerelerine başlanması ve Bush'un görev süresinin dolacağı 2008 yılının sonuna kadar görüşmelerin sonuçlandırılması hedeflenmiştir. Suriye, İsrail'in işgal ettiği topraklardan çekilmesiyle ilişkilerin normalleşebileceğini açıklarken, Hamas ise konferansın hiçbir sonuç getirmeyeceğini

---

³⁷⁹ "İsrail-Filistin Sorununun Tarihçesi", (Çevrimiçi) <http://www.tarihim.org/filistin-sorunu.html>, 20 Nisan 2010.

savunmuştur.³⁸⁰ Bölgede yıllardır süregelen anlaşmazlığa Annapolis'teki zirve de çözüm getirmemiştir. 2008 yılının haziran ayında Mısır'ın arabuluculuğuyla Kahire'de gerçekleştirilen temasların ardından İsrail ile Hamas arasında 6 aylık bir ateşkes anlaşmasına varılmıştır. Ateşkesin başarıya ulaşması halinde Gazze'deki İsrail ablukasının hafifletilmesi, kaçırılan İsrail askeri Gilad Şalit'in serbest bırakılması ve Refah Geçidi'nin açılmasının gündeme alınması kabul edilmiştir.

Ancak ateşkesin ilan edilmesinden 5 gün sonra 24 Haziran'da, İsrail'in düzenlediği saldırıda bir İslami Cihad komutanını öldürmesi ve Hamas'ın Kassam roketleri atarak buna cevap vermesi bu süreci sona erdirmiştir. Hamas, İsrail'in Gazze Şeridi'ndeki sınır kapılarını açmamasına tepki göstererek bu durumun ateşkesin ihlali anlamına geldiğini söylemiştir. Gazze Şeridi'nden İsrail'e yönelik her ay düzenlenen roket ve havan topu atışlarının sorumluluğunu ne İslami Cihad, ne El Fetih, ne de Hamas üstlenmemiştir. 4 Kasım'da İsrail askerleri sınırın altından kazılan, İsrail karakolunu basıp askerleri rehin almayı hedefleyen bir tünel nedeniyle Gazze Şeridi'ne operasyon düzenleyerek 6 Hamas üyesini öldürmüşlerdir. 13 Aralık'ta İsrail, Hamas'ın da onayıyla ateşkesin devam etmesini istediğini açıklamıştır. Ancak daha önceki açıklamalarında da ateşkesin devam etmesini Filistin halkının istemediğini söyleyen Hamas, 20 Aralık'ta İsrail sınırı açmadığı için ateşkesi sürdürmeyeceklerini belirterek batı Negev'e havan ve roket atışlarına başlamıştır.³⁸¹ Gazze Şeridi'nden İsrail'e atılan roketler ve İsrail'in karşı saldırıları bölgede tansiyonu iyiden iyiye artırmış ve 27 Aralık 2008 tarihindeki İsrail Ordusu'nun başlattığı "Dökme Kurşun Operasyonu"nun fitilini ateşlemiştir.

3.7. İsrail'in Gazze Şeridi'ne Düzenlediği Dökme Kurşun Operasyonu

İsrail, 27 Aralık 2008 tarihinde 60 savaş uçağı ve helikopterle Gazze Şeridi'ne 100 tonun üzerinde bomba atmıştır. Silah depoları ve askeri kampların imha edildiği saldırının ilk gününde yüzlerce Gazzeli sivil de hayatını kaybetmiştir.

³⁸⁰ "Annapolis'ten 'Yol Haritası' Çıktı", NTVMSNBC İnternet Sitesi, (Çevrimiçi) <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/427783.asp>, 17 Nisan 2010.

³⁸¹ "2008-2009 İsrail-Gazze Çatışması", Wikipedia İnternet Sitesi, (Çevrimiçi) http://tr.wikipedia.org/wiki/2008%E2%80%932009_%C4%B0srail%E2%80%93Gazze_%C3%A7at%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1, 27 Mart 2010.

Hava harekatı sonrasında elektriklerin kesilmesi nedeniyle Gazze'deki hastanelerde tedavi altına alınan yaralı sivil Filistinliler cep telefonu ışığı altında ameliyat edilmişlerdir. Kentte, gıda ve tıbbi yardıma olan ihtiyaç her geçen gün artmıştır.

Hamas'ın liderlerinden Nizar Rıyan ve İçişleri Bakanı Said Siyam saldırılarda hayatını kaybetmiştir. İsrail ordusu, 3 Ocak akşamı kara harekatı düzenleyerek üç ayrı noktadan Gazze Şeridi'ne girmiştir. "Dökme Kurşun Operasyonu"nda, Birleşmiş Milletler'e ait bir okulun bombalanması sonucu 40'a yakın sivil ölmüştür. Dünya kamuoyunun gündemini meşgul eden konulardan biri de İsrail'in operasyonda misket ve beyaz fosfor bombası kullandığının ortaya çıkması olmuştur. Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım Kurumu'nun (UNRWA) Sözcüsü Guinness da yaşadıkları asıl sorunun fosfor bombası yemek olduğunu söyleyerek, üzerine su döküldüğünde bu bombanın etkisinin zehire dönüştüğünü belirtmiştir.³⁸²

İsrail, 18 Ocak 2009 günü tek taraflı olarak ateşkes ilan etmiştir. 22 gün süren bombardıman sonucunda Gazze şeridinde üçte biri çocuk olmak üzere yaklaşık 1300'den fazla Filistinli hayatını kaybetmiş, dört bin bina yıkılmış, 20 bin bina hasar görmüş ve onbinlerce kişi evsiz kalmıştır.³⁸³ İsrail ile Filistin Yönetimi arasında uzun yıllara dayanan ve "Barış Süreci" olarak kavramsallaştırılan dönem ne yazık ki yeniden kanlı bir saldırıyla başarısızlığa uğramıştır. Ortadoğu coğrafyasının bu değişmeyen kaderinin ne yöne doğru ilerleyeceği konusundaki belirsizlik sürmektedir. Çalışmanın teorik kısmı bu bölümle sona ermektedir. Dördüncü ve son bölümde, Türk Basını'ndan seçilen gazetelerin "Dökme Kurşun" operasyonuna ilişkin kullandıkları tüm haberler, basılı nüshalar ve İnternet sayfaları üzerinden içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

³⁸² "İsrail Hedef Seçiyor: Hastane, BM, Medya", *Radikal Gazetesi*, 16 Ocak 2009, s.11.

³⁸³ "İsrail Uçakları Yine Korku Saçtı", *TRT İnternet Sitesi*, (Çevrimiçi) <http://www.trt.net.tr/Haber/HaberDetay.aspx?HaberKodu=6d808f1e-a71b-40b9-aa3d-da4e8b09dcfd>, 10 Nisan 2010.

4. İSRAİL'İN GAZZE ŞERİDİ'NE DÜZENLEDİĞİ 'DÖKME KURŞUN' OPERASYONUNA İLİŞKİN TÜRK BASINI'NDA YER ALAN HABERLERİN BASILI VE İNTERNET SAYFALARI ÜZERİNDEN İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ

Çalışmanın bu bölümünde İsrail'in Gazze Şeridi'ne yönelik düzenlediği "Dökme Kurşun" operasyonu ve sonrasında yaşanan gelişmelerle ilgili Türk Basını'ndan seçilen Hürriyet, Zaman ve Radikal gazeteleri ile söz konusu gazetelere ait İnternet sayfaları içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir.

4.1. Araştırmanın Kapsamı, Objesi ve Yöntemi

Araştırma objesi olarak ulusal çapta yayımlanan liberal-merkez çizgide yer alan "Hürriyet" gazetesi, muhafazakar-sağ eğilimli "Zaman" gazetesi ve sol eğilimli "Radikal" gazetesi seçilmiştir. Bu gazetelerin farklı siyasi görüşleri yansıtmaları ve iki gazetenin (Hürriyet ve Zaman Gazetesi) tiraj açısından ilk 3 sırada yer alması seçim sürecinde etkili olmuştur.

Medyatava İnternet sitesinde haftalık olarak yayımlanan gazete satış raporuna göre, 11 Nisan 2011 ile 17 Nisan 2011 tarihleri arasında ağırlık olarak abonelik sistemiyle gazete satışı gerçekleştiren ve ilk sırada yer alan Zaman Gazetesi 969 bin 390, üçüncü sıradaki Hürriyet Gazetesi ise 464 bin 311 satış rakamına ulaşmışlardır.³⁸⁴

Çalışmada örnek olay olarak seçilen İsrail'in Gazze Şeridi'ne düzenlediği "Dökme Kurşun" operasyonu, 27 Aralık 2008 günü başlamış ve 22 gün boyunca devam etmiştir. Operasyonun öncesinde ve sonrasında İsrail ve Filistin Yönetimi arasında yaşanan ilişkileri ve Türkiye ve dünya ülkelerinin tepkilerini değerlendirebilmek amacıyla çalışmada, 15 Aralık 2008 ve 31 Ocak 2009 tarihleri

---

³⁸⁴ Medyatava İnternet Sitesi, (Çevrimiçi) <http://www.medyatava.com/tiraj.asp>, 23 Nisan 2011.

arasında söz konusu gazetelerde yer alan tüm haberler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Çalışmada aynı zamanda üç gazetenin İnternet siteleri olan “hürriyet.com.tr”, “zaman.com.tr” ve “radikal.com.tr”de söz konusu dönemde yayımlanan haberlere de içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Bu üç internet sitesinden “zaman.com.tr” İnternet’te yayınlanmaya başlayan ilk Türk gazetesi olma özelliğini de taşımaktadır. Çalışmanın kapsamını, “Dökme Kurşun” operasyonu başlamadan önce ve başladıktan sonra yaşanan 48 günlük süreç oluşturmaktadır.

İçerik analizi uygulamalarına 20. yüzyıldan önceki dönemlerde başlanmasına rağmen bu yöntemin sistematik olarak gelişmesi yüzyılın ortalarını bulmuştur. Bağımsız bir yöntem olarak içerik analizinin gelişimi, Lasswell, Lazarsfeld ve Berelson gibi kitle iletişim uzmanlarının 1941 yılında Chicago Üniversitesi’nde katıldıkları konferansla başlamıştır. Yönteme yönelik olarak ilk tanımlamayı yapan Bernard Berelson; içerik analizini, “iletişimin yazılı-açık içeriğinin objektif, sistematik ve sayısal tanımlarını yapan bir araştırma tekniği” olarak nitelendirmiştir.³⁸⁵

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra içerik analizi, araştırmacılar tarafından gazetelerdeki ve radyodaki propagandayı incelemek için kullanılmıştır. Berelson’ın, 1952 yılında “İletişim Araştırmalarında İçerik Çözümlemesi” adlı çalışması, analiz yönteminin iletişim akademisyenlerince bir araç olarak onaylandığını göstermiştir. Walizer ve Wienir içerik analizini, kaydedilmiş enformasyonun içeriğini incelemek için geliştirilmiş sistematik bir yordam olarak tanımlarken, Krippendorff verilerden bağlamlarına doğru, tekrarlanabilir ve geçerli referanslar yapmakta kullanılan araştırma tekniği şeklinde ifade etmektedir. Kerlinger ise içerik analizinin sistematik,

---

³⁸⁵ Orhan Gökçe, *İçerik Çözümlemesi*, Konya, Selçuk Üniversitesi Yayınları, 1995, ss.13-16.

nesnel ve değişkenleri ölçmek amacıyla niceliksel bağlamda iletişimi incelemek ve çözümlmek için geliştirilen bir yöntem olduğunu belirtmektedir.³⁸⁶

İçerik analizi öncelikle iletişim içeriklerinin sistematik ve objektif betimlenmesini amaçlayan ampirik bir yöntem özelliği gösterirken, zaman içinde metodolojinin gelişmesiyle sosyal bilimsel verilerin analizini gerçekleştirme amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. İletişim bilminde içerik analizi öncelikle haber aktörlerinin iletilerinin, medya içeriklerinin incelenmesinde ve iletişim araştırmalarının gerçekleştirilmesinde kullanılmaktadır. İçerik analizi, varsayımların formüle edilmesi ve buradan hareketle oluşturulan değişkenlerin kategori sisteminde somutlaştırılmasına dayanan bir araştırma yöntemidir.³⁸⁷

İçerik analizi, iletilerin açık ve belirli olan içeriğinin nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir açıklamasını yapabilmek için kullanılmaktadır. Anlamlandırmanın düz anlamsal düzeyini çözümlmeyi amaçlayan bu analiz yönteminde en iyi verim geniş ölçekli çalışmalarda elde edilmektedir, örneklem ne kadar büyükse sonuç da o kadar doğru çıkmaktadır. İçerik analizi, bir iletişim sisteminden seçilen birimlerin belirlenmesi ve sayılması şeklinde uygulanmaktadır.³⁸⁸

Bu yöntemle bir metnin bütünlüğü belirli bir amaç doğrultusunda parçalanarak sonuca ulaşılmaktadır. Dolayısıyla içerik analizinde bazı enformasyonlar dışarıda bırakılırken, bütünün içinde ilk bakışta göze çarpmayanlar üzerinde farkındalık oluşmaktadır. Derin okuma yapmaya dolaylı yoldan hizmet eden yöntem uygulanmaya başlamadan önce amaç ve kapsamın sınırlandırılması gerekmektedir.³⁸⁹

---

³⁸⁶ Roger D.Wimmer ve Joseph R.Dominick, "İçerik Çözümlmesi", **Medya Metinlerini Çözümlmek-İçerik, Göstergibilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri**, Der. Gülseren Şendur Atabek ve Ümit Atabek, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2007, ss.19-20.

³⁸⁷ Füsun Alver, **Basında Yabancı Tasarımı ve Yabancı Düşmanlığı**, İstanbul, Der Yayınları, 2003, s.241.

³⁸⁸ John Fiske, **İletişim Çalışmalarına Giriş**, Çev. Süleyman İrvan, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2003, s.176.

³⁸⁹ Şengül Özerkan, "Haber Araştırmalarında İçerik Analizi ve Söylem Çözümlemesi Uygulamaları", **Tüm Yönleriyle Medya ve İletişim**, Ed. Metin Işık ve Ayhan Erdem, Konya, Eğitim Kitabevi Yayınları, 2008, ss.40-41.

Bu çözümleme yöntemi herhangi bir materyal üzerinde düşünmeden yapılan değerlendirmelerin doğru olup olmadığını kanıtlamak için de kullanılmaktadır. Yöntem, elde edilen veriler görülmeden önce düşünülmemeyen başka noktaları da ortaya çıkarabilmektedir.³⁹⁰ Bu çözümleme yöntemi, Merten'in yaptığı tanımlamadan hareketle; bir metnin tasviri ve açıklamasını yapmayı değil, metin içeriklerinden sosyal gerçeğe yönelik çıkarımlarda bulunmayı amaçlamaktadır.³⁹¹

Araştırma kapsamındaki gazetelerde ve onların İnternet sayfalarında operasyonla bağlantılı olarak seçilen haberlerin tümü incelemeye alınmıştır. "Dökme Kurşun" operasyonu bağlamında; yazılı basın ve İnternet gibi iki farklı mecra da hangi haber kaynaklarından yararlandığını ortaya koymayı amaçlayan çalışmada, online ortamın geleneksele göre okuyucularına sağladığı, haber akışında sahip olduğu nitelikler -multimedya, etkileşimlilik, sayısallaşma gibi- incelemeye tabi tutulmuştur. Hürriyet, Zaman ve Radikal gazeteleri ile bu gazetelerin İnternet siteleri olan "hurriyet.com.tr", "zaman.com.tr" ve "radikal.com.tr"de arşiv bağlantısı aracılığıyla "Dökme Kurşun" operasyonuna ilişkin haberler karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Günlük olarak yayımlanan ve politik görüşleri itibariyle yayın politikaları birbirinden farklı olan Hürriyet, Zaman ve Radikal gazeteleri ile onların İnternet sayfalarında gerçekleştirilen araştırmada şu varsayımlar ileri sürülmüştür:

Hürriyet gazetesi ve hurriyet.com.tr için öne sürülen varsayımlar;

1. Gazetede kullanılan haberlerde yararlanan kaynaklar önemli oranda belirsizdir.
2. Gazetede kullanılan fotoğrafların önemli bir bölümünde fotoğrafı üreten kişi ya da medya organizasyonuna yer verilmemiştir.

---

³⁹⁰ Graeme Burton, *Görünenden Fazlası - Medya Analizlerine Giriş*, Çev. Nefin Dinç, İstanbul, Alan Yayıncılık, 1995, s.22.

³⁹¹ Gökçe, a.g.e., s.24.

3. Liberal eğilimli Hürriyet gazetesi, muhafazakar eğilimli Zaman gazetesi ve sol eğilimli Radikal gazetesine oranla fotoğraf kullanımında İsraili ve ABD'li siyasi aktörlere daha fazla yer vermiştir.

4. Gazete, Filistinli çocuklar ve siviller ile ölen ya da yaralanan Filistinlilere, kullandığı fotoğrafların içeriğinde diğer gazetelere göre daha az yer ayırmıştır.

5. Gazetede yer alan operasyona ilişkin haberlerin ekonomik içeriğine diğer gazetelere oranla daha çok yer ayrılmıştır.

6. Gazete, Batılı siyasi haber aktörlerinin iletilerine diğer gazetelerden daha fazla yer vermiştir.

7. Gazetenin İnternet sayfası, okuyucusuna diğer gazetelerden daha çok görsel materyal sunmuştur.

Zaman gazetesi ve zaman.com.tr için öne sürülen varsayımlar;

1. Gazete, Hürriyet ve Radikal gazetelerine oranla ulusal haber ajanslarından daha fazla yararlanmıştır.

2. Gazete, diğer gazetelere göre kendi muhabir kadrosu ve haber merkezinden daha fazla yararlanmıştır.

3. Gazete, Hürriyet ve Radikal gazetelerine göre daha fazla haber kaynağından yararlanmıştır.

4. Gazetede, diğer gazetelere oranda daha fazla görsel materyale yer vermiştir.

5. Gazetede kullanılan fotoğraflar önemli oranda uluslararası haber ajansları tarafından üretilmiştir.

6. Muhafazakar eğilimli Zaman gazetesi, kullandığı fotoğrafların içeriğinde Filistinli ve Müslüman Arap ülkelerin siyasi aktörlerine, diğer gazetelere göre daha fazla yer vermiştir.

7. Gazete, Filistinli çocuklar ve siviller ile ölen ya da yaralanan Filistinlilere, kullandığı fotoğrafların içeriğinde diğer gazetelere göre daha fazla yer ayırmıştır.

8. Gazetede yer alan operasyona ilişkin haberlerin siyasi ve dinsel içeriklerine diğer gazetelere oranla daha çok yer ayrılmıştır.

9. Gazetede, Filistin halkının yaşadığı sıkıntılara ilişkin haberler ve Türkiye'nin bölgeye düzenlediği yardım kampanyaları diğer gazetelere göre daha fazla oranda kullanılmıştır.

10. Gazetenin İnternet sayfası, diğerlerine göre çok daha fazla sayıda son dakika haber kullanmıştır.

11. Gazetenin İnternet sayfası, diğer gazetelerden daha fazla video ve grafik dosyasına yer vermiştir.

Radikal gazetesi ve radikal.com.tr için öne sürülen varsayımlar;

1. Gazetede, haber kaynağı olarak uluslararası haber ajanslarına önemli oranda yer verilmiştir.

2. Gazete, Hürriyet ve Zaman gazetelerine oranla daha az görsel materyale yer vermiştir.

3. Gazetede kullanılan fotoğrafların önemli bir bölümü uluslararası haber ajansları tarafından üretilmiştir.

4. Gazetede, uluslararası yardım kuruluşlarını temsil eden haber aktörlerine diğer gazetelerden daha çok yer ayrılmıştır.

5. Gazetenin sitesinin ana sayfasından, diğer gazetelerin ana sayfalarına oranla daha fazla habere link verilmiştir.

6. Gazetenin İnternet sitesi, okuyucusuna görsel materyal sunma konusunda diğer gazetelerin sitelerine göre daha yetersizdir.

4.2. İsrail'in Gazze Şeridi'ne Düzenlediği "Dökme Kurşun" Operasyonu ve Ardından Yaşanan Gelişmelerle İlgili Haberlerin Kantitatif (Niceliksel) Analizi

Hürriyet, Zaman ve Radikal gazetelerinin basılı nüshalarında yer alan haberler kantitatif (niceliksel) analize tabi tutulmuştur.

Tablo 1: İsrail'in Gazze Şeridi'ne düzenlediği "Dökme Kurşun" operasyonu ve sonrasında yaşanan gelişmelerle ilgili haberlerin sayısı

"Dökme Kurşun" operasyonu ile ilgili haberlerin sayısı	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
		Oran		Oran		Oran
Toplam	246	27,4	400	44,5	252	28,1

Çalışmada üç gazetede yayımlanan toplam 898 haber analiz edilmiştir. Operasyona ilişkin en fazla sayıda haber, 400 haberle "Zaman" gazetesinde yayımlanmıştır. Bu gazeteyi 252 haberle "Radikal" gazetesi, 246 haberle "Hürriyet" gazetesi izlemektedir. İncelenen haberlerin yaklaşık yarısı yüzde 44,5'lik bir oranla Zaman gazetesinde bulunurken; Radikal gazetesindeki haberler yüzde 28,1, Hürriyet gazetesindeki haberler ise yüzde 27,4 oranında yer almaktadır.

Tablo 2: Haberlerin yer aldığı sayfa

Haberlerin yer aldığı sayfa	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
		Oran		Oran		Oran
İlk Sayfa	38	15,4	74	18,5	36	14,3
Türkiye-Gündem	126	51,2	51	12,8	14	5,6
Dış Haberler-Dünya	81	32,9	259	64,8	169	67,1
Politika					32	12,7
Toplum	1	0,4				
Kültür-Sanat			4	1,0		
Spor			4	1,0	1	0,4
Ekonomi			1	0,3		
Aile-Sağlık			1	0,3		
Televizyon			1	0,3		
Arka Kapak			5	1,3		
Toplam	246	100	400	100	252	100

Haberlerin yer aldığı sayfalar değerlendirildiğinde “Zaman” gazetesinde “Politika” ve “Toplum” sayfalarının dışında olaya ilişkin her sayfada en az bir haberin yer aldığı görülmektedir. Olaya ilişkin haberleri ilk sayfasında en çok değerlendiren gazete, yüzde 18.5’lik oranla “Zaman” gazetesidir. Bu aynı zamanda olayla ilgili haberlere “Zaman” gazetesinin diğer gazetelere göre daha çok önem verdiğini de ortaya koymaktadır. Gündem sayfasında en fazla haberi değerlendiren gazete yüzde 51.2 ile “Hürriyet” gazetesidir, yayımladığı haber sayısı ile oranlandığında yüzde 67.1 ile “Radikal” gazetesinin dış haberler sayfasında en fazla habere yer veren gazetedir. Haberlerin sayfalar arasındaki dağılımında “Zaman” gazetesinde çeşitlilik görülürken, diğer gazeteler haberlerini belli başlı sayfalarda toplamışlardır.

Tablo 3: Haberlerin kapladığı alan - Kelime Sayısı Olarak

Haberlerin kapladığı alan - Kelime sayısı olarak	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
	İlk Sayfa	2.190	6,3	7408	10,4	1775
Türkiye-Gündem	20.512	59,4	9883	13,8	3389	5,7
Dış Haberler-Dünya	11.620	33,6	50.961	71,4	46.528	78,4
Politika					7419	12,5
Toplum	225	0,7				
Kültür-Sanat			477	0,7		
Spor			1016	1,4	237	0,4
Ekonomi			52	0,1		
Aile-Sağlık			656	0,9		
Televizyon			107	0,1		
Arka Kapak			801	1,1		
Toplam	34547	100	71361	100	59348	100

Haberlerin gazetelerde kapladığı alan, haberlerdeki kelime sayıları dikkate alınarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Buna göre “Zaman” gazetesini, 71 bin 361

kelimeyle en çok haber içeriğine yer veren gazete olurken; Radikal gazetesi 59 bin 348 kelimeyle ikinci, Hürriyet gazetesi ise 34 bin 547 kelimeyle üçüncü sırada yer almıştır. “Zaman” ve “Radikal” gazetelerinin her biri “Hürriyet” gazetesine göre oranla yaklaşık iki kat fazla habere yer vermiştir. Dış haberler sayfasındaki haberlerin kelime sayısında ise bu oran yaklaşık olarak beş kata ulaşmaktadır. “Radikal” gazetesi yüzde 78.4 oranla dış haberler sayfasında en fazla içeriğe yer ayıran gazete durumundadır. “Hürriyet” gazetesi ise yüzde 59.4 oran ile gündem sayfasında haber içeriğine en çok yer veren gazete olmuştur.

Tablo 4: Haberlerin sayfa içindeki yeri (Hürriyet Gazetesi)

Haberlerin sayfa içindeki yeri	İlk Sayfa		Gündem		Dünya		Politika		Toplum		K.Sanat		Toplam	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Sağ Üst Köşe	6	16,0	9	7,1	2	2,5							17	6,9
Sağ Alt Köşe	9	23,7	18	14,3	3	3,7							30	12
Sağ Orta	4	10,5	8	6,3	5	6,2							17	6,9
Orta Üst	5	13,2	16	12,7	18	22			1	100			40	16
Orta Alt	9	23,7	28	22,2	15	19							52	21
Tam Orta			5	4,0	4	4,9							9	3,7
Sol Üst Köşe	1	2,6	9	7,1	10	12							20	8,1
Sol Alt Köşe	3	7,9	24	19,0	14	17							41	17
Sol Orta	1	2,6	9	7,1	10	12							20	8,1
Tüm Sayfa														
Toplam	38	100	126	100	81	100	0	0	1	100	0	0	246	100

“Hürriyet” gazetesindeki haberlerin sayfa içindeki yeri değerlendirildiğinde, sayfanın üst kısmında yer alan haberler yüzde 31, orta kısmındaki haberler yüzde 19, alt kısmındaki haberler yüzde 50 oranında dağılmaktadır. Gazetedeki haberlerin yarısının alt sayfalarda yer alması dikkat çekmektedir. İlk sayfadaki haberlerin yüzde 31.8’i, dış haberler sayfasındaki haberlerin yüzde 36.5’i, gündem sayfasındaki haberlerin yüzde 26.9’u sayfanın üst kısmında yer almaktadır.

Tablo 5: Haberlerin sayfa içindeki yeri (Zaman Gazetesi)

Haberlerin sayfa içindeki yeri	İlk Sayfa		Gündem		Dünya		K.Sanat		Spor		A.Kapak		Toplam	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Sağ Üst Köşe	3	4,1	10	19,6	30	12,0			4	100	1	20	48	12,1
Sağ Alt Köşe	17	23,0	12	23,5	45	17,4	2	50			1	20	77	19,4
Sağ Orta	12	16,2	7	13,7	15	5,8					2	40	36	9,1
Orta Üst	5	6,8	4	7,8	17	6,6							26	6,5
Orta Alt	16	21,6	4	7,8	38	14,7							58	14,6
Tam Orta	1	1,4	1	2,0	6	2,3							8	2,0
Sol Üst Köşe	1	1,4	9	17,6	42	16,2	2	50					54	13,6
Sol Alt Köşe	10	13,5			44	17,0							54	13,6
Sol Orta	9	12,2	4	7,8	20	7,7					1	20	34	8,6
Tüm Sayfa					2	0,8							2	0,5
Toplam	74	100	51	100	259	100	4	100	4	100	5	100	397	100

Zaman” gazetesindeki haberlerin sayfa içindeki yeri değerlendirildiğinde, sayfanın üst kısmında yer alan haberler yüzde 32.2, orta kısmındaki haberler 18.7, alt kısmında yer alan haberler yüzde 47.6 oranında yer almaktadır. Yalnızca 2 haber sayfanın tümünü kaplamaktadır. İlk sayfadaki haberlerin yüzde 12.3’ü, dış haberler sayfasındaki haberlerin yüzde 34.8’i, gündem sayfasındaki haberlerin yüzde 45’i sayfanın üst kısmında yer almaktadır.

Tablo 6: Haberlerin sayfa içindeki yeri (Radikal Gazetesi)

Haberlerin sayfa içindeki yeri	İlk Sayfa		Gündem		Dünya		Politika		K.Sanat		Spor		Toplam	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Sağ Üst Köşe	3	8,3	3	21,4	31	18,3	2	6,3					39	15,5
Sağ Alt Köşe	13	36,1	3	21,4	29	17,2	5	15,6					50	19,8
Sağ Orta	3	8,3	1	7,1	8	4,7	2	6,3					14	5,6
Orta Üst			1	7,1	15	8,9					1	100	17	6,7
Orta Alt	14	38,9	1	7,1	33	19,5	8	25,0					56	22,2

Tablo 6: Haberlerin sayfa içindeki yeri (Radikal Gazetesi-Devam)

Haberlerin sayfa içindeki yeri	İlk Sayfa		Gündem		Dünya		Politika		K.Sanat		Spor		Toplam	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Tam Orta	1	2,8			5	3,0							6	2,4
Sol Üst Köşe			2	14,3	24	14,2	2	6,3					28	11,1
Sol Alt Köşe					20	11,8	11	34,4					31	12,3
Sol Orta	2	5,6	3	21,4	4	2,4	2	6,3					11	4,4
Tüm Sayfa														
Toplam	36	100	14	100	169	100	32	100	0	0	1	100	252	100

“Radikal” gazetesindeki haberlerin sayfa içindeki yeri değerlendirildiğinde, sayfanın üst kısmında yer alan haberler yüzde 33.3, orta kısımdaki haberler yüzde 12.4, alt kısmında yer alan haberler yüzde 54.3 oranında yer almaktadır. İlk sayfadaki haberlerin yüzde 8.3’ü, dış haberler sayfasındaki haberlerin yüzde 41.4’ü, gündem sayfasındaki haberlerin yüzde 42.8’i sayfanın üst kısmında yer almaktadır.

Kullanılan haberlerin sayfa içindeki yeri genel olarak değerlendirildiğinde Radikal gazetesinin sayfanın üst kısmında kullandığı haberler açısından yüzde 33.3’lük oranla ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Zaman gazetesi yüzde 32.2’lik oranla ikinci, Hürriyet gazetesi ise yüzde 31 ile son sırada yer almaktadır. İlk sayfada, sayfanın üst kısmında en çok haberi yüzde 31.8’lik oranla Hürriyet gazetesi kullanırken, bunu yüzde 12.3’le Zaman gazetesi ve yüzde 8.3’le Radikal gazetesi izlemektedir. Dış haberlerde sayfanın üst kısmındaki haberler yüzde 41.4’le en fazla Radikal gazetesinde değerlendirilirken; Hürriyet gazetesinde haberlerin yüzde 36.5’i, Zaman gazetesinde yüzde 34.8’i üst kısımda bulunmaktadır. Gündem sayfasında ise Zaman gazetesi yüzde 45 oranla üst kısımda en çok haber kullanan gazete olmuştur. Gazeteyi; yüzde 42.8’le Radikal gazetesi, yüzde 26.9’la Hürriyet gazetesi takip etmektedir.

Tablo 7: Haberin üretildiği haber organizasyonu

Haberin üretildiği haber organizasyonu	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
AP	3	1,1	4	0,8	32	8,9
Reuters	2	0,7	4	0,8	12	3,3
AFP	8	3,0			50	13,9
Dış Haberler Servisi	11	4,1	70	14,4	71	19,8
Kendi Haber Merkezi/Muhabiri	41	15,2	159	32,7	52	14,5
Belirlenemedi	150	55,6	93	19,1	38	10,6
Anadolu Ajansı	7	2,6	26	5,3	35	9,7
Doğan Haber Ajansı	8	3,0			8	2,2
Cihan Haber Ajansı			41	8,4		
Haaretz Gazetesi	4	1,5	23	4,7	10	2,8
Jerusalem Post Gazetesi	2	0,7	10	2,1	4	1,1
Debkafile İnternet Sitesi	4	1,5	2	0,4		
The Times Gazetesi	2	0,7	2	0,4	9	2,5
The Guardian Gazetesi	2	0,7	4	0,8	6	1,7
Diğer Dış Kaynaklar	26	9,6	48	9,9	32	8,9
Toplam	270	100	486	100	359	100

Haberin üretildiği haber organizasyonu değerlendirildiğinde, Hürriyet gazetesindeki haberlerin yarısından fazlasının (yüzde 55.6) kaynağının belirlenemediği dikkat çekmektedir. Hürriyet gazetesindeki haberlerin yalnızca yüzde 15.2'sinin kendi haber merkezi ya da muhabiri tarafından üretildiği, Anadolu Ajansı'nın yüzde 2.6, Doğan Haber Ajansı'nın yüzde 3 oranla buna katkıda bulunduğu görülmektedir. Haberlerin yüzde 23.6'sında uluslararası haber ajansları ve diğer dış haber kaynaklarından yararlanılmıştır.

Zaman gazetesinde haberlerin yüzde 19,1'inin haber kaynağı belirlenemezken, yüzde 32.7 oranında gazetenin kendi haber merkezi ya da muhabiri içeriğe katkı sağlamıştır. Anadolu Ajansı ve Cihan Haber Ajansı mahreçli haberler yüzde 13.7 oranında yer bulurken, haberlerin yüzde 34.5'inde dış haber kaynaklarından faydalanılmıştır.

Radikal gazetesinde haberlerin yüzde 10.6'sının haber kaynağı belirlenemezken, haberlerin yüzde 14.5'inde gazetenin kendi haber merkezi veya muhabirinin imzası yer almaktadır. Radikal gazetesi yüzde 9.7'lik oranla Anadolu Ajansı'ndan en çok yararlanan gazete olmuştur. Aynı zamanda Doğan Haber Ajansı kaynaklı haberlere yüzde 2.2 oranında yer verilmiştir. Haberlerin yüzde 63'ünde dış haber kaynaklarından yararlanan Radikal gazetesinde, söz konusu kaynakların yüzde 26.1'ini üç önemli uluslararası haber ajansı olarak adlandırılan AFP, AP ve Reuters oluşturmaktadır.

Tablo 8: Haberin üretildiği haber organizasyonu (Kelime sayısı olarak)

Haberin üretildiği haber organizasyonu- Kelime sayısı olarak	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
		Oran		Oran		Oran
AP	80	0,8	232	1,0	1653	4,0
Reuters			134	0,6	170	0,4
AFP	1063	11,2			2933	7,0
Dış Haberler Servisi	2623	27,6	11088	49,2	18344	43,9
Dış Haberler Servisi ve AFP					2146	5,1
Dış Haberler Servisi ve AP			291	1,3	1496	3,6
Dış Haberler Servisi ve AA					653	1,6
Dış Haberler Servisi ve Reuters			498	2,2	1575	3,8
Dış Haberler Servisi İsraili haber kaynakları			1865	8,3		
AP ve AFP	49	0,5			1891	4,5
AP, AA, AFP					709	1,7
AP, AA, Reuters					148	0,4
Reuters, AFP	51	0,5			690	1,7
Reuters, AFP, AP	120	1,3			507	1,2
Reuters ve Cihan			244	1,1		
Anadolu Ajansı	557	5,9			2606	6,2
Anadolu Ajansı ve AFP					2083	5,0
Anadolu Ajansı ve AP					83	0,2
Anadolu Ajansı ve Reuters					260	0,6
Anadolu Ajansı ve DHA					221	0,5

**Tablo 8: Haberın üretildiği haber organizasyonu
(Kelime sayısı olarak-Devam)**

Haberin üretildiği haber organizasyonu- Kelime sayısı olarak	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
		Oran		Oran		Oran
Doğan Haber Ajansı	1167	12,3			848	2,0
ANKA			292	1,3	252	0,6
Cihan Haber Ajansı			4390	19,5		
Cihan Haber Ajansı ve AA			501	2,2		
Cihan Haber Ajansı ve Batılı haber kaynakları			759	3,4		
Ajans Habertürk	47	0,5				
İsraili haber kaynakları	2146	22,5	1140	5,1	843	2,0
Arap haber kaynakları	494	5,2	811	3,6	309	0,7
Batılı haber kaynakları	1121	11,8	299	1,3	1398	3,3
Diğer						
Toplam	9518	100	22544	100	41818	100

Haberin üretildiği haber organizasyonu, kelime sayısı olarak da incelemeye tabi tutulmuştur. Buna göre olaya ilişkin haberlere içerik olarak en fazla yer veren gazete 41 bin 818 kelimeyle Radikal gazetesi olurken, bunu 22 bin 544 kelimeyle Zaman gazetesi, 9 bin 518 kelimeyle Hürriyet gazetesi izlemektedir. Radikal gazetesindeki içeriğin; Zaman gazetesinin yaklaşık iki katı, Hürriyet gazetesinin ise 4 katından fazla olduğu dikkat çekmektedir. Hürriyet gazetesinde kelime sayısı olarak iç haber kaynakları yüzde 18.7 oranında yer alırken; en çok kelime sayısı yüzde 27.6'yla dış haberler servisinde kullanılmıştır. Bunu yüzde 22.5'le İsraili haber kaynakları, yüzde 11.8'le Batılı haber kaynakları ve yüzde 11.2 ile AFP'de kullanılmıştır. Zaman gazetesinde ise iç haber kaynakları yüzde 23 oranında yer alırken, yüzde 49.2'lik oranla dış haberler servisi en çok kelimenin kullanıldığı haber kaynağı olmuştur. Radikal gazetesinde de iç haber kaynakları yüzde 18.8 oranında bulunurken, dış haberler servisi yüzde 43.9'la ve AFP yüzde 7 ile en çok kelimeye yer verilen haber kaynakları olarak dikkati çekmektedir.

Tablo 9: Haberde ana başlığın özellikleri

Haberde ana başlığın özellikleri	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Yalnızca bir ana başlığa sahip	175	71,1	380	95,0	154	61,1
Bir ana başlık ve üst başlığa sahip	15	6,1	8	2,0	8	3,2
Bir ana başlık ve alt başlığa sahip	41	16,7	8	2,0	85	33,7
Bir ana başlık, bir üst başlık ve bir alt başlığa sahip	15	6,1	4	1,0	5	2,0
Toplam	246	100	400	100	252	100

Hürriyet gazetesindeki haberlerin yüzde 71.1'i yalnızca bir ana başlığa sahipken, Zaman gazetesinde bu oran yüzde 95, Radikal gazetesinde ise yüzde 61.1'dir. Bir ana başlığa ve üst başlığa sahip haberler değerlendirildiğinde Hürriyet gazetesi yüzde 6.1'le birinci, Radikal gazetesi yüzde 3.2'yle ikinci ve Zaman gazetesi yüzde 2'yle son sırada yer almaktadır. Bir ana başlık ve alt başlığa sahip haberlerin oranı Radikal gazetesinde yüzde 33.7, Hürriyet gazetesinde yüzde 16.7 ve Zaman gazetesinde yüzde 2 olmuştur. Üç başlık türünün de birarada bulunduğu haberlerin oranı, Hürriyet gazetesinde yüzde 6.1, Radikal gazetesinde yüzde 2, Zaman gazetesinde yüzde 1 olarak belirlenmiştir.

Tablo 10: Haberde ana başlığın özelliği

Haberde ana başlığın özelliği	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Sürmanşet	17	19,8				
Manşet	44	51,2	102	58,6	59	51,8
Manşet Altı	25	29,1	72	41,4	55	48,2
Toplam	86	100	174	100	114	100

Haberde ana başlığın özellikleri değerlendirildiğinde, yalnızca Hürriyet gazetesinde yüzde 19.8 oranında sürmanşet uygulaması kullanıldığı görülmektedir. Manşet uygulaması yüzde 58.6 ile en çok Zaman gazetesinde değerlendirilmiştir. Bunu, yüzde 51.8 ile Radikal gazetesi ve yüzde 51.2 ile Hürriyet gazetesi

izlemektedir. Manşet altı, Radikal gazetesinde yüzde 48.2, Zaman gazetesinde yüzde 41.4 ve Hürriyet gazetesinde yüzde 29.1 oranında kullanılmıştır.

Tablo 11: Haberde ana başlığın metinle ilişkisi

Haberde ana başlığın metinle ilişkisi	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Ana başlık metnin içeriğiyle uyumlu	230	93,5	389	97,3	237	94,0
Ana başlık metnin içeriğiyle bir ölçüde uyumlu	14	5,7	11	2,8	15	6,0
Ana başlık metnin içeriğiyle uyumsuz	2	0,8				
Toplam	246	100	400	100	252	100

Haberde ana başlığın metinle olan ilişkisi değerlendirildiğinde, üç gazetede de çok yüksek oranda ana başlığın metnin içeriğiyle uyumlu olduğu görülmektedir. Zaman gazetesinde bu oran, yüzde 97.3 iken, Radikal gazetesinde yüzde 94, Hürriyet gazetesinde ise yüzde 93.5 olmuştur.

Tablo 12: Haberde ana başlığın içeriksel özellikleri

Haberde ana başlığın içeriksel özellikleri	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Nesnel	213	86,6	362	90,5	215	85,3
Nesnel Değil	33	13,4	38	9,5	37	14,7
Toplam	246	100	400	100	252	100

Haberde ana başlığın içeriksel özellikleri ele alındığında, Zaman gazetesinde ana başlığın yüzde 90.5, Hürriyet gazetesinde yüzde 86.6, Radikal gazetesinde yüzde 85.3 oranında nesnel bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Radikal gazetesi yüzde 14.7'lik oranla ana başlığın en çok nesnel olarak değerlendirilmediği gazete olmuştur.

Tablo 13: Metinde görsel kullanımı

Metinde görsel kullanımı	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Görselli	173	70,3	206	51,5	142	56,3
Görselsiz	73	29,7	194	48,5	110	43,7
Toplam	246	100	400	100	252	100

Haber metninde görsel kullanımı incelendiğinde, kullandığı haberlerin içinde en çok görsel kullanan gazetenin yüzde 70.3'le Hürriyet olduğu görülmektedir. Radikal gazetesinde yüzde 56.3, Zaman gazetesinde ise yüzde 51.5 oranında görsel materyalli haber kullanılmıştır. Zaman gazetesi haberlerinde yüzde 48,5 ile en çok oranda görsel kullanmayan gazete olarak dikkati çekmektedir.

Tablo 14: Kullanılan görsel türleri

Kullanılan görsel türleri	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Fotoğraf	246	96,1	294	96,4	201	99,5
Grafik	9	3,5	5	1,6	1	0,5
Karikatür			1	0,3		
Diğer	1	0,4	5	1,6		
Toplam	256	100	305	100	202	100

Kullanılan görsel türleri değerlendirildiğinde, en çok kullanılan görsel türünün fotoğraf olduğu görülmektedir. Radikal gazetesi yüzde 99.5'le en çok fotoğraf kullanan gazete olurken, bu gazeteyi Zaman ve Hürriyet gazeteleri izlemiştir. Grafik kullanımında yüzde 3.5 ile Hürriyet gazetesi ilk sırada yer alırken, Zaman gazetesi fotoğraf, grafik ve karikatür gibi görsel türlerinin üçüne de yer veren tek gazete olarak dikkati çekmektedir.

Tablo 15: Fotoğrafın sayfa içindeki yeri

Fotoğrafın sayfa içindeki yeri	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Sağ üst köşede	19	7,7	31	10,5	22	11,0
Sağ alt köşede	28	11,4	22	7,5	18	9,0
Sağ ortada	10	4,1	24	8,2	15	7,5
Orta üstte	63	25,6	68	23,1	43	21,5
Orta altta	49	19,9	45	15,3	60	30,0
Tam ortada	18	7,3	14	4,8	4	2,0
Sol üst köşede	23	9,3	46	15,6	19	9,5
Sol alt köşede	21	8,5	23	7,8	5	2,5
Sol ortada	15	6,1	21	7,1	14	7,0
Tüm sayfa						
Toplam	246	100	294	100	200	100

Fotoğrafın sayfada kullanıldığı yer incelendiğinde, Zaman gazetesinin yüzde 49.2 ile sayfanın üst kısmında en çok fotoğraf kullanan gazete olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu gazeteyi yüzde 42.6 ile Hürriyet gazetesi, yüzde 42 ile Radikal gazetesi takip etmektedir. Sayfaların orta kısmında fotoğraf kullanımında ise Zaman gazetesi yüzde 20.1, Hürriyet gazetesi yüzde 17.5 ve Radikal gazetesi yüzde 16.5 oranında sıralanmaktadır. Sayfanın alt kısmındaki fotoğraflar ele alındığında Radikal gazetesinin yüzde 41.5 ile ilk sırada yer aldığı ve bu gazeteyi yüzde 39.8’le Hürriyet, yüzde 30.6 ile Zaman gazetesi izlemektedir.

Tablo 16: Fotoğrafın üretildiği haber organizasyonu

Fotoğrafın üretildiği haber organizasyonu	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
AP	2	0,8	60	20,4	46	22,9
Reuters	2	0,8	62	21,1	30	14,9
AFP					50	24,9
Anadolu Ajansı	4	1,6	21	7,1	15	7,5
Doğan Haber Ajansı	6	2,4			5	2,5
Cihan Haber Ajansı			8	2,7		
EPA	1	0,4				
Haaretz Gazetesi					1	0,5
Kendi Muhabiri	3	1,2	54	18,4	9	4,5
Belirlenemedi	228	92,7	89	30,3	45	22,4
Toplam	246	100	294	100	201	100

Fotoğrafın üretildiği haber organizasyonu değerlendirildiğinde Hürriyet gazetesinde yayımlanan fotoğrafların yüzde 92.7'sinin kaynağı belirlenememiştir. Kaynağı belli olan fotoğrafların yüzde 2.4'ü Doğan Haber Ajansı, yüzde 1.6'sı Anadolu Ajansı tarafından üretilmiştir. Zaman gazetesinde ise kaynağı belirlenemeyen fotoğraflar yüzde 30.3 iken, Reuters'ten alınan fotoğraflar yüzde 21.1, AP kaynaklı fotoğraflar ise yüzde 20.4 oranında yer almaktadır. Gazetenin kendi muhabirlerinin ürettiği fotoğraflar da yüzde 18.4'le önemli bir yer kaplamaktadır. Radikal gazetesinde de Zaman gazetesinde olduğu gibi uluslararası haber ajanslarından kullanılan fotoğraflar dikkat çekmektedir. Buna göre AFP'den yüzde 24.9, AP'den yüzde 22.9, Reuters'den yüzde 14.9 oranında fotoğraf kullanılmıştır. Yani fotoğrafların yüzde 62.7'si bu üç tarafından üretilmiştir. Kaynağı belirlenemeyen fotoğraflar da yüzde 22.4 ile önemli yer tutmaktadır.

Tablo 17: Fotoğrafın rengi

Fotoğrafın rengi	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Siyah-Beyaz			64	21,8	152	75,6
Renkli	246	100	230	78,2	49	24,4
Toplam	246	100	294	100	201	100

Fotoğrafın rengi değerlendirildiğinde Hürriyet gazetesindeki tüm fotoğrafların renkli olarak kullanıldığı görülmektedir. Zaman gazetesinde renkli fotoğraf yüzde 78.2 oranında yer alırken, Radikal gazetesinde ise yüzde 75.6 oranında siyah-beyaz fotoğrafa yer verilmiştir.

Tablo 18: Fotoğrafların içerik özelliği

Fotoğrafların içerik özelliği	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
İsraili siyasi aktör	23	8,6	16	4,7	16	7,3
Filistinli siyasi aktör	8	3,0	11	3,2	4	1,8
ABD'li siyasi aktör	8	3,0	5	1,5	7	3,2
AB'li siyasi aktör	6	2,2	8	2,4	2	0,9
Müslüman Arap ülkelerin siyasi aktörleri	9	3,4	15	4,4	3	1,4

Tablo 18: Fotoğrafların içerik özelliği - Devam

Fotoğrafların içerik özelliği	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Türk siyasi aktör	55	20,6	54	15,9	22	10,1
Diğer ülkelerin siyasi aktörleri	1	0,4	2	0,6		
Uluslararası kuruluşların yetkilileri	7	2,6	5	1,5	3	1,4
Dökme Kurşun Operasyonu	13	4,9	27	7,9	27	12,4
Filistinli siviller-çocuklar	28	10,5	45	13,2	32	14,7
Ölen-yaralanan Filistinli siviller	18	6,7	40	11,8	19	8,7
Dünyadaki protesto gösterileri	20	7,5	9	2,6	23	10,6
Türkiye'deki protesto gösterileri	15	5,6	19	5,6	20	9,2
İsrailli askerler	19	7,1	12	3,5	11	5,0
Hamas militanları	3	1,1			3	1,4
Diğer	34	12,7	73	21,5	26	11,9
Toplam	267	100	340	100	218	100

Fotoğrafların içerik özellikleri incelendiğinde, Hürriyet, Türk siyasi aktörlere yüzde 20.6 oranıyla en çok yer ayıran gazete olmuştur, Zaman gazetesinde bu oran yüzde 15.9, Radikal de ise yüzde 10.1'dir. İsrailli siyasi aktörlere fotoğraf kullanımında en çok yer veren gazete yüzde 8.6 ile Hürriyet gazetesi olurken, Filistinli siyasi aktörler yüzde 3.2 oranıyla en çok Zaman gazetesinde yer bulmuşlardır. Filistinli çocuklara fotoğraf içeriğinde en çok yer ayıran gazetenin yüzde 14.7 ile Radikal olduğu dikkat çekerken, ölen veya yaralanan Filistinli sivillere yüzde 11.8 ile en çok Zaman gazetesinin yer ayırdığı görülmektedir.

Tablo 19: Fotoğrafın metinle ilişkisi

Fotoğrafın metinle ilişkisi	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Fotoğraf metinle uyumlu	190	77,2	259	88,1	135	67,2
Fotoğraf metinle bir ölçüde uyumlu	31	12,6	20	6,8	40	19,9
Fotoğraf metinle uyumsuz	25	10,2	15	5,1	26	12,9
Toplam	246	100	294	100	201	100

Fotoğrafın metinle olan uyumuna bakıldığında; Zaman gazetesindeki fotoğrafların yüzde 88.1'inin metinle uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Hürriyet gazetesinde bu oran yüzde 77.2, Radikal de ise yüzde 67.2 olmuştur. Fotoğraflarının metinle en çok uyumsuzluk gösteren gazetenin ise yüzde 12.9 ile Radikal gazetesi olduğu görülmektedir.

Tablo 20: Bir fotoğrafta yer alan haber aktörlerinin sayısı

Bir fotoğrafta yer alan haber aktörlerinin sayısı	Hürriyet		Zaman		Radikal	
		%		%		%
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Bir	127	52,0	132	45,7	81	42,6
İki	42	17,2	52	18,0	22	11,6
Üç veya daha fazla	75	30,7	105	36,3	87	45,8
Toplam	244	100	289	100	190	100

Bir fotoğrafta yer alan haber aktörlerinin sayısı değerlendirildiğinde en çok bir kişiden oluşan fotoğraflar çoğunlukta yer almaktadır. Hürriyet gazetesinde bir kişinin bulunduğu fotoğraflar yüzde 52 oranındayken, bu oran Zaman gazetesinde yüzde 45.7, Radikal gazetesinde yüzde 42.6 olarak belirlenmiştir. İki haber aktörü yüzde 18 ile en fazla Zaman gazetesinde bulunurken, üç veya daha fazla haber aktörü yüzde 45.8 ile Radikal gazetesinde kullanılmıştır.

Tablo 21: Fotoğraf alt yazısının içeriği

Fotoğraf alt yazısının içeriği	Hürriyet		Zaman		Radikal	
		%		%		%
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Nesnel	66	26,8	190	64,6	176	87,6
Nesnel değil	8	3,3	19	6,5	15	7,5
Altyazısız	172	69,9	85	28,9	10	5,0
Toplam	246	100	294	100	201	100

Fotoğraf alt yazılarının içerikleri ele alındığında nesnel kullanımın Radikal gazetesinde yüzde 87.6 oranıyla önde olduğu görülmektedir. Aynı gazetenin nesnel olmayan kullanımda da yüzde 7.5 oranıyla ilk sırada bulunduğu tespit edilmiştir.

Hürriyet gazetesindeki fotoğrafların yüzde 69.9, Zaman gazetesinde ise yüzde 28.9’unda altyazı kullanılmamıştır.

4.3. İsrail’in Gazze Şeridi’ne Düzenlediği “Dökme Kurşun” Operasyonu ve Ardından Yaşanan Gelişmelerle İlgili Haberlerin Kalitatif (Niteliksel) Analizi

“Dökme Kurşun” operasyonuna ilişkin ve ardından yaşanan gelişmeler kalitatif yani niteliksel olarak da incelemeye tabi tutulmuştur.

Tablo 22: Haberin konu içeriği

Haberin konu içeriği	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Siyasi	155	56,4	215	50,9	157	57,5
Ekonomi	3	1,1	3	0,7	2	0,7
Sosyal/kültürel/dinsel	43	15,6	114	27,0	43	15,8
Askeri operasyon	50	18,2	61	14,5	50	18,3
Operasyona ilişkin gösteriler/protestolar	22	8,0	24	5,7	20	7,3
Diğer	2	0,7	5	1,2	1	0,4
Toplam	275	100	422	100	273	100

Haberin konu içeriği incelendiğinde üç gazetede de siyasi konuların ağırlıkta bulunduğu dikkati çekmektedir. Siyasi konu içeriğinde Radikal gazetesi yüzde 57.5, Hürriyet gazetesi yüzde 56.4 ve Zaman gazetesi yüzde 50.9 oranlarıyla sıralanmıştır. Zaman; sosyal, kültürel ve dinsel konu içeriğine yüzde 27 ile en çok yer veren gazete olurken, Radikal ve Hürriyet gazeteleri yüzde 18’in üzerinde bir oranla askeri operasyona ilişkin içeriğe sayfalarında yer vermiştir.

Tablo 23: Haberin konu içeriği (Siyasi)

Haberin konu içeriği - Siyasi	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Türkiye'nin operasyona tepki gösteren açıklamaları	21	13,5	11	5,1	10	6,4
Dünya ülkelerinden yapılan İsrail'in operasyonunu destekleyen açıklamalar	5	3,2	2	0,9	3	1,9
Türkiye'nin operasyonun bitirilmesine yönelik başlattığı barış girişimleri	12	7,7	14	6,5	8	5,1
ABD'nin Ortadoğu'daki soruna ilişkin çözüm girişimleri	6	3,9	8	3,7	9	5,7
Dünya liderlerinin operasyona yönelik tepkileri	7	4,5	6	2,8	7	4,5
Türkiye ve diğer ülkelerin ortaya attığı ateşkes ve barış planları	24	15,5	26	12,1	19	12,1
Muhalefet partilerinin operasyona yönelik hükümete yaptığı eleştiriler	6	3,9	2	0,9	3	1,9
Davos zirvesinde Türkiye ile İsrail arasında yaşanan gerilim ve sonrasında yaşanan gelişmeler	29	18,7	19	8,8	20	12,7
BM'nin İsrail'i sivil ölümler nedeniyle suçlaması			5	2,3	5	3,2
Uluslararası yardım kuruluşlarının İsrail'in operasyonuna tepkisi			1	0,5	2	1,3
Diğer	45	29,0	121	56	71	45,2
Toplam	155	100	215	100	157	100

Haberin siyasi içeriğinde Hürriyet gazetesi, Davos zirvesinde Türkiye ve İsrail arasında yaşanan gerilime ilişkin haberlere yüzde 18.7 oranında yer ayırmıştır. Yine aynı gazetede Türkiye ve diğer ülkelerin ortaya attıkları ateşkes ve barış planları yüzde 15.5 ile önemli oranda tespit edilmiştir. Zaman gazetesinde de yüzde 12.1 oranında Türkiye ve diğer ülkelerin ortaya attıkları ateşkes ve barış planları önem taşırken, Radikal gazetesi ise Davos zirvesi ve sonrasında yaşanan gelişmelere yüzde 12.7 ve ortaya atılan barış planlarına yüzde 12.1 oranında değerlendirmiştir.

Tablo 24: Haberin konu içeriği (Ekonomi)

Haberin konu içeriği - Ekonomi	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Gazze'ye yönelik ambargonun kaldırılması	1	33,3				
TÜSİAD'ın İsrail'e bölgedeki ekonomik işbirliğinin devamı için yaptığı çağrı	1	33,3				
Arap devletlerinin bölgeye para yardımı yapma planı	1	33,3				
Türkiye'nin İsrail'den tohum ve zirai ilaç alımını durdurma düşüncesi					1	50
Operasyonun bölge ülkelerinin ekonomisine verdiği zarar					1	50
İsrail'in Gazze'ye para akışını engellemesi			1	33,3		
Türkiye'nin İsrail'le imzaladığı savunma anlaşmalarının iptal edileceği iddiaları			1	33,3		
Ziraat odalarından çiftçiye İsrail mallarını boykot çağrısı			1	33,3		
Diğer						
Toplam	3	100	3	100	2	100

Ekonomiye ilişkin içeriklerin kullanımında Hürriyet gazetesi, Gazze'ye yönelik ambargonun kaldırılması, TÜSİAD'ın İsrail'e yönelik çağrısı, Arap devletlerinin bölgeye yapmayı düşündüğü para yardımına sayfalarında yer ayırmıştır. Zaman gazetesi ise İsrail'in Gazze'ye para akışını engellemesi, Türkiye'nin İsraille imzaladığı savunma anlaşmalarının iptalini ve İsrail malları için ziraat odalarından yapılan boykot çağrısını ekonomi sayfalarında işlemiştir. Radikal ise Türkiye'nin İsrail'den tohum alımını durdurma düşüncesini ve "Dökme Kurşun" operasyonunun bölge ülkelerinin ekonomisi verdiği zararı ele almıştır.

Tablo 25: Haberın konu içeriği (Sosyal, Kültürel ve Dinsel)

Haberin konu içeriği - Sosyal, kültürel ve dinsel	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Filistinli halkın durumu ve yaşadıkları zorluklar	8	18,6	18	15,8	9	20,9
Gazze'de yaşayan Türklerin içinde bulunduğu durum	1	2,3	6	5,3		
Türkiye'den yardım kuruluşlarının Gazze'ye düzenlediği gıda ve tıbbi yardım kampanyası	2	4,7	33	28,9	2	4,7
İran'dan Gazze'ye sağlık yardımı	1	2,3				
Türk Kızılay'ının düzenlediği yardım kampanyası	1	2,3	1	0,9	2	4,7
Diyanet İşleri Başkanlığı'nın operasyona ilişkin tepkisi	1	2,3	2	1,8	1	2,3
Haham ve imamların barış girişimleri	1	2,3	1	0,9		
Türk yazarların ve sivil toplum kuruluşlarının protesto gösterileri	2	4,7	1	0,9		
Türkiye ve dünyadan sanatçıların İsrail'in operasyonunu eleştiren Őir, resim alışmaları			4	3,5	1	2,3
Avrupa'da antisemitizmin çıkışa geçtiği yönündeki gelişmeler					2	4,7
Diğer	26	60,5	48	42,1	26	60,5
Toplam	43	100	114	100	43	100

Sosyal, kültürel ve dinsel konu içeriğine en fazla Zaman gazetesinde yer ayrılmıştır. Türkiye'den yardım kuruluşlarının Gazze'ye yaptığı yardım kampanyaları yüzde 28.9 oranında yer bulurken, Filistin halkının içinde bulunduğu zor durum yüzde 15.8 oranında değerlendirilmiştir. Radikal ve Hürriyet gazeteleri de yüzde 20.9 ve yüzde 18.6 oranlarında Filistinliler'in yaşadığı zorluklara yer ayırmışlardır.

Tablo 26: Haberin konu içeriği (Askeri Operasyon)

Haberin konu içeriği - Askeri operasyon	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
İsrail'in Gazze'ye roketli saldırısı ve operasyonda ölen sivil ve askerler	15	30,0	21	34,4	16	32,0
İsrail'in kara hareketi hazırlıkları ve operasyonu	9	18,0	11	18,0	10	20,0
İsrail'in operasyonda fosfor bombası kullandığına yönelik gelişmeler	5	10,0	4	6,6	9	18,0
İsrail'in BM okulu ve yardım merkezlerine yönelik saldırıları	4	8,0	4	6,6	3	6,0
Filistinli militanların İsrail'e roket saldırısı					2	4,0
Hamas'ın İsrail'e yönelik roketli saldırısı	1	2,0			4	8,0
Lübnan'ın İsrail'e yönelik roketli saldırısı	1	2,0	3	4,9	1	2,0
Batılı ve bölge ülkelerinin Gazze'ye Türk askeri gönderilmesi talebi	2	4,0				
Diğer Müslüman ülkelerde İsrail'le savaşmak için gönüllülerin toplanması			1	1,6	1	2,0
Diğer	13	26,0	17	27,9	4	8,0
Toplam	50	100	61	100	50	100

Askeri operasyona ilişkin konu içeriğinde, Zaman gazetesindeki haber sayısı ilk sırada bulunmaktadır. İsrail'in Gazze'ye roketli saldırısı ve operasyonda ölen sivil ve askerlere yönelik haberler gazetenin yüzde 34.4 ile en çok yer verdiği konu olmuştur. İsrail düzenlediği operasyona ilişkin gelişmeler yüzde 18 oranında değerlendirilmiştir. Hürriyet gazetesinde İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırısı yüzde 30 ile ilk sırada, İsrail'in kara hareketine ilişkin gelişmeler yüzde 18 oranıyla ikinci sıradadır. Radikal gazetesinde ise bu sıralama yüzde 32 ve yüzde 20 oranlarıyla değişmezken, İsrail'in fosfor bombası kullandığına ilişkin haberler yüzde 18 gibi önemli bir oranda yer bulmuştur.

Tablo 27: Haberin konu içeriği (Operasyona ilişkin gösteriler/protestolar)

Haberin konu içeriği - Operasyona ilişkin gösteriler/protestolar	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Türkiye'den operasyona protesto gösterileri	11	50,0	16	66,7	10	50,0
Avrupa'dan operasyona protesto gösterileri	2	9,1	3	12,5	2	10,0
Dünyanın diğer ülkelerinden operasyona protesto gösterileri	3	13,6	1	4,2	5	25,0
Türkiye'de Erdoğan'ın Davos zirvesinde gösterdiği tepkiye destek gösterisi	2	9,1	1	4,2	1	5,0
Arap ülkelerinde Erdoğan'ın Davos zirvesinde gösterdiği tepkiye destek gösterisi	3	13,6	1	4,2	2	10,0
ABD'de Yahudi ve Filistinlilerin operasyona yönelik protesto gösterileri			2	8,3		
Diğer	1	4,5				
Toplam	22	100	24	100	20	100

Operasyona ilişkin Türkiye'de düzenlenen gösteriler ve protestolara ilişkin haberlere Zaman gazetesi yüzde 66.7 ile en yüksek oranda yer veren gazete olmuştur. Radikal gazetesi ise dünyadaki ülkelerde operasyona ilişkin yapılan protestolara yüzde 25 ile en çok yer veren gazete olmuştur. Hürriyet gazetesinin ise Arap ülkelerinde Başbakan Erdoğan'ın Davos zirvesinde gösterdiği tepkiye destek gösterilerini yüzde 13.6 ile en çok kullandığı tespit edilmiştir.

Tablo 28: Olayın içeriği

Olayın içeriği	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Pozitif	14	5,8	49	12,3	9	3,6
Negatif	76	31,4	95	23,8	97	38,5
Nötr	152	62,8	256	64,0	146	57,9
Belirlenememiştir						
Toplam	242	100	400	100	252	100

Olayın içeriğine en fazla nötr yaklaşan gazete yüzde 64 ile Zaman gazetesi olurken, pozitif içerik anlamında da aynı gazete yüzde 12.3 ile ilk sıradadır. Radikal ise yüzde 38.5 ile olaya yönelik negatif içeriği en çok barındıran gazete durumundadır.

Tablo 29: Haber kaynağı kullanımı

Haber Kaynağı Kullanımı	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Devlet Başkanları	33	10,2	38	9,1	34	8,7
Cumhurbaşkanları	40	12,3	32	7,7	27	6,9
Başbakanlar	65	20,0	69	16,5	77	19,8
Bakanlar	55	16,9	73	17,5	76	19,5
Muhalefet partisi temsilcileri	12	3,7	5	1,2	5	1,3
Siyasi aktörler	57	17,5	62	14,8	63	16,2
Dini aktörler	5	1,5	8	1,9	8	2,1
Askeri yetkililer	13	4,0	19	4,5	22	5,7
Uluslararası örgütler	35	10,8	68	16,3	53	13,6
İstihbarat örgütleri	1	0,3			1	0,3
Uzmanlar/Yazarlar			4	1,0		
Yardım dernekleri	3	0,9	24	5,7	7	1,8
Diğer	6	1,8	16	3,8	16	4,1
Toplam	325	100	418	100	389	100

Haber kaynağı kullanımında Zaman gazetesi 418 kaynakla ilk sırada yer almaktadır. Söz konusu kaynaklar yüzde 17.5 bakanlar, yüzde 16.5 başbakanlar, yüzde 16.3 uluslararası örgütler şeklinde dağılmaktadır. 389 kaynakla ikinci sıradaki Radikal gazetesi yüzde 19.8 başbakanlara, yüzde 19.5 bakanlara ve yüzde 16.2 siyasi aktörlere yer vermiştir. 325 kaynakla son sırada bulunan Hürriyet gazetesinde ise başbakanlar yüzde 20 ile ilk sırada yer alırken, bunu yüzde 17.5 siyasi aktörler ve yüzde 16.9’la bakanlar izlemektedir. Gazetede uluslararası aktörlere ayrılan yer yalnızca yüzde 10.8 olmuştur.

Tablo 30: Haber kaynağı (Devlet Başkanları)

Haber Kaynağı: Devlet Başkanları	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
ABD Başkanı Barack Obama	7	21,2	6	15,8	6	17,6
ABD Başkanı George W. Bush	2	6,1	1	2,6	1	2,9
Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas	6	18,2	9	23,7	6	17,6
Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek	8	24,2	7	18,4	8	23,5
Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad	3	9,1	5	13,2	5	14,7
Venezüella Devlet Başkanı Hugo Chavez	1	3,0	1	2,6	1	2,9
Bolivya Devlet Başkanı Evo Morales			1	2,6	1	2,9
Ürdün Kralı Abdullah	3	9,1	1	2,6		
Suudi Arabistan Kralı Abdullah Bin Abdülaziz	2	6,1	2	5,3		
Libya Devlet Başkanı Kaddafi			1	2,6	2	5,9
Beyaz Saray Sözcüsü	1	3,0	4	10,5	4	11,8
Toplam	33	100	38	100	34	100

Devlet başkanları değerlendirildiğinde ABD Başkanı Obama'ya en fazla yüzde 21.2 oranla Hürriyet'in, en az yüzde 15.8 ile Zaman gazetesinin yer verdiği görülmektedir. ABD Başkanı George W. Bush da yüzde 6.1 ile en çok Hürriyet'te, yüzde 2.6 ile en az Zaman gazetesinde kullanılmıştır. Zaman, Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'a yüzde 23.7 ile en çok yer veren gazete olmuştur. Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek, Hürriyet ve Radikal gazetelerinde yüzde 24'e yakın oranda yer bulurken, Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad, Zaman ve Radikal gazetelerinde yüzde 14'e yakın oranda değerlendirilmiştir.

Tablo 31: Haber kaynağı (Cumhurbaşkanları)

Haber Kaynağı: Cumhurbaşkanları	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül	17	42,5	16	50,0	13	48,1
İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres	13	32,5	9	28,1	6	22,2
Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy	9	22,5	5	15,6	6	22,2
İran Cumhurbaşkanı Ahmedinecad	1	2,5	2	6,3	2	7,4
Toplam	40	100	32	100	27	100

Cumhurbaşkanlarının haber kaynağı olarak kullanımında, Zaman Gazetesi kaynakların yarısında Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'e yer vermiştir. İsrail Cumhurbaşkanı Peres ve Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy en yüksek oranda Hürriyet gazetesi tarafından kullanılmıştır. Aynı gazete, İran Cumhurbaşkanı Ahmedinecad'ı yalnızca bir kez kaynak olarak kullanmıştır.

Tablo 32: Haber kaynağı (Başbakanlar)

Haber Kaynağı: Başbakanlar	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan	38	58,5	39	56,5	33	42,9
İsrail Başbakanı Ehud Olmert	22	33,8	18	26,1	27	35,1
Almanya Başbakanı Merkel	1	1,5	1	1,4	4	5,2
İngiltere Başbakanı G.Brown			1	1,4	5	6,5
İspanya Başbakanı Zapatero	2	3,1				
Çek Cumhuriyeti Başbakanı Topolaneck	1	1,5				
Belçika Başbakanı Rompuy					1	1,3
İsrail Başbakanı Olmert'in Sözcüsü Mark Regev	1	1,5	3	4,3	5	6,5
Lübnan Başbakanı Fuad Sinyora			2	2,9	1	1,3

Tablo 32: Haber kaynağı (Başbakanlar-Devam)

Haber Kaynağı: Başbakanlar	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Eski Hollanda Başbakanı Dries van Agt			1	1,4		
İsrail Başbakanlığı			4	5,8		
İsrail Başbakan Yardımcısı Haim Ramon					1	1,3
Toplam	65	100	69	100	77	100

Haber kaynağı olarak ‘Başbakanlar’ değerlendirildiğinde Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’a Hürriyet ve Zaman gazetesi en fazla oranda yer veren gazeteler olurken; İsrail Başbakanı Ehud Olmert, Radikal ve Hürriyet gazeteleri tarafından yüzde 35.1 ve yüzde 33.8 oranlarında kullanılmıştır. Radikal, Batılı ülkelerin başbakanlarına yüzde 13’lük oranla en fazla yer veren gazetedir.

Tablo 33: Haber kaynağı (Bakanlar)

Haber Kaynağı: Bakanlar	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Türkiye Dışişleri Bakanı Ali Babacan	7	12,7	15	20,5	15	19,7
İsrail Dışişleri Bakanı Tzipi Livni	12	21,8	12	16,4	13	17,1
ABD Dışişleri Bakanı H.Clinton			1	1,4	2	2,6
ABD Dışişleri Bakanı C.Rice	8	14,5	2	2,7	2	2,6
İngiltere Dışişleri Bakanı David Miliband			2	2,7	1	1,3
Fransa Dışişleri Bakanı Bernard Kouchner			3	4,1	1	1,3
Almanya Dışişleri Bakanı F.Walter Steinmeier			1	1,4		
İspanya Dışişleri Bakanı M.Angel Moratinos					1	1,3
Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov					1	1,3
Çek Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Karel Schwarzenberg			3	4,1	2	2,6

Tablo 33: Haber kaynağı (Bakanlar-Devam)

Haber Kaynağı: Bakanlar	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
İsveç Dışişleri Bakanı Carl Bildt					1	1,3
Norveç Dışişleri Bakanı					1	1,3
Mısır Dışişleri Bakanı Ahmed Ebul Geyt	2	3,6	4	5,5	3	3,9
Suriye Dışişleri Bakanı Velid El Muallim			2	2,7		
Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Suud El Faysal			1	1,4		
Umman Dışişleri Bakanı Yusuf Alavi					1	1,3
İran Dışişleri Bakanı Muttaki			2	2,7	3	3,9
Filistin Yönetimi Dışişleri Bakanı Riyad El-Maliki			2	2,7		
Hamas hükümetinin Sağlık Bakanı Basim Naim			1	1,4		
Türkiye Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül			1	1,4		
Türkiye Adalet Bakanı Mehmet Ali Şahin					2	2,6
Türkiye Sağlık Bakanı Recep Akdağ					1	1,3
İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak	13	23,6	7	9,6	14	18,4
İsrail İçişleri Bakanı Meir Şetrit			3	4,1		
Fransa İçişleri Bakanı M.Marie					2	2,6
İsrail Adalet Bakanı	1	1,8				
İsrail Altyapı Bakanı Binyamin Ben Eliezer					1	1,3
İsrail Refah ve Sosyal Hizmetler Bakanı					1	1,3
Türkiye Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik	2	3,6	1	1,4	2	2,6
İngiltere Sağlık Bakanı Ben Bradshaw					1	1,3
İsrail Savunma Bakan Yardımcısı	1	1,8	1	1,4	1	1,3
İsrail Dışişleri Bakanlığı Sözcüleri Y.Palmer ve Y.Livne	4	7,3			1	1,3
ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Wood	2	3,6	1	1,4		
ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Sean McCormack			2	2,7	1	1,3

Tablo 33: Haber kaynağı (Bakanlar-Devam)

Haber Kaynağı: Bakanlar	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
İngiltere Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü			1	1,4		
Türkiye Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Burak Özügergin	1	1,8				
İran Adalet Bakanlığı Sözcüsü Ali Rıza Cemşidi	1	1,8				
Hamas İçişleri Bakanlığı Sözcüsü			1	1,4		
AB Dışişleri Bakanları	1	1,8				
ABD Savunma Bakanlığı			1	1,4		
Türkiye Dışişleri Bakanlığı			3	4,1	2	2,6
Toplam	55	100	73	100	76	100

Haber kaynağı olarak bakanlar değerlendirildiğinde, Türkiye Dışişleri Bakanı Ali Babacan'a en fazla Zaman ve Radikal gazeteleri yer ayırmıştır. Hürriyet'in, yüzde 21.8 ve yüzde 14.5'lik oranlarla İsrail Dışişleri Bakanı Livni ve ABD Dışişleri Bakanı Rice'a en çok yer ayıran gazete olduğu belirlenmiştir. Hürriyet gazetesi İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak'a yüzde 23.6'lık oranla en fazla yer verirken, Radikal gazetesi yüzde 18.4'lük oranla bu gazeteyi takip etmiştir. Zaman gazetesinin Batılı ülkelerin bakanlarına yüzde 12.3 oranıyla yer verdiği dikkat çekerken, yine aynı gazete Arap ülkelerin bakanlarını haber kaynağı olarak yüzde 16.4 oranında değerlendirmiştir.

Tablo 34: Haber kaynağı (Muhalefet Partisi Temsilcileri)

Haber Kaynağı: Muhalefet partisi temsilcileri	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
CHP Genel Başkanı Deniz Baykal	4	33,3	2	40,0	1	20,0
MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli	4	33,3	2	40,0	1	20,0
SP Genel Başkanı Numan Kurtulmuş	1	8,3	1	20,0		
MHP Grup Başkanvekili Mehmet Şandır	1	8,3				
MHP Grup Başkanvekili Oktay Vural	1	8,3				
İsrail ana muhalefet lideri B.Netanyahu	1	8,3			3	60,0
Toplam	12	100	5	100	5	100

Muhalefet partisi temsilcileri değerlendirildiğinde en çok sayıda temsilciye Hürriyet gazetesinin yer verdiği görülmektedir. Hürriyet 12 kez muhalefet temsilcilerini haber kaynağı olarak değerlendirirken, Zaman ve Radikal gazeteleri 5'er kez bu kaynakları kullanmışlardır. Zaman Gazetesi, CHP ve MHP Genel Başkanları'na yüzde 80 oranında yer verirken, Hürriyet gazetesinde bu oran yaklaşık olarak yüzde 67, Radikal gazetesinde ise yüzde 40 olmuştur. Radikal gazetesinin, İsrail ana muhalefet partisi liderine yüzde 60 oranında yer verdiği dikkat çekmektedir.

Tablo 35: Haber kaynağı (Siyasi Aktörler)

Haber Kaynağı: Siyasi aktörler	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Başbakan Yardımcısı ve Hükümet Sözcüsü Cemil Çiçek	3	5,3	3	4,8	3	4,8
AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Abdülkadir Aksu					1	1,6
AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Egemen Bağış					1	1,6
TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Murat Mercan	1	1,8				

Tablo 35: Haber kaynağı (Siyasi Aktörler-Devam)

Haber Kaynağı: Siyasi aktörler	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Hükümet Milletvekilleri	4	7,0				
TBMM Başkanı Köksal Toptan	1	1,8	2	3,2		
TBMM Başkanı Bülent Arınç			1	1,6	1	1,6
İran Meclis Başkanı Ali Laricani			1	1,6	3	4,8
Filistin Meclis Başkanı Halid Mismar			1	1,6		
Erdoğan'ın Dış Politika Başdanışmanı Ahmet Davutoğlu	5	8,8	5	8,1	4	6,3
ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras			1	1,6		
ABD Büyükelçisi James Jeffrey			2	3,2		
İsrail'in Ankara Büyükelçisi Gaby Levy	1	1,8	2	3,2	2	3,2
İsrail'in Ankara Büyükelçiliği Sözcüsü Amit Zarouk			1	1,6		
Filistin'in Ankara Büyükelçisi Nebil Maruf			1	1,6	1	1,6
Suriye'nin BM Büyükelçisi Caferi					1	1,6
İran Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri Sait Celili	1	1,8	1	1,6	2	3,2
ABD'deki Yahudi lobisinin yetkilileri	2	3,5				
Filistinli Baş Görüşmeci Ahmet Kurey	1	1,8	1	1,6		
Hamas'ın siyasi kanat liderlerinden Musa Ebu Marzuk			1	1,6	3	4,8
Hamas Yönetimi lideri İsmail Haniye	5	8,8	3	4,8	1	1,6
Hamas Sözcüleri	8	14,0	5	8,1	13	20,6
Hamas'ın sürgündeki siyasi şefi Halid Meşal	9	15,8	5	8,1	5	7,9
Hamas yetkilileri	16	28,1	19	30,6	17	27,0
Hamas'ın Lübnan Temsilcisi Usame Hamdan					1	1,6
FKÖ yetkilileri			1	1,6		
Filistinli liderlerden Mustafa Barguti						
Ortadoğu Dörtlüsü lideri Tony Blair			3	4,8	1	1,6

Tablo 35: Haber kaynağı (Siyasi Aktörler-Devam)

Haber Kaynağı: Siyasi aktörler	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
İKT Parlamento Birliği Genel Sekreteri Mahmud Kılıç			1	1,6		
Alman Yeşiller Partisi Eşbaşkanları C.Roth ve Cem Özdemir			2	3,2		
Obama'nın Ortadoğu Temsilcisi George Mitchell					1	1,6
Obama'nın Başdanışmanı David Axelrod					2	3,2
Toplam	57	100	62	100	63	100

Haber kaynağı olarak siyasi aktörler değerlendirildiğinde; Hamas'ın siyasi kanat sorumlularının gazetelerde ağırlıklı olarak yer aldığı görülmektedir. Hürriyet gazetesi yüzde 66.7 oranında söz konusu kaynaklara yer verirken, bu gazeteyi yüzde 63.5'le Radikal, yüzde 53.2 ile Zaman gazetesi izlemektedir. Zaman gazetesi, siyasi aktörlere ilişkin haber kaynağı kullanımındaki çeşitlilikte ön plana çıkmaktadır. Hürriyet gazetesi Türkiye'den siyasi aktörlerin kullanımında yüzde 24.7 ile ilk sırada bulunurken; Zaman gazetesi yüzde 19.3, Radikal gazetesi yüzde 15.9 oranında Türkiye'den siyasi aktörlere yer vermiştir.

Tablo 36: Haber kaynağı (Dini Aktörler)

Haber Kaynağı: Dini aktörler	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Diyanet İşleri Başkanlığı	1	20,0	1	12,5		
Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu			2	25,0	1	12,5
Vatikan	1	20,0				
Papa 16.Benedict	2	40,0	1	12,5	2	25
Türkiye Musevileri Hahambaşı İsak Haleva	1	20,0	1	12,5	1	12,5
İran'ın dini lideri Ali Hamaney			1	12,5	3	37,5
İraklı Şiiilerin dini lideri Ali Sistani					1	12,5

Tablo 36: Haber kaynağı (Dini Aktörler-Devam)

Haber Kaynağı: Dini aktörler	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Eski Gazze Müftüsü Abdülkerim Kahlud			1	12,5		
Hahamlar			1	12,5		
Toplam	5	100	8	100	8	100

Hürriyet gazetesi dini aktörlerden Papa 16. Benedict ve Vatikan'a yüzde 60 oranında; Radikal gazetesi İran'ın dini lideri Ali Hamaney'e yüzde 37.5 ve Papa 16.Benedict'e yüzde 25 oranında yer ayırmıştır. Zaman gazetesinde ise Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu yüzde 25 oranında haber kaynağı olarak kullanılırken, diğer altı haber kaynağını yüzde 12.5'er oranında değerlendirmiştir.

Tablo 37: Haber kaynağı (Askeri Yetkililer)

Haber Kaynağı: Askeri yetkililer	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
İsrail Genelkurmay Başkanı Gabi Eşkenazi			1	5,3	2	9,1
İsrail Genelkurmay Başkan Yardımcısı Dan Harel	1	7,7	1	5,3	1	4,5
İsrail Ordu yetkilileri	6	46,2	8	42,1	15	68,2
İsrail Emniyeti-Polisleri	1	7,7	1	5,3	2	9,1
İsrail Askeri Sözcüsü	1	7,7	2	10,5	2	9,1
Gazze'nin emniyetinden sorumlu general	2	15,4				
İsrail'in eski Genelkurmay Başkan Yardımcısı Uri Dayan	1	7,7				
İsrail Ordu Sözcüleri			4	21,1		
İsrail Savunma Kuvvetleri Basın Bürosu			1	5,3		
BM Güvenlik Gücü UNIFIL Komutanı Tümgeneral Claudio Graziano			1	5,3		
Hamas'ın askeri kanat sözcüsü Ebu Ubeyde	1	7,7				
Toplam	13	100	19	100	22	100

Askeri yetkililerin haber kaynağı olarak kullanılmasında, Radikal gazetesi İsrail ordu yetkililerine yüzde 68.2 oranıyla en çok yer veren gazete olmuştur. Bu gazeteyi, yüzde 46.2 oranıyla Hürriyet gazetesi, yüzde 42.1 oranıyla Zaman gazetesi izlemektedir. Gazze'nin emniyetinden sorumlu general ve Hamas'ın askeri sözcüsüne yüzde 23.1 oranıyla yalnızca Hürriyet gazetesinin yer ayırdığı görülmektedir.

Tablo 38: Haber kaynağı (Uluslararası Örgütler)

Haber Kaynağı: Uluslararası Örgütler	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
	BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon	9	25,7	8	11,8	4
NATO Genel Sekreteri Jaap de Hoop Scheffer			1	1,5		
BM Güvenlik Konseyi	1	2,9	6	8,8	3	5,7
BM Genel Kurulu			3	4,4		
BM Genel Kurulu Başkanı M. Descoto	1	2,9			1	1,9
BM'nin Filistinli Mültecilere Yardım ve Çalışma Örgütü UNRWA Başkanı Karem Abu Zayd			2	2,9		
BM'nin Filistinli Mültecilere Yardım ve Çalışma Örgütü UNRWA Gazze Başkanı John Ging	1	2,9	2	2,9	6	11,3
BM Genel Sekreteri'nin İnsani İşlerden Sorumlu Yardımcısı John Holmes	1	2,9	1	1,5	4	7,5
BM İnsani Yardım Yetkilileri	2	5,7				
BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Navi Pillay			1	1,5	3	5,7
BM İnsan Hakları Yetkilisi ve Filistin Raportörü Richard Falk			1	1,5	3	5,7

Tablo 38: Haber kaynağı (Uluslararası Örgütler-Devam)

Haber Kaynağı: Uluslararası Örgütler	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
BM Filistinli Mültecilere Yardım ve Çalışma Örgütü Sözcüsü Chris Gunness			3	4,4	6	11,3
BM Filistinli Mültecilere Yardım ve Çalışma Örgütü Sözcüsü Adnan Ebu Hasan			3	4,4		
BM İnsani İşler Koordinasyon Bürosu			1	1,5		
BM İnsan Hak. Kon.			1	1,5		
BM İnsani Meseleler Koordinasyon Ofisi			1	1,5		
Eski BM Daimi Temsilcisi John Bolton					1	1,9
Türkiye'nin BM Daimi Temsilcisi Baki İlkin	1	2,9			1	1,9
İsrail'in BM Büyükelçisi Dan Gillerman	1	2,9				
Fransa'nın BM Daimi Temsilcisi Ripert	1	2,9				
İnsan Hakları İzleme Örgütü	1	2,9				
AB Dönem Başkanı Fransa	1	2,9			2	3,8
AB Dönem Başkanı Çek Cumhuriyeti	3	8,6	2	2,9	1	1,9
AB Dış Politika ve Güvenlik Temsilcisi Javier Solana	2	5,7	4	5,9	2	3,8
AB Komisyonu Dış İlişkilerden Sorumlu Üyesi Benita F. Waldner	1	2,9	2	2,9		
Arap Birliği Genel Sekreteri Amr Musa	4	11,4	5	7,4	3	5,7
İslam Konferansı Teşkilatı Genel Sekreteri E. İhsanoğlu	2	5,7	6	8,8	3	5,7
Birleşmiş Milletler	1	2,9			3	5,7
Avrupa Birliği	2	5,7	2	2,9		

Tablo 38: Haber kaynağı (Uluslararası Örgütler-Devam)

Haber Kaynağı: Uluslararası Örgütler	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
AB Komisyonu			1	1,5		
AB Komisyonu İnsani Yardım Yetkilisi Louis Michel					3	5,7
Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Terry Davis			1	1,5		
Arap Birliği			2	2,9	2	3,8
Körfez İşbirliği Konseyi			1	1,5		
Dünya Sağlık Örgütü			1	1,5		
Dünya Bankası			1	1,5		
Avrupa Parlamentosu			2	2,9	1	1,9
BM, ABD, AB ve Rusya'dan oluşan Ortadoğu Dörtlüsü			1	1,5		
Dünya Ekonomik For.Baş. K.Schwab			2	2,9		
Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Muhammed El Baradei			1	1,5	1	1,9
Toplam	35	100	68	100	53	100

Uluslararası örgütler ve onların temsilcilerinin haber kaynağı olarak kullanımında, Hürriyet gazetesi BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon'a yüzde 25.7 oranında yer vermiştir. Arap Birliği Genel Sekreteri Amr Musa ise gazetede yüzde 11.4 oranıyla en fazla yer ayrılan ikinci haber kaynağı durumundadır. Zaman gazetesinde de, Ban Ki Moon yüzde 11.8 oranıyla en fazla yer ayrılan haber kaynağı olmuştur. İslam Konferansı Teşkilatı Genel Sekreteri Ekmeleddin İhsanoğlu ve BM Güvenlik Konseyi yüzde 8.8'er oranlarla Zaman gazetesinde en çok kullanılan haber kaynakları olmuştur. BM Filistinli Mültecilere Yardım ve Çalışma Örgütü Sözcüsü Chris Gunness ve BM'nin Filistinli Mültecilere Yardım ve Çalışma Örgütü Gazze Başkanı John Ging ise yüzde 11.3'er oranlarla Radikal gazetesinin en fazla kullandığı uluslararası örgüt temsilcileri olmuştur. Bu kaynakları, BM Genel

Sekreteri Ban Ki Moon ve BM Genel Sekreteri'nin İnsani İşlerden Sorumlu Yardımcısı John Holmes yüzde 7.5'er oranlarla izlemektedir.

Tablo 39: Haber kaynağı (İstihbarat Örgütleri)

Haber Kaynağı: İstihbarat örgütleri	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Eski Mossad Başkanı Şabtay Şavit	1	100				
Mısır İstihbarat Şefi					1	100
Toplam	1	100			1	100

İstihbarat örgütleri ile ilgili kaynak kullanımında Hürriyet Gazetesi, eski Mossad Başkanı Şabtay Şavit'e, Radikal gazetesi ise Mısır İstihbarat Şefi'ne yer vermiştir. Zaman gazetesinin ise istihbarat örgütleriyle ilgili herhangi bir kaynak kullanmadığı belirlenmiştir.

Tablo 40: Haber kaynağı (Yardım Dernekleri/Kuruluşları)

Haber Kaynağı: Yardım dernekleri/kuruluşları	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Kızılay Genel Başkanı Tekin Küçükali			2	8,3	2	28,6
Türk Kızılayı Kafile Başkanı Erden Duruk			1	4,2		
Uluslararası Kızıllaç Örgütü	1	33,3	4	16,7	4	57,1
İHH Yardım Vakfı Genel Başkanı B.Yıldırım	2	66,7	2	8,3		
İHH Genel Başkan Vekili Yavuz Dede			1	4,2		
İHH Yönetim Kurulu Üyeleri			2	8,3		
Kimse Yok Mu Derneği Genel Başkanı Mehmet Özkara			5	20,8		
Kimse Yok Mu Derneği Yetkilileri			4	16,7		
Kimse Yok Mu Derneği Yardım Koordinatörü Ferhan Merter			1	4,2		

Tablo 40: Haber kaynağı (Yardım dernekleri/Kuruluşları-Devam)

Haber Kaynağı: Yardım dernekleri/kuruluşları	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Deniz Feneri Derneği Genel Başkanı Engin Yılmaz			1	4,2		
İsrail İnsan Hakları Kuruluşu B'Tselem			1	4,2		
Filistinli insan hakları örgütleri					1	14,3
Toplam	3	100	24	100	7	100

Hürriyet gazetesi en fazla İHH Yardım Vakfı Genel Başkanı Bülent Yıldırım'a yüzde 66.7 oranında yer verirken, Zaman gazetesi Kimse Yok Mu Derneği Genel Başkanı Mehmet Özkara'yı yüzde 20.8, Radikal gazetesi ise Uluslararası Kızıllaç Örgütü'nü yüzde 57.1 oranında kaynak olarak kullanmıştır.

Tablo 41: Haber kaynağı (Uzmanlar/Yazarlar)

Haber Kaynağı: Uzmanlar/Yazarlar	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
İsraili güvenlik uzmanları			1	25,0		
Independent Gazetesi Ortadoğu muhabiri Robert Fisk			2	50,0		
Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Başkanı John Chipman			1	25,0		
Toplam			4	100		

Zaman gazetesi Independent gazetesi Ortadoğu muhabiri Robert Fisk'e yüzde 50 oranında yer verirken, Hürriyet ve Radikal gazetelerinin haber kaynağı olarak hiçbir uzman ve yazara yer vermediği görülmektedir.

Tablo 42: Haber kaynağı (Diğer)

Haber Kaynağı: Diğer	Hürriyet		Zaman		Radikal	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Filistin parlamentosu El Fetih Grubu Başkanı			1	6,25	1	6,25
Hizbullah lideri Hasan Nasrallah	2	33,3	3	18,75	4	25
Hizbullah Yürütme Konseyi Başkanı Haşim Safbeddine			1	6,25		
İzzettin El Kassam Tugayları Örgütü Sözcüsü Ebu Rudeyna	2	33,3	2	12,5	4	25
İzzettin El Kassam Tugayları Örgütü liderlerinden Watfa	1	16,7				
El Kaide lideri Usame Bin Ladin	1	16,7	1	6,25	1	6,25
İran Savaşçı Din Adamları Cemiyeti			1	6,25		
İslami Koruyucular Cephesi Örgütü Genel Sekreteri			1	6,25	1	6,25
İslami Cihad					2	12,5
İran İslami Danışma Meclisi Milli Güvenlik ve Dış Politika Komisyonu Başkanı Alaeddin Burucerdî			1	6,25		
İran Uzmanlar Meclisi ve Düzenin Yararını Teşhis Konseyi Başkanı Ali Ekber Haşimi Rafsancani			1	6,25	1	6,25
Filistin Halk Kurtuluş Cephesi lideri Halid Abdülmecid			1	6,25	1	6,25
Filistin Para Otoritesi Başkanı Riyad Abu Shehadeh			1	6,25		
Gazze Belediye Başkanı			1	6,25		
Gazze'deki Şifa Hastanesi Başhekimi Hüseyin Aşur			1	6,25		
Taliban Örgütü					1	6,25
Toplam	6	100	16	100	16	100

Diğer haber kaynakları değerlendirildiğinde Hürriyet gazetesinin İzzettin El Kassam Tugayları Örgütü sözcü ve liderlerine yüzde 50, Hizbullah lideri Hasan Nasrallah'a ise yüzde 33.3 oranında yer verdiği görülmektedir. Zaman gazetesinde

ise Hizbullah lideri Hasan Nasrallah'a yüzde 18.75, İzzettin El Kassam Tugayları örgütünün yetkililerine yüzde 12.50 oranında yer ayrılırken, diğer haber kaynakları yüzde 6.25 oranında kullanılmıştır. Radikal gazetesinde de iki gazeteye benzer kaynak kullanımı dikkat çekmektedir. Diğer gazetelerin ilk iki sırada kullandığı bu haber kaynaklarına yüzde 25'er oranında yer veren Radikal gazetesi, İslami Cihad örgütünü haber kaynağı olarak yüzde 12.50 oranında değerlendirmiştir.

4.4. İsrail'in Gazze Şeridi'ne Düzenlediği "Dökme Kurşun" Operasyonu ve Ardından Yaşanan Gelişmelerle İlgili Gazetelerin İnternet Sayfaları'nda Yayımlanan Haberlerin İçerik Analizi

Hürriyet, Zaman ve Radikal gazetelerinin basılı nüshalarının niceliksel ve niteliksel olarak analiz edilmesinin yanı sıra söz konusu gazetelerin İnternet sayfaları da içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Böylece seçilen örnek olayda sunulan iletilerin ve kullanılan haber kaynaklarının farklı iki mecrada ne şekilde değerlendirildikleri ve haber akışının nasıl işlediği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda yeni medyanın önemli mecralarından biri olan İnternet'in; "etkileşimlilik", "multimedya" ve "daha çok mesaj iletme" gibi niteliklerinin gösterilmesi amaçlanmıştır.

Tablo 43: Haberlerin yer aldığı İnternet sayfası

Haberlerin yer aldığı internet sayfası	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Dünya	185	63,4	268	18,8	60	65,2
Gündem	74	25,3	26	1,8	17	18,5
Dünya Son Dakika	24	8,2	846	59,5		
Gündem Son Dakika	9	3,1	193	13,6		
Politika			20	1,4	13	14,1
Politika Son Dakika			41	2,9		
Ekonomi			3	0,2		
Ekonomi Son Dakika			5	0,4		

**Tablo 43: Haberlerin yer aldığı
İnternet sayfası-Devam**

Haberlerin yer aldığı internet sayfası	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Spor			4	0,3	2	2,2
Spor Son Dakika			6	0,4		
Kültür-Sanat			7	0,5		
Aile-Sağlık			2	0,1		
Televizyon			1	0,1		
Toplam	292	100	1422	100	92	100

Hürriyet, Zaman ve Radikal gazetelerinin İnternet sayfalarında konuyla ilgili yer alan haberlerin bulunduğu sayfalar incelendiğinde; hurriyet.com.tr’de yer alan haberlerin yüzde 63.4’ü dünya, yüzde 25.3’ü gündem sayfalarında yer almıştır. Sitede yer alan haberlerin yüzde 11.3’ü dünya ve gündem sayfalarının son dakika haber linkleri arasında yer almıştır.

Zaman.com.tr’nin ise flaş gelişmelere İnternet sayfasında en çok yer ayıran site olduğu görülmektedir. Dünya, gündem, politika, ekonomi ve spor sayfalarının son dakika haber linklerinde yer alan haberler yüzde 76.8 oranında yer kaplamaktadır. Zaman.com.tr’de dünya sayfasındaki son dakika haberler yüzde 59.5 oranında yer bulurken, dünya sayfasındaki haberlerin yalnızca yüzde 18.8 oranında olduğu görülmektedir. Zaman gazetesinin İnternet sayfasında gündem son dakika haberleri yüzde 13.6 oranında iken, gündem sayfasındaki haberler sadece yüzde 1.8 oranında yer bulmuştur.

Radikal.com.tr’de son dakika haber linki tespit edilememiştir. Haberlerin yüzde 65.2’si dünya, yüzde 18.5’i gündem, yüzde 14.1’i politika, yüzde 2.2’si ise spor sayfalarında yer almaktadır.

Tablo 44: İnternet sayfalarındaki haberlerin sayısı

İnternet Sayfalarındaki Haberlerin Sayısı	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Sayfalardaki	292	86	1422	100	92	54,8
Anasayfadan link verilen	48	14			76	45,2
Toplam	340	100	1422	100	168	100

Hürriyet, Zaman ve Radikal gazetelerinin İnternet sitelerindeki haberlerin bulunduğu yer incelendiğinde; hurriyet.com.tr'deki haberlerin yüzde 14'ünün, radikal.com.tr'deki haberlerin ise yüzde 45,2'sinin anasayfa üzerinden link olarak verildiği görülmüştür. Zaman.com.tr'de ise kullanılan haberlerin arşivlenme yapısı nedeniyle anasayfa üzerinden link verilen herhangi bir haber tespit edilememiştir.

Tablo 45: Sitenin multimedya/çoklu ortam özelliği

Sitenin multimedya-çoklu ortam özelliği	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Habere ait fotoğraf	226	11,7	325	61,7	49	13,2
Foto Galeri	1682	87,0	146	27,7	319	86,0
Video	3	0,2	10	1,9		
Grafik	23	1,2	15	2,8	3	0,8
Ses Dosyası						
Karikatür			31	5,9		
Diğer						
Toplam	1934	100	527	100	371	100

Sitelerin multimedya özelliğine sahip olup olmadıkları incelendiğinde; hurriyet.com.tr'nin fotoğraf galerisinde en çok fotoğrafa yer veren site olduğu görülmektedir. Hürriyet gazetesinin İnternet sayfasındaki fotoğraf galerisinde toplam 1682 fotoğrafın yer aldığı ve bunun yüzde 87 oranına karşılık geldiği dikkati

çekmektedir. Hurriyet.com.tr’de habere ait fotoğraf yüzde 11.7 oranındayken, video ve grafik kullanımı yüzde 1.4 oranında olmuştur. Zaman.com.tr’de habere ait fotoğraf kullanımının, fotoğraf galerisinde kullanılan resimlerin iki katından fazla olduğu dikkati çekmektedir. Buna göre habere ait fotoğrafa yüzde 61.7, fotoğraf galerisindeki fotoğrafa yüzde 27.7 oranlarında yer ayrılmıştır. Zaman gazetesinin İnternet sayfasında video ve grafik kullanımının yüzde 4.7 ile diğer iki gazeteden de fazla olduğu görülmektedir. Diğer gazetelerin sitelerinde karikatür kullanılmamasına karşın, zaman.com.tr’nin içeriğinde yüzde 5.9 oranında karikatüre yer verilmiştir.

Radikal.com.tr’de habere ait olan ve fotoğraf galerisinde kullanılan fotoğraflar haber içeriklerinde yüzde 99.2 oranında yer kaplamaktadır. Grafik kullanımı ise yalnızca yüzde 0.8 oranında kalmıştır.

Tablo 46: Sitenin multimedya/çoklu ortam özelliği (Habere ait fotoğraf)

Sitenin multimedya-çoklu ortam özelliği - Habere ait fotoğraf	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Dünya	135	59,7	146	44,9	27	22,7
Gündem	59	26,1	15	4,6	14	11,8
Dünya Son Dakika	9	4,0	96	29,5		
Gündem Son Dakika	1	0,4	25	7,7		
Ana sayfadan link	22	9,7			70	58,8
Politika			12	3,7	6	5,0
Politika Son Dakika			18	5,5		
Ekonomi						
Ekonomi Son Dakika			1	0,3		
Spor			4	1,2	2	1,7
Spor Son Dakika			4	1,2		
Kültür-Sanat			1	0,3		
Aile-Sağlık			2	0,6		
Televizyon			1	0,3		
Toplam	226	100	325	100	119	100

Habere ait fotoğrafların sayfalara göre dağılımı ele alındığında, hurriyet.com.tr’de en çok fotoğrafın dünya sayfasında yüzde 59.7 oranıyla kullanıldığı, gündem sayfasında yüzde 26.1, ana sayfadan link olarak ise yüzde 9.7 oranında değerlendirildiği görülmektedir. Zaman.com.tr’de, dünya sayfasında yüzde 44.9, dünya son dakika sayfasında yüzde 29.5, gündem son dakika sayfasında yüzde 7.7, politika son dakika sayfasında yüzde 5.5, gündem sayfasında ise yüzde 4.6 oranında habere ait fotoğraf kullanılmıştır.

Radikal.com.tr’de ise en çok habere ilişkin fotoğrafın yüzde 58.8 oranında anasayfadan link verilen haberlerde değerlendirildiği dikkat çekmektedir. Bunu dünya sayfasında yüzde 22.7, gündem sayfasında yüzde 11.8, politika sayfasında yüzde 5, spor sayfasında ise yüzde 1.7’lik fotoğraf kullanımı izlemektedir.

Tablo 47: Sitenin multimedya/çoklu ortam özelliği (Foto Galeri)

Sitenin multimedya-çoklu ortam özelliği - Foto Galeri	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Dünya	1210	71,9	20	13,7	319	100
Gündem	406	24,1				
Dünya Son Dakika			89	61,0		
Gündem Son Dakika			37	25,3		
Ana sayfadan link	39	2,3				
Politika						
Politika Son Dakika						
Ekonomi						
Ekonomi Son Dakika						
Spor	27	1,6				
Spor Son Dakika						
Kültür-Sanat						
Aile-Sağlık						
Televizyon						
Toplam	1682	100	146	100	319	100

Gazetelerin İnternet sayfalarının tamamında bulunan foto galeriler aracılığıyla daha fazla görsel materyal kullanımı mümkün olmuştur. Hurriyet.com.tr’de dünya sayfasındaki foto galerilerinde yüzde 71.9 oranında fotoğraf kullanılırken, bunu yüzde 24.1 ile gündem sayfasındaki fotoğraf kullanımı takip etmiştir. Zaman.com.tr’de ise dünya son dakika sayfasında yüzde 61, gündem son dakika sayfasında yüzde 25.3, dünya sayfasında yüzde 13.7 oranında fotoğraf galerisinden fotoğraf kullanılmıştır. Radikal.com.tr’de ise fotoğraf galerisinde kullanılan fotoğrafların tamamı dünya sayfasında yer almıştır.

Tablo 48: Sitenin multimedya/çoklu ortam özelliği (Video)

Sitenin multimedya- çoklu ortam özelliği - Video	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Dünya			1	10,0		
Gündem	2	66,7		0,0		
Dünya Son Dakika			5	50,0		
Gündem Son Dakika			2	20,0		
Ana sayfadan link	1	33,3		0,0		
Politika				0,0		
Politika Son Dakika			1	10,0		
Ekonomi				0,0		
Ekonomi Son Dakika				0,0		
Spor				0,0		
Spor Son Dakika			1	10,0		
Kültür-Sanat				0,0		
Aile-Sağlık				0,0		
Televizyon				0,0		
Toplam	3	100	10	100		

Video kullanımında, 10 video galerisinin yer aldığı zaman.com.tr ilk sırada yer alırken, bunu 3 video galerisiyle hurriyet.com.tr izlemektedir. Radikal.com.tr’de ise video galerisi kullanımı tespit edilmemiştir. Hurriyet.com.tr’de video kullanımı

gündem sayfasında yüzde 66.7, ana sayfadan linkte yüzde 33.3 oranında olmuştur. Zaman.com.tr’de ise dünya son dakika sayfasında yüzde 50, gündem son dakika sayfasında yüzde 20, dünya, politika son dakika ve spor son dakika sayfalarında yüzde 10’ar oranlarda video dosyası kullanılmıştır.

Tablo 49: Sitenin multimedya/çoklu ortam özelliği (Grafik)

Sitenin multimedya- çoklu ortam özelliği - Grafik	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Dünya	20	87,0	4	26,7		
Gündem	2	8,7				
Dünya Son Dakika			4	26,7		
Gündem Son Dakika			6	40,0		
Ana sayfadan link	1	4,3			3	100
Politika						
Politika Son Dakika			1	6,7		
Ekonomi						
Ekonomi Son Dakika						
Spor						
Spor Son Dakika						
Kültür-Sanat						
Aile-Sağlık						
Televizyon						
Toplam	23	100	15	100	3	100

Grafik kullanımı sayfalara göre değerlendirildiğinde, hurriyet.com.tr’de dünya sayfasında yüzde 87, gündem sayfasında yüzde 8.7, anasayfadan linkte yüzde 4.3 oranında grafikten yararlanıldığı belirlenmiştir. Zaman.com.tr’de gündem son dakika sayfasında yüzde 40, dünya ve dünya son dakika sayfalarında yüzde 26.7’şer, politika son dakika sayfasında ise yüzde 6.7 oranında grafik kullanılırken,

radikal.com.tr'deki grafiklerin tamamının anasayfadan link sayfasında bulunduğu görülmektedir.

Tablo 50: Sitenin multimedya/çoklu ortam özelliği (Karikatür)

Sitenin multimedya- çoklu ortam özelliği - Karikatür	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Dünya						
Gündem						
Dünya Son Dakika			28	90,3		
Gündem Son Dakika			2	6,5		
Ana sayfadan link						
Politika						
Politika Son Dakika						
Ekonomi						
Ekonomi Son Dakika						
Spor						
Spor Son Dakika						
Kültür-Sanat			1	3,2		
Aile-Sağlık						
Televizyon						
Toplam			31	100		

Hurriyet.com.tr ve radikal.com.tr'de hiç karikatür kullanılmadığı görülmektedir. Buna karşın zaman.com.tr'de 31 karikatüre yer verilmiş ve bu karikatürlerin yüzde 90.3'üne dünya son dakika, yüzde 6.5'ine gündem son dakika ve yüzde 3.2'sine kültür-sanat sayfalarında yer ayrılmıştır.

Tablo 51: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu

Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
AP	5	1,4	17	1,0	4	3,0
Reuters	6	1,6	18	1,0	5	3,7
AFP	9	2,5	18	1,0	6	4,5
Dış Haberler Servisi	1	0,3	78	4,5	11	8,2
Kendi Haber Merkezi/Muhabiri	19	5,2	157	9,1	8	6,0
Belirlenemedi	92	25,3	369	21,4	12	9,0
Anadolu Ajansı	122	33,5	356	20,6	41	30,6
Doğan Haber Ajansı	11	3,0			8	6,0
ANKA	4	1,1	16	0,9	5	3,7
Cihan Haber Ajansı			392	22,7		
Haaretz Gazetesi	6	1,6	43	2,5	4	3,0
Jerusalem Post Gazetesi	5	1,4	19	1,1	1	0,7
Debka İnternet Sitesi	1	0,3	3	0,2		
The Times Gazetesi	5	1,4	9	0,5	2	1,5
The Guardian Gazetesi	2	0,5	11	0,6	1	0,7
El Cezire			25	1,4	2	1,5
hurriyet.com.tr	16	4,4				
Zaman Online			5	0,3		
Diğer dış kaynak	60	16,5	191	11,1	24	17,9
Toplam	364	100	1727	100	134	100

Online ortamda haberin üretildiği haber organizasyonu incelendiğinde, hurriyet.com.tr’de üç uluslararası haber ajansının da içinde bulunduğu dış haber kaynakları yüzde 27.5 oranında kullanılmıştır. Ulusal haber ajanslarının haber kaynağı olarak değerlendirildiği haberlerin oranı yüzde 37.6, haber kaynağı belirlenemeyen haberler yüzde 25.3, gazetenin kendi haber merkezi yüzde 5.2, hurriyet.com.tr yani İnternet sayfasının haber merkezi tarafından yapılan haberler ise yüzde 4.4 oranında kullanılmıştır. Hurriyet.com.tr’de örnek olaya ilişkin kullanılan haberlerin dörtte birinin kaynağının belli olmaması dikkat çekmektedir. Ulusal ve uluslararası haber ajansları ve dış haber kaynaklarından yararlanma oranı 65.1’i

bulmaktadır. Gazetenin basılı ve İnternet sayılarını hazırlayan kendi haber merkezinin payı ise yüzde 9.6'da kalmaktadır.

Zaman.com.tr'de dış haber kaynakları yüzde 24.9 oranında kullanılmıştır. Ulusal haber ajanslarının haber kaynağı olarak değerlendirildiği haberlerin oranı yüzde 44.2, haber kaynağı belirlenemeyen haberler yüzde 21.4, gazetenin kendi haber merkezinde yapılan haberler yüzde 9.1 ve zaman online tarafından üretilen haberler sadece yüzde 0.3 oranında yer bulmuştur. Zaman.com.tr'de kullanılan her dört haberden biri dış haber kaynaklarınca üretilirken, ulusal haber ajanslarının payı yaklaşık olarak haberlerin yarısına denk gelmektedir. Yine sitede yer ayrılan haberlerin beşte birinden fazlasında haber kaynağı tespit edilememiştir. Gazetenin kendi haber merkezinden yararlanma oranı yüzde 9.4'ü bulmaktadır.

Radikal.com.tr'de ise dış haber kaynakları yüzde 44.7 oranında kullanılmıştır. Ulusal haber ajanslarının haber kaynağı olarak değerlendirildiği haberlerin oranı yüzde 40.3, haber kaynağı belirlenemeyen haberler yüzde 9, gazetenin kendi haber merkezinde yapılan haberler yüzde 6 oranında kullanılmıştır. Üç gazetenin İnternet sayfaları içinde radikal.com.tr yüzde 44.7 ile en çok dış haber kaynağına yer veren site olmuştur. Haberlerin yaklaşık yarısına yakınında dış haber kaynakları kullanılmıştır. Bu oranın içinde de AFP, AP ve Reuters gibi üç uluslararası haber ajansına en çok pay yüzde 11.2 ile bu sitede verilmiştir. Aynı şekilde radikal.com.tr, ulusal haber ajanslarını yüzde 40.3 ile en çok haber kaynağı olarak değerlendiren İnternet sayfası olmuştur. Üç gazetenin İnternet sayfalarıyla karşılaştırıldığında radikal.com.tr'nin kaynağı belirlenemeyen haberler ve kendi haber merkezinden yararlanma konusunda en az oranda içeriğe yer veren site olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 52: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Gündem Haberleri)

Gazetelerin İnternet sayfasında haberin üretildiği haber organizasyonu - Gündem haberleri	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
AP	1	1,0				
Reuters	1	1,0				
AFP	2	1,9			1	5,6
Dış Haberler Servisi	2	1,9				
Kendi Haber Merkezi/Muhabiri	11	10,5	19	70,4	2	11,1
Belirlenemedi	32	30,5	1	3,7	4	22,2
Anadolu Ajansı	11	10,5	2	7,4	3	16,7
Doğan Haber Ajansı	7	6,7			5	27,8
ANKA	3	2,9			2	11,1
Cihan Haber Ajansı			5	18,5		
Haaretz Gazetesi	2	1,9				
Jerusalem Post Gazetesi	1	1,0				
Debka İnternet Sitesi						
The Times Gazetesi						
The Guardian Gazetesi						
El Cezire						
hurriyet.com.tr	3	2,9				
Zaman Online						
Diğer dış kaynak	29	27,6			1	5,6
Toplam	105	100	27	100	18	100

Gazetelerin İnternet sitelerindeki haberlerin üretildiği haber organizasyonları ilgili gazetelerin sayfaları üzerinde ayrı ayrı incelemeye tabi tutulmuştur. Buna göre hurriyet.com.tr'nin gündem sayfasında oransal olarak, dış haber kaynaklarında yüzde 36,3, haber kaynağı belirlenemeyen haberlerde yüzde 30,5, iç haber kaynaklarında yüzde 20,1, kendi haber merkezinde ise yüzde 13,1 oranında habere yer verilmiştir.

Zaman.com.tr'de söz konusu sayfada, dış haber kaynaklarından hiçbir habere yer verilmezken, kendi haber merkezinde yüzde 70,4, iç haber kaynaklarında ise yüzde 25,9, haber kaynağı belirlenemeyen haberlerde yüzde 3,7 oranında habere yer

verilmiştir. Radikal.com.tr’de ise iç haber kaynaklarında yüzde 55.6, haber kaynağı belirlenemeyen haberlerde yüzde 22.2, dış haber kaynaklarında yüzde 11.2, kendi haber merkezinde ise yüzde 11.1 oranında haber kullanılmıştır.

Tablo 53: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Gündem Son Dakika)

Gazetelerin İnternet sayfasında haberin üretildiği haber organizasyonu - Gündem Son Dakika	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
AP			1	0,5		
Reuters						
AFP						
Dış Haberler Servisi						
Kendi Haber Merkezi/Muhabiri						
Belirlenemedi	4	50,0	38	19,5		
Anadolu Ajansı	2	25,0	56	28,8		
Doğan Haber Ajansı	2	25,0				
ANKA			6	3,0		
Cihan Haber Ajansı			84	43,2		
Haaretz Gazetesi						
Jerusalem Post Gazetesi			1	0,5		
Debka İnternet Sitesi						
The Times Gazetesi						
The Guardian Gazetesi						
El Cezire			1	0,5		
hurriyet.com.tr						
Zaman Online			5	2,5		
Diğer dış kaynak			3	1,5		
Toplam	8	100	194	100		

Hurriyet.com.tr’nin gündem son dakika sayfasındaki haberlerin yüzde 50’sinin kaynağı belirlenemezken, iç haber kaynaklarından Anadolu Ajansı ve Doğan Haber Ajansı’nın toplam payı da yüzde 50 olmuştur. Zaman.com.tr’de iç haber kaynaklarının payı yüzde 75, kaynağı belirlenemeyen haberler yüzde 19.5, dış

haber kaynakları yüzde 3, kendi haber merkezi yüzde 2.5 oranındadır. Radikal.com.tr’de ise hiçbir haber kullanılmamıştır.

Tablo 54: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Dünya)

Gazetelerin İnternet sayfasında haberin üretildiği haber organizasyonu - Dünya	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
AP	4	1,8	3	0,8	4	4,0
Reuters	5	2,3	6	1,7	5	5,0
AFP	6	2,7			5	5,0
Dış Haberler Servisi			77	21,4	10	9,9
Kendi Haber Merkezi/Muhabiri	5	2,3	110	30,6	4	4,0
Belirlenemedi	52	23,4	39	10,9	5	5,0
Anadolu Ajansı	90	40,5	25	7,0	32	31,7
Doğan Haber Ajansı	2	0,9			2	2,0
ANKA	1	0,5	1	0,3	1	1,0
Cihan Haber Ajansı			27	7,5		
Haaretz Gazetesi	4	1,8	21	5,8	4	4,0
Jerusalem Post Gazetesi	4	1,8	8	2,2	1	1,0
Debka İnternet Sitesi	1	0,5	2	0,6		
The Times Gazetesi	4	1,8	2	0,6	2	2,0
The Guardian Gazetesi	1	0,5	3	0,8	1	1,0
El Cezire			6	1,7	2	2,0
hurriyet.com.tr	11	5,0				
Zaman Online						
Diğer dış kaynak	32	14,4	29	8,1	23	22,8
Toplam	222	100	359	100	101	100

Hurriyet.com.tr’nin dünya sayfasındaki haberler incelendiğinde, iç haber kaynakları yüzde 41.9, dış haber kaynakları yüzde 27.6, kaynağı belirlenemeyen haberler yüzde 23.4, kendi haber merkezi yüzde 7.1 oranlarında yer kaplamaktadır. Zaman.com.tr’de dış haber kaynakları yüzde 43.7, kendi haber merkezi yüzde 30.6, iç haber kaynakları yüzde 14.8, kaynağı belirlenemeyen haber kaynakları yüzde 10.9 oranlarında kullanılmıştır. Radikal.com.tr’de ise dış haber kaynaklarına yüzde 56.5,

iç haber kaynaklarına yüzde 34.5, kaynağı belirlenemeyen haberlere yüzde 5, kendi haber merkezine de yüzde 4 oranlarında yer verilmiştir.

Tablo 55: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Dünya Son Dakika)

Gazetelerin İnternet sayfasında haberin üretildiği haber organizasyonu - Dünya Son Dakika	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
AP			13	1,2		
Reuters			12	1,1		
AFP	1	3,7	18	1,7		
Dış Haberler Servisi			1	0,1		
Kendi Haber Merkezi/Muhabiri			1	0,1		
Belirlenemedi	4	14,8	259	24,6		
Anadolu Ajansı	19	70,4	260	24,7		
Doğan Haber Ajansı						
ANKA			8	0,8		
Cihan Haber Ajansı			260	24,7		
Haaretz Gazetesi			21	2,0		
Jerusalem Post Gazetesi			9	0,9		
Debka İnternet Sitesi			1	0,1		
The Times Gazetesi			7	0,7		
The Guardian Gazetesi			8	0,8		
El Cezire			18	1,7		
hurriyet.com.tr	2	7,4				
Zaman Online						
Diğer dış kaynak	1	3,7	156	14,8		
Toplam	27	100	1052	100		

Dünya son dakika sayfaları incelendiğinde, hurriyet.com.tr’de iç haber kaynaklarına yüzde 70.4, kaynağı belirlenemeyen haberlere yüzde 14.8, dış haber kaynaklarına yüzde 7.4 ve kendi haber merkezine yüzde 7.4 oranlarında yer ayrılmıştır. Zaman.com.tr’de iç haber kaynaklarına yüzde 50.2, dış haber kaynaklarına yüzde 25.1, haber kaynağı belirlenemeyen haberler yüzde 24.6 oranlarında yer verilmiştir. Gazetenin İnternet sayfası kendi haber merkezinden

yalnızca 1 tane haber kullanmıştır. Radikal.com.tr’de ise bu sayfada hiç habere yer verilmemiştir.

Tablo 56: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Spor)

Gazetelerin İnternet sayfasında haberin üretildiği haber organizasyonu - Spor	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
AP						
Reuters						
AFP						
Dış Haberler Servisi						
Kendi Haber Merkezi/Muhabiri	1	100,0	4	80,0		
Belirlenemedi					2	100,0
Anadolu Ajansı						
Doğan Haber Ajansı						
ANKA						
Cihan Haber Ajansı			1	20,0		
Haaretz Gazetesi						
Jerusalem Post Gazetesi						
Debka İnternet Sitesi						
The Times Gazetesi						
The Guardian Gazetesi						
El Cezire						
hurriyet.com.tr						
Zaman Online						
Diğer dış kaynak						
Toplam	1	100	5	100	2	100

Hurriyet.com.tr’de spor sayfaları değerlendirildiğinde sadece kendi haber merkezinden 1 adet haber kullanıldığı görülmektedir. Zaman.com.tr yüzde 80 oranında kendi haber merkezinden yararlanırken, yüzde 20 oranında Cihan Haber Ajansı’nı kullanmıştır. Radikal.com.tr’de kullanılan iki haberin de kaynağı belirlenememiştir.

Tablo 57: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Spor Son Dakika)

Gazetelerin İnternet sayfasında haberin üretildiği haber organizasyonu - Spor Son Dakika	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
AP						
Reuters						
AFP						
Dış Haberler Servisi						
Kendi Haber Merkezi/Muhabiri						
Belirlenemedi			3	42,8		
Anadolu Ajansı			1	14,3		
Doğan Haber Ajansı						
ANKA			1	14,3		
Cihan Haber Ajansı			1	14,3		
Haaretz Gazetesi						
Jerusalem Post Gazetesi			1	14,3		
Debka İnternet Sitesi						
The Times Gazetesi						
The Guardian Gazetesi						
El Cezire						
hurriyet.com.tr						
Zaman Online						
Diğer dış kaynak						
Toplam			7	100		

Hürriyet ve Radikal gazetelerinin İnternet sitelerinde spor son dakika sayfasında hiç haber kullanılmamıştır. Zaman.com.tr’de ise bu sayfadaki haberlerin yüzde 42.8’inin kaynağı belirlenemezken, yüzde 42.9’unun kaynağı ulusal haber ajansları, yüzde 14.3’ünün ise dış haber kaynağından oluşmaktadır.

Tablo 58: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Politika)

Gazetelerin İnternet sayfasında haberin üretildiği haber organizasyonu - Politika	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
AP						
Reuters						
AFP						
Dış Haberler Servisi					1	7,7
Kendi Haber Merkezi/Muhabiri			13	48,1	2	15,4
Belirlenemedi			3	11,1	1	7,7
Anadolu Ajansı			4	14,8	6	46,2
Doğan Haber Ajansı					1	7,7
ANKA					2	15,4
Cihan Haber Ajansı			3	11,1		
Haaretz Gazetesi			1	3,7		
Jerusalem Post Gazetesi						
Debka İnternet Sitesi						
The Times Gazetesi						
The Guardian Gazetesi						
El Cezire						
hurriyet.com.tr						
Zaman Online						
Diğer dış kaynak			3	11,1		
Toplam			27	100	13	100

Hurriyet.com.tr'nin politika sayfalarında haber kullanılmamıştır. Zaman.com.tr'de yüzde 48.1 oranında kendi haber merkezinden, yüzde 25.9 iç haber kaynaklarından, yüzde 14.8 dış haber kaynaklarından yararlanılırken, haberlerin yüzde 11.1'inde ise haber kaynağı belirlenememiştir. Radikal.com.tr'de yüzde 69.2 oranında ulusal haber ajansları, yüzde 15.4 oranında kendi haber merkezi, yüzde 7.7 oranında ise dış haber kaynakları kullanılırken, yüzde 7.7 oranında haber kaynağı tespit edilememiştir.

Tablo 59: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Politika Son Dakika)

Gazetelerin İnternet sayfasında haberin üretildiği haber organizasyonu - Politika Son Dakika	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
AP						
Reuters						
AFP						
Dış Haberler Servisi						
Kendi Haber Merkezi/Muhabiri						
Belirlenemedi			21	55,3		
Anadolu Ajansı			7	18,4		
Doğan Haber Ajansı						
ANKA						
Cihan Haber Ajansı			10	26,3		
Haaretz Gazetesi						
Jerusalem Post Gazetesi						
Debka İnternet Sitesi						
The Times Gazetesi						
The Guardian Gazetesi						
El Cezire						
hurriyet.com.tr						
Zaman Online						
Diğer dış kaynak						
Toplam			38	100		

Hurriyet.com.tr ve radikal.com.tr'nin politika son dakika sayfalarında haber kullanılmamıştır. Zaman.com.tr'de haberlerin yüzde 55.3'ünün kaynağı belirlenemezken, yüzde 44.7'si Anadolu Ajansı ve Cihan Haber Ajansı tarafından üretilmiştir.

Tablo 60: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Ekonomi)

Gazetelerin İnternet sayfasında haberin üretildiği haber organizasyonu - Ekonomi	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
AP						
Reuters						
AFP						
Dış Haberler Servisi						
Kendi Haber Merkezi/Muhabiri			2	66,7		
Belirlenemedi			1	33,3		
Anadolu Ajansı						
Doğan Haber Ajansı						
ANKA						
Cihan Haber Ajansı						
Haaretz Gazetesi						
Jerusalem Post Gazetesi						
Debka İnternet Sitesi						
The Times Gazetesi						
The Guardian Gazetesi						
El Cezire						
hurriyet.com.tr						
Zaman Online						
Diğer dış kaynak						
Toplam			3	100		

Hurriyet.com.tr ve radikal.com.tr'nin ekonomi sayfalarında haber kullanılmamıştır. Zaman.com.tr ise yüzde 66.7 oranında kendi haber merkezinden faydalanmış, haberlerin yüzde 33.3'ünün kaynağı ise belirlenememiştir.

Tablo 61: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Ekonomi Son Dakika)

Gazetelerin İnternet sayfasında haberin üretildiği haber organizasyonu - Ekonomi Son Dakika	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
AP						
Reuters						
AFP						
Dış Haberler Servisi						
Kendi Haber Merkezi/Muhabiri						
Belirlenemedi			3	60,0		
Anadolu Ajansı			1	20,0		
Doğan Haber Ajansı						
ANKA						
Cihan Haber Ajansı			1	20,0		
Haaretz Gazetesi						
Jerusalem Post Gazetesi						
Debka İnternet Sitesi						
The Times Gazetesi						
The Guardian Gazetesi						
El Cezire						
hurriyet.com.tr						
Zaman Online						
Diğer dış kaynak						
Toplam			5	100		

Hurriyet.com.tr ve radikal.com.tr'nin ekonomi son dakika sayfalarında haber kullanılmamıştır. Zaman.com.tr'deki haberlerin yüzde 60'ının kaynağı belirlenemezken, yüzde 40 oranında Anadolu Ajansı ve Cihan Haber Ajansı'ndan yararlanılmıştır.

Tablo 62: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Aile-Sağlık)

Gazetelerin İnternet sayfasında haberin üretildiği haber organizasyonu - Aile-Sağlık	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
AP						
Reuters						
AFP						
Dış Haberler Servisi						
Kendi Haber Merkezi/Muhabiri			1	50,0		
Belirlenemedi			1	50,0		
Anadolu Ajansı						
Doğan Haber Ajansı						
ANKA						
Cihan Haber Ajansı						
Haaretz Gazetesi						
Jerusalem Post Gazetesi						
Debka İnternet Sitesi						
The Times Gazetesi						
The Guardian Gazetesi						
El Cezire						
hurriyet.com.tr						
Zaman Online						
Diğer dış kaynak						
Toplam			2	100		

Hurriyet.com.tr ve radikal.com.tr'nin aile-sağlık sayfalarında haber kullanımı belirlenmemiştir. Zaman.com.tr'de kullanılan iki haberden birinin kaynağı kendi haber merkeziyken, diğerinin kaynağı belirlenememiştir.

Tablo 63: Gazetelerin İnternet sitesinde haberin üretildiği haber organizasyonu (Kültür-Sanat)

Gazetelerin İnternet sayfasında haberin üretildiği haber organizasyonu - Kültür-Sanat	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
AP						
Reuters						
AFP						
Dış Haberler Servisi						
Kendi Haber Merkezi/Muhabiri			7	100,0		
Belirlenemedi						
Anadolu Ajansı						
Doğan Haber Ajansı						
ANKA						
Cihan Haber Ajansı						
Haaretz Gazetesi						
Jerusalem Post Gazetesi						
Debka İnternet Sitesi						
The Times Gazetesi						
The Guardian Gazetesi						
El Cezire						
hurriyet.com.tr						
Zaman Online						
Diğer dış kaynak						
Toplam			7	100		

Hurriyet.com.tr ve radikal.com.tr'nin kültür-sanat sayfalarında haber kullanılmamıştır. Zaman.com.tr'de ise kullanılan 7 haberin tamamı gazetenin kendi haber merkezi tarafından üretilmiştir.

Tablo 64: Sitenin güncellenebilme özelliği

Sitenin güncellenebilme özelliği	hurriyet.com.tr		zaman.com.tr		radikal.com.tr	
	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran	Sayı	% Oran
Basılı versiyonuyla aynı	54	18,5	331	23,3	21	22,8
Son dakika eklenmiş yeni haberler	228	78,1	1091	76,7	66	71,7
Kısmen aynı	10	3,4			5	5,5
Toplam	292	100	1422	100	92	100

Gazetelerin İnternet sayfalarının güncellenebilme nitelikleri de belirlenmeye çalışılmıştır. Buna göre hurriyet.com.tr’de kullanılan haberler kendi içinde değerlendirildiğinde, haberlerin yüzde 78.1’inin son dakika eklenmiş flaş haberlerden oluştuğunu belirlenirken, haberlerin yüzde 18.5’inin gazetenin basılı versiyonuyla aynı içeriğe sahip olduğu, yüzde 3.4’ünün ise kısmen aynı içeriği bünyesinde barındırdığı görülmektedir.

Zaman.com.tr’deki haberlerin yüzde 76.7’sinin son dakika eklenen flaş haberlerden, haberlerin yüzde 23.3’ünün gazetenin basılı kopyasıyla aynı olduğu tespit edilmiştir. Bu arada gazete, online ortamda kullandığı toplam 1422 haberle diğer gazetelerde kullanılan haberleri açık ara geride bırakmıştır. Radikal.com.tr’deki haberler de diğer gazetelerin İnternet sayfalarında olduğu gibi flaş haber kullanımıyla ön plana çıkmaktadır. Sitedeki haberlerin yüzde 71.7’si son dakika eklenen yeni haberlerden oluşurken, haberlerin yüzde 22.8’i basılı versiyonla aynı ve sadece yüzde 5.5’i ise kısmen aynı içeriğe sahiptir.

Tablo 65: Sosyal Ağ Sitelerinde Bulunma Özelliği

Sosyal Ağ Sitelerinde Bulunma Özelliği	hurriyet.com.tr	zaman.com.tr	radikal.com.tr
Facebook	VAR	VAR	VAR
Twitter	VAR	VAR	VAR
FriendFeed	VAR	VAR	YOK

Hurriyet.com.tr 2010 yılının ilk aylarında kendisine ait Facebook, Twitter ve FriendFeed hesaplarını kurmuştur. Bu popüler sosyal ağ sitelerinin dışında Hürriyet Gazetesi'nin kendi sosyal ağı "Benim Sayfam" bulunmaktadır.

Zaman.com.tr'nin de söz konusu üç popüler sosyal ağ sitesinde hesabı yer almaktadır. Zaman Gazetesi İnternet sitesinin İçerik Sağlayıcı Sorumlusu Kerim Gün, 2008 yılında Facebook, 2009 yılının mayıs ayında Twitter hesaplarını açtıklarını söyleyerek, "Aynı zamanda FriendFeed hesabımız da bulunuyor. Ancak çok uzun süredir bu siteye haber eklemiyoruz" diye konuşuyor. Gün, Facebook sitesinde günde ortalama 4-5 haber eklediklerini belirterek, sitede 111 binin üzerinde takipçileri bulunduğunu ifade ediyor. Radikal.com.tr'nin ise Facebook ve Twitter sayfaları bulunmasına karşın FriendFeed sitesinde hesabı yer almamaktadır. Gazetenin Twitter sayfasını izleyen 6 binin üzerinde takipçisi yer almaktadır.

Gazetelerin İnternet sayfalarının sosyal ağ sitelerinde hesabı olmasının yanı sıra haberlerin yer aldığı sayfalarda diğer sosyal ağ sitelerinde de ilgili haberin paylaşılmasını sağlayan linkler bulunmaktadır. Bu bağlantılar yoluyla kullanıcılar hesaplarının bulunduğu ağ sitelerinde okudukları haberi paylaşma açabilmektedirler.

4.5. Elde Edilen Bulguların Değerlendirilmesi

“Uluslararası Haber Dengesizliği Olgusu ve Yeni Medyanın Haber Akışı Sürecine Etkileri” başlıklı çalışmanın ileri sürülen ilk ana varsayımlarından biri, “Dökme Kurşun” operasyonu bağlamında incelemeye tabi tutulan gazetelerde, haber ve fotoğraf içeriklerinin kullanımında uluslararası haber ajanslarına ve dış haber kaynaklarına olan bağımlılığın devam ettiği yönündedir.

Hürriyet, Zaman ve Radikal gazetelerinin sayfalarının tamamında örnek olayla ilgili yer haberlerin kaynağı değerlendirildiğinde, Hürriyet gazetesinde yüzde 23.6 oranında uluslararası haber ajansları ve diğer dış haber kaynaklarına yer verildiği görülmektedir. Söz konusu gazetenin kendi haber merkezi ya da muhabirinden yararlanma oranı yüzde 15.2’de kalmıştır. Haberlerin yüzde 55.6’sının kaynağının tespit edilememiş olması göze çarpmaktadır.

Zaman gazetesinde de uluslararası haber ajansları ve dış haber kaynaklarına bağımlılık yüzde 34.3 oranında belirlenmiştir. Zaman, haber kaynağı olarak kendi muhabirlerinden yüzde 32.7 oranıyla en fazla yararlanan gazete olmuştur. Gazetede ki haberlerin yüzde 19.1’inin kaynağı tespit edilememiştir.

Radikal’de ise haber değerlendirmede dış haber kaynaklarına bağımlılık diğer gazetelerin içinde yüzde 62.9 ile en yüksek oranda belirlenmiştir. Yüzde 14.5 oranında kendi haber merkezinden yararlanan gazetede ki haberlerin yüzde 10.6’sının kaynağı tespit edilememiştir.

Fotoğraflarda haber kaynağı kullanımı değerlendirildiğinde, Hürriyet gazetesinde yüzde 1.6, Zaman gazetesinde yüzde 41.5, Radikal gazetesinde ise yüzde 62.7 oranlarında uluslararası haber ajanslarından yararlanıldığı görülmektedir. Gazetelerin kendi muhabirlerinden yararlanma oranı, Hürriyet’te yüzde 1.2, Zaman’da yüzde 18.4, Radikal’de yüzde 4.5’te kalmıştır. Hürriyet gazetesinde yayımlanan fotoğrafların yüzde 92.7’sinin kaynağının belirlenememiş olması,

çalışmada ortaya çıkan dikkat çekici bir bulguyu oluşturmaktadır. Zaman ve Radikal gazetelerinde de yüzde 30.3 ve yüzde 22.4 oranlarında fotoğrafın alındığı kaynak belirlenememiştir.

Sonuç olarak analiz edilen üç gazete için de ortaya atılan ilk ana varsayım doğrulanmaktadır. Gazetelerin tamamında yayımlanan haber ve fotoğraflarda, dış haber kaynaklarından yararlanma oranının, diğer kaynaklardan fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

İkinci ana varsayım, gazetelerin basılı versiyonlarında görüldüğü öne sürülen bu bağımlılığın yeni medyanın önemli mecralarından olan gazetelerin İnternet sitelerinde de devam ettiği şeklindedir.

Hurriyet.com.tr'deki haberlerin yüzde 27.5'inde, zaman.com.tr'deki haberlerin yüzde 24.9'unda, radikal.com.tr'deki haberlerin yüzde 44.7'sinde dış haber kaynakları yer almıştır. Hürriyet, Zaman ve Radikal gazetelerinin İnternet sitelerinde kaynağı belirlenemeyen haberlerin oranı sırasıyla yüzde 25.3, yüzde 21.4 ve yüzde 9 olmuştur. Gazeteler kendi haber merkezlerinden, basılı nüshalarında olduğu gibi yüzde 5.2, yüzde 9.1 ve yüzde 6 gibi düşük oranlarda yararlanmışlardır. Online ortamda haber kaynağı kullanımı değerlendirildiğinde ulusal haber ajanslarının önemli bir rol oynadığı ortaya çıkmaktadır. Anadolu Ajansı, ANKA, Cihan Haber Ajansı ve Doğan Haber Ajansı gibi ulusal haber ajanslarının kaynak olarak gösterildiği haberler; hurriyet.com.tr'de yüzde 37.6, zaman.com.tr'de yüzde 44.2 ve radikal.com.tr'de 40.3 oranlarında kullanılmıştır. Sadece radikal.com.tr'de dış haber kaynaklarından haber kullanımı, ulusal haber ajanslarından fazla gerçekleşmiştir.

Bunun yanı sıra hurriyet.com.tr'nin dış haberler sayfası incelendiğinde, iç haber kaynakları yüzde 41.9, dış haber kaynakları yüzde 27.6 oranlarında yer kaplamaktadır. Zaman.com.tr'de dış haber kaynakları yüzde 43.7, iç haber kaynakları yüzde 14.8 oranlarında kullanılmıştır. Radikal.com.tr'de ise dış haber kaynaklarına yüzde 56.5, iç haber kaynaklarına yüzde 34.5 oranlarında yer

verilmiştir. Yani dış haber kaynaklarının ön plana çıktığı görülmektedir. Dış haberler sayfasındaki son dakika haberler incelendiğinde ulusal haber ajanslarının ağırlığı yeniden ortaya çıkmaktadır.

Ulusal haber ajanslarının, uluslararası haber ajansları ile abonelik anlaşmalarının olduğu ve haber paylaşımında buldukları da dikkate alınmalıdır. Söz konusu İnternet sitelerinde kullanılan fotoğrafların kaynağı belirtilmediğinden değerlendirme yapılamamıştır. Sonuçta ikinci ana varsayımın kısmen doğrulandığı söylenebilir.

Çalışmada, ayrıca her bir gazete için öne sürülen varsayımların geçerli olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Gazetelerin basılı ve İnternet ortamındaki sayfaları içerik analizi yöntemi ile analize tabi tutulmuştur. Böylece iki farklı mecra da yer alan haber içeriğini oluşturan tüm unsurlar değerlendirilmiştir. İncelenen her gazeteye göre ileri sürülen hipotezlerin doğruluğu test edilmiştir.

Liberal eğilimli yayın politikası izleyen Hürriyet gazetesi için öne sürülen ilk varsayım, gazetede kullanılan haberlerde yararlanılan kaynakların büyük oranda belirsiz olduğu yönündedir. Elde edilen bulgular üzerindeki değerlendirmede, gazetede kullanılan haberlerin yüzde 55.6'sında kaynak kullanılmadığı belirlenmiş ve ilk varsayım doğrulanmıştır.

İkinci varsayım, gazetede kullanılan fotoğrafların önemli bir bölümünde fotoğrafı üreten muhabir ya da medya organizasyonuna yer verilmediği şeklindedir. İnceleme sonucunda Hürriyet gazetesindeki fotoğrafların yüzde 92.7'sinin kaynağı belirlenememiştir. Kaynağı belli olan fotoğrafların yüzde 2.4'ünün Doğan Haber Ajansı, yüzde 1.6'sının ise Anadolu Ajansı'ndan kullanıldığı görülmektedir. Varsayım doğrulanmıştır.

Üçüncü varsayım, liberal eğilimli Hürriyet gazetesinin, muhafazakar eğilimli Zaman Gazetesi ve sol eğilimli Radikal gazetesine oranla fotoğraf içeriklerinde İsraili ve ABD'li siyasi aktörlere daha fazla yer verdiği yönünde olmuştur.

Varsayımda öne sürüldüğü gibi Hürriyet gazetesinde fotoğraf içeriklerinde İsraili ve ABD’li siyasi aktörlere daha çok yer ayrılmıştır. Söz konusu aktörler Hürriyet’te yüzde 11.6 oranında değerlendirilirken, Radikal’de yüzde 10.5, Zaman’da ise yüzde 6.2 oranında kullanılmıştır.

Hürriyet gazetesi için ileri sürülen dördüncü varsayım, gazetede Filistinli çocuklar ve siviller ile ölen ya da yaralanan Filistinlilere fotoğrafların içeriğinde daha az yer ayrıldığıdır. Hürriyet gazetesinde bu içeriğe sahip fotoğrafların kullanım oranı yüzde 17.2’de kalırken, Zaman gazetesinde yüzde 25, Radikal gazetesinde ise yüzde 23.4 oranında değerlendirilmiştir. Dolayısıyla varsayım doğrulanmıştır.

Beşinci varsayım, gazetede haberlerin ekonomik içeriğine diğer gazetelere oranla daha çok yer ayrıldığı yönündedir. Bulguların incelenmesi sonucu ekonomik içeriğe üç gazetenin de önemli bir yer ayırmadığı dikkat çekmektedir. Ancak gazetelerin yayımladıkları haberler kendi içlerinde oransal olarak analiz edildiğinde Hürriyet gazetesi yüzde 1.1 oranında ekonomik içerik kullanımıyla ilk sırada yer almaktadır. Zaman ve Radikal gazetelerinin her biri ise yüzde 0.7 oranında içerik kullanmıştır.

Altıncı varsayıma göre Hürriyet gazetesi Batılı siyasi haber aktörlerinin iletilerine diğer gazetelere oranla daha fazla yer vermiştir. Siyasi haber aktörleri içerik analizi yapılan bölümde devlet başkanları, cumhurbaşkanları, başbakanlar, bakanlar ve diğer siyasi aktörler olarak sınıflandırılmıştır. Buna göre Batılı devlet başkanlarına, Radikal yüzde 32.3, Hürriyet yüzde 30.3, Zaman yüzde 28.9 oranlarında yer ayırırken; Batılı cumhurbaşkanlarına Hürriyet yüzde 22.5, Radikal yüzde 22.2, Zaman yüzde 15.6; Batılı başbakanlara Radikal yüzde 13, Hürriyet yüzde 6.1, Zaman yüzde 4.2; Batılı bakanlara Zaman yüzde 21.9, Hürriyet yüzde 19.9, Radikal yüzde 19.5; diğer Batılı siyasi aktörlere Zaman yüzde 11.2, Radikal yüzde 6.4 oranlarında yer vermiştir. Hürriyet gazetesinde bu başlık altında Batılı kaynak kullanımı tespit edilmemiştir. Bulguların değerlendirilmesi sonucunda bu varsayımın doğrulanamadığı görülmektedir. Batılı cumhurbaşkanlarının iletilerinin

dışında Hürriyet gazetesi sözkonusu kaynaklardan gelen mesajların kullanımında gerilerde kalmıştır.

Yedinci varsayım, Hürriyet gazetesinin İnternet sayfası olan hurriyet.com.tr'nin diğer gazetelerin sayfalarından daha çok görsel materyale yer verdiğidir. Görsel materyal kullanımında varsayımda ileri sürüldüğü gibi Hürriyet gazetesinin açık bir farkla ilk sırada bulunduğu ortaya çıkmıştır. Hürriyet gazetesinde toplam bin 934 görsel materyal kullanılırken; Zaman gazetesinde 527, Radikal gazetesinde ise 371 adet materyale yer verilmiştir. Hürriyet gazetesindeki görsel materyallerin yüzde 87'sinin galeride kullanılan fotoğraflardan oluştuğu belirlenmiştir.

Muhafazakar eğilimli Zaman gazetesi için öne sürülen ilk varsayım, gazetenin, Hürriyet ve Radikal gazetelerine oranla ulusal haber ajanslarından daha fazla yararlandığı yönündedir. Zaman gazetesinde yüzde 13.7 oranında ulusal haber ajanslarından yararlanılmıştır. Gazete, bu haberlerin yüzde 8.4'ünü Cihan Haber Ajansı'ndan kullanmıştır. Radikal yüzde 11.9, Hürriyet gazetesi ise yüzde 5.6 oranında ulusal haber ajanslarından faydalanmıştır. Varsayım böylece doğrulanmış olmaktadır.

İkinci varsayım, Zaman gazetesinin diğer gazetelere göre kendi muhabir kadrosu ve haber merkezinden daha fazla yararlandığıdır. Bulguların değerlendirilmesi sonucu, Zaman gazetesinin yüzde 32.7, Hürriyet gazetesinin 15.2, Radikal gazetesinin ise yüzde 14.5 oranında kendi haber merkezi ve muhabirini kaynak olarak kullandığı belirlenmiştir. İleri sürülen varsayım doğrulanmıştır.

Üçüncü varsayıma göre gazete, Hürriyet ve Radikal gazetelerine göre daha fazla haber kaynağından yararlanmıştır. Zaman gazetesinin kullandığı haber kaynağı sayısı 486'ya ulaşırken, Radikal 359, Hürriyet ise 270 adet kaynaktan faydalanmıştır. Bu varsayım doğrulanmıştır.

Dördüncü varsayım, gazetenin diğer gazetelere oranla daha fazla görsel materyale yer verdiği yönünde olmuştur. Zaman gazetesinde fotoğraf, grafik, karikatür ve afişlerden oluşan toplam 305 görsel materyale yer verilirken; Hürriyet 256, Radikal ise 202 adet materyale sayfalarında yer ayırmıştır. Dolayısıyla varsayım doğrulanmıştır.

Zaman gazetesi için ileri sürülen beşinci varsayım, gazetede kullanılan fotoğrafların büyük oranda uluslararası haber ajansları tarafından üretildiğidir. Analiz sonucunda gazetede kullanılan fotoğrafların yüzde 41.5'inin uluslararası haber ajansları tarafından üretildiği görülmektedir. Zaman gazetesindeki fotoğrafların yüzde 30.3'ünün kaynağı belirlenemezken, sadece yüzde 18.4 oranında fotoğraf kendi haber merkezince değerlendirilmiştir. Dolayısıyla varsayımın doğrulandığı söylenebilir.

Altıncı varsayımda, muhafazakar eğilimli Zaman gazetesinin, kullandığı fotoğrafların içeriğinde Filistinli ve Müslüman Arap ülkelerin siyasi aktörlerine, diğer gazetelere göre daha fazla yer verdiği ileri sürülmüştür. Bulgular değerlendirildiğinde söz konusu siyasi aktörleri yüzde 7.6 oranıyla Zaman gazetesi ilk sırada kullanırken, Hürriyet gazetesi yüzde 6.4, Radikal gazetesi ise yüzde 3.2 oranında fotoğraflarda yer vermiştir. Varsayımın doğrulandığı görülmektedir.

Zaman gazetesi için ileri sürülen yedinci varsayımda, gazetenin Filistinli çocuklar ve siviller ile ölen veya yaralanan Filistinlilere, kullandığı fotoğrafların içeriğinde diğer gazetelere göre daha fazla yer ayırdığı şeklindedir. Filistinli çocuklar ve sivillerin fotoğraflarına Radikal gazetesi yüzde 14.7 oranıyla en çok yer ayıran gazete olmuştur. Bu konuyla fotoğraflara Zaman gazetesi yüzde 13.2 ve Hürriyet gazetesi ise yüzde 10.5 oranında yer vermiştir. "Dökme Kurşun" operasyonunda ölen ya da yaralanan Filistinlilerin fotoğrafları ise Zaman gazetesinde yüzde 11.8, Radikal gazetesinde yüzde 8.7, Hürriyet gazetesinde yüzde 6.7 oranında kullanılmıştır. Dolayısıyla bu varsayımın büyük ölçüde doğrulandığı ifade edilebilir.

Sekizinci varsayım, Zaman gazetesinde “Dökme Kurşun” operasyonuna ilişkin haberlerin siyasi ve dinsel içeriklerine diğer gazetelere oranla daha çok yer ayrıldığı yönündedir. Radikal gazetesi siyasi içeriği yüzde 57.5, Hürriyet yüzde 56.4 ve Zaman yüzde 50.9 oranlarında sayfalarında kullanmıştır. Dinsel içeriklere ise Zaman yüzde 27 ile en fazla yer ayıran gazete olurken, bunu yüzde 15.8’le Radikal, yüzde 15.6 ile Hürriyet gazeteleri izlemiştir. Bulguların analiz edilmesi sonucunda ortaya atılan varsayımın kısmen doğrulandığı ifade edilebilir.

Dokuzuncu varsayıma göre, Filistin halkının yaşadığı sıkıntılara ilişkin haberler ve Türkiye’nin bölgeye düzenlediği yardım kampanyaları Zaman gazetesinde diğer gazetelere göre daha çok kullanılmıştır. Filistinli halkının yaşadığı sıkıntılara yüzde 20.9 ile en çok oranda Radikal gazetesi yer ayırmıştır. Gazeteyi yüzde 18.6 oranıyla Hürriyet, yüzde 15.8 ile Zaman gazetesi takip etmektedir. Ancak Türkiye’den bölgeye düzenlenen yardım kampanyalarına haber içeriği olarak en fazla yer ayıran gazete yüzde 29.8 ile Zaman olmuştur. Söz konusu konuyla ilgili haberlerin yüzde 9.4’ünü Radikal, yüzde 7’sini ise Hürriyet sayfalarında değerlendirmiştir. Dolayısıyla varsayım, büyük ölçüde doğrulanmıştır.

Onuncu varsayıma göre, gazetenin İnternet sayfası zaman.com.tr, diğer gazetelerin İnternet sitelerine göre daha fazla sayıda son dakika habere yer vermiştir. Zaman.com.tr’de kullanılan haberlerin yüzde 76.8 gibi önemli bir oranı son dakika eklenen haber içeriğinden oluşmaktadır. Hurriyet.com.tr’de ise bu oran yalnızca yüzde 11.3’te kalmıştır. Radikal gazetesinde ise son dakika eklenen haber içeriği belirlenememiştir. Buna göre zaman.com.tr’nin son dakika, flaş olarak yaşanan gelişmeleri değerlendirmede diğer İnternet sayfalarına göre önemli oranda önde olduğu dikkat çekmektedir. İleri sürülen varsayım doğrulanmıştır.

Gazete için ortaya atılan onbirinci ve son varsayıma göre zaman.com.tr diğer gazetelerden daha fazla oranda video ve grafik dosyasına yer vermiştir. Siteler üzerinde yapılan değerlendirmede zaman.com.tr’nin video ve grafik kullanımında ilk sırada olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre gazetenin İnternet sayfasında yüzde 1.9 oranında video, yüzde 2.8 oranında grafiğe yer verilmiştir. Hurriyet.com.tr’de ise tüm görsel materyal içinde video yüzde 0.2, grafik yüzde 1.2 oranında kullanılmıştır.

Radikal.com.tr’de video kullanımına rastlanmazken, grafik kullanımı yüzde 0.8’de kalmıştır. Bulguların ortaya koyduğu rakamlar varsayımın doğru olduğu göstermektedir.

Özgürlükçü sol eğilimli yayın politikasına sahip Radikal gazetesi için ileri sürülen ilk varsayıma göre; gazetede, haber kaynağı olarak uluslararası haber ajanslarına önemli oranda yer verilmiştir. Radikal gazetesinde yüzde 26.1 oranında uluslararası haber ajansları kaynak olarak kullanılırken; Hürriyet gazetesi yüzde 4.8, Zaman gazetesi yüzde 1.6 oranında söz konusu ajanslardan faydalanmıştır. Varsayım doğrulanmıştır.

İkinci varsayım; gazetenin, diğer gazetelere oranla daha az görsel materyale yer verdiği yönünde olmuştur. Bulgular ele alındığında Zaman gazetesinde 305, Hürriyet gazetesinde 256 ve Radikal gazetesinde toplam 202 adet görsel materyale yer ayrıldığı ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan rakamlar varsayımın doğrulandığını göstermektedir.

Radikal gazetesi için ileri sürülen üçüncü varsayıma göre, gazetede kullanılan fotoğrafların önemli bir bölümü uluslararası haber ajansları tarafından üretilmiştir. Yine bulgular değerlendirildiğinde Radikal gazetesi, yayımladığı fotoğraflarda söz konusu haber ajanslarından yüzde 62.7 oranında yararlanmışır. Gazetede ki fotoğrafların yüzde 22.4’ünün de kaynağı tespit edilememiştir. Zaman ve Hürriyet gazetelerinde uluslararası haber ajanslarından yararlanma oranları sırasıyla yüzde 41.5 ve yüzde 1.6 olarak gerçekleşmiştir. Radikal gazetesinin en az oranda kaynağı belirlenemeyen haber kaynağından faydalanması da uluslararası haber ajanslarına olan bağımlılığı daha açık bir şekilde ortaya koymuştur. Gazete için ileri sürülen varsayım böylece doğrulanmıştır.

Dördüncü varsayımda, Radikal gazetesinde uluslararası yardım kuruluşlarını temsil eden haber aktörlerine diğer gazetelerden daha çok yer ayrıldığı ileri sürülmektedir. Haber kaynağı kullanımının analiz edildiği ve uluslararası örgütler tablosunda yer alan bulguların ortaya çıkardığı sonuca göre, Radikal gazetesinin

uluslararası yardım kuruluşlarını temsil eden haber aktörlerine yüzde 28.3 ile en fazla yer ayıran gazete olduğu belirlenmiştir. Bu haber aktörlerine Zaman gazetesinde yüzde 14.6, Hürriyet'te ise yüzde 8.6 oranlarında yer ayrılmıştır. Dolayısıyla varsayım doğrulanmıştır.

Beşinci varsayım, radikal.com.tr'nin anasayfasından, "Dökme Kurşun" operasyonuna ilişkin haberlerin linkine diğer gazetelerin ana sayfalarındaki linklerden daha fazla yer verildiği şeklindedir. Operasyona ilişkin haberlere ana sayfasından en fazla link veren sitenin yüzde 45.2 ile radikal.com.tr olduğu görülmektedir. Hurriyet.com.tr ise konuyla ilgili haberlerin yüzde 14'üne anasayfasından bağlantı vermiştir. Zaman.com.tr'de ise haberlerin İnternet ortamındaki arşivlenme yapısı nedeniyle anasayfa üzerinden link verilen haberlerin tespit edilmesi mümkün olmamıştır. İleri sürülen varsayım doğrulanmıştır.

Altıncı ve son varsayıma göre radikal.com.tr, okuyucusuna görsel materyal sunma konusunda diğer gazetelerin sitelerine göre yetersizdir. Hurriyet.com.tr'de toplam bin 934 görsel materyale yer verilirken, bu sayı zaman.com.tr'de 527, radikal.com.tr'de 371 olarak belirlenmiştir. Radikal.com.tr'de 319 fotoğraf, fotoğraf galerisinde kullanılırken, 49 fotoğraf habere ait olarak değerlendirilmiştir. Sitede habere ilişkin 3 grafiğe de yer verilmiştir. Ortaya çıkan rakamlar varsayımı doğrulamaktadır.

SONUÇ

Uluslararası iletişim düzeninde, İkinci Dünya Savaşı'nın sonrasında tek yönlü ve dengesiz haber akışı tartışmaları yaşanmaya başlamıştır. Farklı devletlerin, uluslararası kurumların ve akademisyenlerin; "Üçüncü Dünya" ülkeleri, gelişmekte olan ya da azgelişmiş ülkeler olarak tanımladıkları, savaşın ardından bağımsızlıklarını kazanan devletler söz konusu mücadelenin ortaya çıkışını sağlamışlardır. Sanayileşmiş, ekonomik gelişmesini tamamlamış ülkeler ile ekonomik, sosyal, siyasal ve teknolojik açıdan yetersizlikler içinde boğuşan, bağımsızlığını yeni elde etmiş devletlerin mücadelesi uzun bir tarihsel sürecin bir mirasıdır.

Uluslararası haber dengesizliğinin ekonomik, sosyal ve teknolojik temelleri, kapitalist ekonomik sistemin doğuşuyla birlikte atılmaya başlanmıştır. Ortaçağ ekonomik üretim sisteminin temelini oluşturan feodal yapı, Avrupa'nın belli başlı ülkelerinde 13 ve 14. yüzyıllarda altın ve paradan oluşan ve ticaret burjuvazisinin ortaya çıkışını sağlayan zenginlik birikimiyle birlikte çözülmeye başlamıştır. Bu birikim süreci, ticari faaliyetlerin ve farklı zanaatların ortaya çıkışına yol açmıştır. Artık derebeyinin toprağına bağlı serf düzeninin yerini ticari kapitalizm almaya başlamıştır. 15. yüzyılda top ve ateşli silahların kullanılması, yelkenli gemi ve deniz ulaşımında yaşanan gelişmeler, Amerika'nın keşfine uzanan kilometre taşlarını oluşturmuştur. Böylece "Yeni Dünya"dan Avrupa'ya taşınan değerli madenler, burjuvazi sınıfının ortaya çıkışını sağlayan merkantilist dönemin müjdecisi olmuştur. Sermaye birikiminin oluşmaya başladığı bu dönemde, tarım ticarileşmiş ve feodal ekonomik yapı çözülmeye başlamıştır.

Üretimde yeni buluşların uygulanmaya başlaması özellikle buhar gücüyle çalışan makinelerin üretimde kullanılmasıyla "sanayi devrimi" olarak adlandırılan dönem tarih sahnesindeki yerini almıştır. Üretimde 19'uncu yüzyılın ortalarında makinelerden, yüzyılın sonralarına doğru ise çelik, elektrik, petrol ve kimyasal maddelerden yararlanılması sanayileşme sürecinde hızlı yükselişe neden olmuştur.

Demiryolu ulaşımının bu dönemde zirveye ulaşması ise üretilen malların uzak ülkelere pazarlanmasını kolaylaştırmıştır. Yüzyılım sonunda üretimle birlikte rekabetin de artması; karların azalmasına yol açmış, bazı Avrupa ülkelerinde yaşanan finansal kriz, “Büyük Buhran” olarak adlandırılan ekonomik daralma dönemine geçişi sağlamıştır. Bu dönem, dünyadaki ekonomik ve siyasal dengelerin ABD lehine değişmesine yol açmıştır. Sermaye birikimine sahip bulunan İngiltere’de sanayi üretiminin azalmaya başlaması, dünya ekonomik kaynaklarının ve siyasi güç mücadelelerinin masaya yatırıldığı bir dönemi başlatmıştır. Birinci Dünya Savaşı da aslında söz konusu kaynakların ve siyasal egemenlik alanlarının sanayileşmiş Batılı ülkeler tarafından bölüşümünün yapıldığı bir ortam hazırlamıştır. İşte bu paylaşım dönemi, Batılı ülkelerin diğer kıtalar üzerinde başlatacakları yayılmacı politikaları dolayısıyla ‘emperyalizm’i ateşlemiştir.

Bu çalışmanın ilk bölümünde, kapitalist üretim sisteminin doğuşu ve Batılı sanayileşmiş devletlerin emperyalist politikalarının; “azgelişmişlik” ve “Üçüncü Dünya” kavramlarının ortaya çıkış sürecini başlattığı sonucuna ulaşılmıştır. İkinci Dünya Savaşı’na kadar olan dönemde birer sömürge durumundaki ülkelerin savaşın ardından bağımsızlıklarını kazanmaları; Batılı ülkelerle aralarındaki ekonomik, sosyal, kültürel uçurumu kapatmaları yönünde taleplerin artışına neden olmuştur. Özellikle uluslararası iletişim alanında, ticari ve teknolojik altyapıda yaşanan dengesizlikler azgelişmiş ülkelerin haklı taleplerinin çıkış noktasını oluşturmuştur.

Birinci Dünya Savaşı’nın yaşandığı dönemde kamuoyu oluşturulmasında propaganda çalışmalarının öneminin ortaya çıkması, Batılı ülkelerin İkinci Dünya Savaşı’nın ardından “özgür enformasyon akışı” söylemini savunmalarına yol açmıştır. Bu söylem, ekonomik olarak güçlü ve medya araçlarına sahip bulunan ülkelerin ekonomik, siyasal ve kültürel egemenliklerinin devamını sağlamayı amaçlıyordu. Azgelişmiş ülkeler, uluslararası iletişim düzenine hakim olan bu dengesizliklerin ortadan kaldırılabilmesi, daha dengeli ve adilane bir yapının kurulabilmesi için 1970’li yıllarda girişimlerini artırmışlardır. Yeni uluslararası ekonomik düzen taleplerinin sonucunda gündeme gelen “Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni”, iki yönlü dengeli bir enformasyon akışını

öngörüyordu. UNESCO'nun öncülüğünde başlatılan bu çalışmalar, 1980 yılında Mac Bride Raporu'nun hazırlanmasıyla meyvesini verdi. İletişim araçlarının dağılımında ve haber akışında yaşanan dengesizliklerin nedenlerini ve çözüm önerilerini ortaya koyan rapor, ne yazık ki o dönemde başlatılan iyi niyetli bir girişim olarak kalmıştır.

1990'lı yıllarda ortaya çıkan küreselleşme kavramı ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, ülkeler arasındaki sınırları ortadan kaldırarak ulusötesi medya şirketlerinin dünya kamuoyu üzerindeki etki gücünü artırmıştır. Uluslararası haber ajansları ve Batılı medya devleri, dünya haber dolaşımının en büyük "eşik bekçileri" olarak nitelendirilebilir. Dünyada yaşanan gelişmelerin hangilerinin, ne oranda ve nasıl bir bakış açısıyla dünya kamuoyuna sunulacağı söz konusu ajansların izlediği yayın politikaları ve kimlikleri tarafından da şekillendirilebilmektedir. Askeri amaçlarla kurulan İnternet'in sivil kullanıma açılması; haber, fotoğraf, video gibi her türlü içeriğin üretiminde muhabirlerin yanı sıra sıradan vatandaşlar için de yeni bir mecra oluşturmuştur. İnternet'teki birçok uygulamanın mobil iletişim teknolojilerinin gelişimiyle tek bir araçta toplanabilmesi, üretilen içeriğin anında bu mecrada değerlendirilebilmesine imkan tanımaktadır. Geleneksel habercilik anlayışının dönüşüme uğramasıyla haber takibi ve iletimi yalnızca profesyonel medya kuruluşlarının bir faaliyeti olmaktan çıkmıştır. Artık "netizens" olarak tanımlanan İnternet ortamını kullanan vatandaşlar; "blog" adı verilen İnternet günlüğü sayfaları ve sosyal paylaşım ağlarındaki hesaplarını, kendilerinin ve diğer medya kuruluşlarının oluşturdukları içeriğin paylaşıldığı bir platform haline getirmişlerdir. Medya organizasyonları bu değişim sürecine ayak uydurmakta gecikmemişler ve blog sayfaları, facebook, twitter gibi sosyal paylaşım ağlarında da varlıklarını sürdürmeye başlamışlardır.

"Uluslararası Haber Dengesizliği Olgusu ve Yeni Medyanın Haber Akışı Sürecine Etkileri" adlı çalışmada, yıllardır geleneksel medya mecralarında haber akışında yaşanan dengesizliğin boyutlarının yeni medya ortamındaki durumu belirlenmeye çalışıldı. "Yeni medya", çok geniş ve farklı iletişim ortamlarını tanımlayan bir kavramdır. Bu nedenle çalışmada, yeni medyanın günümüzdeki en önemli ve etkili mecralarından olan İnternet'in; haber üretiminde, paylaşımında,

iletiminde oynadığı rol gösterilmeye çalışıldı. İsrail'in Gazze Şeridi'ne düzenlediği "Dökme Kurşun" adlı askeri operasyona ilişkin Hürriyet, Zaman ve Radikal gazeteleri ve bu gazetelerin İnternet sayfalarındaki tüm haberler içerik analizi yöntemiyle analiz edildi. Haber dengesizliğinin önemli bileşenini oluşturan uluslararası haber ajansları ve dış haber kaynaklarına bağımlılığının iki farklı mecradaki durumunun belirlenmesi çalışmanın temel amaçlarından birini oluşturdu.

Çalışmada öne sürülen ilk ana varsayım, "Dökme Kurşun" operasyonu bağlamında incelemeye tabi tutulan gazetelerin; haber ve fotoğraf içeriklerinin kullanımında uluslararası haber ajanslarına ve dış haber kaynaklarına bağımlı olduğu şeklinde ileri sürüldü.

Elde edilen bulguların değerlendirilmesi sonucunda; Hürriyet gazetesinin yüzde 23.6, Zaman gazetesinin yüzde 34.3, Radikal gazetesinin ise yüzde 62.9 oranlarında uluslararası haber ajansları ve dış haber kaynaklarından yararlandığı belirlendi. Bu gazetelerin kendi haber merkezlerinden faydalanma oranının; Zaman gazetesi için yüzde 32.7, Hürriyet ve Radikal için yüzde 15.2 ve yüzde 14.5 olduğu görüldü. Fotoğraflarda kullanılan haber kaynakları ele alındığında; Radikal gazetesinde yüzde 62.7, Zaman gazetesinde yüzde 41.5 ve Hürriyet gazetesinde yüzde 1.6 oranlarında uluslararası haber ajansları ve dış haber kaynaklarına bağımlılık ortaya çıktı. Hürriyet'te yayımlanan fotoğrafların yüzde 92.7'sinin kaynağının belirlenememiş olması, söz konusu oranın düşük çıkmasına neden olmuştur. Gazetelerin kullandıkları fotoğraflarda kendi muhabirlerinden ya da haber merkezinden yararlanma oranının, Hürriyet'te yüzde 1.2, Zaman'da yüzde 18.4, Radikal'de ise sadece yüzde 4.5'te kaldığı görüldü. Sonuç olarak analiz edilen üç gazete için de ortaya atılan ilk ana varsayım doğrulandı. Gazetelerin tamamında yayımlanan haber ve fotoğraflarda, uluslararası haber ajansları ve dış haber kaynaklarından yararlanma oranının, diğer kaynaklardan fazla olduğu ortaya çıktı.

İkinci ana varsayım, gazetelerin basılı versiyonlarında görüldüğü öne sürülen dış haber kaynaklarına bağımlılığın, yeni medyanın önemli mecralarından olan gazetelerin İnternet sitelerinde de devam ettiği şeklindeydi.

Bulgular değerlendirildiğinde; hurriyet.com.tr'deki haberlerin yüzde 27.5'inin, zaman.com.tr'deki haberlerin yüzde 24.9'unun ve radikal.com.tr'deki haberlerin yüzde 44.7'sinin uluslararası haber ajansları ve dış haber kaynaklarına bağımlı olduğu sonucuna ulaşıldı. Gazeteler kendi haber merkezlerinden, basılı nüshalarında olduğu gibi yüzde 5.2, yüzde 9.1 ve yüzde 6 gibi düşük oranlarda yararlanmışlardır.

Online ortamda haber kaynağı kullanımı değerlendirildiğinde ulusal haber ajanslarının önemli bir rol oynadığı ortaya çıktı. Anadolu Ajansı, ANKA, Cihan Haber Ajansı ve Doğan Haber Ajansı gibi ulusal haber ajanslarının kaynak olarak gösterildiği haberlerin; hurriyet.com.tr'de yüzde 37.6, zaman.com.tr'de yüzde 44.2 ve radikal.com.tr'de 40.3 oranlarında yer aldığı tespit edildi. Dış haber kaynaklarından haber kullanımı, yalnızca radikal.com.tr'de ulusal haber ajanslarından fazla gerçekleşmiştir.

Hurriyet.com.tr'nin dış haberler sayfası analiz edildiğinde iç haber kaynaklarının yüzde 41.9, dış haber kaynaklarının ise yüzde 27.6 oranında yer kapladığı görüldü. Zaman.com.tr'de dış haber kaynakları yüzde 43.7, iç haber kaynakları yüzde 14.8 oranında; radikal.com.tr'de ise dış haber kaynakları yüzde 56.5, iç haber kaynakları ise yüzde 34.5 oranında yer bulmuştur. Sonuçta dış haber kaynaklarının söz konusu sayfalarda ön plana çıktığı belirlendi. Dış haberler sayfasındaki 'son dakika haberler' incelendiğinde ulusal haber ajanslarının ağırlığının arttığı dikkati çekmiştir. Söz konusu ulusal haber ajanslarının, uluslararası haber ajansları ile abonelik anlaşmaları yaptığı ve birbirleriyle haber paylaşımında buldukları da dikkate alınmalıdır. Sonuçta ikinci ana varsayımın kısmen doğrulandığı görüldü.

Elde edilen bulguların değerlendirilmesi sonucunda, çalışmanın temelini oluşturan bu varsayımların doğrulandığı görülmektedir. Haber akışına egemen olan dengesiz yapının, uluslararası haber ajansları ve diğer Batılı haber kaynakları tarafından hem basılı hem de online ortamda sürdürüldüğü ortaya çıkmıştır. İnternet mecrasının güncel ve anında yaşanan gelişmeleri kamuoyuna aktarmada oynadığı

rolün önemi ortaya çıkmıştır. Ulusal ve uluslararası haber ajansları, gazetelerin İnternet sayfalarında “Dökme Kurşun” operasyonuna ilişkin olarak yer verilen flaş haberlerin çoğunun altına imzasını atmıştır. Üretilen haberlerin on binlercesi bloglar, elektronik posta aracılığıyla ve sosyal paylaşım sitelerinin bağlantıları kullanılarak dolaşıma sokulmuştur. Bu paylaşım siteleri üzerinden günümüzde çok sayıda vatandaş; çektikleri fotoğraf, video ve gözlemlerini paylaşarak haber içeriğine katkıda bulunmaktadır. Medya kuruluşlarının o anda olay yerinde bulunan “yurttaş gazetecileri”nin ürettikleri içeriklerden daha fazla yararlanmaya başladıkları dikkat çekmektedir.

Genel bir değerlendirme yapacak olursak, gelişmiş ülkelerden az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere doğru yaşanan tek yönlü uluslararası haber dengesizliğinin varlığını sürdürdüğünü rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu ülkeler arasındaki ekonomik, kültürel ve teknolojik uçurumlar devam ettiği sürece söz konusu dengesiz yapı devam edecektir. İnternet, haberciliğin doğasını değiştiren ve ‘sıradan vatandaşların’ ürettikleri içeriğin paylaşıldığı bir mecra işlevini görmesine karşın aynı zamanda bu dengesiz yapının yeniden üretilmesine de katkıda bulunmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde bilgisayar sahibi olan ve İnternet’e bağlanabilen kullanıcı sayısının artırılmasına yönelik politikaların hayata geçirilmesi ve ulusal nitelikteki medya kuruluşlarının ekonomik açıdan desteklenmesi, bu dengesizliğin azaltılmasına yönelik atılacak adımlar olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- A. Hachten, William: **The World News Prism, Changing Media, Clashing Ideologies**, Second Edition, Ames, Iowa, Iowa State University Press, 1987.
- Adanır, Oğuz: “Herbert Schiller ile ‘Haberin Serbest Dolaşımı’ Üstüne Bir Söyleşi”, **Enformasyon Devrimi Efsanesi, Modernleşme Kuram ve Uygulamalarının Eleştirisi**, Der. ve Çev. Yusuf Kaplan, İstanbul, Rey Yayıncılık, 1991, s.390-395.
- Adil, İdris: **Haberde Dışa Bağımlılık**, İstanbul, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1991.
- Akdemir, Semra: “Yeni Küresel Medya Stratejileri”, **İletişim Dergisi**, Ed. Süleyman İrvan, Ankara, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, 2000/8-Kış, s.117-139.
- Akşam Gazetesi: “Pulitzer Sadece İnternete”, 10 Aralık 2008.
- Aktaş, Celalettin: “Yeni Medyanın Geleneksel Medya ile Karşılaştırılması”, **Medya Üzerine Çalışmalar**, Der. Gülbuğ Erol, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2007, s.107-120.
- Altun, Fahrettin: **Modernleşme Kuramı: Eleştirel Bir Giriş**, İstanbul, Küre Yayınları, 2005.
- Alver, Füsün: **Basında Yabancı Tasarımı ve Yabancı Düşmanlığı**, İstanbul, Der Yayınları, 2003.
- Alver, Füsün: **Gazeteciliğin Kuramsal Temelleri**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2007.
- Amin, Samir: **Emperyalizm ve Eşitsiz Gelişme**, 2.bs., Çev. Semih Lim, İstanbul, Kaynak Yayınları, 1997.
- Amin, Samir: “Küreselleşmecilik mi? Yoksa Küresel-Ölçekli Apartheid mi?”, **Modern Küresel-Sistem**, Ed. Immanuel Wallerstein, Çev. M.Kürşad Atalar, İstanbul, Pınar Yayınları, 2005, s.13-35.
- Aras, Bülent: **Filistin-İsrail Barış Süreci ve Türkiye**, İstanbul, Bağlam Yayınları, 1997.

- Armaoğlu, Fahir: **Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları (1948-1988)**, 3.bs., Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1994.
- Arsan, Esra: **Medya Gözcüsü**, İstanbul, Evrensel Basım Yayın, 2008.
- Aslan, Kemal: **Değişen Teknolojiler ve Habercilikte İstihbarat**, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2008.
- Ateş, Toktamış: **Siyasal Tarih**, 3.bs., İstanbul, Der Yayınları, 1994.
- Aziz, Aysel: **İletişime Giriş**, İstanbul, Aksu Kitabevi, 2008.
- Baldini, Massimo: **İletişim Tarihi**, Çev. Gül Batuş, İstanbul, Avcıol Basım Yayın, 2000.
- Balle Francis ve Gerard Eymery: **Yeni Medyalar**, 2.bs., Çev. Mehmet Selami Şakiroğlu, İstanbul, İletişim Yayınları, 1995.
- Barbier, Frederic ve Catherine Bertho Lavenir: **Diderot'dan İnternete Medya Tarihi**, Çev. Kerem Eksen, İstanbul, Okuyanıs Yayın, 2001.
- Başaran, Funda: **İletişim ve Emperyalizm - Türkiye'de Telekomünikasyonun Ekonomi Politikası**, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2000.
- Başkaya, Fikret: **Az gelişmişliğin Sürekliliği**, 4.bs., Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2001.
- Başkaya, Fikret: **Kalkınma İktisadının Yükseliş ve Düşüşü**, 3.bs., Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2000.
- Bauman, Zygmunt: **Küreselleşme Toplumsal Sonuçları**, 2.bs., Çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2006.
- Beaud, Michel: **Kapitalizmin Tarihi**, Çev. Fikret Başkaya, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2003.
- Bektaş, Arsev: "Ortadoğu'da Barışın Ayak Sesleri ve Filistin Sorununa Tarihsel Bir Bakış", **Su Sorunu, Türkiye ve Ortadoğu**, Yay. Haz. Sabahattin Şen, İstanbul, Bağlam Yayınları, 1993, s.269-310.

- Binark, Mutlu: “Yeni Medya Çalışmalarında Yeni Sorular ve Yöntem Sorunu”, **Yeni Medya Çalışmaları**, Der. Mutlu Binark, Ankara, Dipnot Yayınları, 2007, s.21-44.
- Boyd-Barrett, Oliver: “International Communication and Globalization: Contradictions and Directions”, **International Communication and Globalization A Critical Introduction**, Ed. Ali Mohammadi, London, Sage Publications, 1997, s.11-26.
- Boyd Barrett, Oliver: “Global Communication Orders”, **International and Development Communication: A 21st-Century Perspective**, Ed. Bella Mody, California, Sage, 2003, s.35-52.
- Boyd.B.,Oliver,T.Rantanen: “Global and National News Agencies: Unstable Nexus”, **Global Journalism: Topical Issues and Media Systems**, Ed. A. De Beer, J. Merrill, Boston, Allyn and Bacon, 2004, s.1-23.
- Briggs, Asa ve Peter Burke: **Medyanın Toplumsal Tarihi, Gutenberg’den İnternet’e**, Çev. İbrahim Şener, İstanbul, İzdüşüm Yayınları, 2004.
- Bulut, Faik: **İntifada Dersleri**, İstanbul, Ozan Yayıncılık, 1998.
- Bulut, Selda: “Medyada Çokuluslu Şirket Egemenliğine Doğru Evrimle: Rupert Murdoch ve Fox TV”, **Sermayenin Medyası Medyanın Sermayesi - Ekonomi Politik Yaklaşımlar**, Der. Selda Bulut, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2009, s.75-114.
- Burton, Graeme: **Görünenden Fazlası - Medya Analizlerine Giriş**, Çev. Nefin Dinç, İstanbul, Alan Yayıncılık, 1995.
- Bülbül, A.Rıdvan: **Uluslararası İletişim**, 3.bs., Konya, Damla Ofset, 2000.
- Bülbül, A.Rıdvan: **Genel Gazetecilik Bilgileri**, Konya, Nobel Yayın Dağıtım, 2000.
- Büyükbaykal, Ceyda Ilgaz: **Türkiye’de Televizyon Alanında Küresel-Yerel Birlikteliği: CNN Türk ve CNBC-E Örneği**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2004.
- C., Lorenzo ve S.Tardini: **İnternet**, Milton Park, Abingdon, Routledge, 2006.

- Çalışkan, Necdet: “Yarım Milyar, Anlık Sosyalleşiyor”, **Habertürk Gazetesi Ekonomi**, 13 Ekim 2009.
- Çaplı, Bülent: **Medya ve Etik**, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2002.
- Çebi, Hakan Yılmaz: **İsrail’in A Planı**, İstanbul, Nokta Kitap, 2006.
- Çelik, Tolga: “İnternet Gazeteciliği”, **Bilgi İletişim Teknolojileri ve Yansımaları**, Ed. Z. Beril Akıncı Vural, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2006, s.45-58.
- Çetinkaya, A, A.K.Odabaşı, Ö. Erkut Şahin: “Web 3.0: Semantik Web’in Gelişimi ve Sorunlarına Bir Bakış”, **3. İstanbul Bilişim Kongresi - Yönetişim Ulusal Konferansı Bildiri Kitabı**, İstanbul, Türkiye Bilişim Derneği, 2009, s.79-82.
- Çubukçu, Mete: **Bizim Filistin-Bir Direnişin Tarihçesi**, 2.bs., İstanbul, Metis Yayınları, 2004.
- Deuze, Mark: “What is Multimedia Journalism?”, **Journalism Studies**, Volume 5, Number 2, London, Routledge, 2004, s.139-152.
- Dewdney Andrew ve Peter Ride: **The New Media Handbook**, Milton Park, Routledge, 2006.
- Dijk, Jan Van: **The Network Society**, Second Edition, Great Britain, Sage Publications, 2006.
- Dolgun, Uğur: **Enformasyon Toplumundan Gözetim Toplumuna-21.Yüzyılda Gözetim, Toplumsal Denetim ve İktidar İlişkileri**, Ankara, Ekin Kitabevi, 2005.
- El Saadawi, Nawal: “Yeni Sömürgecilik ve Medyanın Karanlık Çağı”, **Medya ve Savaş Yalanları - Gerçekler Nasıl Karartılıyor?**, Ed. Lenora Foerstel, Çev.Ahmet Antmen, İstanbul, Yordam Kitap, 2007, s.197-204.
- Eldeniz, Levent: “İkinci Medya Çağında Etkileşimin Rolü ve Web 2.0”, **İkinci Medya Çağında İnternet**, Der. Filiz Aydoğan ve Ayşen Akyüz, İstanbul, Alfa Basım Yayın Dağıtım, 2010, s.18-35.
- Ercan, Fuat: **Modernizm, Kapitalizm ve Azgelişmişlik**, 4.bs., İstanbul, Bağlam Yayınları, 2006.

- Erdoğan, İrfan: **İletişimi Anlamak**, 2.bs., Ankara, Erk Yayınları, 2005.
- Erdoğan, İrfan: **Kapitalizm, Kalkınma, Postmodernizm ve İletişim: Sömürünün Paketlenişi**, Ankara, Erk, 2000.
- Erdoğan, İrfan, K.Alemdar: **Öteki Kuram: Kitle İletişimine Yaklaşımların Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi**, Ankara, Erk Yayınları, 2002.
- Erendil, Muzaffer: **İsrail-Arap Harpleri ve Bu Harplerden Alınacak Dersler**, Ankara, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, 1979.
- Evers, Hubb: "İnternet Haberciliği: Yeni Etik Sorunlar mı?", **Televizyon Haberciliğinde Etik**, Ed. Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel, Ankara, Fersa Matbaacılık, 2010, s.322-328.
- Evin, Mehveç: "Dedikodu Aracı Twitter Dünya Medyasını Sallıyor", **Milliyet Gazetesi Cadde Eki**, 13 Kasım 2009.
- Fiske, John: **İletişim Çalışmalarına Giriş**, Çev. Süleyman İrvan, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2003.
- Gauhar, Altaf: "Free Flow of Information: Myths and Shibboleths", **Third World Quarterly**, Vol.1, No.3, 1979, s.53-77.
- Geray, Haluk, Aylin Aydoğan: "Yeni İletişim Teknolojileri ve Etik", **Televizyon Haberciliğinde Etik**, Ed. Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel, Ankara, Fersa Matbaacılık, 2010, s.305-321.
- Geray, Haluk: "İletişim Ağları ve Masaüstü Sömürgecilik", **İletişim Ağlarının Ekonomisi-Telekomünikasyon, Kitle İletişimi, Yazılım ve İnternet**, Der. Funda Başaran ve Haluk Geray, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2005, s.179-203.
- Geray, Haluk: "1980 Sonrası Yeni Teknolojiler ve İkitelli Medyası", **Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar**, Haz. Korkmaz Alemdar, İstanbul, Afa Yayıncılık ve TÜSES Vakfı, 1999, s.108-121.
- Geray, Haluk: **İletişim ve Teknoloji - Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları**, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2003.

- Gezgin, Suat: “Gazeteciliğin Türkiye’deki Sertüveni”, **Tüm Yönleriyle Medya ve İletişim**, Ed. Metin Işık ve Ayhan Erdem, Konya, Eğitim Kitabevi Yayınları, 2008, s.15-35.
- Giddens, Anthony: **The Consequences Of Modernity**, Cambridge, Polity Press, 1990.
- Girgin, Atilla: **Uluslararası İletişim, Haber Ajansları ve A.A**, İstanbul, Der Yayınları, 2002.
- Giritli, İsmet: **Günümüzde Haberleşme ve Bazı Sorunları**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1984.
- Gökçe, Orhan: **İçerik Çözümlemesi**, Konya, Selçuk Üniversitesi Yayınları, 1995.
- Guichaoua, Andre: “Sosyal Bilimler ve Kalkınma”, **Üçüncü Dünya’nın Sonu mu?** Çev. Ahmet İnel, Burak Gürbüz ve Ayça Akarçay, Der. Serge Cordellier, İstanbul, İletişim Yayınları, 1998, s.53-70.
- Gunter, Barrie: **News and The Net**, New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 2003.
- Hacı, Gürkan: “İsrail’le Aramızda Metres İlişkisi Var”, **Akşam Gazetesi**, 4 Ocak 2009.
- Halıcı, Nihat: “Online Gazetecilik”, **Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya**, Der. Sevda Alankuş, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2003, s.151-166.
- Hamelink, Cees: “Merkez ve Çevre Ülkeler Arasındaki Enformasyon Dengesizliği”, **Enformasyon Devrimi Efsanesi, Modernleşme Kuram ve Uygulamalarının Eleştirisi**, Der. ve Çev. Yusuf Kaplan, İstanbul, Rey Yayıncılık, 1991, s.257-277.
- Handelman, Howard: **Üçüncü Dünyanın Meydan Okuyan İlerleyişi**, Çev. Kerim Kaya ve Saadet Yıldız, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2004.
- Headrick, Daniel R.: **Enformasyon Çağı, Akıl ve Devrim Çağında Bilgi Teknolojileri 1700-1850**, Çev. Zülal Kılıç, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2002.

- Herman, Edward S.: **Medyada İkiyüzlülük**, Çev. Nur Nirven, İstanbul, Chiviyazıları Yayınevi, 2004.
- Herman Edward S. ve Noam Chomsky: **Rızanın İmalatı - Kitle Medyasının Ekonomi Politikası**, Çev. Ender Abadoğlu, İstanbul, Aram Yayıncılık, 2006.
- Himanen, Pekka: **Hacker Etiği, İş Hayatına Yıkıcı Bir Yaklaşım**, Çev. Şebnem Kaptan, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2005.
- Hirsch, Ellen: **İsrail'in Gerçekleri**, Kudüs, İsrail Enformasyon Merkezi, Hamakor Press, 1994.
- Huisman, Denis: **Sokrates İnternet'te**, Çev. Kerem Eksen, İstanbul, Güncel Yayıncılık, 2000.
- İbas, Selahattin: "Arap-İsrail Sorunu", **Ortadoğu Siyasetinde İsrail**, Der. Türel Yılmaz, Mehmet Şahin, Mesut Taştekin, Ankara, Platin Yayınları, 2005, s.55-87.
- İnceoğlu, Yasemin: **Uluslararası Medya**, İstanbul, Der Yayınları, 1997.
- İrge, N.Filiz: "Küreselleşmenin Yarattığı Gerilim!", **Marmara İletişim Dergisi**, İstanbul, Sayı:11, Ocak 2001, s.65-83.
- Jarvis, Jeff: **Google Olsa Ne Yapardı?**, Çev. Gökçe İnan, İstanbul, MediaCat Kitapları, 2010.
- Jessua, Claude: **Kapitalizm**, Çev. Işık Ergüden, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2005.
- Jung, Dietrich: "Global Conditions and Global Constraints: The International Paternity of The Palestine Conflict", **The Middle East and Palestine: Global Politics and Regional Conflict**, Ed. Dietrich Jung, New York, Palgrave MacMillan, 2004, s.3-36.
- Karabulut, Nejla: **Yeni Medya Teknolojileri ve Halkla İlişkiler**, İstanbul, Beykoz Lojistik Meslek Yüksekokulu Yayınları, 2009.
- Karahasan, Fatoş: "Twitter'in Kurucusu: Ben Havalı Şeylerden Anlamam", **Milliyet Gazetesi**, 28 Haziran 2009.

- Kaymas, Serhat: “İletişim Politikalarında Paradigma Değişimi ve Yeni Medya: Medya ve İletişim Politikalarında Yöndeşme”, **İleti-ş-im**, Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Akademik Yayını, İstanbul, Sayı:5, Aralık 2006, s.97-124.
- Kazgan, Gülten: “Yeni Ekonomik Düzen ve Ulus Devlet”, **Mülkiye Dergisi**, Ankara, Cilt 24, Sayı 220, s.129-138.
- Koç, Malike Bileydi: **İsrail Devleti’nin Kuruluşu ve Bölgesel Etkileri 1948-2006**, İstanbul, Günizi Yayıncılık, 2006.
- Koçal, Ece: “İnternetin Yeni Köşe Yazarları”, **Sabah Gazetesi Aktüel Pazar Eki**, 12 Haziran 2005.
- Koloğlu, Orhan: **Havas-Reuter’den Anadolu Ajansı’na**, Ankara, Çağdaş Gazeteciler Derneği Yayınları, 1994.
- Koloğlu, Orhan: **Osmanlı’dan 21.Yüzyıla Basın Tarihi**, İstanbul, Pozitif Yayınları, 2006.
- Kovach, Bill ve Tom Rosenstiel: **Gazeteciliğin Esasları**, Çev: Serdar Göktaş, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2007.
- Laughey, Dan: **Medya Çalışmaları - Teoriler ve Yaklaşımlar**, Çev. Ali Toprak, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2010.
- Loomba, Ania: **Kolonyalizm-Postkolonyalizm**, Çev. Mehmet Küçük, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2000.
- Luraghi, Raimondo: **Sömürgecilik Tarihi**, Çev. Halim İnal, İstanbul, E Yayınları, 2000.
- MacBride, Sean vd.: **Birçok Ses Tek Bir Dünya**, Çev. Ertuğrul Özkök başkanlığındaki heyet, Ankara, Unesco Türkiye Milli Komisyonu, 1993.
- Magdoff, Harry: **Sömürgecilikten Günümüze Emperyalizm**, Çev. Erdoğan Usta, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2006.
- Magdoff, Harry: “Emperyalizm: Tarihsel Bir Bakış”, **Az gelişmişlik ve Emperyalizm**, Der. Atilla Aksoy, İstanbul, Gözlem Yayınları, 1975.

- Mannteufel, Ingo: “Deutsche Welle ve 31 Dilde İnternet Yayını”, **İnternet Çağında Gazetecilik**, Haz. Serhan Yedig ve Haşim Akman, İstanbul, Metis Yayınları, 2002, s.105-107.
- Mattelart, Armand: **İletişimin Dünyasallaşması**, Çev. Halime Yücel, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001.
- Mattelart, Armand ve M.: **İletişim Kuramları Tarihi**, 2.bs., Çev. Merih Zillioğlu, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003.
- McChesney, Robert W.: “Küresel İletişimin Politik Ekonomisi”, **Kapitalizm ve Enformasyon Çağı, Küresel İletişim Devriminin Politik Ekonomisi**, Ed. Robert McChesney, Ellen Meiksins Wood, John Bellamy Foster, Ankara, Epos Yayınları, 2003, s.7-38.
- McQuail Denis ve Sven Windahl: **İletişim Modelleri-Kitle İletişim Çalışmalarında**, Çev. Konca Yumlu, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2005.
- Mevlana, Hamid: “Yeni Enformasyon Düzeni”, **Enformatik Cehalet**, Haz. Nabi Avcı, İstanbul, Kitabevi Yayın, 1999, s.143-157.
- Milliyet Gazetesi: “Twitter Artık Ayaklanma Bile Başlatıyor”, **Milliyet Pazar**, 12 Nisan 2009.
- Milliyet Gazetesi: “Moldova’da ‘Twitter’ isyanı”, 9 Nisan 2009.
- Milliyet Gazetesi: “İnternet Gazeteciliği Hayal Kırıklığı Yarattı”, 22 Nisan 2009.
- Milliyet Gazetesi: “Wikipedia 10 Yaşında!”, 14 Ocak 2011.
- Milliyet Gazetesi: “iPad Gazetesi İçin Geri Sayım”, 14 Ocak 2011.
- Monge, Peter: “Küreselleşme Sürecinde İletişim”, **Marmara İletişim Dergisi**, Çev. Cem Pekman, İstanbul, Sayı:11, Ocak 2001, s.51-64.
- Morley, David ve K.Robins: **Kimlik Mekanları, Küresel Medya, Elektronik Ortamlar ve Kültürel Sınırlar**, Çev. Emrehan Zeybekoğlu, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1997.

- Morresi, Enrico: **Haber Etiği**, Çev. Fırat Genç, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2006.
- Oktay, Zeynep: “Uluslararası İletişimin Sosyo-Kültürel Etkileri”, **Uluslararası İletişim**, Ed. Gürsel Öngören, İstanbul, Der Yayınları, 1995, s.75-104.
- O’Reilly, Tim ve Sarah Milstein: **The Twitter Book**, O’Reilly Media, Sebastopol, 2009.
- Öke, Mîm Kemal: **Siyonizmden Uygarlıklar Çatışmasına Filistin Sorunu**, İstanbul, Ufuk Kitapları, 2002.
- Önür, Nimet: **Küreselleşen Dünyada İletişim ve Toplum**, Alp Yayınları, Ankara, 2002.
- Özavcı, Selin: “Hayatımdan Canlı Yayın”, **Akşam Gazetesi Pazar Eki**, 7 Aralık 2008.
- Özcan, Zafer: **Uluslararası Haberleşme ve Azgelişmiş Ülkeler**, Ankara, Dayanışma Yayınları, 1983.
- Özdemir, Önder: “İnternetin Ticarileştirilmesi ve Uluslararası Veri Akışları”, **İletişim Ağlarının Ekonomisi, Telekomünikasyon, Kitle İletişimi, Yazılım ve İnternet**, Der. Funda Başaran ve Haluk Geray, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2005, s.205-235.
- Özdemir, Sadi: **Medya Emperyalizmi ve Küreselleşme**, İstanbul, Timaş Yayınları, 1998.
- Özerkan, Şengül: “Haber Araştırmalarında İçerik Analizi ve Söylem Çözümlemesi Uygulamaları”, **Tüm Yönleriyle Medya ve İletişim**, Ed. Metin Işık ve Ayhan Erdem, Konya, Eğitim Kitabevi Yayınları, 2008, s.37-54.
- Parlar, Suat: **Ortadoğu Vaat Edilmiş Topraklar**, İstanbul, Bibliotek Yayınları, 1997.
- Parsa, Alev F.: “Dijital Yerlilerle Web 2.0 Önde”, **Habertürk Gazetesi**, 3 Ekim 2009.
- Pavlik, John V.: **Journalism and New Media**, New York, Columbia University Press, 2001.

- Petras, James ve H.Veltmeyer: **Maskesi Düşürülen Küreselleşme: Yirmi Birinci Yüzyılda Emperyalizm**, Çev. Özkan Akpınar, İstanbul, Mephisto Yayınevi, 2006.
- Pilling, Geoffrey: “Eşitsiz Mübadele’ ve Emperyalizm”, **Az gelişmişlik ve Emperyalizm**, Der. Atilla Aksoy, İstanbul, Gözlem Yayınları, 1975, s.169-199.
- Radikal Gazetesi: “İsrail Hedef Seçiyor: Hastane, BM, Medya”, 16 Ocak 2009.
- Ramonet, Ignacio: **Medyanın Zorbalığı**, Çev. Aykut Derman, İstanbul, Om Yayınevi, 2000.
- Rantanen, Terhi: “The Cosmopolitanization Of News”, **Journalism Studies**, London, Routledge, 2007, s.843-861.
- Rantanen, Terhi: **The Media and Globalization**, London, Sage, 2005.
- Rigel, Nurdoğan: **İleti Tasarımında Haber**, İstanbul, Der Yayınları, 2000.
- Robertson, Roland: **Globalization: Social Theory and Global Culture Theory, Culture and Society**, London, Sage, 1998.
- Quinn, Stephen, S.Lamble: **Online Newsgathering, Research and Reporting for Journalism**, Oxford, Focal Press, 2008.
- Sander, Oral: **Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918’e**, 16.bs., Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2007.
- Sarısakal, M. Nusret: **Web Tasarım Ders Notları**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2006.
- Sartori, Giovanni: **Görmenin İktidarı -Homo Videns: Gören İnsan**, Çev. Gül Batuş ve Bahar Ulukan, İstanbul, Karakutu Yayınları, 2004.
- Sayılgan, Emine: “Medya Sahipliğinde Küresel ve Yerel Gruplar”, **Medya Eleştirileri (Gelişime İlişkin Değerlendirmeler)**, Der. Nesrin Tan Akbulut, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2005, s.115-123.
- Schiller, Herbert: **Zihin Yönlendirenler**, 2.bs., Çev. Cevdet Cerit, İstanbul, Pınar Yayınları, 2005.

- Schneider Wolf ve P.Rauc: **Gazetecinin El Kitabı**, Çev. Işık Aygün, Ankara, Ofset Fotomat, 2000.
- Seçim, Filiz ve S.Turhan: **Haber Ajansları**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1994.
- Slayter, Thomas, Barbara P.: **Southern Exposure: International Development and Global South in the Twenty-First Century**, Bloomfield, Kumarian Press, 2003.
- Souss, İbrahim ve Z.Elpeleg: **İsrail-Filistin Diyalogu**, Çev. Nihal Önal, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1994.
- Süer, Berna, A.Ö. Atmaca: **Arap-İsrail Uyuşmazlığı**, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2006.
- Sütçü Cem S.ve Erhan Akyazı: **Yayıncılığın Değişen Yüzü**, İstanbul, Der Yayınları, 2005.
- Szentes, Tamas: "Azgelişmişlik ve Sosyalizm", **Azgelişmişlik ve Emperyalizm**, Der. Atilla Aksoy, İstanbul, Gözlem Yayınları, 1975, s.19-36.
- Taşkın, Hasan: **İstihbarat Raporlarında İsrail'in GAP Senaryosu Güneydoğu Topraklarında Neler Oluyor?**, 4.bs., İstanbul, Ozan Yayıncılık, 2004.
- Tekinalp, Şermin ve Ruhdan Uzun: **İletişim Araştırmaları ve Kuramları**, İstanbul, Derin Yayınları, 2004.
- Thompson, John B.: **Medya ve Modernite**, Çev. Serdar Öztürk, İstanbul, Kırmızı Yayınları, 2008.
- Thussu, Daya Kishan: **International Communication Continuity and Change**, London, Arnold, 2000.
- Thussu, Daya Kishan: "Mapping Global Media Flow and Contra-Flow", **Media on The Move-Global Flow and Contra-Flow**, Ed. Daya Kishan Thussu, Milton Park, Abingdon, Routledge, s.10-29.
- Timisi, Nilüfer: **Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi**, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2003.

- Tokgöz, Oya: **Temel Gazetecilik**, 5.bs., Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2003.
- Tokgöz, Oya: **Siyasal İletişimi Anlamak**, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2008.
- Tomlinson, John: **Kültürel Emperyalizm, Eleştirel Bir Giriş**, Çev. Emrehan Zeybekoğlu, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999.
- Toprak, Ali v.d.: **Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook: “Görülüyorum Öyleyse Varım!”**, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2009.
- Topuz, Hıfzı: **Uluslararası İletişim**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1984.
- Toruk, İbrahim: **Gutenberg’den Dijital Çağa Gazetecilik - Türkiye’de Haber Siteleri**, İstanbul, Literatürk, 2008.
- Törenli, Nurcan: **Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı - Bilişim Teknolojileri Temelinde Haber Medyasının Yeniden Biçimlenişi**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2005.
- Tuncel, S.Hakan: “Yeni İletişim Teknolojilerinde Yöndeşme ve Yerel Medya”, **Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya**, Der. Sevda Alankuş, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2003, s.85-90.
- Tungate, Mark: **Medya Abideleri, Medya Dünyasının Büyük Markaları Nasıl Başarılı Oluyor, Nasıl Yaşıyor?**, Çev. Günhan Günay, İstanbul, Rota Yayınları, 2005.
- Turan, Ömer: **Tarihin Başladığı Nokta Ortadoğu**, İstanbul, Step Ajans, 2002.
- Tutal, Nilgün: **Küreselleşme, İletişim, Kültürlerarasılık**, İstanbul, Kırmızı Yayınları, 2006.
- Tutar, Hasan, M.K.Yılmaz ve Cumhur Erdönmez: **Genel ve Teknik İletişim**, 3.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005.
- Uğur, Aydın: **Kültür Kıtası Atlası, Kültür, İletişim, Demokrasi**, 2.bs., İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2003.

- Uluç, Güliz: **Küreselleşen Medya: İktidar ve Mücadele Alanı, Olanaklar - Sorunlar - Tartışmalar**, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2003.
- Vasseur, Frederic: **Geleceğin Medyaları**, Çev. Galip Üstün, İstanbul, İletişim Yayınları, 1993.
- Virilio, Paul: **Enformasyon Bombası**, Çev. Kaya Şahin, İstanbul, Metis Yayınları, 2003.
- Wallerstein, Immanuel: **Tarihsel Kapitalizm**, 4.bs., Çev. Necmiye Alpay, İstanbul, Metis Yayınları, 2006.
- Wallerstein, Immanuel: **Bildiğimiz Dünyanın Sonu -Yirmi Birinci Yüzyıl İçin Sosyal Bilim**, 2.bs., Çev. Tuncay Birkan, İstanbul, Metis Yayınları, 2003.
- Wimmer, Roger D.ve Joseph R.Dominick: “İçerik Çözümlemesi”, **Medya Metinlerini Çözümlemek-İçerik, Göstergibilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri**, Der.Gülseren Şendur Atabek ve Ümit Atabek, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2007, s.19-47.
- Yaylagül, Levent: **Kitle İletişim Kuramları, Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar**, Ankara, Dipnot Yayınları, 2006.
- Yengin, Hülya: **Ekranın Büyüsü**, İstanbul, Der Yayınevi, 1994.
- Yerlikaya, İlhan: “İnternet Gazeteciliği ve Geri Besleme”, **Medyada Yeni Yaklaşımlar**, Ed. Metin Işık, Konya, Eğitim Kitabevi, 2004, s.17-34.

İnternet Siteleri

- Anadolu Ajansı
İnternet Sitesi: (Çevrimiçi) <http://www.aa.com.tr/tarihce/>, 30 Nisan 2011.
- ANKA Haber Ajansı Sitesi: (Çevrimiçi)
http://www.ankaajansi.com.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=41&Itemid=47,
30 Nisan 2011.
- Akar, Erkan: “İnternetle Değişen Siyaset Pazarlaması: Dünyadan Örneklerle Yeni Trendler”, (Çevrimiçi)
<http://www.siyasaliletisim.org/pdf/internettesiyasetpazarlamasi.pdf>, 4 Nisan 2010.
- Arı, Tayyar: “İç Politikanın Gölgesindeki Barış: Likud ve Ortadoğu”, (Çevrimiçi)
<http://www.tayyarari.com/download/likud.doc>,
24 Nisan 2010.
- Benmayor, Gila: “Camp David’te Yazı Tura”, (Çevrimiçi)
<http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2000/07/12/222343.asp>,
20 Nisan 2010.
- Boyd, Danah M., N.B. Ellison: “Social Network Sites: Definition, History and Scholarship”, **Journal of Computer-Mediated Communication**, 13(1), article 11, (Çevrimiçi)
<http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html>,
7 Nisan 2010.
- Chadha, Kalyani ve A.Kavoori: “Media Imperialism Revisited: Some Findings From The Asian Case”, **Media, Culture and Society**, Sage, Volume 22, 2000, s. 415-432, (Çevrimiçi),
<http://mcs.sagepub.com/content/22/4/415>, 16 Ocak 2011.
- Cohen, Elisia L.: “Online Journalism as Market-Driven Journalism”, **Journal of Broadcasting and Electronic Media**, London, Routledge, December 2002, s.532-548 (Çevrimiçi)
http://www.dx.doi.org/10.1207/s15506878jobem4604_3, 4 Nisan 2009.
- Cihan Haber Ajansı
İnternet Sitesi: (Çevrimiçi)
http://www.cihan.com.tr/bottomMenu?linkid=about_us,
30 Nisan 2011.

- Çetin, Ebru: “Sosyal İletişim Ağları ve Gençlik: Facebook Örneği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Uluslararası Davraz Kongresi Bildiri Kitabı**, (Çevrimiçi) <http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/bilim/bilim15.pdf>, 5 Nisan 2010.
- Doğan Haber Ajansı İnternet Sitesi: (Çevrimiçi) http://arsiv.dha.com.tr/site.php?p=3_dha, 30 Nisan 2011.
- Erkul, R.Erdem: “Sosyal Medya Araçlarının (Web 2.0) Kamu Hizmetleri ve Uygulamalarında Kullanılabilirliği”, **Türkiye Bilişim Derneği - Bilişim Dergisi**, Aralık 2009, Sayı 116, (Çevrimiçi) <http://www.bilisimdergisi.org/s116/index.asp>, 4 Nisan 2010.
- Fleishman-Hillard Int. Communications: “Business Breakfast: Marketing and Communications In 21st Century - Major Trends”, (Çevrimiçi) http://www.fleishman.cz/digital/political_marketing.php, 10 Nisan 2010.
- FriendFeed Sitesi: (Çevrimiçi) <http://friendfeed.com/about/>, 11 Nisan 2010.
- Friendster İnternet Sitesi: (Çevrimiçi) <http://www.friendster.com/info/index.php>, 10 Nisan 2010.
- Fuchs, Christian: “New Imperialism: Information and Media Imperialism?”, **Global Media and Communication**, Sage Publications, Volume 6(1), 2010, s.33-60, (Çevrimiçi), <http://gmc.sagepub.com/10.1177/1742766510362018>, 14 Ocak 2011.
- Hürriyet İnternet Sitesi: “İsrail-Filistin Barış Süreci Kronolojisi”, (Çevrimiçi) <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=151187> 20 Nisan 2010.
- “El Aksa Çatışmalarında 4 Ölü”, (Çevrimiçi) <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2000/09/29/245098.asp>, 19 Nisan 2010.
- “Arafat’a By-Pass”, (Çevrimiçi) <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2003/05/01/282717.asp>, 18 Nisan 2010.

- İhlas Haber Ajansı
İnternet Sitesi: (Çevrimiçi)
<http://www.ihha.com.tr/haber/hakkimizda.aspx>, 30
Nisan 2011.
- Köroğlu, Osman: “Weblog Uygulamaları ve İnternet Medyasına Etkileri”, (Çevrimiçi)
<http://www.geocities.com/osmank9/blogbildiri.html>, 27
Mayıs 2006.
- Medyatava İnternet Sitesi: (Çevrimiçi) <http://www.medyatava.com/tiraj.asp>, 23
Nisan 2011.
- Milliyet İnternet Sitesi: “Barış Sürecinde Yeni Dönem”, (Çevrimiçi)
[http://www.milliyet.com.tr/1997/01/16/dunya/baris.htm](http://www.milliyet.com.tr/1997/01/16/dunya/baris.html)
1, 24 Nisan 2010.
- “Barışın Doğum Sancısı”, (Çevrimiçi)
<http://www.milliyet.com.tr/1998/10/24/>, 25 Nisan 2010.
- “Hamas: Saldırıları Durdurmayacağız”, (Çevrimiçi)
<http://www.milliyet.com.tr/1998/10/24/>, 22 Nisan 2010.
- “Sonunda Barış”, (Çevrimiçi)
[http://www.milliyet.com.tr/1999/09/05/dunya/dun03.ht](http://www.milliyet.com.tr/1999/09/05/dunya/dun03.html)
ml, 25 Nisan 2010.
- O’Connor, Rory: “Facebook and Twitter Are Reshaping Journalism As We Know It”, (Çevrimiçi)
http://www.alternet.org/mediaculture/121211/facebook_and_twitter_are_reshaping_journalism_as_we_know_it/, 4 Nisan 2010.
- Onat, Ferah, Özlem A. Alikılıç: “Sosyal Ağ Sitelerinin Reklam ve Halkla İlişkiler Ortamları Olarak Değerlendirilmesi”, **Journal of Yaşar University**, 3 (9), ss.1115-1117, (Çevrimiçi)
http://joy.yasar.edu.tr/makale/no9_vol3/09_onat_alikilic.pdf, 25 Mart 2010.
- NTVMSNBC Sitesi: “Facebook FriendFeed’i Satın Aldı”, (Çevrimiçi)
<http://www.ntvmsnbc.com/id/24990755/>, 9 Şubat 2010.
- “Annapolis’ten ‘Yol Haritası’ Çıktı”, (Çevrimiçi)
<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/427783.asp>, 17 Nisan 2010.

- “Milletçe Sosyal Ağlara Takıldık!”, (Çevrimiçi)
<http://www.ntvmsnbc.com/id/25143972/>, 22 Ekim 2010.
- “İsrail Ordusuna Facebook Birimi Geliyor”,
(Çevrimiçi) <http://www.ntvmsnbc.com/id/25027060/>,
2 Aralık 2009.
- “FriendFeed’i Türkler Diriltti”, (Çevrimiçi)
<http://www.ntvmsnbc.com/id/25167180/>, 3 Ocak 2011.
- Sabah Gazetesi Sitesi: “İsrail-Filistin Çatışmasının Kronolojisi”, (Çevrimiçi)
http://arsiv.sabah.com.tr/ozel/arafat206/dosya_212.html
20 Nisan 2010.
- Sonwalkar, Prasun: “India: Makings of Little Cultural/Media
Imperialism?”, **International Communication
Gazette**, Sage Publications, Volume 63:(6), 2001, s.
505-519, (Çevrimiçi),
<http://gaz.sagepub.com/content/63/6/505>, 10 Ocak
2011.
- Tarihim.org Sitesi: “İsrail-Filistin Sorununun Tarihçesi”, (Çevrimiçi)
<http://www.tarihim.org/filistin-sorunu.html>, 20 Nisan
2010.
- TRT İnternet Sitesi: “İsrail Uçakları Yine Korku Saçtı”, (Çevrimiçi)
<http://www.trt.net.tr/Haber/HaberDetay.aspx?HaberKodu=6d808f1e-a71b-40b9-aa3d-da4e8b09dcfd>, 10 Nisan
2010.
- Twitter İnternet Sitesi: (Çevrimiçi) <http://twitter.com/about>, 6 Nisan 2010.
- Valenzuela, Sebastián,
N.Park, K.F.Kee: “Lessons from Facebook: The Effect of
Social Network Sites on College Students’ Social
Capital”, ‘9 th International Symposium on Online
Journalism’de Sunulan Bildiri, (Çevrimiçi)
<http://online.journalism.utexas.edu/2008/papers/Valenzuela.pdf>, 7 Nisan 2010.
- Wikipedia Sitesi: (Çevrimiçi) <http://tr.wikipedia.org/wiki/FriendFeed>, 12
Nisan 2010.
- (Çevrimiçi) <http://en.wikipedia.org/wiki/Friendster>, 10
Nisan 2010.

“1991 Madrid Konferansı”, (Çevrimiçi)
http://tr.wikipedia.org/wiki/1991_Madrid_Konferans%C4%B1, 20 Nisan 2010.

“2008-2009 İsrail-Gazze Çatışması”, (Çevrimiçi)
http://tr.wikipedia.org/wiki/2008%E2%80%932009_%C4%B0srail%E2%80%93Gazze_%C3%A7at%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1, 27 Mart 2010.

EKLER

Sayfa

1- Hürriyet Gazetesi'nde Yayımlanan Haberler Tablosu.....	287
2- Zaman Gazetesi'nde Yayımlanan Haberler Tablosu.....	321
3- Radikal Gazetesi'nde Yayımlanan Haberler Tablosu.....	376
4- Hürriyet Gazetesi'nde Yayımlanan Haber Örnekleri.....	397
5- Zaman Gazetesi'nde Yayımlanan Haber Örnekleri.....	409
6- Radikal Gazetesi'nde Yayımlanan Haber Örnekleri.....	420
7- Hurriyet.com.tr İnternet Sayfasında Yayınlanan Haber Örnekleri.....	433
8- Zaman.com.tr İnternet Sayfasında Yayınlanan Haber Örnekleri.....	436
9- Radikal.com.tr İnternet Sayfasında Yayınlanan Haber Örnekleri.....	442
10- Hürriyet, Zaman ve Radikal gazetelerine ait sosyal ağ siteleri örnekleri..	446

TARİH	GAZETENİN ADI	HABERİN BAŞLIĞI	HABERİN KAYNAĞI	BULUNDUĞU SAYFA/KONUM	HABERİN KELİME SAYISI	FOTOĞRAFIN ADEDİ/ KAYNAĞI	BULUNDUĞU SAYFA/ KONUM
20 Aralık 2008	Hürriyet	Olmert niye geliyor	Debka İnternet Sitesi	Dünya- Orta Üst	204	1- Belirlenemedi	Dünya- Orta Üst
20 Aralık 2008	Hürriyet	Tatbikatta bile kan	Belirlenemedi	Dünya- Sağ Üst Köşe	49	1- Belirlenemedi	Dünya- Sağ Üst Köşe
23 Aralık 2008	Hürriyet	Olmert'ten veda Hamas'tan telefon	Kendi Muhabiri Uğur Ergen – Turan Yılmaz	Dünya – Orta Üst	55	2-Belirlenemedi	Dünya - Orta Üst
26 Aralık 2008	Hürriyet	Gazze'ye saldırı sinyali	Belirlenemedi	Dünya – Tam Orta	75	Yok	Yok
28 Aralık 2008	Hürriyet	Füzeli Katliam		İlk Sayfa- Orta Üst	109	1- Belirlenemedi	İlk Sayfa – Orta Üst
28 Aralık 2008	Hürriyet	Erdoğan: Bu bize karşı da saygısızlık		İlk Sayfa- Sol Alt Köşe	41	Yok	Yok

28 Aralık 2008	Hürriyet	200 "katyuşa" katliamı	Dış Haberler Servisi	Gündem-Orta Üst	345	3- Associated Press, Reuters, EPA 2-Belirlenemedi	Gündem- 3 adet Sağ Üst Köşe, 1 adet Sağ Üst, 1 adet Sol Üst
28 Aralık 2008	Hürriyet	3'üncü intifada çağrısı	El Cezire	Gündem-Orta Üst	90	1- Associated Press	Gündem-Sol Orta
28 Aralık 2008	Hürriyet	Bize karşı saygısızlık	Belirlenemedi	Gündem-Sol Üst	215	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Üst Köşe
28 Aralık 2008	Hürriyet	Gül: Olay sorumsuzluk	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst	139	Yok	Yok
28 Aralık 2008	Hürriyet	Savaş suçu	Belirlenemedi	Gündem-Orta Üst	53	1-Belirlenemedi	Gündem-Orta Üst
28 Aralık 2008	Hürriyet	İran'dan 12 doktor ve hemşire	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Orta	58	Yok	Yok
28 Aralık 2008	Hürriyet	İstanbul'da 5 bin kişi yürüdü	Kendi Muhabiri- Mustafa Özdabak – Ardiç Aytalar – Murat Kazancı	Gündem - Sol Alt Köşe	111	1-Belirlenemedi	Gündem- Sol Alt Köşe

28 Aralık 2008	Hürriyet	Orantısız güç kullanımı	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe	145	Yok	Yok
28 Aralık 2008	Hürriyet	Barak: Şimdi savaş zamanı	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe	115	1- Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe
29 Aralık 2008	Hürriyet	Filistin kanyon	Belirlenemedi	İlk sayfa-Orta Alt	77	2- Belirlenemedi	İlk sayfa-Orta Alt
29 Aralık 2008	Hürriyet	Her yerde büyük öfke	Belirlenemedi	İlk sayfa-Sol Alt Köşe	28	Yok	Yok
29 Aralık 2008	Hürriyet	“Silah varsa evimizi boşaltın, çünkü vurulacak”	Belirlenemedi	Gündem-Orta Üst	87	4-Belirlenemedi	Gündem- 2 Sol Üst, 1 Orta Üst, 1 Sağ Üst
29 Aralık 2008	Hürriyet	İsrail havadan vuruyor yerden hazırlanıyor	Dış Haberler Servisi- El Cezire	Gündem-Orta Üst	487	1- Grafik	Gündem-Orta Alt
29 Aralık 2008	Hürriyet	Hamas roketlerinde ‘ses’ var, ‘etki’ yok	Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt	134	1- Belirlenemedi	Gündem-Tam Ortada

29 Aralık 2008	Hürriyet	Ateşkes uzun soluklu olmadı	Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt	176	Yok	Yok
29 Aralık 2008	Hürriyet	Obama'ya da bilgi verildi	Kendi Muhabiri-Kasım Cindemir	Gündem-Orta Alt	63	1- Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt
29 Aralık 2008	Hürriyet	Filistin halkı birleşti Fetih-Hamas barışmıyor	Jerusalem Post Gazetesi	Gündem-Sol Orta	173	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Orta
29 Aralık 2008	Hürriyet	Abbas Hamas'ı suçladı	Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe	90	1- Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe
29 Aralık 2008	Hürriyet	AKP salonunda İsrail'e öfke	Belirlenemedi	Gündem-Orta Üst	449	1- Belirlenemedi	Gündem-Orta Üst
29 Aralık 2008	Hürriyet	Türkiye sokaktaydı	Doğan Haber Ajansı (DHA)	Gündem-Sol Orta	75	1- Belirlenemedi	Gündem-Sol Orta
29 Aralık 2008	Hürriyet	Gül'den Mübarek'e Gazze telefonu	Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe	131	1- Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe

29 Aralık 2008	Hürriyet	Dolaylı müzakereleri Suriye askıya aldı	Associated Press (AP)	Gündem-Sol Alt Köşe	80	1- Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe
30 Aralık 2008	Hürriyet	Kurban yine çocuklar	Belirlenemedi	İlk sayfa-Sağ Alt Köşe	56	2-Belirlenemedi	İlk sayfa-Sağ Alt Köşe
30 Aralık 2008	Hürriyet	Yılbaşında dört ülkeye barış turuna çıkıyor	Belirlenemedi	İlk sayfa-Sağ Alt Köşe	65	1-Belirlenemedi	İlk sayfa-Sağ Alt Köşe
30 Aralık 2008	Hürriyet	İsrail komandoları Gazze'ye girdi iddiası	Dış Haberler Servisi-Debka İnternet Sitesi	Gündem-Orta Üst	386	3-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe, Tam Orta, Orta Üst
30 Aralık 2008	Hürriyet	Ameliyatlar 'cep ışığında'	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Orta	82	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe
30 Aralık 2008	Hürriyet	İsrail 'gizli' bir silah mı kullanıyor	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe	75	Yok	Yok
30 Aralık 2008	Hürriyet	Hamas Livni'yi hedefe koydu	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe	70	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe

30 Aralık 2008	Hürriyet	Arabuluculuk askıda	Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt	273	Yok	Yok
30 Aralık 2008	Hürriyet	Etkileyebiliriz	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe	49	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe
30 Aralık 2008	Hürriyet	İlahi vahiyden nasipsizlik	Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe	151	Yok	Yok
30 Aralık 2008	Hürriyet	Erdoğan'dan dünyaya 'ses çıkarın' çağrısı	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe	170	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe
31 Aralık 2008	Hürriyet	Ortadoğu'ya üç devreli barış turu bugün başlıyor	Kendi Muhabiri- Uğur Ergan	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	57	Yok	Yok
31 Aralık 2008	Hürriyet	Olmert'le saldırımı görüşün mü	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe	156	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe
31 Aralık 2008	Hürriyet	MGK'dan Gazze için iki önemli çağrı	Kendi Muhabiri- Uğur Ergan	Gündem-Sağ Alt Köşe	166	Yok	Yok

31 Aralık 2008	Hürriyet	Kraliçe Rania, Gazzeli yaralılar için kan verdi	Belirlenemedi	Dünya-Sol Üst Köşe	91	1-Belirlenemedi	Dünya-Sol Üst Köşe
31 Aralık 2008	Hürriyet	Erdoğan: Filistinliler bölünmüşlüğe son vermeli	Kendi Muhabiri-Uğur Ergan-Ümit Çetin	Dünya-Orta Üst	128	1-Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst
31 Aralık 2008	Hürriyet	Çocukların tüfeği mi vardı	Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst	317	3-Belirlenemedi	Dünya-Tam Orta, Sol Orta, Sağ Orta
31 Aralık 2008	Hürriyet	Gazze ateş altında	Belirlenemedi	Dünya-Sol Orta	148	1-Belirlenemedi	Dünya-Sol Orta
31 Aralık 2008	Hürriyet	Obama'dan Gazze yorumu yok	Belirlenemedi	Dünya-Sol Alt Köşe	94	1-Belirlenemedi	Dünya-Sol Alt Köşe
1 Ocak 2009	Hürriyet	Barış turuna Olmert'e sitemle başladı	Belirlenemedi	Gündem-Orta Üst	322	2-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe
1 Ocak 2009	Hürriyet	Protestolar tüm dünyada sürüyor	Dış Haberler Servisi	Gündem-Tam Orta	144	5-Belirlenemedi	Gündem- 3 Orta Üst, 2 Orta Alt

1 Ocak 2009	Hürriyet	Acil ateşkese ret kara hareketi yolda	Dış Haberler Servisi-Agence France Press (AFP)	Gündem-Orta Alt	275	Yok	Yok
1 Ocak 2009	Hürriyet	Peres'e 'ateşkes' telefonu	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe	76	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe
1 Ocak 2009	Hürriyet	Hamas'ın ulaşması 60 saniye	Kanal 24	Gündem-Sağ Alt Köşe	105	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe
2 Ocak 2009	Hürriyet	Hamas lideri 4 karısı, 2 çocuğu ile bombalandı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Alt Köşe	39	Yok	Yok
2 Ocak 2009	Hürriyet	Hamas liderine aile boyu bomba	Belirlenemedi-Yediot Ahronot Gazetesi	Dünya-Orta Üst	294	3-Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst
2 Ocak 2009	Hürriyet	Gazze ateş altında - Ölü sayısı 400'ü aştı	Haaretz Gazetesi	Dünya-Sağ Üst Köşe	109	1-Belirlenemedi	Dünya-Sağ Üst Köşe
2 Ocak 2009	Hürriyet	Türkiye'den 2 aşamalı plan	Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt	194	1-Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt

3 Ocak 2009	Hürriyet	Gazap Günü	Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst	332	8-Belirlenemedi 1 Grafik	Dünya-5 Orta Üst, 1 Sol Orta, 1 Tam Orta, 1 Sağ Üst Köşe; Grafik Sol Alt Köşe
3 Ocak 2009	Hürriyet	Türklere tahliye	Anadolu Ajansı (A.A)	Dünya-Sağ Orta	75	1-Belirlenemedi	Dünya-Sağ Alt Köşe
3 Ocak 2009	Hürriyet	Araplardan özeleştirir	Arab News Gazetesi	Dünya-Sağ Alt Köşe	67	Yok	Yok
3 Ocak 2009	Hürriyet	Nükleer tesis ipin ucunda	Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt	87	Yok	Yok
3 Ocak 2009	Hürriyet	Kara hareketi tehliidi ciddi	Belirlenemedi	Dünya-Sol Alt Köşe	107	Yok	Yok
4 Ocak 2009	Hürriyet	Dünyada infial	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	102	3-Belirlenemedi	İlk Sayfa- 2 Orta Alt, 1 Sol Alt Köşe
4 Ocak 2009	Hürriyet	ABD sessiz AB bölündü	Belirlenemedi	İlk sayfa-Sağ Alt Köşe	48	Yok	Yok

4 Ocak 2009	Hürriyet	Camiyi vurdu	Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst	207	1-Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst
TARİH	GAZETENİN ADI	HABERİN BAŞLIĞI	HABERİN KAYNAĞI	BULUNDUĞU SAYFA/KONUM	HABERİN KELİME SAYISI	FOTOĞRAFIN ADEDİ/ KAYNAĞI	BULUNDUĞU SAYFA/ KONUM
4 Ocak 2009	Hürriyet	Karadan girdi	İsrail'in Kanal 10 ve Kanal 2 Televizyonu	Dünya-Sol Orta	373	2-Belirlenemedi	Dünya- 1 Tam Orta, 1 Sol Orta
4 Ocak 2009	Hürriyet	Gürcistan'a gösterdiğiniz hassasiyeti gösterin	Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt	201	1-Belirlenemedi	Dünya-Sol Alt Köşe
4 Ocak 2009	Hürriyet	Halid Meşal Konya'daki mitinge telefonla katıldı	Belirlenemedi	Dünya-Sol Alt Köşe	80	Yok	Yok
4 Ocak 2009	Hürriyet	Protesto ateşi dünyayı sardı	Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt	81	1-Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt
4 Ocak 2009	Hürriyet	İnsan haklarından bahsedemler nerede	Anadolu Ajansı (A.A)	Gündem-Sol Alt Köşe	129	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe

5 Ocak 2009	Hürriyet	Ahtapotla vuruyor	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	167		2-Belirlenemedi	İlk Sayfa-1 Tam Orta, 1 Sağ Alt Köşe
5 Ocak 2009	Hürriyet	İsrail'in son silahı 'alevden ahtapot'	Belirlenemedi	Gündem-Sol Üst Köşe	75		2-Belirlenemedi	Gündem- 1 Orta Üst, 1 Sol Üst Köşe
5 Ocak 2009	Hürriyet	İsrail Ordusu Gazze'yi ortadan ikiye böldü	Dış Haberler Servisi, AFP	Gündem-Tam Orta	408		2-Belirlenemedi	Gündem-1 Sol Orta, 1 Sağ Orta
5 Ocak 2009	Hürriyet	Kim, ne dedi	Belirlenemedi	Gündem-Sol Orta	138		1-Belirlenemedi	Gündem-Orta Üst
5 Ocak 2009	Hürriyet	5 soruda Gazze operasyonu	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe	363		2 Grafik	Gündem-Sağ Alt Köşe
5 Ocak 2009	Hürriyet	Türkiye BM mesaisine Gazze kriziyle başladı	Kendi Muhabiri-Doğan Uluç	Gündem-Sol Üst Köşe	211		1 Fotoğraf 1 Grafik	Gündem-Sol Üst Köşe, Sağ Üst Köşe
5 Ocak 2009	Hürriyet	'Bin yılın başı bir adam öldürüyor'	Belirlenemedi	Gündem-Orta Üst	142		2-Belirlenemedi	Gündem-Orta Üst

5 Ocak 2009	Hürriyet	Bir kez kullanılan mekanizma gündemde	Belirlenemedi	Gündem-Sol Orta	144	I-Belirlenemedi	Gündem-Sol Orta
5 Ocak 2009	Hürriyet	Çocukların ahi yerde kalmayacak	Doğan Haber Ajansı (DHA)	Gündem-Sol Alt Köşe	204	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe
5 Ocak 2009	Hürriyet	Türkiye'de gece gündüz protesto	Doğan Haber Ajansı (DHA)	Gündem-Orta Alt	220	2-Belirlenemedi	Gündem- 1 Orta Alt, 1 Sağ Alt Köşe
6 Ocak 2009	Hürriyet	Üç küçük isim 1 büyük mesaj	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	87	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa- Orta Alt
6 Ocak 2009	Hürriyet	'Her sokakta binlerce yiğit mücahidimiz var'	El Aksa TV	Gündem-Orta Üst	79	2-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe, Sol Üst Köşe
6 Ocak 2009	Hürriyet	Sokak savaşı başladı	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe	450	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe
6 Ocak 2009	Hürriyet	Hizbullah, Hamas'a destek verir mi	Belirlenemedi	Gündem-Sol Orta	250	1-Belirlenemedi	Gündem-Orta Üst

6 Ocak 2009	Hürriyet	Livni: Hamas sivillerin arkasına saklanıyor	Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt	91		1-Belirlenemedi	Gündem-Orta Üst
6 Ocak 2009	Hürriyet	Babacan New York'a Davutoğlu Şam'a	Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe	92		Yok	Yok
6 Ocak 2009	Hürriyet	'Hiç olmazsa hayatımız buna yaşamak denirse'	Belirlenemedi	Gündem-Orta Üst	305		1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Üst Köşe
6 Ocak 2009	Hürriyet	TÜSIAD: İsrail orantısız güç kullanımını durdurmalı	Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe	154		Yok	Yok
6 Ocak 2009	Hürriyet	Emniyet'ten acil kodlu talimat	Kendi Muhabiri	Gündem-Sol Alt Köşe	103		1 Grafik	Gündem-Sol Alt Köşe
6 Ocak 2009	Hürriyet	Türkiye'den Gazze'ye 1 uçak, 14 TIR yardım	Doğan Haber Ajansı (DHA)	Gündem-Orta Alt	100		1-Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt
7 Ocak 2009	Hürriyet	BM okuluna sığınanlara ateş: 43 ölü	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Orta	68		1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Orta

7 Ocak 2009	Hürriyet	'Osmanlı torunuyuz mazlum yanındayız'	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe	301		1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe
7 Ocak 2009	Hürriyet	Maça 'pabuç' tatili	Kendi Muhabiri-Soner Gürel-Özgür Şahiner	Gündem-Sağ Alt Köşe	119		1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe
7 Ocak 2009	Hürriyet	'First lady'lere Filistin çağrısı	Kendi Muhabiri-Ümit Çetin	Gündem-Tam Orta	168		4-Belirlenemedi	Gündem-3 Orta Üst, 1 Tam Orta
7 Ocak 2009	Hürriyet	Gazze düellosu	Kendi Muhabiri-Uğur Ergan	Gündem-Sol Alt Köşe	146		2-Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe
7 Ocak 2009	Hürriyet	İsrail'den 3 okula bomba: 48 ölü	Dış Haberler Servisi	Gündem-Orta Üst	138		1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Üst Köşe
7 Ocak 2009	Hürriyet	Gözler Türkiye'de	The Guardian Gazetesi	Gündem-Orta Üst	319		Yok	Yok
7 Ocak 2009	Hürriyet	Hahambaşı: Sivil ölümler büyük acı	Anadolu Ajansı (A.A)	Gündem-Sol Üst Köşe	61		1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Üst Köşe

7 Ocak 2009	Hürriyet	Venezüella, İsrail'in Caracas büyükelçisini sınırışı etti	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe	75		1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe
7 Ocak 2009	Hürriyet	Kızılay imdada yetiştii	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe	65		Yok	Yok
8 Ocak 2009	Hürriyet	Gazze'de yaşananlar Kərbela'nın izdüştümü	Kendi Muhabiri-Ardıç Aytalar	Toplum-Orta Üst	225		2-Belirlenemedi	Toplum-Sol Üst Köşe
8 Ocak 2009	Hürriyet	Tünel-kes pazarlığı	Debka İnternet Sitesi	Dünya-Orta Üst	420		2-Belirlenemedi 1 Grafik	Dünya- Orta Üst Grafik Orta Alt
8 Ocak 2009	Hürriyet	BM sert çıktı silahlar üç saat sustu	Belirlenemedi	Dünya-Tam Orta	70		Yok	Yok
8 Ocak 2009	Hürriyet	Filistinli kızdán ağabeye veda	Belirlenemedi	Dünya-Sol Orta	61		1-Belirlenemedi	Dünya-Sol Orta
8 Ocak 2009	Hürriyet	Obama: Endişe jiyim	Belirlenemedi	Dünya-Sol Alt Köşe	64		Yok	Yok

8 Ocak 2009	Hürriyet	'Gazze büyük bir toplama kampı'	Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt	84	Yok	Yok
8 Ocak 2009	Hürriyet	Gazze'ye Türk askeri istiyorlar	Kendi Muhabiri-Uğur Ergan	Dünya-Sol Alt Köşe	182	Yok	Yok
9 Ocak 2009	Hürriyet	İkinci cephe mi	Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst	329	2-Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst, Tam Orta
9 Ocak 2009	Hürriyet	İşte fosfor mermileri	Jane's dergisi	Dünya-Sol Üst Köşe	54	1-Belirlenemedi	Dünya-Sol Üst Köşe
9 Ocak 2009	Hürriyet	Ateşkes görüşülüyor anlaşma şansı düşük	Belirlenemedi	Dünya-Sağ Orta	87	Yok	Yok
9 Ocak 2009	Hürriyet	Savaşın efendileri anlaşmıyor	Belirlenemedi	Dünya-Sol Üst Köşe	87	1-Belirlenemedi	Dünya-Sol Üst Köşe
9 Ocak 2009	Hürriyet	Türkiye Livni'yi geri çevirmiş	Haaretz Gazetesi	Dünya-Sol Orta	115	Yok	Yok

9 Ocak 2009	Hürriyet	Erdoğan'a tezahürat	Anadolu Ajansı (A.A)	Dünya-Sol Alt Köşe	62	Yok	Yok
10 Ocak 2009	Hürriyet	Emine Erdoğan'ın Filistin zirvesi	Kendi Muhabiri-Arduç Aytalar	Gündem-Sol Alt Köşe	202	2-Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe
10 Ocak 2009	Hürriyet	Gazze'ye 'cuma' öfkesi	Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt	132	4-2'si A.A, 2'si DHA	Gündem-Orta Alt
10 Ocak 2009	Hürriyet	Hamas ile görüşecek	Kendi Muhabiri-Kasım Cindemir ve The Guardian Gazetesi	Dünya-Orta Üst	193	1-Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst
10 Ocak 2009	Hürriyet	Güvenlik Konseyi'ni dinleyen yok	Belirlenemedi	Dünya-Tam Orta	164	2-Belirlenemedi	Dünya-Tam Orta
10 Ocak 2009	Hürriyet	Peres: Arap liderler Hamas'ı bitirin diyor	La Vanguardia Gazetesi	Dünya-Orta Alt	42	Yok	Yok
10 Ocak 2009	Hürriyet	110 Filistinliyi bir eve yerleştirip bombaladılar	Belirlenemedi	Dünya-Sol Alt Köşe	92	Yok	Yok

11 Ocak 2009	Hürriyet	Nazım'ı okuyup ağladı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Üst	91	2-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Üst Köşe, Orta Üst
11 Ocak 2009	Hürriyet	Nazım okuyup gözyaşı döktü	Kendi Muhabiri-Ardıç Aytalar	Gündem-Tam Orta	560	6-Belirlenemedi	Gündem-5 Orta Üst, 1 Tam Orta
11 Ocak 2009	Hürriyet	Her yerde protesto	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Orta	53	1- Anadolu Ajansı (A.A)	Gündem-Sağ Orta
11 Ocak 2009	Hürriyet	Bush'a PKK hatırlaması: Biz sivile zarar vermeyiz	Kendi Muhabiri-Uğur Ergan	Gündem-Orta Alt	120	2-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe
11 Ocak 2009	Hürriyet	Gazze'de gerilla savaşı alarmı	The Times Gazetesi, El Cezire TV	Dünya-Orta Üst	243	2-Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst, Tam Orta
11 Ocak 2009	Hürriyet	Hamas'ın 'roket şefi' öldürüldü	Belirlenemedi	Dünya-Sağ Orta	54	Yok	Yok
12 Ocak 2009	Hürriyet	Gazze güvercinleri	Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt	147	5- 4'ü Belirlenemedi, 1'i Kendi Muhabiri	4'ü Sağ Alt Köşe, 1'i Orta Alt

12 Ocak 2009	Hürriyet	Gazze'de sona doğru	Belirlenemedi	Dünya-Sağ Orta	210	2-Belirlenemedi	Dünya-Tam Orta
12 Ocak 2009	Hürriyet	Haaretz: Olmert o gün Erdoğan'a haber vermedi	Haaretz Gazetesi	Dünya-Orta Alt	105	Yok	Yok
13 Ocak 2009	Hürriyet	Önce alo sonra bomba	Belirlenemedi	Dünya-Sol Orta	217	2-Belirlenemedi	Dünya-Tam Orta
14 Ocak 2009	Hürriyet	Olmert: Bush'a bir alo yetti	Belirlenemedi	Dünya-Sol Üst Köşe	164	2-Belirlenemedi	Dünya-Sol Üst Köşe, Orta Üst
14 Ocak 2009	Hürriyet	İran Somalili korsanları kullanıyor	Debka İnternet Sitesi	Dünya-Orta Alt	268	3 Fotoğraf 1 Grafik-Belirlenemedi	Dünya-2 Orta Alt, Orta Üst, Grafik Sağ Ortada
14 Ocak 2009	Hürriyet	Hamas, Türk askerini kabul etti	El Hayat Gazetesi	Dünya-Sol Orta	163	1-Belirlenemedi	Dünya-Sol Üst Köşe
14 Ocak 2009	Hürriyet	Duygusallığım İsrail'e değil	Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe	213	Yok	Yok

14 Ocak 2009	Hürriyet	Gözyaşını tutamadı	Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt	154	2-Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt
14 Ocak 2009	Hürriyet	Hassasiyetimizi doğru okuyun	Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe	75	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe
14 Ocak 2009	Hürriyet	STK'lardan Meclis turu	Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe	40	Yok	Yok
14 Ocak 2009	Hürriyet	İsrail'e borcun ne	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Orta	50	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Orta
14 Ocak 2009	Hürriyet	Filistin için 1 Dakika	Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt	122	2- Anadolu Ajansı (A.A) ve Doğan Haber Ajansı (DHA)	Gündem-Orta Üst, Orta Alt
14 Ocak 2009	Hürriyet	İsraililer için de saygı duruşu yaparız	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Orta	67	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Orta
14 Ocak 2009	Hürriyet	Savaş bitsin	Doğan Haber Ajansı (DHA)	Gündem-Orta Alt	115	1-Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt

14 Ocak 2009	Hürriyet	Gazze'yi iç politika malzemesi yaptılar	Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt	148	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe
15 Ocak 2009	Hürriyet	Kobay Gazzeliiler	Christian Science Monitor Gazetesi	Dünya-Orta Üst	294	3-Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst
15 Ocak 2009	Hürriyet	Bin Ladin'den cihat çağrısı	Belirlenemedi	Dünya-Sol Üst Köşe	123	Yok	Yok
15 Ocak 2009	Hürriyet	AB Komisyonu'ndan Türkiye'ye övgü	Belirlenemedi	Dünya-Sol Orta	53	Yok	Yok
16 Ocak 2009	Hürriyet	Bombalanmış Milletler	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	133	2-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt
16 Ocak 2009	Hürriyet	Hoşgeldin bombası	Belirlenemedi	Dünya-Sol Üst Köşe	335	2-Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst
16 Ocak 2009	Hürriyet	AFP muhabiri Zeynun: Böyle dehşet görmedim	AFP	Dünya-Orta Üst	70	Yok	Yok

16 Ocak 2009	Hürriyet	Hamas'ın İçişleri Bakanı Siyam öldürüldü	Belirlenemedi	Dünya-Sol Orta	165	1-Belirlenemedi	Dünya-Tam Orta
16 Ocak 2009	Hürriyet	Hamas ateşkese razı oldu iddiası	AFP	Dünya-Orta Üst	72	Yok	Yok
17 Ocak 2009	Hürriyet	Mehmetçik'e Gazze görevi	Kendi Muhabiri-Uğur Ergan	İlk Sayfa-Orta Alt	20	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt
17 Ocak 2009	Hürriyet	Lo Tir'Tsach (Öldürmeyeceksin)	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	28	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt
17 Ocak 2009	Hürriyet	Lo Tir'Tsach (Öldürmeyeceksin)	Belirlenemedi	Gündem-Sol Orta	408	Yok	Yok
17 Ocak 2009	Hürriyet	Gül: BM'nin itibarı zedelendi	Kendi Muhabiri-Uğur Ergan	Gündem-Orta Alt	204	1-Belirlenemedi	Gündem-Tam Orta
17 Ocak 2009	Hürriyet	Erdogan, Chavez'le bir araya geldi!	Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt	68	1-Reuters	Gündem-Orta Alt

17 Ocak 2009	Hürriyet	Şimdi de Hamas ateşkese karşı	Belirlenemedi	Dünya-Tam Orta	267	2-Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt
17 Ocak 2009	Hürriyet	Türkiye ateşkes önerisini sundu	Kendi Muhabiri-Uğur Ergan	Dünya-Sol Orta	129	Yok	Yok
17 Ocak 2009	Hürriyet	Onlara terörist deyinip geçemeyiz	Kendi Muhabiri-Ezgi Başaran	Dünya-Sağ Alt Köşe	91	1-Belirlenemedi	Dünya-Sağ Alt Köşe
17 Ocak 2009	Hürriyet	Barış düeti mi, propaganda mı	Kendi Muhabiri-Reha Erus ve Corriere Della Sera Gazetesi	Dünya-Orta Alt	165	2-Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt
18 Ocak 2009	Hürriyet	İsrail'den özür ve ateşkes	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	36	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe
18 Ocak 2009	Hürriyet	Bekara karı boşamak kolay	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	36	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe
18 Ocak 2009	Hürriyet	Bekara karı boşamak kolay	Doğan Haber Ajansı (DHA)	Gündem-Sağ Üst Köşe	255	Yok	Yok

18 Ocak 2009	Hürriyet	AKP'de İsrail işgali	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Orta	60	1- Doğan Haber Ajansı (DHA)	Gündem-Sağ Orta
18 Ocak 2009	Hürriyet	BM Genel Sekreteri savaş suçlusunu olarak yargılanmalı	Kendi Muhabiri-Selçuk Yaşar	Gündem-Orta Alt	129	1-Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt
18 Ocak 2009	Hürriyet	Çocukların miting cephesi	Doğan Haber Ajansı (DHA)	Gündem-Orta Alt	131	1- Doğan Haber Ajansı (DHA)	Gündem-Orta Alt
18 Ocak 2009	Hürriyet	Gazze'de Obama molası	Belirlenemedi	Dünya-Sol Üst Köşe	276	2-Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst
18 Ocak 2009	Hürriyet	Filistinlilerden özür diledi	Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst	56	1-Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst
18 Ocak 2009	Hürriyet	İsrail'den fosfor bombasına devam	Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst	63	1-Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst
19 Ocak 2009	Hürriyet	Avrupa'dan destek sözü	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta	67	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta

19 Ocak 2009	Hürriyet	İsrail çıksın Filistinliler uzlaşsın	Dış Haberler Servisi	Gündem-Sağ Orta	367	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Orta
19 Ocak 2009	Hürriyet	Hamas'a saygı duymayan Batı sorumlu	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe	186	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe
19 Ocak 2009	Hürriyet	Filistin devletine çabalayalım	Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt	74	1-Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt
19 Ocak 2009	Hürriyet	Gazze'ye zırmık yok Manchester'a sınır yok	Dış Haberler Servisi	Gündem-Orta Alt	146	2-Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt
19 Ocak 2009	Hürriyet	Ankara'da 40 binlik protesto	Kendi Muhabiri-Fahir Arıkan	Gündem-Sol Üst Köşe	98	Yok	Yok
19 Ocak 2009	Hürriyet	Çocuk katli için özür olmaz	Doğan Haber Ajansı (DHA)	Gündem-Sol Üst Köşe	67	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Üst Köşe
19 Ocak 2009	Hürriyet	Eyüp'te maket füze	Kendi Muhabiri-Murat Kazancı	Gündem-Sol Alt Köşe	50	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Orta

19 Ocak 2009	Hürriyet	Edebiyatçı dayanışması	Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe	41	Yok	Yok
19 Ocak 2009	Hürriyet	Münik öfke	Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe	22	1- Doğan Haber Ajansı (DHA)	Gündem-Sol Alt Köşe
19 Ocak 2009	Hürriyet	Çifte ateşkes	Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst	237	2-Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst
19 Ocak 2009	Hürriyet	Olmert: Pamuk ipliği	Belirlenemedi	Dünya-Sol Üst Köşe	47	1-Belirlenemedi	Dünya-Sol Üst Köşe
19 Ocak 2009	Hürriyet	Hamas: Abluka da kalksın	Belirlenemedi	Dünya-Sol Orta	55	1-Belirlenemedi	Dünya-Sol Orta
19 Ocak 2009	Hürriyet	Dünya devamını bekliyor	Belirlenemedi	Dünya-Sol Alt Köşe	89	Yok	Yok
19 Ocak 2009	Hürriyet	Hala ceset çıkarılıyor	Belirlenemedi	Dünya-Sol Alt Köşe	63	1-Belirlenemedi	Dünya-Sol Alt Köşe

19 Ocak 2009	Hürriyet	Roma'da protesto namazı	Belirlenemedi	Dünya-Sol Alt Köşe	28	1-Belirlenemedi	Dünya-Sol Alt Köşe
20 Ocak 2009	Hürriyet	Erdoğan'dan şok suçlama	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Üst	110	Yok	Yok
20 Ocak 2009	Hürriyet	Dünya Hamas'ın ateşkesini Gül'den öğrendi	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Üst Köşe	27	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Üst Köşe
20 Ocak 2009	Hürriyet	Hamas 'zafer' ilan etti	Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt	217	3-Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt
20 Ocak 2009	Hürriyet	Obama yemin etmeden çekilecekler	İsrail Ordu Radyosu	Dünya-Sağ Alt Köşe	85	1-Belirlenemedi	Dünya-Sağ Alt Köşe
20 Ocak 2009	Hürriyet	AB'de sert çıkış	Kendi Muhabiri-Zeynel Lüle	Gündem-Sağ Üst Köşe	233	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe
20 Ocak 2009	Hürriyet	Hamas'ın ateşkesini dünya Gül'den öğrendi	Kendi Muhabiri-Uğur Ergan	Gündem-Orta Alt	307	1-Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt

20 Ocak 2009	Hürriyet	İzin verilirse Gazze'deki çocukları getireceğiz	Kendi Muhabiri-Asım Güneş	Gündem-Sağ Alt Köşe	189	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe
21 Ocak 2009	Hürriyet	Hamas'a göz kırıyor İsrail'den vazgeçmiyor	Belirlenemedi	Gündem-Sol Orta	129	Yok	Yok
21 Ocak 2009	Hürriyet	Obama'nın sözü endişe kaynağı	Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe	83	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe
21 Ocak 2009	Hürriyet	Gazze duruşunu savundu	Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe	125	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe
22 Ocak 2009	Hürriyet	İlk telefonu Abbas'a açtı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Üst	25	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Üst
22 Ocak 2009	Hürriyet	Hamas, El Feth avında	Dış Haberler Servisi	Gündem-Tam Orta	44	Yok	Yok
22 Ocak 2009	Hürriyet	İlk telefon Ortadoğu'ya	Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt	132	1-Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt

23 Ocak 2009	Hürriyet	Hamas ölen her Filistinlinin ailesine 1000 euro verecek	Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt	81	Yok	Yok
23 Ocak 2009	Hürriyet	Gazze'ye üzüntüden larenjit olmuş	Kendi Muhabiri-Doğan Uluç	Dünya-Orta Alt	146	1-Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt
25 Ocak 2009	Hürriyet	Gazze'de buruk ders başı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	28	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt
25 Ocak 2009	Hürriyet	Mısır, Türk heyetine Gazze izni vermedi	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	39	Yok	Yok
25 Ocak 2009	Hürriyet	Erddoğan terörü kucakladı	Kendi Muhabiri-Kasım Çindemir	Gündem-Sol Orta	380	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe
25 Ocak 2009	Hürriyet	Türk heyetine Gazze sınırında Mısır zulmü	Anadolu Ajansı (A.A)	Gündem-Orta Alt	168	Yok	Yok
25 Ocak 2009	Hürriyet	Annesi ölen bir adım öne çıksın	Agence France Presse (AFP)	Dünya-Orta Üst	238	2-Belirlenemedi	Dünya-Orta Üst

25 Ocak 2009	Hürriyet	İsrail'de savaş suçu alarmı	Belirlenemedi	Dünya-Sağ Orta	83	Yok	Yok
25 Ocak 2009	Hürriyet	Çocuklarını savaşı yetiştireceğim	Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt	122	1-Belirlenemedi	Dünya-Sağ Orta
25 Ocak 2009	Hürriyet	BBC'nin Gazze inadı İngiltere'yi karıştırdı	Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt	126	1-Belirlenemedi	Dünya-Orta Alt
27 Ocak 2009	Hürriyet	Erdogan'dan Gazze'yi dinleyecek	Kendi Muhabiri-Turan Yılmaz	Dünya-Sol Üst Köşe	159	1-Belirlenemedi	Dünya-Sol Üst Köşe
27 Ocak 2009	Hürriyet	Yahudi lobisine Kamhi'li, Pinto'lu Alaton'lu yanıt	Belirlenemedi	Dünya-Sol Alt Köşe	161	1-Belirlenemedi	Dünya-Sol Orta
27 Ocak 2009	Hürriyet	AB: Gazze geçişleri acilen açılış	Belirlenemedi	Dünya-Sol Alt Köşe	58	Yok	Yok
28 Ocak 2009	Hürriyet	Gazze'de sessizliği mayın bozdu: 2 ölü	Belirlenemedi	Dünya-Sol Üst Köşe	93	Yok	Yok

28 Ocak 2009	Hürriyet	Davos'ta Peres'e 'demokrasinin özelleştirilmesini' soracağım	Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt	224	1-Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt
29 Ocak 2009	Hürriyet	Hamas'tan yeni Başkan'a mektup	Hamas'ın İnternet Sitesi	Dünya-Sol Alt Köşe	95	Yok	Yok
29 Ocak 2009	Hürriyet	Yahudi lobisi eskisi gibi değil	Kendi Muhabiri-Uğur Ergan ve NTV	Dünya-Sol Alt Köşe	92	Yok	Yok
30 Ocak 2009	Hürriyet	Davos ruhu öldü	Kendi Muhabiri-Uğur Ergan	İlk Sayfa-Orta Üst	191	3-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Üst ve 2 adet Sağ Üst Köşe
30 Ocak 2009	Hürriyet	Saldırıya övgü monoloğu kızdırdı	Associated Press (AP) ve Agence France Presse (AFP)	İlk Sayfa-Sağ Üst Köşe	49	Yok	Yok
30 Ocak 2009	Hürriyet	Peres: Özur dilerim	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Üst Köşe	25	Yok	Yok
30 Ocak 2009	Hürriyet	Miting gibi karşılama	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Üst Köşe	24	Yok	Yok

30 Ocak 2009	Hürriyet	Davos'ta gerilim	Kendi Muhabiri- Uğur Ergan	Gündem-Sağ Üst Köşe	368	8-Belirlenemedi	Gündem-6 adet Orta Üst, 2'si Orta Alt
30 Ocak 2009	Hürriyet	Peres'ten yumuşatma telefonu	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe	80	Yok	Yok
30 Ocak 2009	Hürriyet	Sesim ondan çok çıkar	Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt	133	Yok	Yok
30 Ocak 2009	Hürriyet	Tarafsızlığı kaybetti	Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt	167	1-Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt
30 Ocak 2009	Hürriyet	Erdogan konuşurken o ağladı	Anadolu Ajansı (A.A)	Gündem-Sağ Alt Köşe	62	1-CNN Türk'ün ekran görüntüsü	Gündem-Sağ Alt Köşe
30 Ocak 2009	Hürriyet	Dünyada flaş haber	Reuters, AFP, AP, BBC	Gündem-Sol Alt Köşe	120	Yok	Yok
30 Ocak 2009	Hürriyet	Peres çok hiddetliydi	Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe	93	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe

30 Ocak 2009	Hürriyet	Miting gibi karşılama	Kendi Muhabiri- Fatma Aksu	Gündem-Sol Üst Köşe	144	2-Kendi Muhabiri- Hasan Örnekoğlu	Gündem-Sol Üst Köşe
30 Ocak 2009	Hürriyet	Terör yeniden tanımlansın	Kendi Muhabiri- Uğur Ergan	Gündem-Orta Üst	229	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Hürriyet	Dünya bu hareketi konuşuyor	Haaretz, Jerusalem Post, La Vanguardia ve Komsomolskaya Pravda Gazeteleri, İran Devlet Televizyonu	İlk Sayfa-Sağ Üst Köşe	72	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Hürriyet	Erdoğan'ın Davos'ta çileden çıktığı an	Kendi Muhabiri- Metehan Demir	İlk Sayfa-Sol Üst Köşe	54	2-Belirlenemedi	İlk Sayfa- Sol Üst Köşe ve Orta Üst
31 Ocak 2009	Hürriyet	Gül: Gerekli cevabı verdi gereğini yaptı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta	25	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta
31 Ocak 2009	Hürriyet	Erdoğan İsrail'i hırpaladı	Washington Times, The Times, Financial Times Gazeteleri, BBC World	İlk Sayfa-Sağ Orta	30	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Hürriyet	Türkiye ile bir çatışma istemiyoruz	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta	32	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta
TARİH	GAZETENİN ADI	HABERİN BAŞLIĞI	HABERİN KAYNAĞI	BULUNDUĞU SAYFA/KONUM	HABERİN KELİME SAYISI	FOTOĞRAFIN ADEDİ/ KAYNAĞI	BULUNDUĞU SAYFA/ KONUM
31 Ocak 2009	Hürriyet	Yerel seçime dönük olabilir	Reuters, CNN International, Bild Gazetesi, AFP	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	51	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Hürriyet	ABD'den ilk yorum: Olay talihsizdi	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	27	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe

31 Ocak 2009	Hürriyet	Abbas Türkiye'ye geliyor	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	26	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Hürriyet	Dünyaya manşet	Dış Haberler Servisi	Gündem-Sağ Üst Köşe	566	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Hürriyet	Gül: Gerekli cevabı verdi	Kendi Muhabirisi-Turan Yılmaz	Gündem-Sol Üst Köşe	161	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Hürriyet	Çüleden çıkarın 5 neden	Kendi Muhabirisi-Metehan Demir	Gündem-Orta Üst	236	1-Belirlenemedi	Gündem-Orta Üst
31 Ocak 2009	Hürriyet	ABD: Davos olayı talihsizdi	Anadolu Ajansı	Gündem-Sol Orta	107	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Hürriyet	Gazze'den Erdoğan'a selam	Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt	176	2-Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt
31 Ocak 2009	Hürriyet	Milli menfaat esas	Belirlenemedi	Gündem-Orta Alt	73	1 Grafik	Gündem-Orta Alt
31 Ocak 2009	Hürriyet	Saygısızlık etmedim	Ajans Habertürk	Gündem-Sağ Alt Köşe	47	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe
31 Ocak 2009	Hürriyet	Özür yok üzüntü var	Kendi Muhabirisi-Uğur Ergan	Gündem-Sol Alt Köşe	136	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe
31 Ocak 2009	Hürriyet	Artan anti-semitizm ateşine benzini döktü	Belirlenemedi	Gündem-Sol Alt Köşe	70	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Hürriyet	Diklenmeden dik durduk	Kendi Muhabirisi-Ardıç Aytalar, Sefa Özkaya	Gündem-Sol Üst Köşe	297	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Üst Köşe
31 Ocak 2009	Hürriyet	'Çuvalda öfken neredeydi'	Belirlenemedi	Gündem-Orta Üst	95	Yok	Yok

TARİH	GAZETENİN ADI	HABERİN BAŞLIĞI	HABERİN KAYNAĞI	BULUNDUĞU SAYFA/KONUM	HABERİN KELİME SAYISI	FOTOĞRAFIN ADEDİ/ KAYNAĞI	BULUNDUĞU SAYFA/ KONUM
16 Aralık 2008	Zaman	Ortadoğu için din adamı diplomasisi	Kendi Muhabiri-Ali İhsan Aydın	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	309	1 Grafik	Dış Haberler-Sol Üst Köşe
16 Aralık 2008	Zaman	İsrail, BM insan haklarını yetkilisini ülkeye sokmadı	Dış Haberler Servisi-BBC	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	196	1-Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe
19 Aralık 2008	Zaman	Erdoğan ile Olmert, pazartesi Ankara'da biraraya geliyor	Reuters - Cihan Haber Ajansı (CHA)	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	244	Yok	Yok
19 Aralık 2008	Zaman	Ankara, Hamas ile El Fetih'in uzlaşması için somut talep gelirse devreye girecek	Kendi Muhabiri-Süleyman Kurt	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	271	Yok	Yok
20 Aralık 2008	Zaman	Filistinliler bu kez taş yerine ayakkabı attı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt	129	1-Associated Press (AP)	Dış Haberler-Orta Alt
21 Aralık 2008	Zaman	Yahudi yerleşimcilerin inanılmaz toprak gasbı	Dış Haberler Servisi-Associated Pres (AP)	Dış Haberler-Orta Alt	227	1- Associated Press (AP)	Dış Haberler-Tam Orta
23 Aralık 2008	Zaman	Haniye Olmert'le görüşen Erdoğan'dan yardım istedi	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Üst	381	2- 1'i Belirlenemedi ve 1'i Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Sol Üst Köşe ve Orta Üst
24 Aralık 2008	Zaman	Şam girişimi için teşekkür etti	Kendi Haber Merkezi ve Haaretz	Dış Haberler-Sol Orta	257	1-Reuters	Dış Haberler-Sol Üst Köşe

Tarih	Zaman	Başlık	Gazetesi	Özellik	Sayfa	Belirleme	Yer
24 Aralık 2008	Zaman	Şam'a 'İsrail'le dostluğunuz gelişecek' mesajı	Cihan Haber Ajansı (CHA)	Dış Haberler-Sol Orta	93	Yok	Yok
24 Aralık 2008	Zaman	İsraili örgütten bir toprak gasbı raporu daha	Kendi Haber Merkezi ve Associated Press (AP)	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	232	Yok	Yok
24 Aralık 2008	Zaman	BM: Yerleşimcilerin Filistinlilere saldırıları artıyor	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Orta	97	1- Associated Press (AP)	Dış Haberler-Sağ Orta
26 Aralık 2008	Zaman	Livni'den operasyona yeşil ışık	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	45	Yok	Yok
28 Aralık 2008	Zaman	İsrail, Gazze'de katliam yaptı	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	İlk Sayfa-Tam Orta	202	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Orta
28 Aralık 2008	Zaman	Barışa darbe indirildi; Olmert'i aramayacağım	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta	55	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta
28 Aralık 2008	Zaman	Bize saygısızlık; Ehud Olmert'i aramayacağım	Kendi Muhabiri - Erdal Şen	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	208	1-Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe
28 Aralık 2008	Zaman	Binlerce kişi Taksim'e akın etti	Kendi Muhabiri-Mühenna Kahveci	Dış Haberler-Orta Üst	115	1-Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Orta Üst
28 Aralık 2008	Zaman	İsrail, Gazze'de katliam yaptı	Şark ül Avsat ve El Kuds el Arabi Gazeteleri ile El Cezire Televizyonu.	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	455	4- 3 adet Associated Press (AP) ve 1'i Belirlenemedi. 1 adet Grafik.	Dış Haberler-3'ü Orta Üst, 1'i Sol Orta. 1 adet Grafik (Sol Üst Köşe)
28 Aralık 2008	Zaman	ABD hariç herkes İsrail'e 'durdur' dedi	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	236	1-Reuters	Dış Haberler-Orta Alt

28 Aralık 2008	Zaman	'Mısır, Hamas'ı yanıldı'	Debkafle İnternet Sitesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	73	Yok	Yok	Yok
28 Aralık 2008	Zaman	Noel ağacı söndürüldü	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	55	Yok	Yok	Yok
29 Aralık 2008	Zaman	Ateşkes masasında katliam planı	Kendi Muhabiri-Cumali Ünal ve Haaretz Gazetesi	İlk Sayfa-Orta Üst	214	1-Associated Press (AP)	1-Sayfa-Orta Alt	İlk Sayfa-Orta Alt
29 Aralık 2008	Zaman	Saldırı çirkin bir insanlık suçu, yaralıları için Ankara devrede	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	87	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe
29 Aralık 2008	Zaman	Gazze saldırısı Türkiye'de infiale yol açtı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Üst Köşe	75	Yok	Yok	Yok
29 Aralık 2008	Zaman	Arap liderler suskun, halk öfkeli	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta	58	Yok	Yok	Yok
29 Aralık 2008	Zaman	BM Güvenlik Konseyi, İsrail'i kınayamadı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	48	Yok	Yok	Yok
29 Aralık 2008	Zaman	Türkiye, Gazze katliamına karşı ayağa kalktı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Orta	253	4-Kendi Muhabirleri	Dış Haberler-1'i Sol Orta, 1'i Sol Alt Köşe, 2'si Orta Alt.	Dış Haberler-1'i Sol Orta, 1'i Sol Alt Köşe, 2'si Orta Alt.
29 Aralık 2008	Zaman	Gazze'ye yardım seferberliği	Cihan Haber Ajansı (CHA)	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	131	Yok	Yok	Yok
29 Aralık 2008	Zaman	İsrail, Hamas için Gazze'yi yok ediyor	Kendi Muhabiri-Cumali Ünal ve Lübnan Haber Ajansı	Dış Haberler-Orta Üst	302	3- 1'i Belirlenemedi, 1'i AP, 1'i Reuters	Dış Haberler-1'i Sol Üst Köşe, 2'si Sağ Üst Köşe.	Dış Haberler-1'i Sol Üst Köşe, 2'si Sağ Üst Köşe.
29 Aralık 2008	Zaman	Arap liderler suskun halk ise öfkeli	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	149	Yok	Yok	Yok
29 Aralık 2008	Zaman	Erdoğan: Saldırı	Kendi Muhabiri-	Dış Haberler-Sol Alt	118	Yok	Yok	Yok

				Erdal Şen	Köşe					
29 Aralık 2008	Zaman	çirkin bir insanlık suçu Filistinlilerle Mısır polisi çatıştı: 1 ölü	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt	75	1- Associated Press (AP)	Dış Haberler-Orta Alt			
29 Aralık 2008	Zaman	Türkiye İKT'yi acil toplantıya çağırdı	Cihan Haber Ajansı (CHA)	Dış Haberler-Orta Alt	150	Yok	Yok			
29 Aralık 2008	Zaman	İsrail, katliamı altı ay önce planlamış	Dış Haberler Servisi ve Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	161	Yok	Yok			
30 Aralık 2008	Zaman	Harabe şehirde ameliyatlar cep telefonu ışığıyla yapılıyor	Jerusalem Post Gazetesi	İlk Sayfa-Tam Orta	232	2- 1'i Reuters, 1'i Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta			
30 Aralık 2008	Zaman	Erdogan Ortadoğu'da barış turuna çıkıyor	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	47	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt			
30 Aralık 2008	Zaman	Yahudiler ile Filistinliler katilimi birlikte protesto etti	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	51	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt			
30 Aralık 2008	Zaman	'Oluşturduğu kan gölü İsrail'i güvenli yapmayacak'	Independent Gazetesi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	49	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe			

30 Aralık 2008	Zaman	Bombalar insanlığın vicdanını kanatıyor	Kendi Haber Merkezi	Gündem-Sağ Üst Köşe	230	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe
30 Aralık 2008	Zaman	Diyaret: Gazze'deki katliam kirliliği bir güç gösterisi	Anadolu Ajansı (A.A)	Gündem-Sağ Alt Köşe	204	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Orta
30 Aralık 2008	Zaman	'İsrail, Gazze'yi Amerikan bombalarıyla vuruyor'	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	354	2- Associated Press (AP)	Dış Haberler- 1 Orta Üst, 1 Sol Üst Köşe
30 Aralık 2008	Zaman	Bariş görüşmeleri askıya alındı	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Orta	53	Yok	Yok
30 Aralık 2008	Zaman	Saldırıda Gilad Şalit de yaralandı	İsrail Ordu Radyosu	Dış Haberler-Sol Orta	56	Yok	Yok
30 Aralık 2008	Zaman	Tel Aviv, imaj hareketi başlattı	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Orta	56	Yok	Yok
30 Aralık 2008	Zaman	Kan gölü, İsrail'e güvenlik sağlamayacak	Dış Haberler Servisi ve Independent Gazetesi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	271	1-Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
30 Aralık 2008	Zaman	Askerlere haham morali	Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Alt	47	1-Reuters	Dış Haberler-Orta Alt

30 Aralık 2008	Zaman	Gazze için savaşacak gönüllü toplanyor	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt	111	Yok	Yok
30 Aralık 2008	Zaman	Tel Aviv, Hizbullah darbesinin izlerini silme peşinde	Kendi Haber Merkezi ve New York Times Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	239	Yok	Yok
30 Aralık 2008	Zaman	Erdoğan Ortadoğu'da 'barış turu'na çıkıyor	Kendi Muhabiri-Erdal Şen	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	194	Yok	Yok
30 Aralık 2008	Zaman	İran liderinden Gül'e telefon	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	55	Yok	Yok
30 Aralık 2008	Zaman	Ankara ve Kahire'den 'derhal ateşkes' çağırısı	Kendi Muhabiri-Servet Yanatma ve Süleyman Kurt	Dış Haberler-Tam Orta	262	1 - Anadolu Ajansı (AA)	Dış Haberler-Orta Üst
30 Aralık 2008	Zaman	Yahudiler ile Filistinliler Gazze katliamını birlikte protesto etti	Kendi Muhabiri-Mehmet Demirci	Dış Haberler-Orta Alt	148	1-Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
30 Aralık 2008	Zaman	Vekiller, Türkiye-İsrail Dostluk Grubu'ndan ayrıldı	ANKA Ajansı ve Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	292	Yok	Yok

30 Aralık 2008	Zaman	Kimse Yok mu ve İHH, Gazze'ye yardım topluyor	Kendi Muhabiri-Mükremin Albayrak	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	92	Yok	Yok
31 Aralık 2008	Zaman	Çöp taşıyan çocukları bile füzeyle vuruyorlar	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	208	1- Reuters	İlk Sayfa-Orta Üst
31 Aralık 2008	Zaman	Türk anne, 10 gün önce doğan bebeğiyle bombalara direniyor	Kendi Muhabiri-Nurullah Kaya	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	47	1- Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe
31 Aralık 2008	Zaman	MKG: Askeri hareket derhal durdurulsun	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Üst Köşe	37	Yok	Yok
31 Aralık 2008	Zaman	Türkiye'nin yardımları Gazze'ye ulaştı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta	36	Yok	Yok
31 Aralık 2008	Zaman	İsrail, kara hareketine hazırlanıyor	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	33	Yok	Yok
31 Aralık 2008	Zaman	İsrail, dünyanın göze önünde Gazze katliamını sürdürüyor	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Tam Orta	329	2- Reuters ve Associated Press (AP)	Dış Haberler-Sol Üst Köşe ve Orta Üst

31 Aralık 2008	Zaman	'İsrail, Gazze'de çamura saplanabilir'	Dış Haberler Servisi ve Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	142	Yok	Yok
31 Aralık 2008	Zaman	Kraliçe Raina, yaralıları için kan verdi	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	24	1-Reuters	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
31 Aralık 2008	Zaman	Avrupa Birliği'nden 'daimi ateşkes' çağrısı	Kendi Muhabiri-Ali İhsan Aydın, Fransız TF1 TV, İspanyol RNE Radyosu	Dış Haberler-Orta Alt	127	2- Associated Press (AP) ve Reuters	Dış Haberler-Orta Alt
31 Aralık 2008	Zaman	İhsanoğlu, Filistin'deki bölünmüşlük için devreye girdi	Kendi Muhabiri-Süleyman Kurt	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	257	Yok	Yok
31 Aralık 2008	Zaman	'Türkiye ile Mısır, İsrail'i Hizbullah için uyaracak'	Dış Haberler Servisi, El Hayat ve Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	241	Yok	Yok
31 Aralık 2008	Zaman	Gazzeli Türk anne, 10 günlük bebeğiyle bombalara direniyor	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	367	2- 1'i Belirlenemedi, 1'i Associated Press (AP)	Dış Haberler-Sol Üst Köşe ve Orta Üst
31 Aralık 2008	Zaman	İlaç kalmayınca eczanemi kapattım	Kendi Muhabiri-Mustafa Kirazlı	Dış Haberler-Orta Alt	195	1- Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Sağ Orta

31 Aralık 2008	Zaman	İsrail Dostluk Grubu'ndan 136 vekil istifa etti	Cihan Haber Ajansı (CHA)	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	134		İ-Beirlenemedi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
31 Aralık 2008	Zaman	Türk yardımları Gazze'ye ulaştı	Anadolu Ajansı (A.A)	Dış Haberler-Orta Alt	158		İ-Reuters	Dış Haberler-Orta Alt
31 Aralık 2008	Zaman	İranlılar, İngiliz elçiliğine Filistin bayrağı astı	Anadolu Ajansı (A.A)	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	64		Yok	Yok
1 Ocak 2009	Zaman	Ateşkes çağrılarını reddeden İsrail doktor ve ambulansları hedef aldı	Beirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Orta	183		İ-Reuters	İlk Sayfa-Orta Üst
1 Ocak 2009	Zaman	Tehlikeli gidişin önüne geçmek istiyoruz	Beirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	76		İ- Anadolu Ajansı (AA)	İlk Sayfa-Orta Alt
1 Ocak 2009	Zaman	Cumhurbaşkanı Gül, Peres'i arayarak ateşkes çağrısı yaptı	Beirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta	68		Yok	Yok
1 Ocak 2009	Zaman	Gazze'ye 1 SMS ile 5YTL bağışta bulunabilirsiniz	Beirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta	54		Yok	Yok

1 Ocak 2009	Zaman	Ortaoğu, kritik seçimlere Gazze faktörüyle gidecek	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	289	1-Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe
1 Ocak 2009	Zaman	Ateşkes teklifini reddeden İsrail bölgeye daha fazla birlik kaydirdi	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	204	4- 1'i Reuters, 3'ü Associated Press (AP)	Dış Haberler-1'i Sağ Üst Köşe (Reuters), 1'i Sol Üst Köşe, 1'i Orta Üst, 1'i Sağ Orta
1 Ocak 2009	Zaman	İsrail uçakları bu kez ambulansı vurdu	Kendi Muhabiri-Mustafa Kirazlı	Dış Haberler-Sol Orta	207	Yok	Yok
1 Ocak 2009	Zaman	İsrail, saldırıları Youtube'da yayımlıyor	İsrail Savunma Kuvvetleri Basın Bürosu	Dış Haberler-Orta Alt	55	Yok	Yok
1 Ocak 2009	Zaman	Arap Birliği'nde Hamas tartışması	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	95	Yok	Yok
1 Ocak 2009	Zaman	Hamas yükselişte Abbas'ın itibarı düştü	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Orta	79	Yok	Yok
1 Ocak 2009	Zaman	Bush 'ateşi önce Filistinliler kessin'	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Orta	50	Yok	Yok
1 Ocak 2009	Zaman	Tehlikeli gidişin önüne geçmek istiyoruz	Kendi Haber Merkezi ve Anadolu Ajansı (A.A)	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	406	2- Anadolu Ajansı (A.A) ve Reuters	Dış Haberler-Orta Üst ve Sağ Üst Köşe

1 Ocak 2009	Zaman	Arap ülkeleri cevap ararken Türkiye inisiyatif alıyor	Cihan Haber Ajansı, Financial Times, Wall Street Journal ve Haaretz Gazeteleri	Dış Haberler-Tam Orta	205	Yok	Yok
1 Ocak 2009	Zaman	Türk Kızılay'ı Gazze Şeridi'nde yardımları dağıtmaya başlıyor	Kendi Muhabiri-Çağlar Avcı	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	121	Yok	Yok
1 Ocak 2009	Zaman	Filistinli mağdurlara 1 SMS ile 5 YTL bağışta bulunabilirsiniz	Kendi Muhabiri-Mükrem'in Albayrak	Dış Haberler-Sağ Orta	113	Yok	Yok
2 Ocak 2009	Zaman	Gazze, yeni yıla gözyaşı ile girdi	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Üst	179	1-Reuters	İlk Sayfa-Sağ Orta
2 Ocak 2009	Zaman	Aşkelon'da dehşete şahit olmak	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	İlk Sayfa-Orta Alt	100	1-Kendi Muhabiri	İlk Sayfa-Orta Alt
2 Ocak 2009	Zaman	Erdogan: Gazze için iki aşamalı bir plan üzerinde çalışıyoruz	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	55	Yok	Yok
2 Ocak 2009	Zaman	Türk halkı, bombalara yardımlarla cevap veriyor	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	54	Yok	Yok

2 Ocak 2009	Zaman	İki aşamalı çözüm planı	Dış Haberler Servisi ve Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Orta Üst	391	2- Anadolu Ajansı (A.A)	Dış Haberler-Orta Üst ve Sol Üst Köşe
2 Ocak 2009	Zaman	Türk halkı, bombalara karşı Gazze'ye yardım yağıyor	Kendi Muhabiri- Mükremin Albayrak	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	101	Yok	Yok
2 Ocak 2009	Zaman	SMS krizi çözüldü; Filistin'e kısa mesajla 425 bin YTL gönderildi	Cihan Haber Ajansı	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	159	1-Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Orta
2 Ocak 2009	Zaman	Kimse evinden çıkmıyor, Gazze hayalet kente döndü	Kendi Muhabiri- Mustafa Kirazlı	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	209	1-Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe
2 Ocak 2009	Zaman	Yeni yıla bombalar altında girdiler	Dış Haberler Servisi ve Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Orta Üst	226	2- 1'i Belirlenemedi, 1'i Associated Press (AP)	Dış Haberler-Sol Orta ve Tam Orta
2 Ocak 2009	Zaman	Gazze sınırı gazeteciler ve tanklara emanet	Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Alt	239	1- Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
3 Ocak 2009	Zaman	Gazze'den ayrılanlar anlatıyor: Canımızın yarısı geride kaldı	Kendi Muhabiri- Cumali Önal	İlk Sayfa-Orta Alt	134	1-Reuters	İlk Sayfa-Orta Alt

3 Ocak 2009	Zaman	'6 gündür hiç uyumuyoruz'	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta	51	Yok	Yok
3 Ocak 2009	Zaman	'İsrail, Nazi devleti gibi'	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	50	1 - Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe
3 Ocak 2009	Zaman	Böylesi saldırıyı daha önce hiç yaşamadık	Anadolu Ajansı (A.A)	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	241	2- Associated Press (AP) ve Reuters	Dış Haberler- Sol Üst Köşe ve Sağ Üst Köşe
3 Ocak 2009	Zaman	Yeter ki çocuklarımız kurtulsun	Belirlenemedi	Dış Haberler-Tam Orta	320	1-Reuters	Dış Haberler-Tam Orta
3 Ocak 2009	Zaman	İsrail, sokakta oynayan çocukları katletti	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt	352	Yok	Yok
3 Ocak 2009	Zaman	Bombalar altında cuma namazı	Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Alt	40	1 - Associated Press (AP)	Dış Haberler-Orta Alt
3 Ocak 2009	Zaman	Eski Hollanda Başbakanı: İsrail kan içici bir ülke	Cihan Haber Ajansı	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	101	Yok	Yok
3 Ocak 2009	Zaman	Mısır, Hamas ile görüşmeye başladı	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sol Orta	88	Yok	Yok

3 Ocak 2009	Zaman	Görüntüler beni şoke etti	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	85	1-Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
3 Ocak 2009	Zaman	Beyazıt Meydanı'nda toplanan on binler İsrail'i kınadı	Kendi Muhabiri-Nurullah Kaya	Gündem-Sol Üst Köşe	135	1-Kendi Muhabiri	Gündem-Sol Üst Köşe
4 Ocak 2009	Zaman	İsrail, Gazze'ye girdi: Yeni katliam endişesi	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	İlk Sayfa-Sol Alt Köşe	133	1- Associated Press	İlk Sayfa-Orta Alt
4 Ocak 2009	Zaman	Erdoğan: Dünya Gürcistan'daki hassasiyetini Gazze'de de göstermeli	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	38	1- Anadolu Ajansı	İlk Sayfa-Sağ Orta
4 Ocak 2009	Zaman	İKT'den katliama karşı ortak tavır	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Alt Köşe	29	Yok	Yok
4 Ocak 2009	Zaman	İsrail, camiye namazda vurdu: 16 ölü	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Alt Köşe	35	Yok	Yok
4 Ocak 2009	Zaman	On binler protesto için meydanlarda	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	35	Yok	Yok

4 Ocak 2009	Zaman	İsrail birlikleri Gazze Şeridi'ne girdi bölgeyi yeni katliam korkusu sardı	El Cezire ve El Arabiye televizyonları	Dış Haberler-Sol Orta	295	3- 1'i Belirlenemedi, 1'i Kendi Muhabiri, 1'i Reuters. 1 adet Grafik.	Dış Haberler- Sol Üst Köşe ve Sağ Üst Köşe, Tam Orta. Grafik (Tam Orta)
4 Ocak 2009	Zaman	Babacan'dan İslam ülkelerine ortak tutum çağrısı	Cihan Haber Ajansı ve TRT 1 Televizyonu	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	324	Yok	Yok
4 Ocak 2009	Zaman	Gürcistan'a hassasiyet gösteren dünya Gazze'ye neden sessiz	Anadolu Ajansı ve Cihan Haber Ajansı	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	111	1-Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
4 Ocak 2009	Zaman	AB, İsrail'e destek verdi: Saldırı değil, savunma	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Orta	182	Yok	Yok
4 Ocak 2009	Zaman	Avrupa'da halk İsrail'e karşı sokaklara döktü	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	156	1-Reuters	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe
4 Ocak 2009	Zaman	Türkiye, İsrail'e Çağlayan Meydanı'ndan cevap verecek	Kendi Muhabiri-Mükremin Albayrak	Gündem-Sağ Orta	184	Yok	Yok
5 Ocak 2009	Zaman	Gazze kan ağlıyor	Kendi Muhabiri-Cumali Önal ve El Aksa Radyosu.	İlk Sayfa-Sol Orta	174	1-Reuters	İlk Sayfa-Sol Orta

5 Ocak 2009	Zaman	Türkiye ayakta	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Alt Köşe	122	2- 1'i Kendi Muhabiri, 1'i Associated Press	İlk Sayfa-Orta Alt
5 Ocak 2009	Zaman	Erdogan: İsrail akan gözyaşlarında boğulacak	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	67	Yok	Yok
5 Ocak 2009	Zaman	Doktorlar: Yaralıların vücudunda uranyum var	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	27	Yok	Yok
5 Ocak 2009	Zaman	Fransa saldırıyı kınadı, İngiltere derhal ateşkes istedi	Kendi Haber Merkezi	İlk Sayfa-Sol Alt Köşe	106	Yok	Yok
5 Ocak 2009	Zaman	Gazze'de bilanço ağırlaşıyor	Kendi Muhabiri-Cumali Onal ve El Aksa Radyosu	Dış Haberler-Sol Orta	283	3- 2'si Associated Press, 1'i Reuters	Dış Haberler-Sol Üst Köşe, Sol Orta ve Sağ Orta.
5 Ocak 2009	Zaman	İsrail 1,5 yıldır Gazze'ye saldırı tatbikatı yapıyor	Anadolu Ajansı ve İsrail Devlet Televizyonu	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	91	Yok	Yok
5 Ocak 2009	Zaman	BM'nin ateşkes kararı yine Amerika'ya takıldı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	98	Yok	Yok

5 Ocak 2009	Zaman	'İsrail saldırmıyor, savunuyor' diyen Çek sözcü özür diledi	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	69	Yok	Yok
5 Ocak 2009	Zaman	Yüz binler Filistin için haykırdı	Kendi Muhabiri-Nergizhan Çelen, Burak Kılıç	Dış Haberler-Sol Orta	414	3- Kendi Muhabirleri	Dış Haberler-Sol Üst Köşe, Orta Üst ve Orta Alt
5 Ocak 2009	Zaman	Türkiye'de tedavi gören Siyam da Gazze'de öldü	Kendi Muhabiri-Baran Taş	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	83	1-Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
5 Ocak 2009	Zaman	Gözyaşında boğulacaksınız	Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Alt		1-Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Orta Alt
6 Ocak 2009	Zaman	Yıldız Tilbe, Gazze için dua etti herkes 'amin' dedi	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Üst Köşe	36	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Üst Köşe
6 Ocak 2009	Zaman	İsrail tankları bebekleri vuruyor	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta	209	1-Reuters	İlk Sayfa-Tam Orta
6 Ocak 2009	Zaman	Gazze Meclis'e taşıyor, hükümet asker göndermeye sıcak	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Alt Köşe	68	Yok	Yok

6 Ocak 2009	Zaman	Üçlü zirveden somut kararlar çıktı: Babacan New York'a, Davutoğlu Şam'a geliyor	Kendi Muhabiri-Süleyman Kurt	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	85	1-Cihan Haber Ajansı	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe
6 Ocak 2009	Zaman	Gazze katliamına ekranda isyan ettiler	Kendi Muhabiri-Mükremin Albayrak	Gündem-Orta Üst	383	2- Belirlenemedi	Gündem-Sol Üst Köşe ve Sağ Üst Köşe
6 Ocak 2009	Zaman	Gülen'den Filistin'e 15 bin TL bağış	Kendi Muhabiri-Nurullah Kaya	Gündem-Sol Üst Köşe	196	1- Belirlenemedi	Gündem-Sol Üst Köşe
6 Ocak 2009	Zaman	İsrail, katliama ara vermiyor	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	256	3- Reuters ve Associated Press. 1'i Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe, Sağ Alt Köşe ve Tam Orta.
6 Ocak 2009	Zaman	BM: İsrail, misket bombası kullanıyor	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	184	Yok	Yok
6 Ocak 2009	Zaman	'Ötöleri bile alamıyoruz'	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	207	Yok	Yok
6 Ocak 2009	Zaman	Tel Aviv, Türkiye'nin Gazze çıkışlarına karşı ihtiyatlı	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	87	Yok	Yok

6 Ocak 2009	Zaman	AB'nin gözlemci teklifine İsrail'den ret	Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Alt	142	1- Associated Press	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
6 Ocak 2009	Zaman	Gazze'deki insani duruma dayanmak imkansız	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	87	Yok	Yok
6 Ocak 2009	Zaman	Independent muhabiri, babasının katledilişini yazdı	Dış Haberler Servisi ve Independent Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	147	Yok	Yok
6 Ocak 2009	Zaman	'Erdoğan, İsrail'de askeri ilişkileri donduracak'	Debkafile İnternet Sitesi, El Cezire TV, Haaretz Gazetesi ve Cihan Haber Ajansı	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	218	1-Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe
6 Ocak 2009	Zaman	Önce ateşkes, sonra asker	Belirlenemedi	Dış Haberler-Tam Orta	359	1-Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Orta
6 Ocak 2009	Zaman	Çankaya'daki üçlü zirveden üç önemli karar çıktı	Kendi Muhabiri-Süleyman Kurt	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	202	Yok	Yok
6 Ocak 2009	Zaman	Gazze Meclis gündeminde	Kendi Muhabiri-Erdal Şen	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	185	Yok	Yok

7 Ocak 2009	Zaman	Gazze'de zulüm var herkesi yardıma çağırıyorum	Kendi Muhabirleri- Erdal Şen	İlk Sayfa-Sağ Orta	222	4- Reuters, 2'si Kendi Haber Merkezi ve Anadolu Ajansı	İlk Sayfa-Tam Orta, 2'si Orta Alt ve Sol Orta
7 Ocak 2009	Zaman	Yardımlar geç de olsa Gazze'ye ulaştı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	81	Yok	Yok
7 Ocak 2009	Zaman	Sivillerin sığındığı okullar vuruldu: 42 ölü	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	92	Yok	Yok
7 Ocak 2009	Zaman	Türkiye'nin yardım eli Gazze'de	Kendi Muhabirleri- Mükremin Albayrak ve Nurullah Kaya	Gündem-Sol Orta	523	2- Cihan Haber Ajansı	Gündem-Sol Üst Köşe ve Sağ Orta
7 Ocak 2009	Zaman	Türk hacker'lar İsrail sitelerini çökertiyor	Cihan Haber Ajansı	Gündem-Sağ Üst Köşe	119	Yok	Yok
7 Ocak 2009	Zaman	İki ilköğretim öğrencisi Gazze için 400 TL topladı	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Orta	88	1-Anadolu Ajansı	Gündem-Sağ Orta
7 Ocak 2009	Zaman	Avukatlar Gazze için cübbeleriyle yürüdü	Kendi Haber Merkezi	Gündem-Sağ Alt Köşe	91	Yok	Yok
7 Ocak 2009	Zaman	Filistin için dünya çapında yardım kampanyası	Kendi Haber Merkezi	Gündem-Sağ Üst Köşe	111	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe

7 Ocak 2009	Zaman	başlatılmadı	Kendi Haber Merkezi	Gündem-Sağ Alt Köşe	41	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe
7 Ocak 2009	Zaman	ABD ve Avrupa'nın tutumu utanç verici	Kendi Muhabiri-Erdal Şen	Gündem-Sol Üst Köşe	560	2-Belirlenemedi	Gündem-Tam Orta ve Sol Üst Köşe
7 Ocak 2009	Zaman	İsrail'e tarihi uyarılar	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe	72	Yok	Yok
7 Ocak 2009	Zaman	Erdoğan, Olmert'in telefonuna çıkmıyor	Kendi Haber Merkezi	Gündem-Sağ Alt Köşe	324	2-Kendi Haber Merkezi ve Anadolu Ajansı	Gündem-Sağ Alt Köşe
7 Ocak 2009	Zaman	Meclis, Gazze katliamına karşı tek yürek	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	332	1-Reuters	Dış Haberler-Orta Üst
7 Ocak 2009	Zaman	Sarkozy'den Erdoğan'a teşekkür	Kendi Muhabiri-Erdal Şen	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	75	Yok	Yok
7 Ocak 2009	Zaman	İsrail'in şartlarını Erdoğan'a Merkel ve Blair iletti	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	290	Yok	Yok
7 Ocak 2009	Zaman	Uzmanlara göre Türkiye'nin yapırım seçenekleri					

7 Ocak 2009	Zaman	Askeri anlaşmalar sürecektir	Kendi Muhabirleri Ali Rıza Karasu	Dış Haberler-Orta Alt	286	1-Cihan Haber Ajansı	Dış Haberler-Orta Alt
7 Ocak 2009	Zaman	Obama konuştu, ABD nihayet 'ateşkes' dedi	Kendi Muhabirleri Sezai Kalaycı	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	188	1-Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe
7 Ocak 2009	Zaman	İsrail büyükelçisinin geri çekilmesi gündemde değil	Kendi Muhabirleri Cumali Önal ve Servet Yanatma. Jerusalem Post Gazetesi.	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	195	1-Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Orta
7 Ocak 2009	Zaman	BM'ye sığınan Filistinlileri vurdular	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	277	3-2'si Associated Press ve Reuters	Dış Haberler-2'si Orta Alt ve Orta Üst
7 Ocak 2009	Zaman	Hüsnü Mübarek, 'Hamas galip gelmemeli' demiş	Dış Haberler Servisi ve Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	73	Yok	Yok
7 Ocak 2009	Zaman	'Gazze'deki durum her geçen saniye daha da kötüleşiyor'	Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Üst	109	1-Reuters	Dış Haberler-Orta Üst

7 Ocak 2009	Zaman	'500 İsraili ölse tatile devam etmezlerdi'	Cihan Haber Ajansı ve ARD Televizyonu	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	128	Yok	Yok
7 Ocak 2009	Zaman	Dünya Gazze'yi Atlı Tepe'den izliyor!	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	Dış Haberler-Orta Alt	339	1-Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Orta Alt
7 Ocak 2009	Zaman	Mısır'ın, Gazze Şeridi'ne geçişine izin vermediği doktorlar çaresiz	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	104	Yok	Yok
8 Ocak 2009	Zaman	Gazze'de ateşkes bilmececi	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Üst Köşe	121	Yok	Yok
8 Ocak 2009	Zaman	MEB'den Gazze için yardım kampanyası	Kendi Muhabiri-Hamza Erdoğan	Gündem-Sağ Orta	188	Yok	Yok
8 Ocak 2009	Zaman	Dünya liderlerinin eşlerini Gazze için buluşturacak	Anadolu Ajansı	Gündem-Sağ Alt Köşe	97	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe
8 Ocak 2009	Zaman	BM: Okulda Hamas üyesi yoktu	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	431	2- Associated Press ve Reuters	Dış Haberler-Orta Üst ve Sol Üst Köşe

8 Ocak 2009	Zaman	Gazze'de ateşkes bilmececi	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt	208	2-Reuters ve Associated Press	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
8 Ocak 2009	Zaman	Nasrallah'tan İsrail'e ikinci cephe mesajı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	176	1-Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe
8 Ocak 2009	Zaman	Ankara uluslararası güç iddiasını yalanladı	Dış Haberler Servisi ve Associated Press	Dış Haberler- Sağ Orta	153	Yok	Yok
8 Ocak 2009	Zaman	Erdogan ve Sarkozy ateşkesin detayları için özel temsilci atıyor	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	172	Yok	Yok
8 Ocak 2009	Zaman	Arap bakanlar övdi: Erdoğan hislerimize tercüman oluyor	Kendi Muhabiri-Sezai Kalaycı	Dış Haberler-Sol Orta	367	2- Anadolu Ajansı ve Associated Press	Dış Haberler-Sol Üst Köşe ve Sol Orta
8 Ocak 2009	Zaman	Tahran'a: Barış için Obama'ya yardımcı olun	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	155	1-Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
8 Ocak 2009	Zaman	İsrail'in kanlı Gazze saldırıları Avrupa'da tansiyonu yükseltti	Kendi Muhabiri-Ali İhsan Aydın, Fransız France 2 Televizyonu ve Liberation Gazetesi.	Dış Haberler-Orta Alt	255	1- Associated Press	Dış Haberler-Sol Alt Köşe

8 Ocak 2009	Zaman	Coca Cola, Mc Donald's ve Starbucks'a Gazze boykotu	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	130	Yok	Yok
8 Ocak 2009	Zaman	Gazze için şiir alşamı	Kendi Haber Merkezi	Kültür Sanat-Sağ Alt Köşe	73	Yok	Yok
8 Ocak 2009	Zaman	İsraillileri sahadan konsolos çekmiş	Kendi Muhabiri-Cumali Önal. Jerusalem Post Gazetesi	Spor-Sağ Üst Köşe	313	1-Kendi Muhabiri	Spor-Sol Üst Köşe
8 Ocak 2009	Zaman	İsrail uzantılı 2 bin web sitesi çöktüldü	Cihan Haber Ajansı	Arka Kapak-Sol Orta	83	Yok	Yok
9 Ocak 2009	Zaman	İsrail, Gazze'de BM yardım konvoyunu vurdu	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta	112	1-Reuters	İlk Sayfa-Sağ Üst Köşe
9 Ocak 2009	Zaman	Lübnan'dan İsrail'e 'faili meçhul' füzeler	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	98	Yok	Yok
9 Ocak 2009	Zaman	Gazze'ye yardım edin duayla yetimmeyin	Kendi Muhabiri-İsa Yazar	Gündem-Sağ Üst Köşe	279	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe
9 Ocak 2009	Zaman	Gözler, katliamı sona erdirecek ateşkes kararı için Kahire ve New York'a	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	218	Yok	Yok

9 Ocak 2009	Zaman	çevrildi	Kendi Muhabirleri-Süleyman Kurt ve Servet Yanatma	Dış Haberler-Orta Üst	377	1-Associated Press	Dış Haberler-Orta Üst
9 Ocak 2009	Zaman	Gazze'yi 'toplama kampı'na benzeten Vatikan, İsrail'i kızdırdı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt	212	1- Associated Press	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe
9 Ocak 2009	Zaman	İsrail'in fosfor kullandığı ispatlandı	Anadolu Ajansı ve The Times Gazetesi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	218	2- Associated Press ve Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Üst ve Sol Orta
9 Ocak 2009	Zaman	Konvoyu vurulan BM, yardımları askıya aldı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt	227	Yok	Yok
9 Ocak 2009	Zaman	Lübnan'dan İsrail'e 'faili meçhul' füzeler	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	268	Yok	Yok
9 Ocak 2009	Zaman	5 aile 15 gündür bodrumda birlikte saklandık	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	Dış Haberler-Orta Alt	166	1- Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Orta Alt

9 Ocak 2009	Zaman	Tel Aviv, Gazze'ye nakit akışını engelliyor	Kendi Muhabiri-Serkan Şahin	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	112	Yok	Yok
9 Ocak 2009	Zaman	İsrail'e en anlamlı golü Kanoute attı!	Kendi Muhabiri-Mehmet Tufan	Spor-Sağ Üst Köşe	96	1-Reuters	Spor-Orta Üst
10 Ocak 2009	Zaman	BM: İsrail, Filistinli sivilleri önce bir binada topladı sonra katletti	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	98	1- Associated Press	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe
10 Ocak 2009	Zaman	Türkiye, Filistin için seferber oldu	Kendi Muhabiri-Mükremin Albayrak	Gündem-Sol Üst Köşe	324	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Üst Köşe
10 Ocak 2009	Zaman	Gazze'deki yetim çocuklara Türk aileler sahip çıkacak	Cihan Haber Ajansı	Gündem-Sol Üst Köşe	158	Yok	Yok
10 Ocak 2009	Zaman	Diyaret'in Filistin'e yardım kampanyasına bağışta bulundu	Kendi Haber Merkezi	Gündem-Sol Orta	126	1- Anadolu Ajansı	Gündem-Sol Orta
10 Ocak 2009	Zaman	Yazarlardan Filistin'e direniş mektubu	Kendi Muhabiri-Ali Pektaş	Kültür-Sanat-Sol Üst Köşe	231	1- Kendi Muhabiri	Kültür-Sanat-Orta Üst
10 Ocak 2009	Zaman	BM'nin ateşkes kararını hiçe sayan İsrail, katliamı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Orta	310	3- Reuters ve 2'si Associated Press	Dış Haberler-Sol Üst Köşe ve 2'si Tam Orta

10 Ocak 2009	Zaman	sürdürüyor	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	139	Yok	Yok
10 Ocak 2009	Zaman	Mübarek, ateşkes müzakereleri için Erdoğan'dan özel temsilci istedi	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Orta	100	Yok	Yok
10 Ocak 2009	Zaman	Peres: Arap liderler baş başa iken bize 'Hamas'ı bitirin' diyor	La Vanguardia Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	83	Yok	Yok
10 Ocak 2009	Zaman	Hamas: Artık Abbas'ı devlet başkanı olarak tanımayacağız	Anadolu Ajansı ve 'El Aksa'nın Sesi' Radyosu	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	88	Yok	Yok
10 Ocak 2009	Zaman	Avrupa'nın Gazze tavrı rezilce	Cihan Haber Ajansı	Dış Haberler-Orta Alt	187	1- Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
10 Ocak 2009	Zaman	Gazze'yi protesto için toplanan Hamas ve Fetihliler birbirine girdi	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	243	1- Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Sağ Orta

10 Ocak 2009	Zaman	Guardian: Obama, Hamas ile görüşecek	Cihan Haber Ajansı ve The Guardian Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	111	Yok	Yok
11 Ocak 2009	Zaman	Gazze'de çocuklar değil, insanlığın vicdanı ölüyor	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Orta	133	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Üst Köşe
11 Ocak 2009	Zaman	İsrail katliama doymuyor: Bahçede oturan 9 kişilik Filistinli aileyi yok etti	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Alt Köşe	77	1-Reuters	İlk Sayfa-Sol Alt Köşe
11 Ocak 2009	Zaman	'First lady'ler Gazze için ağladı	Kendi Muhabiri- İbrahim Balta	Gündem-Orta Üst	261	1-Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe
11 Ocak 2009	Zaman	CHP İl Başkanı Tekin'den İsrail'e afişli protesto	Kendi Haber Merkezi	Gündem-Sağ Orta	48	4 adet Afiş.	Gündem-Sağ Orta
11 Ocak 2009	Zaman	800 Filistinliyi katleden İsrail, el ilanı attı: Daha fazla saldıracağız	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Üst	233	2- Reuters ve Associated Press	Dış Haberler-Sol Üst Köşe, Sağ Üst Köşe
11 Ocak 2009	Zaman	'Gazze-Mısır sınırına Türk ve Fransız askeri yerleştirilecek'	Anadolu Ajansı, Cihan Haber Ajansı, The Times Gazetesi ve El Cezire TV	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	246	Yok	Yok

11 Ocak 2009	Zaman	'Amerika, İsrail'e gemilerle cephane taşıyor' iddiası	Dış Haberler Servisi ve Jerusalem Post Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	169	Yok	Yok
11 Ocak 2009	Zaman	Tel Aviv, veto kullanmayan ABD'ye tepkili	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Orta	217	Yok	Yok
11 Ocak 2009	Zaman	Anafen'li öğrenciler cep harçlıklarını Filistin'e gönderdi	Kendi Muhabiri- Mükremin Albayrak	Gündem-Orta Üst	256	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Üst Köşe
11 Ocak 2009	Zaman	İstanbul'da İsrail'e kıtalararası protesto	Kendi Muhabiri- İlyas Dal	Gündem-Tam Orta	142	1-Belirlenemedi	Gündem-Sol Orta
12 Ocak 2009	Zaman	Saldırıları artıran İsrail, Gazze'ye takviye birlik gönderiyor	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Orta	100	1-Reuters	İlk Sayfa-Sol Üst Köşe
12 Ocak 2009	Zaman	Barack Obama, Ortadoğu konusunu ertelemeyecek	Dış Haberler Servisi, ABC Televizyonu ve Newsweek dergisi	Dış Haberler-Sol Orta	119	Yok	Yok
12 Ocak 2009	Zaman	BM'nin ateşkes kararına uymayan Tel Aviv'e yaptırım istedi	Kendi Muhabiri- Erdal Şen	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	168	1-Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe

12 Ocak 2009	Zaman	İsrail, ateşkese şans tanımıyor	Kendi Muhabiri-Cumali Onal ve Der Spiegel dergisi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	228	1-Reuters	Dış Haberler-Orta Üst
12 Ocak 2009	Zaman	'İsrail, susturmak için basını vuruyor'	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Orta	78	Yok	Yok
12 Ocak 2009	Zaman	Olmert, saldırı öncesi Erdoğan'ın telefonuna çıkmamış	Cihan Haber Ajansı ve Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	186	Yok	Yok
13 Ocak 2009	Zaman	İsrail askerleri Hamas üniformasıyla saldırıyor	Haaretz Gazetesi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	107	Yok	Yok
13 Ocak 2009	Zaman	Türkiye ile İran'ın Hamas rekabeti	Dış Haberler Servisi ve Jerusalem Post Gazetesi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	411	Yok	Yok
13 Ocak 2009	Zaman	Meşal: Türk halkı moral verdi	Cihan Haber Ajansı	Dış Haberler-Orta Üst	149	1-Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Orta Üst
13 Ocak 2009	Zaman	İsrail, fosforun yanında pudra bombası da kullanıyor	Dış Haberler Servisi, Le Monde Gazetesi ve El Cezire Televizyonu	Dış Haberler-Tam Orta	207	2-Reuters ve Associated Press	Dış Haberler-Tam Orta ve Sol Orta

13 Ocak 2009	Zaman	Mısır sınırında can pazarı	Kendi Haber Merkezi ve MENA Haber Ajansı	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	314	1-Associated Press	Dış Haberler-Orta Alt
13 Ocak 2009	Zaman	Saldırıları neşyle izliyorlar	Time dergisi internet Sitesi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	40	1-Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
13 Ocak 2009	Zaman	BM İnsan Hakları Konseyi, Tel Aviv'i kınadı Avrupa çekimser kaldı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Orta	129	Yok	Yok
13 Ocak 2009	Zaman	Moon, Türkiye'ye geliyor	Anadolu Ajansı. Europe-1 Radyosu	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	105	Yok	Yok
13 Ocak 2009	Zaman	İsrail ordusu, Hamas üniformasıyla saldırıyor	Dış Haberler Servisi, Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	111	Yok	Yok
13 Ocak 2009	Zaman	Miliband'dan ABD'ye eleştiri	Cihan Haber Ajansı	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	64	Yok	Yok
14 Ocak 2009	Zaman	Yaralı Filistinlileri görünce gözyaşlarını tutamadı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Orta	97	1- Anadolu Ajansı	İlk Sayfa-Sol Üst Köşe

14 Ocak 2009	Zaman	Ankara, Hamas'ı denklemede tutuyor	Kendi Muhabiri-Servet Yanatma	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	228	Yok	Yok	Yok
14 Ocak 2009	Zaman	Livni'ye görüşü için gelme uyarısı	Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Üst	93	1- Reuters	Dış Haberler-Orta Üst	
14 Ocak 2009	Zaman	Hamas, Refah sınırında Türk gücüne razı	Dış Haberler Servisi, Jerusalem Post Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	177	Yok	Yok	
14 Ocak 2009	Zaman	Türkiye'nin ateşkes planına çifte destek	Cihan Haber Ajansı ve Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	144	Yok	Yok	
14 Ocak 2009	Zaman	Türkiye'nin yardım kamyonları Gazze'ye bombalar altında giriyor	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	Dış Haberler-Orta Üst	352	3- 2'si Reuters, 1'i Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Sol Üst Köşe, Sağ Üst Köşe, Orta Üst	
14 Ocak 2009	Zaman	'Sözlerim fosfor bombası kadar sert değil'	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	210	1- Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	
14 Ocak 2009	Zaman	İsrail askerleri, Gazze'nin dış mahallelerine girdi	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	145	Yok	Yok	

14 Ocak 2009	Zaman	Gazze için şarkı yazdı	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	136	1- Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe
14 Ocak 2009	Zaman	Çocuklardan dünya liderlerine Gazze'de savaşı durdurun çağrısı	Kendi Muhabiri-Ercan Yıldız	Gündem-Sol Üst Köşe	245	Yok	Yok
14 Ocak 2009	Zaman	Samandıra, yardım elini Gazze'ye uzatıyor	Cihan Haber Ajansı	Gündem-Sağ Üst Köşe	147	Yok	Yok
15 Ocak 2009	Zaman	Gazze'de yer kalmadı cenazeler mezarlara üst üste gömülüyor	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	101	Yok	Yok
15 Ocak 2009	Zaman	Bu trajediden tüm insanlık sorumlu	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	Dış Haberler-Sol Orta	330	4- 2'si Associated Press, Reuters, Belirlenemedi	Dış Haberler-3'ü Orta Üst, 1'i Sol Üst Köşe
15 Ocak 2009	Zaman	İKT'den Gazze'de ateşkes için dayanışma çağrısı	Kendi Muhabiri-İlyas Dal	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	185	1- Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Orta Alt
15 Ocak 2009	Zaman	İsrail'in kuzeyine Lübnan'dan ikinci saldırı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	320	Yok	Yok

15 Ocak 2009	Zaman	Ceset gömecek yer yok	Cihan Haber Ajansı	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	116	Yok	Yok
15 Ocak 2009	Zaman	Balfour'dan fosfora Filistin dramı	Kendi Muhabiri-Atacan Cuma	Dış Haberler-Tüm Sayfa	242	1 adet İnfografik. 1 adet 3D Model	Dış Haberler-Tüm Sayfa
16 Ocak 2009	Zaman	İsrail, vahşette sınır tanımıyor	Reuters	İlk Sayfa-Sol Orta	134	1-Reuters	İlk Sayfa-Sol Üst Köşe
16 Ocak 2009	Zaman	Dünya kınıyor, Tel-Aviv vuruyor	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Alt Köşe	32	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Alt Köşe
16 Ocak 2009	Zaman	AP: İsrail, insan haklarını ihlal ediyor	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	154	Yok	Yok
16 Ocak 2009	Zaman	Kahire'den ateşkes sinyalleri	Dış Haberler Servisi, Reuters ve Mısır Devlet Televizyonu	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	168	Yok	Yok
16 Ocak 2009	Zaman	İsrail, ne BM tanıyor ne de hastane	Dış Haberler Servisi ve Reuters Haber Ajansı	Dış Haberler-Sol Orta	330	1-Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Orta
16 Ocak 2009	Zaman	Osmanlı karargahı Refah Gazzeliilerin umut kapısı	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	307	Yok	Yok

16 Ocak 2009	Zaman	'Arap Birliği, Venezuela'ya taşınısın'	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	59	Yok	Yok
16 Ocak 2009	Zaman	Awad ve Nini'ye Eurovision çağrısı	Dış Haberler Servisi ve Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	63	Yok	Yok
16 Ocak 2009	Zaman	İsrail'e yeşil ışık kesilmeli	Kendi Muhabiri-Servet Yanatma	Dış Haberler-Orta Üst	280	2- Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Sol Üst Köşe, Orta Üst
16 Ocak 2009	Zaman	Hamas, Gazze'ye asker istemiyor	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	153	Yok	Yok
16 Ocak 2009	Zaman	Tel Aviv'de 'Türkiye anlaşımları iptal edecek' endişesi	Dış Haberler Servisi, Yedioth'un Ynet İnternet Sitesi, Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Sol Orta	281	Yok	Yok
16 Ocak 2009	Zaman	Canlı yayında Gazze'ye yardım	Kendi Muhabiri-Mükremin Albayrak	Arka Kapak-Sağ Üst Köşe	197	Yok	Yok
17 Ocak 2009	Zaman	İsrail'in Gazze'deki zulmü Arapları ikiye böldü	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	İlk Sayfa-Sağ Orta	113	1- Reuters	İlk Sayfa-Sağ Üst Köşe
17 Ocak 2009	Zaman	Arap Birliği paramparça!	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	Dış Haberler-Orta Üst	368	5- 3'ü Reuters, 1'i Associated Press, 1'i Belirlenemedi	Dış Haberler-3'ü Orta Üst, Sol Üst Köşe ve Sağ Üst Köşe

17 Ocak 2009	Zaman	Doktorun evini vurdular; 3 kızı öldü	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	181	Yok	Yok
17 Ocak 2009	Zaman	İsrail, Yahudi soykırımını sürdürüyor	Cihan Haber Ajansı	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	104	Yok	Yok
17 Ocak 2009	Zaman	Hamas'la diyalog şart	Cihan Haber Ajansı ve The Financial Times Gazetesi	Dış Haberler-Orta Alt	145	2- Associated Press	Dış Haberler-Orta Alt ve Sağ Alt Köşe
17 Ocak 2009	Zaman	Fransız sivil toplumu örgütlerinden, İsrail için suç duyurusu	Kendi Muhabiri- Ali İhsan Aydın	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	118	Yok	Yok
17 Ocak 2009	Zaman	İsrail ile ABD, Hamas'ın silahlanmasını önlemek için anlaşma imzaladı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	136	1- Belirlenmedi	Dış Haberler-Sağ Orta
17 Ocak 2009	Zaman	Lo Tiv'Tsach (Katletmeye ceksin)	Kendi Muhabiri- Erdal Şen	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	363	1- Reuters	Dış Haberler-Orta Üst
17 Ocak 2009	Zaman	Açıklaması İsrail'de yankılandı	Dış Haberler Servisi, Haaretz ve Jerusalem Post gazeteleri internet Siteleri	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	90	Yok	Yok

17 Ocak 2009	Zaman	Gül'den Moon'a uyarı: Gazze'deki trajedi, BM'nin itibarına zarar veriyor	Kendi Muhabirleri- Süleyman Kurt, Erdal Şen	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	234	1- Cihan Haber Ajansı	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
17 Ocak 2009	Zaman	'İnsanlık adına utanç duyuyorum'	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	142	Yok	Yok
17 Ocak 2009	Zaman	Camiden çıkan 'İsrail'i protesto' gösterisine koştu	Kendi Muhabiri-Sait Edige	Gündem-Sol Orta	211	1- Kendi Muhabiri	Gündem-Tam Orta
18 Ocak 2009	Zaman	İsrail önce BM okulunu, sonra bombadan kaçmaya çalışanları vurdu	Kendi Muhabiri-Cumali Önal, İsrail Kanal 10 Televizyonu	İlk Sayfa-Sol Orta	134	1- Associated Press	İlk Sayfa-Sol Üst Köşe
18 Ocak 2009	Zaman	Tek taraflı ateşkes ilan eden İsrail, Gazze'de işgali sürdürecektir	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Alt Köşe	108	Yok	Yok
18 Ocak 2009	Zaman	Sendikalar Filistin için Sıhhiye'de	Kendi Haber Merkezi	Gündem-Sol Üst Köşe	43	Yok	Yok
18 Ocak 2009	Zaman	İktidardayken İsrail'e bizim gibi tavır koyabildiniz mi?	Kendi Muhabirleri-Erdal Şen, Ömer Oruç, Özdemir Özkan	Gündem-Sol Orta	147	1- Anadolu Ajansı	Gündem-Sol Üst Köşe

18 Ocak 2009	Zaman	Tel Aviv ateşkes ilan etti ama Gazze'den çıkmıyor	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Orta	312	2- 1'i Reuters, 1'i Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe ve Sol Orta
18 Ocak 2009	Zaman	İsrail televizyonuna canlı yayında çocuklarının ölümünü anlattı	İsrail Kanal 10 Televizyonu	Dış Haberler-Orta Alt	147	1- Reuters	Dış Haberler-Sağ Orta
18 Ocak 2009	Zaman	Bombalar altında Kimse Yok mu röportajı	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	134	Yok	Yok
18 Ocak 2009	Zaman	Livni'ye 'terörist' iması	Cihan Haber Ajansı	Dış Haberler-Orta Alt	186	1- Associated Press	Dış Haberler-Orta Alt
18 Ocak 2009	Zaman	Dünya liderleri Mısır'da Gazze'yi konuşacak	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	125	Yok	Yok
18 Ocak 2009	Zaman	Feshane'deki Gazze kermesine büyük ilgi	Cihan Haber Ajansı	Gündem-Sağ Üst Köşe	131	Yok	Yok
18 Ocak 2009	Zaman	Barem'de alışverişin yüzde 3'ü Filistin'e	Cihan Haber Ajansı	Gündem-Sağ Orta	106	1- Kendi Muhabiri	Gündem-Sağ Orta
18 Ocak 2009	Zaman	Af örgütü üyelerinden İsrail'e kefenli protesto	Cihan Haber Ajansı	Gündem-Sağ Alt Köşe	81	1- Cihan Haber Ajansı	Gündem-Sağ Alt Köşe

18 Ocak 2009	Zaman	Filistin en fazla onlarun yuregini yakiyor	Kendi Muhabiri- Aysegül Aybar	Arka Kapak-Sag Orta	242	5- Belirlenemedi	Arka Kapak- 4'ü Orta Üst, 1'i Sag Orta
19 Ocak 2009	Zaman	İsrail'in yaptigi soykirim	Kendi Muhabiri- Selçuk Gültaşlı	İlk Sayfa-Orta Üst	169	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Üst
19 Ocak 2009	Zaman	Liderlerden İsrail ve Hamas'a barış çağrısı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	62	Yok	Yok
19 Ocak 2009	Zaman	On binler, 'Hepimiz Filistinliyiz' diye haykırdı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sag Orta	55	1- Kendi Muhabiri	İlk Sayfa-Sag Orta
19 Ocak 2009	Zaman	Çiftiye İsrail'i boykot çağrısı	Kendi Haber Merkezi	Ekonomi-Sol Alt Köşe	52	Yok	Yok
19 Ocak 2009	Zaman	Gazze'deki vahşet Taksim'de sergileniyor	Cihan Haber Ajansı	Gündem-Sag Orta	97	Yok	Yok
19 Ocak 2009	Zaman	Amerikalı Yahudi profesör isyan etti: İsrail, Gazze'de Holokost yapıyor	Kendi Muhabiri- Selçuk Gültaşlı	Dış Haberler-Tam Sayfa		2- Associated Press ve Reuters	Dış Haberler-Sol Üst Köşe ve Orta Alt

19 Ocak 2009	Zaman	AB'nin kalbinden Avrupa'ya Gazze eleştirisi	Kendi Muhabiri-Vedat Denizli	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	228	Yok	Yok
19 Ocak 2009	Zaman	Gül: Gazze konusunda Türkiye'nin özel bir konumu var	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	396	1- Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Orta Üst
19 Ocak 2009	Zaman	Enkaz kaldırıldıka ceset çıkıyor	Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Alt	84	2- Associated Press	Dış Haberler-Sol Orta, Orta Alt
19 Ocak 2009	Zaman	'Saldırıları doğalgaz rezervi için düzenlendi' iddiası	Cihan Haber Ajansı ve Jerusalem Post Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	219	Yok	Yok
19 Ocak 2009	Zaman	AB, katliamdan Hamas'ı sorumlu tuttu	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	87	Yok	Yok
19 Ocak 2009	Zaman	Meydanlar tek yürek: Her yer Filistin	Kendi Muhabiri-Alper Sancar	Arka Kapak-Sağ Orta	116	4- 3'ü Belirlenemedi, 1'i Kendi Muhabiri	Arka Kapak-1'i Sağ Üst Köşe, 1'i Sağ Orta, 2'si Orta Üst
20 Ocak 2009	Zaman	'Hamas'ı ateşkese Türkiye ikna etti'	Kendi Muhabiri-Çağrı Çobanoğlu	İlk Sayfa-Sol Alt Köşe	73	Yok	Yok
20 Ocak 2009	Zaman	Yazıcıoğlu, İsrail konsolosluğunda aki eyleme katıldı	Cihan Haber Ajansı	Gündem-Sağ Üst Köşe	96	Yok	Yok

20 Ocak 2009	Zaman	DP: Türkiye Ortadoğu denkleminde kenara itildi	Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe	98	Yok	Yok
20 Ocak 2009	Zaman	İsrail, geride enkaz ve acı bıraktı	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	Dış Haberler-Sol Orta	354	2- 1'i Reuters, 1'i Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe ve Orta Üst
20 Ocak 2009	Zaman	Hamas'ı ateşkesle Türkiye ikna etti	Kendi Muhabiri-Çağrı Çobanoğlu	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	218	1- Cihan Haber Ajansı	Dış Haberler-Orta Alt
20 Ocak 2009	Zaman	Abbas, birlik hükümeti çağrısında bulundu	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Orta	148	Yok	Yok
20 Ocak 2009	Zaman	AB ve Mısır, katliamın faturasını Hamas'a kesmekte ısrarlı	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	90	Yok	Yok
20 Ocak 2009	Zaman	Filistinli gruplar: 100'e yakın İsrail askeri öldürdü	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	94	Yok	Yok
20 Ocak 2009	Zaman	AB ve Abbas'ı sert eleştirdi	Kendi Muhabiri-Selçuk Gültaşlı	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	137	Yok	Yok
20 Ocak 2009	Zaman	Bono'dan Filistin'e destek	Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Alt	71	Yok	Yok

21 Ocak 2009	Zaman	60 yıldır İsrail zulmü altındayız	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	İlk Sayfa-Orta Alt	81	1- Kendi Muhabiri	İlk Sayfa-Orta Alt
21 Ocak 2009	Zaman	'İsrail'i ilişkileri kes' demiyoruz 'muhataplarını ikna et' diyoruz	Kendi Haber Merkezi	Gündem-Orta Alt	176	1- Anadolu Ajansı	Gündem-Orta Alt
21 Ocak 2009	Zaman	Meclis'in Gazze'ye yardım kampanyasında 300 bin TL toplandı	Kendi Haber Merkezi	Gündem-Sağ Alt Köşe	121	Yok	Yok
21 Ocak 2009	Zaman	Ankara ile Tel Aviv, medya üzerinden konuşuyor	Kendi Muhabiri-Servet Yanatma ve Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	307	Yok	Yok
21 Ocak 2009	Zaman	1948'den beri hep sürülüyor	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	Dış Haberler-Sol Orta	362	2- Kendi Muhabiri ve Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Üst ve Sol Orta
21 Ocak 2009	Zaman	İsrail'den barışa yönelik adım için Gilad Şalit şartı	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Orta Alt	91	Yok	Yok
21 Ocak 2009	Zaman	İranda Erdoğan'ın Abbas yorumuna teşekkür	Kendi Muhabiri-Servet Yanatma ve The Guardian Gazetesi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	204	1- Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe

21 Ocak 2009	Zaman	İstanbul'dan Gazze'ye bin ton yardım	Kendi Muhabiri- Mukremin Albayrak	Gündem-Sol Üst Köşe	358	1- Cihan Haber Ajansı	Gündem-Orta Üst
21 Ocak 2009	Zaman	Diyanet, camilerde Gazze için 5 milyon TL topladı	Cihan Haber Ajansı	Gündem-Sağ Orta	75	Yok	Yok
21 Ocak 2009	Zaman	Gazze'ye telefonla destek verenler: Karşılıklı anlaşlık	Kendi Muhabiri- Şemsinur Özdemir	Aile-Sağlık-Orta Üst	656	3- 2'si Associated Press ve 1'i Reuters	Aile-Sağlık-2'si Orta Üst, 1'i Sol Alt Köşe
22 Ocak 2009	Zaman	Obama, Guantanamo ve Filistin'le başladı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	66	Yok	Yok
22 Ocak 2009	Zaman	Harabeye dönen Gazze kentinin her sokağı acı hikayelerle dolu	Kendi Muhabiri- Cumali Önal	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	463	2- Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Orta Üst ve Sol Orta
22 Ocak 2009	Zaman	İsrail ordusunda fosfor soruşturması	Dış Haberler Servisi, Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	163	Yok	Yok
22 Ocak 2009	Zaman	Saldırı sonrası Hamas, El Feth ile hesaplaşıyor	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sağ Orta	128	Yok	Yok
22 Ocak 2009	Zaman	Guantanamo ve Gazze ile başladı	Dış Haberler Servisi, Associated Press ve The Guardian	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	64	2- Associated Press	Dış Haberler-Orta Üst ve Sol Orta

23 Ocak 2009	Zaman	Gazzeli için tünelin altı da, üstü de ölüm demek	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	İlk Sayfa-Sol Orta	93	1- Kendi Muhabiri	İlk Sayfa-Sol Üst Köşe
23 Ocak 2009	Zaman	Clinton görevde Filistin ile başladı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	88	Yok	Yok
23 Ocak 2009	Zaman	Tünelin altı da, üstü de Filistinliler için ölüm demek	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	537	4- Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Orta Üst
23 Ocak 2009	Zaman	Okullarda Gazze eylemine ince İsrail ayarı yapıldı	Kendi Muhabiri-Servet Yanatma	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	146	Yok	Yok
23 Ocak 2009	Zaman	Erdoğan, Gazze için birçok Avrupalının da hislerine tercüman oldu	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	189	1- Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe
23 Ocak 2009	Zaman	İsraili öğrenci, Gazze için yardım topladı	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	133	Yok	Yok
23 Ocak 2009	Zaman	Gezeli gönüllüler, Filistin için 1 milyon TL	Cihan Haber Ajansı	Gündem-Sağ Üst Köşe	191	Yok	Yok

23 Ocak 2009	Zaman	Futbol dünyası Gazze için tek yürek	Kendi Muhabiri- Osman Aykut	Spor-Sağ Üst Köşe	416	2- 1'i Reuters, 1'i Belirlenemedi	Spor-Orta Üst ve Sağ Orta
24 Ocak 2009	Zaman	Türkiye'nin maddi ve manevi desteğiyle ayakta duruyoruz	Kendi Muhabiri- Cumali Önal	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	409	2- Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe ve Orta Üst
24 Ocak 2009	Zaman	Gazzeli Ayşe'nin kimsesi kalmadı	Kendi Muhabiri- Cumali Önal	Dış Haberler-Orta Alt	290	1- Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Orta Alt
24 Ocak 2009	Zaman	Abbas'tan Abdullah Gül'e: Çabalarınızı sürdürün	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	126	Yok	Yok
24 Ocak 2009	Zaman	Obama: Ortadoğu'da barış için agresif çaba sarf edeceğiz	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	299	Yok	Yok
24 Ocak 2009	Zaman	Federasyon da Gazze'ye duyarsız değil	Kendi Haber Merkezi	Spor-Sağ Üst Köşe	191	2- 1'i Reuters, 1'i Belirlenemedi	Spor-Sağ Üst Köşe ve Orta Üst

25 Ocak 2009	Zaman	'Savaşın 20.günü ve hala hayattayım'	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	İlk Sayfa-Orta Alt	94	1- Associated Press	İlk Sayfa-Orta Alt
25 Ocak 2009	Zaman	Çizgiler Gazze için buluştu	Kendi Haber Merkezi	Kültür-Sanat-Sol Üst Köşe	89	1 Karikatür	Kültür-Sanat-Sol Üst Köşe
25 Ocak 2009	Zaman	Savaşın 20.günü ve hala hayattayım	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	578	2- Reuters	Dış Haberler-Orta Üst
25 Ocak 2009	Zaman	Hamaslı Bakan Naim: Ateşkes kararımızda Türkiye öncü rol oynadı	Kendi Muhabiri-Cumali Önal	Dış Haberler-Orta Alt	170	Yok	Yok
25 Ocak 2009	Zaman	Gazze'de okullar açıldı	Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Alt	31	1- Reuters	Dış Haberler-Orta Alt
25 Ocak 2009	Zaman	'Hamas, El Fetih'in sınırlı görevine razı'	Dış Haberler Servisi, Jerusalem Post Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	121	Yok	Yok
25 Ocak 2009	Zaman	Kaddafi: Gazze'deki savaş Akdeniz Birliği'ne darbe vurdu	Libya Haber Ajansı Jana	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	61	Yok	Yok

25 Ocak 2009	Zaman	Gazzeli kardeşlerine uğruna hayalini kurduğu cep telefonundan vazgeçti	Kendi Muhabiri- Ayşegül Aybar	Arka Kapak-Sağ Alt Köşe	163	1- Kendi Muhabiri	Arka Kapak-Sağ Alt Köşe
26 Ocak 2009	Zaman	Dünya seyretti, Kimse Yok mu yardım etti	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Üst	33	Yok	Yok
26 Ocak 2009	Zaman	Erdoğan'ın kalemi, Filistin için bin dolara satıldı	Kendi Muhabiri- Hüseyin Keleş	Gündem-Orta Alt	222	Yok	Yok
26 Ocak 2009	Zaman	Altmış üç şairden 'Gazze Avazı'	Kendi Haber Merkezi	Kültür-Sanat-Sağ Alt Köşe	84	Yok	Yok
26 Ocak 2009	Zaman	Dünya seyretti, Kimse Yok mu sahip çıktı	Kendi Muhabiri- Cumali Önal	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	134	2- Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe
26 Ocak 2009	Zaman	Obama yönetimi ile ilk yüz yüze temas Ortadoğu için	Kendi Muhabiri- Selçuk Gültaşlı	Dış Haberler-Orta Üst	285	1- Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe
26 Ocak 2009	Zaman	Türkiye'nin Gazze hassasiyeti bizi memnun ediyor	Kendi Muhabiri- Cumali Önal	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	310	2- 1'i Kendi Muhabiri, 1'i Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Alt ve Sağ Alt Köşe

26 Ocak 2009	Zaman	Gazze'ye yardım klibini yayınlamayan BBC'ye tepki	Cihan Haber Ajansı	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	153	Yok	Yok
27 Ocak 2009	Zaman	İsrail'in Gazze'deki katliamı uluslararası yargıya taşıyor	Kendi Muhabiri- Ali İhsan Aydın	İlk Sayfa-Sağ Orta	142	Yok	Yok
27 Ocak 2009	Zaman	Filistinli yetimlere Açeli çocuklardan yardım eli	Kendi Muhabiri- Mükrem Albayrak	İlk Sayfa-Orta Alt	42	1- Reuters	İlk Sayfa-Tam Orta
27 Ocak 2009	Zaman	Ateşkes çok kırılan, kalıcı hale getirilmeli	Kendi Muhabiri- Mustafa Ünal	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	97	1- Kendi Muhabiri	İlk Sayfa-Orta Alt
27 Ocak 2009	Zaman	Davos Zirvesi'nde Türkiye'nin Ortadoğu politikasını anlatacak	Kendi Muhabiri- Musa Taşınar	Gündem-Orta Alt	253	1- Kendi Muhabiri	Gündem-Sol Alt Köşe
27 Ocak 2009	Zaman	Sivil toplumdun Gazze mektubu	Cihan Haber Ajansı	Gündem-Sağ Alt Köşe	84	Yok	Yok
27 Ocak 2009	Zaman	Üç kıtadan İsrail'e suç duyurusu	Kendi Muhabiri- Ali İhsan Aydın	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	534	1- Reuters	Dış Haberler-Orta Üst

27 Ocak 2009	Zaman	Olmert'ten katliama katılan askerlere hukuki koruma güvencesi	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt	228	Yok	Yok
27 Ocak 2009	Zaman	AB, Gazze için işbirliğine hazır	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	125	Yok	Yok
27 Ocak 2009	Zaman	Türkiye 70 milyon TL'lik yardım topladı	Kendi Muhabirleri- Ayşegül Aybar ve Mükremin Albayrak	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	210	Yok	Yok
28 Ocak 2009	Zaman	Meclis'te Gazze için 155 ünite kan toplandı	Anadolu Ajansı	Gündem-Sağ Üst Köşe	78	Yok	Yok
28 Ocak 2009	Zaman	Davos'ta Peres'e 'demokrasi' sözünü hatırlatacağım	Kendi Haber Merkezi	Gündem-Orta Alt	262	Yok	Yok
28 Ocak 2009	Zaman	Gazze'de yine silahlar konuştu	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	285	3 - Reuters	Dış Haberler- 1'i Orta Üst, 2'si Orta Alt
28 Ocak 2009	Zaman	İngiliz vekiller de BBC'ye tepkili	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	101	Yok	Yok

28 Ocak 2009	Zaman	'İsrail'in Hamas'ı devirme çabaları başarısız oldu'	Dış Haberler Servisi, Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	206	Yok	Yok
28 Ocak 2009	Zaman	IİSS Başkanı: Erdoğan'ın çıkışı sürpriz olmadı	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Orta Alt	183	Yok	Yok
28 Ocak 2009	Zaman	'Saldırlar, İsrail'in Nazilerle mukayesesini meşrulaştırdı'	Dış Haberler Servisi, Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	88	Yok	Yok
28 Ocak 2009	Zaman	TRT'nin Gazze yardımında ilk gün beş milyon TL toplandı	Kendi Haber Merkezi	Televizyon-Orta Üst	107	1 Grafik	Televizyon-Orta Üst
29 Ocak 2009	Zaman	'AB dönem başkanlığında Siyonist bir prens'	Kendi Haber Merkezi ve Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Orta Üst	141	1- Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Üst
29 Ocak 2009	Zaman	Avrupa Birliği'nden Hamas'a yeşil ışık	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sol Orta	108	Yok	Yok
29 Ocak 2009	Zaman	Newsweek: İsrail'in çok az dostu kaldı	Dış Haberler Servisi ve Newsweek dergisi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	139	Yok	Yok

29 Ocak 2009	Zaman	El Baradeý'den, BBC'ye Gazze ambargosu	Cihan Haber Ajansı ve The Guardian Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	94	Yok	Yok
30 Ocak 2009	Zaman	Erdogan paneli terk etti Peres özür diledi	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Üst	294	1- Anadolu Ajansı	İlk Sayfa-Sağ Orta
30 Ocak 2009	Zaman	Peres, Erdoğan'dan özür diledi	Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Üst	385	4- 3'ü Anadolu Ajansı, 1'i Belirlenemedi	Dış Haberler-2'si Sol Üst Köşe, 1'i Sol Orta, 1'i Orta Üst
30 Ocak 2009	Zaman	Arap televizyonları son dakika verdi	Kendi Muhabiri-Cumali Önal ve El Kuds el Arabi Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	145	Yok	Yok
30 Ocak 2009	Zaman	İsrail medyası şokta	Haaretz ve Jerusalem Post Gazeteleri, Ynetnews İnternet Sitesi	Dış Haberler-Sağ Orta	99	Yok	Yok
30 Ocak 2009	Zaman	Amerikalı akademisyenler, ilk kez İsrail'i boykot çağırısı yaptı	Cihan Haber Ajansı	Dış Haberler-Orta Üst	304	1- Associated Press	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe
31 Ocak 2009	Zaman	Başbakan'ın Davos çıkışına destek yağıyor	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Orta	365	2- Associated Press ve Kendi Muhabiri	İlk Sayfa-Orta Üst ve Sağ Orta

31 Ocak 2009	Zaman	20 bin Gazzeli, Türk ve Filistin bayraklarıyla meydanı doldurdu	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	63	1-Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt
31 Ocak 2009	Zaman	Peres: Tayyip Erdoğan'a olan saygım değişmedi	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	72	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Zaman	Davos çıkışı, Türk ve dünya medyasını ikiye böldü	Belirlenemedi	Gündem-Orta Üst	785	4- Belirlenemedi	Gündem-Orta Üst
31 Ocak 2009	Zaman	Türk basını, Erdoğan'ın tepkisini manşetten verdi	Kendi Muhabiri-Fatih Vural	Gündem-Sağ Alt Köşe	142	1- Belirlenemedi	Gündem-Sağ Alt Köşe
31 Ocak 2009	Zaman	Erdoğan'ın duruşuna CHP ve DSP karşı	Anadolu Ajansı	Gündem-Sağ Alt Köşe	181	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Zaman	Erdoğan'ın Davos çıkışına tam destek	Kendi Haber Merkezi	Gündem-Sol Üst Köşe	279	1- Belirlenemedi	Gündem-Sol Üst Köşe
31 Ocak 2009	Zaman	Türkiye'ye yapılan saygısızlığı sineye çekecek değildi	Cihan Haber Ajansı	Gündem-Sağ Üst Köşe	134	1- Belirlenemedi	Gündem-Sağ Üst Köşe

31 Ocak 2009	Zaman	Davos çıkışının arkasında durdu: İzzetimizle oynatmayacağız	Kendi Muhabiri- İbrahim Balta	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	394	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Zaman	Gazze halkı Başbakan Erdoğan'a müteşekkirdir	Kendi Muhabirleri-İsmail H.Köseoğlu ve Cumali Önal	Dış Haberler-Orta Alt	305	2- Associated Press	Dış Haberler-Tam Orta ve Sol Üst Köşe
31 Ocak 2009	Zaman	İsrail, İspanyol yargısının merceğinde	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	128	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Zaman	Ankara, Abbas'ı ağırlayacak	Kendi Muhabiri- Süleyman Kurt	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	84	1- Belirlenemedi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe
31 Ocak 2009	Zaman	Türkiye, Batı'dan kopmuyor	Kendi Muhabiri- Celil Sağır	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	249	1- Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sol Orta
31 Ocak 2009	Zaman	ABD: İki liderin tartışması talihsiz bir olay	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Orta Alt	246	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Zaman	Olanlar için üzgünüm	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	195	1- Belirlenemedi	Dış Haberler- Sol Alt Köşe

31 Ocak 2009	Zaman	Ecevit, İsrail'i 'soykırım'la suçlamıştı	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Orta Alt	158	1- Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe
31 Ocak 2009	Zaman	İlişkiler kesilmez, İsrail Türkiye'yi kaybetmek istemez	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	236	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Zaman	'Tarih, Erdoğan'ı hatırlayacak'	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	132	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Zaman	Kriz Grubu: Peres uzlaşmaz ve tersi	Anadolu Ajansı ve El Cezire TV İnternet Sitesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	111	Yok	Yok

TARİH	GAZETENİN ADI	HABERİN BAŞLIĞI	HABERİN KAYNAĞI	BULUNDUĞU SAYFA/KONUM	HABERİN KELİME SAYISI	FOTOĞRAFİN ADEDİ/ KAYNAĞI	BULUNDUĞU SAYFA/ KONUM
17 Aralık 2009	Radikal	Ortaoğlu'na BM ilgisi	Anadolu Ajansı ve Associated Press	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	83	Yok	Yok
19 Aralık 2009	Radikal	İsrail'deki Filistin ruhu	Agence France Presse (AFP) ve Reuters	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	77	1- Reuters	Dış Haberler-Sol Üst Köşe
19 Aralık 2009	Radikal	Olmert Ankara yolcusu	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Sol Orta	77	Yok	Yok
21 Aralık 2009	Radikal	Yerleşimciler sahte belgeyle işgalci	Dış Haberler Servisi ve Associated Press	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	373	1- Associated Press	Dış Haberler-Orta Üst
23 Aralık 2009	Radikal	Olmert'in Ankara'da Suriye flörtü	Kendi Muhabiri-Hilal Köylü ve Jerusalem Post Gazetesi	Dış Haberler-Orta Üst	379	1- Reuters	Dış Haberler-Orta Üst
23 Aralık 2009	Radikal	Erdogan Olmert'e baskı sözü verdi	Agence France Presse (AFP), Associated Press	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	155	Yok	Yok
25 Aralık 2009	Radikal	Gradlar korkuttu	Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	38	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
25 Aralık 2009	Radikal	Hamas şeriat icabı el kol kesmeye oynuyor	Jerusalem Post Gazetesi ve Associated Press	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	99	Yok	Yok
26 Aralık 2009	Radikal	İsrail 'Hamassız Gazze' için hazırlık yapıyor	Dış Haberler Servisi, El Kuds el Arabi Gazetesi, El Arabiye Televizyonu	Dış Haberler-Orta Alt	309	2- Associated Press ve Reuters	Dış Haberler-Orta Alt
28 Aralık 2009	Radikal	Gazze'ye ölüm ve acı yağdı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Alt Köşe	41	1- Associated Press	İlk Sayfa-Sol Orta

28 Aralık 2009	Radikal	İsrail'den Gazze'de katliam	Dış Haberler Servisi ve BBC Televizyonu	Dış Haberler-Tam Orta	578	3- Associated Press	Dış Haberler-Sol Üst Köşe, Sağ Üst Köşe ve Sol Orta
28 Aralık 2009	Radikal	Erdoğan: Barışa darbe, Türkiye'ye saygısızlık	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	237	Yok	Yok
28 Aralık 2009	Radikal	ABD Hamas'a, AB orantısız güce çaftı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Orta	152	1- Kendi Muhabiri	Dış Haberler-Sağ Orta
28 Aralık 2009	Radikal	Gereke roket saldırıları	BBC TV, Der Spiegel dergisi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	84	Yok	Yok
28 Aralık 2009	Radikal	Kardeş kavgası ve İsrail ablukası felaket getirdi	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Orta Alt	161	Yok	Yok
28 Aralık 2009	Radikal	Hüsnü Mübarek de sorumlu tutuluyor	Dış Haberler Servisi ve El Kuds el Arabi Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	198	Yok	Yok
29 Aralık 2009	Radikal	İsrail: Vurmaya devam	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Alt Köşe	69	1- Associated Press	İlk Sayfa-Orta Alt
29 Aralık 2009	Radikal	Erdoğan: Türkiye'ye de saygısızlık	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	30	Yok	Yok
29 Aralık 2009	Radikal	'Gazze'de yapılanlar ciddi bir insanlık suçu'	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	528	2- Doğan Haber Ajansı ve Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sol Üst Köşe
29 Aralık 2009	Radikal	BM biçare dünya ayaklanıyor	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	226	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe
29 Aralık 2009	Radikal	Gazze ceset içinde yuzyüyor	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	688	2- Reuters ve Associated Press. 1 adet Grafik	Dış Haberler-Orta Üst
29 Aralık 2009	Radikal	Araplara Hamaney mesajı: Ahirette nasıl hesap vereceksiniz!	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	484	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe

29 Aralık 2009	Radikal	Abbas da Hamas'ı suçladı	Associated Press	Dış Haberler-Orta Alt	118	1- Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Alt
29 Aralık 2009	Radikal	ABD Hamas'a 'haydut' dedi, İsrail'i savundu	Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	134	Yok	Yok
30 Aralık 2009	Radikal	Filistin'e topyekün acı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	56	1- Agence France Presse (AFP)	İlk Sayfa-Orta Alt
30 Aralık 2009	Radikal	Gazze'de 'cep telefonu ışığında ameliyat'	Anadolu Ajansı ve Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Üst	426	3- 1'i Agence France Presse (AFP), 1'i Reuters, 1'i Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe, Sağ Üst Köşe ve Sol Orta
30 Aralık 2009	Radikal	İsrail'e karşı savaşacak gönüllüler toplaniyor	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt	516	2- Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Alt
30 Aralık 2009	Radikal	Türkiye ile Mısır acil ateşkese çağırdı	Agence France Presse (AFP) ve Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	326	Yok	Yok
30 Aralık 2009	Radikal	Erdoğan'dan barış turu	Kendi Haber Merkezi, Agence France Presse (AFP), ANKA Ajansı, Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	184	Yok	Yok
30 Aralık 2009	Radikal	Almanya İsrail'e siper	Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	92	Yok	Yok
30 Aralık 2009	Radikal	Obama barış sözüne bağlı	Agence France Presse (AFP) ve Associated Press	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	91	Yok	Yok
31 Aralık 2009	Radikal	İsrail'i tutan yok	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	53	1- Agence France Presse (AFP)	İlk Sayfa-Orta Alt
31 Aralık 2009	Radikal	İsrail'e 'harekatı durdur' çağırısı	Kendi Muhabirleri Tolga Akiner	Türkiye-Sağ Üst Köşe	316	Yok	Yok

31 Aralık 2009	Radikal	Türkiye'nin dört bir yanında Gazze eylemi	Anadolu Ajansı ve Doğan Haber Ajansı	Türkiye-Sol Üst Köşe	102	1- Anadolu Ajansı	Türkiye-Sol Üst Köşe
31 Aralık 2009	Radikal	TBMM'de İsrail ile dostluk bozuldu	Kendi Haber Merkezi	Türkiye-Sol Orta	200	Yok	Yok
31 Aralık 2009	Radikal	'Hedef Hamas'ı tamamen yok etmek'	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Üst	400	1- Reuters	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe
31 Aralık 2009	Radikal	'Erdogan'ı utandırmak istemedik'	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	104	Yok	Yok
31 Aralık 2009	Radikal	Yeni AB dönem başkanı Çekya: Haklı olan İsrail	Associated Press, Anadolu Ajansı, Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	147	1- Associated Press	Dış Haberler-Sol Üst Köşe
1 Ocak 2009	Radikal	Gazze'de çocuk korku içinde...	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	26	1- Reuters	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe
1 Ocak 2009	Radikal	Filistinli çocuk ölmekten korkuyor	Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	316	1- Associated Press	Dış Haberler-Sol Üst Köşe
1 Ocak 2009	Radikal	İsrail geçici ateşkese reddetti	Dış Haberler Servisi ve Reuters	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	494	3- 1'i Associated Press, 1'i Agence France Presse (AFP), 1'i Belirlenemedi	Dış Haberler-2'si Orta Üst, 1'i Sol Orta
1 Ocak 2009	Radikal	Erdogan Gazze'ye deva bulma turunda	Kendi Haber Merkezi, Anadolu Ajansı ve Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	355	1- Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe
2 Ocak 2009	Radikal	Rayan öldürüldü	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	21	Yok	Yok

2 Ocak 2009	Radikal	İsrail Hamas liderini dört eşi ve 10 çocuğuyla öldürdü	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	453	2- 1'i Associated Press, 1'i Belirlenemedi	Dış Haberler-1'i Sağ Üst Köşe, 1'i Orta Üst
2 Ocak 2009	Radikal	Hamas füzerleri can yakacak cinsten	The Times Gazetesi	Dış Haberler-Orta Üst	175	Yok	Yok
2 Ocak 2009	Radikal	Erdoğan'dan iki aşamalı plan önerisi	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	180	Yok	Yok
3 Ocak 2009	Radikal	Kara hareketi yakın	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	103	1- Agence France Presse (AFP)	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe
3 Ocak 2009	Radikal	Türkiye-İsrail Dostluk Grubu Başkanı Memecan istifa etti	Kendi Haber Merkezi ve Doğan Haber Ajansı	Türkiye-Sağ Alt Köşe	109	1- Doğan Haber Ajansı	Türkiye-Sağ Alt Köşe
3 Ocak 2009	Radikal	Kara operasyonunun eli kulağında	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Üst	519	3- 1'i Reuters, 1'i Agence France Presse (AFP), 1'i Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Üst, Sağ Üst Köşe ve Sağ Orta
3 Ocak 2009	Radikal	'Gazap gününde' İsrail'e öfke seli	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt	285	2- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Alt
3 Ocak 2009	Radikal	İsrail ordusu iki kardeşi oyun oynarken öldürdü	Agence France Presse (AFP) ve Associated Press	Dış Haberler-Orta Alt	134	Yok	Yok
4 Ocak 2009	Radikal	İsrail karadan girdi	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	76	1- Associated Press	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe
4 Ocak 2009	Radikal	İsrail Gazze'yi karadan eziyor	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Üst		2- Associated Press ve Reuters	Dış Haberler-Orta Üst
4 Ocak 2009	Radikal	Gazze insanlığın sıfır noktasında	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	227	1- Associated Press	Dış Haberler-Sol Üst Köşe
4 Ocak 2009	Radikal	Erdoğan Suudi Kralı Abdullah ile görüştü	Anadolu Ajansı ve Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sol Orta	136	Yok	Yok
4 Ocak 2009	Radikal	Britanyalı şairden 'Katyuşa, Katyuşa' şiiri	Dış Haberler Servisi ve The Guardian Gazetesi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	134	Yok	Yok

5 Ocak 2009	Radikal	Gazze'nin göbeğinde İsrail tankları	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Orta	65	2- Reuters ve Associated Press	İlk Sayfa- Tam Orta ve Orta Alt
5 Ocak 2009	Radikal	Diyarbakır'da 50 bin kişi	Doğan Haber Ajansı	Politika-Sol Üst Köşe	72	1- Doğan Haber Ajansı	Politika-Orta Üst
5 Ocak 2009	Radikal	Bakan Şahin: Küresel terörün en büyük tahrikçisi İsrail...	Doğan Haber Ajansı ve Kendi Haber Merkezi	Politika-Sol Orta	224	Yok	Yok
5 Ocak 2009	Radikal	Erdoğan: Çocukların ahi yerde kalmaz	Doğan Haber Ajansı	Politika-Sol Orta	92	Yok	Yok
5 Ocak 2009	Radikal	İsrail'e karşı kartopu, ayakakabi	Belirlenemedi	Politika-Sol Alt Köşe	165	Yok	Yok
5 Ocak 2009	Radikal	Çağlayan'da 'Cumhuriyet'ten sonra en kalabalık miting	Agence France Presse (AFP)	Politika-Sol Alt Köşe	305	1- Associated Press	Politika-Orta Alt
5 Ocak 2009	Radikal	Türkiye kara hareketini kinadı	Kendi Muhabiri-Deniz Zeyrek	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	434	1- Reuters	Dış Haberler-Sol Üst Köşe
5 Ocak 2009	Radikal	AB İsrail savunusundan çark ediyor	Dış Haberler Servisi ve BBC Televizyonu	Dış Haberler-Tam Orta	415	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sağ Orta
5 Ocak 2009	Radikal	Anne Frank'ı anımsattılar	Agence France Presse (AFP) ve Reuters	Dış Haberler-Sağ Orta	106	Yok	Yok
5 Ocak 2009	Radikal	Bush: Sivil kayıplar Hamas'ın suçu	Reuters, Associated Press ve Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Orta Alt	148	Yok	Yok
5 Ocak 2009	Radikal	Gazze'ye havadan da karadan da ölüm yağıyor	Dış Haberler Servisi, Haaretz Gazetesi ve Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Tam Orta	627	2- Reuters ve Associated Press	Dış Haberler-Sol Üst Köşe ve Sol Orta
5 Ocak 2009	Radikal	'İsrail karada hep batağa saplanır'	Dış Haberler Servisi, Associated Press, Agence France Presse (AFP), Times Gazetesi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	287	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sol Alt Köşe

5 Ocak 2009	Radikal	Gazze'nin ikiye, üçe bölünmesine başlandı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt	249	Yok	Yok
5 Ocak 2009	Radikal	'Erdoğan cesur davranıyor'	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	64	Yok	Yok
5 Ocak 2009	Radikal	Aşdod limanında panik	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	79	Yok	Yok
6 Ocak 2009	Radikal	Gazze'den çıkış yok	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	76	1- Associated Press	İlk Sayfa-Orta Alt
6 Ocak 2009	Radikal	Filistin halkından merhamet çığığı	Dış Haberler Servisi ve Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	564	2- Associated Press	Dış Haberler-Orta Üst
6 Ocak 2009	Radikal	Kara hareketına siviller kurban	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt	407	2- 1'i Agence France Presse (AFP), 1'i Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Alt
6 Ocak 2009	Radikal	Türkiye ateşkes ve gözlem gücü istiyor, İsrail reddediyor	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	293	1- Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe
6 Ocak 2009	Radikal	Bolton: Çözüm iki değil üç devletli	Washington Post Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	170	Yok	Yok
6 Ocak 2009	Radikal	AB: Gazze'nin PKK ile bağlantısı yok	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	91	Yok	Yok
6 Ocak 2009	Radikal	İsrail'in kullandığı silahlar tartışılıyor	Dış Haberler Servisi, Press TV	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	280	1- Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Orta
7 Ocak 2009	Radikal	Erdoğan: Tarih Barak ve Livni'yi yargılayacak	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sol Orta	117	2- Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta
7 Ocak 2009	Radikal	İki okul vuruldu, en az 43 ölü	Agence France Presse (AFP)	İlk Sayfa-Sol Alt Köşe	65	1- Anadolu Ajansı	İlk Sayfa-Sol Orta
7 Ocak 2009	Radikal	Spora Gazze gölgesi	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta	22	Yok	Yok
7 Ocak 2009	Radikal	Erdoğan: Tarih sizi yargılayacak	Kendi Haber Merkezi	Politika-Sağ Orta		3- 2'si Belirlenemedi, 1'i Anadolu Ajansı	Politika- 2'si Sol Orta, 1'i Sağ Orta

7 Ocak 2009	Radikal	Baykal: Olmert'le ne konuştun?	Kendi Haber Merkezi	Politika-Orta Alt	348	1- Anadolu Ajansı	Politika-Orta Alt
7 Ocak 2009	Radikal	MHP lideri Bahçeli: Erdoğan bilgi aldıysa suça iştirak etmiştir	Kendi Haber Merkezi	Politika-Sağ Alt Köşe	194	Yok	Yok
7 Ocak 2009	Radikal	DTP'li Türk'ten iktidara 'ihaleleri iptal çağrısı'	Kendi Haber Merkezi	Politika-Sol Alt Köşe	160	Yok	Yok
7 Ocak 2009	Radikal	Haleva'dan barış çağrısı	Kendi Haber Merkezi	Politika-Sol Alt Köşe	62	Yok	Yok
7 Ocak 2009	Radikal	BM okulları kadın ve çocuk mezarı	Dış Haberler Servisi, Agence France Presse (AFP), Maariv Gazetesi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	399	2-1'i Anadolu Ajansı, 1'i Belirlenmedi	Dış Haberler-Orta Üst, Sol Orta
7 Ocak 2009	Radikal	Gazze'yi gören BM yetkilisi: İnsanluktan çıktık	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Tam Orta	365	Yok	Yok
7 Ocak 2009	Radikal	İsrail'in ateşkes şartı: Tünel bekleme edin	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	380	1- Reuters	Dış Haberler-Orta Alt
7 Ocak 2009	Radikal	'Hamas kazanmamalı'	Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Alt Köşe	72	Yok	Yok
7 Ocak 2009	Radikal	Gürcülerden İsrail'e destek	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	71	Yok	Yok
7 Ocak 2009	Radikal	Hamas roketlerinden koleksiyon	Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	173	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe
7 Ocak 2009	Radikal	Avrupa'da antisemitizm tırmanışa geçti	Agence France Presse (AFP) ve Associated Press	Dış Haberler-Sağ Orta	209	Yok	Yok
8 Ocak 2009	Radikal	Türkiye'ye 'güç kurma' rolü	Belirlenmedi	İlk Sayfa-Sağ Orta	22	1- Anadolu Ajansı	İlk Sayfa-Sağ Orta
8 Ocak 2009	Radikal	İsrail her gün üç saat mola verecek	Dış Haberler Servisi, Associated Press, Times Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	479	2- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-1'i Orta Üst, 1'i Sağ Üst Köşe

8 Ocak 2009	Radikal	Chavez İsrail'e işini kovdu, Obama sonra çok şey konuşacak	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	321	1- Reuters	Dış Haberler-Sol Üst Köşe
8 Ocak 2009	Radikal	'Ateşkes Mısır'dan, denetim Türkiye'den' Hizbullah savaşına hazır	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt	363	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Alt
8 Ocak 2009	Radikal	İran: ABD ile İsrail'e ortak baskı yapalım	Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	154	Yok	Yok
8 Ocak 2009	Radikal	İsrail basını: Türkiye'de terör	Kendi Muhabiri-Hilal Köylü	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	250	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
8 Ocak 2009	Radikal	'İsrail uluslararası yasaları çiğniyor'	Kendi Haber Merkezi, The Guardian, USA Today ve Jerusalem Post Gazeteleri	Spor-Orta Üst	237	1- Kendi Muhabiri	Spor-Sağ Üst Köşe
9 Ocak 2009	Radikal	Diyaret Gazze'ye para toplayacak	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	81	1- Reuters	İlk Sayfa-Orta Alt
9 Ocak 2009	Radikal	İsrail insanı yasaları ihlalle suçlandı	Kendi Haber Merkezi	Türkiye-Sağ Üst Köşe	126	1- Reuters	Türkiye-Orta Üst
9 Ocak 2009	Radikal	Hamas Kahire'ye giden Abbas'a meydan okumuyor	Dış Haberler Servisi, Times Gazetesi, Jane's Savunma dergisi	Dış Haberler-Orta Üst		2- Associated Press ve Reuters	Dış Haberler-İ'i Sol Üst Köşe, İ'i Sağ Üst Köşe
9 Ocak 2009	Radikal	Lübnan'dan roketler yükreleri hoplattı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler- Sağ Üst Köşe	252	Yok	Yok
9 Ocak 2009	Radikal	Solana'ya mesaj: Hamas'la diyalogdan kaçmayın	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt	203	1- Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
9 Ocak 2009	Radikal		Kendi Muhabiri-Hilal Köylü	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	308	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sağ Orta

9 Ocak 2009	Radikal	Muslukçu Joe savaştı!	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	105	Yok	Yok
9 Ocak 2009	Radikal	Suriyelilerin kahrnaması Erdoğan	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt	282	1- Associated Press	Dış Haberler-Orta Alt
10 Ocak 2009	Radikal	BM: İsrail katliamcı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	27	1- Agence France Presse (AFP) 2- Kendi Muhabiri	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe
10 Ocak 2009	Radikal	Erdoğan'dan Filistin'e 40 lira	Kendi Haber Merkezi	Politika-Orta Alt	105		Politika-Orta Alt
10 Ocak 2009	Radikal	BM'den İsrail'e vahim suçlama	Dış Haberler Servisi, Reuters ve BBC	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	524	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Üst
10 Ocak 2009	Radikal	BM'ye ret savaşa devam	Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	175	Yok	Yok
10 Ocak 2009	Radikal	İsrail'den bomba, Fetih'ten dayak	Dış Haberler Servisi, Associated Press	Dış Haberler-Orta Alt	271	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Alt
10 Ocak 2009	Radikal	'Obama Hamas'ı tecritten vazgeçecek'	The Guardian Gazetesi	Dış Haberler-Orta Alt	269	1- Belirlenemedi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe
10 Ocak 2009	Radikal	Dünyada öfke sokağa taşı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	160	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sol Orta
11 Ocak 2009	Radikal	BM: İsrail savaş suçlusunu olabilir	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	52	1- Associated Press	İlk Sayfa-Orta Alt
11 Ocak 2009	Radikal	'First lady'ler toplandı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	18	Yok	Yok
11 Ocak 2009	Radikal	First lady'ler İsrail'e 'dur' dedi	Kendi Haber Merkezi	Türkiye-Sol Üst Köşe	368	2- Kendi Muhabiri	Türkiye-Orta Üst
11 Ocak 2009	Radikal	'Gazze'de insanlığın merhameti ölüyor'	Kendi Haber Merkezi	Türkiye-Sol Orta	171	2- Anadolu Ajansı ve Reuters	Türkiye-Sol Orta ve Sağ Orta
11 Ocak 2009	Radikal	BM: İsrail saldırısında savaş suçu unsuru var	Dış Haberler Servisi, Haaretz Gazetesi, Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	620	2- Agence France Presse (AFP) ve Associated Press	Dış Haberler-Orta Üst
11 Ocak 2009	Radikal	'Türkiye gözetiminde Fetih Gazze'ye dönsün'	Dış Haberler Servisi, Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	391	2- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe ve Sağ Alt Köşe
12 Ocak 2009	Radikal	Katliam durmuyor	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	53	1- Reuters	İlk Sayfa-Orta Alt

12 Ocak 2009	Radikal	Meşal: İsrail Holocaust yarattı	Agence France Presse (AFP), Anadolu Ajansı, Haaretz Gazetesi, El Cezire ve El Arabiya TV	Dış Haberler-Orta Üst	526	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Üst
12 Ocak 2009	Radikal	Obama'nın ilk işi Ortadoğu ve İran	Agence France Presse (AFP), Reuters	Dış Haberler-Orta Alt	232	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Alt
13 Ocak 2009	Radikal	'Fosfor'a delil arttı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	19	Yok	Yok
13 Ocak 2009	Radikal	Avrupa'ya Gazze için heyet önerisi	Kendi Haber Merkezi	Politika-Sol Alt Köşe	72	Yok	Yok
13 Ocak 2009	Radikal	İsrail fosforunun kavrukları...	Dış Haberler Servisi, Los Angeles Times ve Times Gazeteleri	Dış Haberler-Orta Üst		2- Agence France Presse (AFP) ve Associated Press	Dış Haberler-Orta Üst, Sağ Üst Köşe
13 Ocak 2009	Radikal	İsrail'de Arap partilere ket	Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	132	Yok	Yok
13 Ocak 2009	Radikal	İtalyan sağı toplu namaza ayaklandı	Anadolu Ajansı ve Reuters	Dış Haberler-Orta Alt	260	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Alt
13 Ocak 2009	Radikal	J Street Gazze için ses verdi	Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Alt	163	Yok	Yok
13 Ocak 2009	Radikal	İran dünyayı İsrail'i boykota çağırıyor	Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	82	Yok	Yok
14 Ocak 2009	Radikal	'Katliama tamğz'	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Orta	25	Yok	Yok
14 Ocak 2009	Radikal	Gazze için 1 dakikalık saygı duruşu	Kendi Haber Merkezi	Politika-Orta Alt	173	1- Doğan Haber Ajansı	Politika-Orta Üst
14 Ocak 2009	Radikal	Başbakan: Üslubum herhalde bu fosforlu bombalardan daha sert değil	Kendi Haber Merkezi	Politika-Orta Alt	348	1- Anadolu Ajansı	Politika-Sağ Alt Köşe
14 Ocak 2009	Radikal	'İsrail'den tohum ve zirai ilaç alımını durduracağız'	Kendi Muhabiri-Beste Şahinbaş	Politika-Sol Alt Köşe	276	Yok	Yok

14 Ocak 2009	Radikal	Gözden kaçmasın...	Belirlenemedi	Politika-Sağ Alt Köşe	228	Yok	Yok	Yok
14 Ocak 2009	Radikal	'Gazze Şeridi Sabra-Şatila gibi!'	Dış Haberler Servisi ve Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe		1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Üst	Dış Haberler-Orta Üst
14 Ocak 2009	Radikal	'Utah Tepesi'nden Gazze'yi seyir	Times Gazetesi	Dış Haberler-Orta Alt	95	1- Reuters	Dış Haberler-Orta Alt	Dış Haberler-Orta Alt
14 Ocak 2009	Radikal	Clinton: Ortadoğu'da kolları sıvayacağız	Associated Press	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	163	Yok	Yok	Yok
14 Ocak 2009	Radikal	Refçi İsrail askerine ceza	Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sağ Orta	65	Yok	Yok	Yok
14 Ocak 2009	Radikal	Anti-Semitik saldırılar kaygı yaratıyor	Agence France Presse (AFP), Associated Press	Dış Haberler-Orta Alt	156	1- Associated Press	Dış Haberler-Orta Alt	Dış Haberler-Orta Alt
14 Ocak 2009	Radikal	Türkiye ateşkes diplomasisi için buluşma yeri	Kendi Haber Merkezi ve Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	204	Yok	Yok	Yok
14 Ocak 2009	Radikal	Kuveyt'ten Abbas'a tavır	Agence France Presse (AFP) ve Reuters	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	94	1- Associated Press	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe
15 Ocak 2009	Radikal	'Fosforla da vurduk'	Times Gazetesi ve Associated Press	İlk Sayfa-Orta Alt	80	1- Reuters	İlk Sayfa-Orta Alt	İlk Sayfa-Orta Alt
15 Ocak 2009	Radikal	'Çocukları bırak'	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	23	1- Reuters	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe
15 Ocak 2009	Radikal	Kaş yaparken göz mü çıkarıldı?	Kendi Muhabiri-Betül Kotan, Rifat Başaran	Türkiye-Orta Üst	475	1- Belirlenemedi	Türkiye-Sağ Üst Köşe	Türkiye-Sağ Üst Köşe
15 Ocak 2009	Radikal	Türk dizi yıldızı, Arap aleminde 'Gazze duyarlılığı' nı artıracak	Kendi Muhabiri-Tarik Işık	Türkiye-Sol Orta	161	1- Belirlenemedi	Türkiye-Sol Üst Köşe	Türkiye-Sol Üst Köşe
15 Ocak 2009	Radikal	Kızılay: Her gün altı-sekiz yaralı çocuğu Türkiye'ye getirebiliriz	Kendi Haber Merkezi	Türkiye-Orta Alt	187	1-Kendi Muhabiri	Türkiye-Orta Alt	Türkiye-Orta Alt
15 Ocak 2009	Radikal	Tepkiler... Tepkiler... Tepkiler...	ANKA Haber Ajansı	Türkiye-Sağ Alt Köşe	157	1-Belirlenemedi	Türkiye-Sağ Alt Köşe	Türkiye-Sağ Alt Köşe

15 Ocak 2009	Radikal	1000'den fazla ölü, beyaz bayrak kanlı	Dış Haberler Servisi, The Guardian, Haaretz Gazeteleri, Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Üst	563	2- Reuters ve Associated Press	Dış Haberler-Sol Üst Köşe ve Sağ Üst Köşe
15 Ocak 2009	Radikal	Lübnan'dan İsrail'e roket atışında varan iki	Agence France Presse (AFP) ve Associated Press	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	147	Yok	Yok
15 Ocak 2009	Radikal	Olmert, Bush'a talimat verdiğinde ısrarlı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	126	Yok	Yok
15 Ocak 2009	Radikal	Laricani: Türkiye dakik ve iyi hareket ediyor	Anadolu Ajansı ve Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler- Sağ Orta	176	Yok	Yok
15 Ocak 2009	Radikal	'Yarattığımız yıkımı tahayyül edemezsiniz'	Dış Haberler Servisi, Times Gazetesi ve Associated Press	Dış Haberler-Orta Alt	181	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Alt
15 Ocak 2009	Radikal	Bolivya, İsrail ile diplomatik ilişkiyi kesti	Associated Press	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	87	Yok	Yok
15 Ocak 2009	Radikal	Usame Bin Ladin'den Gazze'de cihad çağrı	Associated Press	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	98	Yok	Yok
16 Ocak 2009	Radikal	BM, hastane ve medya vuruldu	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	35	1- Agence France Presse (AFP)	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe
16 Ocak 2009	Radikal	İsrail hedef seçiyor: Hastane, BM, Medya	Dış Haberler Servisi ve Reuters	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	557	2- Agence France Presse (AFP) ve Associated Press	Dış Haberler-Sol Üst Köşe ve Sağ Üst Köşe
16 Ocak 2009	Radikal	İsrail'de Türkiye ile anlaşma alarmı	Yediot Ahronot Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	132	Yok	Yok
16 Ocak 2009	Radikal	Ban'dan kinama bile yok	Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Alt	126	1- Associated Press	Dış Haberler-Orta Alt

16 Ocak 2009	Radikal	Saygın dergi Lancet Norveçli doktorları sayfalarına taşıdı	Associated Press	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	125	Yok	Yok
16 Ocak 2009	Radikal	BM merkezine saldırılınca Batı 'şoke oldu'	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt	301	1- Reuters	Dış Haberler-Orta Alt
16 Ocak 2009	Radikal	İsrail medyasında Gazze'nin 'adı yok'	Associated Press, Kanal 10 ve Kanal 2 televizyonları	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	249	Yok	Yok
17 Ocak 2009	Radikal	İrkçi pankartlar yine ellerde	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	37	2- Kendi Muhabiri ve Doğan Haber Ajansı	İlk Sayfa-Orta Alt
17 Ocak 2009	Radikal	İsrail'e 'öldürmeyeceksin' diye seslenen Erdoğan ırkçıları da uyardı	Kendi Haber Merkezi	Politika-Sol Alt Köşe	359	Yok	Yok
17 Ocak 2009	Radikal	İsrail protestoları ırkçı gösterilere dönüştü	Kendi Haber Merkezi	Politika-Orta Alt	68	6- Belirlenemedi	Politika-Orta Alt
17 Ocak 2009	Radikal	Türk Museviler hedef gösterilmekten rahatsız	Kendi Haber Merkezi	Politika-Orta Alt	132	Yok	Yok
17 Ocak 2009	Radikal	Sol örgütlerin İsrail protestosuna müdahale	Kendi Haber Merkezi	Politika-Sağ Alt Köşe	118	Yok	Yok
17 Ocak 2009	Radikal	Ateş kesilmiyor, İsrail durmuyor	Dış Haberler Servisi, Haaretz Gazetesi ve Associated Press	Dış Haberler-Sol Üst Köşe		4- Agence France Presse (AFP) ve Associated Press, Haaretz Gazetesi, Belirlenemedi	Dış Haberler- 2'si Orta Üst, 1'i Tam Orta, 1'i Sol Orta

17 Ocak 2009	Radikal	İsrail'e karşı cuma gazabı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	94	2- Reuters ve Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Alt
17 Ocak 2009	Radikal	Meşal ablukalı ateşkese reddetti: Gazzeli özgürce yaşamı hak etmiyor mu?	Agence France Presse (AFP), Reuters, Associated Press	Dış Haberler-Sol Alt Köşe	507	Yok	Yok
17 Ocak 2009	Radikal	Gül'den Obama'ya 'Filistin'de barışı sağla' çağrısı	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	302	Yok	Yok
18 Ocak 2009	Radikal	Okulun üstüne fosfor bombaları yağdı	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	88	1- Agence France Presse (AFP)	İlk Sayfa-Orta Alt
18 Ocak 2009	Radikal	Türkiye'nin dört bir yanında İsrail protestosu	Doğan Haber Ajansı ve Anadolu Ajansı	Politika-Sağ Alt Köşe	119	Yok	Yok
18 Ocak 2009	Radikal	Obama'ya ayarlı ateşkes oyununu	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe	263	1- Reuters	Dış Haberler-Orta Üst
18 Ocak 2009	Radikal	İsraililer canlı yayında Gazze'deki katliama tanık oldu	Los Angeles Times Gazetesi, Anadolu Ajansı, Kanal 10 televizyonu	Dış Haberler-Orta Üst	392	2- Associated Press	Dış Haberler- 1'i Sağ Üst Köşe, 1'i Sağ Orta
18 Ocak 2009	Radikal	Babacan: İsrail ile ilişkileri kesemeyiz	Anadolu Ajansı ve Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Sol Üst Köşe	138	Yok	Yok
18 Ocak 2009	Radikal	Yine okulu vurulan BM, savaş suçu soruşturması istiyor	Dış Haberler Servisi ve The Guardian Gazetesi	Dış Haberler-Sağ Alt Köşe	434	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Alt
19 Ocak 2009	Radikal	Gazzeli yıkımı gördü	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Orta Alt	79	1- Associated Press	İlk Sayfa-Orta Alt
19 Ocak 2009	Radikal	Başkentte 'Hamas'a selam' mitingi	Kendi Haber Merkezi	Politika-Sol Üst Köşe	120	1- Reuters	Politika- Orta Üst
19 Ocak 2009	Radikal	Obama için bir haftalık ateşkes	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler- Sol Üst Köşe	627	2- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler- 1'i Sol Üst Köşe, 1'i Orta Üst

19 Ocak 2009	Radikal	Şarm el Şeyh'ten İsrail'e çekil çağrısı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt		1- Associated Press	Dış Haberler- Orta Alt
19 Ocak 2009	Radikal	ABD'li gazeteci Livni'ye 'terörist' dedi	Haaretz Gazetesi	Dış Haberler-Orta Alt	71	Yok	Yok
19 Ocak 2009	Radikal	Erdoğan, İsrail ateşkesini kafi görmedi	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler- Sol Alt Köşe	175	Yok	Yok
20 Ocak 2009	Radikal	Gazze soluklanıyor	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	20	Yok	Yok
20 Ocak 2009	Radikal	İsrail çekiliyor, Hamas polisi devrede	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler- Sağ Üst Köşe	535	2- Belirlenemedi	Dış Haberler- Orta Üst
20 Ocak 2009	Radikal	Savaş, seçimde iktidara iktidarı garantilemiyor	Reuters ve Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler- Sağ Orta	181	Yok	Yok
20 Ocak 2009	Radikal	'Herkes Hamas'ı hesaba katıyor'	Kendi Muhabiri- Ceyda Karan	Dış Haberler- Orta Alt	391	1- Reuters	Dış Haberler- Orta Alt
20 Ocak 2009	Radikal	AB sırf Hamas var diye yardım etmeyecek	Associated Press ve Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler- Sağ Alt Köşe	141	Yok	Yok
20 Ocak 2009	Radikal	Ceza aleye kesildi	Anadolu Ajansı	Dış Haberler- Sağ Alt Köşe	76	Yok	Yok
21 Ocak 2009	Radikal	Gazze harap halde	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	18	Yok	Yok
21 Ocak 2009	Radikal	Gazze'deki yıkım bir depremin 10 katı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler- Sağ Üst Köşe	325	1- Agence France Presse	Dış Haberler- Sol Üst Köşe
21 Ocak 2009	Radikal	İsrail=Nazi benzetmesi kaygı yaratıyor	Agence France Presse (AFP) ve Associated Press	Dış Haberler- Sağ Orta	387	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler- Sağ Üst Köşe
21 Ocak 2009	Radikal	Paris: Hamas'ı muhatap alıruz	Anadolu Ajansı	Dış Haberler- Sağ Alt Köşe	69	Yok	Yok

22 Ocak 2009	Radikal	İsrail Gazze dışında	Belirlenemedi	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	21	Yok	Yok	Yok
22 Ocak 2009	Radikal	Çekilme tamam, gözler fosforda	Dış Haberler Servisi ve Haaretz Gazetesi	Dış Haberler- Sağ Üst Köşe	520	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler-Orta Üst	Dış Haberler-Orta Üst
23 Ocak 2009	Radikal	Obama'dan 'Kral biziz' diplomasisi	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler- Sol Üst Köşe	260	2- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler- Orta Üst	Dış Haberler- Orta Üst
23 Ocak 2009	Radikal	Gazeteler kazma kürek yeniden tünel inşa ediyor	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler- Sağ Üst Köşe	339	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler- Sağ Üst Köşe	Dış Haberler- Sağ Üst Köşe
23 Ocak 2009	Radikal	'Olmert davet etseydi bile gider miydik!'	Kendi Haber Merkezi ve TGR T televizyonu	Dış Haberler- Sağ Alt Köşe	130	Yok	Yok	Yok
24 Ocak 2009	Radikal	Gül'den Obama'ya tebrik mektubu	Kendi Haber Merkezi	Dış Haberler- Sol Üst Köşe	110	Yok	Yok	Yok
24 Ocak 2009	Radikal	'Gazze, Varşova gettosu misali'	Agence France Presse (AFP) ve Associated Press	Dış Haberler-Orta Üst Köşe	344	1- Associated Press	Dış Haberler- Orta Üst	Dış Haberler- Orta Üst
24 Ocak 2009	Radikal	Obama'nın Filistin'e dair açıklamaları Bush'u anımsattı	Associated Press	Dış Haberler-Orta Alt Köşe	287	1- Reuters	Dış Haberler- Sağ Orta	Dış Haberler- Sağ Orta
24 Ocak 2009	Radikal	İsrail'i eleştiren Erdoğan'a Yahudi lobisinden sert çıkış	NTV ve Doğan Haber Ajansı	Dış Haberler- Sağ Alt Köşe	213	Yok	Yok	Yok
25 Ocak 2009	Radikal	'İsrail'e karşı Türk askeri' diyen öğrenci cezalandırıldı	Doğan Haber Ajansı	Dış Haberler- Sol Üst Köşe	138	Yok	Yok	Yok
25 Ocak 2009	Radikal	Gazze'de okullar yaslı açıldı, düğünler matem töreni gibi	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Üst Köşe	479	2- Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Üst	Dış Haberler-Orta Üst
25 Ocak 2009	Radikal	Savaş Ortadoğu'ya 12 trilyon dolar kaybettirmiş	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler-Orta Alt Köşe	189	Yok	Yok	Yok

25 Ocak 2009	Radikal	BBC'ye Gazze yüzünden tepki büyüyor	Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler- Sol Alt Köşe	109	Yok	Yok
26 Ocak 2009	Radikal	ABD donanması Hamas'a İran silahı gitmesin diye devrede	Dış Haberler Servisi ve Times Gazetesi	Dış Haberler-Tam Orta		2- Associated Press ve Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler- 1'i Orta Üst, 1'i Tam Orta
26 Ocak 2009	Radikal	Erdoğan: Sivil gözlemci yollarız	El Hayat Gazetesi ve NTV	Dış Haberler- Sağ Orta	87	Yok	Yok
26 Ocak 2009	Radikal	Livni'den İsrail'e Bibi uyarısı	Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler- Orta Alt	94	Yok	Yok
27 Ocak 2009	Radikal	'Hamas'ı onaylamıyoruz'	Kendi Muhabiri- Murat Yetkin	İlk Sayfa-Sağ Alt Köşe	32	1- Associated Press	İlk Sayfa- Sağ Orta
27 Ocak 2009	Radikal	Babacan: Hamas'ı onaylamıyoruz ama Hamas'sız barış mümkün değil	Kendi Muhabiri- Murat Yetkin	Politika- Sağ Üst Köşe	732	1- Belirlenemedi	Politika- Sağ Orta
27 Ocak 2009	Radikal	Hükümetten gönül alma	Kendi Haber Merkezi	Politika- Sağ Alt Köşe	79	Yok	Yok
27 Ocak 2009	Radikal	BBC ve Sky'ın tepkilere yanıtı: Tarafsızlık	Dış Haberler Servisi, BBC ve SKY televizyonları	Dış Haberler- Orta Alt	305	1- Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler- Orta Alt
27 Ocak 2009	Radikal	Askere esir düşme ikazı	Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler- Sağ Alt Köşe	136	Yok	Yok
28 Ocak 2009	Radikal	'Amerika Müslüman düşmanı değil'	Dış Haberler Servisi ve El Arabiya TV	Dış Haberler-Sağ Üst Köşe		1- Belirlenemedi	Dış Haberler-Orta Üst
28 Ocak 2009	Radikal	'İsrail için ya Filistin devleti ya felaket'	Associated Press	Dış Haberler- Sol Üst Köşe	217	1- Associated Press	Dış Haberler- Sol Üst Köşe
28 Ocak 2009	Radikal	Olmert: Gazze Şam'la barış şansını artırdı	Reuters	Dış Haberler-Sol Orta	170	Yok	Yok

28 Ocak 2009	Radikal	Gazeli molozlar arasında yardım bekliyor	Anadolu Ajansı	Dış Haberler-Orta Alt	545	1- Anadolu Ajansı	Dış Haberler- Orta Alt
28 Ocak 2009	Radikal	Ateşkes sarsıldı ama çökmedi	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler- Sağ Alt Köşe	127	Yok	Yok
29 Ocak 2009	Radikal	'Türkiye' siz İsrail'in işi zor olur'	Anadolu Ajansı	Dış Haberler- Orta Üst	357	1- Belirlenemedi	Dış Haberler- Orta Üst
29 Ocak 2009	Radikal	Mitchell Hamas'ı da diyaloga katacak	Agence France Presse (AFP) ve The Guardian Gazetesi	Dış Haberler- Sol Üst Köşe	422	1- Associated Press	Dış Haberler- Orta Üst
29 Ocak 2009	Radikal	Baradey BBC'yi boykot ediyor	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler- Orta Üst	198	Yok	Yok
29 Ocak 2009	Radikal	'İsrail esirlere insanlık dışı davranıyor'	Agence France Presse (AFP)	Dış Haberler- Sol Orta	118	Yok	Yok
30 Ocak 2009	Radikal	Davos'ta Kasımpaşa havası	Belirlenemedi	İlk Sayfa- Tam Orta	117	3- Belirlenemedi	İlk Sayfa- 2'si Orta Alt, 1'i Sol Orta
30 Ocak 2009	Radikal	Peres Erdoğan'ı çileden çıkardı	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler- Sol Üst Köşe		1- Anadolu Ajansı	Dış Haberler- Orta Üst
30 Ocak 2009	Radikal	Erdoğan'dan Obama'ya mesaj	Anadolu Ajansı	Dış Haberler- Orta Üst	206	Yok	Yok
30 Ocak 2009	Radikal	AB de Hamaslı diyaloga meyleniyor	Agence France Presse (AFP) ve Associated Press	Dış Haberler- Orta Alt	127	Yok	Yok
30 Ocak 2009	Radikal	Herzog: Türk liderler dikkatli	Anadolu Ajansı	Dış Haberler- Sol Alt Köşe	79	Yok	Yok
30 Ocak 2009	Radikal	İspanya İsrail'in yakasında	Associated Press	Dış Haberler- Sol Alt Köşe	86	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Radikal	Gazze'den girdi seçimden çıktı	Belirlenemedi	İlk Sayfa- Orta Alt	56	1- Belirlenemedi	İlk Sayfa-Tam Orta
31 Ocak 2009	Radikal	Gazze'iler: O bir kahraman	Belirlenemedi	İlk Sayfa- Orta Alt	28	1- Reuters	İlk Sayfa- Orta Alt
31 Ocak 2009	Radikal	Dünya izledi, Peres temkinli Türkiye'de iki cephe oluştu	Belirlenemedi	İlk Sayfa- Sağ Alt Köşe	24	Yok	Yok

31 Ocak 2009	Radikal		Muhalefet: Tepki doğru, dozu yanlış	Kendi Haber Merkezi	Politika- Sağ Orta		3- Associated Press, Agence France Presse (AFP), Belirlenemedi 7 Parti Logosu	Politika- 1'i Sağ Orta, 2'si Orta Alt
31 Ocak 2009	Radikal		'Ezber bozan, onurlu ve sorumlu bir tavrı'	Anadolu Ajansı	Politika- Sol Alt Köşe	174	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Radikal		İsrafil Gazze için MEB'i tehdit etmiş	ANKA Ajansı ve The Economist dergisi	Politika- Sol Alt Köşe	95	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Radikal		Başbakan, Gazze'nin dramını anlatıp 29 Mart'ta oy istedi	Kendi Haber Merkezi	Politika- Orta Alt		1- Anadolu Ajansı	Politika- Orta Alt
31 Ocak 2009	Radikal		Televizyonlar gece yarısı Erdoğan için seferberlik başlattı	Kendi Haber Merkezi	Politika- Sağ Üst Köşe	512	4- 1'i Kendi Muhabiri, 3'ü Belirlenemedi	Politika- Sağ Üst Köşe, Sağ Orta, 2'si Sağ Alt Köşe
31 Ocak 2009	Radikal		Gül: Başbakan gerekeni yaptı	Kendi Haber Merkezi	Türkiye- Sağ Üst Köşe	369	1- Anadolu Ajansı	Türkiye- Sağ Üst Köşe
31 Ocak 2009	Radikal		Genelkurmay Başkanlığı: Heronlarda sorun yok	Kendi Haber Merkezi	Türkiye- Sağ Orta	114	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Radikal		'Monşerler' Davos tavrını acemice ve anormal buldu	Kendi Haber Merkezi	Türkiye- Sağ Alt Köşe	534	4- Belirlenemedi	Türkiye- Sağ Alt Köşe
31 Ocak 2009	Radikal		Büyükelçi Levy: İlişkiler normalleşir	Kendi Haber Merkezi	Politika- Sol Alt Köşe	265	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Radikal		ABD: Talihsiz bir olay	Kendi Haber Merkezi	Politika- Sol Alt Köşe	59	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Radikal		Peres: Olanlar için üzgünüm	Anadolu Ajansı	Politika- Orta Alt	155	1- Associated Press	Politika- Orta Alt
31 Ocak 2009	Radikal		Davos'taki alevli tartışma dünya basınında büyük yankı buldu	Belirlenemedi	Dış Haberler- Sağ Üst Köşe	772	Yok	Yok

31 Ocak 2009	Radikal	Davos'taki alevli tartışma dünya basınında büyük yankı buldu	Belirlenmedi	Dış Haberler- Sağ Üst Köşe		Yok	Yok
31 Ocak 2009	Radikal	Peres'in temennisi: İlişkiler etkilenmesin	Agence France Presse (AFP), Associated Press, Haaretz ve Jerusalem Post Gazetesi, Anadolu Ajansı	Dış Haberler- Sol Üst Köşe	562	1- Associated Press	Dış Haberler- Orta Üst
31 Ocak 2009	Radikal	Herkesi ekrana mihlayan anlar...	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler- Sağ Üst Köşe	215	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Radikal	Erdogan 'Fatih Sultan Mehmet' misali	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler- Orta Alt	542	2- Associated Press	Dış Haberler- Orta Alt
31 Ocak 2009	Radikal	ABD'deki Yahudi lobisi Erdogan'a öfkelenildi	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler- Sağ Üst Köşe	213	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Radikal	Hedef moderatör Ignatius Harput kökenli	Dış Haberler Servisi	Dış Haberler- Sağ Alt Köşe	118	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Radikal	'Erdogan'ı dört gözle bekleriz'	Anadolu Ajansı	Dış Haberler- Sol Alt Köşe	97	Yok	Yok
31 Ocak 2009	Radikal	Evans: Peres ters davrandı	Anadolu Ajansı	Dış Haberler- Sol Alt Köşe	98	Yok	Yok

ÖLÜ SAYISI
300'E ÇIKTI
900 KİŞİ
YARALI

FİLİSTİN KANIYOR

60 yıllık tarihinin en korkunç günlerini yaşayan Filistin'de kan akmaya devam ediyor. İsrail'in Gazze Şeridi'nde iktidarda olan Hamas'a karşı önceki gün onlarca savaş uçağı ve helikopterle başlattığı hava harekâtı önceki gece ve dün de sürdü.

Her yerde büyük öfke

■ Erdoğan, dünkü AKP toplantısında, "Savunmasız insanları bombalamak ciddi bir insanlık suçudur" dedi. Bu sözler üzerine salon "Kahrolsun İsrail" sloganıyla inledi. Türkiye'nin çeşitli yerlerinde de İsrail'i protesto gösterileri düzenlendi.

■ Bombardımanında ölen Filistinlilerin sayısı 300'e yaklaşırken, en az 900 kişi de yaralandı. İsrail uçakları, dün gece de Hamas'ın Kültürel Süngür İdam Üniversitesi'ni vurdu. İsrail'in Gazze Şeridi sınırına piyade ve tank yığınağı yapması, 6.500 yedek silah altına alması kara harekâtının onaylı diye değerlendirildi. 14-15

Filistinlilerin protesto gösterilerine İsrail askerleri göz yaşartıcı bombalarla karşılık verdi.

Hürriyet Gazetesi, 29 Aralık 2008, sayfa 1.

İsrail komandoları Gazze'ye girdi iddiası

Ölü sayısı 315'i buldu

■ DIŞ HABERLER SERVİSİ

GAZZE'ye yönelik kanlı İsrail hava saldırısı üçüncü günde de aralıksız devam ediyor. İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak, Gazze'de İttidarda bulunan Hamas'a karşı sonuna kadar topyekûn savaşacağını açıklarak, kara saldırısının sinyali verdi. İsrail'in, Gazze'ye havadan ve karadan giriştiği "Dökme kurşun" adı verilen operasyonda, dün sabah İçişleri Bakanlığı binası vuruldu, ölü sayısı 315'i, yaralı sayısı da 1450'yi buldu. Dünyadan gelen tepkilere, "Özelliklere göre ölçüle" bulduğuna belirterek aldırış etmeyen İsrail yönetimi, operasyonun Gazze halkını değil, Hamas yöneticilerini hedef aldığı konusunda ısrarlı. Savunma Bakanı Barak, operasyonun hedefinin, Hamas'ı İsraili sivilere yönelik düşmanca eylemlerini durdurmaya zorlamak olduğunu belirtirken, orda, kara harekâtı için hazırlanan sürdürüyor.

Tanklar sınırda

Nitekim İsrail birlikleri, Gazze çevresinde yoğunlaşıyor. Gazze ile İsrail sınırı arasındaki Ereç geçiş noktasının hemen 300-500 metre civarında geçici üsler oluşturan İsrail askerleri, buralarda tankları, mihli taşıyıcıları ve buldozörleri muhtemel bir kara operasyonu için

İsrail, "Dökme Kurşun" harekâtı ile Gazze'yi üçüncü gününde de havadan vurmaya sürdürdü. Gazze çevresindeki kara birliklerini ciddi oranda artıran İsrail Özel Kuvvetleri'nin de, küçük gruplar halinde vur - kaç operasyonları yaptığı öne sürüldü. İsrail Savunma Bakanı Barak da, Gazze'de İttidarda bulunan Hamas'a karşı sonuna kadar topyekûn savaşacağını açıklayarak, kara saldırısının sinyali verdi.

hazırlamaya başladı. İsrail ordusu, Gazze çevresindeki bölgeyi, kapalı alan ilan ederek, giriş çıkışları sınırladı. İsrail ordusu ayrıca, 6700 yedekçi göreve çağırıldı. Askeri uzmanlar, Gazze'ye bir kara saldırısı için en az 10 bin askere ihtiyaç olduğunu söylediler. Askerlerin konuşulduğu yerlere kadar gelen habamlar, onlara destek veriyor. Habamların da gelmesi, kara operasyonu olduğunu artıran bir diğer unsur olarak gösteriliyor.

2,5 tonluk bomba

Kara saldırısı için geri sayım devam ederken, İsrail istihbaratına yakın Debka internet sitesi, İsrail özel güçlerinin küçük gruplar halinde önceki gün Gazze'ye girdiğini ve vurkaç operasyonlarına öne sürdü. Debka, Gazze'ye yönelik hava ve özel güçlerce yürütülen kara operasyonunun, yeni hedefleri işaretlemek ve

kente girecek tank ve mihli araçların yolunu teminlemek olduğunu yazdı. Pasajı günkü hava saldırısının en önemli sonucunun, Gazze'deki 40 tünelin imhası olduğu belirtiliyor. ABD'den alınan 2,5 tonluk lazer güdümlü süjelek bombalarıyla, tünelleri ve dolayısıyla İktimal yolları imha eden Hamas güçlerinin ellerinin, kollarının bağlandığı ifade ediliyor.

1 İsraili öldü

Filistinli baş görüşmeçi Ahmed Kurey, ABD'nin desteğiyle İsrail ile sürdürülen barış görüşmelerinin askıya alındığını belirtti. Bu arada, Hamas'ın dün İsrail'in güneyindeki Aşkelon kentine düzenlediği roket saldırısında bir kişi öldü, 14 kişi yaralandı. Batı Şeria'da ise bir Filistinli, İsrail yerleşim birimine sindikten sonra üç İsrailiyi bıçakladı. Filistinli, bir yerleşimci tarafından vurularak öldürüldü.

İsrail Genelkurmay Başkanı Yar. dımcısı Dan Harel, İsrail'in Gazze'ye düzenlediği operasyonlarına sonuna kadar, Hamas'a ait hiçbir binanın ayakta kalmayacağına söyledi.

İsrail bombalarının karnavalına yitirilen yaralılar oldu. BM'ye göre, İsrail saldırılarında 204 çocuk 57 sivil hayatını yitirdi. Diğer gruplar, görev alan ve sığınan İsraili askerleri hedefliyor.

Ameliyatlarda 'cep ışığında'

Üç gündür ölümlü kanlı kan sızan acının doruğa taşındığı Gazze'de, her savayta olduğu gibi en büyük kaygı, sivililer veriyor. Bombardımanların yoğunlaşması, akaryakıt sıkıntısı yüzünden zaten zor durumda bulunan Gazze'de trafe ve kablolarla da zarar verince, elektrik sıkıntısı hâli sathına ulaştı. Bundan en çok, iki gündür ameliyat yapan doktorlar etkileniyor. Şifa hastanesinde, elektrik kesintisi yüzünden bazı yaralılar cep telefonlarının ışığıyla ameliyat edildi. Görevli bir doktor, "Tıralıyan koruma yer kalmadı. Sadece koridorlarda 30 saat yaralı ameliyat ettim" dedi.

Hürriyet Gazetesi, 30 Aralık 2008, sayfa 1.

CAMIYI VURDU

16 ÖLÜ

ACI TABLO

- 7 gündür süren İsrail saldırılarında en az 600 Filistinli öldü, 3 bin'den yaralandı.
- Her 20 dakikada bir hava saldırısı oluyor. Bombardıman genellikle geceleri yoğunlaşıyor.
- 600'den fazla hedef vuruldu.
- 18 aylık albaka savaşında sayılabilecek sağlık sistemi çöktü.
- 200 bin kişi elektriksiz kaldı. Kalorifer yakıtı ve tıp gazı artık bulunmuyor.
- Eylül 5-6 gününde bir su verilebiliyor.
- Gazalilerin yüzde 80'i insani yardıma bağımlı yaşıyor. Temel gıda maddeleri son derece kıtlık. Hamas'ın sığınakları kamyonlarla dağıtmaya çalışıyor.
- Okullar ve binalar kapalı.
- Çok sayıda insan, evlerini terk ederek daha güvenli olduklarını düşündükleri bölgelere kaçtı.
- Bölge halis büyük bir insani trajedi yaşanıyor. İsrail Gazze'ye gelen Kamiba'a ait yardım kamyonlarının geçişine izin vermedi.

İsrail Gazze'ye karadan girmeden önce, bölgeyi önce havadan, karadan ve denizden vurdu. Bu saldırıların en dehşet vericisi ise içinde 300 kişinin ibadet ettiği Gazze'nin kuzeyindeki Cebalye'de bulunan İbrahim el-Mağadna adlı camide yaşandı. Görgü tanıkları ve hastane

kaynakları, Cebalye'deki Filistin müfettiş kampındaki camiye yönelik saldırıdan sonra en azından 16 cesedin çıkarıldığını, bunlardan 2'sinin 10 ile 12 yaşlarındaki iki kardeşe ait olduğunu belirtti. Aynı kaynaklar, ölenler arasında 2 genç kızın bulunduğunu

belirtirken, İsrail'in namaz sırasında vurduğu camide yaralanan 60 kişiden 16'sının durumunun kritik olduğunu da söyledi. Cami, saldırı sonrası enkaza dönerken, görgü tanıkları kurtarma görevlilerinin kan gölüne dönen enkazdan cesetleri güçle toplamaya çalıştıklarını söyledi.

KARADAN GİRDİ

İsrail ordusunun 'Dökme Kurşun' adını verdiği, bir haftadır süren ağır hava bombardımanlarının ardından, kara birlikleri de operasyonun 8. gününde Gazze Şeridi sınırlarından girdi. İsrail ordusu, operasyonun ikinci aşamasının amacının, 'İsrail'in güvenliğine yönelik roket saldırılarını engellemek ve Hamas'ın terör alt yapısına imha etme' olduğunu duyurdu.

Gazze'deki yerel radyolar, askerlerin 3 noktadan bölgeye girdiğini, Filistinli militanlarla bu bölgede çatışmaların da başladığını duyurdu.

İlk kurban çocuk

İsrail tanklarının ateşinde hayatını kaybeden Filistinli bir çocuk kara harekatinin Filistin cephesinde verilen ilk kurban oldu. Tank ateşinde 11 Filistinli de yaralandı.

Hamas ise, Gazze'de birkaç İsrail askerini öldürdüğünü iddia etti. Hamas ayrıca, Gazze Şeridi'nin, İsrail ordusuna mezar olacağını ifade etti.

İsrail'in Kanal 10 Televizyonu, erduman, Gazze Şeridi'nin kuzeyinde yaşananları, "evlerini başlatmalık" komününde uyardığını bildirdi. İsrail o da sızdığı da aynı kanala yapıp açıklama. "Bu uzun soluklu bir hareket olacak" diyerek şöyle devam etti: "Bizi amacımız viz birincisi İsrail'e yönelik roket saldırılarını etkisiz hale getirmek, diğer Hamas'ın terör altyapısını yok etmek." Kanal 10, "kapalı" bir toplantıda İsrail Başbakanı Ehud Olmert'in "Amacımız Hamas'ın iktidardan indirmektir" dediğini de öne sürdü. Öte yandan, İsrail hükümetinin, "onbinlerce" yedek askerini daha silah altına alınması yolundaki kararını onayladığı belirtildi.

AB'den destek, Fransa'dan kinama

Avrupa Birliği Dışişleri Bakanı Çek Cumhuriyeti kara ilin kara harekatinin "saldırı değil savunma amaçlı" olduğunu açıklaması yapıp. Fransa ise hem operasyonu hem de Hamas'ın saldırılarını kınadığını açıkladı.

İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak ise, "Dökme Kurşun" operasyonunun kara aşaması için uzun süre bekle diklerini belirttik. "Harekati Esley ve kısa olmayacak" dedi. Öte yandan, Kanal 2 televizyonu yorumcularından Ehud Yaari, Hamas'ın, Filistin Yönetimi Devleti Başkkanı Ebu Maseen (Mahmud Abbas) ile görüşme çağrısı yaptığını da duyurdu. İsrail askerlerinin 3 ayı yerden girdiği Gazze Şeridi'nde çıkan çatışmalarda, ilk saatlerde 15 Filistinli militanın hayatını kaybettiği bildirildi.

Halid Meşal, Konya'daki mitinge telefonla katıldı

İsrail'in Gazze'ye yönelik yarı genelinde çeyizli saldırı ve sivillere yönelik saldırılarını protesto edildi. Van, Şanlıurfa, Samsun, Muş, Yalova, Iğdır, Erzurum, Ormaniye, Nevşehir, Konya, Zonguldak, Erzurum, İstanbul, Kayseri ve Sakarya düzenlenen protesto gösterilerine çok sayıda kişi katıldı. Ormaniye'de düzenlenen mitinge, Hamas'ın Suriye'de sürgündeki siyasi büro şefi Halid Meşal telefonla katıldı. Meşal "Türkiye'den Gazze'ye doktor, hemşire, ambulans, ilaç göndermesini bekliyoruz. Bizlerden dualarınun eskik etmesini, İsrail mallarını boykot edin. Zafer yakıyor. Türkiye, İsrail ile silah anlaşmasını da bir an önce iptal etmeli" dedi.

İsrail ordusu 'Dökme Kurşun Operasyonu'nun 8. gününde kara, hava ve denizden vurduğu Gazze Şeridi'ne aşkım sınırın 3 ayrı noktasından girdi. 'Bu bir okul gezisi değil, uzun soluklu hareket' diyen İsraili yetkililer 'İstila' işaretini verdi. İsrail televizyonuna göre Olmert, "Hedefimiz Hamas'ı iktidardan indirmek" dedi.

20 bin asker Gazze'de

İsrail askerleri dün Gazze Şeridi sınırlarında 3 noktadan bölgeye girdi. 20 bin kadar İsrail askeri, Gazze'nin kuzeyindeki Beyt Hanun'un doğusu, Cebalye müfettiş kampının doğusu ve İsrail'e sınırda olan Şecalye mahallesindeki Karni geçişinden çitleri aşarak geçiş yaptı. İsrail birimleri, geçiş sırasında meydana gelen çatışmalarda yoğun tank ateşi ve F-16 uçaklarıyla desteklendi.

Gürcistan'a gösterdiğiniz hassasiyeti gösterin

Erdoğan dünyaya seslendi

Başbakan Erdoğan Ortadoğu turunun son ayağında Surieli Kral Abdullah bin Abdülaziz ile Riyad'da bir araya geldi.

BAŞBAKAN Recep Tayyip Erdoğan, dünya Gürcistan'da gösterdiğiniz hassasiyeti Gazze'ye de göstermenizi çağırarak bulundu. Erdoğan, Orta Doğu turu çerçevesinde Suriye, Ürdün ve Mısır'dan sonra geldiği Riyad'da dün Kral Abdullah bin Abdülaziz ile görüştü. Görüşmenin çok verimli geçtiğini söyleyen Erdoğan, bu çabaların devam ettirileceğini belirtti. Temastanın ardından basın sorularını yanıtlayan Erdoğan, "İlk gün 145 Filistinlinin öldürülmüş olması 100'u aşkın insanın da yaralanması büyük bir üzüntüdür. Böyle bir trajedi karşısında sakin duramıyoruz. Durumun düşen parçaları parçalarına dönmek için çalışmalarını atık" dedi. Erdoğan, "Gazze'de insanlar adeta bir açık hava pishanesinde yaşıyorlar. Aslında Filistin'in genel bir hapishane. İnsanların burada duymak istediği şey, Barış, Barış, Barış." dedi.

Dünya kazanıyordu, düştüğü yeri yakan fosfor mermilerinin "kimyasal silah" kabul edilip yasaklanması gerektiğini tartışıyor.

AHTAPOTLA VURUYOR

Önceki gece kara operasyonu başlatan İsrail ordusu, Gazze'yi havada ahtapot gibi iz bırakan ve düştüğü yeri yakan "beyaz fosfor mermileri" ile vuruyor.

SKANDAL KEMER'i KARIŞTIRAN AIDS HASTASI

Antalya'nın Kemer ilçesi, HIV skandalı ile çalkalanıyor.

■ Kemeri ilçesinde S.K. geçen yıl birlikte yaşadığı bir kadından HIV kaptı. Sağlık durumu kötüye giden S.K. son üç ayda da virüs taşıyor edildi. İlçede panik başladı. S.K. ile ilçeğe gelen kadınlara ve hayret kullarıyla birlikte olanlar hastanelere koştu. S.K.ın ilçeğe geldiği ve evli olduğu öğrendiği bir kadın ise onun yanında da virüs bulaştı. 3. sayfa

Gazze şehri kuşatıldı

İsrail'in Gazze Şeridi'nde başlatıldığı kara harekâtı, dün genişleterek sürdü. İsrail birliklerinin ilk iki Gazze şehrine girip çöken anıyolları kapatmak oldu. Şehrin dış mahallelerinde şiddetli çatışmalar var.

Gerilla savağı olacak

Bubî tınaktan burakarak şehirlere çekilen Hamas, gerilla savağına hazırlanıyor. Kara harekâtının ilk gününde çoğu sivil 42 Filistinli öldü, 200'ü de yaralandı. İsraili ta rafından ise bir asker öldü, 30 yaralı var.

Yine fosfor bombaları

İsrail savağı uçakları, vurulacak hedeflerin yakınına "beyaz fosfor mermisi" yağdırıyor. İsrail'in "hedefi aydınlatmak veya gizlemek" amacıyla iki yıl önce Lübnan'da da kullandığı mermiler tartışılmaya başlandı.

5 soruda operasyon

- İsrail, Gazze Şeridi'ne neden girdi?
- Döviz kurunu Hürriyet'in ne sonucu (İstanbul)?
- İsraili'deki operasyonun sonuçları nedir?
- Lübnan'daki Hizbullah da çatışmaya girebilir mi?
- Hamas'ın başan planı nedir? 3. sayfa

Falaşalar da cephede

İsrail ordusunda, Etiyopya mülh askerler Yahudiler de yer alıyor. Falaşa (Döviz kurunu) olarak da bilinen "beta İsrail" cemaatinin mensupları 300 bin kişiye kadar var.

İsrail'in son silahı 'alevden ahtapot'

■ İSRAİL hava kuvvetlerinin geçtiği hafta uçakla Gazze'deki hedeflere saldırması, "alevden ahtapot" olarak adlandırılan yeni silahın, "alevden ahtapot" olarak adlandırılan yeni silahın, "alevden ahtapot" olarak adlandırılan yeni silahın...

İsrail Ordusu Gazze'yi ortadan ikiye böldü

İsrail'in kara harekâtı genişliyor

Kim, ne dedi

■ İSRAİL Cumhurbaşkanı Şimon Peres, Anayasa'nı terfi etmek. Hamas'ın ciddi bir darbe atması var. (İsrail'in darbe atması)
 ■ İSRAİL Başbakanı Eyal Olmert, "Gazze'de karışıklardan önce yapılabilecek her şeyi yaptık. Bu kapsamda bir operasyon."
 ■ Hamas'ın askeri lideri İzzeddin Riad İzzeddin, "Operasyon dışındaki Gazze'deki savunma kuvvetlerimiz bu süreçte bölgenin güvenliğini sağlamak için çalışıyor."
 ■ İSRAİL Genel Sekreteri İzzat Riis, "Kara harekâtı artık sonlandırılmadı."
 ■ ABD İsrail'in kuzeyden Gazze'ye saldırıya geçmesini istemediğini, ancak Hamas'ın rakiplerini daraltması gerektiğini belirtti.
 ■ AB Dışişleri Bakanı Çolak, "İsrail'in Gazze'ye saldırıya geçmesi, barış sürecini olumsuz etkiler."
 ■ Fransa İsrail'in terörle mücadelede Hamas'ın rolünü vurguladı.
 ■ Çin, Hamas'ın terörle mücadelede rolünü vurguladı.
 ■ Papa 16, Bernabé, "Savaşın sona ermesi için çalışıyoruz."

ŞİDDETLİ ÇATIŞMALAR

■ İsrail'in önceki akşam Gazze Şeridi'nde başlattığı kara harekâtı genişleyerek sürüyor. Dört koldan güney bölgesini ortadan ikiye bölen binlerce İsrail askeri, Gazze'yi kuşattı. Dört mahallelerde şiddetli çatışmalar yaşandı.

DIŞ HAREKETLER SERİSİ

İSRAİL'in Gazze Şeridi'ne yönelik saldırıları, Kuzey Cephesi'nin, Hamas'ın başına vurduğu bir saldırıya karşı bir hafta önce başladı. İsrail ordusu, önceki hafta Gazze'den binlerce askerini çekmişti. Ancak şimdi Gazze'ye dört koldan saldırıya geçti. Gazze'nin güney bölgesini ortadan ikiye bölen binlerce İsrail askeri, Gazze'yi kuşattı. Dört mahallelerde şiddetli çatışmalar yaşandı.

Hamas 25 roket attı 1 İsraili yaralandı

Kuşatılan Gazze'nin sığınakları, İsrail'in saldırılarına karşı direniyor. İsrail ordusu, Gazze'ye dört koldan saldırıya geçti. Gazze'nin güney bölgesini ortadan ikiye bölen binlerce İsrail askeri, Gazze'yi kuşattı. Dört mahallelerde şiddetli çatışmalar yaşandı.

GERILLA SAVAŞI

■ İsrail ordusu, onlarca Hamas militanını öldürdüğüünü açıkladı. Babi tuzakları bırakarak şehirlere çekilen Hamas, gerilla savaşına hamletanıyor. Kara harekâtının ilk gününde çoğu sivil 42 Filistinli ve bir İsrail askeri öldü.

HAFTALAR SÜREBİLİR

■ İsrail Savunma Bakanı Ya'alon, "Kolay olmayacak. İsrail ordusu, Gazze'ye dört koldan saldırıya geçti. Gazze'nin güney bölgesini ortadan ikiye bölen binlerce İsrail askeri, Gazze'yi kuşattı. Dört mahallelerde şiddetli çatışmalar yaşandı."

Gazze sokakları ceset dolu, halk kaçıyor

İsrail ordusu, Gazze sokaklarını cesetlerle dolu bıraktı. Halk, sokakları terk ederek sığınaklara kaçıyor. İsrail ordusu, Gazze'ye dört koldan saldırıya geçti. Gazze'nin güney bölgesini ortadan ikiye bölen binlerce İsrail askeri, Gazze'yi kuşattı. Dört mahallelerde şiddetli çatışmalar yaşandı.

Gazze sokakları cesetlerle dolu, halk kaçıyor. İsrail ordusu, Gazze'ye dört koldan saldırıya geçti. Gazze'nin güney bölgesini ortadan ikiye bölen binlerce İsrail askeri, Gazze'yi kuşattı. Dört mahallelerde şiddetli çatışmalar yaşandı.

Hürriyet Gazetesi, 16 Aralık 2009, sayfa 1.

Hoşgeldin bombası

BM Genel Sekreteri geldi, İsrail Gazze'yi biçti

BM Genel Sekreteri Ban Ki-mun dün ateşkes için Tel Aviv'i ziyaret ederken, İsrail, Gazze şehrinin yerle bir etti. Şehir merkezine giren İsrail güçleri, son üç haftanın en yoğun bombardımanını yaptı. BM yardım binası ile uluslararası medya merkezinin de aralarında bulunduğu birçok bina vuruldu. Barış için gelen BM Genel Sekreteri kaçına döndü.

İSRAIL'in Gazze Şeridi'nde iktidarı elinde bulunduran Hamas'a karşı düzenlediği Dökme Kurşun Operasyonu, 20'inci gününde şiddetini artırdı. İsrail ordusu dün 500 bin nüfuslu Gazze şehrinin merkezine kadar girdi. Kabalık Tel el-Hava mahallesinde son üç haftanın en yoğun bombardımanını yaptı. En az 37 Filistinli öldü. İsrail tankları ve topolları Gazze'deki birçok yüksek binayı da hedef aldı.

Vurmuyuz deyip vurdular

İsrail fişelerinin hedeflerinden biri, Gazze'deki birçok uluslararası medya kurumunun ofisinin bulunduğu El Şuruk binası oldu. Reuters'ın arayan İsraili yetkililer, bu ajansın Gazze ofisinin koordinatlarını alıp vurulmayacağı garantisiz verdiler. Hemen ardından Reuters bürosunun da bulunduğu bina vuruldu. Başbakan binomun iki kat üstünde bulunan iki kamerasının yaralandı. Gazze'deki El Şifa Hastanesi de topolların hedefi oldu. Saldırlar uluslararası basın ve sağlık örgütlerinin tepkisini çekti. İsrail ordusu, Ortadoğu turunu sürdüren BM Genel Sekreteri Ban Ki-mun'un ateşkesi ilna etmek üzere Tel Aviv'e vardığı dakikalarda, Gazze'de BM'ye ait bir yardım ajansını bombalıyor.

BM Filistinli Mültecilere Yardım Ajansı'na ait binada üç BM görevlisi yaralanırken, başplanan yaralıları da çıkan yangında küllü oldu. Saldırıyla "öklenen" Ban, İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak ile yaptığı görüşmede "bunun ciddi bir hata olduğunu" söyledi. Gazze'deki ölü sayısının "dayanılmaz noktaya" ulaştığını vurgulayan Ban, İsrail'den ateşkesi kabul etmesini istedi. "Artık şiddetin hiçbir barış için gerekçelerini sağlamamak üzere olduğuna" hükmeden Ban'a yanıt, İsrail Dışişleri Bakanı Tzipi Livni'den geldi. "Ne zaman duracağını bir karar verin."

Binada Hamash yoktu

Birleşmiş Milletler'in Gazze'deki en üst düzey yetkilisi John Ging, dün vurulan BM merkez binasında Hamash militanlar olmadığını söyledi. John Ging, BM binasının vurulmasının kabul edilmesini istediğini ve BM binasının şüphelenen pek çok Filistinli bulunduğunu belirtti. Bu saldırıyla ilgili bağimsız soruşturması açıklamasını istediklerini vurguladı.

BM Genel Sekreteri'nin insanî işlerden sorumlu yardımcısı John Holmes da yaptığı açıklamada, BM binasının yerinin her kes tarafından bildirildiğini, saldırının kabul edilmesini istediğini vurguladı.

BM Genel Sekreteri Ban Ki-mun (sağda) dün İsrail Savunma Bakanı Barak ile tokalaşırken, İsrail uçakları Gazze'deki BM ofislerini bombaladı.

AFP muhabiri Zeynun: Böyle dehşet görmedim

PARİS merkezli uluslararası haber ajansı AFP'nin Gazze muhabiri Adil Zeynun, 16 yıllık kariyerinde böyle bir dehşet görmediğini söyledi. İsrail hava saldırılarının başladığı 27 Aralık'ta Gazze'deki El Şifa Hastanesi'ne gittiğini belirten Zeynun şöyle konuştu:

"Yıllardır gördüklerimden sonra hiçbir şeyin beni çöle edemeyeceğini düşünüyordum. Fakat o hastanede her yerde vücut parçaları, et ve kan vardı. Son üç haftanın kariyerimin en zor günlerini yaşıyorum. Bir gazeteci olarak bile evime sağ dönmeyi düşünemeyeceğim belki."

Hamas'ın içişleri Bakanı Siyam öldürüldü

İSRAIL'in dün gerçekleştirdiği hava saldırılarında Hamas'ın İçişleri Bakanı Said Siyam da öldürüldü. Haberi doğrulayan Hamas yetkilileri, Cebeliye mülteci kampına düzenlenen saldırıda Siyam'la birlikte oğlu, kardeşi İyad ve Hamas'ın güvenlik örgütünün başı olan Salah Ebu Şara'nın ve kimlikleri açıklanmayan üç kişinin daha hayatını kaybettiğini bildirdiler. Bombanın etkisiyle bölgedeki birçok kişi yaralandığını söyleyen görgü tanıkların, yandıkları evde kalmış dört kişiyi de yaralanan yitirdiğini bildirdiler.

Filistin'de Ocak 2006'daki seçimle ilgili başına gelen Hamas yönetiminde İçişleri Bakanlığına atanan Siyam 13 bin kişilik polis ve güvenlik gücünden sorumluydu. Hamas'ın Gazze'deki en önemli beş liderinden biri olarak kabul edilen Siyam'ın öldürülmesinin Hamas çevreleri için büyük bir kayıp olduğu belirtildi. Siyam'ın öldürülmesinin ardından insanî yardım eden Hamas yetkilisi Muhammed

Nazari "Said Siyam'ın kaçır siyonistlere lanet getirecek" dedi. Bu arada, Gazze'deki sağlık yetkilisi doktor Musviye Hüseyin, yalnızca dünkü saldırılarda ölenlerin sayısının 70'e yükseldiğini açıkladı. Gazze'de toplam can kaybının 1100'ü geçtiği belirtiliyor. Gazze'deki kaynaklara göre, Hamas'ın askeri komadı İsmeddin El Kassem Tuğayları'nın önde gelen liderlerinden Mahmud Wafiq da hava saldırısında ölenler arasında bulunuyor.

Hamas ateşkesine razı oldu iddiası

MOSKVA'da gerçekleştirilen toplantıda Kahire'de temalar sürerken, Hamas temsilcileri pları "kaba hatlarıyla" kabul etmişlerini açıkladılar. Hamas yetkililerince, İsrail'in Gazze'deki güçlerini bir hafta içinde çekmesi ve sınır geçişlerini açması durumunda 1 yıl sürer bir ateşkesi mükahhidatı belirtiyor. AFP, anlaşma kapsamında Gazze sınırları Türk gücünün denetimine geçeceğini yazdı. Ajansın konuşan bir Türk yetkilisi, "Türkiye her iki tarafta da ılımlı etmediği tek ülke" dedi. İsrail'in ateşkesi açıklamasını bu habiyle kabul edip etmeyeceğini ise bilmiyoruz.

Obama'dan kızlarına duygusal mektup

ABD'nin 44'üncü başkanı seçilen Barack Obama, görevine başlamasına bir haftadan kısa bir süre kala kızlarına bir mektup yazarak 11 kızına teşekkür etti. Obama, mektubun tamamını gizli tuttu. Obama, mektubun tamamını gizli tuttu. Obama, mektubun tamamını gizli tuttu. Obama, mektubun tamamını gizli tuttu.

YİNE SİVİLLER HEDEF ALINDI: 225 ÖLÜ

İsrail, Gazze'de katliam yaptı

İsrail, Hamas ile 6 aylık ateşkesin bitmesinin ardından Gazze'ye bomba yağdırdı. Harabeye dönen şehirde aralarında çocuk ve kadınların da bulunduğu en az 225 kişi hayatını kaybetti, 700'ün üzerinde yaralı var. Dünyanın tepki gösterdiği katliamın ardından Filistinli örgütler 'intikam yemini' etti. İsrail ise tehditlerini sürdürdü: "Yine vururuz."

Barışa darbe indirildi; Olmert'i aramayacağım

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, İsrail'in Gazze'yi kana bulayan saldırısına sert tepki gösterdi. Barışa darbe indirildiğini vurgulayan Erdoğan, saldırının Türkiye'ye karşı bir saygısızlık olarak nitelendirildiğini, İsrail'e herhangi bir diplomatik girişim ilanı gereksiz gördüğünü belirten Başbakan, Ehud Olmert'e yapmayı planladığı telefon görüşmesini de iptal etti. Erdoğan ayrıca, BM Genel Sekreteri ni arayarak görevi çağırarak Devamı 17'de

Cismali Önal | Kahira
İsrail, gündemde sızdırmakla tehdit ettiği Gazze Şeridi'ne Yahudilerin hafta sonlarında bomba yağdırdı. Dünyanın tepki gösterdiği katliamın ardından Filistinli örgütler 'intikam yemini' etti. İsrail ise tehditlerini sürdürdü: "Yine vururuz."

Filistinli ise yaralandı. İsrail ve Filistinli gruplar arasındaki 6 aylık ateşkesin sona ermesinden bir hafta sonra gerçekleşen saldırılarda karakollar ve güvenlik karargahları hedef alındı. Saldırılarda mezuniyet töreni yapılan bir polis merkezinin de aralarında bulunduğu güvenlik merkezlerinin çoğu vuruldu. Ölenler arasında Gazze Polis Şefi Tevfik

Cabbar'ın da bulunduğu açıklandı. İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres, saldırının ardından Gazze'ye girmeyeceğini söyledi. İsrail Ordu Sözcüsü Avital Leibovic, Hamas yöneticilerini de hedef alabileceğini bildirdi. Katliama, Hamas roketleri karşılık verirken İslami Cihad başta olmak üzere Filistinli örgütler intikam yemini etti. Ha-

mas liderlerinden Halid Meşal, Filistinlilerden 'üçüncü İntifada'yı başlatılmasını' istedi. Katliam, dünyanın da tepkisini çekti. Türkiye, saldırıya şiddetle karşılık Avrupa Birliği 'ateşkes' çağrısında bulundu. Arap Birliği, acil toplantı kararı aldı. ABD, saldırıda yine Filistinlilerin suçlu olduğunu, ateşkes çağrısını İsrail'e değil Hamas'a yaptı. Devamı 17'de

Zaman Gazetesi, 28 Aralık 2008, sayfa 1.

Ateşkes masasında katliam planı

İsrail'in, Gazze'ye saldırı planını 6 ay önce yaptığı ortaya çıktı. Haaretz Gazetesi'ne göre; Tel-Aviv bir yandan Hamas'la ateşkes masasına otururken diğer yandan orduya saldırı için hazırlık talimatı vermiş. 6 aylık ateşkes süreci istihbarat toplamada geçmiş.

Cumali Onal | Kahire

İsrail Gazze'yi vurmaya devam ediyce. Dünyanın tepkisine rağmen süren saldırılarda 100'lerden fazla bomba atıldı. İsrail Filistin sınırlarında son 60 yılın en büyük katliamı olarak tarihe geçen saldırıların planını 6 ay önceden yapıldığı ortaya çıktı. İsrail'in önde gelen gazetelerinden Haaretz, Yahudilere kutul olan Hanuka (fakül) bayramının son günü gerçekleştirilen katliamın arka planını deşifre etti. Haaretz'de

dün yer alan habere göre; Hamas'la ateşkes aradığına inansa atan Savunma Bakanı Ehud Barak, İsrail ordusuna operasyona başlatılana talimatını 18 Haziran'da verdi. Tel-Aviv, ateşkesle geçen süreyi askeri açıdan hazırlık, istihbarat toplama ve kamuoyunu yönetmek için kullandı. Hamas'ı hazırlamak yakalandı. Ateşkesin 19 Aralık'ta istişaresinin ardından Gazze'den fırlatılan Kassam füzele bir planın uygulamaya konulmasının da yollarını açtı. İsrail önceki gün Gazze'ye bomba yağdırdı. Filistin Devlet

Başkanı Mahmud Abbas'ın Mesir'e meslektaş Hüsni Mubarek'le görüşmelerinin ardından yaptığı açıklama da Haaretz'in istihbaratçıları şüphelendi. "Hamas, İsrail'in saldırılarına duyulmuş hareket etmeyecek." Saldırlar dünyaya yayıldı. Filistinliler için hayati önem taşıyan ilaç deposu ile cami hedef oldu. İsrail ordusunun Hanuka'dan esinlenerek "Dikme Kurban" adını verdiği operasyonda ölü sayısı 200'i aştı. 70'den fazla yaralı var. **Haberleri sayfa 17'de**

Gazze saldırısı Türkiye'de infiale yol açtı

Gazze'deki katliam Türkiye'yi ayızda kaldırdı. Yurtdışı dışından baktırına pak çok adı Filistin bayraklarıyla sokaklara dökülen ün binlerce vatandaş, İsrail'e lanet yağdırdı. Gösterilere tarbiye meydanı cıyından çok sayıya erişti. Kahire, Türkiye, İranı yardım için de saf tuttu. Kızılay, 250 tonluk gıda yardımı gönderdi. İlk etapta Gazze'ye 100 ton YTL gönderme kararı alan Deniz Feneri Derneği, bölgeden tedavi amaçlı hasta getirmek için de girişimlerde bulundu. İHH İmami Yardım Vakfı da ilaç ve gıda kapıya kapıya yardım kampanyası başlattı.

Arap liderler suskun, halk öfkeli

Gazze'ye saldırıya dünya tepki gösterirken, Arap ülkeleri de ha önce duyurdukları gibi acil toplantı kararından vazgeçti. Arap Birliği, Devlet Sekreteri Anır Mula, Körfez İşbirliği Konseyi ve Magrib Birliği nin gerçekleştirdiği toplantılardan dolayı üye ülke dışileri başkanlarının çok yoğun olabaklarını söyledi. Arap liderlerin suskun kalması katliama halk öfkeli. Irak, Suriye, Ürdün, İran ve Lübnan'da binlerce kişi protesto ve ABD'yi protesto etti.

BM Güvenlik Konseyi, İsrail'i kınayamadı

İsrail'in Gazze'ye saldırıya başladığına ilişkin kararın ardından toplanan BM Güvenlik Konseyi, taraflara sızılma son süreci çağırırken bu kez Gazze'deki insani ve ekonomik ihtiyaçlara dikkat çekti. İsrail'in kınayamadığı açıklanırken Tel-Aviv meydanı. İsrail bakanının diplomatik kınaymaları değerlendirildi. Haberine göre Güvenlik Konseyi, radikal saldırılarına karşı bir cevap alınmasını beklediği açıklandı.

Saldırı çirkin bir insanlık suçu, yaralıları için Ankara devrede

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, İsrail'in Gazze'ye gerçekleştirdiği saldırının "çirkin bir insanlık suçu" olduğunu söyledi. Masum ve sızınması yasak olan sivillerin öldürülmesi zıranız güç kullanımı olarak nitelendirilen Erdoğan, operasyonu dünya barışını indirmeye bir darbe olarak nitelendirdi. "İsrail'i bu yarımadan dönme ve hava operasyonunu durdurmaya çağırıyoruz." dedi. Saldırının durdurulup yaralıları için devrede olduğunu açıkladı. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Dışişleri Bakanı Ali Babacan, diplomatik temsilatında bulunsuyor. Bu kapsamda İYCT başkanı Mustafa Cevizci de görüşen Babacan, tekitatı acil toplantıya çağırıldı. **Devamı 17'de**

Zaman Gazetesi, 29 Aralık 2008, sayfa 1.

İsrail vuruyor, dünya seyrediyor. Gazze'de katliamın boyutları her geçen gün büyüyor. Harabeye dönen şehirde insanlık dramı yaşanıyor. Ameliyatlara cep telefonu ışığıyla çalışılırken, saldırıda kullanılan bombaların etkisi Filistinli doktorları şaşırttı: "Ölenlerin vücudunda yara bere izi yok. Ama beyinleri zedelennmiş. Bu nasıl oldu bilmiyoruz."

Harabe şehirde ameliyatlara cep telefonu ışığıyla yapılıyor

Gazze'yi kan gölüne çeviren İsrail, hava saldırılarına devam ediyor. Üstelik din Hamas'ın Gazze'deki sembolü olan İbram Ürber sitesini, ilçeleri Bakarabği, Refah ve Cefalye nüfuz bölgelerini vurdu. Operasyonun üçüncü gününde ölü sayısı 360'a, yaralı sayısı ise bin 420'yi buldu. Havadan ve denizden saldırılara atanan Gazze'de insanlık dramı yaşanıyor. İsrail, itfaiye araçları ve ambulansları da vuruyor. Yaralıları taşıyan ambulansları ölü ve yaralıları ambulans araçlarına. Biran belde yaralıları taşıyan ambulansları vurdu, şehirde elektrik kesintisi had safhada. Gazze'nin en büyük hastanesi Şifa'da yaralıları cep telefonu ışığıyla ameliyat ediyor. Filistinli bir doktorun verdiği bilgiler, katliamlarda kullanılan bombaların ilginç bir şekilde neden oldu: "İnsanları yarayan her şey hastaneye gitti. Cansızlar üstüne yığılmış vaziyetteydi. Başlıca yaralıları kopmuş karınları hacak ve kolları eksikti. Ama ben ve diğer doktorlar en fazla yaralıları, vücudunda hiç yara bere bulamazdık. Yaralıları yaralayan şekilde hepsi zedelennmişti. Yaralıların durumu kötü. Bu nasıl oldu bilmiyoruz. Bombaların yerlerden 50 dolayında ki bu şekilde gelmiş ve damarları bozmuştu. Bugün, en geç yarın ölümler diye bekliyoruz."

Tel Aviv'in, Gazze'yi yerle bir eden bombaları Amerika'dan yeri aldığı ortaya çıktı. Jerusalem Post gazetesinin haberine göre İsrail savunma bakanlığı, Gazze'yi teslimatı bu ay başında yapılan "cep telefonu deler" GBU-39 bombalarıyla vuruyor. **Devamı sayfa 14'te**

Ankara ve Kahire'den "derhal ateşkes" çağrısı 15'TE

İsrail saldırısında hayatını kaybeden Filistinliler toprağa vâkıfıyor. Gazze'de İsrail vahşetine öksüzler yağarken, Tel Aviv, kara saldırısı için hazırlık yapıyor.

Erdogan, Ortadoğu'da 'barış turu'na çıkıyor

İsrail'in Gazze'ye saldırılarına tepki gösteren Ankara harekete geçiyor. Başbakan Erdoğan, dört ülkeyi kapsayan Ortadoğu turuna çıkıyor. Erdoğan, yarın ve perşembe günü Suriye'ye başlayacak olan gezisinde Ürdün, Suudi Arabistan ve Mısır'i ziyaret edecek. Devlet Bakanı Cemil Çiçek, Başbakan'ın konuya pozitif katkı sağlayabilerek her kesimle görüşeceğini söyledi. **15'te**

Yahudiler ile Filistinliler, katliamı birlikte protesto etti

Gazze'deki katliamı New York'ta protesto edildi. Yaklaşık 5 bin kişiyi kapsayan gösteriye bin Yahudiler de katılarak Filistin bayrakları ve pankartlarıyla İsrail'in BM Davası Temsilciliği'ne yürüyüş grubu New York'ta da alkışlarla destek verdi. Gazze'de yapılan katliamları bir an önce durdurulmasını isteyen grup, Amerikan hükümetinin İsrail'i durdurması için girişimde bulunmamasına tepki gösterdi. **15'te**

'Olusturduğu kan gölü İsrail'i güvenli yapmayacak'

Independent gazetesinin Ortadoğu muhabiri Robert Fisk, "İsrail'in yarattığı kan gölü, bölgeyi güvenli yapmayacak" başlıklı yazısında İsrail'e tepki gösterdi. "Gazze'de oluşturduğu kan gölü İsrail'i güvenli yapmayacak" başlıklı yazısında İsrail'e tepki gösterdi. "Gazze'de oluşturduğu kan gölü İsrail'i güvenli yapmayacak" başlıklı yazısında İsrail'e tepki gösterdi. **15'te**

Gazze'deki saldırılar beşinci gününde de sürüyor. Ölü sayısı 380'yi buldu. Yaralı sayısı bin 700'ü aştı. Filistinlilere 'şok ve dehşet' yaşatan operasyon-
da İsrail, masum sivilleri ve çocukları katlediyor. Dün evlerinin çöpünü
dökmeye giden iki kız kardeş füzelemin hedefi oldu. Dünya katliama sessiz.

Çöp taşıyan çocukları bile füzeyle vuruyorlar

İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği katliamlar boyutları her geçen gün büyüyor. Başta ABD olmak üzere dünya liderlerinin sona kalkan operasyonunda İsrail, sivilleri doğrudan hedef alıyor. Dünkü saldırılarda 12 kişi hayatını kaybederken İsrail polisi, sokakta bir eşya ile çöp taşıyan çöp taşıyan iki çocuğu füzeyle vurdu. Cebelleye müttefik kampla bölgedeki, sadece ölümlere bir eşya ile çöp taşıyan ana ve baba bir 4, diğer 11 yaşındaki iki kız kardeş oldu. Sağlık görevlileri, İsrail füzelerinin çocukların bulunduğu alan dışındaki hedef aldığına bildirdi. Yeni çıkan habere göre, gıda ve ilaçların Gazze'de sevimsizlikten dolayı tıkanmış durumda.

Hamas gerekçesizce bağlayan İsrail dünkü gün de bir eve füze atarak, yaralı 4 ile 17 arasında değişen 3 kız kardeşin ölümüne yol açtı. Katliamı tepkiye veren Filistinli baba, "Eğilimler İsrail'de olmalı, bütün dünyaya bunu kışkırtıyor ve yanlış yönlendiriyor. İsrail'in 'şok ve dehşet' operasyonunun dördüncü gününde ölü sayısı 380'yi buldu. Yaralı sayısı ise 1.700'i aştı. Tel Aviv, dünyaya dört bir tarafta düzenlenen protestolara rağmen operasyonları sürdürüyor. İsrail Başbakanı Ehud Olmert, 'Katillerimiz her türlü insancılığa' dedi. **Devamı sayfa 12'de**

Türk anne, 10 gün önce doğan bebeğiyle bombalara direniyor

1977 yılında evlendikten sonra Filistinli eşyle Gazze'ye giden Kerem Kottuca, yavaş yavaş doğan Zeynep'e anlattı. Geçen hafta 4 çocuğunu dünyaya getiren Kottuca, bombardmana birlikte yerinde hayatını sürdüğünü söyledi. "Elektrikler gitti. Ne yemek pişirebiliyoruz ne de uyuyabiliyoruz. Herkes hastanelilere tarifiyor. Evin ortasında oturuyor. Balonların bir an önce durmasını bekliyoruz."

Kerem Kottuca, Gazze'de yaşıyor.

MGK: Askeri hareket derhal durdurulsun

Milli Güvenlik Kurulu (MGK), İsrail'in Gazze'ye yönelik askeri hareketinin derhal durdurulmasını çağırısında bulundu. Cankaya Köşkü'nde Cumhurbaşkanlığı baskarlığında yapılan yün son MGK'ya yaklaşık 6 saat sürdü. Yayınlanan bildiri, çarışmalarını sona erdirilmesi ve diplomasiye imkân tanınması istendi.

Türkiye'nin yardımları Gazze'ye ulaştı

Gazze'deki katliamlara en sert tepkiyi gösteren Türkiye, Filistinlilere insani yardım konusunda da yoğun çaba sarf ediyor. Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi'nin organizasyonuyla teslim edilen tam teşekküllü 5 ambulans ve 70 tonluk gıda yardımı dün Gazze'ye ulaştı.

İsrail, kara hareketine hazırlanıyor

İsrail, dünyanın dört bir tarafında düzenlenen protesto gösterilerine ve BM Genel Sekreteri'nin atkesme çağrısına rağmen katliamları sürdürüyor. İsrail ordusu, sınıra asker ve zırhlı araç takviyesi yapıyor. Kara operasyonu için emir beklediği üleri sürüyor.

Ateşkes çağrılarını reddeden İsrail doktor ve ambulansları hedef aldı

Dünyalarası toplumun ateşkes çağrılarını duymayan İsrail, kadın-çocuk demeden Gazze'yi vurmaya devam ediyor. Cumartesi gününden bu yana 42'si çocuk yaklaşık 400 kişi katledildi. Dün ise İsrail jetlerinin hedefinde bir ambulans vardı; doktor, hemşire ve sağlık görevlisi hayatını kaybetti.

Gazze'deki katliam 6. gündür sürüyor. İsrail ateşkes çağrılarını kulak koymazı sürdürüyor. Birleşim Milletleri arabadan, dönem başkanı Francisco Martelliyle Davos'ta bir araya gelen 2 devletçi başkanları Hamas ve Hizb'le beraber ateşkes çağrısı yaptı. Ancak saldırılar 18 saat ara verip, yeniden güney İsrail köylerini hedefledi. Aynı zamanda sokaklarda tank kayırdı.

Gazze Şerif'in havadan ve denizden konan İsrail uçakları, dün Mısır sınırındaki sivilleri bombaladı. İsrail jetlerinin hedefinde, sığınma yerinde bulunan yaklaşık 100 kişi vardı. Çatışma 2 dakika boyunca ve sağlık görevlileri yaralıları taşıyarak, Gazze'deki Kemal Lütfi Hıncal Hastanesi Başhekimi Mervan Sultan, yaralıları çağırarak bulurken, "İsrail, sağlık görevlilerine bile çağırma imkânı tanımayarak, yaralıları öldürmek için arka sokaklara bomba saldırılarını bekliyor."

Birleşim Milletleri rakamları da Dekan Komisyon'u verildi saldırılarda yaralıların sayısının beş kat arttığı bildirildi. Buna göre İsrail bombardımanlarında yaralıların kaybedilen yaklaşık 400 kişiden daha fazla sivilin ölümlerine yol açtı ve 42'ye çocuk. **Devamı sayfa 14'te**

Doktor Ehab el-Mutairi an cenazesine arkadaşları toprağa verdi

Tehlikeli gidişin önüne geçmek istiyoruz

Başbakan Tayyip Erdoğan, Gazze'deki katliamın durdurulması için dün Ortadoğu turuna çıktı. Suriye lideri Bassar Esad ile görüşen Erdoğan, Gazze'deki gelişmeler hakkında birliktelik neler yapılabileceğini değerlendireceklerini söyledi. Bölgenin sivilizasyonuna girmesinden sonra endişe duyduklarını belirtti Erdoğan, Tel Aviv'e, "Gazze'deki kabul edilemez durumu bir an önce sona erdirin" çağrısını tekrarladı. Esad de, "Ziyaretin Türkiye'nin bölgedeki rolü üzerinde büyük etkisi olacaktır," dedi. Erdoğan ayrıca, Ürdün'ün Akabe kentinde Kral Abdullah ve Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas ile bir araya geldi. **Devamı 15'te**

Cumhurbaşkanı Gül, Peres'i arayarak ateşkes çağrısı yaptı

Ankara, Tel Aviv hükümetinin Filistin'e yönelik askeri saldırılarının durması için mekik diplomasisi yürütüyor. Bu kapsamda, Gazze'de yaşanan insanlık dramının sona ermesi için Cumhurbaşkanı Gül, dün İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres'i telefonla arayarak "ateşkes" çağrısında bulundu. Köşkten verilen bilgiye göre Cumhurbaşkanı Gül, Gazze'de sivil ve insani durumdaki durumu endişeliyle dile getirdi. Ateşkesin bir an önce sağlanmasını isteyen Gül, insani yardımların kesintisiz devamını beğenmesini vurguladı.

Gazze'ye 1 SMS ile 5 YTL bağışta bulunabilirsiniz

Türkiye'deki yardım kuruluşları Filistinliler için seferber oldu. Kimse Yok mu Dendi? cep telefonu mesajlarıyla destek kampanyasını başlattı. Türkiye'de, Aytağa Vodafone'un faturaları ve kontrolleri faturalarından 5777'ye gönderilen bir mesaj Gazze'ye 5 TL'lik yardım olarak yansıtacak. Ayrıca derneğin 24 saat açık olan 0216 521 80 80 No'lu telefon ve www.kimseyokmu.org.tr adresinden de online bağış yapılabiliyor. **15'te**

Zaman Gazetesi, 1 Ocak 2009, sayfa 1.

Gazze, yeni yıla gözyaşı ile girdi

L Dünya, yeni yılı havai fişek gösterilerinin sultasında karşarken Gazze, 2009'a İsrail bombaları arasında kan ve gözyaşı ile girdi. Ateşkes çağrısına kulak tıkayarak uluslararası toplumla meydan okuyan İsrail, yeni yılın ilk gününde aralarında parlamento ile adalet ve eğitim binalarının da bulunduğu yaklaşık 20 hedefi vurdu. Gazze'deki çocuk hastanesinin de bombalandığı dünki saldırılarda 14 Filistinli hayatını kaybetti, 100 kişi yaralandı. Kallaman 6. günü geride kalırken, ölü sayısı 418'e yükseldi. Temel gıda maddelerinin tükenmekte olduğu ve hastanelerin 2 bine yakın yaralıyla baş etmekte güçlük çektiği bölgede, büyük bir insanlık felaketinin yaşandığı bildiriliyor. Gazze'de yiyecek ve

tıbbi malzeme dağıtımına yeniden başladıklarını anlatan Birleşmiş Milletler Mülteci Yardım Kurulunu (UNWRA) Başkanı Karen Abu Zayd, insanların çaresizliğini şu sözlerle özetliyor: "Bölgede insanların çöplükleri içinde bir şeyler aramasına ve dilenmelerine ilk kez şahit oluyoruz. Bu, (Gazze için) yeni bir fenomen."

Filistin'de yaşanan bu drama rağmen ateşkes konusundaki diplomatik çabalar sonuçsuz kalıyor. Arap ülkeleri temsilcilerinin isteği üzerine yılbaşı gecesi acil toplanan BM Güvenlik Konseyi, Gazze'de şiddetin durdurulmasına yönelik bir karar almadı. İsrail'in konularının ve Gazze'deki saldırıyı derhal durdurmasının istendiği karar tasarısı ABD ve İngiltere'nin vetosuna takıldı. **Devamı 17'de**

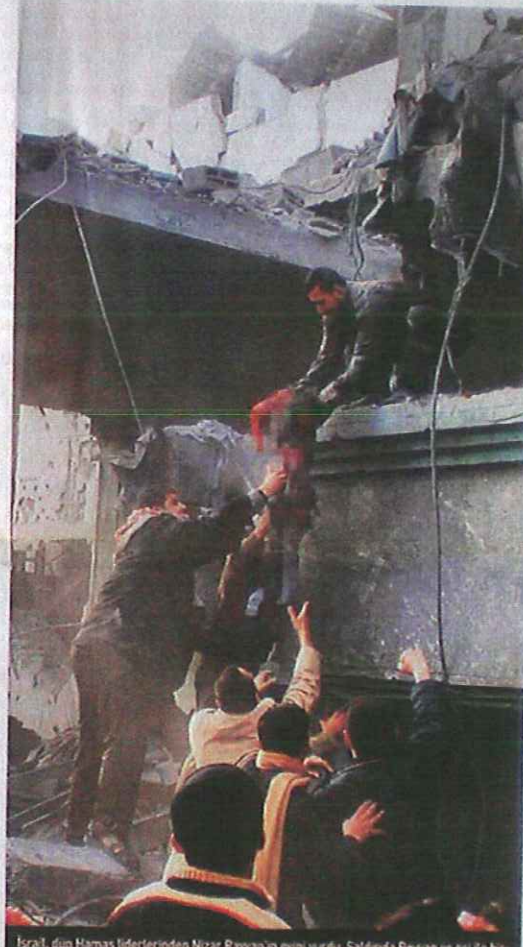
BY: FOTOGRAFİK: İLAK ŞİMŞEK

Aşkelon'da dehşete şahit olmak

HABER İZLENİM
SUMACI DNAL/AŞKELON

Acı bir siren sesi ve bir anda etrafa kaçışan insanlar. Kimse kimseyi görmüyor. Yaşlısı, genci, askeri, çocuğu herkes bir yere sığınmak için deliler gibi koşuyor. Ve birkaç saniye sonra patlayan Grad füzesinin çığırdağı görüntüsü... Siren sesi duruyor ve korkudan dizleri, dudakları titreyen insanlar, sığındıkları yerlerden çık-

maya başlıyor. Ancak bu kez yaklaşık 10 km uzaktan insani delirtecek düzeyde dehşete düşüren ağır bombardıman sesleri geliyor. Hem de arka arkaya birkaç tane. Taksi şoförü, büyük bombardıman sesinin Gazze'den geldiğini söylüyor. Son günlerin hatta son yılların değişmez sahnesi olan bu birkaç saniyelik manzaryaya, gazetecilerin akınına uğrayan Gazze'nin hemen yanı başındaki Aşkelon kentinde şahit oluyoruz. **Devamı 17'de**

İsrail, dün Hamas liderlerinden Nizar Rayyan'ın evini vurdu. Saldırıda Rayyan ve eşi ile birlikte 11 kişi hayatını kaybetti. Üçüncü çocuğu, yaşları 5 ile 10 arasında değişen çocuklar.

Erdoğan: Gazze için iki aşamalı bir plan üzerinde çalışıyoruz

Başbakan Tayyip Erdoğan, Suriye ve Ürdün'ün ardından dün de Gazze'ye kimsi Misir'a gitti. "Saldırlara sessiz kaldı" eleştirilerinde mahcup olan Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek ile görüşen Erdoğan, Gazze'deki gerginliğe sona ermesi için Türkiye'nin iki aşamalı plan üzerinde çalıştığını açıkladı. Buna göre birinci aşamada, ateşkesin hemen sağlanması için girişim başlatılacak. İkinci aşamada ise Filistinli grupların uzlaşması temin edilecek. **16'da**

Türk halkı, bombalara yardımlarla cevap veriyor

Türk halkı, yardım kampanyalarına büyük destek veriyor. Kızılay'ın ulaştırdığı yardım malzemesi 10 TIR'ı buldu. Başlatılan kampanyayla şu ana kadar 300 bin lira toplanmış. Kimsi Yok mu, bunu iki katına çıkarmayı hedefliyor. İnsani Yardım Vakfı (İHH), 5 tonluk tıbbi malzemeyle hastanelere teslim ederken, Deniz Feneri, Arap Doktorlar Birliği de sığındığı yapıları yaralanan Misir'da tedavi ettiriyor. **16'da**

Gazze Şeridi'nde dün 30'u aşkın hedefi vuran İsrail, yeni bir katliama imza attı. İsrail tankının açtığı ateşle 3 Filistinli çocuk ile annesi hayatını kaybetti. Saldırıda çocukların ölen baba, evlatlarının cansız bedenini başında gözyaşı dökte. Bir başka saldırıda ise 7 kişilik Filistinli aile katledildi.

Gazze Meclis'e taşınıyor, hükümet asker göndermeye sıcak

Türkiye, Gazze'ye yönelik saldırıları durdurulması için diplomatik çabalarını sürdürüyor. Dün Rusya Başbakan Putin ile görüşen Başbakan Erdoğan, telefon diplomatisinin İngiltere Başbakanı Brown ve İtalya Başbakanı Berlusconiyle devam ettiği. Erdoğan, iddianın uluslararası toplumun harekete geçirmeye çağırırken, Dışişleri Bakanı Babacan da, Suriye'yi mülkiyetçi Vaid el Muallim'i Ankara'da sordu. İsrail'i saldırılara son vermeye çağırarak Babacan, bilginler uluslararası gizli bir gönderilemedi destekleyicilerini söyledi. Olan Gazze saldırısı bugün Meclis Genel Kuruluna taşınıyor. Haberleri 13'te

İsrail tankları bebekleri vuruyor

İsrail'in Gazze'deki kanlı saldırıları on birinci güne girdi. Dünyanın sessizliğini 'saldırına onay' olarak gören Tel Aviv yönetimi, katliamlarına devam ediyor. Camileri ve ambulansları vurmaya yetinmeyen İsrail tanklarının hedefinde dün yine siviller vardı. Bir günlük bilanço: 14'ü çocuk, 21 ölü.

İsrail'in gündüzde yoğun bombardıman altında tuttuğu Gazze Şeridi'ndeki Filistinliler, çoklu çocuk ayırma yapıyorlarken devam eden vahşetin bir an önce son bulmasını istiyor. Saldırının 11. gününde de dünya sessiz. ABD engeline takılan çözümler görüşmelerinin dışında Gazze'deki insan kayımları karşı dünya liderleri adım atıyor. Bu tepkisini 'saldırına destek' olarak yorumlayan İsrail ise her geçen gün yeni bir katliama imza atıyor. Dün, Gazze Şeridi'nden birçok hedefi vuran İsrail'e ait bir tankın, kentin doğusunda açtığı ateş sonucu 3 Filistinli çocuk hayatını kaybetti. Hastane yıkıldı, Zeytin semtinde

mevyanı gelen olayda çok sayıda kişinin de yaralandığı belirtildi. İsrail birlikleri Gazze'ye düzenlenen ikinci saldırıda ise 7 kişilik bir Filistinli aile yok edildi. Bu katliamın yapıldığı saatlerde İsrail Dışişleri Bakanı Tzipi Livni'den trafikörler bir açıklama geldi. Livni'ye göre son olayların sorumlusu Hamas. Dün bildirilen 21 ölüle birlikte katliamların başlangıcı 27 Aralık'tan bu yana hayatını kaybeden Filistinlilerin sayısı 557'ye ulaştı. Yaralı sayısı ise 2 bin 500'ü buldu. İsrail bu süre boyunca yaptığı saldırılarla öldürdüğüne karşı, Savunma Bakanı Ehud Barak, ateşkes taleplerine karşı operasyonun daha uzun süre devam edeceğini açıkladı. Devamı 12'de

Cankaya'daki dışişleri Cumhurbaşkanları Gül, Babacan, Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Babacan katıldı.

Üçlü zirveden somut kararlar çıktı: Babacan New York'a, Davutoğlu Şam'a gidiyor

Cankaya'daki Trilateral Zirve'den diplomatik sonuçlar çıktı. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül başkanlığında Cankaya Köksal'de Başbakan Tayyip Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Ali Babacan'ın katılımıyla gerçekleştirilen toplantıda somut kararlar alındı. Dışişleri Bakanı Babacan'ın, İsrail'in Filistin'e yönelik askeri hareketlerini sona erdirmesi için Birleşmiş Milletler'de temadında bulunmak üzere

New York'a girmesi kararlaştırıldı. Ayrıca Ortadoğu konusuna çıkacak olan Fransız Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin isteği üzerine temadlarında yer alması için, Başbakanlık Başdanışmanı Ahmet Davutoğlu'nun da Şam'a girmesi karara bağlandı. Diğer yandan İsraili güçlerin Gazze'ye düzenlediği saldırıların ve çatışmaların ardından moraliyetin kalması, Süleyman Kurt'un haberi 13'te

İM'in ateşkes çağrısına rağmen İsrail dün Gazze'ye bomba yağdırdı. Beşel Lahya da kurbanları bir Filistinli, hastaneye başka kalıncık. İsrailci

800 Filistinliyi katleden İsrail, el ilanı attı: Daha fazla saldıracağız

EDİRCİ KATİRDAN UYARI

Hastane vakitleri, cesetlerin parçalarıyla oluşan bir halle bir katliama dönüşerek geliştiği de belirtildi. Tel Aviv'in özyaşta tıbbi olarak öldürüldüğü kayıtlara Beşel Lahya'da da bir Filistinli kadın tank ateşi sonucu hayatını kaybetti. İsrail'in garabet ise önceki gece sığın bir gün geçtikten alın sabah Gazze'den 'Akademi kampına alınan rakitler sonrası buke bulaş bulaş çarptı.

İsrail'in kalbine simlikçe Filistinliler verildi. Kısacası da önceki 27 Ara-

lık'ta başlayan İsrail saldırıları sonucu ölenlerin sayısı 800'i aştı. Tel Aviv yönetimi ise hareketini biterceğinin garantilerini verdi. İsrail'in öykülerinden Gazze'ye atılan bildirilerde 'terörle karşılaştıkta yeni bir düşünce gücü' ve kalıpların 'arındıracağı' duyuruldu.

Mahmud Abbas uyardı: İsrail, ateşkes yapmazsa sorumlu olur

Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas ise dışarıya açıklarında, İsrail'in Gazze Şeridi'ndeki saldırılarının devam etmesiyle 'İsrail'in gırtlaklıkla yapılacak ateş-

kes anlaşmasını kabul etmesi konusunda tedbirleri söyledi. Abbas, Abu'nin başkanı Kahire'de dışarıya basın toplantısında, İsrail'in ateşkesi kabul etmesi durumunda kan dökülmesinin devam etmesinin sorumluluğunu alması gerektiğini belirterek, Gazze'ye uluslararası güç konuşlandırılması çağrısında bulundu. Filistin Devlet Başkanı, ayrıca Gazze'nin yönetimini elinde tutan Hamas'ın, çatışmaları durdurulması için 'ateşkesi etmesi'ni aradığını ve tahminleri olmadığını da söyledi. İsmail Ghanim, Hamas'ın Mahmud

Ahmedinejad ve Venezuela Devlet Başkanı Hugo Chavez, İsrail'in Filistinlilere yönelik saldırılarla Gazze Şeridi'ndeki insanlık trajedisini kınayan bir konuşmada bulundu. Telefonda görüşen Ahmedinejad ve Chavez, İsrail'in çocuk, kadın, yaşlı sivillerden Filistinlilerin öldürülmesini kınayarak, uluslararası toplumun İsrail'e karşı harekete geçmesini istedi. Ahmedinejad'ın görüşmelerinde, İsrail'in Gazze'ye büyük saldırı ile bulaşmış olduğunu söyledi. İsmail Ghanim, İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarını kınayarak, 'Bu Haberler Servisi'

Zaman Gazetesi, 11 Ocak 2009, sayfa 14.

İsrail, ateşkese şans tanımıyor

İKİNCİ SAYFANIN DEVAM

İsrail Güvenlik Kabinesi daha önce yaptığı toplantıda Gazze'deki yoğun nüfuslu bölgelere girilmesini amaçlayan üçüncü aşama konusunda net bir açıklama yapmamıştı. İsrail ordu kaynakları üçüncü aşamanın yanı sıra Gazze'nin tamamen işgalini öngören dördüncü aşamanın da masada olduğunu ifade ediyor. İsrail ordu kaynakları, İsrail'in Gazze'ye komşu kentlerini vuran Kassam ve Grad füzeletinin fırlatıldığı kuzey bölgelerinin tamamen kontrolünde olduğunu öne sürüyor. Ancak buna rağmen dün de Gazze'den fırlatılan füzelele, İsrail'in Negev çölünün ortasında kurduğu Berşeva kenti vuruldu.

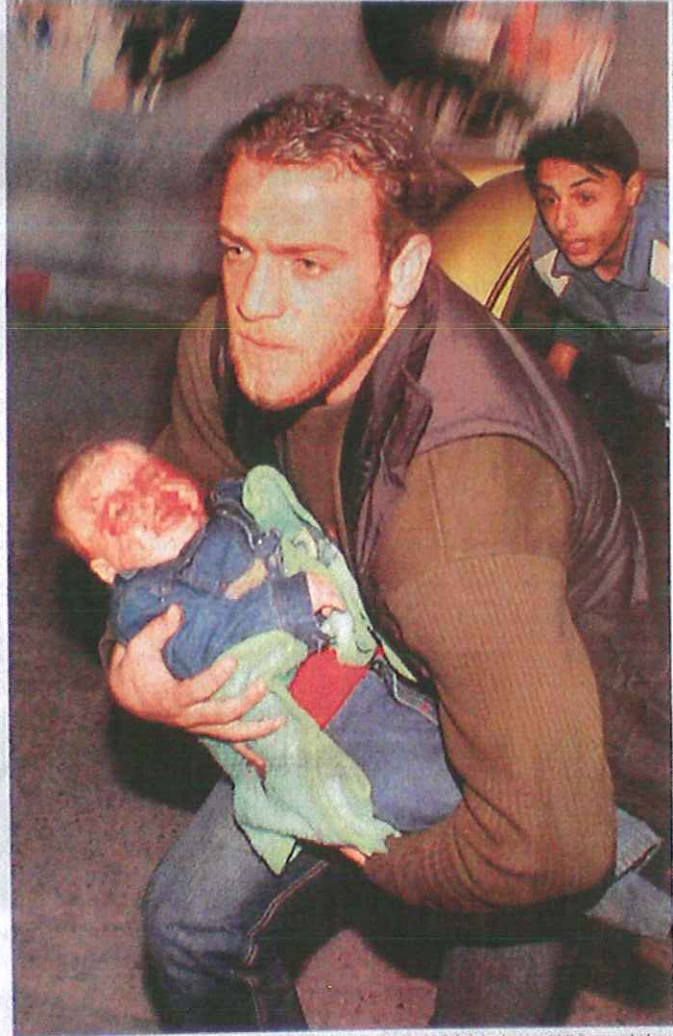
Hamas'ın silah ikmalı yaptığı en önemli kaynak olarak gösterilen Mısır-Gazze sınırındaki tünelleri

İsrail, sınır terminalinin de etkilenmesine yol açtı. Ağır bombardımandan dolayı terminalin camlarının kırıldığı belirtiliyor. Bombardımanlar sırasında İsrail'in fosfor kullanmasından dolayı bazı evlerin alev aldığı da ifade ediliyor. Bu yangınlardan dolayı bir kişinin öldüğü 100'den fazla kişinin de yaralandığı açıklandı.

Mısır'ın başkenti Kahire'deki ateşkes görüşmeleri ise İsrail'in yoğun saldırıların gölgesinde gerçekleşiyor. Başbakan Erdoğan'ın başdanışmanı Ahmet Davutoğlu'nun da katıldığı görüşmelerde ateşkesinünin fazla olmadığı belirtiliyor.

Livni: BM okutunu vurmak hata değildi

Tel Aviv'den, Gazze'deki en kanlı saldırı olarak adlandırılan BM okulunun vurulmasıyla ilgili iki farklı açıklama geldi. İsrail savunma yetkilileri, 'hedefi şaşırın bir bomba' diye olayı izah etmeye çalışırken, İsrail Dışişleri Bakanı Tzipi Livni, Alman "Der Spiegel" dergisine verdiği demeçte, BM'ye ait okulu vurulmasının hata olmadığını, Hamas üyelerinin her zaman aynı yöntemi kullanarak okullardan İsrail askerlerine ateş ettiklerini, askerlerin de buna karşılık verdiklerini anımsattı. Saldırıda 42 sivil hayatını kaybettiği. **Cumali Önal, Kahire**

İsrail'in Gazze'ye yönelik dünkü saldırıları sonucu yitirdiği kanlar içinde kalan bir bebek, hastaneye yetiştirilmeye çalışılıyor.

Zaman Gazetesi, 12 Ocak 2009, sayfa 13.

İsrail'in önceki gün gerçekleştirdiği kanlı saldırılar sonucu ölenlerden Malak Ebu Fatah'ın altı çocuk dün toprağa verildi. İsrail, dün BM ekutuna gerçekleştirdiği saldırıda da iki çocuğu kaattı.

Tel Aviv, ateşkes ilan etti ama Gazze'den çıkmıyor

İsrail, Gazze'ye yönelik 22 gün boyunca yürüttüğü ve 1.200 insanın ölümüne yol açan saldırıyı dün gece sona erdirdi. İsrail Başbakanı Ehud Olmert, yaptığı basın toplantısıyla İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırısını sona erdirdiğini açıkladı. Hedeflerine ulaştıklarını, Hamas'a ağır bir darbe indirdiklerini ve İsrail'e yönelik füze saldırıları ciddi biçimde azalmaya başladıklarını ifade eden Olmert, İsrail kuvvetlerinin şu an için bölgeden çekilmeyeceğini belirtti.

Ehud Olmert

Gazze'de İsrail füzeleyle katledilen yüzlerce sivil için tazminatını dile getiren İsrail lideri, Gazze halkının doğmasının İsrail değil Hamas olduğunu savunurken, sivil kayıplardan Hamas'ı sorumlu tuttu. Olmert, ateşkes açıklamasını yaparken de tehdit etmekten geri durmadı ve roket saldırılarının devamı halinde tekrar aynı şekilde cevap vereceğini belirtti. İsrail'in tek taraflı ateşkesi öncelikle gece yarısı saatle 02.07'de başladı.

Hamas: Çekilme olmazsa ateşkes olmaz

Ehud Olmert, Gazze'deki saldırılar sırasında hayatını kaybeden 10 İsrail asker ve 3 vatandaşı için de tazminatını dile getirerek, kalpleri ezen İzzetü'l-Hayat ailesiyle öldüğünü söyledi.

Hamas sözcülerinden Fevzi Barbut, Tel Aviv'in tek taraflı ateşkes

ilanının abukhanın ve İsrail saldırı-günün sonu anlamına gelmediğini, direnişi sonlandırmayacaklarını kaydetti. Hamas, Olmert'in basın toplantısından saatler önce yaptığı açıklamada da İsrail'in Gazze'de kalmaya devam ettiği müddetçe direnişi sürdüreceğini duyurmuştu. Hamas yetkilisi Usame Ebu Hamdan, "İsrail ordusunun tek taraflı ateşkes ilan etmesi Gazze Şeridi'nden çekilmesini öngörmüyor ve Gazze'de kalmaya devam ettiği sürece de direniş ve çatışmaya karşı karşıya kalacak" diye konuşmuştu.

İstanbul Topkapı Ereğsin Oteli'nde İHH İsraili Yarıdan Vakıf tarafından düzenlenen "Gazze'de son durum" toplantısında konuşan Hamas sözcüsü Dr. Sami Ebu Zubri de, "Biz ne işgalçiyiz ne de saldırganız. Çoğumuz pahasına vatanımızı korumasıya çalışıyor, saldırılara karşı direniyoruz," ifadelerini kullandı.

Öte yandan BM Genel Kurulu, Gazze'deki krizi ele aldığı 2 günlük oturumunda toplantısının sonunda BM Güvenlik Konseyi'nin geçen hafta kabul ettiği 1860 sayılı bağlayıcı kararın uygulanmasını talep etti. BM Güvenlik Konseyi'nin kararında Gazze'de taraflara "derhal ve kalıcı" ateşkes çağrısında bulunuluyor ve ateşkes sağlanmasından ardından İsrail birliklerinin tamamen Gazze'den çıkması isteniyor. Tel Aviv yönetimi, bağlayıcı olmasına rağmen Güvenlik Konseyi'nin kararına uymayacağını duyurmuştu. **Dünya Haberler Servisi**

İsrail televizyonuna canlı yayında çocuklarının ölümünü anlattı

İsrail'in Gazze'de giriştiği katliamlardan biri önceki gün İsrail televizyonunun canlı yayınlarından birine yansdı. Bir dönem İsrail'deki Tel Hasoner hastanesinde de görev yapan Filistinli doktor İzzeddin Ebu El Ayy'ın eşi Kanal 10 televizyonunun canlı yayınına bağlanmadan kısa süre önce tanklar tarafından vuruldu. 8 çocuğundan 3'ünü kaybeden doktor telefonu guryağın içinde açtı. Kanal 10 muhabirini de söke eden canlı bağlantıda Filistinli doktor, "Şlomu, bunlara ne yaptılar" derken, haber spikeri Şlomi Eddar ne cevap vereceğini bilemedi ve

"Senin için yapabileceğimiz tek şey ambulans yollamak... Yerini söyle" diyerek çaresizliğini dile getirdi. Ebu El Ayy, ağlayarak Cebeliye'de oturduğu evin adresini verirken, Şlomi Eddar, doktorun ağuleni karşısında, "Ben devam edemeyeceğim" diyerek, kulaklığını çıkardı. Daha sonra Dr. Ebu El Ayy ve ağır yaralı diğer yakınları, İsrail-Gazze arasındaki Erez sınırından hastanelere taşındı. El Ayy'ın kardeşinin iki çocuğu da hayatını kaybetti. Filistinli doktorun İsrail'deki doktor arkadaşları, insan hakları eylemcileri ve gazeteciler Tel Hasoner'deki hastaneye akın etti.

Gazze'de yine silahlar konuştu

İsrail-Gazze sınırında dört yaşını aşkın ca-
hanelar, bölgede 18 Ocak'ta sağlanan ateş-
kesin bir an önce kalıcı hale getirilmesi gerektiğini
bir kez daha ortaya koydu. Gazze Şeridi ile İsrail
arasındaki Kuvvetin sınırında devreye girecek yapılan
İsrail askerlerinin geçtiği güsergabitte bulunan bir
mayın patlaması sonucu, bir asker ölüyor, 5'u
de yaralanıyor. Mayının ateşkesin yürürlüğe gire-
ninden önce iniş, yokse sonra iniş konduğunda her
bilinmeyen olayın ardından helikopter eşliğinde
Gazze'ye giren İsrail güçleri ile Filistinli gruplar
arasında çatışma yaşandığı bildirildi. Çatışmalarda
bir Filistinli bayıranı kaybeden düzenlenmiş hava
saldırısında ise 2 kişi yaralandı. İsrail, saldırıya ni-
silleme olarak bin sınıt geçişlerini de kapattı.

Tarafların ateşkes ilanı yapmasının ardından
meydana gelen ilk şiddet olayı, ABD Başkanı Ba-
rack Obama'nın Ortadoğu özel temsilcisi George

Mitchell'in Gazze'de ateşkesin güc-
lendirilmesi ve barış sürecini gözet-
mek üzere çıktığı Ortadoğu turu-
nun ilk gününde meydana geldi.
Hamas-El Feth, İsrail-Filistin ara-
sında arabuluculuk yapan Mısır'ın
Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek ile
görüşen Mitchell, İsrail, Bah Şerta,
Ürdün ve Saudi Arabistan'a da uğ-
rayacak. Özel temsilcinin, Türki-
ye'yi ziyaret etmesi de bekleniyor.

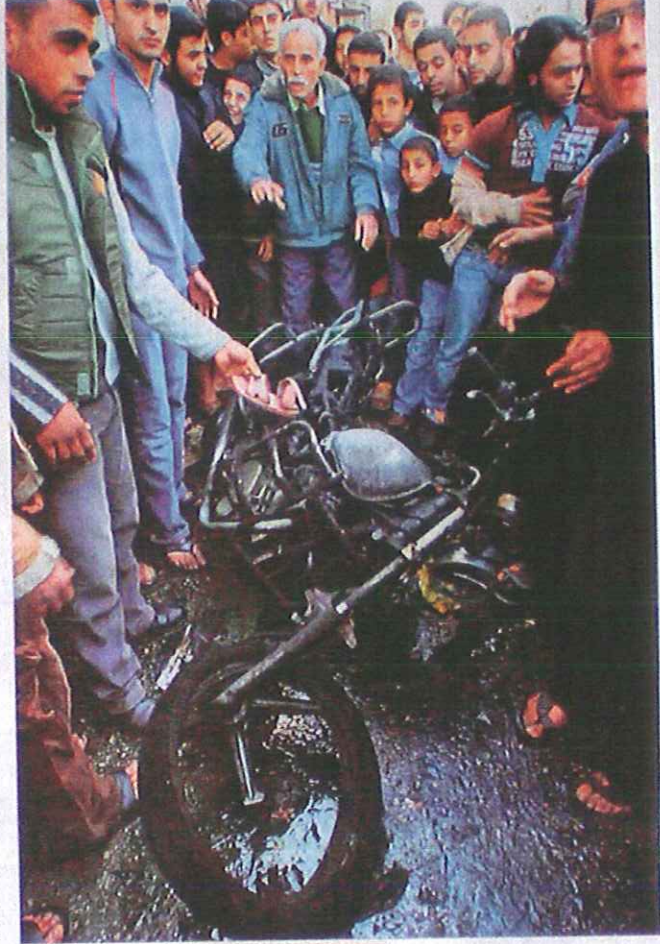
Mısır'dan Filistinli gruplara '22 Şubat' önerisi

Mısır, Filistinli örgütler arasında di-
yalog başlatılması tarihi olarak 22
Şubat'ı önerdi. Hamas ile Filistin
Devlet Başkanı Mahmud Abbas'a
başlı El Feth'in hâpiste tuttuğu
Hamis üyelerini serbest bırakma
maksimum uzlaşma görüşmelerini
tebliğe atacagını bildirdi. Filistinli
gruplar arasında mutabakat, ulus-
lararası toplumun Gazze'ye uygula-
nan ablukanın sonlandırılması ve
İsrail-Filistin barış görüşmelerinin
yeniden başlamasıyla yönelik caba-
larında kritik önem de taşıyor.

Mısır, silah kaçakçılığı ile mücadele için Gaz-
ze açıklarına savaş gemisi göndermeyi teklif
eden Fransa, Almanya ve İngiltere'ye, "Böyle bir
adımın, Arap ülkeleri ilhaklarınızda önemli so-
naçları olur." uyarısı yaptı. Mısır Dışişleri Bakanı
Ahmed Ebal Geyt, denizden denetleme ihtiyacı
varsa buna Avrupalıların değil, İsrail'in yapması
gerektiğini söyledi. Öte yandan, İran, Gazze'ye
yardım götüren bir İran gemisinin yükünü bo-

İngiliz vekiller de BBC'ye tepkili

İngiliz Avam Kamarası'ndaki 122
milletvekili, BBC'ye Gazze'ye giren
bir kampanyaya finans yapılarını-
yu reddetmesini talep etmişlerdir.
Bu talep, parlamentoda ele alın-
masıyla ilgili yazılan bir mektupla
Richard Burdett, Avam Kamarası
sivrisinde, BBC'nin kameraların du-
run kesimlere erişim hakkı yarattığı
gibi İngilizler, İsraili sınırlar
arasında bütün partilerden ve-
kililerin katılımıyla kuruldu.
BBC, "Terakülere Açık Müdahale
Komitesi" tarafından hazırlanan
gıda, ilaç ve baskıya izin için
hakkı talep çağrılarının yapıldığı
Gazze'ye yardım faaliyetleri
gibi diğer gereksinimlere yanıt
vermeye tüm tepkileri rağmen red-
dediyor. Daha önceden köli yapı-
lamayacakları için, 40'den fazla
ITV, Channel 2 ve Channel 3 gibi kanalları
girişlerini kesmiş. Sky Televizyonu
kötü bir şekilde yayınlanmaması için
Bilgi. **Dış Haberler Servisi**

Zaman Gazetesi, 28 Ocak 2009, sayfa 14.

İsrail yine alev aldı, Filistin halkı yine acı içinde kaldı. İsrail uçaklarının yağdırdığı bombalar Gazze'de hem katliama hem de ciddi ölçüde yıkıma yol açtı. Hamas da misilleme olarak roketlerle İsrail kentlerini hedef aldı.

Gazze'ye ölüm ve acı yağdı

İsraili örgütlerle ateşkesin sona ermesinin ardından Hamas'ı devirmek için harekete geçen İsrail hükümeti, hava saldırılarıyla Gazze kentini cehenneme çevirdi. İsrail uçakları Hamas'ın güvenlik tesislerine bomba yağdırdı, saldırılarda 225 kişinin öldüğü 700 kişinin de yaralandığı duyuruldu. Başbakan Erdoğan: "Barışa darbe, Türkiye'ye saygısızlık." 11/10/08

Radikal Gazetesi, 28 Aralık 2008, sayfa 1.

Hamas güvenlik güçleri yok oldu
İsrail 100 ton bombayla 40 hedef vurduğuna açıkladı. Hamas, Kalbaliak yerleşim yerlerinde bulunan tüm güvenlik birimlerini imha ettiğine duyurdu. Ogle saatlerindeki bombardımana sokakları tıkalı ve yıkılmış. Karbondioksit 180, Hamaslı güvenlik görevlisi, en az 151 kadın ve çocuk.

İsrail'den Gazze'de katliam

İsrail'in 80 uçak ve helikopteri filiz yarattı. Gazze'de derin demar bombardımları yapıldı. Gazze'de roket saldırıları

GAZZE - ABD başkanının deprem-veye Ortaçağ bura süvarinin cendarması gündemde olduğu ve İsrail'in nübatası erken seçimi hazırladığı sırada, Hamas'ın devirmek için harekete geçtiği İsrail'den Gazze Şeridi'ni cendarması geçmek İsrail uçakları Hamas'ın güvenlik tesislerine bomba yağdırıp en az 225 kişiyi öldürdü, 700 kişiyi yaraladığına ve 1000 kişiye yaraladığına bildirildi. Hamas da bu saldırıya İsrail'in Gazze'ye İsrail askerlerinin kalbini vurduğuna bağlayarak Hamas'a karşı genişletilmiş bir hareketi başlatarak İsrail'in nübatası bomba yağdırıldığını duyurdu ve Filistinli askerleri Hamas'ın da İsrail askerlerine karşı mücadele yapmaya hazır olduğunu bildirdi. İsrail'in güvenlik kuvvetleri operasyon emri verirken, Duğuldu Rakatı Tağı Livali Hamas'ın devirmek için Hamas'ın nübatası İsrail'den Gazze'ye karşı çok kalbini vurduğunu açıkladılar.

Çocuklar okula gidiyor
İsrail'den gelen uçak ve helikopterlerle bombardımanla bu kez Gazze tarafa bulutuna jeneratör, cadde ve pazarın döküldü, halk büyük paniğe kapıldı. Gazze'deki Rafah sınır kapısı ve Han Yunus'un yanı sıra başka birçok Gazze'ye Müslüman bir türlü mahkemeye sevk edildi Rafah sınır kapısı İsrail'in saldırılarına karşı açıldı. İsrail'in Gazze'ye 100 ton bombayla 40 hedef vurduğuna, Hamas'ın karşı kalbini vurduğunu açıkladılar.

İsrail dün Gazze'ye 1967'den beri en kanlı saldırıyı yaptı: En az 225 ölü, 700 yaralı var. İsrail ordusu: Bu başlangıç. Daha genişleyecek. Hamas'ın roketleri bir İsraili öldürdü

İsrail ordusu Hamas'ın roketleri bir İsraili öldürdü. İsrail'in Gazze'ye 1967'den beri en kanlı saldırıyı yaptığını duyurdu. İsrail ordusu, bu saldırıyı başlatarak Hamas'ın roketleri bir İsraili öldürdü. İsrail'in Gazze'ye 100 ton bombayla 40 hedef vurduğuna, Hamas'ın kalbini vurduğuna açıkladılar. İsrail'in Gazze'ye 100 ton bombayla 40 hedef vurduğuna, Hamas'ın kalbini vurduğuna açıkladılar. İsrail'in Gazze'ye 100 ton bombayla 40 hedef vurduğuna, Hamas'ın kalbini vurduğuna açıkladılar.

Kardeş kavgası ve İsrail ablukası felaket getirdi
Gazze'de İsrail'in ablukası felaket getirdi. İsrail'in Gazze'ye 100 ton bombayla 40 hedef vurduğuna, Hamas'ın kalbini vurduğuna açıkladılar. İsrail'in Gazze'ye 100 ton bombayla 40 hedef vurduğuna, Hamas'ın kalbini vurduğuna açıkladılar. İsrail'in Gazze'ye 100 ton bombayla 40 hedef vurduğuna, Hamas'ın kalbini vurduğuna açıkladılar.

Erdoğan: Barışa darbe, Türkiye'ye saygısızlık

ANKARA - Türkiye İsrail'deki girişimlere taraf-berlik ve tavizsizlik yapan Türkiye, İsrail'in Gazze'ye saldırısına karşı gürültü. Halihazırda İsrail Başbakanı Ehud Olmert'ın açıkladığı Barışın Kıyısı, Türkiye'ye saygısızlık. İsrail'in Gazze'ye saldırısına karşı gürültü. Halihazırda İsrail Başbakanı Ehud Olmert'ın açıkladığı Barışın Kıyısı, Türkiye'ye saygısızlık.

Olmert'i değil, Barışın Kıyısı'na saldırı
Barışın Kıyısı'na saldırı. İsrail'in Gazze'ye saldırısına karşı gürültü. Halihazırda İsrail Başbakanı Ehud Olmert'ın açıkladığı Barışın Kıyısı, Türkiye'ye saygısızlık. İsrail'in Gazze'ye saldırısına karşı gürültü. Halihazırda İsrail Başbakanı Ehud Olmert'ın açıkladığı Barışın Kıyısı, Türkiye'ye saygısızlık.

BHİ, Oğuzlar Der ve Marmara Der Kardeşlik Komitesi tarafından düzenlenen İsrail'i protesto etti.

ABD Hamas'a, AB arantısız güç çabı

WASHINGTON, PARIS - İsrail'in Gazze operasyonu ABD'nin güvenlik politikasıdır. AB tarafından desteklenen Gazze operasyonu, İsrail'in Gazze'ye saldırısına karşı gürültü. Halihazırda İsrail Başbakanı Ehud Olmert'ın açıkladığı Barışın Kıyısı, Türkiye'ye saygısızlık. İsrail'in Gazze'ye saldırısına karşı gürültü. Halihazırda İsrail Başbakanı Ehud Olmert'ın açıkladığı Barışın Kıyısı, Türkiye'ye saygısızlık.

İsrail kuzeyde Gazze'den güneyde Han Yunus ve Refah'a dek bölgeyi bombalarken, halk enkazlardan yaralı kurtarma çabasıydı.

İsrail: Vurmaya devam

Gazze şeridini önceki gün cehenneme çeviren İsrail dün de bölgeyi vurmaya devam etti. Enkaz altındaki insanları kurtarma çabaları sürerken, bombardıman yeni enkazlar yarattı. Hastaneler ve morglar cesetlerle doldu, yaklaşık 300 ölü var. İsrail 'Dökme Kurşun' operasyonunun süreceğini duyurdu

Hamas, kayıpların 180'inin kendi güvenlik mensubu olduğunu açıkladı. Misilleme çabasıdaki Hamas ilk kez menziline 40 kilometreye uzatıp Aşdod'a iki roket gönderdi. Filistin lideri Abbas İsrail'le ateşkese uzatmamış olan Hamas'ı sorumlu tuttu. 9/24

Erdoğan: Türkiye'ye de saygısızlık

İsrail Başbakanı Olmert'in ziyaretinde Gazze'nin konusulmasından kısa süre sonra operasyonun yapılması Ankara'yı kızdırdı. Erdoğan: "Bu Türkiye'ye de saygısızlık oldu. Barışa darbedir, insanlık suçudur. BM Genel Sekreteri'ne konuya müdahalenin gereğini hatırlattım." 9/24

Radikal Gazetesi, 29 Aralık 2008, sayfa 1.

Gazze ceset içinde yüzüyor

Gazze'ye 'şok ve dehşet' saldırılarını sürdüren İsrail, Hamas'ı durdurana dek devam etmekte kararlı, hatta kara operasyonuna hazırlanıyor. Ölü sayısı 290'a ulaşan Gazze'de hastaneler cesetlerle dolup taşıyor. Refah sınırından kaçmaya çalışan Filistinlilere de Mısır ateş açtı

İsrail'in Gazze'ye 'şok ve dehşet' saldırıları, dün geceki gün ışığı saatlerinde devam ederken, bombalamalarında 24 kişi hayatını kaybetmiş, yüzlerce kişi yaralı olarak kurtarılmıştı. Gazze'den kaçmaya çalışan Filistinlilerin 16'sı yaralı olarak kurtarılmıştı. Önceki gün yaralanan en az 80'i hastanelerin sınırlarında tedavi görenler arasında, yaralı olarak kurtarılmıştı. Filistinli bir insan habla... 2007'den itibaren 16 yaşından küçüklerin de kurtarıldığına... Önceki gün yaralanan en az 80'i hastanelerin sınırlarında tedavi görenler arasında, yaralı olarak kurtarılmıştı. Filistinli bir insan habla... 2007'den itibaren 16 yaşından küçüklerin de kurtarıldığına...

Topu topu 365 kilometrekarelik Gazze Şeridi yangın yeri-ne döndü. İsrail 'Askeri hedefleri vuruyorum' dese de gelen bilgilere göre, sivil can kayıpları da azımsanacak gibi değil. FOTOGRAFLAR REUTERS, AP

Kaide ile ateşkes gibi
İsraili Bakan Eyal Barak 'Ordu operasyonlarını gerektiği kadar daraltacağız' dedi. 'Ataradıkları için karada botların yürütme-yürüyerek' dedi. 'Niyetimiz Gazze'yi tıdemden değiştirmek' dedi. 'Sizin açından Kaide ile ateşkesi neyse, bizim açından ateşkesi o. Bu gerçekten ateşkesimizdir' dedi. İsrail hükümeti Gazze'de bulunan askerleri Gazze'den çekmeye başladı.

telefonlarına uyarı
Gazze'de 60 savaş açığıyla sadece bir kaç kişi fazla hedef vurabilen İsrail, Gazze'den güneyde Han Yunus'a dek bölgeyi bombalamaya sürmüştür. Gazze'de dün korlodan kimse çıkmazken, okul ve dükkanlar Hamas polisi, üniformalı askerler ve duvarları siper olarak yülük, kamyonları Arapça uyarılar öncesi telefonlarına uyarılar gönderildi. Önemli bir bildiri diye yapıldı. Gazze'de 'Silah veya evlebin, çünkü vurulacak' denildi. Gazze'den Mart 2003'te Irak işgalini protesto eden bir grupun da Gazze'de bir operasyonumuz' diyen Haaretz gazetesinin operasyonu büyük ve dikkatle planlanarak, Hamas evvel saldırı olmasına rağmen yazdı. Yehudi Abaronot, İsrail'in hiçbir şey yapmadığı için Hamas'ı gafil avladığını kaydetti.

ten hedef alındığına belirtirken, İsrail'in 4. Cenevre Sözleşmesi'nin 147. maddesini ağır ihlal edip savaş suçu işlendiğini söyledi. Saldırıların okulların dahilinde yapılmasına dikkati çekerek, mümkün olduğunca fazla can kaybı amaçlandığını iddia etti.

Hamas roketi 40 km gitti
Fırtın taleplerine Hamas'ın terörel yarım verdiğini söyleyen İsrail Başbakanı Eyal Olmert, operasyonu yıllardır roket, top ateşi ve terör saldırılarından çekkin güneydeki İsraililerin normal yaşamı kavgısına için yaptıklarını bu saldırılara dek operasyonun süreceğini söyledi. İsrail ordusu, Gazze'den geçen hafta 300'den fazla roket ve top ateşi geldiğini kaydetti. Dün misilleme olarak İsrail'in güneyine yaklaşık 90 roket atan Hamas, ilk kez menzili 40 km'ye uzatıp Asdod'a iki roket yollarken, kimse yaralanmadı. Önceki gün 20 km uzaktaki Netivot vurulduğunda bir İsraili ölmüştü. İsraililer, Hamas roketleri durana dek Gazze'ye saldırmasını istiyor. (Dış Haberler)

varulmasıyla çıkan alev dalgası onlara evi kavurdu. Ezanların tedankçisi bir ilaç deposu da vuruldu. Vuruldu bir çifte bir çocuk iki kişi öldü. BM, kendisine bağlı bir okulun otobüs bekleyen öğrencilerin de vurulduğuna, yedi gencin öldüğünü duyurdu. Batı Şeria'da İsraili protestolarda bir Filistinli öldürüldü.

Mısır 20 Filistinli'yi yaraladı
İsrail Gazze ile Mısır'ın Sina çölünü bağlayan 40'tan fazla tüneli bombalarken iki kişi öldü, 25'i yaralandı. Dün önce Gazze ile Refah sınırını kapsayan açtı, yaralanan geçmesini Hamas izin vermiyor' diyen Mısır, akşam bombaların tünellerden kaçmaya çalışan Filistinlilere hemen set çekti. Yüzlerce Filistinli bülözerlerle Refah sınırındaki duvarı yıkıp sınırdan geçti. Ancak sınırın diğer tarafında bekleyen Mısırli askerlerin ateşiyle en az 20 kişi yaralandı. Sınırdan geçenlere doğru doğru çıkan Hamas'ın karşı ateşiyle bir Mısır polisi öldü bir polis de yaralandı. Filistinli insan hakları örgütleri, Gazze'de güvenlik tesislerinin tahrip edildiği ve polisin ka-

İnsanlar kaçtı
İsraili devlet döneminde inşa edilmiş binanın sınırlarından Saraya hastanesinin merkezini vuruldu. En az 15 kişi yaralandı. Saldırıyı fırsatını fırsatını çoğu kaçarken Hamas'ın yakaladı. Erkeklerin arasında kalması kurtarılmak için elini salladıkken bir arkadaşlarını en sonuna çalıştığı sınırlar yarandı. İsraili polis enkaza Hamas binyan, okul Mısır Maatzi 'Saldırıların önüne geçmek. Hayatta kalacağız, dernekle teslim olmayacağız' dedi. İsraili hükümetin yakınındaki bir bölge olursa, bir yoldu tanklerin

El Fethih lideri Abbas, 'Hamas'ı İsrail'e koz vermemesi için tyarıştık' dedi.

Abbas da Hamas'ı suçladı

KAHİRE - İsrail'in Gazze Şeridi'ne yönelik operasyonu dünya çapında infial yaratırken, Filistin Özerk Yönetimi'nin hükümü sadece Batı Şeria'da geçen El Fethih lideri Mahmud Abbas yaşananlardan İsrail'e ateşkesi vaat etmemiş olan Hamas'ı sorumlu tuttu. Perşembe günü açıkladığı İsraili Dışişleri Bakanı Tzipi Livni'ye Hamas'ı bitirme operasyonu için yeşil ışık yakmış söyleyen Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'e dün konuşan Abbas, Hamas'a atıfta şöyle konuştu: 'Onlarla konuşmak ve Lüfen, rica ediyoruz, ateşkesi sona erdirmeyin' dedi. Ateşkes devam etseydi, saldırılardan kaçınabilirdik.' Hamas'a İsrail'in operasyon için elinde bulunan tüm mazeretleri almak gerektiği, askeri tahdirden vahim sonuçları olacağı uyarısı yaptığını da aktaran El Fethih lideri, şimdi kan dökülmesinin durması için Hamas'ın İsrail'e ateşkesi yenilemesini istedi. Abbas, 'Saldırılardan durup sükrünetin geri dönmelerini umuyoruz. Gazze'yi korumak istiyoruz' ifadelerini kullandı. (sp)

Gazze cehennem gibi. BM Filistinli Mülteciler Ajansı, kurbanların arasında çocukların da bulunduğunu en az 51 sivil saydığını belirtti.

Filistin'e topyekûn acı

İsrail'in Gazze'ye saldırısının dördüncü gününde ölü sayısı 345'i buldu. Hastanelerde cep telefonu ışığında ameliyatlara yapılıyor. Denizden de ateş açan ve sınıra güç yığan İsrail ordusu, Gazze'yi 'kapalı askeri bölge'

ilan etti; bu kara harekâtının habercisi sayılıyor. Savunma Bakanı Barak, " Hamas ve uzantılarıyla topyekûn savaştırız" dedi. Başbakan Erdoğan Suriye, Mısır, S.Arabistan ve Ürdün'ü kapsayan barış turuna çıkıyor. 9DA

Radikal Gazetesi, 30 Aralık 2008, sayfa 1.

Cebeliye mülteci kampında öldürülen dört kızkardeş dün kefenle sarıldı. Cenazelerinde aile perişan halde İsrail'e lanet yağdırdı.

Gazze'de 'cep telefonu ışığında ameliyat'

İsrail'in Gazze'ye 'Dökme Kurşun' operasyonunun dördüncü gününde ölü sayısı 345'i bulurken, hastanelerde cep telefonu ışığında ameliyat yapılıyor. İsrail Gazze'yi kapalı askeri bölge ilan edip gazetecileri men etti. Savunma Bakanı Barak, 'Sonuna kadar topyekün savaşta'yı' dedi

GAZZE - İsrail'in Gazze'ye 'Dökme Kurşun' operasyonu 4. gününe girerken, ölü sayısı en az 345'i buldu, yaralı sayısı 1550'yi geçti. Havadan bombalamayı sürdürdüğü Gazze'ye denizden de ateş açan İsrail, sınıra tank ve asker yayıyor. Ördü, kara hareketinin habercisi sayılan açıklama yapıyor. Gazze'yi kapalı askeri bölge ilan etti. Gazeteciler de bölgeye girmekten men edildi. İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak, 'Hamas ve uzantılarıyla topyekün savaş halindeyiz. Sonuna dek savaşacağız' derken Genelkurmay Başkan Yardımcısı Dan Harel, 'Hamas'a ait hiçbir birim ayakta kalmayacak. Bu operasyon farklı. Çıtayı çok yükselttik. Savaşın başladığı, Gazze'de oyunun kuralları değişecek' açıklamasını yaptı.

Operasyondan ateşkesi uzatmayan Hamas'ı sorumlu tutan Fİlestin Yönetimi, İsrail'de barış görüşmelerini askıya aldı. BM Filistinli Mülteciler Ajansı, kurbanlar arasında 21'i çocuk en az 57 sivil saydığını belirtti. Dün Cebeliye mülteci kampında evlerinin yakınındaki bir çamının vurulması sonucu aynı aileden yaşları 1 ile 12 arasında dört kızkardeş de öldü. İlim Üniversitesi bombalıktan Hamas'ın 2006'da kaçırıldığı İsraili asker Chaled Sabet de yaralandı. 'Hamaslı komutan Maher Zaidat'ın evi imha edilirken ailesinden dört kişi öldü, 20 kişi yaralandı.

'Şaşırıcı beyin zedelenmesi'

Haziran 2007'den beri İsrail'in tümüden abluka altındaki Gazze'de, günde 12 saatte varan elektrik kesintisine teslim hastanelerde ilaç ve teçhizat yokluğu cabus. Şifa'nın bir doktoru, elektrik kesintisi yüzünden bazı yaralıları cep telefonlarının ışığıyla ameliyat ettiklerini söyledi. "Sadece kovidde 30 yaralıyı ameliyat ettim. Elektrik kesildi. Yaralılarıdan bazıları, yakınılarının tuttuğu cep telefonlarının ışığı altında ameliyat etmek zorunda kaldım. Bu halde damar, sinir zedelenmesi ameliyatları yaptım." Doktor şifanın anlattı: "Cesetlerin bap ya da bacak ve kolları kop-

muştu. Ama en şaşırıcı, vücudunda hiç ya kere olmamasına rağmen, inandımaya pekile-yim zedelenmesine uğramıştı. Bu nasıl oldu mu? 50 dolayında kişi böyle geldi ve ruhanları ömütünü. Bugün, yaralı ölümler bekliyoruz. Mavi'de, tünelde bir mülteci olmayacak geldim, onlarla ilgili etiklerini öğrenmek için, 40 tünelin bombalandığını tutulmasını üzerine. 'Tvet, son hayat damarını da kesiyorlar' dedi. Bir Brno'ya yaralı bir kişi, hastanelerde yatacağı yatacağı, bazen onun parçalanması yaralıları Allah'ın emrelerine vermesi için yapıyor. Hamas anlatır.

Senega'den ateşkes talebi iddiası

Dün Hamas İsrail'e 40 füke atarken, Senega'de İsraili Arap bir kişi öldü. İsrail gıda ve taşıyan 80 kamyonun Gazze'ye geçişine izin verirken, ilk kez yaralıları Mavi'ye sevk edildi. İsraili Fehiş Hamas'ın, İsrail Dışişleri Bakanı İsmail Harezi, Filistin Yönetimi ve Mavi'ye edip kendilerine karşı tavır alan Arap İsrail'e suikast tehdidi savundu. İlim Kuvvetleri gıda devrim to'ları Senega'de, Hamas İsraili Mavi'de saldırı ve ablukeyin bitmesi için ateşkesi çağırıyor. İddia etti. (AA, AFP)

Tankların sınırlarını geçemedi.

Radikal Gazetesi, 30 Aralık 2008, sayfa 9.

İsrail'i tutan yok

Filistinliler, bombardımanda ölen dört ve 11 yaşındaki iki kardeşin cenazesinde İsrail'e karşı intikam yeminleri etti.

Batı'dan İsrail'e 'dur' diyen yok, Hamas'a suçlama var

İsrail ölü sayısını 363'tü bulduğu Gazze saldırılarını durdurmamakta kararlı. Tanklar kara harekâtına hazırlanıyor. Başbakan Olmert, yetkililerden ateşkes ihtimalini ağızlarına almamalarını istedi.

Dünyada süren büyük sivil tepkilere karşın uluslararası siyasetten İsrail'i abeslese zorlayan tavır çıkmadı. Almanya'nın İsrail'i desteklemesinden sonra, AB Dışişleri Bakanı Çekya'da Hamas'ı suçladı. 17.08

Radikal Gazetesi, 31 Aralık 2008, sayfa 1.

Gazze'nin göbeğinde İsrail tankları

İsrail askeri Gazze'de kuzey ile güneyin bağlantısını kopardı. Barak: Operasyon kısa olmaz

İsrail tankları, kara harekâtının ikinci gününde Gazze'nin kuzeyi ile güneyini bağlayan Salahattin Caddesi'ni kontrol altına aldı. Hamas'la çatışmalar sürerken, 1,5 milyon Filistinli güneye kaçmaya çalışıyor.

Ölü sayısı 500'ü aştı, 2 bin 500 yaralı var. Kurbanların 87'si çocuk. İsrail Savunma Bakanı Barak, "Operasyon kısa ve kolay olmayacak, gerektiği kadar yayılacak. Savaş piknik değildir" dedi. 90A

Tanklar Gazze'yi işgal ederken, bin binlerce yedek asker İsrail sınırına kastedildi. Günlük çocuk sayısı 80'e çıktı.

İstanbul'da İsrail'e öfke seli 57E

Ankara kınadı, Gül de devrede 80E

AB'den tepkiler yükseliyor 80E

Bush: Kayıplar Hamas'ın suçu 80E

Radikal Gazetesi, 5 Ocak 2009, sayfa 1.

Gazze'ye havadan da karadan da ölüm yağıyor

Gazze'yi sekiz gün havadan vurduktan sonra binlerce askerle kara hareketına girişen İsrail acıları katlıyor. İlk 24 saatte 47 Filistinlinin ölmesiyle toplam ölü sayısı 500'ü aştı. Bunların yüze yakını çocuk. İsrail askerleri Hamas militanlarıyla sıkı çatışmaya girerken, ilk kaybı verdi. İkinci ağır 30 İsrail askeri de yaralandı. Haaretz gazetesi, 'İsrail msket bombası atıyor' diye yazdı. Filistinliler araçlara binilip kaçacak yer arıyor.

Erkek kardegi İsrail saldırısında ölen Filistinli küçük kız gözyaşlarını tutamadı.

Gazze'yi İsrail'in Hamas'ın roket saldırılarını geçirecek Hamas yönetimini ortadan kaldırma amacıyla 27 Aralık'ta başlatılan kara hareketinin üzerine kara harekati Hamas liderleriyle, Filistinlilerin roketleri de boşandı. Önceki gece İsrail'in binlerce asker ve çok sayıda tankının kuşeyden girerek Gazze'ye 360 kilometre uzakta bulunan 1,3 milyon Filistinli çatışma bölgesinde saldırıya girişti ve kamyonlarla dışarı çıkmasını engelledi. Kaçacak yer yok. Eski bir binanın ilk 24 saatte en az 47 Filistinli (149) yaralandı. Toplam ölü sayısı en az 500. Karanlıkta 2500'e yakın Karabulbuler ve 437 ti çocuk.

İki asker kaçınıldı İddiası
İsrail askerleri ve ağır top aracıyla destekli askerlerin üçtek arazi kesimlerini belirten Hamas gazetesi İsrail'in çok sayıda yaralı askerle msket bombaları da attığını yazdı. İsrail'in ABID'den çıkan asker ve tanklarla Gazze'ye 1,3 milyon Filistinliyi bombalamaya başladığını duyurdu. Hamas militanları askeri araçlara tutanaklar İsrail'e gönderdi. İlk kaybını verdi. El Cezzire televizyonunun bir askerin öldürüldüğü, İsrail'in El Alza televizyonunun iki askerin öldürüldüğü haberlerini önce "bilginize yok. Arayın." Bu kelimeleri pekiştirik sıvazın parçalarını yayınladı. "diye karekolan ve bu haber sonra bir askerin öldürüldüğü, iki askerin ağır yaralandığına ilişkin İsrail ordusundan kayıtlar. 50 den fazla Hamas militanına öldürüldü. İsrail ordusu

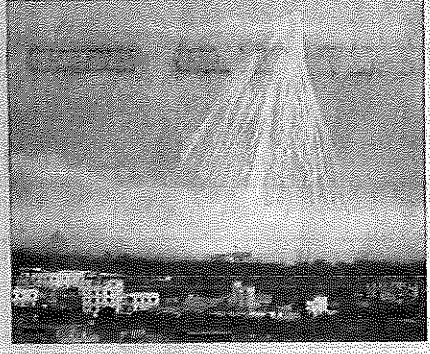
Filistinli doktorlar, bazı militanların yaralandığını, ama ambulanslarla onlara ulaşılmadıklarını belirtti. İsrail askerleri çok sayıda Filistinliyi de gözaltına aldı.

Anne, çocuk doktorlar öldü
Önceki gece kara hareketinin ilk kurbanı bir çocuk olurken, AA ağır bombardmanında yaraları almaya gelen doktorların da öldüğüni duyurdu. Gazze Hastanesi ve Kuşeyindeki Cebelye'de ambulanslarla yaralılara ulaşılmaya çalışılırken, en büyük hastane Şifa'nın doktorlarından İbrahim Medhoun ile Muhammed Ebu Haseza da dahil beş doktor ve seferleri,

ambulansların hedef alınması sonucu öldü. Dün Gazze keratinin Tuffah mahallesinde evleri vurulan bir anne de dört çocuğu öldü. Bir diğer, diğer iki yaşında dört çocuğun cesetleri parçalanmış halde hastaneye getirildi. Kentin batısında İslami Cihad'ın bir üyesine ait Fırsat adlı alışveriş merkezi bombalandı, boydan merkezin çevresindeki evlerde beş sivil öldü, 40 sivil yaralandı. Vurulan bir Hamas komutanı ait evde aileden dört kişi öldü, aralarında çocukların olduğu çok sayıda kişi yaralandı. Kuşeyde Beyt Labiye'de halka tıngaz sağlayan bir deposun vurulmasıyla devaza patlama meydana geldi. Mısr'dan Gazze'ye

mal kaçırılan tünelleri de hem silah sevkinde önleme hem de Hamas liderlerinin sığınacağı gerekçesiyle yurumı sürdüren İsrail'in Hamas liderleri ve silahlarını bulundugu gerekçesiyle bombaladığı ezmi sayısız onlarca.

'Cesetler sokaklarda, ütiryorum'
Dün sabah Gazze'nin Zeytin mahallesinden bir kadın, radyoya bağlanıp ağlayarak, "Perceleden bakımsın, cesetler sokaklarda. Çok korkuyorum, ürür ürür tırtıyorum, etrafımdaki evler bombardmanda isabet alıyor" diye konuştu. Samir Hacı ve Yahya Anis Hüseyn şöyle dedi: "Tüm gece bombardman yolumuzdan çocuklarımız parıldadı. Sabah helikopter destekli onlarca tank ve balistik roketimizdeydi. Biz de çocuklarımız gibi ütiryorum. Bu saldırıdan önce aklıma bile bir ölümün yoktu. Artık dayınma gücümüz kalmadı." Gazze'ye bir hafta için verdiği insani yardım durduran İsrail ordusu, Batı Şeria'da 20 yarımadaki bir Filistinliyi de öldürdü.
Dün Şin Bet şefi Avi Dökin "Hamas ateşkesi için görüşlerini yurumduğumun ilk şartlarını veriyor" derken, Hamas polibano üyesi Muhammed Nazzal, "Saldırıya karşı koymak için ulusal ulular toplantısı çağırın yapacağız. Şimdi emrazın neredeki olmasın (dün) toplantıya hazır" açıklaması yaptı.
İsrail Başbakanı Ehud Olmert kara harekati "Kaçınılmaz" diye sıvazırken, Savunma Bakanı Ehud Barak, "Kolay olmayacak, operasyon gerektiriyor. Kadim yarın yapacağız. Savaş planı değil" dedi. Hamas dün Si deniz ile Askel'de 32 roket atarken, İsrail'i hafif yaraladı. (Dış Haberler)

Uyuyan bomba
İsrail'in kullandığı söylenen msket bombası 'bomba içinde bomba' olarak bililiyor. İnfilak edince 202 minik bomba etrafa saçılıyor. Her bombacıkta 2 bin şarapnel parçanı var. Patlamadan kalabilirden çocuklar için tehlike oluşturabiliyor.

Radikal Gazetesi, 5 Ocak 2009, sayfa 9.

Amsterdam'da gözyaşı mültecileri İsrailli keskin tüp protestoları sırasında Filistin bayrakları ve başlarında keçiyelerle yürüdü. Göstericiler sayılamaz 10 bin, polis 1500 olarak verildi.

Türkiye kara harekâtını kınadı

BMGK üyelğine başlayan Türkiye, 'İsrail'in kara harekâtından duyulan derin kaygı ve acil ateskes' çağrısı içeren basın açıklamasına destek verdi. Ama metin ABD'ye takıldı. Disisleri İsrail'in kara harekâtını sert dille kınarken, ısrarlı ateskes çağrılarını sürdüren

ANKARA, NEW YORK - BM Güvenlik Konseyi'ne geçici üyesi olarak görevine başlayan Türkiye, İsrail'in Gazze'de yürüttüğü operasyonları kara harekâtıyla pekiştirmeye karşı sesini yükseltmek amacıyla açıkladığı ve uluslararası alanda olumlu tepkilerle karşılaşarak destek toplama çabasına girişti. Dışişleri Bakanlığı'nun basın sözcüsü Abdullah Gül de mesajları şöyle verdi:

Türkiye önceki Akşam BM Güvenlik Konseyi'nde Libya'nın ortaya atıldığı ve bu kararın kara harekâtından derin kaygı duyulduğuna ilişkin acil ateskes çağrısını, sapan basın açıklamasını takip eden Akşam'da açıkladı. AİHM'in Hamas'ın askerleri sınırları ve insan hakları ihlallerini dikkatle izlediğini açıkladığından sonra, Türkiye'nin de bu kararın gereğini yerine getireceğini belirtti. Türkiye'nin de bu kararın gereğini yerine getireceğini belirtti. Türkiye'nin de bu kararın gereğini yerine getireceğini belirtti.

Gül de süreci müdahil

Başbakan Tayyip Erdoğan'dan önce Gazze'ye çekildi Ortadoğu sorunu da bu şekilde bir kararın alınmasıyla ilgili olarak, Türkiye'nin de bu kararın gereğini yerine getireceğini belirtti.

Radikal Gazetesi, 5 Ocak 2009, sayfa 8.

'İsrail karada hep batağa saplanır'

RUDOS - İsrail Arap topraklarına düzenlediği kara harekâtlarında büyük ölçüde başarısız bir tarihe sahipken, Hamas'ın 15 bin militanı ile gerilla taktiği kullanarak karşı koyuyor. İki tarafın da ağır kayıplar verebileceği belirtiliyor.

AFP'nin 37 yıllık Ortadoğu muhabiri olan Lavinie, İsrail güçlerinin Arap topraklarından karadan saldırıldığında batağa saplandığı, ağır kayıplar verirken hedef alanları bastıramadığı ve kendisine saldırıları tamamen durduramadığı analizlerini yaptı. İsraili eski generallerle konuştu. Hamas'ın roket saldırılarını durdurabilecek çapta bir operasyonun büyük başarıyı gerektireceği ve iki tarafa da büyük kayıplar yol açacağı uyarısında bulundu. Zira bunun kentlerin her tarafına nüfuz ettirmekten ötesinde, yerel yönetimlerin kontrolünden kitleler yitimi

getireceği ve İsrail askerlerinin çeliktirilen el bombaları, havan topları, bubi tuzakları, intihar saldırılarının kolay hedefi olacağı uyarıyor. Bar Ilan Üniversitesi'nin Başbakan'ın Sedat Merkezi Başkanı Efraim İnbar da AFP'ye "Kara harekâtında onlarca İsrail askeri öldürülebilir, Filistinlilerin kaybı bunun üç-dört katı olabilir" derken, Times gazetesi İsrail askerlerinin Hamas'ın yeraltı tüneli sayesinde savaştıkları zorlanacağına dikkat çekti.

Kısa kesmek zorunda kalabilir

Oysa İsrail'in askeri kayıba tahammülü yok. Dünya kamuoyunun da İsrail'in Gazze'yi tek militan ve roket kalmayana dek temizlemek için binlerce Filistinliyi öldürüp yaralamasına izin vermesi beklenmiyor. İsrail'in çok sayıda kadın ve çocuğu öldürünce uluslararası öfke karşı-

sında kara saldırılarını kısa kesmek zorunda kalmasının pek çok örneği var.

İsrail, 1982'de Lübnan işgaline Filistinli militanları sınırın uzaklaştırma gereğiyle başlamıştı, ama asıl planı Beyrut'ta İsrail yanlısı hükümet kurmaktı. Sonuçta işgale tepki olarak Hizbullah doğdu. İsrail'in son olarak 2006 yazında Hizbullah'a yönelik Lübnan saldırısının başarısızlığı uğraması bu kez de Gazze'de Hamas'a saldırma ihtiyacını doğurdu. Hal böyleyken, Gazze'de İsrail için geriye, amacına ulaşmayacağı tecrübeyle sabit sınırlı saldırı, yani roket saldırılarının kaynağı olan kuzeyin kontrolünü ele geçirmek kalmıyor gibi gözüküyor. BM Güvenlik Konseyi'nin Gazze'ye roket atılmasını durdurma yetkisi olan uluslararası güçle konuşlandırma kararı çıkması ise İsrail için kazanım olur. (Dış Haberler)

Günlerdir Gazze sınırına yığılan İsrail askerleri önceki akşam saatlerinde işgale başladı. FOTOĞRAF: AFP

Radikal Gazetesi, 5 Ocak 2009, sayfa 9.

Başbakan, İsrail'in Gazze saldırısını ağır eleştirdi

Erdoğan: Tarih Barak ve Livni'yi yargılayacak

' Hamas'ın bazı hataları oldu diye vahşet sergileyemezsiniz' diyen Erdoğan, İsraili yetkililer Barak ve Livni'yi özel hedef aldı: İnsanlığa kara leke sürdürdünüz

İsrail Dışişleri Bakanı Tzipi Livni, Erdoğan'ın hedefiydi.

İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak, eleştiriden payını aldı.

'Osmanlı torunu'

Başbakan Erdoğan, Hamas'ın ateskesine uyarken, İsrail'in ambargoyu kaldırmadığını söyledi: "Hamas'ın da hataları var diye vahşet sergileyemezsiniz. Biz mazlumun yanındayız, sizi bu topraklarda misafir eden Osmanlı'nın torunları olarak konuşuyoruz."

'Seçimi bırakın'

Erdoğan'ın sözleri şöyle: "Hesaba dayalı konuşmuyorum, Hesabı İsrail yapıyor. Bu şubattaki seçim hesabıdır. (İsrail Savunma Bakanı) Barak'a, (Dışişleri Bakanı) Livni'ye sesleniyorum; seçimi bırakın, tarih sizi insanlığa kara leke düşürdüğü diye yargılayacak."

Diplomasi canlı

Fransa ve Suriye liderleri Sarkozy ve Esad'ın Şam zirvesine, Sarkozy'nin özel ricası üzerine Erdoğan'ın başbakanı Davutoğlu da katıldı. İsrail'in şartı: "Hamas'ın silahlanmasını önleyecek mekanizma kurulsun." Davutoğlu, Hamas lideri Meşal'le de görüştü.

6 VE 9. SAYFALARDA

İsrail'in hava ve deniz saldırısının ardından karadan da girdiği Gazze'de hayat siviller için cehennem gibi.

İki okul vuruldu, en az 43 ölü

İsrail'in Gazze'deki hava-deniz-kara saldırısında geride bıraktığı 11 günde Kızılab'a göre can kaybı 635'i yaralı sayısı 3 bin 500'e ulaştı. Sabah Şari mülteci kampında BM korucularının saldırısında, üç çocuk öldü; akşam da ikinci BM okulu

İki tanklar hedef aldı, en az 40 sivil can verdi. Fransız haber ajansı AFP acil servislere dayanarak kurbanların 160'tan fazlasının çocuk olduğunu duyurdu. Çok sayıda kişinin de enkaz altında olduğu belirtiliyor. 7 DA

Radikal Gazetesi, 7 Ocak 2009, sayfa 1.

Okulun üstüne fosfor bombaları yağdı

Kaçanlara da ateş

Gazze Şeridi'ni 22 gündür bombalayan İsrail, dün bir kez daha BM idaresinde bir okulu vurdu. BM savaş suçu soruşturması istedi. Saldırılarda ölü sayısı 410'u çocuk 1205'i geçti. Tanklar, beyaz fosfor bombası atıldığı izlenimi edinilen ve kısmen yanan okuldan kaçanların üzerine ayrıca ateş edildiğini de öne sürdü.

Barışçı doktorun acısı

İsrail 'tek yanlı ateşkes' formülü üretti, ama çekilmeyeceği için çatışma durmayacak. İki tarafta da saygı gören çocuk doktoru Ebu Eys'in Gazze'den, İbranice demec verdiği İsrail TV'sindeki sözleri, barışçıları derinden yaraladı: "Aman Allah'ım... Eyim vuruldu. Kızlarımı öldürdüler..." 12.01

İsrail'in dünkü hedeflerinden biri bir okuldu.

Radikal Gazetesi, 18 Ocak 2009, sayfa 1.

Hürriyet - Anasayfa - 27 Aralık 2008 - Windows Internet Explorer

http://www.hurriyet.com.tr/goster/haberler.asp?id=216150&id=2008-12-27

Dünya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Sık Kullanılanlar KOLİHA - KOCAELİ UNİVERS... Sağlık Hizmetleri MYO Müdü... Önerilen Siteler Daha fazla eklendi bul

Hürriyet - Anasayfa - 27 Aralık 2008

Hürriyet 27 Aralık 2008 Götür

<< önceki gün sonraki gün >>

İsrail'e Türkiye ve dünyadan tepki yaşıyor
Başbakan: Ömer T' arayacaktım vazgeçtim

G.Saray'dan Mehmet Yıldız açıklaması

Beşiktaşlı taraftarların TFF'ye tepkisi büyüyor

KARARLAR

- Anasayfa
- Yazarlar
- Gündem
- Dünya
- Ekonomi
- Spor
- Teknoloji
- Magazin
- Ankara
- Ege
- Kültür Sanat
- Cumartesi
- Pazar
- Seyahat

Doğum Günlü Kayıtları

İşte Gazze'den ilk görüntüler

225 ÖLÜ 300 YARALI

İsrail'den ürküten açıklama: ŞİMDİ SAVAŞ ZAMANI

1 2 3 4 5 WEB TV MAGAZİN

2008'in son derbisi 'Kartal'ın

GÜNÜN SICAK GELİŞMELERİ

- YSK seçim takvimini açıkladı
- Gazprom'dan Avrupa'ya gaz kabizi
- 2009 Düşesi Meclis'te kabul edildi
- Olubun şarapı pole yurttandı: 1 ölü,70 yaralı
- Gökçek için yarı kader günü Yeni
- Beklediye Başkan'na beşik saldı Flay

Nişanlandılar

Dünyaca Ölü süpermodel nişanlanarak evlilik yolunda ilk adımı attı

En tatlı karışım

O, çok seksi bir kadın ile müthiş yakışıklı bir babanın kızı Tanıyabildik mi?

SPORDA SICAK GELİŞMELER

- Teknik direktör: Teksan... Antrenör: Tomruks
- Trabzonspor'un gızi yıldız büyüyor
- Cisse ülkesinden dönmeyi Flağ
- Gaziantepspor'dan bir bomba daha Yeni

Hürriyet - Dünya - 27 Aralık 2008 - Windows Internet Explorer

http://www.hurriyet.com.tr/goster/haberler.asp?id=216150&id=2008-12-27

Dünya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Sık Kullanılanlar KOLİHA - KOCAELİ UNİVERS... Sağlık Hizmetleri MYO Müdü... Önerilen Siteler Daha fazla eklendi bul

Hürriyet - Dünya - 27 Aralık 2008

27 Aralık 2008 tarihli Anasayfa'ya dönmek için tıklayın.

Hürriyet Dünya 27 Aralık 2008 Götür

<< önceki gün sonraki gün >>

WEB TV

E-GAZETE

ENGLISH

HAVA DURUMU

ANASAYFA

YAZARLAR

GÜNDEM

DÜNYA

Ekonomi

Spor

Teknoloji

MAGAZİN

ANKARA

Ege

Kültür Sanat

CUMARTESİ

PAZAR

SEYAHAT

SERVİSLER

- ÖLÜ YARIŞMASI
- AT YARIŞI SONUÇLARI
- İDİA PROGRAMI
- CAMLI MAÇ SONUÇLARI
- MİND
- CAMLI MAÇ ANLATIMI
- BENİM SAYFAM
- BUMERANG
- GYVAT İZİM AR

Çin'de deprem: onbinlerce kişi tahliye edildi

Umut'tan sonra inanç da öldü

Malki ziyareti Kürtlere zarar verdi

İşte Gazze'den ilk görüntüler

195 ÖLÜ 300 YARALI

İsrail'den ürküten açıklama: ŞİMDİ SAVAŞ ZAMANI

Pakistan'ın yeni başbakanı

Pakistan'ın sulak bölgelerinde yaşayan azınlık Bengali Denizir Butt'nun ölüm yılı dönümünde anma töreni için 200 bin kişi toplandı.

007 Viagra

Amerikalı CIA ajanları, ev ev dolaşarak ajanların erkeklere ilaç tedavisi ediyor.

Tarikatın grup seks partisi

Tarikat tarafından organize edilen dünyanın en büyük grup seks partisi bir engelleme oldu.

Yeni bir sırrı ortaya çıktı

Bir süre önce uyuturucu kokakillerıyla birlikte yakalandı. Güzellik kraliçesinin yeni bir sırrı ortaya çıktı.

- Dünyadan İsrail'e tepki
- Endoğan: Başta darbe vuruldu
- Arap Birliği acilen toplanıyor
- Kaliforniya depremle sarsıldı
- Yunanistan'da yolcu trenine ateş açıldı
- Tarikatın grup seks partisi
- Pakistan ordusunda sınırlar iptal

Hürriyet - Anasayfa - 28 Aralık 2008 - Windows Internet Explorer

http://www.hurriyet.com.tr/goster/haberler.asp?id=1313131&w=2008-12-28

28 Aralık 2008

Hürriyet 28 Aralık 2008

<< önceki gün sonraki gün >>

Rusya'nın felaket senaryosu

İspanyol devi onu istiyor

Fare insanlar

Krizin vurmadığı tek ülke

KARATAR

- Anasayfa
- Yazarlar
- Gündem
- Dünya
- Ekonomi
- Spor
- Teknoloji
- Magazin
- Ankara
- Ege
- Kültür Sanat
- Cumartesi
- Pazar
- Seyahat

Öğün Günlü Sayfası

İSRAIL

ŞİMDİ DE KARADAN GİRECEKLER

İsraili tüm yurtta profesyonel editör Foto Galeri

1 2 3 4 5 **WEB TV** **MAGAZİN**

Kara değil, ak çözümler
Dünya sanayisi için kaçınılmaz bir adım olan kara çözümlerinde 48 saat

Piyasamız Mahsun, Benim Affet
'Anı güzel Tuba Büyüküstün gibi piyaman Mahsun Kurumcu'dan işle bilye af oldu.

GÜNÜN SICAK GELİŞMELERİ

- Başbakan Erdoğan'ın Trabzon'da yaptığı ziyarette **Flag**
- CHP'nin Trabzon aday Cengizhan **Yeni**
- KYB: "Zap ağır bombardıman altında" **Flag**
- Tercihle mücadelede "soğuk" dönem
- ADD'ler de kömüre döndü
- Denizli'de haftı gündüzde depremler **Yeni**

SPORDA SICAK GELİŞMELER

- Hocamız Kartal mı 'Cevher' buldu **Yeni**
- AŞ Tandoğan ile yollar ayrılıyor
- Ümit Karan, Adnan Sezgin'le görüştü ve...
- İngilizler'den Feneri kızdıracak aralama

Hürriyet - Dünya - 28 Aralık 2008 - Windows Internet Explorer

http://www.hurriyet.com.tr/goster/haberler.asp?id=1313131&w=2008-12-28

28 Aralık 2008

Hürriyet Dünya

<< önceki gün sonraki gün >>

WILD TV

E-GAZETE

ENGLISH

HAVA DURUMU

ANA SAYFA

YAZARLAR

GÜNDEM

DÜNYA

EKONOMİ

SPOR

TEKNOLOJİ

MAGAZİN

ANKARA

EGE

KÜLTÜR SANAT

CUMARTESİ

PAZAR

SEYAHAT

SERVİSLER

- BİLGİ YARIŞMASI
- AT YARIŞI SONUÇLARI
- İÇİŞİ PROGRAMI
- CANLI MAÇ SONUÇLARI
- MBİD
- CANLI MAÇ ABLATIMI
- BENİM SAYFAM
- BUMERANG
- SOSYAL İLANLAR

ABD'nin kınamadığı saldırı

Neler söylemiş neler...

Dünyanın 50 efendisi

İSRAIL

ŞİMDİ DE KARADAN GİRECEKLER

Kahvaltı ve bekaret
Yiyeceklerle seks arasında kurulan ilişki sayıya başlanıya bir yenisi eklendi.

Adliyede seks skandalı
Timosenko'yla ilgili yolsuzluk iddialarına ilişkin savcı bir başka skandalı da ortaya çıkardı.

Bu kadına ne oldu

CIA'den aşret reşlerine Viagra
Amerikalı CIA ajanları, ev ev dolaşan aşret reşlerine ereksiyon ilacı hediye ediyor.

- Berlin'deki Müslümanlar'a eleştiri
- İsrail ordusu yedik askerleri çağırıyor
- Şimdi de Gazze'ye karadan girecekler
- İsrail Gazze saldırısına devam ediyor
- BM, Gazze için tuvalandı
- Vietnam'da yeni kuş gribi salgını
- Şri Lanka'da intihar saldırısı: 5 ölü

Hürriyet - Dünya - 29 Aralık 2008 - Windows Internet Explorer

http://www.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=216181&id=2008-12-29

29 Aralık 2008 tarihli Anasayfa'ya dönmek için tıklayın.

Hürriyet Dünya

29 Aralık 2008 Göl << önceki gün sonraki gün >>

WEB TV
E-GAZETE
ENGİZLİŞ
HAVA DURUMU

ANASAYFA
YAZARLAR
GÜNDEM
DÜNYA
EKONOMİ
SPOR
TEKNOLOJİ
MAGAZİN
ANKARA
EGE
KİLİTÜR SAKAT
ÇUMARTESİ
PAZAR
BEYKAT

SERVİSLER
• BİLGİ YARIŞMASI
• AT YARIŞI SONUÇLARI
• İÇİDA PROGRAMI
• CANLI MAÇ SONUÇLARI
• MİND
• CANLI MAÇ ANLATIMI
• BEYİN SAYFAM
• BUMERANG
• SOSYAL İLANLAR

Macaristan Çin'den polis istedi

Öldürücü grip Avrupa'da

Dünyanın 50 efendisi

CEHENNEMDE KALAN 50 TÜRK

Cehennemde kalan 50 Türk

Yakından bakınca anlaşılıyor

Bu fotoğrafa ancak yakından bakınca ne olduğu anlaşılıyor. Anlaşınca da insanı geçiriyor.

Saddam'ın son sırrı

İsraili liderlere sulkast tehdidi

- İsrail saldırısına girmeyen ülke
- Yunanistan, Filistin için ayaktaki Yeni
- Hamas'ın bakanlık binası bombalandı
- İsrail, Avrupa'da protesto edildi
- Afganistan'da orta piddette deprem
- Nasrullah: İsrail saldırısına hazırız
- Bir tel sag, bir yaprak ve kirit mendil

Emeklilik yaşı 72'ye çıkarılıyor

Bir Avrupa ülkesinde emeklilik yaşı 72'ye çıkarılması için parlamento'ya önerge verildi.

Hurriyet.com.tr Dünya Anasayfası (29 Aralık 2008)

Hürriyet - Türk ambulansları Gazze'de - Windows Internet Explorer

http://www.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=1067098&id=2008-12-30

30 Aralık 2008 tarihli Anasayfa'ya dönmek için tıklayın.

Hürriyet Dünya

30 Aralık 2008 Göl << önceki gün sonraki gün >>

WEB TV
E-GAZETE
ENGİZLİŞ
HAVA DURUMU

ANASAYFA
YAZARLAR
GÜNDEM
DÜNYA
EKONOMİ
SPOR
TEKNOLOJİ
MAGAZİN
ANKARA
EGE
KİLİTÜR SAKAT
ÇUMARTESİ
PAZAR
BEYKAT

SERVİSLER
• BİLGİ YARIŞMASI
• AT YARIŞI SONUÇLARI
• İÇİDA PROGRAMI
• CANLI MAÇ SONUÇLARI
• MİND
• CANLI MAÇ ANLATIMI
• BEYİN SAYFAM
• BUMERANG
• SOSYAL İLANLAR

Tüm Dünya Haberlerini Okumak İçin

30 Aralık 2008

Türk ambulansları Gazze'de

A.A.

Türkiye'nin Filistin'e yardım programı çerçevesinde gönderdiği tom teşekküllü 5 ambulans, bugün Kerem Şalom geçiş noktasından Gazze Şeridi'ne ulaştırıldı.

Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresinin (TİKA) organizasyonu ile temin edilen ambulanslar, dün Akşam Ağdod Limanı'ndan 3 TIKLA alınılarak Kerem Şalom geçişi yakınlarındaki bir depoda getirildi ve kapının açılmasıyla birlikte işlemleri yapıldı.

Ambulanslar, Gazze'de bir ulaştırma firmasının şoförleri tarafından alınarak, Gazze Şeridi'nin 5 kentindeki 5 hastaneye teslim edilecek. Ambulanslar, Gazze'deki Şifa Hastanesi başta olmak üzere, Han Yunus'taki Han Yunus Hastanesi, Deyr El Bal'a'daki El Aksa Hastanesi, Bayt Lahya'daki Feta Rehabilitasyon Merkezi ve Cebalya mülteci kampındaki El Arda Hastanesinin hizmetine veriliyor.

Ambulanslarla birlikte, Türkiye'den gönderilen gıda yardımının 70 tonluk bölümü de bu sabah Gazze'ye geldi. Şeker ve un dan oluşan ve son birkaç gün içinde Gazze'ye ulaştırılan gıda yardımının toplamı 330 tonu oldu. Gıda yardımının ilk partisi Gazze'ye, operasyonun düzenlendiği Cumartesi gününün sabahı Gazze'ye gönderilmişti. Yardımların bir bölümü de dün ulaştırıldı.

Türkiye, bu ay içinde 10 tam donanımlı ambulansı da Batı Şeria'daki Filistin Yönetimine teslim etmişti. Ambulanslar, üzerinde Türk hükümeti tarafından hibe edildiğine ilişkin Arapça yazı taşıyor.

HASTANELE FRETENATÖR DE GÖNDERİLECEK

Hurriyet.com.tr Dünya Anasayfası (30 Aralık 2008)

Hurriyet.com.tr Dünya Anasayfası (1 Ocak 2009)

Zaman.com.tr Dış Haberler Son Dakika (27 Aralık 2008)

Diş Haberler İsrail, Gazze'ye havadan ölüm yağdırdı ZAMAN - Windows Internet Explorer

http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberid=785959

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Sık Kullanılanlar Önerilen Siteler Web Site Galerisi

ANASAYFA MULTİMEDYA E-ZAMAN SERİ LANLAR İNSAN KAYNAKLARI OKUR HATTI KÜNYE - İLETİŞİM E-STADYUM

ZAMAN DIŞ HABERLER

GÜNDEM EKONOMİ POLİTİKA SPOR DIŞ HABERLER KÜLTÜR YAZARLAR YORUM KÜRSÜ AİLE SAĞLIK TV RÖF

İsrail, Gazze'ye havadan ölüm yağdırdı

27.12.2008 - 14:14

İsrail günlerdir vurmakla tehdit ettiği Gazze Şeridi'ne Yahudilerin hafta sonu tatilinde ağır bir hava saldırısı düzenledi. Sabah erken saatlerde düzenlenen ve 30'dan fazla füzenin kullanıldığı saldırılarda çoğu

Facebook'ta bizi bulun

Zaman

106,285 kişi Zaman'ı

Facebook sosyal eklentisi

Tarih: gt

SON DAKİK

- 21:32 Operasyonun ardından...
- 21:31 Anıtsal Burs'a'dan a...
- 21:27 Esad sürece verdi...
- 21:27 Spor karşılaşmaları...
- 21:18 Fenerbahçe...

Zaman.com.tr Diş Haberler Son Dakika (27 Aralık 2008)

Diş Haberler İsrail, Gazze'de katliam yaptı ZAMAN - Windows Internet Explorer

http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberid=789134

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Sık Kullanılanlar Önerilen Siteler Web Site Galerisi

ANASAYFA MULTİMEDYA E-ZAMAN SERİ LANLAR İNSAN KAYNAKLARI OKUR HATTI KÜNYE - İLETİŞİM E-STADYUM

ZAMAN DIŞ HABERLER

GÜNDEM EKONOMİ POLİTİKA SPOR DIŞ HABERLER KÜLTÜR YAZARLAR YORUM KÜRSÜ AİLE SAĞLIK TV

İsrail, Gazze'de katliam yaptı

Cumali Önal - 28.12.2008

İsrail, Hamas ile 6 aylık ateşkesin bitmesinin ardından Gazze'ye bomba yağdırdı. Harabeye dönen şehirde aralarında çocuk ve kadınların da bulunduğu en az 225 kişi hayatını kaybetti, 700'ün üzerinde yaralı var.

Dünvanın teki

Facebook'ta bizi bulun

Zaman

106,306 kişi Zaman'ı

Facebook sosyal eklentisi

15 Şubat - 31 Mayıs 2011 tar...
entloşmalı üyo işyerlerinden yapı...
+5 taksit fırsatı

12' hediye

SON D

- 21:59 Bursa'da...
- 21:55 Edirne'de...
- 21:32...

Zaman.com.tr Diş Haberler (28 Aralık 2008)

Diş Haberler İsrail'den Gazzelilere telefonla uyarı ZAMAN - Windows Internet Explorer

http://www.zaman.com.tr/dişhaber.do?haberno=789180

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Sık Kullanılanlar Önerilen Siteler Web Slice Galerisi

Z Arşiv Z Diş Haberler Gazzedeki güve... Z Diş Haberler İsrail'den Gaz...

ANASAYFA MULTİMEDYA E-ZAMAN SERİ İLANLAR İNSAN KAYNAKLARI OKUR HATTI KÜNYE - İLETİŞİM E-STATY

ZAMAN DIŞ HABERLER

GÜNDEM EKONOMİ POLİTİKA SPOR DIŞ HABERLER KÜLTÜR YAZARLAR YORUM KÜRSÜ AİLE SAĞLIK

Facebook'ta bizi bulun

Zaman Beğen

106,293 kişi Zamanı

Facebook sosyal eklentisi

İsrail'den Gazzeliler'e telefonla uyarı

A.A - 28.12.2008 - 02:10

İsrail'den gecenin geç saatlerinde Gazzelilere telefonlarla yapılan uyarılarla, evlerinde silah bulunduranların vurulacağı bildirildi.

Zaman.com.tr Diş Haberler Son Dakika (28 Aralık 2008)

Diş Haberler Gazzede ölü sayısı 271'e yükseldi ZAMAN - Windows Internet Explorer

http://www.zaman.com.tr/dişhaber.do?haberno=789194

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Sık Kullanılanlar Önerilen Siteler Web Slice Galerisi

Z Diş Haberler Gazzede ölü sayısı 271'e yükseldi ZAMAN

ANASAYFA MULTİMEDYA E-ZAMAN SERİ İLANLAR İNSAN KAYNAKLARI OKUR HATTI KÜNYE - İLETİŞİM E-STATY

ZAMAN DIŞ HABERLER

GÜNDEM EKONOMİ POLİTİKA SPOR DIŞ HABERLER KÜLTÜR YAZARLAR YORUM KÜRSÜ AİLE SAĞLIK

Tatil h Ası

Facebook'ta bizi bulun

Zaman Beğen

106,293 kişi Zamanı

Facebook sosyal eklentisi

Gazze'de ölü sayısı 271'e yükseldi

aa - 28.12.2008 - 09:20

İsrail'in Gazze Şeridi'ne düzenlediği hava saldırılarında ölü sayısının 271'e çıktığı bildirildi.

Filistinli sağlık görevlileri, saldırıların son 24 saatlik bilançosuna göre 271 kişinin hayatını kaybettiğini duyurdu. İsrail operasyonunun başlamasından bu yana 1 İsraili roket saldırısında öldü.

Zaman.com.tr Diş Haberler Son Dakika (28 Aralık 2008)

Windows Internet Explorer browser window showing the Zaman.com.tr website. The address bar displays "http://www.zaman.com.tr/di-haber.do?haberNo=769201". The page title is "Dış Haberler BM'den İsrail'e sert açıklama: Saldırlara son ver ZAMAN". The main headline reads "BM'den İsrail'e sert açıklama: Saldırlara son ver". The article text states: "İsrail'in Gazze Şeridi'ne düzenlediği hava saldırıları nedeniyle toplanan BM Güvenlik Konseyi, Gazze'deki şiddete derhal son verilmesi çağrısında bulundu." The date is "28.12.2008 - 09:45".

Zaman.com.tr Dış Haberler Son Dakika (28 Aralık 2008)

Windows Internet Explorer browser window showing the Zaman.com.tr website. The address bar displays "http://www.zaman.com.tr/di-haber.do?haberNo=769416". The page title is "Dış Haberler Ateşkes masasında katliam planı ZAMAN". The main headline reads "Ateşkes masasında katliam planı". The article text states: "İsrail Gazze'yi vurmaya devam ediyor. Dünyanın tepkisine rağmen süren saldırılarda 100 tondan fazla bomba atıldı. İsrail-Filistin mücadelesinde son 60 yılın en büyük katliamı olarak tarihe geçen". The date is "Cumali Ünal - 29.12.2008".

Zaman.com.tr Dış Haberler (29 Aralık 2008)

Diş Haberler İsrail, katliamı altı ay önce planlamış ZAMAN - Windows Internet Explorer

http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberNo=769418

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Sık Kullanılanlar Önerilen Siteler Web Sitesi Galerisi

Diş Haberler İsrail, katliamı altı ay önce planlamış ZAMAN

ANASAYFA MULTİMEDYA E-ZAMAN SERİ LANLAR İNSAN KAYNAKLARI OKUR HATTI KÜNYE - İLETİŞİM E-STADY

ZAMAN DIŞ HABERLER

GÜNDEM EKONOMİ POLİTİKA SPOR DIŞ HABERLER KÜLTÜR YAZARLAR YORUM KÜRSÜ AİLE SAĞLIK

Facebook'ta bizi bulun

Zaman Beğen

106,300 kişi Zaman'ı Facebook sosyal ailesinde

BÖLÜMÜN EN ÇOK OKUNAN HABERLERİ

- Deniz kabuğundan evler yapmak
- Rusya ile vizesiz dönem başladı
- Pasifik'te deprem fetnesi devam ediyor

İsrail, katliamı altı ay önce planlamış

29.12.2008

İsrail'in cumartesi günü başladığı ve halen devam eden Gazze saldırılarının 6 ay önce planlandığı ortaya çıktı. İsrail'de yayınlanan Haaretz gazetesinin 'Yalan propaganda, gizlilik ve yalanlar:'

Gazze saldırısı nasıl ortaya çıktı? başlığıyla yayınladığı haberinde uzun süreli hazırlıklar, dikkatli istihbarat toplamalar, gizli görüşmeler ve kamuoyunu yanlış yönlendirmelerin İsrail'in gerçekleştirdiği saldırıların arkasındaki gerçek sebep olduğu belirtiliyor. Haberde, İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak'ın, Hamas'la sürdürülen ateşkes görüşmeleri sırasında bile ordunun saldırı için hazır olmasını istediği vurgulanıyor. Savunma kaynaklarına

Zaman.com.tr Diş Haberler (29 Aralık 2008)

Diş Haberler Harabe şehirde ameliyatlara cep telefonu ışığıyla yapıyor ZAMAN - Windows Internet Explorer

http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberNo=769629

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Sık Kullanılanlar Önerilen Siteler Web Sitesi Galerisi

Diş Haberler Harabe şehirde ameliyatlara cep telefonu...

ANASAYFA MULTİMEDYA E-ZAMAN SERİ LANLAR İNSAN KAYNAKLARI OKUR HATTI KÜNYE - İLETİŞİM E-STADY

ZAMAN DIŞ HABERLER

GÜNDEM EKONOMİ POLİTİKA SPOR DIŞ HABERLER KÜLTÜR YAZARLAR YORUM KÜRSÜ AİLE SAĞLIK

Tatil hı Asy

Facebook'ta bizi bulun

Zaman Beğen

106,302 kişi Zaman'ı Facebook sosyal ailesinde

Harabe şehirde ameliyatlara cep telefonu ışığıyla yapıyor

30.12.2008

Gazze'yi kan gölüne çeviren İsrail, hava saldırılarına devam ediyor. Uçaklar dün Hamas'ın Gazze'deki sembolü olan İslam Üniversitesi, İçişleri Bakanlığı, Refah ve Cebelive mülteci kamplarını vurdu

Zaman.com.tr Diş Haberler (30 Aralık 2008)

Diş Haberler Çöp taşıyan çocukları bile füzeyle vuruyorlar ZAMAN - Windows Internet Explorer

http://www.zaman.com.tr/haber_dijhaberno=790069

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araşlar Yardım

Sık Kullanılanlar Önsel Siteler Web Site Galerisi

Diş Haberler Çöp taşıyan çocukları bile füzeyle vuruyo...

ANASAYFA MULTİMEDYA E-ZAMAN SERİ LANLAR İNSAN KAYNAKLARI OKUR HATTI KÜNYE - İLETİŞİM E-STATY

ZAMAN DIŞ HABERLER

15 Şubat - 31 Mayıs 2008 antlaşmalı üye işyerlerinde +5 taksit

GÜNDEM EKONOMİ POLİTİKA SPOR DIŞ HABERLER KÜLTÜR YAZARLAR YORUM KÜRSÜ AİLE SAĞLIK

Çöp taşıyan çocukları bile füzeyle vuruyorlar

BÖLÜMÜN EN ÇOK OKUNAN HABERLERİ

- Deniz kabuğundan evler yapmak
- Rusya ile vizesiz dönem başladı
- Pasifik'te deprem

31.12.2008

İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği katliamın boyutları her geçen gün büyüyor. Başta ABD olmak üzere dünya liderlerinin sessiz kaldığı operasyonda İsrail, sivilleri doğrudan hedef alıyor.

A⁻ A⁺

Zaman.com.tr Diş Haberler (31 Aralık 2008)

Diş Haberler Ateşkes çağrılarını reddeden İsrail doktor ve ambulansları hedef aldı ZAMAN - Windows Internet Explorer

http://www.zaman.com.tr/haber_dijhaberno=790549

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araşlar Yardım

Sık Kullanılanlar Önsel Siteler Web Site Galerisi

Diş Haberler Ateşkes çağrılarını reddeden İsrail doktor ...

ANASAYFA MULTİMEDYA E-ZAMAN SERİ LANLAR İNSAN KAYNAKLARI OKUR HATTI KÜNYE - İLETİŞİM E-STATY

ZAMAN DIŞ HABERLER

GÜNDEM EKONOMİ POLİTİKA SPOR DIŞ HABERLER KÜLTÜR YAZARLAR YORUM KÜRSÜ AİLE SAĞLIK

Ateşkes çağrılarını reddeden İsrail doktor ve ambulansları hedef aldı

BÖLÜMÜN EN ÇOK OKUNAN HABERLERİ

- Deniz kabuğundan evler yapmak
- Rusya ile vizesiz dönem başladı
- Pasifik'te deprem
- Özel trafik plakasına

Mustafa Kıracı - 01 01 2009

Gazze'deki katliam 6. gününe girerken, İsrail ateşkes çağrılarını kulak tıkamayla sürdürüyor. Birleşmiş

A⁻ A⁺

Zaman.com.tr Diş Haberler (1 Ocak 2009)

Diş Haberler İsrail saldırıları altıncı gününde ZAMAN - Windows Internet Explorer

http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberNo=790770

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Sık Kullanılanlar Önerilen Siteler Web Site Galerisi

Diş Haberler İsrail saldırıları altıncı gününde ZAMAN

ANASAYFA MULTİMEDYA E-ZAMAN SERİ LANLAR İNSAN KAYNAKLARI OKUR HATTI KÜNYE - İLETİŞİM E-STADY

ZAMAN DIŞ HABERLER

GÜNDEM EKONOMİ POLİTİKA SPOR DIŞ HABERLER KÜLTÜR YAZARLAR YORUM KÜRSÜ AİLE SAĞLIK

İsrail saldırıları altıncı gününde

01.01.2009 - 17:40

İsrail'in Gazze'ye yönelik gerçekleştirdiği operasyon, altıncı gününde de durmadı. Dün ateşkes çağrılarını reddeden İsrail'in bugün gerçekleştirdiği saldırılarda bir Hamas lideri hayatını kaybederken, ölü sayısı 400'ü geçti.

İsrail ordusu, operasyonun altıncı gününde havadan ve denizden 20 Hamas hedefini vurduğunu açıkladı. Filistinli kaynaklar da bu saldırılarda 3 sivilin öldüğünü ve 100 kişinin yaralandığını duyurdu.

İsrail'in bugün gerçekleştirdiği başka bir saldırıda Hamas'ın siyasi liderlerinden Nizar Rayyan hayatını kaybetti. Rayyan'ın evine düzenlenen saldırıda 10 kişinin daha öldüğü bildirildi. El Aksa radyosu, Rayyan'ın dört...

BÖLÜMÜN EN ÇOK OKUNAN HABERLERİ

- Deniz kabuğundan evler yapmak
- Rusya ile vizesiz dönem başladı
- Pasifik'te deprem fırtınası devam ediyor
- Özel trafik plakasına 3.7 milyon dolar ödedi
- Erdoğan mı, medya mı seçim havasında?
- Macaristan'dan Ankara'ya KİTC ve Ermenistan jesti
- Macaristan'da iktidar ve muhalefet sadece Türkiye konusunda

Zaman.com.tr Diş Haberler Son Dakika (1 Ocak 2009)

İsrail'in Dökme Kurşunu'na başarı oldu / Dünya / Radikal Internet - Windows Internet Explorer

http://www.radikal.com.tr/haber.do?haberNo=46502&cat=12.5006&category=12

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Sık Kullanılanlar İKOFYA - İKOCALI ÖNERİS... Sağlık Hizmetleri MİO Müdü... Önerilen Siteler Daha fazla eklenti bul

Alışveriş **Hızlı Puan Hediye!** **hızlıal.com** BİSKİS 68.450.50 10.01 ALIŞIN 72.11 50.00

Radikal 28 Aralık 2008, Pazartesi Son Güncelleme: 12:25 İSTANBUL 13°C / 8°C Aratacak Mavi Arşivde Ara

Ana Sayfa Türkiye Politika Yazar Ekonomi Dünya Kültür Tarıya Yorum Spor Çevre Eğitim Sağlık Sinema Eğlence Yemek Yorum Galeri

Anasayfa > Dünya > İsrail'in Dökme Kurşunu'na başarı oldu

Yazdır Arkadaşına Gönder Yorum Yaz Arşive Ekle

İsrail'in 'Dökme Kurşunu' başarı öldürdü 28/12/2008 10:10 Yazı Boyutu

İsrail'in Gazze'ye başlattığı hava saldırısı durmadan sürüyor. 'Dökme Kurşunu' adı verilen saldırıda ölü sayısı 360'a yükseldi, yüzlerce yaralı var. İsrail'in, muhtemel bir kara saldırısına hazırlık yaptığı iddia ediliyor

Haberleri Paylaş

- Facebook
- Delicious
- Google
- Yahoo
- MySpace
- StumbleUpon
- Orkut
- Twitter
- Diigo
- Friend Feed

Dünya Galerisi Haberleri

Dünya Mısır'da karıştıran oldu

En Çok Okunan Dünya Haberleri

Radikal.com.tr Dünya Sayfası (28 Aralık 2008)

Radikal.com.tr Dünya Sayfası (27 Aralık 2008)

Radikal 16 Nisan 2011, Cumartesi
Son Güncelleme: 13:25
İSTANBUL 13°C / 8°C

Ana Sayfa Türkiye Politika Yaşam Ekonomi Dünya Kültür Tartış-Yorum Spor Çevre Eğitim Sağlık Sinema Eğlence Yemek Yorum Galeri

Arşivde Ara

Yazdır DS Arkadaşıma Gönder Yorum Yaz Arşivle Ekle

İsrail, Hamas'la savaş başlattı

27/12/2008 12:34

Gazze havadan vuruldu: 205 ölü

Önceki Haber Sonraki Haber

Haberleri Paylaş

- Facebook
- Delicious
- Google
- Yahoo
- myspace
- Shuntie
- Uzun
- Blog
- Twitter
- Digg
- Reddit
- Friend Feed
- Siyon

Dünya Galeri Haberleri

Dünya Haber ajanslarından önce Twitter'a geçen fotoğraflar

En Çok Okunan Dünya Haberleri

Kanser hastasından çöplük Çermobil

Radikal.com.tr Ana sayfa (28 Aralık 2008)

Radikal 28 Aralık 2008, Pazartesi
Son Güncelleme: 13:25
İSTANBUL 13°C / 8°C

Ana Sayfa Türkiye Politika Yaşam Ekonomi Dünya Kültür Tartış-Yorum Spor Çevre Eğitim Sağlık Sinema Eğlence Yemek Yorum Galeri

Arşivde Ara

Şanlıurfa-Diyarbakır maçında PKK gerilimi

Rusya'da fidye tuzağına düşmeyin

Sarıkamış'ta şehit olanlar anıldı

Filistin kan ağlıyor, ölü sayısı 300'ü aştı

Papaart Vadisi'ne yapılacak İİS profesörünün iptali için açılan davada 'yürütmeyle durdurma' kararı verildi

KOÇ ÜNİVERSİTESİ

Ekonomi, spor, sağlık, sanat, sinema, müzik, DVD, eğitim, kitap - Windows Internet Explorer

www.Radikal.com.tr?Atisim=RadikalAnasayfa&ID=30.12.2008

Radikal 30 Aralık 2008, Salı
Son Güncelleme: 13:25
İSTANBUL
13°C / 8°C
Aranacak Metin... Arşivde Ara

Ana Sayfa Türkiye Politika Yaşam Ekonomi Dünya Kültür Tartış-Torum Spor Çevre Eğitim Sağlık Sinema Eğlence Yemek Turizm Galeri

CHP binasından telekulak çıktı!

'Yoksa Tarkan terörist mi?'

'Ercan Karakaş CHP'den aday adayı'

İsrail bugün de havadan saldırdı
İsrail'in operasyonunda ölü sayısı 300'ü buldu

Mehmet Yıldız Sivasspor'da kaldı
Galatasaray'ın Sivasspor'la yaptığı temaslara sonuçsuz kaldı. İki kulüp Mehmet Yıldız için anlaşamadı

Ablaya 'erkek arkadaş' saldırısı Wonya'da 22 yaşındaki Hamazan Cevceci, erkek arkadaşıyla yalıtıldığı 42 yaşındaki ablasının yüzüne tuz ruhu attı. Cevceci tutuldu

DTF İdar Ahmet Türk Sürmeniden ötürü ihbar

Radikal.com.tr Anasayfa (30 Aralık 2008)

Ekonomi, spor, sağlık, sanat, sinema, müzik, DVD, eğitim, kitap - Windows Internet Explorer

www.Radikal.com.tr?Atisim=RadikalAnasayfa&ID=31.12.2008

Radikal 31 Aralık 2008, Çarşamba
Son Güncelleme: 13:25
İSTANBUL
13°C / 8°C
Aranacak Metin... Arşivde Ara

Ana Sayfa Türkiye Politika Yaşam Ekonomi Dünya Kültür Tartış-Torum Spor Çevre Eğitim Sağlık Sinema Eğlence Yemek Turizm Galeri

Sabah'ta deprem Babahan istifa etti

İssiz Adam'ın dayanılmaz cazibesi

Melih Gökçek'in azabı bitiyor

Şehit kanı üzerinden 'vekale' pazarlığı
Kazada önce şehit kabul edilmeyen Bingöl'ü er Doğan Üzatesim ailesinin açtığı davayı AKP Bingöl vekili Yusuf Coşkun üstlendi. Alife, Coşkun'un kazandan tazminatın yarısını ödediğini ifade ediyor

Fallı meşgul değil bürse cinayetinde Yafta bir derede cesedi bulunan kadının üzerinden çıkan telefon kartları araştırılan polis cinayeti aydınlatarak bilgileri ulaştı. Kadının boynuna bir tane kovanın ve iki kardanlı bıçakla cinayeti işlendiği gerekçesiyle tutuldu

Dünya böyle utanmazlık görmedi!
İsrail Gazze saldırılarını YouTube'dan yayımlıyor

Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri Enstitüleri
Tüm Programlar

Radikal.com.tr Anasayfa (31 Aralık 2008)

Hurriyet.com.tr | Facebook - Windows Internet Explorer

http://www.facebook.com/Hurriyet

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Sık Kullanılanlar Önerilen Siteler Web Sitesi Galerisi

Hurriyet.com.tr | Facebook

facebook

E-posta Sıfır Giriş Yap

Oturumumu sürekli açık tut. Şifreni mi unuttun?

Kayıt Facebook tanıdıklarınla iletişim kurmanı ve hayatında olup bitenleri paylaşmanı sağlar.

Hurriyet.com.tr Beğen

Medya Haberler / yayıncılık

Duvar

Hurriyet.com.tr

Hurriyet

Andre Santos'tan hayat öpücüğü

Fenerbahçe evinde Gaziantepspor'u Andre Santos'un duraklama dakikalarda attığı golle 1-0 yenerek maç fazlasıyla liderlik konusuna oturdu.
Source: Hurriyet Anasayfa
Published: 2011-04-16 18:45:01 GMT

29 dakika önce, RSS Graffiti aracılığıyla: Beğen · Yorum Yap · Share

Emine Nadide, Nürcan Akayürek Süren, Ülkü Bitmez ve 12 kişi daha bunu beğendi.

4 yorumun tümünü gör

Metin Yılmaz Wagner'in çözü en çok Hurriyeti sevdiğimş birde damat kadrosundan köşe yazarı olan zır cahil demedi.
24 dakika önce · 3 kişi

Ramazan Dursun Hakenden hayat öpücüğü olmasın salın a q hurriyet
22 dakika önce · 1 kişi

Hürriyet

Duvar

Bilgi

Fotoğraflar

Başlıklar

Video

Hakkında

Türkiye'nin en güçlü sayfası
Planet'ten Kültür-Sanata,
Günden Magazini ...
Devamı

26.321
Kullanıcı Beğendi

Hürriyet Gazetesi Facebook Sayfası

Hurriyet.com.tr (Hurriyet) on Twitter - Windows Internet Explorer

http://twitter.com/hurriyet

Dosya Düzen Görünüm Sık Kullanılanlar Araçlar Yardım

Sık Kullanılanlar Önerilen Siteler Web Sitesi Galerisi

Hurriyet.com.tr (Hurriyet) on Twitter

twitter

Have an account? Sign in

Get short, timely messages from Hurriyet.com.tr.

Twitter is a rich source of instantly updated information. It's easy to stay updated on an incredibly wide variety of topics. **Join today** and follow **@Hurriyet**.

Sign Up

Get updates via SMS by texting **follow Hurriyet** to your local code.
Codes for other countries

Hurriyet

Kadıköy'ü inleten çığlık
<http://bit.ly/fcpLeJ>
7 minutes ago via tv.berfeed

Son dakika - CHP'den büyük Cihaner sürprizi <http://bit.ly/eGhuZU>
about 2 hours ago via tv.berfeed

Pasinler'de vahşet ataması <http://bit.ly/hh1QI>

Name Hurriyet.com.tr
Location İstanbul, Türkiye
Web <http://www.hurriyet.com.tr>

14 33,519 570
following followers listed

Tweets 24,042

Favorites

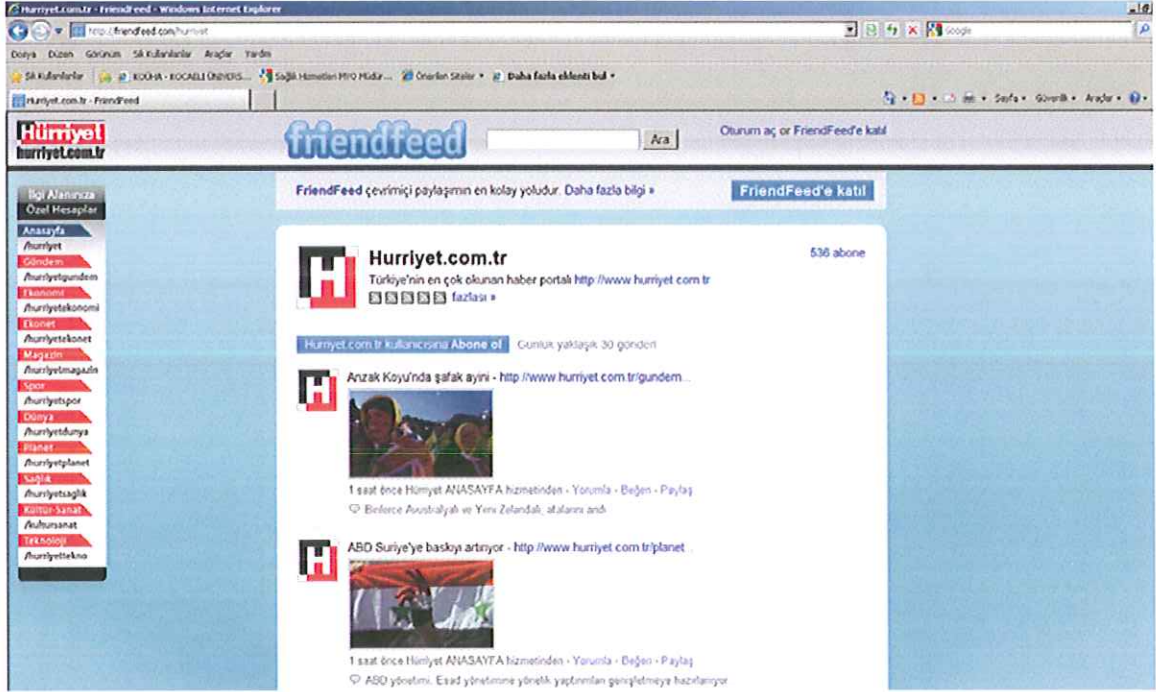
Lists

@HurriyetHurriyet-yazarlar

@HurriyetHurriyet-yayinlar

View all

Hürriyet Gazetesi Twitter Sayfası

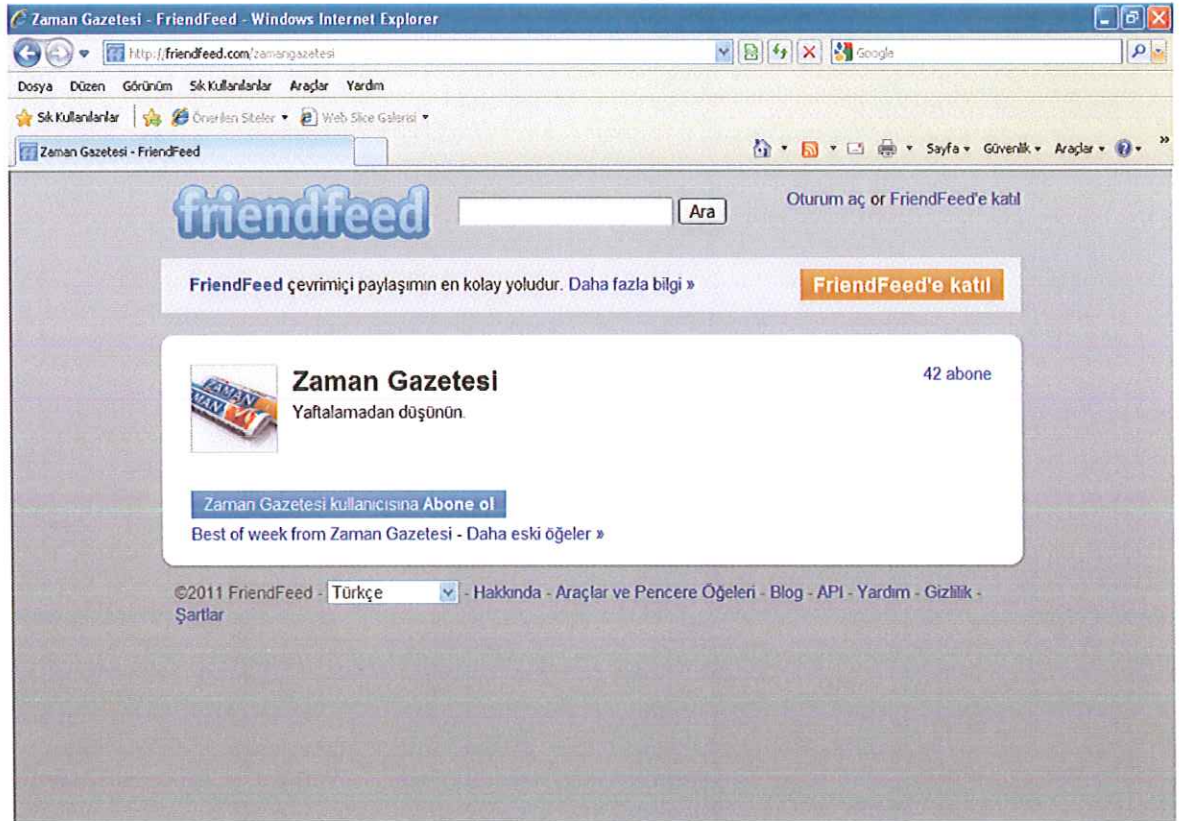
Hürriyet Gazetesi FriendFeed Sayfası

Zaman Gazetesi Facebook Sayfası

Zaman Gazetesi Twitter Sayfası

Zaman Gazetesi FriendFeed Sayfası

Radikal Gazetesi | Facebook - Windows Internet Explorer

http://www.facebook.com/radikalgazetesi

facebook

Kaydol Facebook tanıdıklarınla iletişim kurmanı ve hayatında olup bitenleri paylaşmanı sağlar.

Radikal Gazetesi Beğen

Yerel İşletme

Temel Bilgiler

Hakkında Yenilenen yüzü, boyutu ve içeriği ile Radikal sizlerle!
http://www.radikal.com.tr/

Açıklama Yenilenen yüzü, boyutu ve içeriği ile Radikal sizlerle!

Genel Bilgiler

Yayın Sahibi
Hüriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.

Genel Yayın Yönetmeni
Eyup Can SAĞLIK

İçeri Kurulu Başkanı
H. Hasan YILMAZ

YAZARLARIMIZ

Radikal Gazetesi Facebook Sayfası

Radikal (wwwradikalcomtr) on Twitter - Windows Internet Explorer

http://twitter.com/wwwradikalcomtr

Radikal (wwwradikalcomtr) on Twitter

RadikaTwitter

Have an account? Sign in

Get short, timely messages from Radikal.

Twitter is a rich source of instantly updated information. It's easy to stay updated on an incredibly wide variety of topics. Join today and follow @wwwradikalcomtr.

Sign Up >

Get updates via SMS by texting follow wwwradikalcomtr to your local code
Codes for other countries

Radikal wwwradikalcomtr

Baykal: Sadece değerli insanlardan liste kurarsak Galatasaray'a döneriz
http://goo.gl/NEf6v
about 16 hours ago via web

Muhalefet tek ses: ÖSYM istifa http://goo.gl/k5yXD
about 16 hours ago via web

Name Radikal
Web http://www.radika...
Bio Radikal gazetesinin resmi twitter temsilcisidir

0 5,162 169
following followers listed

Tweets 20,351

Favorites

Following

RSS feed of wwwradikalcomtr's tweets

Radikal Gazetesi Twitter Sayfası

ÖZGEÇMİŞ

Gürsoy Değirmencioğlu 1978 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamlamasının ardından 1996 yılında kazandığı Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nden 2000 yılında mezun oldu. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Gazetecilik Anabilim Dalı'nda başladığı yüksek lisans eğitimini 2004 yılında tamamladığı "1990 Sonrası Türk Basınında Araştırma Gazeteciliği" başlıklı teziyle bitirdi. Halen Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak görev yapmaktadır.